T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KONYALI MUHYÎ'NİN *BEHCETÜ'L-ESRÂR* TERCÜMESİ *(KENZÜ'L-MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB)* [İNCELEME-TENKİTLİ METİN-DİLİÇİ ÇEVİRİ-TIPKIBASIM]

Yüksek Lisans Tezi

MURATHAN ATAY

Eylül, 2020

T.C.
İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

KONYALI MUHYÎ'NİN *BEHCETÜ'L-ESRÂR* TERCÜMESİ *(KENZÜ'L-MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB)* [İNCELEME-TENKİTLİ METİN-DİLİÇİ ÇEVİRİ-TIPKIBASIM]

Yüksek Lisans Tezi

Murathan Atay

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Sadık Yazar

Eylül, 2020

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Murathan Atay

Danışmanlığını yaptığım işbu tezin tamamen öğrencinin çalışması olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığını taahhüt ederim.

Prof. Dr. Sadık Yazar

İMZA SAYFASI

MURATHAN ATAY tarafından hazırlanan 'KONYALI MUHYÎ'NİN BEHCETÜ'L-ESRÂR TERCÜMESİ (KENZÜ'L MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB) [İNCELEME-TENKİTLİ METİN-DİLİÇİ ÇEVİRİ-TIPKIBASIM]' başlıklı bu yüksek lisans/~~doktora~~ tezi, TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Anabilim/~~bilim~~ Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	**İMZA**
Tez Danışmanı:	
Prof. Dr. Sadık Yazar	……
Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi	
Üyeler:	
Prof. Dr. İsmail Güleç	……
Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi	
Prof. Dr. Mücahit Kaçar	……
Kurumu: İstanbul Üniversitesi	

Tez Savunma Tarihi: 21 / 9 / 2020

ÖZET

KONYALI MUHYÎ'NİN VE *BEHCETÜ'L-ESRÂR* TERCÜMESİ (*KENZÜ'L-MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB*) [İNCELEME-TENKİTLİ METİN-DİLİÇİ ÇEVİRİ-TIPKIBASIM]

Atay, Murathan

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Sadık Yazar

Eylül, 2020. 660 Sayfa.

Bu araştırma, 16. yüzyılda Konya'da yaşamış, Kâdirî şeyhi bir babanın oğlu olan, Ahdî'nin *Gülşenü'ş-Şuarâ*'sında *Muhyî-i Konevî* olarak zikredilen Konyalı Muhyî'nin; Kâdiriyye geleneğinin en önemli metinlerinden biri olan, Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı, ailesi ve menkıbeleri hakkında tarihsel bilgileri ihtiva eden *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr* isimli Arapça olarak yazılmış menâkıbnâmeyi, *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib* ismiyle ve mesnevi nazım biçiminde yaptığı tercümeyi esas almaktadır.

Araştırma, giriş kısmında tercümeye konu olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın esas şahsiyeti Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı ve tarikatından bahsederek başlamaktadır. Birinci bölümde Osmanlı döneminde yapılan *Behcetü'l-Esrâr* tercümelerinin bir dökümü yapılmış ve tespit edilen eserler eldeki bilgilerin ışığında tanıtılmıştır. Eserler tespit edilirken Türkiye'deki yazma eser kütüphaneleri, özellikle Süleymaniye Kütüphanesi'nde gerekli taramalar yapılmıştır. Yazmalardaki isim ve eserler tespit edilirken ansiklopedik, bio-bibliyografik kaynaklara müracaat edilmiştir. İkinci bölümde mütercim Konyalı Muhyî ve eserlerinden bahsedilmiş, *Kenzü'l-Menâkıb* müstakil bir eser olarak biçim ve içerik ana başlıkları altında edebi özellikleri, muhteva, dil ve imla özellikleri açısından incelenmiştir. Eser bir menakıbname olması hasebiyle Osmanlı'daki menakıbname literatürüne kısaca değinildikten sonra *Kenzü'l-Menâkıb* menkıbeler ve *velî, velâyet, kerâmet* kavramları açısından incelenmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmanın konu edindiği *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib* isimli eser, TSMK H.1298'da kayıtlı yazma eser esas alınarak, İBB OE nüshasıyla karşılaştırılarak tenkitli metin olarak günümüz harflerine aktarılmış; farklı toplum kesimleri ile muhtelif disiplindeki araştırmacıların istifadesine sunmak ve yapılan çeviriyazıyı sağlamasını yapmak amacıyla günümüz Türkçesine çevirilmiştir. İnceleme ve metin bölümünden sonra, ek olarak araştırmaya konu olan metnin aslını teşkil eden TMSK H.1298 no'lu nüsha tıpkıbasım olarak çalışmanın sonuna eklenmiştir.

Türk dili ve edebiyatı, Osmanlı tercüme edebiyatı, tasavvuf ve tarikatlar tarihi, menâkıbnâme kültürü gibi farklı araştırma sahalarıyla ilişkilendirilmesi mümkün olan eser farklı açılardan incelenerek oluştuğu kültür ve çevrenin kaynaklara dayalı bir tasviri yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Menâkıbnâme, Osmanlı tercüme geleneği, Konyalı Muhyî, Behcetü'l-Esrâr, Abdülkâdir Geylânî, Kâdiriyye, Klasik Türk edebiyatı, Mesnevî.

ABSTRACT

KONYALI MUHYÎ'S *BEHCETÜ'L-ESRÂR* TRANSLATION (*KENZÜ'L-MENÂKIB and REMZÜ'L-MEVÂHİB*) [INVESTIGATION-REINFORCED TEXT-LANGUAGE TRANSLATION-MEDICAL TRANSLATION]

Atay, Murathan

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature, Division of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Sadık Yazar

September, 2020. 660 Pages.

This research is based on the study of Muhyî of Konya, who lived in Konya in the 16th century, who was the son of a strong sheikh father and is mentioned as Muhyî-i Konevî in Ahdi's Gülşenü'ş-Şuarâ; Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr, which is one of the most important texts of the Kadiriyye tradition and contains historical information about the life, family and legends of Abdülkâdir Geylânî, written in Arabic, Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l -It is based on his translation under the name of Mawâhib and in the form of mesnevi verse.

The research begins by mentioning the life and sect of Abdülkâdir Geylânî, the main personality of Behcetü'l-Esrâr, which is the subject of translation in the introduction. In the first part, a translation of the Behcetü'l-Esrâr translations made in the Ottoman period was made and the identified works were introduced in the light of the information available. When determining Works manuscript libraries in Turkey, it was made especially necessary scans in the Süleymaniye Library. Encyclopedic and bio-bibliographic sources were consulted while determining the names and works in manuscripts. In the second part, the translator Muhyî from Konya and his works were mentioned, Kenzü'l-Menâkıb was examined as a separate work in terms of its literary features, content, language and spelling features under the main headings of form and content. Since the work is a menaqibname, after briefly mentioning the menakibname literature in the Ottoman Empire, it has been examined in terms of the legends of Kenzü'l-Menâkıb and the concepts of saints, saints and kerâmah.

In the third part, the work named Kenzü'l-Menâkıb and Remzü'l-Mevâhib, which was the subject of the research, was transferred to today's letters as a criticized text by comparing it with the İBB OE copy, based on the manuscript registered in TSMK H.1298; It has been translated into modern Turkish in order to present it to the benefit of researchers from different social segments and various disciplines and to provide the translation. After the examination and the text part, the copy numbered TMSK H.1298, which constitutes the original text of the study, has been added to the end of the study as facsimile.

The work, which can be associated with different research fields such as Turkish language and literature, Ottoman translation literature, the history of Sufism and sects, and the culture of menâkıbnâme, has been examined from different angles, and a description of the culture and environment in which it is formed is based on resources.

Keywords: Menâkıbname, Ottoman translation tradition, Konya Muhyî, Behcetü'l-Esrâr, Abdülkâdir Geylânî, Kâdiriyye, Classical Turkish literature, Mesnevî.

İÇİNDEKİLER

ÖZET **5**
ABSTRACT **7**
ÖNSÖZ **13**
KISALTMALAR **17**
I. GİRİŞ: ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ VE KÂDİRÎLİK **19**
i. Abdülkâdir Geylânî (470/1077-561/1166) **19**
ii. Abdülkâdir Geylânî'nin Lakapları **22**
a. Muhyîddîn ***22***
b. el-Bâzü'l-Eşheb (Bâz-ı Eşheb, Bâzullah) ***23***
c. el-Gavsü'l-A'zam (Gavs-ı A'zam) ***24***
iii. Anadolu'da Kâdirîlik **25**
1. BÖLÜM: *BEHCETÜ'L-ESRÂR* VE TÜRKÇE TERCÜMELERİ **29**
1.1. *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr* **29**
1.1.1. *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr* Nüshaları **30**
1.1.2. Süleymaniye Ktp. Nüshaları ***31***
1.1.3. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Nüshaları ***32***
1.1.4. Diğer Kütüphanelerdeki Nüshalar ***33***
1.2. Osmanlı'da *Behcetü'l-Esrâr* ve Tercümeleri **34**
1.2.1. Muhyî-i Konevî (16. yy.) - Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib ***34***
1.2.2. Kadızâde Muhammed b. Abdülvehhâb (ö.1595-1625) - Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr ***34***
1.2.3. Hüseyîn b. el-Hacc Hasan el-Edirnevî (ö.1598'den sonra) - Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ***37***
1.2.4. Sâdeddin b. Hasan Can b. Muhammed el-İstanbûlî (ö. 1599) - Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr ***40***
1.2.5. Muhammed b. Ahmed b. Ömer b. Hüseyin el-Hekîm el-Mavsılî (ö.?) - Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ***42***
1.2.6. Muhammed Tâhir en-Necîb es-Sıddîkî (ö.?) - Kitâb-ı Tercemet-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr ***44***
1.2.7. Tercüme-i Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî (Müellifi Bilinmiyor) ***45***
1.2.8. Şeyh Abdurrahmân el-Hâlis el-Kerkükî et-Talibânî (ö. 1858) - Behcetü'l-Esrâr Tercemesi ***46***
1.3. Abdülkâdir Geylânî'nin Menkıbeleri Hakkında Yazılan Diğer Eserler 48

1.3.1. Hacı Mahmud Efendi no.2598 ..... *48*

1.3.2. Hacı Mahmud Efendi no.4626 ..... *48*

1.3.3. Es'ad Efendi no.2426 (Menâkıbât-ı 'Abdülkâdir Geylânî) *48*

1.4. *Behcetü'l-Esrâr* ve Tercümeleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme **49**

2. BÖLÜM: KONYALI MUHYÎ VE BEHCETÜ'L-ESRÂR'IN MANZUM TERCÜMESİ: *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB* **51**

2.1. BİR MENÂKIBNÂME MÜTERCİM-ŞÂİRİ: *MUHYÎ-İ KONEVÎ* VE ESERLERİ **51**

2.1.1. Eserleri *54*

2.2. *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB*'İN MUHTEVASI ... **59**

2.2.1. Eserin Bölümleri ve Menkıbeler *59*

2.2.2. Kenzü'l-Menâkıb'ın Muhtevâsını Destekleyen Kaynaklar *71*

2.3. MANZUM VE EDEBÎ BİR METİN OLARAK *KENZÜ'L-MENÂKIB* **81**

2.3.1. Eserin Biçimsel Özellikleri *81*

2.3.2. Kenzü'l-Menâkıb'ın Dil ve Üslup Özellikleri *109*

2.3.3. Muhyî'nin Tahkiye Üslubu *115*

2.4. *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB*'DE İMLA HUSUSİYETLERİ VE ARUZ İMLASI **123**

2.4.1. Aruz İmlâsı *123*

2.4.2. Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib'de Aruz İmlâsı *125*

2.5. BİR MENÂKIBNÂME OLARAK KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB **137**

2.5.1. İslam ve Osmanlı Kültüründe Menakıbname Geleneğine Kısa Bir Bakış *137*

2.5.2. Attar, Lamiî Çelebi ve Hüseyin Vassaf'ın Eserlerindeki Telif Sebepleri Işığında Muhyî'nin Kenzü'l-Menâkıb'ı Yazma Sebebi *140*

2.6. *KENZÜ'L-MENAKIB*'IN MUHTEVASINI OLUŞTURAN TASAVVUFÎ KAVRAMLAR **147**

2.6.1. İslamî Literatürde Veli, Velayet ve Keramet Kavramlarına Kısa Bir Bakış *147*

2.6.2. Muhyî'nin Veli, Velayet ve Keramet Hakkındaki Görüşleri *152*

3. BÖLÜM: *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB* TENKİTLİ METİN VE DİLİÇİ ÇEVİRİSİ **165**

3.1. NÜSHA TAVSİFLERİ VE YÖNTEM **167**

3.1.1. Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l- Mevâhib'in Nüshaları *167*

3.1.2. Metin Tespiti ve Hazırlanışı ile İlgili Hususlar 172
TENKİTLİ METİN VE DİLİÇİ ÇEVİRİ 175
SONUÇ 407
KAYNAKÇA 415
EK: TIPKIBASIM 421
Özgeçmiş 659

ÖNSÖZ

İslam coğrafyasında ve tasavvuf kültüründe derin izler bırakan; şahsiyeti, ahlakı, eserleri ve hakkında yazılan menakıbnamelerle şöhreti dilden dile, gönülden gönüle aktarılan Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı ile Kâdirî tarîkatının usul ve adabı, tasavvuf tarihi ve kültürü hakkında muteber tarihî kaynaklardan biri olan tam adı ile *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr fî Menâkıbi's-Sa'dâti'l-Ahyâr mine'l-Meşâyıhi'l-Ebrâr*, Nûreddin Ebu'l-Hasan Ali bin Yûsuf bin Cerîr el-Lahmî eş-Şattannûfî tarafından, Katip Çelebi'nin verdiği bilgiye göre, 660/1262'de kaleme alınmıştır. Şöhreti ve tarikatı tüm İslam coğrafyasına yayılan Abdülkâdir Geylânî'nin *"hazâ kademî 'alâ rakbeti külli velîyillâh*" (İşbu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir) sözü etrafında gelişen ve yazılmaya başlanan *Behcetü'l-Esrâr*, devamında Geylânî'nin hayatı, menkıbeleri, ailesi ve döneminin sufi şahsiyetlerinin sözlerini ve menkıbelerini içeren bir eser haline gelmiştir.

Arapça aslıyla hem dünya hem de Türkiye kütüphanelerinde birçok nüshası bulunan eserin, İslam coğrafyası özelinde Osmanlı'da ve tasavvuf kültürü özelinde Kâdiriyye tarikatında ciddi bir rağbet ve özel bir ilgi gördüğü anlaşılmaktadır. İslam coğrafyasında bu denli rağbet gören bir eserin, Osmanlı'daki tercüme faaliyetlerine konu olmaması elbette düşünülemezdi. Arapça olarak mensur bir şekilde kaleme alınan eser manzum, mensur ve manzum-mensur karışık olarak bir çok mütercim tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Çalışmamıza konu olan eser, ilk olarak Amil Çelebioğlu tarafından *Tercüme-i İbtidânâme* eseri üzerinden tespit edilen ve Cihan Okuyucu ile Sâdık Yazar'ın araştırmaları ve metin neşriyle gün yüzüne çıkan 16. yüzyılda yaşamış bir Kâdirî şeyhi olan Şeyh Yahya'nın oğlu *Muhyî-i Konevî* ismindeki mütercimin, *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib* adıyla mesnevi nazım biçiminde kaleme aldığı *Behcetü'l-Esrâr*'ın Türkçe bir tercümesidir. Menakıbname geleneği içerisinde önemli bir yeri olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın yanında Sultan Veled'in *İbtidânâme*'si ve Ahmed Eflâkî'nin (*Tâcü'l-Menâkıb* ismiyle) *Menâkıbü'l-Ârifîn*'ini de yine manzum olarak mesnevi nazım biçimiyle tercüme eden Muhyî'nin menakıbname geleneğine özel bir ilgisi olmakla birlikte, tercümelerini manzum olarak tertip etmesiyle de nazım tekniğine aşina olduğu anlaşılmaktadır.

Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb* ismiyle manzum olarak tercüme ettiği eseri, mesnevi nazım biçimiyle Türkçe kaleme alınması dolayısıyla Türk dili ve edebiyatı geleneği; çeşitli menkıbeleri ihtiva etmesi sebebiyle menakıbname geleneği ve bu geleneğin bağlı olduğu tasavvuf kültürü; kaynak metnin Osmanlı'da yapılmış bir çok tercümesi olması dolayısıyla da Osmanlı tercüme edebiyatı özelinde *Behcetü'l-Esrâr* tercümeleri konularıyla yakından ilişkilidir. Bu sebeple incelemenin giriş kısmında "Abdülkâdir Geylânî'nin Hayatı ve Kâdirîlik" başlığıyla muteber biyografik kaynaklardan derlenen bilgilerle kısaca Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı ve Kâdiriyye tarikatı hakkında bilgi verilmiştir.

Behcetü'l-Esrâr ve Tercümeleri isimli birinci bölümde ise ilk olarak *Kenzü'l-Menâkıb*'a kaynaklık teşkil etmesi bakımından *Behcetü'l-Esrâr* hakkında bilgi verilmiş ve Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı olan nüshaları tespit edilmiştir. Sonrasında Osmanlı tercüme geleneği içerisinde yadsınamaz bir yeri ve önemi olduğu anlaşılan *Behcetü'l-Esrâr*'ın manzum ve mensur Türkçe tercümeleriyle Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılan irili ufaklı birkaç risale tespit edilip hakkında kısa bir değerlendirmeyle tanıtılmıştır.

İkinci bölümde, kaynakların verdiği kısıtlı bilgi sebebiyle kendisi hakkında çok fazla bir malumata sahip olamadığımız mütercim Muhyî-i Konevî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilip devamında *Kenzü'l-Menâkıb*'ın Türkçe manzum bir eser olması sebebiyle dil ve üslup özellikleriyle nazım biçimi ve edebî unsurları tahlil edilmiştir. İhtiva ettiği menkıbelerle birlikte mütercimin tahkiye üslubuyla Muhyî'nin diğer tercümelerinde de dikkat çeken 'Aruz İmlası' hakkındaki inceleme neticesinde kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

Bir menakıbname tercümesi olması hasebiyle, eserin bağlı olduğu menakıbname geleneğine kısaca değinilmiş ve Muhyî ile birlikte bu türdeki eserlerin telif edilme sebepleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümün devam eden başlıklarında ise tasavvufî bir menakıbname olması ve *Behcetü'l-Esrâr*'ın bağlı olduğu gelenekten kaynaklı ihtiva ettiği *velî, velâyet ve kerâmet* kavramları ile bir Kâdirî dervişi olan Muhyî'nin bu kavramlar hakkındaki

görüşleri muteber kaynaklar ve Muhyî'nin tercümeleri bağlamında ele alınıp değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde çalışmanın omurgasını teşkil eden Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib* isimli eseri tenkitli metniyle birlikte hem metnin doğru okunduğunun bir sağlaması hem de günümüz okuyucusu için metnin muhtevasına daha rahat nüfuz etmesi gayesiyle diliçi çevirisiyle birlikte verilmiştir. Tenkitli metin ve diliçi çeviri sonrasında ek olarak neşre esas olan Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine bölümü 1278 numara ile kayıtlı nüshasının tıpkıbasımı eklenmiştir.

Metnin ve inceleme bölümünün hazırlanışındaki her türlü eksik, hata ve yanlışlar tarafımıza ait olup bunların hoşgörü ile karşılanacağı ve düzeltilmesi için gerekli tavsiye ve nasihatlerin yapılacağı hususunda ümitvarız.

Metnin tespitinden itibaren nihayete erdirilene kadar hazırlanma aşamasındaki tüm adımlarda her türlü fedakarlık, ilgi ve yardımı çekinmeden gösteren; gayret ve azmine bizzat şahit olduğum, her mülakatımızda bilgi ve tecrübesinden ziyadesiyle istifade ettiğim değerli hocam ve tez danışmanım **Prof. Dr. Sadık Yazar**'a vefa ve şükran duyguları ile teşekkürü bir borç bilirim. Yüksek lisans sürecinde bilgi, birikim ve tecrübeleriyle yardımcı olan **Prof. Dr. İsmail Güleç** ve **Dr. Güler Doğan Averbek**'e de çok teşekkür ederim.

Metindeki Arapça ve Farsça ibarelerin okunması ve tercüme edilmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli dostlarım **Mesut Çınar** ve **Aliosman Başar**'a da teşekkür ederim.

Hayatımın her anında ve alanında bana maddi ve manevi destek olan, lisans ve yüksek lisans sürecindeki teşvikleriyle böyle bir çalışmanın ortaya çıkması için beni gayrete getirip her türlü imkanı sağlayan pek muhterem **Efendi Babam**'a; destekleriyle her zaman yanımda olup her türlü fedakarlığı gösteren sevgili anneme ve babama; tez sürecindeki anlayışı ve yardımları için sevgili eşime teşekkürü bir vefa borcu bilirim.

Ayrıca yüksek lisans döneminde yaptığı burs yardımlarından ötürü **Türk Dil Kurumu Başkanlığı**'na; kapılarını araştırmacılara sonuna kadar açan **Yazma Eserler Kurumu**'na; nezih ve samimi bir çalışma ortamıyla, bir araştırmacının ihtiyacı olan neredeyse tüm kaynakları istifadeye sunan **İslam Araştırmaları Merkezi**'ne (**İSAM**) teşekkür ederim.

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

a.g.m. : adı geçen makale

a.y. : aynı yer

bkz. : bakınız

bs. : basım, baskı

c. : cilt

çev. : çeviren

ed. : editör

hzl. : hazırlayan

Hz. : Hazret-i

İSAM : İslam Araştırmaları Merkezi

k.s. : kuddise sırrahum (Allah onun sırrını takdis etsin)

r.a. : radıyallâhu anhu (Allah ondan razı olsun)

ö. : ölüm tarihi

s. : sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı: İslam Ansiklopedisi

vb. : ve benzeri

vr. : varak

vs. : vesaire

I. GİRİŞ: ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ VE KÂDİRÎLİK

i. Abdülkâdir Geylânî (470/1077-561/1166)[1]

Tam adı Muhyîddîn Ebû Muhammed Abdülkâdir bin Ebî Sâlih Mûsâ ez-Zâhid el-Geylânî el-Hanbelî olup Abdülkâdir Geylânî ismi ile meşhur olmuştur. Doğum yerinin farklı telaffuzları sebebiyle Geylânî dışında nisbesi 'Cîlî' ve 'Cîlânî' olarak anılmaktadır.[2] Abdülkâdir Geylânî, Hazar denizinin güneybatısındaki Gîlân eyalet merkezine bağlı Neyf köyünde doğmuştur. Dilaver Gürer'in şahitliği ile kaynaklar doğum tarihi hakkında 470/1077-1078 ile 471/1078-1079 arasında ihtilaf etse de çalışmalar doğum tarihini ekseriyetle h.470/1077-1078 olarak kabul etmektedir. Baba tarafından seyyid (Hz. Hüseyin'nin soyundan gelen), anne tarafından ise şerîf (Hz. Hasan'ın soyundan gelen) olduğu kaynaklarda zikredilmektedir.[3]

Abdülkâdir Geylâni, çocukluk yıllarında temel dinî bilgilerini tahsil ettikten sonra zamanının büyük ilim merkezlerinden biri olan Bağdat'a gelmiş ve şeriat ilimlerini burada tahsil etmiştir. Dilaver Gürer mezkur çalışmasında Abdülkâdir Geylânî'nin şeriat ilimlerindeki tüm hocalarının detaylı bir listesini vermiştir.[4]

Dinî ilimlerin tahsilini tamamladıktan sonra zahidane bir hayata başlayan Abdülkâdir Geylânî bir süre münzevi bir hayat yaşamıştır. Kaynaklarda geçen ve *Kenzü'l-Menâkıb*'ta da zikredilen menkıbeye göre, yirmi beş yıl kadar süren inziva döneminin sonunda, mücahede ve nefsini terbiye niyetiyle başka biri yedirmedikçe kendi eliyle hiçbir şey yememeye ahdetmiş; aradan kırk gün geçtiği ve içinden "açım,

---

[1] Detaylı bilgi için bkz. Dilaver Gürer, *Abdülkâdir Geylânî: Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*. İstanbul: İnsan, 2016.; Süleyman Uludağ, "Abdülkâdir Geylânî" *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 1998. c. 1, s.234-239.; Osmanzâde Hüseyin Vassâf, (hzl. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz). *Sefîne-i Evliyâ*. İstanbul: Kitabevi, 2016. s. 50-68; Adalet Çakır, "Kâdiriyye". *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür*. İstanbul: İSAM, 2015. s.159-220. ; Sâdık Vicdâni, (hzl. İrfan Gündüz). *Tarikatlar ve Silsileleri (Tomar-ı Turuk-ı Aliyye)*. İstanbul: Enderun, 1995.

[2] *Kenzü'l-Menâkıb*'da üç farklı telaffuz şekli de görülmektedir.

[3] Gürer, *a.g.e.,* s. 58.

[4] *a.g.e.,* 61-63.

açım" sesleri geldiği halde direnmiş ve nihayet bu hali Ebû Sa'd el-Muharrimî'ye keşfen malum olmuştur. Muharrimî, Abdülkâdir Geylânî'yi alıp evine götürerek eliyle doyurmuş ve daha sonra da kendisine şeyhlik hırkasını giydirmiştir. Sonrasında zamanının önde gelen sufi şahsiyetlerinden Şeyh Hammâd ile tanışmış ve intisabıyla birlikte onun sohbet meclislerine katılarak tasavvuf yolunda sülukuna devam etmiştir. Abdülkâdir Geylânî sülukunu Şeyh Hammâd'ın yanında devam ettirdikten sonra Ebû Sa'd el-Muharrimî'den tarikat hırkasını giyerek onun tarikat şeceresini ve sonu Hz. Peygamber'e (as) ulaşan bir silsileyi devam ettirmiştir.[5] Dilaver Gürer, mezkur sufi şahsiyetlerin Abdülkâdir Geylânî'nin hayatındaki önemini, kaynaklarda geçen kayıtlardan hareketle şöyle tasvir edildiğini söyler:

> "*…Ebu'l-Vefâ İbrâhîm ed-Deyrî, Abdülkâdir Geylânî'nin tasavvufa intisabı ile ilgili şöyle bir ibare kullanır: "Abdülkâdir Geylânî, Hammâd ed-Debbâs'a yakın arkadaş oldu (lâzemehu: ona sarıldı, onu hiç bırakmadı, ondan ayrılmadı) ve onun eliyle tasavvufa süluk etti. Şeyh Ebû Yâkub Yûsuf el-Hamedânî'den tarîkat aldı. Meşâyıh hırkasını ise Muharrîmî'den giydi". Bu ibâreler Abdülkâdir Geylânî'nin tasavvuf hayatındaki yerlerini oldukça açık bir biçimde ortaya koymaktadır.*"[6]

Abdülkâdir Geylânî -menkıbelerinde de çokça geçtiği üzere- vaazlarıyla meşhur bir şahsiyetti. İlim tahsilini ve tasavvufi terbiyesini tamamladıktan sonra H. 521 Şevval'inde (1127'nin Ekim-Kasım ayları) Ebû Sa'd el-Muharrimî'nin Bâbü'l-Ezc'deki medresesinde vaaz meclisleri tertip etmeye başlamıştır. Bu meclislerin tertip edilmesinde Yusûf el-Hamedânî'nin ciddi teşvikleri olmuştur. Böylece, nihayetinde hacimli bir eser oluşturacak şekilde birçok yerde halka vaaz ve nasihat etmiştir. Bu sohbet meclislerine halkın yanında sufiyye ve devlet ricalinden de pek çok katılım olmuştur. Yine menkıbelerindeki ihtida anlatıları gibi, meclislerine Müslümanların yanı sıra Yahudi ve Hristiyanların da katıldığı, bu vaazlardan etkilenerek Müslüman olduğu kaynaklarda geçmektedir.

Şemailleri hakkında Osmanzâde Hüseyin Vassaf şu bilgileri vermektedir:

---

[5] *a.g.e.,* 65-67.

[6] *a.g.e.,* 67.

"*Hz. Gavs-ı A'zam efendimiz, Tefrîhu'l-Havâtır'da yazıldığı üzere ziyy-i ulemâda telebbüs ederlermiş. Zî-kıymet kumaşlardan ma'mûl elbise giydikleri vâki imiş. Esnâ-yı va'zda dâimâ kürsüye çıkarlar, sözleri[ni] sür'atle ve savt-ı bülend ile söylerlermiş. Söze başladıkları zaman, kulûb-ı kâsiye ashâbı bile dûçâr-ı ra'şe olur ve te'sîrât-ı hasenesini görürlermiş. Ale'l-ekser Cuma günleri va'z u nasihat buyururlarmış.*

Şahsen gâyet heybetli imiş. Mekârim-i ahlâk sahibi olduklarından, her gören meclûb ve meftûn olurmuş. Bedenen zaîf, murabbau'l-kâme, arîzu's-sadr, arîzu'l-lıhye, esmerü'l-levn, melîhü'l-vech ve mahbûbu'l-kulûb imiş.

Şemâil-i aliyyeleri: Nahîfü'l-beden, orta boylu, göğsü geniş, alnı açık, buğday benizli, saçları omuzlarına kadar uzun idi."[7]

Hüseyin Vassaf'ın aktardığı bilgilere göre Abdülkâdir Geylânî, kıymetli kumaşlardan yapılmış elbiseler giyen; sürekli kürsü üzerinden sohbet eden; sert ve yüksek bir sesle vaaz eden; dinleyenlere süratle tesir eden; heybet ve güzel ahlak sahibi, zayıf, orta boylu, geniş göğüslü, gür sakallı, esmer tenli, hoş suret sahibi ve gönül ehlinin sevdiği bir zat imiş.

Abdülkâdir Geylânî, hak ve hakikat yolunda mücahede, mücadele, mükaşefe ve müşahade ile geçirdiği 91 senelik ömrünün son demlerinde ağır bir hastalığa yakalanmıştır. Ömründeki son nefesini verene kadar yakınındakilere vaaz ve nasihatlerde bulunduğu yine kaynaklarda geçmektedir. Hicrî 561 senesinin Rebi'ü'l-âhir'inde (M. 1166 Şubat) gece vakti ebedî aleme intikal etmiştir. Cenazesi, o vakte kadar Bağdat'ın gördüğü en ihtişamlı kalabalık olarak da tarihe geçmiştir. Vefatı hakkında düşürülen tarihi Osmanzâde Hüseyin Vassâf şöyle zikreder:

" *'Aşk'* عشق *ebced hesâbiyle târîh-i velâdetleridir.*

'Kemâl' كمال *ebced hesâbiyle müddet-i ömr-i şerîfleridir. (91 sene)*

'Kemâl-i aşk' كمالِ عشق *ebced hesâbiyle târîh-i intikalleridir. (561/1166)*

ان باز الله سلطان الرجال

[7] Vassâf, *a.g.e.*, s. 66.

bu hakikati beyândır."[8]

ii. Abdülkâdir Geylânî'nin Lakapları

İleriki bölümlerde *Kenzü'l-Menâkıb*'ta da görüleceği üzere Abdülkâdir Geylânî'ye makamı, ilmi, yetkinliği ve halk nazarındaki yeri dolayısıyla pek çok sıfat ve lakap verilmiştir. Bunlardan en meşhurları *Muhyîddîn, el-Bâzü'l-Eşheb (Bâz-ı Eşheb)* ve *el-Gavsü'l-A'zam (Gavs-ı A'zam)*'dır. Bu sıfat ve lakaplar kaynaklarda şu şekilde açıklanmıştır:

a. *Muhyîddîn*

Kelime olarak "dini (kendi zamanında) ihya eden, dirilten, canlandıran" anlamlarına gelir ve tüm hayatını İslam'a hizmet ve gayret ile geçirmiş kimseler için kullanılır. Dilaver Gürer, Abdülkâdir Geylânî'nin dine yapmış olduğu hizmetlerin bir karşılığı olarak bu lakabın, onun hakkında yazılan ilk kaynaklardan itibaren kullanıldığını söyler. Kaynaklardaki rivayete göre kendisine *Muhyîddîn* lakabının verilmesinin sebebini yine Abdülkâdir Geylânî şöyle anlatır:

> "*521 (m.1127) yılında bir Cuma günü rengi bozulmuş, cılız bedenli birisiyle karşılaştım. Bana:*
>
> - *'Es-Selâmualeyk, Ey Abdülkâdir!' dedi. Selâmına mukabelede bulundum. Sonra:*
> - *'Yaklaş!' dedi. Yaklaştım.*
> - *'Yanıma otur.' dedi. Yanına oturdum. Birden bedeni büyüdü, yüzü güzelleşti ve rengi açılıverdi. Ben bu durumdan korktum. Bana:*
> - *'Beni tanıyor musun?' dedi.*
> - *'Hayır.' dedim.*
> - *'Ben (İslâm) dîn(iy)im. Ben senin gördüğün gibi zayıflamıştım. Allah Teala beni seninle canlandırdı. Sen '**Muhyîddîn**'sin' dedi.*"[9]

[8] "Allah'ın arslanı, insanların sultanı olan Abdülkâdir Geylânî, 'aşk'ta (470) doğdu, 'kemâl'de (91) öldü. Bu ikisinin toplamı 561 yapar ki o da ebced hesabına vurulduğunda 'kemâl-i aşk'a tekâbül eder." Vassâf, *a.g.e.*, s. 51.

[9] Vassâf , *a.g.e.*, s. 86.

Bu olay *Kenzü'l-Menâkıb*'ın 2084-2118 beyitleri arasında, Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna gelen saliklerin kendisine *Muhyîddîn* lakabını nasıl aldığını sorması ve onun da bir gün pîr-i fani, hasta bir zat ile karşılaşıp kendisinden yardım istediğini ve Allah'ın izniyle onu şifaya kavuşturduğu şekliyle zikredilmektedir.

b. *el-Bâzü'l-Eşheb (Bâz-ı Eşheb, Bâzullah)*

"Ak doğan" manasına gelen terkip, Abdülkâdir Geylânî'ye sonradan verilen bir lakaptır. 'Bâz' Arapça'da şahin ve doğan kuşları için kullanılan bir kelimedir. Bu kuşlar, avlarını ustalıkla yakalamak ile meşhurdurlar. Tasavvufta ise bu terkip, müritlerini eğitme ve onların gönüllerini kazanmaktaki ustalığı sebebiyle Abdülkâdir Geylânî için kullanılmıştır. Şahin ve doğanların avcılıktaki bir özelliği ise odaklandıkları avlarının peşini asla bırakmamaları ve uygun zamanını bulduklarında hemen avlamalarıdır.

Dilaver Gürer, kaynakların tanıklığında bu lakabın Abdülkâdir Geylânî'ye nasıl verildiğini çeşitli varyantlarıyla birlikte anlatmış olup[10] biz burada sadece Osmanzâde Hüseyin Vassaf'ın ifadelerini iktibas etmekle iktifa edeceğiz:

> "*Hz. Gavs-i A'zam, Bâzü'l-Eşheb diye tavsîf olunur. Bâz, doğan denilen şikârî bir kuş; Eşheb, beyaz mânâsına olup, Bâzü'l-Eşheb hakkında, âzîzim Şeyh Mustafa Sâfî Efendi hazretlerine sordum: 'Oğlum, bu bir nevî kuştur ki, bulunduğu yerden ufukta bir av görse derhal yetişir, onu avlar; elinden kurtulmak imkânı yoktur. Cenâb-ı Gavs-ı A'zam efendimiz de, manzûr-ı âlîleri olanları kendilerine teshîr eylediklerinden, bundan kinâye olarak o ta'bîr kullanılmıştır.' buyurdular."*[11]

Kaynaklarda Abdülkâdir Geylânî'ye nisbet edilen şiirlerin ve sözlerin Prof. Dr. Yusuf Zeydan tarafından derlenip ve tahkik edilmesi neticesinde ortaya çıkan ve neşredilen divanda da bu lakabın zikredildiğine şahit oluyoruz. "ما فى الصبابة " (*Allah Aşkı ve O'nun Hararet Kasidesi*) isimli kasidede bu lakap şu şekilde geçmektedir;

[10] Gürer, *a.g.e.* 86-87.

[11] Vassâf, *a.g.e.* 67.

اَنَا بُلْبُلِ الْاَفْرَاحِ اَمْلَأ دَوْحَهَا

طَرَباً وَفِي الْعَلْياءِ بَازٌ اَشْهَبُ

Ben neşelerin bülbülüyüm, neşe ağaçlarını doldururum

Neşe ve sevinçle. Yükseklerde ise ak doğanım.[12]

Yusuf Zeydan'ın mecmua ve tabakat kitaplarından derleyerek tahkik ile neşrettiği divandaki bu ibare eğer Abdülkâdir Geylânî'ye aitse kendisinin *Bâzü'l-Eşheb* mahlasını hayatta olduğu zamanlarda kullandığını söyleyebiliriz.

c. *el-Gavsü'l-A'zam (Gavs-ı A'zam)*

"Gavs" lügatte '*yardım, iâne*' manalarına gelir. Tasavvuf literatüründe ise ricâlü'l-gayb (gayb erenleri) arasında zikredilen 'kutb' ile aynı makam olarak kendisine sığınanlara, yardım isteyenlere Allah'ın izni ve inayetiyle yardımda bulunan; sıkıntıları bertaraf eden Allah dostları kastedilmiş ve eserlerde bu şekilde kullanılmış bir terimdir.

Dilaver Gürer, kaynaklarda bu lakabın, Abdülkâdir Geylânî'ye ne zaman verildiği hususunun tespit edilemediğini söylese de; tasavvuf literatüründe ve tarihinde isim belirtmeden *Gavsü'l-A'zam, Gavs-ı A'zam* tabiri kullanıldığında kastedilen şahsın tereddütsüz Abdülkâdir Geylânî olduğunu zikreder. Bu da onun tasavvuf tarihindeki yerini ve büyüklüğünü ispat eden delillerden yalnızca biridir. Gerek Kâdirî dervişleri, gerekse diğer tarikatlere mensub dervişler zor ve sıkıntılı bir durumda kaldıkları, yardıma ihtiyaç duydukları zaman Abdülkâdir Geylânî'den istiğase ve istimdad (yardım dilemek) için "Meded yâ Gavs! İmdâd yâ Pîr!" diye seslendikleri bilinmektedir.

Kaynaklardan hareketle bu lakabın ona nasıl verildiği hususunda bir bilgiye ulaşamasak da, hayatına ve menkıbelerine baktığımızda Abdülkâdir Geylânî'nin

[12] Prof. Dr. Yusuf Zeydan. *Abdülkâdir Geylânî Dîvânı (Sûfî Şiileri ve Rumuzlu Makaleler)*. (çev. Mustafa Utku). Bursa: Sır, 2005.

sıkıntılı ve zor zamanlarda insanlara yaptığı yardımları anlatan rivayetler mevcuttur. *Kenzü'l-Menâkıb*'ın 2647-2701 beyitleri arasında, haramiler tarafından yolu kesilen bir kervanın Abdülkâdir Geylânî'den istimdat etmesi ve şeyhin tasarrufu ile zorda kalan kervana yardım etmesini konu alan bir menkıbe anlatılmaktadır.

iii. Anadolu'da Kâdirîlik

Telif ve tercüme edilen bir çok metin içerisinde neşv ü nema bulduğu çevre ve bağlı olduğu geleneğin izlerini taşır. *Kenzü'l-Menâkıb*'ın, müellifi Muhyî-i Konevî'nin ve babası Şeyh Yahya'nın bağlı olduğu Kâdiriyye tarikatının Anadolu'daki yayılımı ve faaliyetlerine uzmanların tetkikleriyle kısa da olsa değinmek faydalı olacaktır.

Adalet Çakır, şehir evliyâlarına dair yazılan tabakat kitaplarında tarikat faaliyetlerinden ziyade mânevî nüfuzlarından söz edilen Geylânî ailesi mensuplarından bahsedildiğini ve Moğol istilası sebebiyle Bağdat'tan ayrılan Geylânî ailesinin Orta Asya'dan göç eden Türkmen-Yesevî dervişleri gibi Anadolu'ya gelmiş olmalarını bir ihtimal olarak değerlendirir.[13] Çakır'ın bahsettiği zevattan biri XIII. yüzyılda yaşadığı kabul edilen Abdülkâdir Geylânî'nin sekizinci kuşaktan torunu olan Afyon'daki Abdülkâdir-i Geylânî'dir. Ayrıca Çorum'a yakın bir çiftlikte medfun bulunan Abdülcebbâr Dede'nin de Geylânî torunu olduğu da iddia edilmektedir. Yine Çakır'ın ifadesiyle "*…Bazı araştırmalar ise Kâdiriyye tarikatının XIII. yüzyıl itibariyle Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da Geylânî soyundan gelen Berzencî ve Sâdât-ı Nehrî gibi Suriyeli ve Kuzey Iraklı şeyh aileleri tarafından temsil edildiğini ortaya koymaktadır.*"[14]

Anadolu'da yerleşerek günümüze kadar gelen Kâdiriyye tarikatı, XV. yüzyılda Hacı Bayram-ı Veli'nin müridi Eşrefzâde Rûmî'nin şeyhinin emri üzerine Hama'ya giderek Abdülkâdir Geylânî'nin soyundan gelen Hüseyin el-Hamevî'den aldığı hilafet ile intişar etmeye başlamıştır. İleriki dönemlerde Eşrefoğlu Rûmî'nin ikinci pir olarak

[13] Adalet Çakır, "Kâdiriyye". *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür*. İstanbul: İSAM, 2015. s.171.

[14] Çakır, *a.g.e.*, s.171.

kabul edildiği ve Kâdiriyye'nin 'Eşrefiyye' ismiyle müstakil bir kolu haline gelen tarikat, geniş bir alana yayılmayıp İznik-Bursa çevresiyle sınırlı kalmıştır. Tarikat esas olarak XVII. yüzyılda, Kâdiriyye'nin Rumiyye kolunun pîri İsmail Rumî'nin faaliyetleri sonucu başta İstanbul olmak üzere Anadolu ve Balkanlar'da yaygınlık kazanmıştır. İsmail Rûmî'nin İstanbul-Tophane'de kurduğu tekke diğer bölgelerde açılan Kâdirî tekkelerinin de merkezi olma fonksiyonunu üstlenmiştir.

Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da kurulduğu XIII. yüzyıldan itibaren yaygınlaşan Kâdiriyye, Abdülkâdir Geylanî soyundan gelen Serzencî ve Sadat-ı Nehrî gibi Suriyeli ve Kuzey Iraklı şeyh aileleri tarafından temsil edilmiştir. Aynı bölgeden olup tarikatın Halisiyye kolunu kuran Ziyaeddin Abdurrahman Halis et-Talibanî'nin (ö 1858) Sivas'a gönderdiği halifesi Mûr-i Ali Baba (Mor Ali Baba) ve diğer halifeleri vasıtasıyla da Halisiyye Anadolu ve İstanbul'da yayılmıştır. [15]

Tarikatın Konya'ya nasıl geldiği ve Muhyî'nin babası olan Şeyh Yahya'ya kadar tarikat silsilesinin nasıl ulaştığı hakkında mevcut kaynaklar üzerinden bir bilgiye ulaşılamamıştır. Metinde geçen sınırlı bilgilerden istidlal edilirse, Muhyî eserinin 1559-1562 beyitleri arasında babasından şu şekilde bahsetmektedir:

şeyḫ ʿAbdülḳādir'i görenlerüŋ
ol cemāl-i Ḥaḳḳ'a yüz sürenlerüŋ
yèdisini görene Muḥyī veled
oldı vü gördi cemālin bī-ʿaded
şeyḫ Yaḥyā'dur gören yèdinciyi
ʿilm-i baḥridür dèren ol inciyi
Muḥyī'dür ol vālid-i pāke veled
ḥamdülillāh kim naṣībètdi Aḥad

Muhyî, kendisinin Abdülkâdir Geylânî'nin zamanında yaşayan kişileri, silsilede yedinci kuşaktan gören Şeyh Yahya'nın oğlu olduğunu zikrediyor. Tarihsel olarak Abdülkâdir Geylânî'nin m. 1166'da vefat ettiği ve Muhyî'nin de 16. yüzyılda yaşadığından yola çıkarak Şeyh Yahya'nın Abdülkâdir Geylânî'yi görmesinin

[15] Nihat Azamat, "Kâdiriyye" *TDV İslam Ansiklopedisi* c. 24, (İstanbul: TDV, 2001), s. 131-136.

mümkün olmadığı izahtan varestedir. Fakat metinde geçen ifadelere istinaden Şeyh Yahya'nın ya Abdülkâdir Geylânî'nin yedinci kuşak halifesi ya da yedinci kuşak halifesinin halifesi olduğunu söyleyebiliriz. Hem tarihsel olarak hem de metnin bağlamına uygun düşen bu kanaati destekleyecek metin dışında herhangi vesikaya rastlanmamış olsa da ileride yapılacak olan çalışmalarla bu meselenin netliğe kavuşacağı düşünülmektedir.

1. BÖLÜM: *BEHCETÜ'L-ESRÂR* VE TÜRKÇE TERCÜMELERİ

1.1. *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*

Behcetü'l-Esrâr Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı, menkıbeleri ve sözleri hakkında yazılan muteber kaynaklardan biri olup eserin asıl künyesi *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr fî Menâkıbi's-Saâdeti'l-Ahyâr mine'l-Meşâyihi'l-Ebrâr*'dır. Eser, kendisi de Kâdirî olan[16] Nureddin Ebu'l-Hasan Ali b. Yusûf b. Cerîr el-Lahmî eş-Şattannûfî eş-Şâfiî (İbn Cehzam, 644-713/1247-1314) tarafından, Katip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn*'da yazdığına göre 660/1262'de telif edilmiştir.[17] Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılan ilk menakıbname olarak kaynaklar arasındaki yerini korur.

Müellif, bu eseri Abdülkâdir Geylânî'nin *"ḳademī hāẕihi ʿalā raḳabeti külli veliyyillāh / İşbu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzeredir."* sözü hakkında yazmaya başlamış ve sonrasında bu sözün söylenip söylenmediği hakkındaki söylenti ve şüpheleri bertaraf etmek için söze şahit olan tüm zatları zikretmiştir. Devamında ise Abdülkâdir Geylânî'nin hayatını, tasavvufi görüşlerini, sözlerini ve onun hakkında diğer sufi şahsiyetlerin görüşlerini de yazarak bu eseri meydana getirmiştir.[18] Adalet Çakır müellifin, Abdülkâdir Geylânî hakkında bundan sonra anlatacaklarının aslında hep bu sözdeki sırra matuf olduğunu ihsas etmek için yaptığını söylemektedir.[19]

Şattannûfî, eserine Abdülkâdir Geylânî'nin meşhur sözünün öncesi, söylediği an ve sonrasına ait rivayetleri kaydederek başlar. Bu rivayetleri yazarken aralarda Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbelerini de anlatır. Zamanına yetişmediği için eserlerinden, bir ihtimal ona yetişenlerden Abdülkâdir Geylânî'nin tasavvufi anlayışını, İslam'a ait görüşlerini de aktardıktan sonra hayatı hakkında bilgi vermeye başlar. Eserin son kısmında ise Abdülkâdir Geylânî döneminde yaşamış sufi şahsiyetlerin onun hakkındaki kanaatlerini, görüşlerini aktarır ve her bir ravinin hayatları hakkında kaynaklardan derlediği çeşitli bilgiler verir. Şattannûfî, Abdülkâdir

[16] Adalet Çakır, *Abdülkâdir Geylânî ve Kâdirîlik*. İstanbul: İSAM, 2012. s. 40.

[17] Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an esmâi'l-kütüb ve'l-fünûn,* İstanbul: 1971. c.I, s.256.

[18] Dilaver Gürer, *Abdülkâdir Geylânî: Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*. İstanbul: İnsan, 2017. s. 17.

[19] Çakır, *a.g.e.*, s. 40.

Geylânî'nin şiirleri ve vaazlarından da önemli iktibaslar yapar. Ayrıca eserde Abdülkâdir Geylânî'nin hayatından bahsederken; ailesi, oğulları ve kızları, torunları ve hususen muasır olduğu Bağdatlı sufiler ve halifelerinden de bahsetmesi eseri tarihsel, muteber ve güvenilir bir kaynak olma konumuna çıkarmıştır.[20] *Behcetü'l-Esrâr*, Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılan menakıbnamelere olduğu kadar; *Tabakâtü'l-Evliyâ, Nefâhatü'l-Üns* ve *Tabakâtü'l-Kübrâ*'ya da kaynaklık etmiştir.[21]

İbn Teymiyye ve Zehebî eserlerinde Abdülkâdir Geylânî'ye ait kerametlerin tevatürle sabit olduğunu söylemiştir. İbn Kudâme de (ö. 620/1223) Abdülkâdir Geylânî'den daha çok kerametleri anlatılan birisini daha işitmediğini ve ondan daha çok tazim edilen birini görmediğini söylemiştir.[22]

Bu menakıbnameyi değerli kılan bir diğer husus ise Arapça menakıbname geleneğindeki *râvî* ve *rivâyet* meselesidir. Daha çok hadis literatüründe karşımıza çıkan ve muhaddisler tarafından hadis usûlünde ve hadislerin sıhhatinin tespitinde bir kıstas olarak kullanılan bu terimler bir menakıbname eserinde karşımıza çıkmaktadır. Eserdeki bu *râvî* ve *rivâyet* zinciri hem eserin itibarını arttırıp onu güvenilir bir kaynak yapmış; hem de o dönemde, özellikle Müslüman coğrafyada tanınan kişiler için, rivayet ve haberlerin aktarımındaki hassasiyeti göstermesi bakımından sadece hadis için değil İslam büyükleri hakkındaki diğer rivayetler için de ravi senedinin önemli olduğunu göstermiştir.[23]

1.1.1. *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr* Nüshaları

Bu çalışmanın konusunu oluşturan *Kenzü'l-Menâkıb* isimli eserin kaynak metni olması dolayısıyla Türkiye Kütüphaneleri'ndeki *Behcetü'l-Esrâr*'ın mevcut nüshaları hakkında bilgi verilip kısa bir değerlendirme yapılacaktır. Aslen Arapça olan eserin Osmanlı'daki dolaşım ağı net olarak tespit edilemese de yazmaların sayısı ve fiziksel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kaynak metnin gördüğü rağbet ve Osmanlı

[20] *a.g.e.* s.41

[21] Gürer, *a.g.e.,* s.17.

[22] *a.g.e.,* s. 89

[23] Mehmet Efendioğlu, "Râvî", *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 2007. c. 34, s. 472-474.; "Rivâyet", *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 2008. c. 35, s. 135-137.

kültüründeki yeri yadsınamayacak seviyedir. Eserin nüshaları, kütüphanelerdeki yoğunluğuna göre şu şekilde sıralanabilir:

1.1.2. Süleymaniye Ktp. Nüshaları

Türkiye'nin en büyük yazma eser kütüphanesi olan Süleymaniye Kütüphanesi *Behcetü'l-Esrâr*'ın en çok nüshasını barından kütüphanedir. Eserin toplam 10 nüshası bu kütüphanedeki koleksiyonlarda bulunmaktadır.

İlk nüsha Hacı Mahmud Efendi 4538 no ile kayıtlıdır. Eserin istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bir bilgi yoktur. Kahverengi aharlı kağıda nesih hatla yazılan nüsha sıradan bir istinsah özelliği taşımaktadır.

Bir diğeri Efgani Şeyh Ali bölümündeki 4 no'lu nüshadır. H. 1271 (1855) tarihinde Muhammed Cevdet İbnü'l-Merhum tarafından istinsah edilmiştir. Toplam 200 varaktan müteşekkil olup nesih hatlıdır. Zahriyesinde bir adet vakıf mührü vardır. "*Efgânî eş-Şeyh el-Hac Ali Haydar Efendi'nin vakfı olup ruhuna el-Fâtihâ*" ibaresindeki vakıf kaydından sonra eserin ismi yazılmıştır. Serlevha ve cetvelli olup güzel bir nesih hatla yazılması özel bir nüsha olabileceğine işaret etmektedir.

Es'ad Efendi 1340 numara ile kayıtlı nüshanın zahriyesinde bir adet vakıf mührü vardır. Başında fihrist olup 391 varaktan müteşekkildir. Mukavva üzerine vişne rengi meşin kaplı yaldız zencirekli, cetvelli, mıklebi zencerekli ve cetvelli, sırtı ve sertabı vişne çürüğü meşin kaplıdır. Kağıdı aharlı ince ve filigranlı yatay ve dikey su yollu kağıttır. Nüsha nesih hatla yazılmış olup serlevhalı ve cetvellidir.

Reisülküttab bölümü 443 numaralı nüshanın zahriyesinde 2 adet vakıf mührü olup istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. 189 varaktan müteşekkil olup nesih hatla yazılmıştır.

Şehid Ali Paşa'da 1129 no ile kayıtlı nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Nüshanın zahriyesinde üst kısımda temellük kaydı, onun altında ise vakıf kaydı olup H. 1129 (1716-1717) tarihi kaydedilmiştir. Nüsha deri cilt kaplı, kahverengi aharlı kağıt ve nesih hatla yazılmıştır.

Ayasofya bölümünde 1689, 3463, 3464, 4340 no ile kayıtlı toplam 4 nüsha bulunmaktadır. 1689 n. nüsha ebrulu deri cilt kaplı, mıklepli, kahverengi kağıt, nesih

hatlı ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Zahriyesinde iki adet vakıf mührü bulunmaktadır. 3463 numaralı nüsha H. 899 (1494) tarihinde Abdurrahmân b. Bâyezid tarafından istinsah edilmiştir. 239 varaktan müteşekkil olan nüsha, kahverengi aharlı kağıda talik hatla yazılmıştır. 2 adet vakıf mührü vardır. 4340 numaralı nüsha ise kahverengi aharlı kağıda nesih hatla yazılmış olup istinsah tarihi belli değildir. Zahriyesinde ve 1b'de toplam 3 adet vakıf mührü bulunmaktadır.

Carullah Efendi'de 1583 numaralı nüsha H. 816 (1414) istinsah tarihli, kahverengi kağıda kötü bir nesih hatla yazılmıştır. 1584 numaralı nüsha ise H. 1070 (1660) istinsah tarihlidir. Kahverengi deri cilt kaplı, ilk sayfası tezhipli, serlevha ve cetvelli olup nesih hatla yazılmıştır.

Son olarak Yazma Bağışlar'da 2777 n. ile kayıtlı nüsha H. 1201 (1787) tarihinde Seyyid Şerif Mustafa tarafından istinsah edilmiştir. 303 varaktan müteşekkil olup nesih hatla yazılmıştır. Tezhipli, serlevha ve cetvelli; söz başları ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 1b'de 3 tane vakıf mührü olup kitabın başında fihristi vardır.

1.1.3. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Nüshaları

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde III. Ahmed Kitaplığı bölümünde 1379, 1380, 1381, 1382 ve 1383 numaralarda toplam 5 nüshası bulunmaktadır.

1379 no'lu nüsha M. 1491'de Muhammed b. Seyyid Ahmed el-Konevî tarafından istinsah edilmiştir. 247 varak olup nesih hat ile yazılmıştır.

1380 no'lu yazmanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bir bilgi yoktur. 248 varaktan müteşekkil olan nüsha nesih hatla istinsah edilmiştir.

1381 no'lu nüsha ise Yusuf b. Mustafa tarafından M. 1438 tarihinde nesih hatla istinsah edilmiş olup 226 varaktan müteşekkildir.

1382 no'lu nüsha bu bölümdeki en eski tarihli yazmadır. Müstensihi belli olmayıp M. 1407 tarihinde nesih hatla istinsah edilmiştir. 283 varaktan müteşekkildir.

1383 no'lu son nüshanın da istinsah tarihi ve müstensihi belli olmayıp 225 varaktan müteşekkildir. Nesih hatla kaleme alınmıştır.

1.1.4. Diğer Kütüphanelerdeki Nüshalar

Türkiye'nin çeşitli yazma kütüphanelerine dağılmış olan nüshaları kısaca şöyle listeleyebiliriz:

Manisa İl Halk Kütüphanesi 1526 numara ile kayıtlı olan nüsha H. 1034'te (1624) Halep'te Hüsameddin b. Nureddin tarafından nesih hatla istinsah edilmiştir. 260 varaktan oluşan nüshanın sırtı ve sertabı vişne rengi meşin, üstü ebru kağıtla kaplı, mıklebi gövdeden ayrılmış mukavva bir ciltle kaplıdır. Sayfa içleri 21 satır şeklinde, söz başları ise kırmızı, abadi, nohudi ve taba rengi ile yazılmıştır.

Bursa İnebey Kütüphanesi Hasan Çelebi Koleksiyonu 430 no.[24], Genel 686-1097[25]; Köprülü Kütüphanesi Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu 709M[26], 710[27]; Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hüdai Efendi 1865, 1067[28]; Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hacı Selim Ağa Kol. 469[29]; Beyazıt Veliyüddin Efendi V508[30], Beyazıt B3270[31];

[24] H. 1002 (1594) istinsah tarihli, 320 vr. 19 str, talik hat, yaldızlı salbek, şemseli ve köşebendli siyah deri cilt kaplama, mıklepli, mıklebin iç yüzü ebru desen iç ve dış meşin ve iç kapaklarda şemse mevcuttur. Serlevhalı ve cetvellidir. Söz başları ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış olup nefis bir nüshadır.

[25] Siyah deri cilt, 1a'da altın yaldızlı serlevha, köşebend ve şemse içine '*fī baʿżı menāḳıbi'ş-şeyḫ el-imāmü'l-ʿālimu'l-ḳuṭbu'l-ġavṣ el-ferdu'l-cāmiʿ ʿAbdülḳādir el-Cīlānī* ...' yazılı. Kahverengi kağıt, nesih hat, söz başları ve başlıklar kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

[26] H. 951 (1545) tarihinde Muhammed b. Halil tarafından istinsah edilmiştir. 84 varak olup eksik bir nüshadır. Açık kahverengi cilt kaplı, şemseli ve mıkleplidir.

[27] 200 varaktan müteşekkil olup nesih hatlıdır. Altın yaldızlı şemse ve köşebendli, deri ciltli ve mıkleplidir. İç kapak kırmızı deri ve şemselidir. Müzehheb serlevhalı ve cetvelli olup sözbaşları ve başlıklar kırmızı mürekep ile yazılmıştır.

[28] H. 827 (1424) istinsah tarihlidir. 322 vr., 19 str., kahverengi yıpranmış deri cilt kaplı, nesih hatlı.

[29] H. 847 (1444) istinsah tarihlidir. Müstensihi Muhammed b. Ali'dir. 206 vr., 17 st., kahverengi deri cilt, kahverengi aharlı kağıt, 1b'de altın yaldız müzehheb serlevhalı daire ve şemse içerisinde kitabın adı yazmaktadır. Bir adet vakıf mührü vardır.

[30] Şemseli kahverengi deri cilt kaplı ve mıklepli. 192 vr., 25 str., nesih hatla kahverengi aharlı kağıda yazılmış olup sade ve güzel bir nüshadır.

[31] H. 1047 (1638) istinsah tarihli, 52 vr. 21 str., krem rengi kağıda nesih hatla yazılmıştır.

Millet Kütüphanesi A.E. Arabi 1007.[32] Eser matbu olarak, Mısır'da 1304/1887 yılında yayınlanmıştır.[33]

Ayrıca kütüphanelerde müellifi meçhul *Muhtasaru Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr* isimli eserin 4 nüshası olup kayıtları şu şekildedir: Süleymaniye Ktp. Aşir Efendi 149[34], Ayasofya 3464; Köprülü Ktp. Mehmet Asım Bey 194; Beyazıt B3512.

1.2. Osmanlı'da *Behcetü'l-Esrâr* ve Tercümeleri

Arapça menakıbname geleneği ve Kâdiriyye tarikatında önemli bir yeri haiz olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın Türkçe tercümelerinin sayısı ve dağılımına bakıldığında Osmanlı coğrafyasında yadsınamaz bir şöhrete sahip olduğu görülmektedir. Arapça yazmaları kadar -birçok yazma ve matbu nüshası olmasına istinaden- tercümeleriyle de ziyadesiyle rağbet görmüş ve her yüzyılda en az bir kere tercüme edilmiştir. Çalışmamıza konu olan *Kenzü'l-Menâkıb* ve müellifi meçhul bir tercüme dışındaki tüm tercümeleri mensur olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın, kaynak metin haricinde Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbelerini anlatan ufak hacimde yazmaların olduğu da tespit edilmiştir. Bu bölümde *Behcetü'l-Esrâr*'ın Türkçe tercümeleri tanıtılarak ortaya çıkan resim üzerinden kısa bir değerlendirme yapılacaktır.

1.2.1. Muhyî-i Konevî (16. yy.) - *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*

Çalışmanın konusunu teşkil eden eser hakkında ilerleyen bölümlerde detaylı olarak biçim ve muhteva incelemesi yapılacağı için burada bilgi verilmeyecektir.

1.2.2. Kadızâde Muhammed b. Abdülvehhâb (ö.1595-1625) - *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*

Mütercimin ismi, eserin OE nüshası 3a'da *Kadızâde Muhammed bin Abdülvehhâb* olarak zikredilmektedir. Kaynaklara bakıldığında Nev'izâde Atâyî'nin *Şakâ'ik*

---

[32] H. 1023 (1615) istinsah tarihlidir. Müstensihi Ali b. Hüsameddin'dir. 207 varaktan müteşekkil, nesih, tam deri kaplı, şemseli ve cetvellidir.

[33] Mustafa Aşkar, *Tasavvuf Tarihi Literatürü.* İstanbul: İz, 2015. s. 202

[34] H. 1138 (1726) istinsah tarihlidir. 90 varak, 17 st., kahverengi şemseli deri cilt kaplı, aharlı krem rengi kağıda nesih hatla yazılmıştır. Zahriyede üstk ısımda "zi'l-ka'de 1149" tarihli arapça bir not vardır.

zeylinde el-Mevlā ‘Abdullāh (‘Abdülkerīm-zāde) isminde Kazasker ‘Abdülkerīm-zāde Muhammed bin ‘Abdülvehhāb oğlu künyesinde, Ebussuûd Efendi’ye mülazımlık yapmış ve 17 Recep 1003’te (28 Mart 1595) vefat eden bir müderristen bahsedilmektedir.[35] Ali Rıza Karabulut’un kataloğunda ise bu isimde bir şahıs kayıtlı olsa da herhangi bir kaynağa gönderme yapılmamış, sadece h. 10-11. yüzyılda yaşamış olabileceği tahmin edilmiştir.[36] Kadızâde nisbesine sahip olmasından dolayı ailenin ilmiyye çevresiyle yakın irtibatta olması muhtemeldir. Eserin Murad Buhârî no.249 nüshasının 149a sayfasının sol alt köşesinde h. 1035 senesinin Cemâziyelâhir’inde (Şubat/Mart 1625) yazıldığına dair bir kayıt bulunmaktadır. Emin olunmamakla birlikte bir müstensih elinden çıkmışa benzeyen Murad Buhârî nüshasının 1625 dolaylarında yazılması tercümenin muhtemelen 1600’lü yıllarda yapıldığına işaret etmektedir. Eserin tercüme tarihi bilinmemekle birlikte mütercimine dair de herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Nüshalardaki kısıtlı bilgilerden yola çıkarak, Osman Ergin Yz. 554 numara ile kayıtlı nüshasının 3b sayfasındaki “*bu bī-çāre kātibi’l-ḫurūf Dervīş ʿAlī bin Ḥüseyn daḫı duʿādan ferāmuş ètmeyesiz*” kaydında müstensihin Derviş Ali bin Hüseyin isminde biri olduğu açıkça görülmektedir. Murad Buhârî nüshası 1625 tarihinde tamamlandığı ve tercümenin dil hususiyetleri göz önünde bulundurulduğunda bu döneme en yakın olarak, OE nüshasının müstensihi, Yeniçeri ağası Kara Hasan oğlu Hüseyin Ağa’nın manevi evladı ve kölesi olup onun yanında yetişmiş, gençliğinde karakullukçuluk vazifesinde de bulunan devrinin meşhur hattatı Derviş Ali (Büyük, ö.1673) olduğu tahmin edilmektedir.[37]

Eser, tercüme kısımlarında Eski Anadolu Türkçesi, mütercimin dahil olduğu mukaddime bölümlerinde ise münşiyâne bir üslupla kaleme alınmıştır. Eserin giriş

---

[35] Nev’îzâde Atâyî, (hzl. Suat Donuk) Hadâ’iku’l-Hakâ’ik fî Tekmileti’ş-Şakâ’ik. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu, 2017. c. 2 s. 1074.

[36] *Mu’cemü’t-tarihi’t-türasi’l-İslami fi mektebati’l-alem: el-mahtutat ve’l-matbuat* (*Dünya kütüphanelerinde mevcut İslam kültür tarihi ile ilgili eserler ansiklopedisi*), haz. Ali Rıza Karabulut, Ahmet Turan Karabulut. Kayseri: Mektebe Yayınları, 2. c. s.784-1600

[37] Uğur Derman. “Derviş Ali, Büyük” *TDV İslam Ansiklopedisi,* İstanbul: TDV, 1994. c.9, s.191.

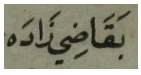
kısmında mütercim hamdele-salvele bölümünden sonra eseri neden tercüme ettiğini şöyle açıklıyor:

> "*...ṭarīḳāt-ı Ḳādirīyye'den olan mürīdān u sālikān u ʿāṣıḳān-ı bā-ṣafā ve rāh-ı müstaḳīmde bulunan dervīşān u ṣādıḳān-ı pür-vefā zümresinden ḫüccet-i ġafīre ve cemʿ-i kesīre ki lisān-ı ʿArabī fehminden ḫālī vü ʿārī olan bu ḳalīli'l-biḍāʿa ve ʿadīmü'l-istiṭāʿaya gelüp bī-ḳıyās tażarruʿ u iltimās ḳıldılar ki ḳuṭbu'l-vāsılīn ve ġavsü'l-ʿārifīn ve sulṭānu'l-muḥaḳḳıkīn ve burhānu'l-muvaḥḥidīn urvetü'l-ʿāṣıḳīn ve zübdetü'ṣ-ṣādıḳīn ṣāḥibü'l-kerāmāt ve'l-maḳāmāt……şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir el-Geylānī … ḥażretlerinüñ menāḳıb-ı kerāmāt ve ḫavārıḳ-ı ʿadāt-ı ġarībe vü ʿacībesini ve olʿaṣr u zamāndan olan aḳtāb u efrād u meşāyıḫ kerāmāt-ı evliyā-yı ʿiẓāmuñ menāḳıb u kerāmāt-ı ḫavārıḳ-ı ʿādetini tanṣīf u tertīb u teʾlīf èden …şeyḫ Nūreddīn … ḥażretlerinüñ lisān-ı ʿArabī üzre cemʿ u teʾlīf eyledügi Behcetü'l-Esrār ve Maʿdinü'l-Esrār ve'l-Envār dimekle müsemmā kitābdur ki…… bende-i naḥīf ü kesīrü't-taḳṣīr Muḥammed bin ʿAbdülvehhāb eş-şehīrü be-Ḳāḍīzāde*[38]*…… iḫvān-ı ṣafā ve ḫullān-ı bā-vefānuñ bu tażarruʿ u iltimāsların menʿ ü refʿ eylemege ḳādir olmayup ve bu tercümenüñ fāʾidesi benī ādeme ʿām u şāmil olup cemīʿ-i ṭālibān u ṣādıḳān u müridān u ʿāṣıḳān müstefīd olsunlar mülāḥaẓasıyla emr-i ʿasīre ve ġayr-i yeīsīre cürʾet ü iḳdām himmet ü iḫtimām eyledüm.*"[39]

Diğer tercümelerle aynı kaygıları taşıyan mütercim, eseri Arapça bilmeyen fakat Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbeleri ve kerametlerini okumak isteyen Kâdirî dervişlerinin talebi üzerine tercüme ettiğinden bahsetmektedir.

Eser, dervişlerin Abdülkâdir Geylânî'ye seyr-i sulukündeki kemalatı hangi amel ve davranışla kazandığını sormalarıyla başlamaktadır. Abdülkâdir Geylânî bu soruya cevap olarak "sıdk ve dürüstlük" karşılığını verir ve meşhur menkıbe olan çocukluğunda öküz ile yaşadığı hadiseyi anlatmaya başlar. Sonrasında ilim okumaya niyet edip annesiyle vedalaşması, kervanla çıktığı yolda haramilerin saldırısına uğraması ve haramilerin reisi ile yaşadığı hadiseleri anlatır. Devam eden bölümlerde Muhammed el-Hırrevî'nin Şeyh'in huzurunda kendisine öksürük ve balgam arız olması gibi menkıbeler anlatılmakta ve tercüme boyunca menkıbeler ravileriyle

---

[38] be-Ḳāḍīzāde:

[39] İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 554, 2b-3a

birlikte sade bir dil ve üslup ile aktarılmaktadır. Eserin sonunda ise Abdülkâdir Geylânî'nin nesebi, doğum ve vefat tarihleri verilip tercüme hitama erdirilmiştir.

Nüshaları: Süleymaniye Ktp. Murad Buhari 249; Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Ms.or.oct.2793; İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 554.

1.2.3. Hüseyîn b. el-Hacc Hasan el-Edirnevî (ö.1598'den sonra) - *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr*

Bursalı Mehmed Tahir *Osmanlı Müellifleri* isimli bio-bibliografik eserinde *Abdurrahmân Hâlis-i Tâlebânî* başlığı altında *Behcetü'l-Esrâr* tercümesinden bahsederken eserin, H. 1007 (1598-99) tarihinde Bağdad hakimi olan Hüseyin bin Hasan-ı Edirnevî tarafından da tercüme edildiği kaydını düşer fakat eserinde bu ismin biyografisine yer vermez.[40] Hayatı hakkında mevcut kaynaklarda müstakil bir bilgiye ulaşılamayan Hüseyin Edirnevî'nin eserinden hareketle bazı bilgiler aktarılmaya çalışılacaktır.

Edirnevî eserinin hamdele-salvele bölümlerinden sonra dönemin sultan ve veziri için yazdığı ithaf bölümünde Sultan III. Murad'ın oğlu Sultan III. Mehmed'in ismini zikreder.[41] Devamında ise Hasan Paşa'nın ismi zikredilmektedir. Kaynaklara bakıldığında III. Mehmed döneminde, Hasan Paşa ismiyle sadrazamlık yapan tek kişi, toplam 5 ay 6 günlük süre ile Hadım Hasan Paşa'dır.[42]

Katip Çelebi *Keşfü'z-Zünûn*'da *Menâkıbu'l-İmâmi'l-'Âzâm* isimli eseri *Menâkıbü'z-Zâzî* ismiyle Arapça'dan Türkçe'ye tercüme eden Bağdat Müftüsü Mevlânâ Hüseyin ibn el-Hacc Hasan Edirnevî ismini zikreder. Eserin telif tarihini - Bursalı Mehmet Tahir de *Keşf*'ten almış olacak ki- H. 1007/1598 olarak verir.[43] Bu

---

[40] Bursalı Mehmed Tahir, (hzl. Yekta Saraç). Osmanlı Müellifleri. İstanbul: TÜBA, 2016. s.139

[41] "*…mefħar-ı selātīn-i āl-i Osmān Sulṭān Mehemmed Ħān ibn Sulṭān Murād Ħān ħalledallāhu mülkehu ve sulṭānehu ilā āħir"*

[42] Abdülkadir Özcan. "Hadım Hasan Paşa" *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 1997. c. 15, s. 5

[43] Bursalı Mehmed Tahir, *a.g.e.*, s.139.

tarih net olarak Hadım Hasan Paşa'nın vezirlik yaptığı döneme denk gelmesi sebebiyle eserin 3 Kasım 1597 ile 9 Nisan 1598 tarihleri arasında tercüme edildiği söylenebilir.

Diğer *Behcetü'l-Esrâr* tercümeleri arasında en çok yazma nüshaya sahip olan eser, mensur olarak kaleme alınmıştır. Müellif, eserinin sebeb-i telif bölümünde evvela kendisi Bağdat'ta fıkıh ilmi ile meşgul iken H. 1007'de Hasan Paşa'nın emri ile Muhammed el-Kürdî'nin *Tercüme-i Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam* isimli eserini tercüme etmiştir. Yine Hasan Paşa'nın emri üzerine Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı ve sözlerini içeren *Behcetü'l-Esrâr*'ı Arapça'dan Türkçe'ye tercüme etmeye başlamıştır.

Sebeb-i telif bölümünde esas dikkat çeken nokta mütercimin bu tercümeye girişmeden önce eserin güvenilir ve sağlam bir metnini oluşturma çabasıdır. Mütercim sağlam bir nüsha oluşturma hususunda şöyle der:

> "*… emr-i ʿālīlerine imtisāl èdüp diyār-ı Bağdād'da olan ʿulemā ve ṣuleḥānuŋ nüsḫa-i şerīfeleri tetebbuʿ olundukda nüsaḫ-i muḫtelifede cemʿ olup baʿżı nüsḫada ḥażret-i şeyḫüŋ velādet ü vefāt ve neseb ü ṣıfātları ve menşeʾ ü sebāt ve ʿulvī-i mertebet ve kerāmāt u mücāhedātı ve evlād-ı kirāmınuŋ ve meşāyıḫ-ı ʿiẓāmunuŋ ve mervīlerinüŋ ẕikri meẕkūr ve lisān-ı ehl-i ḥaḳīḳat ü ṭarīḳat üzere baʾzı kelāmı ve meşāyıḫlarınuŋ kendüyi ve riḳābını teslīmi mesṭūr olup baʾzı nüsḫada ḳaṭʿan ẕikr olunmayup ekseri münteḫab olup ʿale'l-ḫuṣūṣ ḥażret-i şeyḫüŋ ʿālem-i istiġrāḳda tekellüm èdükleri kelimāt-ı muġlaḳaları daḫı her nüsḫada merḳūm olmayup bu ʿabd-i żaʿīf işbu mütercem olan nüsḫada evvelā velādet ü vefāt ve neseb ü ṣıfātı ve mebdeʾ ü menşeʾ ve ṣıfāt u menzilet ve ʿuluvv-ı mertebetlerini ve kerāmāt u mücāhedātını baʿdehu evlād-ı kirām ve meşāyıḫ-ı ʿiẓāmuŋ ẕikrlerüŋ ve meşāyıḫuŋ kendülerini tafḍīl ve riḳābı teslīmīn ẕikr èdüp…*"[44]

Yukarıda da zikredildiği üzere Edirnevî, Bağdat'taki ehl-i ilim çevresinden topladığı nüshaları karşılaştırdığında nüshaların kimisinde Abdülkâdir Geylânî'nin nesebi, hayatı, sözleri ve aile efradında eksiklikler bulunduğu; kimi nüshalarında ise bunların hiç zikredilmediğini söyler. Bundan dolayı tüm nüshaları bir araya getirip hepsini, bugünkü tabiriyle bir metin tenkidine tabi tutarak Abdülkâdir Geylânî'nin nesebi, hayatı ve sözleri hakkında güvenilir bir tercüme metin ortaya koymaya çalışmıştır. Edirnevî, Abdülkâdir Geylânî'nin meşhur sözü tercüme etmeden *tahte'l-*

[44] İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları 742, s. 5.

lafz şeklinde açıklayacağını beyan eder.[45] Ayrıca metinde geçen tüm sufi şahsiyetlerin isimlerini de rahmete ve mağfirete vesile olması ümidiyle de tek tek zikredeceğini ifade etmiştir.

Edirnevî, tercümesinde külfetsiz bir dil ve üslubu tercih etmiştir. Hamdele-salvele bölümlerinden sonraki mukaddimede münşiyane bir üslup kullanan Edirnevî tercümesinde sade bir üslup tercih etmiştir. Döneminin edebî, özellikle de mensur eserlerine ve kendinden önceki tercümelere nazaran sade ve külfetsiz bir üslup tercih eden Edirnevî'nin bu ihtiyarının altında yatan sebeplerden biri ve belki de en önemlisi tüm tercümelerin yapılmasındaki muharrik unsur olan 'dil' engelini ortadan kaldırmak olmalıdır. Diğer tercümelere nazaran bu engeli daha ziyade kaldıran Edirnevî, Bağdat kadısı olmasına rağmen Türkçe'yi külfetsiz bir şekilde kullanmıştır.

Edirnevî'nin tercümesi, H. 12 Rebîülevvel 1275'de (20 Ekim 1858) Sultan Ahmed Câmî'si mihrabı arkasındaki Kâdirî dergahı postnişini Mısırlı Şeyh Abdülkerim Efendi tarafından tab edilmiştir. Eserin Bağdat'ta tercüme edilmesine rağmen farklı kütüphanelerde birçok yazmasının bulunması, yazıldığı dönemden itibaren rağbet gören eserlerden biri olduğunu göstermektedir.

Nüshaları: Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan 197, Hacı Mahmud Efendi 4535, 4562, Yazma Bağışlar 3536, A.E. Şeriyye 1095; Bursa İnebey Kütüphanesi Genel 4687; Türk Dil Kurumu Ktp. Türkçe Yazmalar A322/5; İzmir Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 1952; Kahire Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 8900; İran Kitabhane-i Umûmî-yi Hz. Ayetullah Necefi Maraşi Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 2859; Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü-Bölge Yazma Eserler BY7433.

[45] Osmanlı tercüme geleneğinde *tahte'l-lafz* (satıraltı) tercüme usulü hakkında detaylı bilgi için: Sadık Yazar, "Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış DT*, İstanbul, 2012, s. 186, 219, 220, 221, 222.; Konyalı Muhyî (hzl. Cihan Okuyucu-Sadık Yazar). *Tercüme-i İbtidâname*. İstanbul: TDK, 2018. s. 73.

1.2.4. Sâdeddin b. Hasan Can b. Muhammed el-İstanbûlî (ö. 1599) - *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*

Yavuz Sultan Selim'in nedimi olan Hasan Can Çelebi'nin oğlu Hoca Sâdeddin Efendi 1536 yılında İstanbul'da doğmuştur. Sâdeddin Efendi, babasının saray çevresindeki etkisi sebebiyle küçük yaştan itibaren iyi bir tahsil görmüş; Sahn-ı Seman müderrisi Karamânî Mehmed Efendi'den ve devrin ileri gelen alimlerinden ders almıştır. Sultan II. Selim ve III. Murad'ın hocalığını yapan Sâdeddin Efendi döneminde hem ilmî hem de siyasî kimliğiyle meşhur olmuş bir zattır. *Tacü't-Tevârîh* ve *Selîm-nâme* eserleriyle Osmanlı inşa geleneğine ciddi katkılarda bulunmuştur. Telif ve ve tercüme birçok eseri olup bunlardan biri de *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr*'dır.[46]

Terceme-i Behcetü'l-Esrâr, kaynak metin olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın ulaşabildiğimiz kaynak metni Türkçe'ye tam olarak aktaran mensur tercümesidir. Hoca Sâdeddin nazım-nesir karışık, inşa üslubu ile kaleme aldığı dibacede, hamdele-salvele bölümünden sonra Abdülkâdir Geylânî'nin övgüsüne yer verir. Sonrasında "*es-Sulṭān ibnü's-Sulṭānü's-Ṣulṭān Murād Ḫān ibnü's-Sulṭān Selīm Ḫān…"* diye başlayıp silsilesini Osman Gazi'ye kadar götürdüğü Sultan III. Murad'ın övgüsünü yapar. Akabinde mezkur padişahın, kendisi ve oğullarından Arapça olan bu eseri Türkçe'ye tercüme etmelerini emrettiğini söyler. Kendi künyesini "*ve huve Sa'deddīn bin el-Ḥāfıẓ Ḥasan Cān ibnü'l-Ḥāfıẓ Muḥammed ibnü'l-Ḥāfıẓ Cemāleddīn*" olarak zikreder.[47]

Hoca Sâdeddin, tercüme ettiği eserin konusu olan Abülkadir Geylanî ve sufi şahsiyetlere olan hürmet ve itikadını beyan ederek menakıbname kavramı hakkında görüşlerini aktarır. Nazım ve nesir karışık olarak münşiyane bir üslupla kaleme aldığı dibaceye son verir ve "*Āġāz-ı kitāb-ı terceme-i Behcetü'l-Esrār ve Maʿdinü'l-Envār şod*" başlığıyla eserin tercümesine başlar. Hoca Sâdeddin Efendi, hamdele-salvele ve mukaddime bölümlerinde münşiyâne bir üslupla başladığı eserine sade ve külfetsiz bir

[46] ayrıntılı bilgi için bkz. Şerafettin Turan, "Hoca Sâdeddin Efendi". İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi, 1998. c. 18 s.196-198; Abdurrahman Daş, "Osmanlılarda Münşeat Geleneği: Hoca Sadeddin Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Münşeatı" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış DT*. Ankara, 2003.

[47] Topkapı Müzesi Sarayı Ktp. Bağdat Köşkü n.295, *6a*.

üslupla devam etmektedir. Eser Hoca Sâdeddin'in diğer eserlerindeki üslubuna göre sade ve külfetsiz olsa da diğer *Behcetü'l-Esrâr* tercümelerine nazaran daha münşiyâne bir üslupla kaleme alınmıştır.

Hoca Sâdeddîn'in, Sultan III. Mehmed'in emriyle tercüme ettiği *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr*'ı; Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn*'unu, Bursalı Mehmed Tâhir'in *Osmanlı Müellifleri*, Nev'izâde Atâyî'nin *Şakâ'ik* zeyli ve Mehmet Süreyya'nın *Sicilli-i Osmânî* gibi bio-bibliografik hiçbir kaynakta zikredilmemiştir. Bu eser, *Kenzü'l-Menâkıb* gibi Anadolu dervişleri için yazılan ya da tasavvuf çevrelerinden talep edilen bir eser olmayıp bizzat Sultan III. Mehmed'in emriyle tercüme edilmiştir. Dolayısıyla tüm nüshaları kamil ve müzeyyen olan; döneminin en meşhur şahsiyetine ait bu tercüme eserin gözden kaçmasına bir anlam verilememiştir. Eserin son dönemde matbaaların yaygınlaşmasına rağmen matbu nüshalarının olmaması da erken bir tarihte unutulduğunu düşündürmektedir. Bugüne kadar yapılan çalışmalara ek olarak sultanın emriyle hazırlanan bu eser gösteriyor ki, Osmanlı'da Abdülkâdir Geylânî'nin etkisi ile *Behcetü'l-Esrâr*'ın şöhreti tahmin edildiğinden çok daha fazla olmuştur.

Nüshaları:

Eserin 3'ü Türkiye'de, 1'i Almanya'da olmak üzere toplam 4 nüshası bulunmaktadır. Nüshaların hepsi başı sonu tam olmakla birlikte özenle hazırlanmış müzeyyen ve müzehhep olmaları dolayısıyla ayrıntılı bir inceleme yapmakta fayda olacağını düşünerek eserin nüshalarını kısaca tanıtma gereği duyulmuştur.

a. Topkapı Müzesi Sarayı Ktp. Bağdat Köşkü n.295

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Bağdat Köşkü Koleksiyonu'nda 295 numarada kayıtlı olan nüsha şemseli vişne rengi deri cilt üzerine kumaş kaplamalı ve mıkleplidir. 414 varaktan müşetekkil olan nüsha kahverengi aharlı kağıda ta'lik hatla 21 satır şeklinde yazılmıştır. Müzehheb serlevhalı ve cetvellidir. Zahriyesinde sultanın tuğrası ile 3 tane vakıf mührü bulunan nüshanın saray nüshası olma ihtimali yüksektir. Ferağ kaydında Hicrî 2 Ramazan 1000'de (12 Haziran 1592) tamamlandığı yazmaktadır.

b. Manisa İlk Halk Ktp. n.1289

Manisa İlk Halk Kütüphanesi'inde 1289 numara ile kayıtlı olan nüsha 269 varaktan müteşekkildir. Çeharkuşe kırmızı meşinden ebru kağıt kaplı, mıklebli ve mukavva ciltlidir. Söz başları kırmızıdır. Su yollu ve filigranlı kağıt üzerine 25 satır şeklinde ta'lik hatla yazılmıştır. Nüshanın başında detaylı bir fihrist vardır. Müstensih eseri istinsah ettikten sonra yazmalarda çokça karşılaşıldığı üzere kendi istinsah ettiği tarih yerine telif tarihini yazmıştır. Ferağ kaydının Topkapı nüshasında yazan Hicrî 2 Ramazan 1000 (12 Haziran 1592) tarihli olması eserin bu nüshadan istinsah edildiğini işaret etmektedir.

c. İBB Atatürk Ktp. Osman Ergin Türkçe Yz. n.40

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Türkçe Yazmaları arasında 40 numarada kayıtlı olan nüsha yıpranmış mukavva bir ciltle kaplı olup 133 varaktan müteşekkildir. Nesih hatla 33 satır olarak istinsah edilmiştir. Herhangi bir vakıf, temellük kaydı yahut mührü bulunmayıp, fiziksel olarak da sade bir nüshadır. Ferağ kaydında istinsah tarihine ve müstensihine dair herhangi bir bilgiye ratlanmamıştır.

d. Universitätsbibliothek Leipzig Turc. 001

Araştırma sürecinde karşılaşılan bir diğer yazma ise Almanya Leipzig Üniversite Kütüphanesinde Turc. 001'de kayıtlı nüshadır. 262 varak ve 25 satırdan müteşekkil, kahverengi aharlı kağıt üzerine nefis bir nesih hat ile yazılmıştır. Bordo renk deri cilt üzerine kumaşla kaplanmıştır. Reddadeli ve cetvelli olup serlevha kısmı tezyin için boş bırakılmıştır. Giriş kısmında Manisa İHK'deki nüsha gibi detaylı bir fihrist mevcuttur. Nüshanın 262b yüzündeki ferağ kaydında müstensih ve istinsah tarihi açık bir şekilde kaydedilmiştir. Nüsha Şeyḫ es-Seyyid Muḥammed Muḥyiddīn el-Ḳādirī tarafından H. 1246'da (1831) istinsah edilmiştir.

1.2.5. Muhammed b. Ahmed b. Ömer b. Hüseyin el-Hekîm el-Mavsılî (ö.?) - *Terceme-i Behcetü'l-Esrâr*

Tek nüshasına Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi Turc. 003 numaralı kayıtta ulaşılan eser, ilk bakışta hamdele ve salvele bölümü ile ayniyyet arzeden Hüseyin Edirnevî'nin tercümesi olduğu zannına düşülmüş fakat devam eden bölümlerde eserin medhiye bölümünde ismi zikredilen Sultan IV. Mehmed'e sunulmak üzere vezir

Mustafa Paşa'nın emri ile Bağdat'ta tercüme edildiği tespit edilmiştir. Kaynaklarda ismine rastlanılmayan mütercimin kimliği eserin 185a sayfasındaki ketebe kaydında Bağdat'ta Şeyh Abdülkadir Camîsi hatibi Muḥammed bin Aḥmed bin ʿÖmer bin Ḥüseyin bin el-Ḥekīm el-Mavṣılī olarak zikredilmektedir. Eserin 2a sayfasında hamdele, salvele ve medhiye bölümlerinden sonra yazılış tarihi ve sebeb-i telifi şöyle zikredilmektedir:

> "*bu ʿāṣī-i pür-meʿāṣī Muḥammed Aḥmed Mevṣılī eydür bin yetmiş iki tārīḫinde Baġdād-ı behişt-ābāduŋ reʿāyāsı ve berāyāsı muẓṭaribü'l-ḥāl ve müşevveşü'l-bāl iken Ḥaḳ Teʿālā celle celāluhu veʿamme nevāluhu anlara luṭf u merḥamet ve iḥsān u mekremet èdüp defʿ-i maẓlemet ve vaż'-ı maʿdelet içün vezīr-i rūşen-żamīr…… ḥazret-i vezīr Muṣṭafā Paşa yesserallāhu lehu……burc-ı evliyāda ve Baġdād-ı behişt-ābādda ḥakim ü vālī eyleyüp…… şeyḫ ʿAlī bin Yūsuf bin Ḥarīr bin Muʿḍād ʿaleyhi raḥmetu rabbi'l-ʿibāduŋ cemʿ ü teʾlīfleridür Türkiyye tercüme olmasın mülāḥaẓa èdüp ve kemāl-i iḳdām ve mezīd-i ihtimām gösterdigünden baʿżı iḫvān-ı ṣafā ve yārān-ı vefā bu bende-i ḥaḳīri ʿazīz-i müşārun ʿileyhüŋ cāmiʿinde ḫaṭīb olmaġla müşerref oldugından ve ʿādet-i ṭarīḳinden cübbe vü destār bozorg-ı libās eyledügümden……taḳrīr ve teblīġ ḳılup mezbūr Behce'nüŋ terceme eylemesine liyāḳatli ẓann eylediklerinden ḥużūr-ı pür-ḫubūrlarına ʿarż ḳıldılar ol daḫı çün ḥüsnü'l-fiʿāl ü ṣādıḳu'l-aḳvāldür cümle ehl-i İslāmı ve kāffe-i ehl-i īmānı ṣıdḳa ḥaml eyledikden ḳavllerini ḫaṭāya ḥaml èt meyüp bu bendelerine iltifāt-ı ʿālīleri vü terceme olmasına işāret-i şerīfleri vārid ü vāṣıl olıcaḳ emr-i ʿālīlerine imtiṯāl èdüp ḳalīlü'l-biḍāʿa oldugım ḥālde daḫı şurūʿ èdüp evliyālaruŋ rūh-ı pür-fütūḥlarından istimdād ü himmetleriyle bize müsāʿade eylediklerine iʿtimādumuz ṣādıḳ oldugı eclden maḳāmāt-ı ʿaliyyelerinüŋ ve kerāmāt-ı seniyyelerinüŋ beyānına ḳāṣır lisānumla muḥarref ḳalemümle hücūm eyledüm."*[48]

Metinden iktibas edilen bölümden de anlaşıldığı üzere, Hüseyin el-Mavsılî tercümesini Mustafa Paşa'nın emriyle salihlerin zikredilmesi ve ehl-i tasavvufun istifadesi için kalem erbabı olan kendisine emretmesiyle yazmıştır. Edirnevî gibi Mavsılî de eserini Bağdat'ta bir vezirin emriyle yarım asırdan fazla bir zaman sonra kaleme almıştır. Eserin aynı vilayette, yine bir paşanın emri ile kaleme alınması ilk başta intihal şüphesi uyandırsa da tetkik edilen bölümler üzerinden

[48] Universitätsbibliothek Leipzig Turc. 003, *2a-3a*.

bu şüphe izale olmuştur. Fakat iki eser üzerinde yapılacak detaylı bir incelemeyle bu mesele müstakil olarak aydınlatılmaya muhtaçtır.

Eser hamdele, salvele, medhiye ve sebeb-i telif bölümlerinden sonra "*bu faṣl Ḥażret-i Şeyḫ ḳademī hāzihi dèmesinden muḳaddem iḫbār eyleyen meşāyıḫlaruŋ beyānındadur*" ibaresiyle meşhur *ḳademī* sözünü rivayet eden zevatın zikri, sözün terceme ve açıklamasıyla mecliste bulunan hazirûnun beyanıyla devam etmektedir. Sonrasında şeyhlerin Abdülkâdir Geylânî'ye sordukları sorular ve onların verdikleri cevaplarla menkıbeleri zikredilmektedir. Mütercim mukaddime bölümünde secili bir üslup tercih etse de tercümesinde sade ve külfetsiz bir anlatım yolu seçmiştir.

Tek nüshasına Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi Turc. 003 numaralı kayıtta ulaşılan nüsha, 185 varak ve 23 satırdan müteşekkil olup deri cilt kaplıdır. Şemseli, kahverengi aharlı kağıt üzerine harekesiz nesih hatla yazılmıştır. Nüshada serlevha, cetvel ve reddade mevcuttur. Zahriyesinde 2 adet vakıf mührü olup biri silinmiştir. Bununla birlikte zahriyede "*veḳa'a min nevbeti'l-faḳīr el-Ḥāc Aḥmed eş-şehīrü bi-Kāmī ḫazīne*" olarak bir de temellük kaydı bulunmaktadır. Zahriyenin sol üst kısmında "*bizim Salih Efendi*" şeklinde bir not düşülmüştür.

1.2.6. Muhammed Tâhir en-Necîb es-Sıddîkî (ö.?) - *Kitâb-ı Tercemet-i Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*

Eser, kaynaklarda hayatı hakkında müstakil bir bilgiye ulaşılamayan Muhammed Tâhir en-Necîb es-Sıddîkî tarafından Ali Paşa'nın emri ile tercüme edilip Bursa Moralı Tekkesi, Atinalı Ali Rıza Efendi Dergahı (bugün Bursa Ticaret Lisesi'nin olduğu yer) banisi, Atina müftüsü Şeyh Hamza Efendi'nin oğlu Atinalı Ali Rıza Efendi (Atina 1788-Bursa 1863) tarafından istinsah edilmiştir. Ferağ kaydında müstensih "*ʿAlī Rıżā (bende-i Başrī Ḥalvetī) el-Atinevī ibni Ḥamza Efendi el-Müftī bi-każā-i Atine-i meẕkūr ibni İsḥāk Efendi ibni Muṣtafā Efendi ibni el-Ḥac İsḥāk Efendi ibni el-Ḥac Aḥmed Efendi maʿrūf bi-Deryā Efendi ibni Ḥamza ibni ʿAlī Atinevī*"; mütercim ise "*teʾlīf el-muṣannīf Muḥammed Ṭāhir bin Nūrullāh eṣ-Ṣıddīkī*" olarak zikredilmektedir. Müstensih hakkında kısıtlı bir bilgiye sahip olsak da mütercim hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Tek nüshası Bursa İnebey Kütüphanesi Genel Koleksiyon 686 numarada bulunan eser H. 30 Ramazan 1238'de (10 Haziran 1823) İzmir'de istinsah edilmiştir. 152 varak ve 20 satırdan müteşekkil olup kahverengi aharlı kağıt üzerine nesih hatla yazılmıştır. Sırtı deri kaplı ebru desenli mukavva ile süslenmiştir. Mıklepli ve serlevhalıdır. Ali Rıza Efendi'nin nüshanın zahriyesine yazdığı vakıf kaydında 18 Şevval 1248 (10 Mart 1833) tarihinde bizzat kendisinin vakfettiğine dair bir not ve mühür vardır. Nüshanın son iki varağında ise Ali Rıza Efendi'nin beş çocuğunun doğumu ve aralarından ikisinin vefatı hakkında yazdığı notlar bulunmaktadır.

Mütercim klasik besmele-hamdele-salveleden sonra Abdülkâdir Geylânî ve Ali Paşa'nın övgüsüne yer verir. Sonrasında telif sebebini şöyle izah eder:

> "*… ʿAli Paşa-yı ʿalī-ḳadr… ḥażretlerinin işāret-i ʿālī ve irādet-i sārīleri taʿalluḳ buldu ki menāḳıb-ı müşgīn-ḫitām ve kerāmāt-ı Şeyḫ ʿAbdülḳādir ʾibārāt-ı Türkī ve elfāẓ-ı Rūmīyle silk-i naẓmda zīb ü tertīb ve terkīb ola tā ki suhūlet ile ifhāmından iḳtibās-ı meʿānī èdüp berekātıyla feyż-i faźl-ı ilāhīde behremend ü müstefīd olalar ol iʿtimād u iḫlāṣile bu ḥakīr-i ḳalīlü'l-biḍāʾa ve żaʿīf-i bi'l-istiṭāʿa Muḥammed Ṭāhir en-Necīb es-Sıddīḳī bi-ḳaderi'l-vusʿi ve'ṭ-ṭāḳa bi-tevfīḳullāh teʿālā şuruʿ èdüp…*"[49]

Mütercim diğer tercümelerin telif sebeplerinde de görüldüğü üzere Arapçaya vakıf olmayan kişilerin de istifade etmesi niyetiyle böyle bir eser vücuda getirdiğini zikretmektedir. Eser, Bağdat'ta *uluvv-ı mertebet ü sümuvv-ı menāḳıb ile ʿindallāh ve beyne'n-nās maʿrūf ve mevṣūf* olan Abdülkadir isminde bir zatın zuhur edeceği rivayeti ile başlamaktadır. Devam eden bölümlerde meşhur *ḳademī* sözü, bu söze şahit olan zevatın isimleri ve Abdülkâdir Geylânî'ye dervişlerin sorduğu sorular ile menkıbeleri zikredilmektedir. Nazım ve nesir karışık olarak tercüme edilen eser sade bir dil ve külfetsiz bir üslupla kaleme alınmıştır.

1.2.7. *Tercüme-i Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî* (Müellifi Bilinmiyor)

İlk olarak Sadık Yazar'ın *Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatı'nda Tercüme ve Şerh Geleneği* isimli doktora tezinde bahsedilen ve Süleymaniye Ktp. Serez 1799 numarada bulunan eser, Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbelerini hakkında yazılmış olup 55 varaktan müteşekkildir. 19 beyitlik bir tevhid ve münacat bölümünden sonra

[49] Bursa İnebey Kütüphanesi Genel Koleksiyon 686, *4b*.

Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbeleri anlatılır. Menkıbeleri derlemek için başvurduğu kaynağı;

yazılmış Behcetü'l-Esrâr içinde
dahi hem Nüzhetü'l-Ahrâr içinde (2a)

şeklinde ifade eden mütercim eserini baştan sona manzum olarak mesnevi nazım biçimi ile kaleme almıştır. Ketebe kaydında eserin 1149 Cemaziyelevvel'inde (Eylül/Ekim 1736) Sun'ullāh b. Muhammed Sādık tarafından istinsah edildiği yazmaktadır. Eserin sonunda *Kemâl Ümmî*'ye ait bir manzume bulunsa da Sadık Yazar'ın da dikkat çektiği üzere bu kayıt, mezkur ismin kesin olarak eserin müellifi olduğu anlamına gelmemektedir.[50]

1.2.8. Şeyh Abdurrahmân el-Hâlis el-Kerkükî et-Talibânî (ö. 1858) - *Behcetü'l-Esrâr Tercemesi*

Kadiriyye'nin Hâlisiyye kolu kurucusu, Şeyh Abdurrahman el-Hâlis el-Kerkükî et-Talibânî'nin asıl adı Ziyâeddin Abdurrahman Hâlis'tir. 1212'de (1797) Kerkük'te doğmuştur. Zengene aşireti reislerinden Yûsuf Ağa'nın oğlu olan dedesi Molla Mahmud, Kerkük'e bağlı Tâlebân köyünde yaşadığından Tâlebânî nisbesiyle tanınmıştır. Bundan dolayı kendisi de bu nisbeyle anılmıştır. Şeyh Abdurrahman, on dokuz yaşında Arapça bir eseri Türkçe'ye inşa üslûbu ile tercüme edecek kadar iyi bir tahsil görmüştür. 1846 yılında Kerkük'te bulunan tekkesini aynı zamanda o bölgenin edebiyat ve dinî mûsiki merkezi haline getirmiş; içinde bir de cami yaptırmıştır. 1858 senesinde vefat eden Tâlibânî, Osmanlı coğrafyasında tanınan ve saygı duyulan biri olmuştur.[51]

Şeyh Abdurrahman, *Behcetü'l-Esrâr*'ın tercümesine Rebiülevvel 1231/Ocak 1815-16 tarihinde başlamıştır. Mütercim eserin sebeb-i telifinde mezkur tarihte hem babası hem de şeyhi olan -çalışmamıza konu olan tercümenin mütercimi Muhyî gibi- Şeyh Ahmed b. Mahmud el-Kâdirî'nin, dervişlerin Abdülkâdir Geylânî'nin hayatını ve kerametlerini öğrenerek sadakat ve muhabbetlerini arttırmaları kastıyla *Behcetü'l-Esrâr*'ı Arapça'dan Türkçe'ye tercüme etmesini ister. Şeyh Abdurrahman da eseri

[50] Yazar, a.g.t., s. 811.

[51] Nihat Azamat. "Kâdiriyye" *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 2001. c. 24, s. 135.

mensur olarak sanatlı bir dille tercüme eder. Mütercim bu hadiseyi metinde şöyle zikreder:

> "*Emmā ba'd, bu fakîr-i hakîr-i hâk-sâr Abdurrahmân el-mülakkab bi-el-mufavviz bi'llâh el-mütehallis bi-Hâlis, İbnü Şeyh Ahmed b. Mahmûd el-Kādirî kuddise sirruhümâ sene bin iki yüz otuz bir târihi mâh-ı Rebî'ülevvel'inde bu tarîk ile bast-ı makāl eder ki, cenab-ı Şeyh Nûr Alî Bahş kaddesallâhu sırrahu'l-azîz'in hazret-i kutbu'r-Rabbânî ve gavsü's-semedânî hazret-i Şeyh Abdülkādir el-Cîlânî kaddesallahu sırrahu'l-azîz'in menâkıb-ı 'aliyyesinde tasnîf buyurdukları Behce-i mübtehicenin tefehhüm-i mezâyâsı karîn-i sühûlet olup, sîne-sâfân-ı sâdikân-ı Rûm edeb birle selsâl-i rahîk-ı kerâmetten bâde-nûş-ı sâgâr-ı 'irfân olarak kuvve-i sadâkat ve iştiyâkları hânedân-ı 'aliyye-i Kādiriyye hakkında yevmen fe-yevmen izdiyâd ve iltihâb-ı âteş-i aşk-ı vâridâtları muhrik-ı mefâsid-i nefs-i inâd olmak mülâhazasıyla kisvet-i 'anberîn-i lisân-ı Arabiyye'sin câme-i zer-târ-ı zebân-ı Türkî'ye tebdîl ile tercümesi peder-i buzurgvâr kıdvetü'l-ârifîn cenâb-ı Şeyh Ahmed hazretlerinden tahmîl-i dûş-i 'uhde-i âcizânem kılınmakla ol velî-yi mücbirin emr-i şerîfine inkiyâd ve berekât-ı enfâs-ı kudsiyyesine istinâden kıllet-i bidâ'at ile risâle-i ma'hûdenin tercemesine ibtidâ olundı."*[52]

Yukarıda mezkur bölümden de anlaşılacağı üzere Arapça ve Farsça terkiplerin yoğunlukta olduğu eser, müellifin nesirdeki kudretini göstermesi yönüyle de edebî bir metin olma özelliği göstermektedir. 4 adet yazma nüshasına ulaşabildiğimiz eser, 1302/1885 yılında Müderris-zade Muhammed Said Efendi tarafından İstanbul'da Mahmut Bey Matbaası'nda basılmıştır.

Eser hakkında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde ve Necdet Tosun'un riyasetinde Hatice Ünsal tarafından *Abdurrahman Halis Talabani ve Behcet'ül-Esrâr Tercümesi Adlı Eseri* ismiyle yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Ek olarak bu tercüme esas alınarak Mustafa Necati Ak tarafından sadeleştirilmiş ve 1962 yılında Hilal Yayınları bünyesinde neşredilmiştir.[53]

---

[52] Hatice Ünsal, "Abdurrahman Halis Talabani ve Behcet'ül-Esrâr Tercümesi Adlı Eseri", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış YLT,* 2010. s. 32-33.

[53] Şeyh Abdurrahman Hâlis Kerkükî, *Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî (Behcetü'l-Esrâr)*. (sad. Mustafa Necati Ak) İstanbul: Onur Kitap, 2013.

Nüshaları: Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi 4581, Pertevniyal 378; Pertevniyal Valide Camisi Ktp. No. 350; Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 4014.

1.3. Abdülkâdir Geylânî'nin Menkıbeleri Hakkında Yazılan Diğer Eserler

Süleymaniye Kütüphanesi'nde Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılmış *Behcetü'l-Esrâr* dışında 3 adet risaleye daha ulaşılmıştır.

1.3.1. Hacı Mahmud Efendi no.2598

Mecmua içerisinde yer alan risale "*hāzā menāḳıb-ı sulṭānü'l-evliyā……es-Seyyīd Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir Geylānī……ḥażretlerinüŋ neseb-i şerīflerin ve ṭarīkin beyān èder"* başlığı altında sehven yazılmış olacak ki saç kesmek hadisi ile alakalı bir izah vardır. 190a'da *faṣl fī ẕikri nesebi Şeyḫ ʿAbdülḳādir Geylānī ḳuddise sırruhum* başlığıyla birlikte Abdülkâdir Geylânî'nin nesebi ve künyesi zikredildikten sonra menkıbeleri anlatılır.

1.3.2. Hacı Mahmud Efendi no.4626

Bir mecmua içerisinde bulunan risale 10 varaktan müteşekkil olup mecmuanın 14b-24b sayfaları arasında bulunmaktadır. Kahverengi aharlı kağıda harekeli nesih ile yazılmıştır. Risalede Abdülkâdir Geylânî'nin nesebi, künyesi, doğumu ve vefatı hakkında bilgi verildikten sonra menkıbeleri zikredilir. Eserde herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

1.3.3. Es'ad Efendi no.2426 (*Menâkıbât-ı 'Abdülkâdir Geylânî*)

33 varaktan müteşekkil, kahverengi kağıt üzerine nesih hatla yazılmış olan risalenin zahriyesinde *Menāḳıbāt-ı ʿAbdülḳādir Geylānī* yazmaktadır. Nüshada mütercim ve müstensih ile alakalı herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Zahriyesinde bir adet vakıf mührü vardır. Risalenin, Molla Camî'nin *Nefâhatü'l-Üns* isimli meşhur sufi tezkiresindeki Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılan bölümün Farsça'dan Türkçe'ye tercüme etme gayesiyle kaleme alındığı şöyle zikredilmektedir:

> "*Şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Geylānī … ḥażretlerinüŋ ḫulefāsından baʿżı ʿazīz zīde taḳvāhum şeyḫ ḥażretlerinüŋ ve aṣḥābınuŋ Mollā Cāmī ʿaleyhi'r-*

raḥme ḥażretleri kitāb-ı Nefāḥāt'da Fārisī lüġatiyle ẕikr itdikleri menāḳıb u aḥvāl u kerāmetlerin Türkī lüġatine terceme olunmaḳ bābında ẕikr olunan menāḳıb Türkī lüġatına terceme olunmaġa şuruʿ olundı. biʿavnillāhi teʿālā"[54]

Ketebe kaydında herhangi bir bilgi bulunmamakla beraber 33a'daki temellük kaydında risalenin 575 kuruşa Molla Salih Efendi'den alındığına dair bir not bulunmaktadır.[55]

1.4. *Behcetü'l-Esrâr* ve Tercümeleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme

Yukarıda Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı, sözleri ve menkıbeleri hakkında yazılan kaynaklar arasında hususi bir yeri olması ve tarikatın kurucu şahsiyetini esas alması dolayısıyla, Kâdiriyye tarikati için en önemli kaynaklardan biri olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın Türkiye'deki Arapça nüshaları ve Türkçe tercümeleri tespit edilip kısaca tanıtılmıştır. Nüshaların telif ve istinsah tarihlerine bakıldığında eserin, Hacı Bayram Velî'nin müridi olan Eşrefzâde Rûmî'nin Suriye-Hama'da aldığı hilafetle XV. yüzyılda Anadolu'da intişar etmeye başlayan Kâdirîliğin hemen hemen aynı dönemlerde yayıldığı görülmektedir.

XVI. yüzyılda Türkçe'ye tercüme edilmeye başlanan eserin bu yüzyıldan önceki tarihlerde Arapça yazmalarının Anadolu'daki dolaşımını tespit etmek zor olmakla birlikte bu çalışmanın da sınırlarını aşan bir konudur. Fakat ulaşabildiğimiz nüshaların fiziksel özellikleri ve sayısal çokluklarına bakıldığında ciddi bir dolaşım ağına sahip olduğu söylenebilir.

Türkçe tercümeleri üzerinden bir değerlendirme yapılacak olunursa, ilk olarak eserin tercümesine ciddi bir rağbet olduğu söylenilebilir. Bağdat'tan İstanbul'a, Konya'den Kerkük'e kadar hem sade hem de münşiyane bir üslupla; manzum ve mensur, bazen de nazım-nesir karışık olarak tercüme edilen *Behcetü'l-Esrâr*'ın diğer menakıbnamelere nazaran gölgede kalmış bir şöhreti olduğu görülmektedir. Mütercimleri ilmiyye ve sufiyye sınıfına mensup olan eserin, her kesimden ve zümreden insanın rağbet ettiği bir muhtevaya sahip olduğu söylenilebilir. Eserin,

[54] Es'ad Efendi n.2426, 1b.

[55] Es'ad Efendi n.2426, 33a. "*İşbu ṣāḥibü'l-dīvān Monlā Ṣāliḥ Efendi'den beş yüz yetmiş beş ġuruşa aldum.*"

Konya'da Kadirî şeyhi olan Şeyh Yahya'nın oğlu Muhyî'den, Osmanlı'nın meşhur şeyhülislamı Hoca Sâdeddîn Efendi'ye; zamanının Bağdat müftüsü Edirneli Hüseyin b. Hasan'dan kadı ailesine mensup Muhammed b. Abdülvehhab'a kadar farklı coğrafyadaki ve meslekteki kimseler tarafından tercümeye değer görülmüştür.

Tercümelerin sebeb-i teliflerinde en çok karşılaşılan husus 'dil' meselesi olmuştur. Halktan insanların samimi bir şekilde gelip mütercimlerden eseri *Türkî dili*ne tercüme etmeleri hususunda ricada bulunmaları esere olan rağbetin ilk olarak halktan geldiğine dair güçlü bir delildir. Aşağıdan yukarıya doğru seyreden talepler silsilesinde Edirnevî tercümesinde görüldüğü üzere ileri gelen devlet adamları ya da Hoca Sâdeddîn'in tercümesinde olduğu gibi padişah da bulunmaktadırbulunmaktadır.

Araştırma sürecinde *Behcetü'l-Esrâr* hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında hem eserin kendisinin hem de tercümelerinin klasik dönemde olduğu gibi modern dönemin akamedik çalışmalarında da gölgede kaldığına şahit olunmuştur. Eser daha çok Kâdiriyye geleneği hakkında yapılan çalışmalarda kaynak olarak kullanılmış; ancak, Osmanlı tasavvuf ve kültür hayatındaki yerine pek değinilmemiştir. Bu bölümde de *Behcetü'l-Esrâr*'ın, Osmanlı kültür hayatındaki yeri ve önemine dikkat çekilerek ileride yapılacak araştırmalar için bir ilk adım olmuştur.

2. BÖLÜM: KONYALI MUHYÎ VE BEHCETÜ'L-ESRÂR'IN MANZUM TERCÜMESİ: *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB*

2.1. BİR MENÂKIBNÂME MÜTERCİM-ŞÂİRİ: *MUHYÎ-İ KONEVÎ* VE ESERLERİ

Muhyî-i Konevî, ilim alemine ilk olarak Amil Çelebioğlu tarafından yazılan *Sultan Murâd Devri Türk Mesnevi Edebiyatı* başlıklı sonradan birkaç baskısı yapılan doktora çalışmasında Afyon İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan *Tercüme-i İbtidânâme* isimli eseri vesilesiyle tanıtılmıştır.[56] Konyalı Muhyî'nin (Ahdî'nin *Gülşenü'ş-Şu'arâ*'sında 'Muḥyī-i Ḳonevī') asıl ismi ve künyesi bilinmemektedir. Hayatı hakkında Ahdî'nin tezkiresindeki şahitliği ve telif ettiği eserlerdeki kendisi ve babası hakkında verdiği bilgilerin dışında -ulaşabilen kadarıyla- hiçbir bilgi bulunmayan Konyalı Muhyî mevcut kaynaklar rehberliğinde tanıtılmaya çalışılacaktır.[57]

Tercüme-i İbtidânâme, Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib ve *Tâcü'l-Menâkıb* isimli eserlerin müellifi olan ve telif tarzı göz önünde bulundurulduğunda bir menâkıbnâme şâir-mütercimi olan Muhyî-i Konevî eserlerinde kendisinden *Muhyî* mahlasıyla bahseder. Gerçek ismi, künyesi ve nesebi hakkında herhangi bir bilginin bulunmadığı müellif, araştırmaya konu olan *Kenzü'l-Menâkıb* isimli eserinde babasından sarahaten şöyle bahsetmektedir:

şeyḫ ʿAbdülḳādir'i görenlerüŋ
ol cemāl-i Ḥaḳḳ'a yüz sürenlerüŋ
yèdisini görene Muḥyī veled
oldı vü gördi cemālin bī-ʿaded
şeyḫ Yaḥyā'dur gören yèdinciyi

[56] Amil Çelebioğlu, *Türk Mesnevî Edebiyatı: Sultan İkinci Murad Devri*. İstanbul: Dergah, 2018. s.94-96

[57] Sadık Yazar ve Cihan Okuyucu'nun birlikte hazırladıkları ve TDK Yayınları tarafından neşredilen *Tercüme-i İbtidânâme*'de eldeki tüm sınırlı kaynakların ışığında yapılan tahlil ve değerlendirmeler haricinde müellif hakkında söylenecek yeni bir şey yoktur. Bu bölümde mezkur hocaların çalışmasından istifade edilmiştir.

ʿilm-i baḥrīdür dèren ol inciyi
Muḥyī'dür ol vālid-i pāke veled
ḥamdülillāh kim naṣīb èdi Aḥad
fāyiżidür Muḥyi'nüŋ feyżi velī
Muḥyī andan aldı hem feyżi velī
şeyḫ Yaḥyā Ḳādirīler mihteri
Muḥyī'nüŋ şeyḫi-durur dīn serveri
ʿilm-i esrār-ı ledünde feyżi hem
Muḥyi'nüŋ üstādıdur èy muhterem
vālidi şeyḫi vü üstādı daḫı
şeyḫ Yaḥyā'dur biḥamdillāh aḫī
feyżī olmaḳ aŋa muḫliṣdur tamām
rūḥına olsun ṣalāt-ile selām[58] (b. 1558-1566)

beyitlerden de anlaşılacağı üzere, Muhyî evladı olmaktan gurur duyduğu Kâdirî şeyhi Şeyh Yahya isimli babasından sitayişle bahsetmektedir. Onun neseben babası, ilmî icazette hocası ve tasavvuf tarikinde ise şeyhi olduğunu açık bir şekilde haber veren Muhyî, maddî ve mânevî her türlü nimete onun vesilesiyle sahip olduğunu da kaydetmektedir.

Muhyî'nin eserleri dışında elimizdeki yegâne kaynak olan Ahdî'nin *Gülşenü'ş-Şu'arâ*'sındaki tanıklığını da burada zikretmekte fayda görüyoruz:

"*Muḥyī-i Ḳonevī: Vālid-i emcedi mürşīd-i rāh-ı Rabbānī ve rāh-nümā-yı ṭarīḳ-ı raḥmānī yaʿnī Şeyḫ ʿAbdü'l-ḳādir Geylānī'nüñ ḫulefāsından olan ʿumdetü'ṣ-ṣüleḥā yaʿnī Şeyḫ Yaḥyā'nuñ oġlıdur. Ḥātır-ı ʿāṭırı envāʿ-ı ʿulūma şāmil ve her birisinde geregi gibi kāmil ve hemīşe tevekkül ile dergāh-ı İlāhī-penāh ve fünūn-ı maʿārif ile ʿārif-i billah kimesnedür ve zebān-ı ṣelāṣede eşʿār-ı taṣavvuf-āmīzi ve güftār-ı neṣāyiḥ-engīzi vāfir ve ṣanāyiʿ-i şiʿre ḳādir kimesnedür. Bu bir nice beyt anuñdur:*

Şiʿr :

Ḥıżr-ı ḫaṭṭ-ı muṣḥaf-ı ḥüsnüñ eyā ma'şūḳ-ı Ḥaḳ

[58] *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*. TMSK H.1278, 64b-65a.

Ṭavr-ı Ṭūr-ı ʿışḳda Mūsā'ya oldı hem sebaḳ

[Diger] :

ʿĀşıḳ-ı dīdār olan maẓhar-ı envār olur

Ṣādıḳ-ı dildār olan maḫrem-i esrār olur

[Diger]:

Sevād-ı dü dīde süveydā-yı dil

Ne bāşend ḫālī zi süveydā-yı dil[59]

Ahdî'nin tezkiresindeki beyanı üzere, babası Abdülkâdir Geylânî Hz.'nin halifelerinden (tarih olarak bizzat elinden hilafet alması mümkün olmadığı için zamanında elinin tuttuğu Kâdirî şeyhinden hilafet almış olması gerek) olan Şeyh Yahyâ'nın oğludur. Muhyî şeriat ilimlerini kâmilen tahsil etmiş ve her bir ilim disiplininde ilerlemiş olup tasavvuf tarîkinde de ledünnî ilimlere muttalî olmuş ârif biridir. Yine Ahdî'nin nakliyle üç dilde (Türkçe, Arapça ve Farşça) tasavvufî nükteler barındıran şiirleri ve nasihat içeren sözleri ile şiir sanatına muktedir biridir.

Doğum ve ölüm tarihleri hakkında herhangi bir bilgimizin bulunmadığı şair için; tezkirenin 1563-1564 tarihlerinde yazıldığı; *Kenzü'l-Menâkıb*'ın 118a'da bulunan ferağ kaydında 19-20 Nisan 1604'de (1012 senesi Zilka'de evâhiri) istinsahının tamamlandığı; Sadık Yazar ve Cihan Okuyucu'nun *Tercüme-i İbtidânâme*'de bulunan vakıf kayıtlarından hareketle eserin *Dîvâne Mehmed Çelebi* tarafından vakfedilmesi ve mezkûr şahsın 1544'ten sonra vefat ettiği tahmin edildiği için Muhyî'nin, sınırlı kaynaklar dolayısıyla kesin bir tarih verilemese de, 16. yüzyılda yaşayıp vefat ettiğini kesin olarak bilinmektedir.[60]

Tercüme-i İbtidânâme ve *Tacü'l-Menâkıb*'da samîmî bir Mevlevî muhibbi, dervişi olarak karşımıza çıkan Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'da kendini Abdülkâdir Geylânî ve bir

[59] Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşenü'ş-Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2005. s.518.

[60] Konyalı Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*, haz. Cihan Okuyucu, Sadık Yazar. İstanbul: TDK, 2018. s. 38

Kâdirî şeyhi olan babası Şeyh Yahya'ya gönülden bağlı bir Kâdirî dervişi olarak tasvir etmektedir.

2.1.1. Eserleri

2.1.1.1. *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu eser üzerinde hem muhteva hem de biçimsel özellikleri açısından ayrıntılı bir şekilde durulacaktır.

2.1.1.2. *Tercüme-i İbtidânâme*[61]

Bu eser, menâkıbnâme mütercim-şairliğini kendine bir üslup olarak belirleyen *Muhyî*'nin, Sultan Veled'in *İbtidânâme* olarak bilinen Farsça mesnevîsinin mesnevî nazım biçimiyle Türkçe'ye tercümesidir. Tek nüsha olarak, doğrudan kaynak metnin tercümesiyle başlayan ve kaynak metnin akışına bağlı kalınan eser 2952 beyitten müteşekkil olup vezni "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" dür. Hz. Mevlana, Şems-i Tebrîzî, Sultan Veled ve Şeyh Selahaddin Zerkûb'un menkıbeleri ve hikmetlerini ihtiva eden eserde Muhyî'nin tercüme ettiği bölümlerde bir vesileyle farklı konulara da yer verdiği görülmektedir. Ayet ve hadis tefsiri, Allah dostları, gayb, din, namaz ve ibadetlerin anlamı hakkında görüşlerinden yer yer bahsetmektedir.

Amil Çelebioğlu, eserinde *Tercüme-i İbtidânâme*'nin muhtevasından detaylı olarak bahsetse de eser özet olarak şu konuları ihtiva etmektedir: Eser ilk olarak tevhîd bölümü ile başlamaktadır. Tevhîd bölümünden sonra *İbtidânâme*'nin üslubu olan soyut kavramlar somut teşbihlerle anlatılmaktadır. Ten bir merkebe, ruh ise onun binicisine benzetilmiştir. Aşık olan kişinin her ikisinden de geçmesi ve maddeye değil manaya meyletmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Allah Teâlâ'nın mahlukatı cins cins, ayrı fıtratlarda yarattığı ve hepsinin Hakk'ın mazharı olduğundan bahsedilmektedir. Enbiya ve evliyanın hakikatte aynı nurdan yaratıldıkları fakat surette farklı oldukları zikredilmektedir. Muhyî kaynak metindeki tasavvufî nükte ve hikmetlerden sonra Hz. Mevlânâ'nın Şems-i Tebrîzî ile olan dostluğu ve müritlerinin kıskankçlığından bahseder. Sonrasında Selahaddîn-i Zerkûb ile başlayan dostluğu ve

[61] Bu eserin tanıtımında *Konyalı Muhyî, Tercüme-i İbtidânâme, haz. Cihan Okuyucu, Sadık Yazar. (İstanbul: TDK, 2018)* isimli çalışmadan istifade edilmiştir.

yine müritlerinin yaptıklarını anlatır. Amil Çelebioğlu *İbtidânâme*'de Selahaddîn-i Zerkûb'dan sonra Çelebi Hüsameddin'den bahsedildiği fakat Muhyî'nin eserinde bu bölümün eksik olması dolayısıyla *Tercüme-i İbtidânâme*'nin eldeki yegâne nüshasının üçte birinin eksik olduğunu söylemektedir.[62]

Amil Çelebioğlu, mezkur eserinde *Tercüme-i İbtidânâme*'nin mütercimin 1272-1320 tarihleri arasında yaşamış olan Ulu Ârif Çelebi'nin halifelerinden Mevlânâ Muhyîddîn olabileceğini söylemektedir. Çelebioğlu, Muhyî'nin diğer tercümelerine ulaşamadığı ve döneminin kısıtlı imkanları dolayısıyla, zaten hayatı hakkında çok kısıtlı bilgi bulunan mütercimin kimliğini tespitte ihtimalleri değerlendirmiştir. Çelebioğlu'nun takdire şayan gayretine bir katkı olarak Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar mütercimin diğer tercüme eserleriyle Ahdî'nin *Gülşenü'ş-Şu'arâ*'sında geçen *Muḥyī-i Ḳonevī* maddesinden elde ettikleri bilgilerle mütercimin kimliğini tespit etmişlerdir.

110 varaktan müteşekkil olan eser Afyon Gedik Ahmet Paşa İl Halk Ktp. 18247 numarada kayıtlıdır. Her bir sayfası iki sütun halinde 13 satırdan oluşan eserde Farsça olarak mensur bir şekilde yazılan başlıklar kırmızı mürekkep ile kaleme alınmıştır. Vakıf kaydında Dîvânî Mehmed Efendi'ye ait olan bir mühür ve ibare bulunmaktadır. 110b'nin ortasında yeni başlayan konunun akışı birden kesildiği için nüshanın sondan birkaç varağının eksik olduğu tespit edilmiştir. Eser, 2018 yılında TDK Yayınları bünyesinde Cihan Okuyucu ve Sadık Yazar'ın ortak çalışmasıyla *Tercüme-i İbtidânâme: [İnceleme-Metin-Günümüz Türkçesine Çeviri-Tıpkıbasım]* künyesiyle neşredilmiştir. Ayırca eser hakkında bir de yüksek lisans tezi yapılmıştır. (Metin Aydoğdu, "Muhyî'nin Manzum İbtidâ-nâme Tercümesi (İnceleme-Metin)", (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2014)

2.1.1.3. *Tâcü'l-Menâkıb*

Müellifin tespit edilebilen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Ktp. TY 4118 numaralı kayıtta bulunan bu eseri, Eflâkî Dede'nin *Menâkıbü'l-Ârifîn* isimli

[62] Çelebioğlu, *a.g.e.*, s.94-96.

mensur eserinden müntehabat olarak mesnevî nazım biçimiyle yazılan Türkçe tercümesinden oluşmaktadır. Aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır.

Eserin zahriyesindeki "*ṭoḳuz yüz otuz yedi tārīḫinde Muḥyī merḥūmuŋ teʾlīf eylediği manẓūm olaraḳ Tācü'l-Menāḳıb nām kitābdur. cemʿ-i menāḳıb-ı Mevlānā-yı Rūmī ḳuddise sırrahum muḫtaṣarca cemʿ itmiştir.*" kaydından da anlaşılacağı üzere eser H.937/M.1530-31'de tercüme edilmiştir. 61 varaktan müteşekkil olan eser iki sütun halinde 13 satır şeklinde nesih hatla kaleme alınmıştır.

Başı ve sonu eksik olan eser Hz. Peygamber'in (as) naatı ile başlamaktadır. Sonrasında dört büyük halifenin ve Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in övgüsüyle devam etmektedir. Muhyî ehl-i sünnet itikadının aksine bir istikamet tutan Râfızîlerin şiddetli zemminden sonra yine kısaca dört halifeyi ve özellikle Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'i medheder. Bunun da yine en önemli sebeplerinden biri Şiî inancının Hulefâ-yı Râşidîn'e karşı olumsuz bakışlarıdır. Sonrasında tasavvuf yolunun gerekliliğinden, Allah dostlarının önemi ve ululuğundan bahsetmektedir. Şahsi olarak da sûfîyye mesleğini tercih eden Muhyî, aklî ve şer'î ilimlerle iştigal edenlere seslenerek onlara aşk ve tasavvuf yoluna sülûk etmeleri hususunda nasihat eder. Sonrasında *Kenzü'l-Menâkıb*'da da görüldüğü üzere evliyâ itikadı hakkında ayet ve hadisleri delil göstererek onları inkar etmenin fenalığı hakkında görüşlerini dile getirir. Menkıbelere geçmeden önce bu bölümlerde okuyucuya itikâdî bir zemin hazırlayan Muhyî sonrasında Hz. Mevlana ve Mevlevî büyüklerine olan bağlılığını ikrar edip Eflâkî Dede'nin *Menâkıbü'l-Ârifîn* adlı eserinden bahsetmektedir.

Muhyî, eserin 28b sayfasında *Menâkıbü'l-Ârifîn*'i neden tercüme ettiğini şu beyitlerle açıklamaktadır:

nāẓır oldum bu kitāba ser-te-ser
evliyā evṣāfına ḳıldum naẓar
līk gördüm Pārṣīdür bu kıtāb
bu kitāb-ı dil-peẕīr ü ḫoş-ḥiṭāb
Türkī dilin bilen almaz hīç naṣīb
bu kitāb-ı Pārsīden ey lebīb

diledüm kim Mevlevī aṣḥābına

Türkī dilinde ḳamu aḥbābına

bir kitāb èdem ki ol manẓūm ola

Türkī dilin bilene maʿlūm ola

Pārsīden tercüme ètdüm ḳamu

Türkī diline getürdüm èy ʿamū

Beyitlere bakıldığında Muhyî'nin *Tâcü'l-Menâkıb*'ı tercüme ederken *Kenzü'l-Menâkıb* ile aynı kaygıları taşıdığı görülmektedir. Eserin dili Farsça olması dolayısıyla bu dili bilmeyen Mevlevî dervişlerinin okuyup istifade etmesi için Türkçe'ye tercüme etmiştir. Devamında mensur ve hacimli olan bu eseri manzum ve müntehabat şeklinde tercüme etmesini şu şekilde açıklıyor:

Ḫākī'nüŋ neṯrini ben naẓm èyledüm

ḫoş maʿārif loḳmasın haẓm eyledüm

Ḫākī'nüŋ teʾlīfi ḫoş menṯūr-ıdı

sözleri manẓūm degül menṯūr-ıdı

ben bunuŋ naẓmına vèrdüm ḫoş niẓām

bu naẓımdan buldı ʿārif intiẓām

evliyādan èyledüm her dem ṭaleb

istiʿānet birle iʿzāz u edeb

her faṣıldan èyledüm hem münteḫāb

iḫtisār ètmekligi ḳıldum ṭaleb

iḫtiyār ètdüm ki ḳılam iḫtiṣār

muḫtaṣar kim gey müfīd ola i yār

Muhyî, eserin tamamını mensur olarak tercüme etmek yerine mesnevi nazım biçimiyle vezin ve ahenk unsurlarını da işin içine katarak, kısa ve öz bir seçkinin daha istifadeli olacağı düşüncesiyle eserini manzum ve muhtasar olarak kaleme aldığını söylemektedir. 33b'den itibaren eserin asıl tercümesine başlayan Muhyî'nin metnin ne kadarını tercüme ettiği bilinmemektedir. Eldeki nüshada 60b'ye kadar devam eden

eserin başı ve sonu eksik olduğu için tercümenin nasıl sonlandığı bilinmemektedir. Muhyî'nin bu eseri üzerinde yapılmış bir çalışma mevcut değildir.

2.2.*KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB*'İN MUHTEVASI

2.2.1. Eserin Bölümleri ve Menkıbeler

Muhyî'nin -Arapça metinden yapılan iktibasların haricinde- 2829 beyitten müteşekkil eseri toplam 48 bölümden oluşmaktadır. Eserin 48 bölümü içerisinde tevhid, na't, münacaat ve sebeb-i te'lîf gibi mesnevi nazımı biçimini oluşturan geleneksel bölümler ile birlikte *velî, velâyet* ve *menkıbe* kavramları hakkında nasihatler; *'ışḳ* redifli bölüm ve Abdülkâdir Geylânî medhiyyesiyle 39 adet menkıbe bulunmaktadır. Eserin bölümleri ve menkıbeler şu şekilde sıralanmıştır:

(1-71)

Metin 72 beyitlik *tevhîd* bölümü ile başlar. Muhyî, Allah'ın isimleri ve sıfatları ile başladığı bölüme çeşitli ayetlerden yaptığı iktibaslar ile devam eder. Vahdet, kelime-i tevhîd, cennet-cehennem ve meleklerden bahsettikten sonra gönül sırrından, kainat, yaratılış ve mahlukat hakkındaki anlayışını zikrederek bu bölüme son verir.

(72-108)

Hz. Peygamber'in (as) varlığın başlangıcı, insanlığın önderi ve rehberi olması ile başlayan bölüm dört büyük halife ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in (ra) övgüsüyle devam eder.

(109-134)

Muhyî, Cenab-ı Hakk'ı ululayarak Hz. Muhammed'in (as) tevessülü ile af ve mağfireti için dua eder.

(135-155)

Mütercim bu kısımda, Abdülkâdir Geylânî'nin aslını ve neslini farklı nitelemelerle tavsif ederek över ve Allah'ın velayeti sebebiyle ona olan ihsan ve ikramlarını dile getirir.

(156-210)

Muhyî bu bölümde, *Behcetü'l-Esrâr*'ı neden tercüme ettiğinden bahseder. Kitabın asıl olarak Arapça yazıldığını ve Kâdirî dervişlerinin Abdülkâdir Geylânî hakkında

yazılan bu kitabı dili dolayısıyla anlamaktan aciz olduklarını söyledikten sonra ledün ilminin sırlarını ihtiva eden bu eseri Türkçe'ye tercüme etmesini isterler. Muhyî de eseri döneminin diline ve seviyesine uygun bir şekilde okuyana ve dinleyenlere bıkkınlık vermeyecek şekilde muhtasar ve müntehabât şeklinde tercüme ettiğini beyan eder. Bu da eserin bir anlamda kıraat meclislerinde okunmak için yazıldığına işaret etmektedir.

(211-432)

Muhyî eserinin bu kısmına tercümesine kıssa ve menkıbenin İslam kültüründeki yeri ve önemine dair uzun bir medhal ile başlar. Menkıbeleri önemli hale getiren, konu edindiği önder şahsiyetler olması dolayısıyla velî, velâyet ve bu kavramlarla ilişkisi bağlamında keramet meselelerine değinir. Sonrasında Abdülkâdir Geylânî'nin övgüsüne geçer ve ilerleyen beyitlerde ise onun ağzından birinci tekil şahıs olarak konuşur. Aslı ve nesline istinaden Hak katındaki yerini beyan ederek kendi zatını över. Abdülkâdir Geylânî'nin yüceliği bağlamında Allah dostlarının mertebesi, Hak katındaki değerini izah ederek onları inkar etmenin ve düşman olmanın yanlışlığı hakkında şeytanın, Hz. Adem'e itaati ve onun Hak nazarındaki kabulünü inkar ve red ederek lanetlenmiş olmasını bu nasihatlerine bir delil olarak sunar. Sonrasında insanın Allah'ın yarattığı en değerli ve mükemmel varlık olduğunu, kişinin kendi hakikatini ve değerini bilip özüne ve Hakk'a doğru yol alması gerektiği hakkında nasihatler eder. "Vatan sevgisi îmandandır." hadis-i şerîfine de tasavvufî bir mana vererek tevil eder.

(433-580)

Muhyî bu bölüme Abdülkâdir Geylânî'nin övgüsü ile başlar ve *Behcetü'l-Esrâr*'ın yazılmasına sebep olan meşhur *kademî* sözüne şahit olan ve bu sözün söylendiği vakit mecliste hazır bulunan şeyhlerin isimlerini, kaynak metinde de geçmesine istinaden çeşitli nitelemelerle zikreder. Bu da rivayet zincirinin ve ravilerin nakil ve rivayetlerde zikredilmesinin önemine işaret etmektedir. Mütercim, tercüme metin dahi olsa bu rivayet zincirini zikretmeden geçmez ve bu da metne güvenilirlikle sıhhat kazandırır.

(581-728)

Müellif meclisteki Allah dostlarının büyüklerinden olan 9 zatı ismen zikreder. Abdülkâdir Geylânî'nin bu sözü söylemesinin akabinde ise ona olan biatlarını anlatır.

Hz. Geylânî'nin evliyâullah arasındaki değerini ortaya çıkarıp mertebesinin yüceliğini ve büyüklüğünü ifade eder.

(729-796)

Muhyî ilk olarak 9 ravinin ismini zikreder. Sonrasında Geylânî'nin sözünü kabul etmeyenlerin, sürüden ayrılan koyunları kurdun kapması teşbihiyle helak olmalarından bahseder. Sebeb-i telif'ten sonraki bölümde Allah dostlarını ve bununla rabıtalı olarak onlara ait söz, hal ve davranışları kabul etmeyenlerin helak olacağına da istinaden akıbetlerinden bahseder.

(797-860)

Abdülkâdir Geylânî'nin daha bebekliğinde süt emme çağında iken Ramazan ayının gelmesiyle hiç süt emmemesi ve halkın da oruç ayının geldiğini onun süt emmediğini görerek anlaması hakkındaki menkıbe anlatılır.

(861-1043)

Muhyî, Abdülkâdir Geylânî'nin meşhur çocukluk menkıbelerini bu bölümde zikreder. Henüz çocuken medrese yolunda sağında ve solunda bölük bölük meleklerin kendisine arkadaş olması ve etrafındakiler tarafından bunun görüldüğü anlatılır. Sonrasında evin ihtiyacına binaen ahırdayken öküz ile mükalemesi zikredilir. Öküzün ona "*(Sen Abdülkâdir Geylânî olarak) bunun (gibi basit işleri yapmak) için yaratılmadın!*" demesi ve akabinde annesiyle vedalaşıp babasının ona bıraktığı altınları alarak zahiri ve batınî ilimleri tahsil etmek için annesiyle vedalaşarak yola çıkmasından bahsedilir. Annesine asla yalan söylemeyeceğine dair verdiği söz ile birlikte yola çıkan Abdülkâdir Geylânî ve birlikte olduğu kervan yol kesen haramiler tarafından gasp edilir. Haramiler kendisine parası olup olmadığını sorduğunda Abdülkâdir Geylânî annesine verdiği sözden ötürü altınların yerini söyler ve neticesinde haramilerin reisi onun bu dürüstlüğünden ziyadesiyle etkilenip onun eliyle tevbe eder.

(1044-1076)

Muhyî bu bölümde, metnin diğer bölümlerine nazaran ses, aheng ve musikî değeri yüksek olan aşkın insana neler yaptığını ve mahiyetinin ne olduğunu teşbihlerle anlattığı *ʿışḳ* redifli 35 beyitlik bir bölüm kaleme alır.

(1076-1108)

Abdülkâdir Geylânî'nin nefsini terbiye ve tasavvuf yolundaki mücadelesindeki gayreti ve çektiği sıkıntılardan bahsedilir. Bu riyazat sonrasında kamil bir şekilde insanları irşada malik olmasıyla sona erer.

(1109-1179)

Abdülkâdir Geylânî'nin çölde Hz. Hızır'la karşılaşması ve onu dostluğa kabul için yaptığı imtihanda 3 yıl aç ve susuz kalmasından bahsedilir. Sonrasında Hz. Hızır onu dostluğa kabul eder ve ledün ilmini öğretir.

(1180-1276)

Abdülkâdir Geylânî'nin meşhur *tahte kıbābī* hadis-i kudsîsi mucibince başından geçen 3 farklı menkıbe anlatılır. Geylânî, meselenin zahirine bakıp aldandığı 3 kişiyle yaşadıkları neticesinde bu hadis-i kudsinin manasını fehm eder.

(1277-1323)

Abdülkâdir Geylânî'nin seyr-i sülukta yaşadığı çeşitli haller, cemal ve celal tecellileri anlatılır. En nihayetinde tüm bu hal ve makamlardan sonra Geylânî'nin bir hal ve makamda sükûn bulup kemâlâta ulaşmasından bahsedilir. Tasavvufta *telvîn* ve *temkîn* olarak isimlendirilen bu haller menkıbeler üzerinden anlatılır.

(1326-1371)

Abdülkâdir Geylânî'nin, mânevî hâli dolayısıyla haddini aşan sözler söyleyen bir kişiyi uyararak orta yola tebdil etmesi anlatılır. Bu olay neticesinde sözü söyleyen zat pişman olup Geylânî'nin büyüklüğünü kabul eder.

(1372-1427)

Abdülkâdir Geylânî, kendisine gelerek Allah dostu olduğunu nasıl anladığını soran dervişlere gençken yaşadığı olağanüstü olayları, Hakk'ın kendisine hitabını ve nefsinde şahit olduğu olayları anlatır.

(1428-1486)

Şeyh Sadaka'nın Abdülkâdir Geylânî ile görüşmesi ve ondan etkilenip cezbeye tutulması anlatılır. Hz. Peygamber'in (as) İsrâ mucizesine istinaden Şeyh Sadaka'nın bir adımda Beyt-i Makdis'ten Bağdat'a gelmesi ve Geylânî ile görüşmesinden bahsedilir. Bu bölümde *Behcetü'l-Esrâr* metninden bir kısım özgün hali ile (Arapça olarak) iktibas edilmiştir.

(1487-1552)

Muhyî, velîlerin kader sırrına olan vukufiyetleri ile alakalı bazı görüşlerden bahseder. Sonrasında Abdülkâdir Geylânî'nin Şeyh Abdurrahman'a müritleri vasıtasıyla selam götürmesi ve şeyhin bu lütuf dolayısıyla mesrur olduğu hadise anlatılır.

(1553-1597)

Muhyî, bu bölümde babası Şeyh Yahya'dan şitayiş ve övgü ile bahseder. Şeyh Yahya'nın hem babası, hem hocası hem de mürşidi olduğunu söyler. Sonrasında Abdülkâdir Geylânî'nin Ali bin Heytî ile birlikte Maruf-ı Kerhî'nin kabrini ziyaret etmelerini anlatır. Abdülkâdir Geylânî'nin, Kerhî'nin ruhaniyetiyle sohbet etmesi ve makam, mertebe olarak onu geride bıraktığından bahsetmesi zikredilir. Bu bölümde 5 varak boyunca *Behcetü'l-Esrâr* metninden uzun bir alıntı yapılmıştır.

(1598-1660)

Abdülkâdir Geylânî müritleriyle yolda giderken sultana şarap götüren muhafızları görür. Heybetiyle onlara "Durun!" diye seslenir fakat bunlar şeyhe aldırış etmezler. O da kerametiyle develere seslenince develer oldukları yerde kalırlar. Şeyh, nazarı ile küplerdeki şarapları sirkeye çevirir. Sonrasında muhafızlara olan gazabıyla hepsini bir kulunç hastalığı sarar ve hepsi iki büklüm olurlar. Tüm muhafızlar yalvararak şeyhten özür dileyip tövbe ederler. Şeyh hepsini affeder ve kulunç hastalığını def eder. Sonrasında develer ayağa kalkar ve muhafızlar yoluna devam eder. Saraya vardıklarında yaşananları sultana aktarırlar; o da Hz. Geylânî'nin büyüklüğünü tasdik ederek onun elinden tevbe eder. Sonunda Abdülkâdir Geylânî, Hak'tan gelen izzet, şeref ve kudret ile tüm halka büyüklüğünü izhar eder ve kerametleriyle halk ona gönülden itaat eder.

(1661-1694)

Şeyh Mekârim, Abdülkâdir Geylânî ile birlikte otururlarken başlarının üstünden besili bir turaç kuşu geçer. Şeyh, gayr-i ihtiyârî bu kuşu yemeyi ziyadesiyle arzular ve bu isteği Hz. Geylânî'ye malum olur. Şeyh'in nazarı ile Şeyh Mekârim'in önüne düşer ve gönlünden düşen kuşu yeme isteği onun kerametiyle def olur. Böylece Şeyh Mekârim, Abdülkâdir Geylânî'nin kerametine şahit olur.

(1695-1761)

Şeyh Mansur, gençlik yıllarında ilim tahsil ederken felsefe kitaplarına merak salar. Bir gün elindeki felsefe kitabı ile Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna varır. Şeyh, Mansur'un elindeki kitabın muhtevasını zahiren görmediği halde o kitabın kötü bir arkadaş olduğundan ve kendisinin gafillerden olmaması gerektiğine dair nasihatlarda bulunur. Mansur da o an gönlünden felsefe ilmi ile iştigal etmekten vazgeçmeye niyet eder. Eve geldiği vakit kitabı çöpe atar fakat gönlünden ve zihninden felsefe ile uğraşma iştiyakını atamaz. Ertesi gün Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna tekrar gider ve onun nazarı, himmeti ile zihni ve gönlü bu iştiyaktan kurtulur. Aynı zamanda şeyhin kerameti ile kitabın *rûhiyyat* ile ilgili bahsi içeren sayfalar da bembeyaz olur. Oradaki bahislerin yerine kitapta Kuran'ın faziletlerine dair ibarelerin olduğunu görür.

(1762-1788)

Hizmetkârı, misafiri olan şeyhlerin huzurunda Abdülkâdir Geylânî'ye olan hizmetinde kusur eder. Bu sebeple şeyhler arasında bir dedikodu olur ve Geylanî çok sinirlenir. Gazap ve celalle hizmetkarına nazar eder, hizmetçi o anda ruhunu teslim eder. Geylânî'ye karşı yaptıkları dedikodudan dolayı utanan şeyhler onun heybetinden sakınıp büyüklüğüne şahit olurlar.

(1789-1816)

Abdülkâdir Geylânî'yi dört büyük zat ziyaret eder. Geylânî, hemen sofra hazırlanmasını emreder ve hep birlikte yemeğe otururlar. Hizmetlisini de sofraya davet eder fakat hizmetkâr oruçlu olduğunu söyler. Geylânî bu davete icabeti dolayısıyla Allah'ın ona fazilet ve kereminden ikram edeceğini defaten söylese de hizmetli orucunu bozmaz. Bu tavır karşısında hiddetlenen Abdülkâdir Geylânî, hizmetkarına

nazar edince can çekişmeye başlar. Misafirlerinin ricası ve şefaatiyle sakinleşen Abdülkâdir Geylânî hizmetkarını affeder.

(1817-1859)

Abdülkâdir Geylânî, hasta olan Şeyh Alî bin Heytî'yi ziyarete gider. Ziyareti sonrası kurumuş bir hurma ağacının yanına gider ve onun yanında güzelce abdest alıp iki rekat namaz kılarak dua eder. Şeyhin duası bereketiyle hurma ağacı canlanır ve meyve vermeye başlar. Ali bin Heytî bu hurmadan yiyerek iyileşir. Sonrasında Abdülkâdir Geylânî, bu beldenin bereketlenmesi için dua eder ve koyun, keçi, inek ile topraktan alınan mahsüllerde bolluk yaşanır. Böylece Kırah halkı Abdülkâdir Geylânî'nin büyüklüğüne şahit olur.

(1860-1957)

Abdülkâdir Geylânî'nin meclisine Bağdat'tan gelen Ebu'l-Meâlî Muhammed bin Ali'nin bir anda kalbi daralır ve hareket edemeyip ondan yardım ister. O anda meclisteki kürsüden halka vaaz eden Geylânî kerametiyle halk nazarında kürsüde sohbet etmeye devam ederken bir anda tacirin yanına gelir ve üzerine bir örtü örterek onu yeşillik bir sahraya götürür. Tacir orada anahtarlarını ve kıyafetlerini bir ağaca asarak hacetini giderir ve rahatlar. Geylânî, bu yaşadığını herkesten gizli tutmasını tenbihler. Sonrasında tacirin geldiği kervan İran'a dönmek için hazırlanır ve yola çıkar. Tacir sahraya geldiğinde buranın medresede Geylânî'nin ona kerameten gösterdiği yer olduğunu anlar ve ağaca astığı anahtarının orada olduğunu görür. Gördükleri karşısında onun gerçek bir Allah dostu olduğunu ve kader sırrına vakıf olduğunu anlayıp Allah'a şükreder.

(1958-2041)

Tacirin biri kârlı bir ticaret için Dımaşk'a gitmeye niyet eder. Allah dostlarına olan itibarı ve muhabbeti dolayısıyla onlarla istişare etmeden yola çıkmak istemez. Bu sebeple ilk olarak Şeyh Hammâd'ın yanına gider ve onunla çıkacağı sefer için istişare eder. Şeyh Hammâd ona bu yolculuğun tehlikeli olduğunu ve uzak durmasını nasihat eder. Abdülkâdir Geylânî'ye tacirin durumu keşfen malum olur ve ona Hz. Peygamber'in "Sefer edin!" emri mucibince bu sefere çıkmasını ve sözüne itibar etmesini nasihat buyurur. Tacir, Geylânî'nin tavsiyesine uyarak sefere çıkar ve Şam'a

sağ salim bir şekilde ulaşıp ticaretini yapar. Orada def-i hâcet için girdiği bir yerde bir kese altınını unutur. Daha sonra eve gelip dinlenmek için uyuduğunda rüyasında haramîlerin yollarını kestiğini, mallarını gasp ettiğini ve kervandakileri öldürdüğünü görür. Haramîlerin kendisine saldırıp bir kılıç darbesi vurduğunu gördüğünde acıyla uyanır. Hemen Bağdat'a doğru yola çıkar ve Şeyh Hammâd'ın yanına gelir. Şeyh ona Geylânî'nin yanına gitmesini çünkü tacirin kaderinde öldürülmek ve gasp edilmek yazılı olduğunu söyler. Şeyh Hammâd bunu bildiği için tacirin sefere çıkmasını istememiştir. Fakat Abdülkâdir Geylânî Hakk'ın kullarına olan şefkat ve merhameti dolayısıyla tacir için 70 kere dua ve istiğfar ederek Allah Teala'nın onun hakkındaki kaza ve kaderinin değişmesinin talep etmiştir. Tacirin helâda unuttuğu altın ve rüyasında yaşadığı acı ise bu takdirin değişmesindeki bedel olarak kendisinden alınmıştır. Şeyh Hammâd'ın sözü doğrudur fakat Abdülkâdir Geylânî kader sırrına vakıf oluşu ile dua ve niyazıyla bu takdiri tebdil eder ve tacir helak olmaktan kurtulur.

(2042-2095)

Şeyh Abdurrahman, meclisinde sohbet ederken kendisini öven bir söz söyler. Mecliste bulunan Alî bin Heytî, bu sözün ağırlığını kaldıramayarak itiraz eder ve Şeyh Abdurrahmân'a meydan okur. Şeyh ona kim olduğunu ve kimin müridi olduğunu söyleyince sakınıp Geylânî'ye kendisinden selam götürmesini söyleyip nefsini zemmeder. Ali bin Heytî bu olay sonrasında müritlerle birlikte Bağdat'a giderek selamı yerine ulaştırır.

(2096-2130)

Sâlikler toplanıp Abdülkâdir Geylânî'ye kendisine nasıl *Muhyîddîn* (dini ihya eden) lakabının verildiğini sorarlar. O da bir zamanlar yaşlı ve hasta birinin kendisine geldiğinden bahseder. O yaşlı ve hasta kişi kendisinden şifası için dua talep eder. Geylânî'nin dua ve niyazı neticesinde hasta şifa bulur ve ona kendisinin kim olduğunu sorar. Neticesinde o yaşlı ve hasta kişi İslâm dini olduğunu ve Allah Teala'nın bu dini Abdülkâdir Geylânî eliyle şifaya kavuşturduğunu söyler.

(2131-2166)

Ramazan ayında Abdülkâdir Geylânî, müezzine Hz. Bilal gibi sabah ezanı okumasını ve tüm uyuyanları uyandırmasını emreder. Müezzinin gür bir sesle

okuduğu ezanı tüm Bağdat halkı dahil arştaki melekler dahi duyar. Arşa ulaşan bu sada Hz. Geylânî'nin kerameti olarak halkın hatırında kalır.

(2167-2197)

Muhammed Hırrevî ziyaret maksadıyla Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna gelir. Gayr-i ihtiyârî boğazında bir balgam hasıl olur. Geylânî'nin huzurunda gayr-i ihtiyari onu çıkarıp tükürür ve ziyadesiyle mahcup olur. Bu durum Geylânî'ye malum olur ve bir daha ona balgamı tükürmemesini, göğsünün bu illetten temizleneceğini söyler. Abdülkâdir Geylânî, ona bu edebinden dolayı ömrünün uzun ve bereketli olacağını ve bu sebeple kendisine "et-Tavîl" lakabını uygun gördüğünü söyler. Muhammed Hırrevî 137 yaşına kadar bereketli bir ömür sürer.

(2198-2228)

Abdülkâdir Geylânî manevî bir hal neticesinde kendisini Irak'ın çöllerine atar. Kalbindeki aşk ve şevkle namaz, oruç ve Kur'ân tilaveti ile uzun bir riyazata girerek nefsini terbiyeye malik olur.

(2229-2295)

Abdülkâdir Geylânî saliklere nefsi ile giriştiği çetin mücahede ve mücadeleyi anlatır. İbadet ve taat ile çekildiği inziva günlerinde nefsin ve dünyanın tüm lezzet ve şehvetleriyle kendisine geldiğini fakat kabul etmediğinden bahseder. Geceleri uykusuz kalarak ibadet ettiğini, 40 gün boyunca hiç bir şey yemeyip içmediğinden bahseder. Nefsiyle giriştiği bu çetin riyazatın nihayetinde Şeyh Ebu Sa'd Muharrem onu evine davet eder ve Hz. Hızır'ın talimatıyla bu çetin riyazat sona erer.

(2296-2340)

Hz. Hızır, kendisini dostluğuna kabul etmek için Abdülkâdir Geylânî'yi imtihan eder. Ona çölde tek başına, kendisi gelene kadar beklemesini talep eder. Bu talebini üç kere yanına gidip gelerek tekrarlar ve hepsinde de Abdülkâdir Geylânî'nin sözünde durduğunu görür. Neticesinde dostluğa kabul eder ve ledün ilminin sırlarını ona öğretir.

(2341-2390)

Sultan Ebu'l-Muzaffer, Abdülkâdir Geylânî'ye ihsan ve ikramda bulunmak ister. Bu sebeple kendisine altın ve gümüş keseleri hediye eder. Geylânî bu hediyeleri kabul etmek istemez ve keseleri eline alıp sıktığında içinden kan boşaldığı görülür. Geylânî, halktan aldığı mallarla kendisine hediye verilmesinin hakikatini böylece izhar eder. Bir sonraki buluşmalarında ise kendisinden keramet göstermesini talep eder. Geylânî de kudretten iki elma talep eder ve kendisinin yediği elmanın gayet lezzetli ve olgun, sultanın elindekinin ise kurtlu ve çürük olduğu görülür. Bunun sebebi sorulduğunda ise padişahın elinin zulüme bulaştığından dolayı eline aldığı elmayı da çürüttüğünü beyan eder.

(2391-2468)

Künyesi Fazlullah olan Ebu Galib isimli bir zat Bağdat şehrinin ekâbirini ve Abdülkâdir Geylânî'yi evine yemeğe davet eder. Sofraların donatıldığı davette misafirler teşrif eder ve yemeğe başlarlar fakat Geylânî yemeğe elini sürmez. Geylânî'ye ârız olan bu halin heybetiyle kimse sofradan bir şey yiyemez olur. Geylânî ağzı kapalı olan sepetin sofraya getirilmesini emreder. Sepet açılınca içerisinde kötürüm, cüzzamlı ve felçli bir çocuk olduğu görülür. Abdülkâdir Geylânî kerametiyle çocuğa "Allah'ın izniyle kalk!" der ve çocuk sıhhatli bir şekilde sepetten çıkar. Bu keramete tüm Bağdat halkı şahit olur.

(2469-2540)

Abdülkâdir Geylânî sohbet ederken meclisine ansızın Rafızîlerden bir topluluk girer. Sırtlarında sepetle içeri giren topluluk Geylânî'yi imtihan kasdı ile sepetin içinde ne olduğunu sorarlar. Şeyh bu sırdan habersiz olmadığını söyleyerek sepetin içinde hastalıklı bir çocuğun olduğunu beyan eder. Bunun üzerine sepet açılır ve şeyh çocuğa "Allah'ın izniyle kalk!" diyerek sepetten çıkarır. Sonrasında tekrar çocuğa nazar eder ve çocuk eski haline döner. Bu keramete şahit olan Rafızîler yaptıklarından dolayı tevbe eder ve Geylânî'nin müridi olarak doğru yola süluk ederler. Menkıbenin devam eden beyitlerinde ise Allah dostlarının büyüklerinin isimleri zikredilir ve kabri başında Geylânî'den himmet istemeleri nazara verilir.

(2541-2591)

Hem zâhirî hem de bâtınî ilimleri öğrenmesi için oğlunu Abdülkâdir Geylânî'nin tekkesine vakfeden bir anne tekrardan oğlunu ziyaret etmek için dergaha gelir. Oğlunun renginin sarardığını ve zayıfladığını, sadece bir parça arpa ekmeği yediğini gören anne telaşla Geylânî'nin huzuruna varır ve onun önünde kızarmış tavuk olan mükellef bir sofrada olduğunu görür. Oğlunun haline nazaran Geylânî'nin bu durumunu gören anne sitemkâr bir şekilde şeyhe itiraz eder. Abdülkâdir Geylânî yediği tavuğun kemiklerine "Allah'ın izniyle diril!" der ve tavuk bir anda canlanıp uçar. Sonrasında kadına, eğer kendi oğlu da nefsiyle mücahade ve mücadele ederse onun da bu hale geleceğinden bahseder. Onun şu an manen hasta olduğunu ve nefsiyle olan mücadele etmesi gerektiğini bu sebeple sıkı bir perhiz yapmasından bahsederek anneye durumu izah eder.

(2592-2621)

Abdülkâdir Geylâni, ihvanlarıyla birlikte otururlarken medresenin üzerinden sesli ve gürültülü şekilde bir kuş geçer. Şeyh bu duruma ziyadesiyle gazaplanır ve celalle kuşa nazar eder. O anda kuş yere düşer ve ölür. Şeyh sakinleştikten sonra kuşun yanına gider ve besmele ile onu hayata döndürür. İhvanları bu duruma çok şaşırır ve bir kez daha kerametine şahit olurlar.

(2622-2637)

Bir Cuma günü Abdülkâdir Geylânî, Cuma namazına gideceği vakit abdest alıp hazırlanır ve atına biner. Dönüşte örtüsünün altında bir akrep olduğunu görür ve hemen onu öldürür. Akrebin kendisini 70 kere ısırdığını fakat Allah'ın inayetiyle zehri vücudundan attığını etrafındakilere söyler.

(2638-2661)

Abdülkâdir Geylânî, fakirliğinden şikayet eden bir adama ihsan ve bağışlarda bulunarak buğday dolu bir çuval verir. Bereketlenmesi için dua ederek çuvalın ağzını asla açmamaları gerektiğini yoksa eskisinden daha beter bir hale düşecekleri konusunda aileyi tenbihler. Aile 50 yıl boyunca o çuvaldan un yaparak geçimlerini sağlar ve fakirlikten kurtulur. 50 yıl sonra adamın eşi çuvalın ağzını açar ve buğdayın bittiğini görür. Aile, Abdülkâdir Geylânî'nin sözünde sadık bir velî olduğuna bu hadiseyle gönülden inanır.

(2662-2716)

Abdülkâdir Geylânî bir gün medresesinde ihvanlarıyla birlikte otururken kalkıp abdest alır ve iki rekat namaz kılar. Ardından gür bir sesle nara atarak abdeste giderken giydikleri takunyaları dışarıya doğru fırlatır. Etrafındakiler bu hale anlam veremeyip dururlar. Bu olayın gerçekleşmesinden 23 gün sonra İran'dan bir kervan gelip Geylânî'yi ziyaret etmek ister. Şeyhin huzuruna çıktıkları vakit çeşitli eşyalardan kendisine hediyeler takdim ederler. Bu ikramın sebebi sorulduğunda ise takunyaları şeyhe geri verip başlarından geçen hadiseyi ona anlatırlar. Kervan yoldayken Arap haramilerin yollarını kesip mallarını gasp ettiklerini ve kervan sahiplerini öldürmeye teşebüs ettiklerini söylerler. Kervandakiler bu durum karşısında Abdülkâdir Geylânî'nin ruhaniyetinden istimdad edip himmet istediklerini anlatırlar. O anda bu durum şeyhe malum olmuştur. Attığı nara ile tüm haramileri bertaraf etmiştir. Ayağından çıkardığı takunya ile haramilerin reisini öldürdüğünü söylerler. Kervan sahipleri bu hadiseyi anlattıktan sonra müritleri o gün yaşananları anlar ve şeyhin kerametine şahit olurlar.

(2717-2745)

Şeytan, Şeyh Ömer'in huzuruna gelir ve onu kendi bildiği yollardan kandırmaya çalışır. Şeyh Ömer her ne kadar onun şeytan olduğunu bilip tuzağına düşmese de ondan etkilenir ve sabah olunca Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna varır. Hz. Geylânî onun şeytan olduğunu ve onu tuzağına düşürmek için her türlü hileyi yapacağından bahsederek Şeyh Ömer'e nasihat eder.

(2746-2831)

Abdülkâdir Geylânî'nin hizmetinde olan talebesi Şeyh İbrâhîm Bağdâdî, bir gece gizlice şeyhin peşine takılır ve onu takip eder. Gece şahit olduğu olaylar karşısında çok şaşırır ve sabaha kadar heyecanla bekler. Sabah olduğu zaman Abdülkâdir Geylânî ona tüm gördüğü olayların hakikatini anlatır ve müridini yedilerin sırrından haberdar eder.

2.2.2. *Kenzü'l-Menâkıb*'ın Muhtevâsını Destekleyen Kaynaklar

2.2.2.1. Ayetler

Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'da mevzu gereği bir çok ayetten iktibas yapıp çoğuna telmihte bulunmuştur. Sözü güzelleştirme ve anlamı pekiştirme gayesiyle yapılan iktibas ve telmihler *Kenzü'l-Menâkıb*'da çoğu zaman medh ve anlamı pekiştirme gayesiyle kullanılmış ve bu söz sanatları tercümenin bir çok beytine serpiştirilmiştir:

ʿurvetu'l-vuṣḳā ṣıfātullāhdur
sırr-ı furḳān nūr-ı ẕātullāhdur (b. 4) (Bakara/256)

sırr-ı ẕātı ***ḳul huv'allāhu eḥad***
hem ṣıfātı nūr-ı ***Allāhu's-ṣamed*** (b. 5) (İhlas/1-2)

lem yelid lem yūled oldur bī-miṣāl
lem yekun küfven ehaddi ẕü'l-celāl (b. 6) (İhlas/3)

bāb-ı maʿnī fātihi fettāhdur
ḳudretiyle ***fāliḳu'l-iṣbāḥ***dur (b. 7) (En'âm/96)

lafẓ-ı ***kün***den ol ḥakīm-i *kün fe-kān*
ḥikmeti-y-le eyledi kevn ü mekān (b. 10) (Yâsin/82)

lā ilāh illā huvallah āyeti
oldı İslâm-ile īmān ḥikmeti (b. 22) (Bakara/255)

çün gönül ***yenbūʿ*** esrārı olur
ʿayn-ı ḥikmet dillere cārī olur (b. 33) (İsrâ/90)

fānīdür ġayr-ı beḳā-yı vech-i Ḥū
küllü şey'in hālik illā vechehū (b. 50) (Kassas/88)

éyleyüp ḫāḳānumuz inʿām u ṭu

ḳullarına dédi kim ***lā taḳneṭū*** (b. 61) (Zümer/53)

ḫōn-ı raḥmet basṭ édüp hem sū-be-sū
biz ʿabīdine dédi ***lā tey'esū*** (b. 62) (Yûsuf/87)

mehdī-yi ***ḳul innemā*** ol mühtedī
hādī-yi ***ḳul yā ʿibād*** ol muḳtedī (b. 79)(Fussilet/6; Zümer/53)

hükm-i ṭuġrāsı anuŋ *levlāke*dür
emr-i tevkī'i hem ***aʿteynāke***dür (b. 81) (Kevser/1)

ṣaḳlaya sehv ü ḫaṭādan ol Ḫudā
ki ***tevekkeltü ʿalā Rabbi'l-verā*** (b. 203) (Hûd/56)

Yukarıda zikredilen beyitler dışında iktibas ve telmih yapılan sure ve ayetler şu şekildedir: (Haşr/2), (Bakara/285), (Alak/19), (Necm/9), (Hûd/112), (Enfâl/17), (Hicr/34), (Hicr/35), (Nebe/40), (Müddesir/42), (Kamer/48), (Kehf/72), (Cum'a/4), (Buruc/1), (Necm/39), (Mü'min/60), (Kalem/4), (Araf/179), (Bakara/106), (Enbiya/107), (Fecr/28), (Sâd/5), (Âlî İmrân/49)**,** (Yûsuf/62), (Yâsin/72).

2.2.2.2. Hadisler

Muhyî, eserinde bir çok yerde hadislere telmihte bulunmuş ve bazılarını ise tasavvufî manalarıyla tevil etmiştir.

hükm-i ṭuġrāsı anuŋ *levlāke* dür
emr-i tevkī'i hem *aʿteynāke* dür (b. 81) (Acluni, II: 164; Hakim el-Müstedrek, II: 615)

esleme şeyṭānī sırriyle temām
nefsin èтmişdür müselmān ol hümām (b. 329) (Müslim c. IV s. 2167)

ḳavl-i Peyġamber-durur *ḥubbu'l-vaṭan*

sırr-ı īmāndan dèdi ol muʾtemen (b. 406) (Acluni, Keşfu'l-Hafa, 1/345, no: 1102)

Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'da "*Vatan sevgisi îmandandır.*" mealindeki hadîs-i şerîfi işârî manasıyla tevil etmektedir:

ehl-i dil īmānı taḥṣīl ètdiler
bu ḥadīṣi böyle teʾvīl ètdiler

ki vaṭan olʿālem-i ervāhdur
sicn-i ġurbet mesken-i eşbāḥdur

bil ki dünyā milketi ġurbet-durur
Ḥaḳ'dan ayru furḳat-i ḥurḳat-durur

bī-gümān ġurbet-durur zindān-ı teng
bunda ġurbet ehlidür ḥayrān u deng

herʿazīb-i dīn-i Ḥaḳ zindāndadur
gerçi kim ol ravża vü bostāndadur (b. 407-411)

Muhyî, gönül ehli olanların bu hadisi yorumlarken asıl vatanın ruhlar alemi, ahiret yurdu; bu dünyanın ise karanlık bir ev ve gurbet zindanı olduğunu, dolayısıyla her mümin kulun asıl yurdu, vatanı olan ruhlar alemine, ahiret yurduna olan özlem ve iştiyakının, imanının gayretinden olduğunu söylemektedir. İlk bakışta arz üzerindeki toprak parçası olarak anlaşılan "vatan" kavramına Muhyî tasavvufi bir pencereden bakarak işârî bi mana vermektedir.

feyż-i Ḥaḳ'dur cümlesinden fāʾide
zīre *el-müʾmin ke-nefsin vāḥide* (b. 229) (Müslim, Birr:67)

meskenidür *ḳābe ḳayseyn* ol şehüŋ
menzilidür *lī meʿallāh* ol mehüŋ (b. 277) (Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, c.2 s.178)

ṭutdı *beyni iṣbaʿayn*-i Ḥaḳ'da cā
maṭlaʿ-i şems-i dücā bedr-i dücā (b. 337) (Tirmizî, Kader:7)

Aḥmed'e tābiʿ olup itdi sülūk
zīre *en-nāsu ʿalā dīni'l-mülūk* (b. 136) (Derviş el-Hût, Esne'l-Metalib. s. 508)

dèr *ʿaleyküm* ol nebīler mihteri
daḫı *bi'l-ebkār* dèr Ḥaḳ serveri (b. 805) (İbn Mâce, 1934)

cāhil olma ʿālem içre ʿālim ol
seyyidi'l-ḳavm olasın tā ḫādim ol (b. 870) (Keşfü'l-Hafâ, c.2 s.463)

şāh-idi *taḥte ḳıbābī* taḫtına
kimse vāḳıf olmaz idi baḫtına (b. 1222)
(Ebu'l-Hasan Nûreddin el-Molla el-Herevî, Mirkâtü'l-mefâtih şerhu mişkâti'l mesâbih, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2002. c. 8, s. 3339)

dèdi peyġāmber ṣaḥābe *sāfirū*
bi's-selāme key teṣaḥḥū taġnemū (b. 1968)
(Taberânî, Mu'cemü'l-Evsât 8312; Beyhâkî 13973; Keşfü'l-Hafâ 1400)

olmışam ben *kāne li'llāh ez ve leh*
cāna oldı sırr-ı *kānallāhu leh* (b. 2027) (Aclûnî, II, 358)

geldi emr-i Ḥaḳḳ-ıla ḫoş-iştihā
nefse oldum ʿāmil-i *fe'rfaḳ bihā* (b. 2277)
(Alûsî, Rûhu'l-Meânî, c.V, s.180; Tarikatü'l-Muhammediyye s.23)

ekl ü şurb ètmedüm anda bī-gümān
sırr-ı *el-cūʿ ṭaʿāmullāh* hemān (b. 2319) (Hadisin kaynağı bulunamamıştır)

yubriune el-ekmehe ve'l-ebraṣa
buldılar iḫlāṣ *ez men aḫlaṣa* (b. 2499) (Aclûnî, Keşfü'l-hafâ, Beyrut:1351, c. II, s. 224)

maʿrifet söylerdi ol ṣāḥib-ʿulūm
ol güneşdi cümle **aṣḥābı nücūm** (b. 2583)
(Beyhakî, el-Medhal, s.164, Kenzu'l-ummal, 1002)

ehl-i dīn içün dèdi Aḥmed ġarīb
dīn içün daḫı dèdi *āmed ġarīb* (b. 412) (Müslim: 232, 251; İbn-i Mace II, 1319)

Muhyî, yukarıdaki beyitte diğer iktibaslardan farklı olarak "Din garip olarak gelmiştir." mealindeki hadisin iktibasını şaz bir kullanım olarak *āmed ġarīb* (garip geldi) şeklinde Farsça yapmıştır.

Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb*'da yaptığı hadis iktibaslarına bakılacak olursa daha çok sûfî ve tasavvuf çevrelerinde kabul gören ve meşhur olan hadisler seçilmiş ve metin bu iktibaslarla desteklenmiştir. Hadis ilmi çerçevesinde sıhhatleri bu çalışmanın sınırlarını aştığı için burada tartışma konusu yapılmayacaktır. Muhyî, genellikle Kütüb-i Sitte ve Keşfü'l-Hafâ gibi eserlerde yer alan, tasavvufî ve işârî manada yorumlara açık hadisleri tercih etmiş ve tasavvuf kültürüne mâl olmuş meseleleri bu hadislerle desteklemiştir.

2.2.2.3. İrsâl-i Mesel

Muhyî, ayet ve hadisler kadar olmasa da metinde hikayenin akışı ve bütünlüğüne katkı sağlayacak Arapça iki meşhur atasözünü iktibas etmiştir:

ger olursaŋ münkir-i muʿcib hasūd
saŋa dèrler *el-ḥasūdu lā yesūd* (b. 373)
(Kıskanç kişi, asla saadet bulamaz.)

cānuŋa īmānı eyle ḫoş refīḳ
èy müsāfir *er-refīḳ sümme't-ṭarīḳ* (b. 419)

(Önce yoldaş, sonra yol.)

2.2.2.4. Mesnevî-i Mânevî

Tercüme-i İbtidânâme ve *Tacü'l-Menâkıb* tercümeleriyle Mevlânâ ve Mevlevî muhibbi olduğu anlaşılan Muhyî *Kenzü'l-Menâkıb*'da, *Mesnevî*'den hatırı sayılır derecede iktibaslarda bulunmuştur. Muhyî'nin metni zengileştirecek ve mevzuya destek olup anlamı güçlendirecek beyitlerden yaptığı iktibaslardan, Mevlânâ'nın meşhur eseri *Mesnevî*'ye ciddi bir vukufiyeti olduğu anlaşılmaktadır. Muhyî, toplam on dört yerde *Mesnevî*'den Farsça olarak iktibas yapmıştır:

müstemiʿ çün teşne vü cūyende şod *vāʿiz-i ar mürde būd gūyende şod* (b.189)	Dinleyen susamış ve talip olduğu vakit, vâiz ölü bile olsa söyleyici olur. (b.2379)
īn süḫan şīrest der-pestān-ı cān *bī-keşende ḫūş nemī kerded revān* (b.190)	Bu söz can memesinde süttür. Çeken biri olmaksızın iyi akmaz. (b.2377)
ʿaḳl der şerḥeş çü ḫar der gil beḫoft *şerḥ-i ʿışḳ u ʿāşıḳī hem ʿışḳ goft* (b.323)	Akıl onun şerhinde eşek gibi çamurda yattı. Aşkın ve aşıklığın şerhini yine aşk söyledi. (b.115)
āḫir Ādemzāde-i ey nā-ḫalef *çend pindārī to pestī rā şeref* (b.402)	Ey hayırsız olan! Nihayetinde Âdemoğlusun. Sen ne vakte kadar alçaklığı şeref zannedersin. (b.541)

ez Ḫudā cūyīm tevfīḳ-i edeb *bī-edeb maḥrūm geşt ez luṭf-ı Rab* (b.791)	Hudâ'dan edebe tevfîk isteyelim; edepsiz Rabb'in lutfundan mahrûm oldu. (b.79)
evliyā rā hest ḳudret ez-ilāh *tīr-i ceste bāz gerdāned zi-rāh* (b.1153)	Allah'ın veli kullarına Allah katından verilmiş bir kudretleri vardır ki, yaydan çıkan ok yoldan geri dönmez. (b.1669)
dèdi peyġamber ki èt èy mümteḥin *meşveret ke'l-müsteşāru mu'temin* (b.1956)	(Çünkü) Hz. Peygamber "Ey imtihan olan! (Meselelerinizi) güvenilir insanlarla istişare edip onlara danışın." buyurmuştur. (b.1044)

Muhyî, bu beyitte diğer iktibaslardan farklı olarak iktibas edeceği hadisi, *Mesnevî*'de geçtiği haliyle almıştır. Bu da şer'î ilimlerdeki birikiminde tasavvufî eserlere olan vukufiyetinin de etkisi olduğu ihtimaline işaret etmektedir.

çünki der tō mī şeved loḳma güher *dem mezen çendān ki bet'vānī beḫor* (b.2570)	İçinde lokma gevher olduktan sonra çekinme muktedir olduğun kadar ye! (b.3568)
tō ṣāḥib-i nefsī ey ġāfil meyān ḫāk u ḫūn mī ḫōr *ki ṣāḥib-i dil eger zehrī ḫored an engübīn bāşed*	Ey gâfil! Sen nefis sahibisin, toprak arasında kan ye. Zîra eğer gönül sahibi kişi zehir yese o bal olur.

(b.2571)

ger velī zehrī şeved nūşī şeved *der ḫored tālib siye hūşī şeved* (b.2572)	Eğer Allah dostu bir zehir içse (o) bir bal şerbeti olur. Eğer talip olan (salik) içse bir muzlim akıllı olur.
ū ḫored kerded heme nūr-i Ḫodā *ū ḫored kerded pelīdī zü cüdā* (b.2573)	Bu yer, ondan murdarlık ayrılır; ve o yer, hep Allah'ın nuru olur.
ū ḫored kerded heme nūr-i eḥad *ū ḫored zāyed heme buḫl ü ḥased* (b.2574)	Bu yer, bütün buhul ve hased olur; ve o yer, büsbütün Ahad olan Allah'ın nuru doğar.
kāmilī ger ḫāk gīred zer şeved *nāḳış er zer bord ḫākister şeved* (b.2575)	Eğer bir kâmil toprağı tutsa altın olur. Eğer nâkıs altın götürdü ise kül olur.
der tō nemrūd'st āteş der merd *reft ḫ'āhīevvel İbrāhim şeved* (b.2576)	Sende Nemrûdluk vardır, ateşe girme! Gitmek istersen evvelâ İbrâhîm ol!

Muhyî'nin *Mesnevî*'den yaptığı iktibaslarla esere ciddi anlamda vakıf olduğu, hikaye ve mevzu gereği ihtiyaç olunan ve meselenin desteklenmesi gereken yerde eserdeki ilgili beyitten yaptığı iktibas ile anlaşılmaktadır. Sultan Veled'in yazdığı ve Mevlevî geleneğinde önemli bir yeri olan *İbtidânâme* ile Hz. Mevlânâ'nın hayatı ve Mevlevî tarikatı için temel tarihî kaynak olan *Menâkıbü'l-Ârifîn*'i tercüme ederek bu geleneğe ve eserlerine olan âşinâlığını gösteren Muhyî, Kâdirî geleneği için pek

mühim olan *Behcetü'l-Esrâr* tercümesinde de *Mesnevî*'den iktibaslar yaparak iki geleneğe olan bağlılık ve vukufiyetini de göstermiştir.

Abdülkâdir Geylânî ve Kâdirîyye hakkında en önemli kaynaklardan biri olan *Behcetü'l-Esrâr*'ı müntehabat/seçki şeklinde *Kenzü'l-Menâkıb* ismiyle Türkçe'ye tercüme eden Muhyî, eseri tercüme ederken kaynak metne sadakatle bağlı kalmakla birlikte esere yaptığı ilavelerle kısmi olarak da telif etmiştir. Metni tercüme ederken intihab ettiği menkıbelerin perde arkasındaki şahsî irade ve ihtiyarı ise dönemindeki tasavvuf çevresi ve Konya halkının temayülleri hakkında ciddi ipuçları verebilecek niteliktedir.

2.3. MANZUM VE EDEBÎ BİR METİN OLARAK *KENZÜ'L-MENÂKIB*

Mensur bir metnin manzum bir şekilde tercüme edilmesi, manzum bir metnin mensur hale getirilmesinden çok daha meşakkatli bir mesai ister. Mensur metin müellifin/mütercimin şahsî tasarrufları neticesinde bir şekle bürünürken; manzum metinler kendisini oluşturan geleneğe eklemlenerek vücut bulurlar. Bu sebeple müellif ve mütercimler manzum bir eser vücuda getirecekleri vakit böyle bir eserin taşıması gereken asgarî şartlara ve yeterliliklere sahip olmak zorundadırlar. Manzum bir metni oluşturan biçimsel ve anlama dair özellikler, mensur bir metinden çok daha fazladır. Manzum metnin şiir sanatındaki biçim-ölçü ve kafiyeye dair kurallarının yanında anlama dair belagat unsurları bir metni ilk adımda manzum hale getiren ikinci adımda ise müellifin kabiliyetine göre şiirleştiren aletlerdir.

Konyalı Muhyî, ilk örneği *Tercüme-i İbtidânâme*'de görüldüğü üzere şiir sanatına ve edebî sanatlara vukufiyet kesbetmiş bir müellif olarak *Behcetü'l-Esrâr*'a da manzum bir hüviyet kazandırmıştır. Döneminin klasik Osmanlı şairleri kadar kudretli ve maharetli olmasa da mensur bir metni manzum olarak telif edecek kadar şiir sanatına vakıftır. *Kenzü'l-Menâkıb*'da çok derin manalar, ince düşünülmüş edebî sanatlar ve derin bir belâgat bilgisiyle karşılaşılmasa da Muhyî meramını ifade noktasında asgarî yeterlilikleri göstererek metni manzum bir şekilde tercüme etmiştir. Bu bölümde de bir metni manzum olarak telif etmenin yanında edebî hale getirmenin unsurları incelenip değerlendirilecektir.

2.3.1. Eserin Biçimsel Özellikleri

2.3.1.1. Nazım Biçimi

Kenzü'l-Menâkıb mesnevi nazım biçiminde aruzun remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Eser, mesnevî nazım geleneğinin 72 beyitlik bir tevhîd bölümü ile başlamaktadır. 72 beyitlik bu tevhid bölümünden sonra "*Der-naʿt-i Muḥammed Muṣṭafā ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ve der-midhat-i çeḥār yār-ı bā-ṣafā ve der-medḥ-i Ḥasan-ı bā-hüsn u bā-vefā ve Ḥüseyn re'īs-i şehīd-i Kerbelā nūreyn-i Ahmed ḳurreteyn-i ʿayneyy-i Muḥammedī vü evḥadī rıḍvānullāh teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn*" başlığıyla Hz. Peygamber (as), Hulefâ-i Râşidîn (ra) ve Hz. Peygamber'in torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in medhiyeleri gelmektedir. 37 beyitlik bu bölümden sonra ise "*der-münācāt-ı Bārī ʿazze ismuhū*" başlıklı 26 beyitten oluşan

münacaat yer alır. Münacaat bölümünün ardından "*der-midḥat-i seyyidī ve seyyidī Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir…*" başlıklı, eserin muhtevasına konu olan ve menkıbelerin ana şahsiyeti Seyyid Abdülkâdir Geylânî'nin övgüsüne yer verilir. 21 beyitlik bu bölümden sonra ise "*sebeb-i teʾlīf-i kitāb-ı menāḳıb-ı şeyḫ ʿAbdulḳādir el-Cīlī ḳuddise sırruhu*" başlığıyla müellif eserin telif sebebinden bahseder. Muhyî, 55 beyitlik sebeb-i telif bölümünden sonra anlatacaklarına zemin hazırlamak kastıyla 211 beyitlik bölümde velîlerin menkıbelerini dinlemenin önemi, velileri ve velayeti inkar etmenin yanlışlığı hususunda çeşitli nasihatlerde bulunmaktadır.

Muhyî uzunca bir mukaddimenin ardından 433. beyit itibariyle *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*'ın da yazılmasına sebep olan "*ḳademī hāẕihi ʿalā raḳabeti kulli veliyillāh*" (İşbu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir) sözüyle tercümesine başlar. Akabinde de kaynak metinde de aynen geçtiği üzere bu söze şahit olan meclisteki hazirûndan 50 kişinin ismen zikredilmesiyle Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin menkıbelerini anlatır. Menkıbeler, bazen hikayenin muhtevasını açıklayan, bazen de "*el-hikāye*" şeklinde bir başlık yazılarak anlatılmaktadır.

Muhyî'nin, mensur bir metnin manzum olarak mesnevi nazım biçiminde tercüme etmesi, bu tercihin bir gayeye bağlı olduğuna işaret etmektedir. Derya Örs, telif ve tercüme metinlerde mesnevi kalıbının uygun bir anlatım şekli olarak tercih edilmesinin temel gerekçelerini şöyle sıralamıştır:

1. Yazma kolaylığı sayesinde manzumenin istenildiği kadar çok sayıda beyitten oluşması
2. Aruzun kısa ve hareketli kalıplarından uzun soluklu olarak yararlanabilme imkanı
3. Mesnevi kalıbının anlatımda süreklilik sağlamaya uygun olması
4. Tekdüzeliği ortadan kaldırmak için yenilenen konu başlıklarıyla anlatılan hikayenin sürükleyici hale getirilmesi
5. Deyim, atasözü, vecize ve iktibasların yaygın olarak kullanılabilmesi
6. Zaman zaman konuşma diline yakın cümlelerin kurulabilmesi

7. Karşılıklı konuşma ve diyalog üslubunun rahatça kullanılabilmesi[63]

Örs, bu sebeplere binaen bir şiirin tamamı boyunca aynı kafiyeyi kullanma zorunluluğunu ortadan kaldırması, aruzun kısa ve hareketli vezinleriyle yazılması dolayısıyla epik, lirik, didaktik ve mistik edebiyatın kapsamı içinde bulunan hemen her konuda mesnevi kalıbıyla manzumeler yazıldığını söylemektedir. Örs'ün maddeler halinde sıraladığı bu tercih sebeplerinin bir çoğu *Kenzü'l-Menâkıb*'ın biçim ve muhtevasıyla da örtüşmektedir. Muhyî ise *Kenzü'l-Menâkıb* ve *Tâcü'l-Menâkıb*'ı manzum olarak kaleme almasının sebebini şu beyitlerde açıklamıştır:

cān u dilden Ḳādirī ʿāşıḳlaruŋ
Ḥaḳ yolında derd-mend ṣādıḳlaruŋ

iltimāsı bu-durur èy ẕū-lübāb
Türkī dilinde èdesin bir kitāb

ol ʿArab neṣrini hem naẓm èdesin
maʿrifet niʿmetlerin hażm èdesin

meṣnevī ṭarzında ḫoş manẓūm ola
Behce'nüŋ müşkilleri maʿlūm ola (185-188)
……
Behcetü'l-Esrār'ı manẓūm eyledüm
cümle işkālini mefhūm eyledüm

Türkī diline getürdüm naẓm èdüp
niʿmet-i ḫōn-ı ledünden haẓm èdüp (199-200)

Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'ın telif sebeplerinde Kâdirî dervişlerinin kendisinden mensur olan *Behcetü'l-Esrâr*'ı manzum olarak mesnevî nazım biçimiyle Türkçe'ye tercüme etmesini talep ettiklerini söylemektedir. Eserin manzum olarak tercüme edilme talebinin dervişler tarafından gelmesine karşılık diğer manzum tercümelere

[63] Derya Örs, "Bir Anlatım Şekli Olarak Klasik Türk Edebiyatı ve İran Edebiyatında Mesnevî" *Mesnevî: Hikâyenin Şiiri, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI*. İstanbul: Turkuaz, 2011, s. 45-46.

bakıldığında Muhyî bu tercihi kendi ihtiyarıyla yapmıştır. *Tâcü'l-Menâkıb*'ın manzum olarak tercüme edilme sebebini ise;

Ḫākī'nüŋ neṯrini ben naẓm èyledüm
ḫoş maʿārif loḳmasın haẓm eyledüm

Ḫākī'nüŋ teʾlīfi ḫoş menṯūr-ıdı
sözleri manẓūm degül menṯūr-ıdı

ben bunuŋ naẓmına vèrdüm ḫoş niẓām
bu naẓımdan buldı ʿārif intiẓām (28b)

şeklinde açıklayan Muhyî, bu beyitlerde Derya Örs'ün zikrettiği, bir eserin mesnevi olarak telif edilmesine sebep olan unsurlara daha yakın gerekçeler sunmaktadır. Manzum bir metin, nesre nazaran belli kurallara bağlı olarak yazılması sebebiyle daha nizamî bir görünüm arzetmektedir. Muhyî de metni belli bir kalıba sokarak hem muhkem hem de edebî bir metin yazarak mensur halde dağınık olan metni, aruz ve kafiye gibi ahenk unsurlarıyla belli bir nizam vererek yeniden düzenlemiştir.

Kısacası, mensur bir metnin manzum olarak telif-tercüme edilmesi için bir çok makul sebep bulunmaktadır. Manzum metinlerin özelinde mesnevi nazım biçimiyle yazılan eserler gazel ve kaside gibi diğer türlere nazaran müellif ve mütercime aruz ve kafiye uygulamalarında daha ziyade serbestiyet imkanı tanır. Bu uygulamalar metne, ses ve ahenk unsurlarıyla birlikte söz sanatlarıyla da edebî bir hüviyet kazandırır. Bu sebeple tahkiye unsurları içeren metinlerin daha muhkem hale getirilmesi için mesnevi nazım biçimiyle kaleme alınması tercihe şayandır. Muhyî de bu gayeyle olacak ki tercümelerini manzum olarak kaleme almış ve eserleri tercüme ederken aynı zamanda Türkçe olarak yeniden yazmıştır.

2.3.1.2. Vezin

Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'ı aruzun remel bahri olan *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıbıyla kaleme almıştır. Klasik Türk Edebiyatı'nda en çok kullanılan aruz kalıplarından biri olan remel bahrinin bu vezni bilhassa uzun soluklu mesnevî tarzı eserlerde kolay uygulanabilirliği dolayısıyla tercih edilmesi kuvvetle muhtemeldir.

Muhyî *Tercüme-i İbtidânâme*'de bir tef'ile daha ekleyerek *fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün* kalıbını kullanmış; *Tâcü'l-Menâkıb*'da ise *Kenz* ile aynı kalıbı tercih etmiştir. Veznin, tercüme edilen bir metne tatbikinde zorlanmayan Muhyî, vezne halel gelmemesi uğruna bir çok yerde aruz tasarruflarına başvurmuştur. Bunun yanında müstensihten de kaynaklanabileceği düşünülen birkaç beyitte eksik tef'ileler bulunmaktadır:

şeyḫ ʿ Alī'nüŋ ḫırḳasını geydirüŋ
ḫoş tevāżuʿ aḥvālin görüŋ (b. 2047)
-.-- /-.-- / -.-
-.-- / ---. / -xx
şeyḫ ʿ Abdülḳādir ol şāh-ı ġayūr
ġayret èdüp keşf èdi o nūr (b. 2072)
-.-- / -.-- / -.-
-.-- / -.-- / -x-
maẕhar-ı küll hādī-yi ḫayru's-sübül
efḍal-i maḫlūḳ şāh-ı rüsul (b. 74)
-.-- / -.-- / -.-
-.-- / -.-- / .-x

Muhyî'nin Arapça bir metni Türkçeleştirerek nazmetmesindeki başarısı ve aruz uygulamalarındaki mahareti *imâle, medd, vasl* ve *zihaf* gibi tasarrufları üzerinden verilecek örneklerde daha net görülecektir. Metnin genelindeki aruz tasarruflarıyla birlikte toplam 400 beyit üzerinden mütercimin aruz ve kafiye uygulamaları incenelecektir.

2.3.1.2.1. İmâle (İmâle-i Maksûre)

İmâle, bir aruz terimi olarak; bir kelimedeki kısa ünlüyü uzun ünlü şeklinde okumak ve takti'de de okunduğu şekliyle değerlendirmek; yani açık heceyi kapalı hece yerine koymaktır. [64] İmâle, Türkçe'nin aruz kalıplarıyla olan mutabakatında şairlerin en fazla başvurdukları aruz uygulaması olmuştur. Açık heceyi kapalı hece haline

[64] Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*. (İstanbul: Gökkubbe, 2014) s. 210

getirmek bir kusur olarak görülse de atıf vavlarının (u, ü), Farsça izâfet kesresiyle (-i) imla harfi olan ى (ye)lerin imalesi ve imale yapılacak hecelerin, kelimelerin sonlarında bulunması bir imâle kusuru olarak görülmemektedir.

Türkçe kelimelerde, özellikle kelime ortasında ve *i* ünlüsünün dışındaki ünlülerde yapılan imaleler hoş karşılanmaz.[65] Her ne kadar teoride böyle olsa da Tükçe kelimelerde uzun ünlü bulunmaması şairleri bilhassa Türkçenin aruz vezniyle kaynaşmaya başladığı ilk dönemlerde imâleye başvurmak zorunda bırakmıştır. İmale genellikle bir kusur olarak görülmekle birlikte bazı durumlarda şiire ahenk katan bir uygulama olmuştur.[66]

Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb*'da en çok başvurduğu aruz uygulamalarından biri olan *imâle* metnin kıraatinin yanı sıra imlasında da ziyadesiyle etkili olmuştur. (bkz. Aruz İmlâsı) Arapça ve Farsça kelimelerden çok Türkçe kelimeler üzerinde yapılan bu uygulama mütercimin metni Türkçe ağırlıklı olarak kurmasındaki gayretine bağlı olarak gerçekleşmiştir. 400 beyitlik kısımda ilk 108 beyitlik tevhîd ve na't bölümlerinde 265; 105 beyitlik medhiyye bölümünde 247; 154 beyitlik tahkiye bölümünde 481; *ʿışḳ* redifli 33 beyitlik bölümde 93 yerde ve toplamda ise 1086 yerde imâle yapmıştır. Muhyî bu tasarrufların büyük bir kısmını Türkçe kelime ve ekler üzerinde gerçekleştirmiştir. Tevhîd bölümünü kavramlar dolayısıyla daha çok Arapça kelimelerle kuran Muhyî buradaki imâleleri genellikle izafet kesresi ve atıf vavları ile yaparken Türkçe kelime kullanmak zorunda kaldığı yerlerde de sıklıkla imâleye başvurmuştur.

İmâle her ne kadar şiirdeki ahenk unsuruna yardımcı bir uygulama olsa da belli istisnalar haricinde -ki bu istisnalarda Türkçe'nin doğası gereği meşru görülmüş- gelenek içerisinde şairlerin sıkça başvurduğu bir uygulama olmuştur. Muhyî de imâle uygulamasını metnin elverdiği nisbetle meşru alanda tutmaya çalışmıştır:

ibtidā-ı↑ her kelām-ı↑ bā-kemāl
geşt nām-ı↑ źü'l-celāl-i↑ bā-cemāl (b. 1)

[65] *a.g.e.*, s. 211.

[66] *a.g.e.*, s. 211.

gevher-i↑ dil Ḥaḳḳ'uŋ esrārı↑-durur
ḥikmet-i↑ Ḥaḳ ḳalbüŋ envārı↑-durur (b. 31)

menḳıbet-baḫş-ı↑ ḥakīm-i↑ ḥikmet ol
mevhibet-neṣr-i↑ raḥīm-i↑ raḥmet ol (b. 38)

menbaʿ-ı↑ ʿilm ü↑ seḫā kān-ı↑ kerem
maʿden-i↑ ṣıdḳ u↑ ṣafā ṣāḥib-şiyem (b. 90)

manẓar-ı↑ çeşm-i↑ münīr-i↑ Muṣṭafā
nāẓır-ı↑ Ḥaḳ şāh-ı milk-i↑ ışṭıfā (b. 99)

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere kusursuz bir imale kullanımına örnek teşkil edecek pek fazla beyit olmamakla birlikte Muhyî her ne kadar imâle uygulamalarını meşru dairede tutmaya çalışsa da vezin gereği kusur sayılacak bir çok tasarrufta da bulunmuştur:

ki↑mi rākiʿ **ki↑**mi sācid dāyimā
ki↑mi ḥāmid **ki↑**mi ḳāʿid dāyimā (b.14)

cümle mevcūdāta ol vèr**di↑** vücūd
a↑nuŋ **i↑**çün èdiler **a↑**ŋa sücūd (b.44)

muṭṭaliʿ **o↑**lan Ḥaḳ'uŋ esrārına
maṭlaʿ **o↑**lur hüsninüŋ envārına (b. 37)

baḥr-i ẕāt-ı Ḥaḳḳ'da miṣl-i ḳaṭredür
ya↑ güneş **ḳa↑**tında hem-çün ẕerredür (b. 46)

éyleyüp ḫāḳānumuz inʿām u ṭu
ḳulla**rı↑na↑ dé↑**di kim lā taḳneṭū (b. 61)

tā müyesser **o↑**la ḳal**bi↑ne↑** ṣafā
cānı**na↑** dīdār u hem vaṣl-ı liḳā (b. 68)

evliyānuŋ manṣı**bı↑ o↑**lur naṣīb
aṣfiyā **i↑**çinde hem **o↑**lur ḥabīb (b. 249)

ṣıdḳ u iḫlās-**i↑**le ey**le↑** iʿtikād
bu↑ kelā**ma↑** tā ol**a↑**sın ber-murād (b. 264)

māhveş kim şemsden **a↑**lup senā
ʿāle**me↑** **vè↑**rür dücā**da↑** āşinā (b. 296)

bir da**ḥı↑** ol gül yü**zü↑ŋi↑** görmeyem
gö↑rüben **yü↑**züŋ yü**zü↑me↑** sürmeyem (b. 952)

Ḥaḳḳ'a ışmar**la↑**mışam èy nūr-ı ʿayn
a↑ramuz**da↑** düşdi ḥasret birle beyn (b. 953)

Yukarıdaki beyitlerde imale kusuru olarak değerlendirilebilecek örneklerden bir kaçı verilse de metnin tümünde bu kusurların sayısı, meşru kullanımlardan çok daha fazla yer tutmaktadır. Muhyî, gelenekte bir kusur olarak görülen Arapça ve Farsça kelimelerde şu şekilde imaleye başvurmuştur:

tābiʿ-i muṭlaḳ benem ol Aḥmed'e
ʿāşıḳ-ı mülḥaḳ benem **↑Mu**ḥammed'e (b. 303)

ṭurma**dı↑**lar ẓālimān-ı **ẓu↑**lumāt
ètme**di↑**ler şeyḫe hergiz iltifāt (b. 1607)

bāb-ı ḳudret **de↑**rekātın**da↑** muḳīm
olmışam ḥācib-miṣāl èy müstaḳīm (b. 2060)

gün yüzüŋden bir cemāl-i bā-kemāl
maṭlaʿ-ı nūr-ı ce**lāl↓** *celle↑ celāl* (b. 948)

çünki èdti↑ şeyḫ-ile↑ **mu↑**ṣāfaḥa
cān u dilden ḳıldı hem **mü↑**sāfaḥa (b. 2721)

geçdi bir sāʿat bu ḥāl üs**ti↑**ne çün
ol müʾe**zzi↑ne↑** dè**di↑** ol ẕū-fünūn (b. 2130)

şehr-i Baġdād içre bir şeyḫ var-idi
şeyḫ Ṣa**da↑ḳa↑** dèrler-**è↑**di yār-idi (b. 1427)

Aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere Muhyî iktibaslarda meşru olarak şu şekilde imâleye başvurmuştur:

şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī kerīm
maẓhar-ı_*in**ne↑ke↑** ʿalā ḫulkin ʿaẓīm* (b. 1599)

gün yüzüŋden bir cemāl-i↑ bā-kemāl
maṭlaʿ-ı nūr-ı cel*ā*l↓ *celle↑ celāl* (b. 948)

sırr-ı ẕātı *ḳul huv'allāh**u** ↑ eḥad*
hem ṣıfātı nūr-ı *Allāhu's-ṣamed* (b. 5)

ètdüm emr-i Ḫıżr'a dilden imtiṣāl
Ḫıżr'dur nūr-ı celīl *celle↑ celāl* (b. 2311)

Muhyî, Abdülkâdir Geylânî'nin çocukluğu ve haramiler reisinin tövbesinin anlatıldığı 154 beyitlik menkıbenin 481 yerinde imâleye başvurmuştur. Metnin ses değeri ve ahengi için yapıldığı takdirde belli bir kullanıma kadar hoş görülen imâle-i maksûrenin Türkçe ek ve kelimelerde fazlasıyla kullanılması metnin edebî değerini olumsuz yönde etkileyerek üslupta sanattan ziyade tahkiyenin ön planda olduğunu göstermektedir:

è↑şidenler cānı**nı**↑ nā**ra**↑ yaḳar
münki**ri**↑dür **bu**↑ sözüŋ ehl-i seḳar (b. 905)

dè↑di yā Allāh ḳu**lı**↑ **ḳo**↑ġıl beni
Ḥaḳ bunun-**i**↑çün yarat**ma↑dı**↑ seni (b. 907)

şimdi**ye**↑ dek hīç↓ yalan söy**le**↑medüŋ
ba↑ŋa kiẕ**be**↑ hīç ḳaṣd ey**le**↑medüŋ (b. 934)

ger ṭutarsaŋ **bu**↑ vaṣiy**ye**↑tüm dèrem
se↑nüŋ-**i↑le**↑ cenne**te**↑ **bi↑le**↑ girem (b. 937)

bir da**ḫı**↑ ol gül yü**zü↑ŋi**↑ görmeyem
gö↑rüben **yü**↑züŋ yü**zü↑me**↑ sürmeyem (b. 951)

çün vaṣiyyet ètdi **ba↑ŋa**↑ vālide
ṭu↑taram **a↑nı**↑ ölin**ce**↑ èy dede (b. 976)

ben yü**zi↑ ḳa↑ra↑** günahkār u ẕelīl
ki↑ Ḫudā **yo**↑lında yoḳ **ba↑ña**↑ delīl (b. 987)

iḫtiyārum**la**↑ ṭaʿām **yè↑me**↑mege
kimse vèr**me**↑yince **ṣu**↑ iç**me**↑mege (b. 2255)

ki↑mi ḫalḳuŋ fāris **u**↑ **ki**↑**mi**↑ yayan
yolda **gi**↑derken bu**la**↑**ra**↑ nāgehān (b. 956)

Yukarıdaki imale uygulamalarında görüldüğü üzere, Muhyî metne belli bir ses değeri ve ahenk katarak edebî değerini yükseltmekten ziyade hikayenin vezne uygun olarak devam etmesini daha çok önemsemiş ve aruz uygulamalarında ses, ritim ve mana gibi istisnai durumlar haricinde bir kusur olarak görülen imaleyi sıkça kullanmıştır.

Bu denli fazla kullanılan imaleler her ne kadar metnin edebî değerine ve ahengine zarar verse de Muhyî eserini mesnevi kalıbıyla kaleme alırken gayesinin şiir değil manzum bir metin yazmak olduğunu söylemiştir. Muhyî, eserin sebeb-i telifinde eseri okuyanlara ve dinleyenlere zor gelmemesi için manzum ve muhtasar olarak kaleme aldığını dolayısıyla metnin dinleyiciler tarafından kulağa hitap etmesi açısından vezne mutabık olmasının en önemli şart olduğunu dile getirmektedir. Tevhid ve münacat bölümlerinde yapılan imalelerin daha çok izafet kesresi ve atıf vavlarında; menkıbe bölümlerinde yapılan imalelerin ise daha çok Türkçe kelime ve ekler üzerinde yapılması; ilkinde sanat gayesini biraz daha önceleyen nâzımın Arapça ve Farsça unsur kullanımının ön planda olması, ikincisinde ise tahkiye usulü ve dinleyicileri dikkate alması dolayısıyla olabileceği bir ihtimal olarak göz önünde bulundurulabilir. Fakat gaye her ne olursa olsun, verilen örneklerde de görüldüğü üzere tercüme bir metnin vezin ile uyumu hadisesinin metnin edebî değerine, özellikle imale uygulamalarında ciddi anlamda zarar verdiği görülmektedir. Diğer aruz uygulamalarına nazaran meşruiyyet dairesini en çok imale-i memdude uygulamasında ihlal eden Muhyî bunu metnin tümünde yer yer yaparak metni *edebî bir metin*den ziyade *manzum bir tercüme*ye yaklaştırmıştır.

2.3.1.2.2. Medd (İmâle-i Memdûde)

Aruzda birleşik hecelerin kendi değerlerinden biraz daha uzun okunmasına *medd* diğer ismiyle *imâle-i memdûde* denir. *Aşk, dost, mest* gibi yahut *deyyâr, penâh, feryâd, yâr* gibi uzun ünlü barındıran kelimelerdeki hecelerin bir uzun bir kısa (- .) hece değerinde okunması olan *med* bazı istisnaları dışında yapılmadığı takdirde kabih bir aruz hatası olarak değerlendirilmektedir.

Med uygulaması kelimelerin bazı doğal dizilişleri dolayısıyla da ortadan kalkabilir. Med yapılacak hecelerin bulunduğu kelimeden sonra kendisine ulama yapılacak bir sesli harfin gelmesi, izafet kesresiyle tamlama yapılması yahut med yapılacak heceden sonra atıf vavının gelmesi meddi ortadan kaldıran durumlardır. Bunun dışındaki durumlarda med yapılacak kelimeyi tek bir kapalı hece olarak okumak hem şiirin ahengine hem de ses değerine halel getireceği için bir aruz kusuru sayılmıştır.

Yukarıda bahsedilen durumlar daha çok Arapça ve Farsça kelimeler için geçerli olup imâle bahsinde de geçtiği üzere Türkçe'nin aruz ile olan mutabakatını sağlamak için Türkçe kelimeler üzerinde de med yapılmıştır. Türkçe kelimelerde med yapılması hususunda Haluk İpekten bu uygulamayı büyük bir kusur olarak görse de[67] Yekta Saraç şiirin ahengi, ses değeri ve mana dolayısıyla yapılan medleri makul olarak kabul edilebileceğini, fakat yalnız vezin gereği yapılan medlerin ise kusur görüldüğünü ifade eder.[68]

Muhyî metnin akışı içerisinde Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun kullanımı dolayısıyla bir çok yerde med yapmış ve veznin akışını sağlamıştır. 400 beyitte toplam 68 kere medde başvurmuş ve 54 yerde de atıf vavı ile izafet kesresiyle ulama yaparak metnin akışını sağlamıştır. Bazı yerlerde bir buçuk hece olarak (-.) bazı yerlerde ise atıf vavı yahut izafet kesresiyle yaptığı ulamalar ile medde başvurmaktan kaçınan Muhyî, az da olsa Türkçe kelimelerde medde başvurmak zorunda kalmıştır:

bāb-ı maʿnī fātihi fettāḥdur (-.)
ḳudretiyle fāliḳu'l-iṣbāḥdur (-.) (b. 7)

ol Ḫudā kim ḫāliḳu'l-ervāḥdur (-.)
ismi ḳufl-i maʿnīye miftāḥdur (-.) (b. 8)

genc-i gevher-baḫş-ı dil Allāhdur (-.)
dürr-niṣār-ı ʿakl u cān ol şāhdur (-.) (b. 28)

şeyḫ Muḥyiddīn sırrın söyleyüp (-.)
nūr-ı naʿmāsiyle ḫalḳı ṭoylayup (b. 290)

[67] Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı: Nazım Şekilleri ve Aruz.* İstanbul: Dergah, 2002, s.150.

[68] Saraç, *a.g.e.*, s. 211

māhveş kim **şems**den alup senā (-.) (-.)
ʿāleme vèrür dücāda āşinā (b. 296)

içirem saŋa meʿārifden şarāb
nūş_èderseñ olasın **mest_ü** ḫarāb (b. 865)

dilber-i maʿ**şūḳ-ı** Ḥaḳ'dur ez-ezel
vehb-i Ḥaḳ'dur aŋa bī-**kesb_ü** ʿamel (b. 884)

kim bu ḳavli söyleyen em**lāk-idi**
nūr-ıdı vaṣf-ı beşerden **pāk-idi** (b. 891)

müʾmin-ile dīn hem yol**daş**↑dur (-.)
ġurbet içre ikisi ḥāl**daş**↑dur (-.) (b. 418)

Muhyî imâle-i maksûreye nazaran, bir buçuk heceli (-.) kelimelerin seslendirilmesinde doğal bir telaffuz hadisesi olan imâle-i memdûdeyi gereken yerlerde uygulamaktan çekinmemiş ve metnin doğal telaffuzunun dışına pek fazla çıkmamıştır. Muhyî, med yapılacak hecelerden sonra izafet kesresi ve atıf vavı getirerek meddi vasl uygulamasıyla vezne tatbik etmiştir. Bu kullanımların yanı sıra medd uygulamasında bir istisnâ olan, sonu med harfi ve nun ile biten –ûn, -în, -ân gibi hecelerde kimi yerde med yaparak geleneğin dışına çıksa da çoğunlukla bu hecelerde med yapılmama kuralına özen göstermiştir:

etḳiyānuŋ ḳāli kim pür-hāldür
ehl-i ḥāl olana mey**mūn** ḳāldür (b. 160)
(-)

taḥt-ı pāyümde zeb**ūn**lardur tamām
(-)
dergehümde cümlesi kemter ġulām (b. 616)

şeyḫ ʿAddī bin Musāfir birisi
*lā yemūtū**n*** sırr-ıla Ḥaḳ dirisi (b. 740)
(-)

dèdi èy nūr-ı ʿuy**ūn** cān-ı peder
(-)
olasın sen daḫı bir ġonca piser (b. 985)

kendözin süd emmedi ramḍānda
(-.)
gör ne ḳudret ḳomış ol cānānda (b. 850)
(-.)

Muhyî vezne göre -ân, -în, -ûn ile biten kelimelerde med yapmak yerine bir buçuk hecedeki yarım sesi izafet kesresi ve atıf vavına yükleyerek vasla başvuruyor:

oldı dīvāne gibi Mecnūn-ı ʿışḳ
ḥüsn-i leylī eyledi mevzūn-ı ʿışḳ (b. 1038)

dilbere dil vèrdi ol meftūn-ı yār
ʿāşıḳ olup èdti dün gün āh u zār (b. 1039)

baġrını ḫūn èdti çün pālā-yı ʿışḳ
oldı ol ḳadri ʿulā aʿlā-yı ʿışḳ (b. 1056)

ol żiyāfetden ṭoyundı ḥāżırūn

sāmiʿūn u ḳāniʿūn u ṭāmiʿūn (b. 1458)

Yukarıdaki beyitlerde de görüldüğü üzere, Muhyî med uygulamasında metnin ve veznin imkan verdiği takdirde geleneğin pek fazla dışına çıkmamaya çalışsa da manzum bir tercümenin zorluklarını yeteri kadar bertaraf edememiştir. İmale-i memdude kadar olmasa da med uygulamalarında da yer yer gelenek dışı kullanımlara başvurmuştur.

2.3.1.2.3. Zihaf

Zihaf, uzun okunması gereken heceleri kısa olarak okumak; yani kapalı hecelerin açık hece olarak değerlendirilmesidir. Zihafta, imâle-i maksûrenin aksi bir uygulaması söz konusudur. Türkçede uzun ünlüler olmadığı için bu uygulama daha ziyade Arapça ve Farsça kelimeler üzerinde yapılmıştır. Türkçe'nin sınırlı imkanlarını genişletmek amacıyla yapılan imale uygulamasına nazaran zihaf, kelimelerin aslındaki alışılmış ahengin bozulup kalıbının değiştirilerek uzun hecelerin kısa okunmasından dolayı bir aruz kusuru olarak telakki edilmiştir.[69]

[69] Saraç, *a.g.e.*, s. 215

Saraç, zihaf uygulamasını metnin edebî değerini düşüren ve ahenk için hoş görülen zihaflar olarak iki farklı kategoride değerlendirmiştir:

a. Metnin edebî değerini düşüren zihaflar: Uzun ünlülerin kısa ünlü şeklinde okunması; yani kapalı hecelerin açık hece olarak değerlendirilmesi metnin edebî değerini düşürür.

b. Ahenk için hoş görülen zihaflar: Med ile okunması gereken yerlerde med yapmamak, yani bir buçuk hece (-.) olarak değerlendirilmesi gereken yerleri tek hece olarak okumak.

Bunların dışında, kelime sonlarında bulunan ى (ye) ve و (vav) med harflerini imlâ harfi gibi okumak (î>i, û>u) veya "hîç" kelimesini tek hece olarak değerlendirmek bir dereceye kadar tabii görülmektedir. Bu istisnalar Yekta Saraç'ın da ifade ettiği üzere, zihaf uygulaması bir hata olarak değerlendirilmeden önce metnin bütünü göz önünde bulundurularak ses değerleri ile ahengin dikkate alınması gerekmektedir.

Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb*'da sıkça başvurduğu uygulamalardan bir tanesi de zihâftır. İncelemeye konu olan 400 beyitte toplam 40 yerde zihaf yapan Muhyî, 12 yerde de tahfife başvurmuştur. Daha ziyâde nisbet *î*'lerinde yaptığı bu uygulamayı birkaç örnek üzerinden görmek gerekirse:

ol laṭīf ol māḥī↓-i her seyyiʾāt
luṭf↓la eyler seyyiʾātı ṣāliḥāt (b. 119)

kibr-i nefs ucından oldı ol helāk
laʿnet èdti aŋa eflāk↓de melāk (b. 360)

vāḳıf oldum sırrına bir ḫoş kitāb
maʿnī↓sin fehm eyledüm ḫoş feṯḥ-i bāb (b. 172)

yā İlāhī ʿāṣī↓yem cürmüm keṯīr
rūz u şeb kārım-durur cürm-i kebīr (b. 122)

yā ilāhī **Muḥyī**↓bendeŋ ʿāṣī↓dür
müʾminūn içinde ḳalbi ḳāsī↓dür (b. 63)

İmâle kadar olmasa da zihâf uygulamasına da çoğu yerde başvuran Muhyî, bu uygulamayı daha çok gelenek içerisinde meşrulaşan nisbet *î*'leri ve Farsça *hîç* kelimesi

üzerinde gerçekleştirmiştir. Muhyî metnin genelinde çoğunlukla gelenek içerisinde kalmaya çalışmıştır.

2.3.1.2.4. Vasl

Tef'ile sonlarında ünsüzle biten bir kelimeyi vezin gereği ünlü ile başlayan bir kelimeye bağlayarak okumaya *vasl* denir.[70] Vasl bir aruz kusuru değil aksine Türkçe'nin ses akışına uygun bir hadise olup dilde gerçekleşen doğal bir durumdur. Saraç yine bu uygulamanın yapılması yahut yapılmaması durumunda ahenge ve ses akışına bakılması, olumsuz bir durum yoksa vasl yapılmamasının bir kusur olarak görülmemesi gerektiğini söyler. Çünkü aruzda esas olan hadise imlâ değil kırâattir. Ritim ve ahenk, aruzun imla için değil okunuş ve ses değerleriyle alakalı bir hadise olduğunu göstermektedir. Bu sebeple diğer aruz uygulamaları gibi vaslın da yapılması yahut yapılmaması hususunda metni göz önünde bulundurarak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Muhyî, Türkçe'nin doğal bir hadisesi olan vasla, aruza ve metnin akışına halel gelmemesi için çoğu yerde başvurmuştur. Bazı yerlerde ünsüz harfle biten kelimeyi ünlü harfle başlayan başka bir kelimeye ya da atıf vavı, izafet kesresiyle bağlamış; kimi yerde de ünlüyle biten kelimeyi vezin gereği yine ünlüyle biten bir başka kelimeye bağlamıştır. Muhyî'nin bunu çokça yapması çoğu yerde farklı telaffuzlara yol açmıştır. *ki_oldu, ki_eyledi, ne_olur* gibi klasik kullanımların dışında vezin gereği *tevbe_i nasûh* gibi kelimenin izafet terkibine ulanması gibi alışılmadık tasarruflar yapılmıştır:

ʿilm-i tevḥīde_oldı ʿālemde ʻalem
sırr-ı illallāh-ı dīn bī-lā vü lem (b. 21)

yār-i ġārıdur anuŋ sıddīḳ-ı Ḥaḳ
ki_eyledi taḥḳīk-ile taṣdīḳ-i Ḥaḳ (b. 84)

ki_oldurur ʿālemlere raḥmet tamām
hem daḫı müʾminlere niʿmet müdām (b. 130)

èdeyim esrārdan bir ḳaç suʾal
ol suʾālüme ne_olur görem meʾāl (b. 1136)

[70] Saraç, *a.g.e.*, s. 208

şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī kerīm
maẓhar-ı_*in*neke *ʿalā ḫulkin ʿaẓīm* (b. 1599)

çünki bunlar ḳıldılar tevbe_i naṣūḥ
derd ü ġam defʿ oldı buldılar fütūḥ (b. 1636)

şehr-i Baġdād içre bunlar ser-te-ser
medrese-_i şeyḫe temāmet girdiler (b. 1793)

ḳonsadı ger anda yüz müd naḫl u bur
ṣadḳa olsaydı_ellisi èy yār-ı ḥür (b. 1849)

çünki ṣıdḳ-ile_etdiler bunlar ṭaleb
bende buldum cān u dilden ḫoş ṭarab (b. 191)

çün Nebīnüŋ ḳıṣṣasına ol Ḫudā
dèdi *aḥsen* belki ḳıṣṣa-ı_evliyā (b. 220)

Yukarıda verilen örneklerin haricinde metinde geçen diğer vasl uygulamaları ise genellikle izafet terkibi ve atıf vavları ile yapılmıştır. Sadık Yazar, ortalamanın üzerinde vasl uygulamasına başvurmada şairin yahut nazımın şiir ve nazım kabiliyetinin önemli olduğunu[71] söylerken, Muhyî'nin *Tercüme-i İbtidânâme*'deki vasl uygulamalarını, "*Elimizdeki tercümede vasl şeklinin uygulama alanının bir hayli genişletildiği ve şairin bu vasl şeklini, kendisini vezin zorluğundan kurtaran bir araç haline getirdiği görülmektedir*."[72] şeklinde yorumlamıştır. Buna istinaden, Muhyî'nin vasl uygulamasına sıkça başvurmasını bu uygulamayı daha çok metnin akışkanlığını bozan unsurların üzerini kapatmak için olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, diğer aruz uygulamarıyla birlikte *vasl* da Muhyî'nin vezne halel gelmemesi için kullandığı nazım geleneğin kusur olarak görülen uygulamalardan biri olmuştur.

[71] Yazar, Sadık. "Osmanlı Dönemi Şiir Tercümesinde Karşılaşılan Biçimsel Zorluklar" *Metnin Hâlleri: Osmanlı'da Telif, Tercüme ve Şerh.* ed. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım. (İstanbul: Klasik, 2014) s. 265

[72] Konyalı Muhyî, (hzl. Sadık Yazar - Cihan Okuyucu) *Tercüme-i İbtidânâme*, (Ankara: Türk Dil Kurumu, 2018). s. 43.

2.3.1.2.5. Tahfîf (Kasr)

"Vezin gereği şeddeli bir harfi şeddesiz okumak"[73] olarak tanımlanan *tahfîf* uygulaması, Muhyî'nin aruz gereği Arapça kelimelerde başvurduğu bir diğer aruz uygulaması olmuştur:

yevm-i ʿar↓feydi meger ol günde hem
ḥācılar cemʿiyyeti ḫayru'l-ümem (b. 916)

kūh-i ʿar↓fātda ṭururlardı ḳamu
vaḳfede vāḳıflar-idi èy ʿamu (b. 917)

èdüp iẓhār-ı kerāmet ol kerīm
dèdi *bismillāhi↓raḥmānirrāhīm* (b. 2596)

Cebre↓īl irmez anuŋ pervāzına
ṣayd olur anuŋ melek şeh-bāzına (b. 278)

kibr-i nefs ucından oldı ol helāk
laʿnet èdti aŋa *eflā↓kde* melāk (b. 360)

Tahfîf aynı zamanda bazı uzun ünlülerin düşürülmesi, kelimelerin kısaltılması gibi uygulamalara da isim olmuştur.[74] Muhyî, *yevm-i ʿarfe*, *kūh-i ʿarfat*, *Cebreīl*, *eflāk* vezin gereği kelimeler üzerinde bazı tasarruflarda bulunmuş fakat bu uygulama gelenek içerisinde meşrulaştığı için bir kusur olarak değerlendirilmemektedir.

2.3.1.3. Kafiye

Mısra sonlarındaki en az iki sesin tekrarından oluşan *kafiye*[75], kafiyeden sonra tekrarlanan ek ve kelimelere ise *redif* denir.[76] Klasik edebiyatın şiir kuramında vazgeçilmez bir ses unsuru olan *kafiye* ve *redif* şiire, manzumeye ahenk katan en önemli etkenlerdendir. *Kenzü'l-Menâkıb*'ın hacimli bir metin olması dolayısıyla bazı yerlerde kafiyenin kusurlu kullanımlarına rastlanılsa da metnin geneline bakıldığında Muhyî'nin kafiye ve redif bulmakta pek zorlanmadığı görülmektedir.

---

[73] Saraç, *a.g.e.*, s. 219.

[74] a.y.

[75] *a.g.e.*, s.265

[76] *a.g.e.*, s.260

İncelemeye konu olan 400 beyit içerisinde 168 mürdef, 151 mücerred, 20 mukayyed, 18 müsesses kafiye kullanan Muhyî, diğer beyitlerde aynı anlam ve fonksiyonda olan bir ses tekrarı yakalayamamıştır. Bu beyitlerde bazen kâfiye-yi şâyegân olarak değerlendirilen aynı fonksiyon ve anlamdaki ekleri kullanmış bazen de birbiriyle uyumlu olmayan sesleri kafiyelendirerek ciddi kafiye hataları yapmıştır. Mürdef kafiyelerde -ân (x40), -âl (x10), -în (x13), -âh (x10), -âm (x12) gibi klasik Türk şiirine sıklıkla kullanılan ve kafiye bulmakta zorlanılmayan sesleri tercih etmiştir.[77] Muhyî'nin mukayyed ve müesses kafiyeleri diğerlerine göre daha az kullanmasının sebebi de yine bu tür kafiyelerde karşılaşılan kafiye bulma zorluğu olmuştur. Muhyî, -özellikle mürdef kafiyelerde- kafiye yapılan kelimelerde genellikle Arapça ve Farsça kelimeleri tercih etmiştir. Mücerred kafiyelerde Türkçe kelimeler olsa da yine ağırlık Arapça ve Farsça kelimelerdedir. Muhyî'nin 1-60 beyitleri arasında kullandığı kafiye ve kafiye sesleri şu şekildedir:

Beyit	**Kafiye Türü**	**Kafiye Sesleri**	**Kelime**
1	Müesses	ācid	vācid/mācid
2	Mürdef	āl	kemāl/cemāl
3	Mürdef	īn	ʿālemīn/metīn
4	Müesses	ātullāh	sıfātullāh/ẕātullāh
5	Mücerred	d	eḥad/ṣamed
6	Mürdef	āl	miṣāl/celāl
7	Mürdef	āh	fettāh/işbāh
8	Mürdef	āh	ervāh/miftāḥ
9	Mürdef	ān	reyḥān/elvān
10	Mürdef	ān	fe-kān/mekān
11	Mürdef	ān	mekān/cān

[77] Yekta Saraç, *a.g.e.*, s. 275

12	Mürdef	īn	zemīn/hemīn
13	Mürdef	ām	kıyām/devām
14	Mücerred	d	sācid/ḳāʿid
15	Mücerred	iʿ	tāyiʿ/ḫāşiʿ
16	Mürdef	ūr	nūr/ḳuṣūr
17	Mürdef	ān	bostān/rıḍvān
18	Mürdef	āh	şāh/māh
19	Mücerred	n	rūşen/sen
20	Mürdef	ān	ʿayān/beyān
21	İltizam	alem-lem	ʿalem/lem
22	Mücerred	t	āyet/ḥikmet
23	Ek ile kelime kafiyelenmiş	-	ol-an/vatan
24	Mürdef	ūr	nūr/ḳuṣūr
25	Mürdef	āt	ẕāt/ṣıfāt
26	Mücerred	y	ḥayy/ṭayy
27	Mürdef	āf	keşşāf/vaṣṣāf
28	Mürdef	āh	Allāh/şāh
29	Mürdef	ām	inʿām/ikrām
30	Mücerred	r	maẓhar/rehber
31	Mürdef	ār	esrār/envār/
32		-	cān u dil/içre dil
33		-ār-ı/-ārī	esrārı/cārī

34	Mürdef	ān	lisān/beyān
35	Mürdef	ān	zübān/beyān
36	Mürdef	āt	āyāt/ẕāt
37	Mürdef	ār	esrār/envār
38	Mücerred	met	ḥikmet/raḥmet
39	Mücerred	m	ḥikem/ḳıdem
40	Mürdef	īm	Ḥakīm/ʿAlīm
41	Mukayyed	lm	ʿilm-ḥilm
42	Mücerred	ā	żiyā/hevā
43	Mücerred	m	ḳulzüm/kem
44	Mürdef	ūd	vücūd/sücūd
45	Mürdef	āt	mevcudāt-maʿdumāt
46	Mücerred	re	ḳatre/ẕerre
47	Mürdef	ān	cihān/zamān
48	Mürdef	ām	ḳıyām/devām
49	Müesses	āḳī	bāḳī/sāḳī
50	İltizam	vech-i Hū/*vechehū*	vech-i Hū/*vechehū*
51	Mürdef	īl	ẕelīl/delīl
52	Mürdef	īr	faḳīr/ṣagīr
53	Mürdef	āc	sertāc/muḥtāc
54	Mürdef	āḳ	ḡallāḳ/rezzāḳ
55	Mürdef	ām	ʿām/inʿām
56			vaẓīfe-ḫˇār/ ol ḫˇār

57	Mücerred	l	şāmil/fāżıl
58	Mücerred	ḳ	ṣādıḳ/fāsıḳ
59	Mücerred	ā	recā/daġā
60	Mücerred	r	kāfir/ḫāsir

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere Muhyî, 60 beyitlik bölümde 34 yerde mürdef, 16 yerde mücerred, 3 yerde müesses, 1 yerde mukayyed kafiye kullanmıştır. Muhyî, tevhid ve münacat bölümlerini içeren bu beyitlerde genellikle Arapça ve Farsça kelime kadrosu kullandığı için kafiye sesleri de buna bağlı olarak genellikle bu şekilde olmuştur. Bu beyitlere ek olarak Muhyî'nin genel olarak kafiye türü ve kullanımı şu şekilde olmuştur:

2.3.1.3.1. Kâfiye-yi Mücerred

menbaʿ-ı ʿilm ü seḫā kān-ı kere**m**
maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā ṣāḥib-şiye**m** (b. 90)

yār-ı āḫir faḫr-i evvel Murteżā
ibn-i ʿammi Muṣṭafā şīr-i Ḫuda**ā** (b. 91)

ādem-i ṣānī refīḳ-i Muṣṭafa**ā**
evliyā ser-çeşmesi şāh-ı hüdā (b. 93)

sırruŋı dègil neden vèrdüñ ḫabe**r**
cān göziyle bize èdüp ḫoş naẓa**r** (b. 970)

2.3.1.3.2. Kâfiye-yi Mürdef

niçe kerre zehri ol n**ūş** èyledi
bahr-i pā-zehri yine c**ūş** èyledi (b. 101)

ʿāḳıbet zehr-ile oldı ol şeh**īd**

ki saʿādet buldı ol mīr-i saʿīd (b. 102)

şeh Ḥüseyn ol dürr-i deryā-yı Resūl
sırr u nūr-ı çeşm-i şehlā-yı betūl (b. 103)

tīġ-i zaḫmın çünki çekdi cān-ı şāh
mīġ-i firḳat refʿ olup göründi māh (b. 106)

vuṣlat-ı şemş-i ezel oldı naṣīb
ḥāsıl oldı ḳurret-i ʿayn-ı ḥabīb (b. 107)

ol iki dürr-i yetīme ber-devām
ṣad hezār olsun ṣalāt-ile selām (b. 108)

meclis-i maḥbūb-ı Ḥaḳḳānī-durur
nuḳl u ḫamr-ı cām-ı raḥmānī-durur (b. 234)

maṭlaʿ-ı nūr-ı ilāhīdür ḥabīb
menbaʿ-ı esrār-ı şāhīdür ḥabīb (b. 77)

ṭutuban tīr ü kemān-ile sinān
rāh-zenler bī-raḥam hep cān-sitān (b. 959)

ġāret ètdiler bularuŋ mālını
gey mükedder ètdiler aḥvālini (b. 961)

ol ḥarāmīler reʾisi nāgehān
şeyḫ ʿAbdülḳādir'e dèdi hemān (b. 963)

2.3.1.3.3. Kâfiye-yi Mukayyed

maḫzen-i genc-i meʿānī ʿil**m**-i Ḥaḳḳ
maʿden-i envār-ı şāhī ḥil**m**-i Ḥaḳḳ (b. 41)

ḳıṣṣasını Yūsuf'uŋ me**dḥ** eyledi
ḥāṣid iḫvānına key ḳa**dḥ** eyledi (b. 214)

menḳıbet kim ehl-i Ḥaḳḳ'ı ẕi**kr** èder
mevhibet ehli anı ḫoş fi**kr** èder (b. 254)

yèr vèrüŋ kim ṣadre geçsün ṣa**dr**-ı Ḥaḳ
nūr vèrsün ʿāleme ol be**dr**-i Ḥaḳ (b. 881)

bir ṭıfıldur kim ṭufe**yl**idür cihān
pādişāhdur cümle ḫa**yl**idür cihān (b. 886)

2.3.1.3.4. Kâfiye-yi Müesses

dāyim oldur ḳāyim oldur bā**ḳī** ol
ehl-i Ḥaḳḳ'a kevṣerinden sā**ḳī** ol (b. 49)

yā ilāhī Muḥyī bendeŋ ʿā**ṣī**dür
müʾminūn içinde ḳalbi ḳā**sī**dür (b. 63)

her taḳīden ḳaddi bā**lā**dur anuŋ
her naḳīden ḥaddi vā**lā**dur anuŋ (b. 272)

(Yukarıdaki beyitte kafiye-i müessese'yi sağlayan *ālā* sesleri aynı zamanda bir tarsi örneği olan beyitte *-dur* redifi ve *anuŋ* kelimesiyle yapılan cinasın bir devamı niteliğinde kullanılmıştır. Bu beyit esasında bir *tarsi* sanatı ve *cinâs-ı tâm* uygulamasına da örnektir.)

2.3.1.3.5. Kafiye Kusurları

Muhyî, diğer nazım biçimlerine nazaran daha hacimli olan mesnevîlerde görülen kafiye kusurlarını yapmaktan kurtulamamıştır. Revî harfinin mahreç yakınlığı olan bir başka harfe dönüşmesiyle gerçekleşen ikfâ (ki Türkçe'de en çok b-p değişikliklerinde karşılaşılır); kafiyede hazv ve tevcîh harflerinin farklılığından oluşan ikvâ ve ek ile revi harfinin kafiyelenmesi gibi kusurları mu'tad olarak tekrarlayan Muhyî'nin bu hataları metnin ses değerini ve ahengini olumsuz yönde etkilemiştir:

cūşiş-i fikret anuŋ inʿāmıdur
ḳonsadı ger anda yüz müd naḫl u bur (b. 29)
-dur / bur : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

ṣadḳa olsaydı_ellisi èy yār-ı ḥür
maʿrifet fehmi Ḥak'uŋ ikrāmıdur (b. 1849)
hür / -dur : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

celse-yi murāḳabe nice olur
èy murāḳıb göstereyim saŋa gör (b. 2717)
-ur / gör : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

sırr-ı Allāh_ekber oldı èy dede
kim muṣallī nefsini ḳurbān ède (b. 147)
dede / -e : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

bu duʿāya her ki āmīn eyleye
Ḥakk anı dīdārı ile ṭoylaya (b. 71)
toy- / ey- : ikvâ kusuru

cān u dilden diŋlegil èy ʿışḳ eri
ki_evliyā medḥi degüldür ser-serī (b. 231)
-i / serī : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

tāyir-i rūhu'l-ḳudüs irmez aŋa
saʿy èdüp ṣad sāl eger pervāz ura (b. 275)
aŋ-a / ur-a : rediften sonra revî harfi farklılığı

çün Muḥammed ḳaldırup başdum ḳadem
ben anuŋ izine başdum èy dedem (b. 304)
ḳadem / -m : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

ki ṭuruŋ Teŋri velīsi geldi hep
mekteb eṭfāli èderlerdi ṭaleb (b. 889)
-p / -b : ikfâ kusuru

zī kerāmet maʿdeni sırr-ı ilāh
zī vilāyet maḫzeni dürr-i ilāh (b. 894)
sı̲rr / dü̲rr : ikvâ kusuru

ḫarclıġ-içün dikdi ḳaftānına hep
ceyb-i pāki ḳurbına ol pür-edeb (b. 946)
-p / -b : ikfâ kusuru

ellerinde ḫilʿat-i vālā-ile
nūr-ı Aḥmed cānibinden sırr-ile (b. 638)
sırr-ile / vālā-ile : redif sonrası kafiye eksikliği

şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlānīdür
cümle maʿşūḳīnüŋ ol sulṭānıdur (b. 1268)
ī / -ı : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

şerbet-i lafẓ-ı zülāli şekkerī
sükr vèrüp ḳalmaya hīç şek eri (b. 1433)
ī / -i : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

şeyḫ ʿAbdülḳādir'e vèrdüm anı
aldı destine o sulṭān-ı senī (b. 1728)
ī / -ı : ek ile revî harfinin kafiyelenmesi

éyleyüp ḫāḳānumuz inʿām u ṭu (toy)
ḳullarına dédi kim lā taḳneṭū (b. 61)
tu (toy) / tū : kafiye için farklı imla kullanımı

Mesnevilerin uzun soluklu ve hacimli olmaları dolayısıyla müelliflerin çoğu zaman vezin ve kafiye kurgusunun bazı yerlerinde hata yaptıkları görülmüştür. Bu hataları metnin geneline yaymayıp mümkün mertebe metnin edebi değeri ve ahengine halel getirmemeye çalışan müellif ve mütercimler, anlamın yanında ses ve söz kurgusunun da önemli olması sebebiyle kafiye ve vezin konusunda da hassasiyet sahibi olmuşlardır. Bir menakıbname tercümesi olan *Kenzü'l-Menâkıb*'da ise metnin edebî kılınmasından ziyade tahkiyenin ön planda olması, örneklerde görüldüğü üzere bazı hata ve nazım geleneğinde kusur sayılan kullanımları beraberinde getirmiştir. Muhyî her ne kadar mesnevî nazım biçiminin gerekliliklerine riayet etmeye çalışsa da eserin hacimli bir tahkiye metni olması çoğu yerde anlam uğruna geleneğin belirlediği kuralların dışına çıkmasına sebebiyet vermiştir. Sadık Yazar, Muhyî'nin *Tercüme-i*

İbtidânâme'deki aruz ve kafiye uygulamalarına istinaden "*Klasik aruz ve kafiye bilgisine hakim olduğu anlaşılan Muhyî'nin manzum bir tercüme yapmanın zorluğunu iliklerine kadar hissederek genel ortalamanın üzerinde imale, vasl ve zihaf gibi aruz hadiselerine sıklıkla ve geniş bir çerçevede başvurduğu; imale-i memdude kullanımında ise klasik aruz bilgisine aykırı bazı kullanımlarda bulunduğu görülmektedir.*"[78] şeklindeki çıkarımını, *Kenzü'l-Menâkıb*'da da görmek mümkündür. Muhyî, manzum bir tercüme yaparken metni nazım yeteneğinin elverdiği ölçüde kurmuşsa da bir şairin, şiirini oluşturmadaki dikkat ve rikkati gözetememiştir.

2.3.1.4.Redif

Metin genelinde Muhyî'nin redif kullanımının daha çok yargı bildiren -dur/-dür ve –durur/-dürür ekleriyle işaret sıfatı ve zamiri işlevinde olan *ol* kelimesiyle gerçekleştiği görülmektedir. Muhyî'nin, yargı bildiren eklerden sonra daha çok Türkçe fiillerle oluşturduğu redif kurgusunu kullanımı diğerleri kadar fazla olmayan Arapça ve Farsça kelimeler takip etmektedir.

2.3.1.4.1. Yargı bildiren -dur/-durur ekleriyle yapılan redifler:

ʿurvetu'l-vuṣḳā ṣıfātullāh**dur**
sırr-ı furḳān nūr-ı ẕātullāh**dur** (b. 4)

bāb-ı maʿnī fātihi fettāh**dur**
ḳudretiyle fāliḳu'l-iṣbāḥ**dur** (b. 7)

ol Ḫudā kim ḫāliḳu'l-ervāḥ**dur**
ismi ḳufl-i maʿnīye miftāḥ**dur** (b. 8)

cümlesi Ḥaḳḳ emrine ṭāyiʿ **-durur**
kimi ḫāżıʿ kimisi ḫāşiʿ **-durur** (b. 15)

lafẓatullāh**dur** ki nām-ı Ḥayy-**durur**
cümle esmā sırrı içre ṭayy-**durur** (b. 26)

hükm-i ṭuġrāsı anuŋ *levlāke***dür**
emr-i tevkīʾi hem *aʿteynāke***dür** (b. 81)

etḳiyānuŋ ḳāli kim pür-hāl**dür**

[78] Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*. s. 106.

ehl-i ḥāl olana meymūn ḳāl**dür** (b. 160)

2.3.1.4.2. Türkçe kelime, ek ve fiiller ile yapılan redifler:

niçe kerre zehri ol nūş **èyledi**
bahr-i pā-zehri yine cūş **èyledi** (b. 101)

çün güneş cenbinde ẕerre güm **olur**
ḳatre baḥre düşse hem ḳulzüm **olur** (b. 117)

Behce'de mektūb itmiş rāvī**ler**
sırrını mektūm ḳılmış ḥāvī**ler** (b. 169)

maʿden-i envār mefhūm**ı anuŋ**
maḫzenü'l-esrār mektūm**ı anuŋ** (b. 171)

ol ʿArab neṣrini hem naẓm **èdesin**
maʿrifet niʿmetlerin hażm **èdesin** (b. 187)

Behcetü'l-Esrār'ı manẓūm **eyledüm**
cümle işkālini mefhūm **eyledüm** (b. 199)

Türkī diline getürdüm naẓm **èdüp**
niʿmet-i ḫōn-ı ledünden haẓm **èdüp** (b. 200)

ehl-i vaḥdet vaḥdete ġarḳ **oldılar**
nār-ı nūra cümlesi ḥarḳ **oldılar** (b. 227)

cümle ʿālem ḫalḳına server**dür ol**
her ki bed-ḫˇāhı ola ebter**dür ol** (b. 83)

gülsitān-ı mekteb içre tāze **gül**

ḥüsni eṭfāl içre bī-endāze **gül** (b. 877)

2.3.1.4.3. Arapça kelimelerle yapılan redifler:

maṭlaʿ-ı nūr-ı ilāhīdür **ḥabīb**
menbaʿ-ı esrār-ı şāhīdür **ḥabīb** (b. 77)

pādişāh-ı milk-i bāḳīdür **resūl**
ḥavż-ı mevrūdına sāḳīdür **resūl** (b. 80)

yār-i ġārıdur anuŋ sıddīḳ-ı **Ḥaḳ**
ki_eyledi taḥḳīk-ile taṣdīḳ-i **Ḥaḳ** (b. 84)

kimde kim olmaya Ḥaḳ'dan **iʿtibār**
kimse ètmez aŋa her ki **iʿtibār** (b. 218)

ʿārif-i ʿayne'l-yaḳīn ḥaḳḳa'l-**yaḳīn**
şeyḫ Muhyiddīn'dür bī-şek **yaḳīn** (b. 874)

ʿilm-i Ḥaḳḳ ʿummān u ḳulzüm **fi'l-meşel**
ʿālem anda ḳaṭre-i kem **fi'l-meşel** (b. 43)

Metne bir bütün olarak bakıldığında Muhyî'nin redif kurgusunu daha çok şu üç kelime grubuyla yaptığı görülmektedir:

a. Yargı bildiren -dur/-durur ekleri
b. Türkçe fiiler (ey-, èt-, ol-)
c. Arapça kelimeler (Ḥaḳḳ, resūl, yaḳīn)

Muhyî'nin Türkçe'de kesinlik ve yargı bildiren –dur/-durur eklerini redif olarak sıkça kullanması, metnin muhkemliğini arttırmaya ve mevzunun kesinliğini okuyucu/dinleyiciye hissettirmeye çalıştığı ihtimalini düşündürtmektedir.

İkinci olarak, Türkçe fiilerle kurulan redifler metnin tahkiyesi dolayısıyla sıklıkla kullanılmıştır. Bu iki gruba ek olarak İslâmî ve tasavvufî kavramlar dolayısıyla Arapça kelimelerle yapılan redifler olsa da bunlar diğerleri yanında metni Türkçeleştirme gayesi göz önünde bulundurulduğunda daha az olmuştur.

2.3.1.5. Cinas

Muhyî, manzum veya düzyazı bir metinde anlamları farklı lafızlar arasındaki yazılış ve söyleyişin benzerliği olan *cinas*ı[79], muhtelif şekillerde kullanarak mısralar arasında belli uyum ve ahenk yakalasa da metnin genelinde bu sanatı pek fazla kullandığı görülmemektedir:

ʿilm-i tevḥīde_oldı ʿālemde ʻa**lem**
sırr-ı illallāh-ı dīn bī-lā vü **lem** (b. 21) (cinâs-ı nâkıs)

[79] Yekta Saraç, *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belâgat*. İstanbul: Gökkubbe, 2014. s. 245

ʿizzeti ḳatında ʿālemdür **ẕelīl**
varlığına isteyen kūrdur **delīl** (b. 51)

delīl دلیل / ẕelīl ذلیل : cinâs-ı hattî

bu recāyı luṭf èdüp **maḥtūm** ḳıl
āḫirin īmān-ıla **maḫtūm** ḳıl (b. 67)

maḥtūm محتوم / maḫtūm مختوم : cinâs-ı hattî

bu menāḳıbdur bilüŋ **kenz-i rumūz**
bu-durur gencine-i **remz-i kunūz** (b. 255) (cinâs-ı kalb)

her velī hem-meşrebidür bir n**ebī**
baş komışdur pāyine bil èy **ebī** (b. 294) (cinâs-ı nâkıs)

ḳocaduḳca eylerem cürmi zi**yād**
ètmezem hīç āḫiret ʿazmini **yād** (b. 989) (cinâs-ı nâkıs)

ṣaḳalım aḳdur velī rūyum siy**āh**
her güneh-çün ètmezem hīç bir gün **āh** (b. 990) (cinâs-ı nâkıs)

şimdi ḫod yoluŋ senüŋ rāh-ı **ṣavāb**
ecr-i tesbīḥ ü ʿibādet ḫod **ṣevāb** (b. 1008) (cinâs-ı muzârî)

2.3.2. *Kenzü'l-Menâkıb*'ın Dil ve Üslup Özellikleri

Muhyî'nin yaşadığı 16. yüzyılda Türkçe'nin edebî bir dil olarak gelişimine bakıldığında döneminde yazılan eserlere nazaran *Kenzü'l-Menâkıb*'ın da yer yer Arapça ve Farsça kelimelerle kurulmuş külfetli, yer yer de Türkçe kelimelerle kurulmuş sade bir üslubu olduğu söylenebilir. Muhyî, Konya'nın Arapça bilmeyen Kâdirî dervişleri için dil engelinin ve muhtevanın oluşturduğu müşkilleri ortadan kaldırma gayesiyle tercüme ettiği eserini, Türkçe fiil ve yardımcı fiillerin dışında büyük bir çoğunluğunu kaynak metindeki bulunan ifade ve iktibaslar ile tasavvufî

terimler sebebiyle Arapça ve Farsça asıllı kelime ve terkiplerle kurmuştur. Fakat bu etkenler eserin dilini ağır ve külfetli bir hale getirmemiştir. Aksine o dönemin dili, kültürü ve çevresi dikkate alındığında eserin sade ve külfetsiz bir üslup ile kaleme alındığı söylenebilir.

İslâmî ve tasavvufî kavramlarla, niteleme sıfatlarının yoğunlukta olduğu beyitlerde Farsça ve Arapça kelimelerle kurduğu cümleleri *eyle-, ol-, vèr-, söyle-, èt-, sür-, var-, dè-, èşit-, eglen-, bul-, gör-, tur-, ur-, kıl-* gibi Türkçe fiillerle bağlayan Muhyî, metnin tercüme olması ve rivâyetlerde ravi etkeninin de olması sebebiyle fiilleri duyulan geçmiş zamanda *–mış/-miş* ekiyle değil daha çok görülen geçmiş zaman kipinde *-dı/-di* ekiyle kullanmıştır. Bunun yanında tahkiye metinlerinde görülen beyitler arasındaki olay akışını diri tutmak amacıyla fiillere zarf görevi yükleyen *-up/-üp* zarf-fiil (gerundium) ekini de sıkça kullanmıştır. Muhyî'nin isim ve sıfat tamlamalarını ise daha çok Farsça izafet terkipleriyle oluşturduğu görülmektedir:

meclis-i maḥbūb-ı Ḥaḳḳānī-durur
nuḳl u ḫamr-ı cām-ı raḥmānī-durur (b. 234)
(6 Arapça ve 1 Farsça kelime, Türkçe yargı bildirme eki *-durur*)

mey-perest-i maʿrifet ʿārif olan
ām-ı ḥikmet ḫamrına vāḳıf olan (b. 235)
(3 Farsça, 5 Arapça kelime; *ol-* fiiliyle bağlanmış)

bezm-i Sübḥān'da ḳadeh nūş eylesün
ʿaḳl u cānın mest ü ser-ḫoş eylesün (b. 236)

(6 Farsça, 3 Al u ḫamr-ı cāmmış)

münkir olup kāfir oldı ol laʿīn
tā ebed merdūd olup oldı ḫazīn (b. 355)
(7 Arapça kelime, *ol-* fiili ve *ol* işaret zamiri ile bağlanmış)

ādeme çün eyledi inkār dīv
muʿcib oldı èdti istikbār dīv (b. 356)
(4 Arapça, 2 Farsça kelime ve 1 Farsça edat; *ol-* ve *ey-* fiilleriyle bağlanmış)

kibr ü inkārında çün oldı muṣır
emr-i Ḥaḳḳ'ı ṭutmayup oldı mużır (b. 357)
(6 Arapça kelime ve 1 Farsça edat; *ol-* ve *tut-* fiileriyle bağlanmış)

cān u dilden èyledi mehveş ẕuhūr
nūr-ı sıddīḳīn-ile buldum sürūr (b. 2320)
(3 Arapça, 3 Farsça kelime, 1 Farsça edat; *eyle-* ve *bul-* fiilleriyle bağlanmış)

rāvī-yi etḳā rivāyet èyledi
ḥākī-yi etḳā ḥikāyet èyledi (b. 2329)
(6 Arapça kelime *eyle-* fiiliyle bağlanmış)

evliyā ḥāline āmennā dèdük
aṣfiyā sırrına ṣaddaḳnā dèdük (b. 860)
(6 Arapça kelime yönelme eki *-e* ve *dè-mek* fiili ile bağlanmış)

Muhyî Türkçe fiillerle birlikte bir çok yerde yardımcı fiilleri de kullanmıştır:

geçdi ṣadre çünki ol ṣadr-ı ṣudūr
ḫoş cülūs èdti o ḫurşīd-i budūr (b. 2409)
cülūs *èt-mek* : oturmak

ṭoldı ol daʿvet-serā inʿām-ile
buldılar diller ṣafā inʿām –ile (b. 2414)
ṣafā *bul-mak* : mutlu olmak

èdtiler ḫoş ḫayr u iḥsān-ı keṯīr
muġtenem oldı ṣaġīr ü hem kebīr (b. 2415)
ḫayr u iḥsān-ı keṯīr *èt-mek* : çokça ihsan ve ikramlarda bulunmak

ol ṭaʿāmdan nesne ekl èdmedi hem
izdiḥām-ı ḫalḳdan gitdi o dem (b. 2444)
èkl *èt-mek* : yemek yemek

şeyḫ kāmiller ki dil-pāk èdtiler
dört şuyūḫuḫ sırrın idrāk èdtiler (b. 2496)
dil-pāk *èt-mek* : gönülleri temizlemek
idrāk *èt-mek* : anlamak

gördiler erbāb-ı meclis ḥikmeti
fehm èdtiler o sırr-ı ḳudreti (b. 2599)
fehm *èt-mek* : anlamak

sırr-ı iḥyāyı çü seyrān èdtiler
dillerini Ḥaḳ'da ḥayrān èdtiler (b. 2601)
seyrān *èt-mek* : seyretmek, izlemek
ḥayrān *èt-mek* : hayran bırakmak

Muhyî'nin metinde yer yer bugün hala kullanılan Türkçe fiillerin yanında bugün arkaik değerde olan kelimelere de yer vermektedir:

iẕn vèrmedi ṭaʿāma **ṣunmaġa**
ol niʿamdan bir kişi **ṭoyunmaġa** (b. 2423)

ḳaġırup tükürdüm anı èy nigār
bī-edeblik eyledüm bī-iḫtiyār (b. 2161)

iḫtiyārumla ṭaʿām **yèmemege**
kimse **vèrmeyince** ṣu **içmemege** (b.2255)

rāżı olmazdı ki **ımızġanmaġa**
rāḥat uyḫusına bir dem **ḳanmaġa** (b. 1418)

Ahdî'nin ifadeleri ve eserlerinde de görüldüğü üzere Türkçe dışında Arapça ve Farsçaya tercüme yapabilecek vukufiyete sahip olan Muhyî, kimi yerde aynı kelimenin 2 dildeki karşılıklarını birlikte kullanmıştır:

ger geçerse hefte vü māh u sene
gelmesün hergiz saŋa **nevm** u **sine** (b. 1417)

rāżı olmazdı ki **ımızġanmaġa**
rāḥat **uyḫusına** bir dem ḳanmaġa (b. 1418)

nevm (Arapça) : uyḫu (Türkçe)
sine (Arapça) : ımızġanmaḳ[80] (Türkçe)

elma bulunmazdı ol vaḳtde meger
şehr-i Baġdād'da o mīr-i muʿteber (b. 2364)

ol sebebden istedi **sībi** o şāh
imtiḥān-ı şeyḫ ètdi pādişāh (b. 2365)

elma (Türkçe) : sīb (Farsça)

[80] ımızganmak [ımız-ga-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (امز غنمق) : Uyku ile uyanıklık arasında bulunmak; pineklemek.bkz. Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken, 2007. c.2 s. 2040.

cumʿa gün ol pādişāh-ı taḫt-ı dīn
ata binüp cumʿaya geldi hemīn (b. 2615)

çün namāz-ı cumʿa'dan buldı ferāġ
bindi **esbe** yine ol şāh-ı bilāġ (b. 2616)

at (Türkçe) : esb (Farsça)

Kenzü'l-Menâkıb'da cümle kuruluşlarını en çok belirleyen 3 unsurla karşılaşılmaktadır:

1. Farsça *çün* edatıyla,
2. Sıfatlaştıran *ki/kim* ile,
3. Zarf-fiil (gerundium) ekleriyle kurulan cümleler.

Muhyî'nin tahkiye unsurları içeren bir eseri tercüme etmesi dolayısıyla mısralar arasında anlam ve beyitler arasındaki hikaye akışını Türkçe cümle yapısına uygun olarak bu 3 yardımcı unsur ile gerçekleştirdiği görülmektedir. Zeynep Korkmaz'ın "*Eski Anadolu Türkçesi'nde zarf görevindeki fiil şekilleri demek olan zarf-fiillerin bir kısmı, özellikle de çeviri eserlerde, 'ki' ve 'kim' nispet zamirleriyle başlayan yardımcı cümlelerle karşılanmıştır. Bununla birlikte zarf-fiiller de boldur.*"[81] diye bahsetmesi Eski Anadolu Türkçesi özellikleri gösteren, özellikle tercüme eserlerde bu şekilde kullanımların sıkça yapıldığına işaret etmektedir. Aşağıdaki örneklerde bir kısmı gösterilen kullanımların metin genelinde sıkça tekrarlandığı görülmektedir.

2.3.2.1. *çün* edatıyla kurulan cümleler

sākī-i bāḳīden içdi **çün** şarāb
oldı ol ḫammār-ı Ḥaḳ mest ü ḫarāb (b. 1042)

çün çalındı semʿine surnāy-ı ʿışḳ
ètdi āheng-i hevā **çün** nāy-ı ʿışḳ (b. 1048)

çün velī ètdi anı vālā-yı ʿışḳ
oldı baḥr-i lüʾlüʾ-i lālā-yı ʿışḳ (b. 1053)

çün saʿādetle ḥimāyet ḳıldı Ḥaḳ

[81] Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: TDK, 2013. s. 103

vāṣıl oldı çün ʿināyet ḳıldı Ḥaḳ (b. 1090)

Ḫıżr èşitdi şeyḫden bu ḳavli **çün**
ḥayrete vardı vü buldı ḫoş sükūn (b. 1154)

çün èşitdüm ol nidā-yı Ḥażret'i
cānuŋ artdı dehşeti vü ḥayreti (b. 1237)

oldı **çün** ʿayn-i żiyā-ı şems-i ḥaḳ
āfitābdan tāb olmaz hīç şaḳ (b. 1361)

ḳuṭb-ı ʿālem buldı **çün** baḥr-i viṣāl
oldı cānı ḳulzüm-ı āb-ı zülāl (b. 1359)

2.3.2.2. Sıfatlaştıran *ki/kim* ile kurulan cümleler

Behcetü'l-Esrār adlu bir kitāb
ki_anı taṣnīf eylemişler müsteṭāb (b. 166)

eyledüm hem intiḫābı iḫtiyār
zīre **kim** maṭlūb-ı dildür iḫtiṣār (b. 201)

kim bu genc-i maʿrifetdür ser-te-ser
sırr-ı Ḥaḳ'dan ṭopṭoludur pür-güher (b. 206)

bu menāḳıb ser-te-ser **kim** ḳıṣṣadur
līk ʿuṣṣāḳa ser-ā-ser ḥiṣṣedür (b. 798)

ʿārif-iseŋ nūş ḳıl bu mīveden
bikr ḳoc **kim** yeg-durur ol bīveden (b. 801)

bu vilāyet bu kerāmet **ki**_anda var
anda olan ḳand-ı ḥikmet ḳanda var (b. 851)

şehr-i ramżān içre bir seyyid-nejād

ki_olmış aŋa ḳutlu sāʿatde vilād (b. 856)

2.3.2.3. Zarf-fiil (-up/-uban) ekiyle kurulan cümleler

ol melekler ḫādimi **olup** ḳamu
bu sözi tekrār èderler èy ʿamū (b. 888)

şeyḫ esrārın yine keşşāf **olup**

pīr evsāfın yine vaṣṣāf **olup** (b. 897)

ʿālim ü fāżıl olam èy vālide
ʿāmil **olup** vāṣıl olam vāḥide (b. 929)

geldüm istiġfāra uş tevvāb **olup**
ġayriden iʿrāż èdüp evvāb **olup** (b. 1004)

bunca ḥālāt-ile **olup** muttaṣıf
künc-i leẕẕāt içre **olup** muʿtekif (b. 1081)

ben de ṭurdum bendeveş el **ḳavşurup**
nāẓır oldum ḥāżır oldum göz **urup** (b. 1238)

sāmiʿ **olup** ol velī èdi ʿaceb
bī-def ü ney raḳṣ **urup** èdi ṭarab (b. 1259)

şevḳ u şūr-ile nice bī-hūş **olup**
ʿışḳ u ẕevḳ-ile nice medhūş **olup** (b. 1279)

ol iki şeyḫ **götürüp** getürdiler

şeyḫ öŋine **ḳoyuban** oturdılar (b. 2431)

2.3.3. Muhyî'nin Tahkiye Üslubu

Muhyî, tahkiye edeceği her menkıbe için aynı kalıbı kullanmıştır. Muhteva dolayısıyla iktibas ve tahkiyede ufak farklılıklar olsa da her menkıbenin başlangıcı ve sonu aynı beyitlerle yazılmıştır. Menkıbelerin başlangıç beyitlerinde genel olarak ravilerin rivayetleri ve hikayeyi anlatanların tahkiyelerini zikredip anlatacağı menkıbenin bir rivayet zinciriyle geldiğine işaret eden Muhyî, söz dizimi ve kavramlar farklılaşsa da genellikle aynı kalıpları kullanmıştır:

rāvī-yi vāfī ne sır vèrür ḫaber
ḥākī-yi ṣāfī neler dèr muʿteber (b. 861)

diŋle rāvīden rivāyet èdeyim
aŋla ḥākīden ḥikāyet èdeyim (b. 1180)

rāvī-yi evfā rivāyet eyledi
ḥākī-yi aṣfā ḥikāyet eyledi (b. 1324)

rāvī-yi esʿad rivāyet eyledi
ḥākī-yi aḥmed ḥikāyet eyledi (b. 1426)

rāviyān-ı şevḳden mervī-durur
ḥākiyān-ı ẕevḳden maḥkī-durur (b. 1551)

Bu kalıpların dışında karşısındaki bir topluluğa yahut öğüt vereceği bir dervişe seslenir gibi *dinle, anla, işit* şeklindeki emir sigalarıyla okuyan ve dinleyenlerin dikkatini anlatacağı menkıbelere çekmiştir:

diŋle imdi evliyādan altı pīr
ṭālib-i Ḥaḳḳ'a bulardur dest-gīr (b. 729)

èşidüŋ èy dūstān bir dāsitān
cān baġışlar dāstān-ı rāstān (b. 797)

èy menāḳıb ṭālibi dervīş-i Ḥaḳ
menḳıbetden **diŋlegil** özge sebaḳ (b. 1017)

diŋleyüŋ Ḥaḳ'dan kelām èy ḥāżirīn
bu kelām-ı ḥaḳ-durur èy sāmiʿīn (b. 211)

menḳıbetden işidüŋ èy ʿāşıḳān
maʿrifetden **nūş èdüŋ** èy ṣādıḳān (b. 232)

èy menāḳıb ḳıṣṣasınuŋ ṭālibi
vey merāġıb ḥiṣṣesinüŋ rāġıbı (b. 1109)

diŋle esrār-ı ḥikemden söyleyem
aŋla envār-ı niʿamdan ṭoylayam (b. 1110)

Muhyî'nin, eserinde sözlü kültür anlatılarında sıkça görülen *kardeşim, atam, babam, dedem, evlat* hitaplarını sıkça kullanması Walter J. Ong'un, *Sözlü ve Yazılı Kültür* isimli kitabındaki şu tespitini hatırlatmaktadır:

> "*...dünyanın hemen her yerinde ilk yazılı şiir, zihinde henüz yazıyla ilgili bir birikim oluşmadığı için zorunlu olarak, sözlü edimin yazıyla taklidinden ibarettir. Kelimeler yüksek sesle, sözlü ortamda söyleniyormuşçasına kağıda dökülmüştür. Gerek şiir, gerekse düzyazıda, yazı aşama aşama yazılı söyleme dönüşmüş; yazarın*

gerçekte o sözleri (büyük olasılıkla ilk yazarların yaptığı gibi) yüksek sesle söylediği izlenimi uyandırmayan bir biçim kazanmıştır."[82]

Muhyî, tahkiye unsuru içeren ve rivayete dayalı sözlü anlatılarda karşılaşılan hitap ve nidalarla hem eseri okuyacak ve dinleyecek kişilere hitap etmiş hem de yazı dilinden ziyade sözlü ortamlarda okunan bir eser yahut konuşma edasıyla samimi bir üslup yakalayarak tasavvufi görüş ve nasihatlerini muhatabı olan dervişlere aktarmıştır:

diŋle medḥinde ne dèr **èy Ḳādirī**
şeyḫ-i şeyḫān şeyḫ ʿAbdülḳādir'i (b. 291)

her velī hem-meşrebidür bir nebī
baş komışdur pāyine bil **èy ebī** (b. 294)

līk ben ceddüm nebiyy-i Aḥmed'e
ben anuŋ izine başdum **èy dedem** (b. 297)

dest-i ḳudretdür velīler **èy refīḳ**
bunlaruŋdur bil cihānda Ḥaḳ ṭarīk (b. 345)

şeyḫ ḳavlinde bunı vèrür ḫaber
dèdi ġayrım bende söyler **èy piser** (b. 340)

evliyāya ol muḥib Muḥyī gibi
enbiyā seni seve tā **èy ebī** (b. 431)

nāmın icmālen bularuŋ **èy aḫī**
ẕikr ḳıldum diŋle tafṣīlin daḫı (b. 606)

Menkıbelere giriş beyitlerinde farklı kalıplara başvuran Muhyî, her menkıbenin hatimesini aynı beyitlerle yapmıştır:

zī vilāyet Ḥaḳ aŋa èтmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḫabīb	*Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.*

[82] Walter J. Ong, *Sözlü ve Yazılı Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları, 2014. s. 40.

evliyā ḥāline *āmennā* dèdük	*Allah dostlarının haline "İman ettik!"*
aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dèdük	*dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.*

Menkıbelerin sonunda Abdülkâdir Geylânî'yi överek onun velayeti ve kerametini tasdik ederek genel anlamda, tercümenin girişinde de izah ettiği *velî* ve *velâyet* kavramlarına istinaden, tüm Allah dostlarının yaşadığı hallere, söylediği sözlere gönülden bağlı olduğunu ve bunun hak olduğuna iman ettiğini; tertemiz kullarının açıkladığı sırlara da gönülden inanıp hepsinin doğruluğunu tasdik ettiğini sürekli olarak beyan etmiştir. Bu bir dervişin imanı ve bağlılığı olmakla birlikte okuyan ve dinleyenlere de bu hal üzere olmalarını tavsiye eden bir nasihat niteliğindedir.

Muhyî'nin tahkiye usulü ve üslubu metnin kıraat meclislerinde okunması ve dinleyelerin sıkılmaması için yazılan coşkulu ve olay örgüsü sürekli devam eden bir hikaye şeklinde kurulmuştur. Muhyî, *dinle-anla-işit* şeklinde emir sigalarıyla karşısındakilerin dikkatini metne ve anlatacağı menkıbeye çekerken her hikayeye yeni bir başlangıç yapmıştır. Menkıbelerin muhtevasına ve olay örgüsüne göre değişen üslupta genel tema her zaman olay örgüsünün bir şekilde devam etmesi olmuş fakat Muhyî yer yer Abdülkâdir Geylânî'yi övmeye başlamasıyla metin çeşitli söz sanatları ve mütercimin coşkusuyla renklenmiştir.

Muhyî'nin mensur ve hacimli bir eseri manzum ve müntehabât şeklinde telif/tercüme etmesindeki tercihine işaret eden kayıtları değerlendirmek gerekirse; Muhyî eserin 201 ve 202. beyitlerinde;

eyledüm hem intiḫābı iḫtiyār
zīre kim maṭlūb-ı dildür iḫtiṣār (b. 201)

oḳuduḳca tā ki ḳāyil bu maḳāl
müstemiʿ olana vèrmeye melāl (b. 202)

diyerek, eseri okuyan kişi okuduğu süre boyunca dinleyenlere eziyet olmaması için seçki şeklinde tercüme ettiğini çünkü gönlün isteğinin eserin kısa ve öz olmasından yana olduğunu söylemektedir. Muhyî eseri seçki olarak telif-tercüme etme isteğini *Tâcü'l-Menâkıb*'da şu şekilde dile getirmektedir:

her faṣıldan èyledüm hem münteḫāb
iḫtisār ètmekligi ḳıldum ṭaleb

iḫtiyār ètdüm ki ḳılam iḫtiṣār
muḫtaṣar kim gey müfīd ola i yār

Tâcü'l-Menâkıb'ın sebeb-i telif bölümünde geçen bu beyitler, Muhyî'nin eserin istifadesinin daha ziyade olması niyetiyle müntehabat şeklinde tercüme ettiğini göstermektedir. Osmanlı toplumunda halk kesiminin eğitimi için tertiplenen kıraat meclisleri ve ev sohbetleri Osmanlı kültür hayatında yadsınamaz bir yere sahip olmuştur. Osmanlı yazılı kültüründe meşhur olan, saray ve ulema kesimine nazaran pek fazla mektep-medrese görmeyen halkın dînî ve kültürel hayatına etki eden *Kısas-ı Enbiyâ, Mesnevî* şerhleri, *Muhammediyye, Ahmediyye, Envârü'l-Âşıkîn* ve *Taberî Târihi* gibi meşhur eserler, tertiplenen bu kıraat ve sohbet meclislerinde okunmuş olup halkın hem dînî hem de kültürel hayatına ait bilgiler bu eserlerin ihtiva ettikleriyle şekillenmiştir.[83] Hatice Arpaguş bu toplantıların mahiyetini şu şekilde açıklamaktadır:

> "*Bu toplantılar, okuma bilen bir kimsenin takip edilen eserden bir miktar okuması, zaman zaman muğlâk yerlerle ilgili gerekli açıklamalar yapması şeklinde devam etmektedir. Bu tür faaliyetleri yürüten kimseler bir anlamda halkın eğitimini tamamen üstlendiklerinden dînî bilgilerin takviyesi için dinleyenlerin hocaya okuma sonunda bir takım sorular sormaları âdettendir. Bu tür okumalar sırasında zaman zaman da dînî duygu ve gelişime katkı amaçlı hoşça vakit geçirmeyi de temin etmek üzere tiyatral kabiliyetlerin devreye girdiği iyi ve kötü tiplemelerinin yapıldığı bir okuma tarzına da başvurmaktadır.*"[84]

Arpaguş'un da izah ettiği üzere, Osmanlı'da ortak bir zihniyet teşekkülünü hazırlayan ve kültür hayatını etkilemiş eserler bu sohbet ve kıraat meclislerinde okunmuş olup bu meclislere özel mekanlar da tahsis edilmiştir. Osmanlı kültür hayatının vazgeçilmez bir unsuru olan tekke ve dergahlar bu kıraat ve sohbet meclislerine ev sahipliği yapan önemli mekanlar olmuştur. Tekke şeyhleri köy halkına zaman zaman köy odalarında, zâviyelerde dînî konularda bilgi vermek, tarikat usul ve adabını anlatmak için sohbet ederlerdi. Medresenin resmî ve sistematik eğitimine nazaran daha dinamik olan tekke ve zâvîyelerde, halkın

[83] Hatice K. Arpaguş, *Osmanlı ve Geleneksel İslâm*. İstanbul: İFAV, 2014. s. 216

[84] a.y.

kültür ve bilgi seviyesine uygun eserler mütalaa ve müzakere edilir ve halkın çoğunluğu da bu meclislere iştirak ederdi.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb*'ı kesin olarak kıraat meclisleri için kaleme aldığı söylenemezse de, *kâyil*in (okuyucunun) *bu makâli* (sözleri, kitabı) *okudukça* (okurken, okuduğu sürece) *müstemi' olan*lara (dinleyenlere, dinleyicilere) *melâl vermeye*cek (eziyet vermeyecek, sıkmayacak) şekilde manzum olarak kaleme alması, *Kenzü'l-Menâkıb*'ın dergah ve tekkelerde mu'tad olarak mütalaası yapılan eserler zümresine dahil olması için yazdığına az da olsa işaret etmektedir.

Arapça mensur bir metni Türkçeye tercüme ettikten sonra nazm eden ve bu manzum metni de mahareti nisbetinde edebî bir kisveye büründüren Konyalı Muhyî için aruzu Türkçeye tam bir başarı ile tatbik ettiği söylenilemez. Fakat metnin muhtevası ve sebeb-i telifi göz önünde bulundurulursa Muhyî'nin sanatkârâne ve şairlik kudretini ortaya koyacak bir metin iddiasında olmadığı; kendisi gibi Abdülkâdir Geylânî'nin muhibbi olan samimi Anadolu dervişlerinin ricası üzere geleneğin çizdiği kurallar içerisinde veznin ve nazım biçiminin gerekliliklerine mümkün mertebe bağlı kalarak sade bir üslupla tercüme ettiği görülmektedir.

Kenzü'l-Menâkıb'daki kelime kadrosuna bakıldığında, İslâmî ve tasavvufî ıstılahların yoğunluğu dolayısıyla Arapça ve Farsçanın ağırlığı hissedilmektedir. Muhyî, ıstılahlar dışında niteyelici sıfatların çouğunu yine Arapça ve Farsça kelimelerden seçmiştir. Bu iki dildeki kelimeleri Türkçe ek, fiil ve yardımcı fiillerle Türkçe sentaks ile ifade etmiş ve metnin genelinde Türkçe kelime kullanımı daha ziyade fiiller üzerinde gerçekleşmiştir.

Muhyî'nin *İbtidânâme* tercümesine nazaran daha ağır ilerleyen ve aruz-belâgat açısından daha basit ve sade olan *Kenzü'l-Menâkıb*'ın edebî değerinin *İbtidânâme*'ye göre daha edna olmasının sebeplerinden biri de *İbtidânâme*'nin manzum bir metin olup, tercümede nazma çekilirken kaynak metinden daha ziyade istifade olanağının bulunması kuvvetle muhtemeldir. Bir ikinci husus da *İbtidânâme*'nin daha ziyâde hikmet ve özlü söz ihtivâ etmesi ve bu sebeple hem ıstılah olarak Arapça ve Farsça kavramların kullanılması ve soyut kavramların somut olarak anlatılması için teşbih,

mecaz vs. edebî sanatlara daha ziyâde başvurulması metnin edebî değerini arttıran unsurlar olmuştur. *Kenzü'l-Menâkıb* ise menkıbe, hikaye ve olay odaklı bir metin olması sebebiyle canlı ve süreklilik arz eden bir metin olup olay ve durum geçişleri daha ziyade fiillerle sağlanmıştır. Bu sebeple metin tercüme edilirken kavramlardan ziyade olaylar tahkiye edilmiş ve bir şekilde kaynak metne bağlı kalınmaya çalışılmıştır. Örneklerden de görüleceği üzere Muhyî hem metnin akışını devam ettirmeye çalışırken hem de manzum bir metnin gerekliliklerini yerine getirmek için mesai harcamıştır. Bu da bazı yerlerde aksamalara ve tahkiye uğruna metnin edebî değerine halel getiren mecburi uygulamalara sebep olmuştur.

2.4.*KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB*'DE İMLA HUSUSİYETLERİ VE ARUZ İMLASI[85]

"*Her kelimenin doğru zabtı ve yazılışı, hurûfunun tam doldurulu*ş*u*"[86] şeklinde tanımlanan *imla* kavramı; Türkçe'nin dilbilgisi ve dil tarihi açısından yazılı ve sözlü kültüründeki fonetik ve morfolojik unsurların tespit edilmesinde önemli bir meseledir. Türkçe'nin tarih boyunca geçirdiği evreleri, ses değerlerini, telaffuz ve eklerdeki değişimleri görebilmek için *imla*nın doğru tespit edilmesi dil tarihi ve dilbilimciler için önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

İslamiyet'in kabulü ile Arap alfabesinin kullanılmaya başlanması, bu alfebenin Türkçedeki ünlü sesleri karşılama noktasındaki yetersizliği sorununu doğurmuş ve Türklerin bu alfabeye intibakını ve imla üzerindeki ittifakını güçleştirmiştir. *Eski Anadolu Türkçesi* diye adlandırılan dönemde harekeleme sistemi ile bu güçlük aşılmaya çalışılsa da imla üzerinde bir ittifak söz konusu olmadığından metinlerdeki Türkçe kelimelerin yazımı farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma ek olarak manzum metinlerde *aruz* ve *vezin* kurallarının işin içine girmesiyle de bazı müellif ve müstensihlerin tasarrufları altında Türkçe kelimelerin farklı şekillerde imla edildikleri de görülmektedir.[87]

2.4.1. Aruz İmlâsı

Osmanlı dönemi Anadolu sahasında yazılan Türkçe metinlerde, tarihinde birçok kültürle karşılaşan ve İslamiyet'in kabulü ile yeni bir medeniyete uyum sağlamaya çalışan Türkler için Türkçe kelimelerin imlâsındaki ittifakın, Arapça ve Farsça kelimelerdeki kadar güçlü olmadığı dilciler tarafından tespit edilmiş bir hususdur.

---

[85] Bu bölüm hazırlanırken Sadık Yazar'ın *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu* isimli çalışmada yayınladığı "Klasik Türk Edebiyatında Aruz Etrafında Gelişen İmla Hususiyetleri" başlıklı makalesinden istifade edilmiştir.

[86] Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*. İstanbul: Cemiyyet-i Tedrisiyye-i Osmaniyye. c. 1 s. 943.

[87] Sadık Yazar, "Klasik Türk Edebiyatında Aruz Etrafında Gelişen İmla Hususiyetleri" (ed. Özer Şenödeyici). *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu* içinde. İstanbul: Kesit, 2016. s. 278.

Cumhuriyet ile birlikte kabul edilen yeni alfabeden önce Arap harfleri ile Türkçe kelimelerin imlası meselesi bir çok kez gündeme gelmiş ve imlada ortak bir kullanım oluşturulması için çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda; *a,e,o,ö,u,ü,ı,i* seslerinin çoğu kez aynı işaretle gösterilmesi imla çalışmalarının temel meselesi olmuştur. Yaklaşık iki asırlık bir alışma döneminden sonra klâsik Osmanlı Türkçesi diye isimlendirilen dönemde, yani XVI. yüzyıldan başlayarak EAT dönemindeki imla tutarsızlıklarının azaldığı ve özellikle de Türkçe eklerin imlasında bir sistemleşmenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte imla tutarsızlığının tamamen ortadan kalktığını ise söylemek zordur. Tahmin edildiğinden çok daha erken bir dönemden itibaren sorunsallaşan bu mesele, Anadolu sahası Türk edebiyatındaki manzum metinlerde ortaya çıkan aruzla ilgili birtakım imla hususiyetlerini de ortaya çıkarmıştır.

Klasik Türk Edebiyatı metinleri için *aruz imlâsı* meselesinden ilk bahseden kişi Ali Nihat Tarlan'dır. 1935 yılında *Türkiyat Mecmuası*'nda "Bir İmlâ Husûsiyeti" başlıklı kısa makalesiyle bu meseleye dikkat çeken Tarlan, XV. asırda yazılan Şeyhî ve Ahmedî divanlarından hareket ederek manzum metinlerde yapılan imalelerde, Türkçe kelimelerin bu imalelere uygun olarak imla edildiğini tespit etmiş ve metinlerden seçtiği örneklerle de meseleyi izah etmiştir.[88]

Tarlan'dan sonra, Cem Dilçin de Mes'ûd b. Ahmed'in *Sühely ü Nevbahâr*'ını yayına hazırlarken bu durumun farkına varmış ve "*Süheyl ü Nevbahâr'ın her iki nüshasında da görülen ortak bir özellik, aruz vezninin uzun hecelerini karşılayan yerlerde ünlülerin genellikle med harfleri (vav, elif, ya) ile yazılmış olmasıdır.*"[89] diyerek konuyu tespit etmiş ve bu durumun Türkçe kelimelerin imlasındaki yazım birliğini önlediğini ifade etmiştir. Dilçin bu çalışmasında, aruzun sadece Türkçe kelimelerin imlasında değil, bazı Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun hecelerin kısa okunmasına da sebep olduğunu söylemiştir.

[88] Ali Nihad Tarlan, "Bir imlâ hususiyeti" *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, c.3 s. 229-232.

[89] Mes'ûd b. Ahmed (hzl. Cem Dilçin), *Süheyl ü Nev-bahâr (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2016, s. 45.

Atabey Kılıç'ın *aruz imlâsı* hakkında yazdığı makaleler ile bu mesele son yıllarda tekrar gündeme gelmiş ve bilimsel bir tanımı yapılmıştır. Kılıç *aruz imlâsı*'nı "*Türkçe kelimelerin, bilhassa vokalleri bakımından aruza, yani aruz tef'ile ve kalıplarına, buradaki kapalılık açıklık esasına uyularak imla edilmesidir.*" şeklinde tanımlamıştır. Kılıç, bu tanımından sonra araştırmacıların imla meselesini nazım ve nesir şeklinde iki ayrı başlık altında ele alıp bu şekilde bir tasnif yapmaları gerektiğini söyler. Aruz imlasının uygulandığı metinleri çalışıp da bu durumun farkında olmayan araştırmacıların Türkçe kelimelerdeki bu farklı imlaları tutarsızlık olarak niteledikleri ve bundan dolayı ciddi okuma hataları yaptıklarından bahsederek konunun önemini vurgular.[90]

2.4.2. Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib'de Aruz İmlâsı

Muhyî'nin *aruz imlâsı*ndaki tasarruflarına müstakil ve detaylı olarak Sadık Yazar ve Cihan Okuyucu *Tercüme-i İbtidânâme* neşrinde dikkat çekmiştir.[91] Eserde müstensihin Türkçe kelimeler üzerinde yapılan imâle-i maksûre ve imâle-i memdûde uygulamalarının hepsi kıraatle birlikte imlâ üzerinde de etkili olmuştur. Metindeki aruz dikkati kıraatin yanında imlada da uygulanmış ve Türkçe'nin imlası hususunda aruz için farklı tasarruflarda bulunulmuştur. Türkçe kelime ve eklerde yapılan bu imla uygulaması metinde aynı kelime ve eklerin vezin dolayısıyla farklı şekillerde imla edilmesine yol açmış ve dolayısıyla mevcut bir imla birliğinin sağlanamamasına sebep olmuştur.

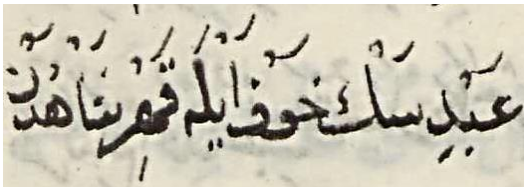
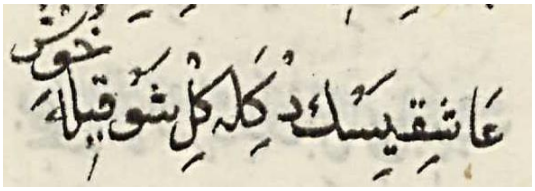
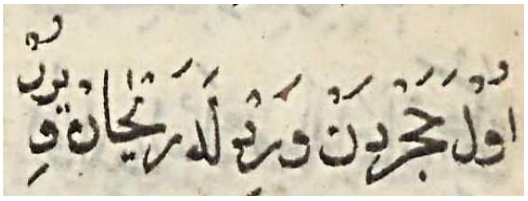
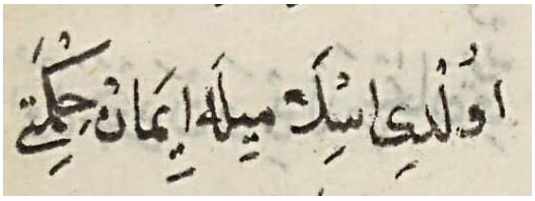
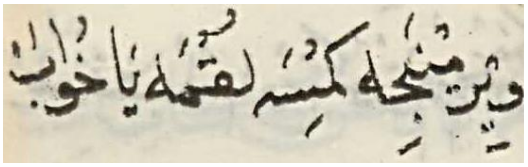
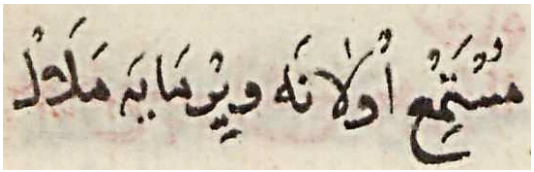
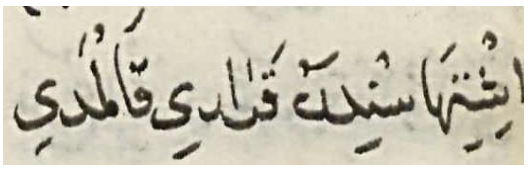
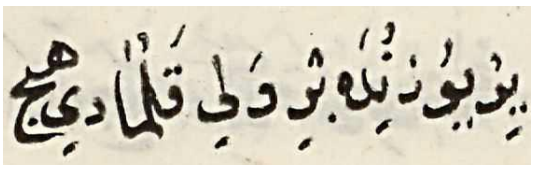
2.4.2.1. Türkçe Kelime ve Eklerin Aruz Vezninin Açıklık-Kapalılık Esasına Göre İmla Edilmesi

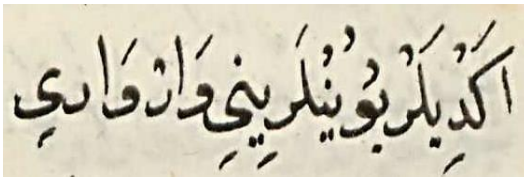
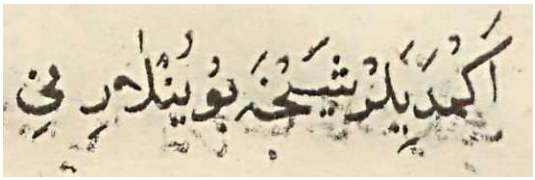
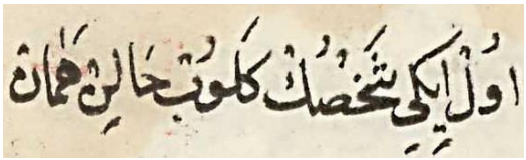
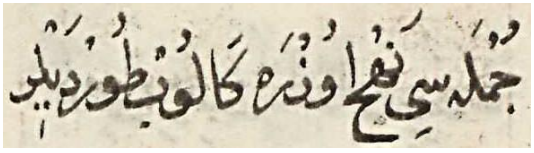
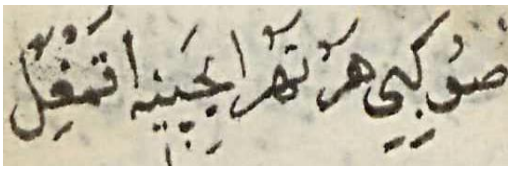
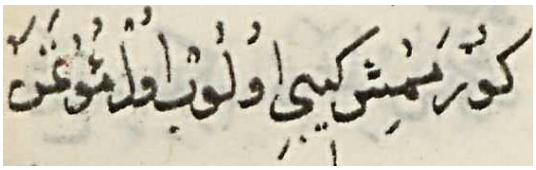
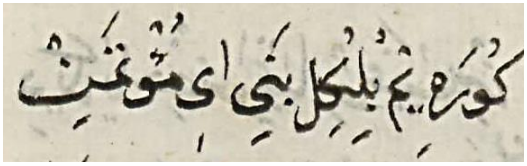
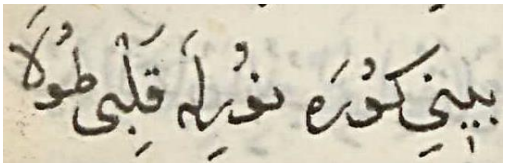
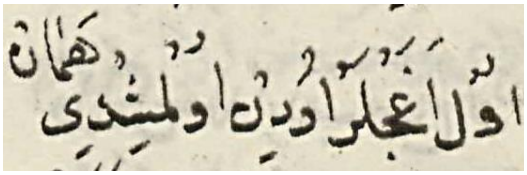
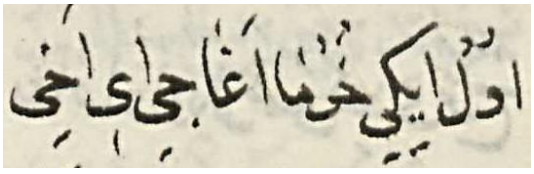
Aruz imlasının en önemli özelliklerinden biri, Türkçe kelime ve eklerin aruz vezninin açıklık ve kapalılık esasına uyularak imla edilmesidir. *Kenzü'l-Menâkıb*'da "ile", "içün", edatları ve "ise" şart eki gibi birtakım eklerle "ben, sen" zamirlerinde bu imla hususiyeti kendini göstermekdir. Türkçe kelime kök ve eklerinde imâle-i maksure

[90] Atabey Kılıç, "Aruz İmlası Üzerine Notlar", *Turkish Studies (Türkoloji Araştırmaları): Prof. Dr. İsmail Ünver Adına,* c. 3, s. 6.

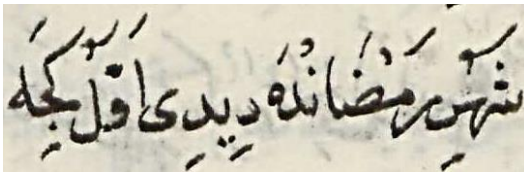
[91] Konyalı Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*, (hzl. Cihan Okuyucu, Sadık Yazar). İstanbul: TDK, 2018. s. 39

gereği yapılan imla tasarrufları da dikkat çekmektedir. Genellikle eklendikleri kelimelerle bitişik yazılan eklerin, uzun heceye denk geldiklerinde yâ ى harf-i meddi ile bazen bu harf-i medde ek olarak dik esre ile, açık heceye denk geldiklerinde ise med harfi olmadan sadece esre ile imla edildikleri görülmektedir. Bu da Türkçe kelime ve eklerde mevcut bir imla birliğinin olmadığını ve metinde esas olan gayenin kıraat olduğuna işaret etmektedir.

Kelime	**Açık Hece**	**Kapalı Hece**
iseŋ		
	ʿ**abd-iseŋ** ḫavf eyle ḳahr-ı şāhdan (b.351)	ʿ**āşıḳ-iseŋ** diŋlegil şevḳ-ile ḫoş (b.162)
ile		
	ol ḥacerden **verd-ile** reyḥān vèrür (b. 9)	oldı **İslām-ile** īmān ḥikmeti (b. 22)
-me		
	virmeyince kimse loḳma yā ḫuvāb (b. 2243)	müstemiʿ olana **virmeye** melāl (b. 202)
		

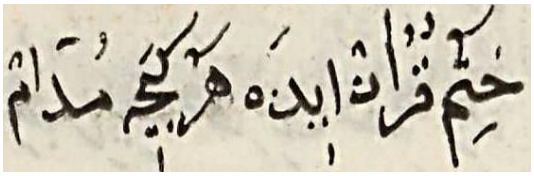
	iştihāsından ḳarārı **ḳalmadı** (b. 1670)	yiryüzünde bir velī **ḳalmadı** hīç (b. 677)
-lar	 egdiler **boyunlarını** varvarı (b. 677)	 egmediler şeyḫe **boyunlarını** (b. 771)
gel-	 ol iki şaḫsuŋ **gelüp** ḥālin hemān (b. 786)	 cümlesi nehc üzre **gelüp** ṭurdılar (b. 960)
gibi	 şu **gibi** her nehr içine aḳmaġıl (b. 1706)	 görmemiş **gibi** olup ol mu'temen (b. 1809)
ben	 göreyim bilgil **beni** iy mu'temen (b. 1204)	 **beni** göre nūr-ıla ḳalbi ṭola (b.1554)
aġac	 ol **aġac**lar odın olmışdı hemān (b. 1824)	 ol iki ḫurmā **aġac**ı iy aḫī (b. 1827)

gice

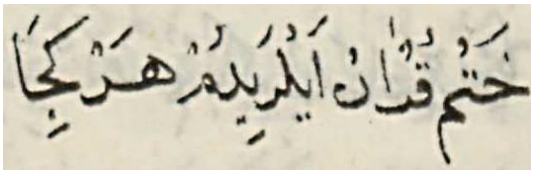
şehr-i ramżānda didi evvel **gice**

(b. 2122)

ḫatm-i Ḳurān ide her **gice** müdām

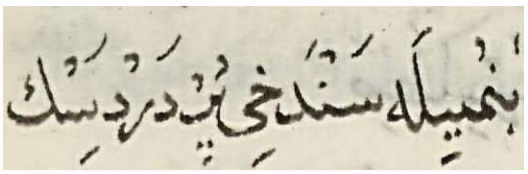
(b. 501)

ḫatm-i Ḳurān eyler-idüm her **gice**

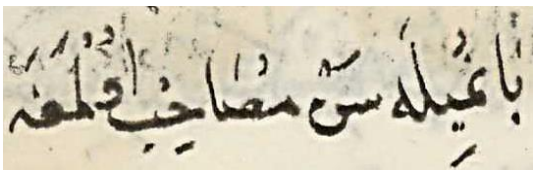
(b. 2211)

benüm

benüm-ile sen daḫı pür-derd-iseŋ

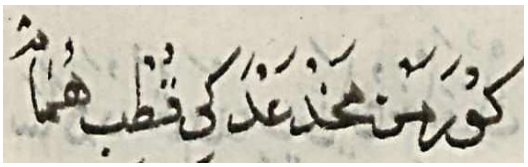
(b. 2042)

benüm-ile sen muṣāḥib olmaġa

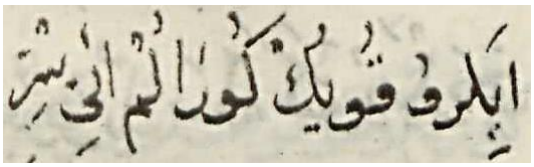
(b. 2290)

göre-

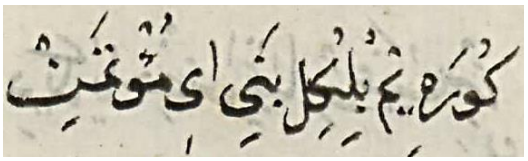
göremez maḫdaʿdaki ḳuṭb-ı hümām

(b. 1518)

ilerü ḳoyuŋ **görelüm** anı siz

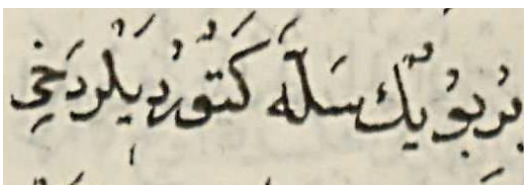
(b. 2430)

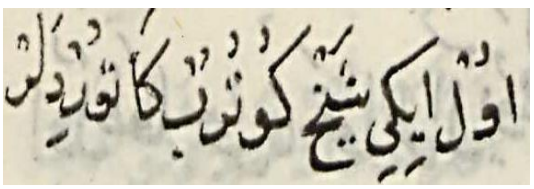

göreyim bilgil beni iy muʾtemen

(b. 1204)

getürdi-

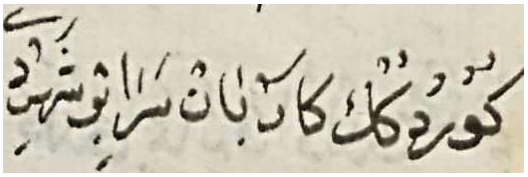

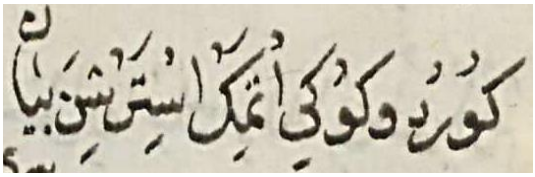

bir büyük selle **getürdi**ler daḫı (b. 2416)

ol iki şeyḫ götürüp **getürdi**ler (b. 2431)

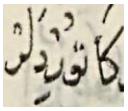
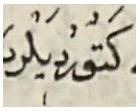
gördügü-

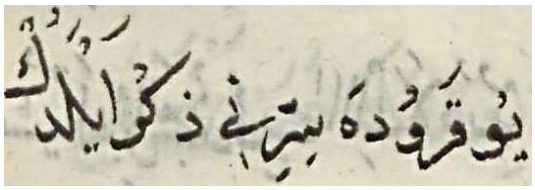

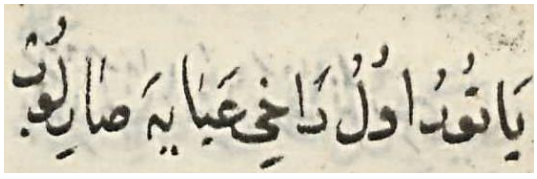
gördügüŋ kārbān-serā bir şehr-idi (b. 2792)

gördügüŋi itmek istersin beyān (b. 2790)

Yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere, Muhyî Türkçe kelime ve eklerin yazımında, vezindeki açık-kapalı hecelere denk geliş şekillerine göre farklı farklı imla etmiştir. Türkçe, bünyesinde uzun ünlü barıdırmayan bir dil olmasına rağmen Muhyî, aruzda kapalı heceye denk gelen Türkçe kelime ve eklerde ا, و, ى haflerini kullanmış ve metinde yazılışı değil okunuşu dikkate almıştır. Muhyî'nin bahsedilen bu aruz imlasını dikkate aldığını gösteren bir başka husus da kelime ortasında ه ile yazılan "e" harfi aruz gereği kapalı heceye denk geldiğinde uzun okunması için ا harfi ile yazılmasıdır. (bkz. ge↑türdiler getürdiler)

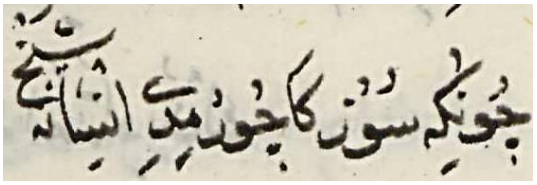
Kelime	**Kapalı Hece**
yuḳaru-	

yuḳaruda sırrını ẕikr eyledük (b. 1171)

ṣarıl-	

yatur ol daḫı ʿabāya **ṣarılup** (b. 1229)

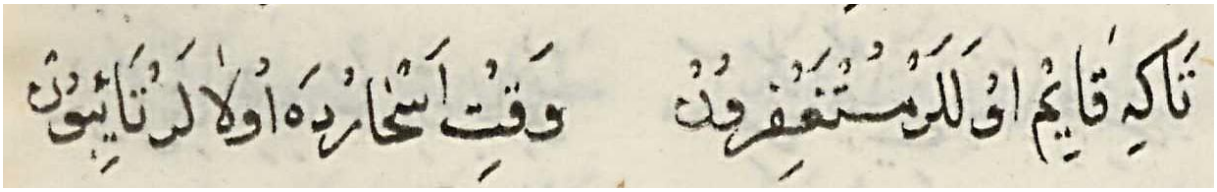
geç-

çünki söz **geçürmedi** insāna şeyḫ

(b. 1609)

Yukarıda müstakil olarak ele alınan örneklerde Muhyî'nin bu kelimeleri sadece aruz imlasına göre imla ettiği görülmektedir. Bünyesinde uzun harf bulundurmayan kelimeler metinde kapalı hecelere denk geldikleri için yukarıdaki şekilde imla edilmişlerdir. Müstensihin aynı beyitte aruz dolayısıyla iki farklı imla kullandığı da görülmektedir:

tā ki ḳāyim **olalar** müstaġfirūn

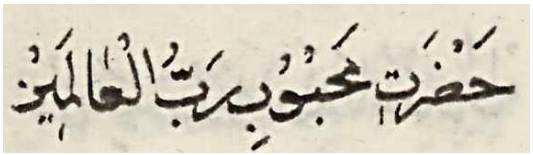
vaḳt-i esḥarda **olalar** tāyibūn

(b. 2145)

Türkçe kelimelerin bu şekilde açık ve kapalı heceye göre imla edilmesi metinde mevcut bir imla birliğinin sağlanmasına engel olmuştur. Bu durum Atabey Kılıç'ın da ifade ettiği üzere bazı araştırmacılarca imla tutarsızlığı olarak nitelendirilse de bunun müstensih tarafından yapılan bilinçli bir uygulama olduğu ve kelimelerin müstakil olarak ortak imlâ dışında *aruz imla*sı ile de yazıldığını göstermektedir..

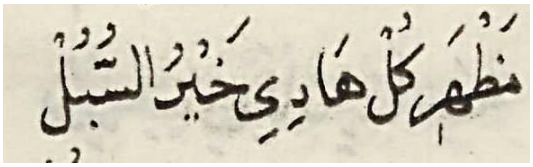
2.4.2.2. Farsça Terkiplerde Uzun Hecelerin Dik Esre İle Gösterilmesi

Kenzü'l-Menâkıb'da aruz imlasına bağlı olarak gerçekleşen bir diğer imlâ hususiyeti de Farsça terkiplerde, uzun ve kısa hecelerin gösterilmesidir. T nüshasında, Farsça izâfet tamlamasında iki kelimeyi birbirine bağlayan hecenin kısa okunması gereken yerde terkip eğik esre ile imla edilirken uzun okunması gereken yerde bu dik esre ile gösterilmiş ve düzenli olarak metnin bütününde uygulanmıştır. Eserde bu husus düzenli ve tutarlı bir şekilde gösterilmiştir:

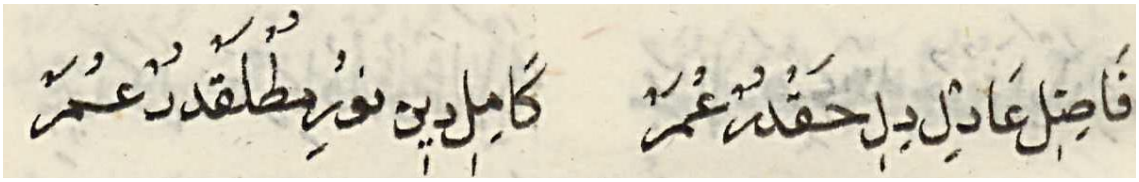
ḥażret-i *maḥbūb-ı* Rabbü’l-ʿālemīn

(b. 599)

maẓhar-ı küll hādi-yi ḫayru’s-subul

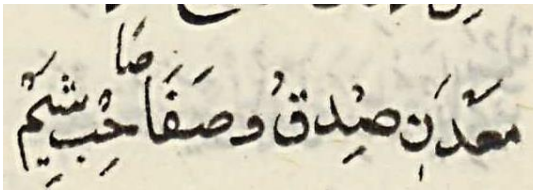
(b. 74)

fāḍıl-ı ʿādil **dil-i** Ḥaḳ’dur ʿÖmer

kāmil-i dīn *nūr-ı* muṭlaḳdur ʿÖmer

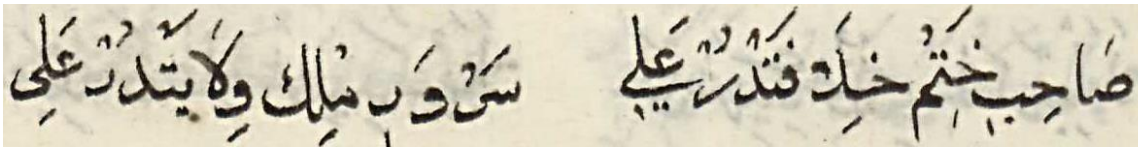
(b. 88)

menbaʿ-ı ʿilm u seḫā *kān-ı* kerem

maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā ṣāḥib-şiyem

(b. 90)

ṣāhib-i ẖatm-i ẖilāfetdür ʿAlī
server-i *milk-i* vilāyetdür ʿAlī
(b. 92)

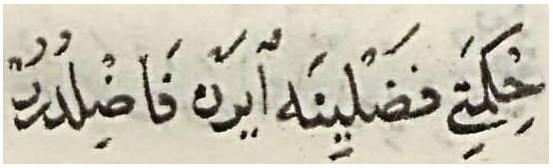
Örneklerde de görüleceği üzere, uzun ve kısa okunan hecelerde izafet kesresinin belirtilmesi yine aruz kaygısıyla gerçekleşmiştir. Metinde tamlamaların hepsi dik esre konularak gösterilmiştir. Eğer tamlamada yer alan iki kelime izafet kesresiyle birbirine bağlanacaksa ilk kelimenin son harfinin altına esre konulmakta ve okuyucunun terkibi kolayca çözmesi sağlanmaktadır. Bu tasarrufların mütercime mi müstensihe mi ait olduğuna dair elde somut deliller bulunmasa da, hem aruzun metin üzerine tatbikini kolaylaştırmak hem de metnin vezne ve kastedilen manaya uygun bir şekilde kıraat edilmesi için yazıldığı açıktır. Sadık Yazar, *Tercüme-i İbtidânâme* neşrinde aruz imlası, Farsça terkiplerin dik esre ile gösterilmesi hususunda dikkatli bir müstensih veya müstensih-şair tarafından istinsah edilen başka harekeli manzum metinlerin bu açıdan incelenip, birbirleri arasında ciddi bir mukayese ile kesin bir sonuca varılabileceğini ifade etmektedir.[92] Bu şekilde bir dikkat ve titizliğin mütercime mi yoksa müstensihe mi ait olduğu hususunda kesin bir şey söylemek mümkün olmasa da mevcut üç metinde de (*Kenzü'l-Menâkıb, Tercüme-i İbtidânâme, Tâcü'l-Menâkıb*) aruz imlasının titizlikle uygulanması, bu dikkatin Muhyî'nin elinden çıktığı görüşünü kuvvetlendirmektedir. Üç eserden sadece *Kenzü'l-Menâkıb*'ın müstensihinin bilinip diğerlerinde böyle bir kayda rastlanmaması eserler arası mukayese imkanını güçleştirse de aynı hususların üç eserde de aynı dikkat ve titizlikle görülmesi bu uygulamanın mütercimden kaynaklandığına işaret etmektedir.

[92] Konyalı Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*, (hzl. Cihan Okuyucu, Sadık Yazar). İstanbul: TDK, 2018. s. 41

2.4.2.3. Vaslın (Ulama) Özel Bir İşaretle Gösterilmesi

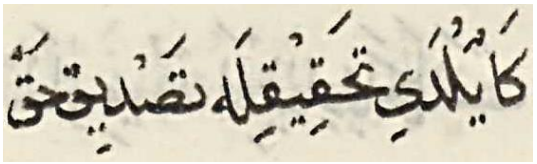
Kenzü'l-Menâkıb'da aruz imlası bağlamında değerlendirilebilecek bir imla hususiyeti de *vasl* (ulama) uygulamasının sad (ص) harfine benzer bir işaretle "ـصـ" gösterilmesidir. Aruz vezni bağlamında vaslın birkaç çeşidi olup bunların tümü elimizdeki metinlerde, kıraat ilminden devşirme olduğu anlaşılan bir işaretle gösterilmiştir.

Divan şairlerinin sıkça başvurduğu *vasl* uygulaması, sonu ünsüzle biten bir kelimeyi vezin gereği ünlü ile başlayan bir kelimeye katarak okumaktır. Şairler bu şekilde kapalı olan bir heceyi açarak açık hece ihtiyaçlarını giderirler. Elimizdeki eserde bu vasl şekilleri şu şekilde gösterilmiştir:

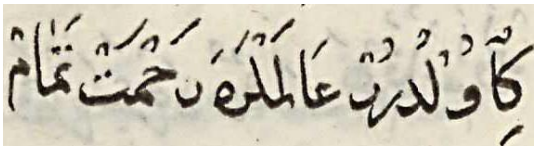
ḥikmeti fażlı**na_è**ren fāżıl-durur

(b. 57)

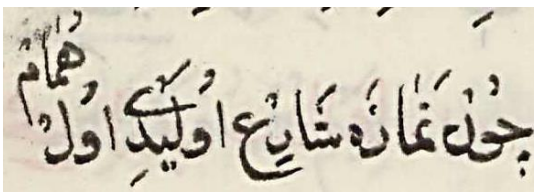
ki_eyledi taḥḳīḳle taṣdīḳ-i Ḥaḳ

(b. 84)

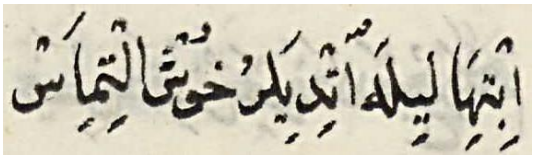
ki_oldurur ʿālemlere raḥmet tamām

(b. 130)

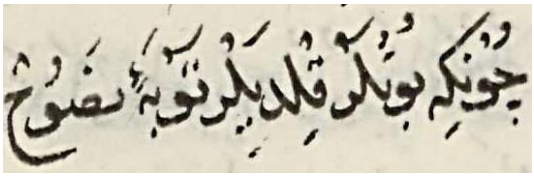
çün namāza şāriʿ **olaydı_ol** hümām

(b. 146)

ibtihāl-**ile_itdiler** ḫoş iltimās

(b. 182)

çünki bunlar ḳıldılar **tevbe_i naṣūh**

(b. 1636)

Aruz vezni ile yazılmış bir metinde, medli hece özellikliği taşıyan bir hecenin vezin gereği tek bir kapalı hece olarak değerlendirilip açık hece değerinin düşürülmesi için ünlü ile başlayan bir sonraki heceye katılarak vasl yapılması gerekir. Klasik Türk şiirinde ahengin oluşmasına katkıda bulunan bu uygulamaya riayet edilmemesi zihaf olarak isimlendirilmiş ve bir aruz kusuru olarak değerlendirilmiştir. Eserde bu uygulamaya dikkat edilmiş ve medli hece özelliği taşıyıp bir buçuk hece okunmaması gereken hecelerde vasl uygulaması mevcut işaretle gösterilmiştir. Vaslda yaygın bir kullanım olmayıp açık hece ile izafet kesresinin birbirine ulanması (bkz. *tevbe_i nasûh)* da *Kenzü'l-Menâkıb*'da karşılaşılan nadir uygulamalardan biri olmuştur.

Metinde titizlikle uygulanan aruz imlası örneklerine bakıldığında, XVI. yüzyılda yaşamış olan bir Mevlevî ve Kâdirî muhibbi, şair ve mütercim olan Muhyî'nin kaleme aldığı *Kenzü'l-Menâkıb*'daki imla dikkati ve titizliğinden çıkarılacak en önemli sonuç, imla meselesinin bir sorun haline gelişinin tahmin edildiğinden çok daha eskiye dayanıyor olmasıdır. Klasik metinlerdeki Türkçe kelimelerin imlası özelinde *aruz imlası* meselesini dikkate alarak bu metinler incelendiği takdirde imla meselesinin ne zamandan itibaren bir sorun haline geldiğini ve bu sorunun çözümünde ne gibi teklif ve tasarruflar yapıldığı daha net görülecektir. Sadık Yazar'ın da dikkat çektiği üzere,

eski edebiyat metinleri ile uğraşan araştırmacıların bir dilbilimci dikkati ve hassasiyetiyle klasik metinlere bakmaları ve dil ile ilgili meselelerin farkında olarak önemli ayrıntıları kaydedip dil çalışmalarına yardımcı olmaları da yine araştırmacıların dikkate alması gereken bir tavsiye niteliğindedir.[93]

[93] Yazar, *a.g.e.*, s. 298.

2.5. BİR MENÂKIBNÂME OLARAK KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB

2.5.1. İslam ve Osmanlı Kültüründe Menakıbname Geleneğine Kısa Bir Bakış

Arapça'da *ne-ka-be* (isabet etmek, bir şeyden bahiste bulunmak) kökünden gelen *menkabe* (ç.menâkıb) sözlükte "öğünülecek güzel iş, hareket ve davranış" manasına gelmektedir. Bu terim ilk olarak IX. yüzyılda derlenmeye başlayan hadis külliyatlarında Hz. Peygamber'in (as) ashabının meziyet, ahlak ve faziletlerini anlatmak için *Kitâbu'l-Menâkıb* başlığı altında teşekkül etmiştir.[94] Yani *menâkıb* kavramı esas olarak önder ve ulvi şahsiyetlerin güzel ahlak, erdem, fazilet ve örnek davranışlarını kaydetmek ve bu şekilde eserler telif etme gayesiyle yazılmaya başlamıştır.

Menakıb kültürü ve literatürünün tasavvuf tarihindeki gelişimi ve seyri IX. yüzyıldan itibaren sufilerin hikmetli sözleri, örnek davranışları ve güzel ahlakını kaydetmek ve aktarmak kastıyla yazılan eserler için kullanılmaya başlamıştır. Meşhur Kuşeyrî'nin *Risâle*'si ve Hücvirî'nin *Keşfü'l-Mahcûb*'u bu kategorideki eserlerin başında gelir. XI. yüzyılda Kâdiriyye ve Rufâiye gibi tarikatların teşekkülleriyle birlikte *kerâmet* (ç.kerâmât) ihtivâ eden olaylar ve hikayeler *menâkıb* tarzı eserlerde daha fazla yer almaya başlamıştır. Abdülkâdir Geylânî ve Ahmed er-Rufâî gibi büyük tarikat pirlerinin hayatı, sözleri ve özellikle kerametlerini içeren eserlerin yazılmaya başlamasıyla birlikte İslam coğrafyasında büyük tarikat pirlerinin kerametlerini barındıran bir *menakıbname* geleneği oluşmaya başlamıştır. Bir süre sonra *kerâmât* ifadesi *menâkıb* ile aynı anlamda kullanılmaya devam etmiştir. *Menâkıb* geleneği devam eden dönemlerde sadece tasavvufi mahiyette ve tarikat büyükleri hakkında yazılan eserler için kullanılmıştır.[95] *Veli* ve *velâyet* kavramlarıyla birlikte *keramet*

[94] Ahmet Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Evliyâ Menâkıbnâmeleri -XV-XVII. Yüzyıllar-*. İstanbul: Timaş, 2016, s. 21.

[95] Haşim Şahin, "Menâkıbnâme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV, 2014, c. 29, s. 112-114.

bahsinin vurgulanması ise bu geleneğin mevcut kavramlar üzerine bina edildiğini göstermektedir.

Haşim Şahin ilgili maddede *menakıbname* türünün, diğer epik-folklorik eserlerden farkını şöyle izah etmektedir:

> "*Evliya menkıbeleri masal, efsane ve destan gibi olağan üstü olayların anlatıldığı edebi türler içinde değerlendirilmekle birlikte konularının gerçek ve kutsal kişiler (veliler) olması, bunların yaşadıkları zaman ve mekanın bilinmesi, anlatılan olayın gerçek olduğuna inanılması, sade bir üslupla yazılmış olmaları itibariyle diğer türlerden ayrılır. Menâkıb kitapları, kerametleri nakledilen velinin yüceliğini müridlere anlatarak onun tarikata daha sıkı şekilde bağlanmasını sağlamak, tarikata yaygınlık kazandırmak amacıyla genellikle o tarikatın mensuplarından biri tarafından sözlü gelenek ve yazılı kaynakların derlenmesiyle meydana getirilir. Menakıbnamelerden faydalanmak suretiyle bazı tarihi olay ve şahsiyetler hakkında diğer kaynaklarda rastlanmayan bilgilere ulaşmak mümkündür. Menakıbnameler ayrıca dönemin ekonomik, sosyal, kültürel, dini özelliklerine, gelenek ve göreneklerine dair çok zengin malzeme ihtiva etmektedir.*"[96]

Menakıb kitaplarının *veli, velayet* ve *keramet* bahislerinin izah ve tahkiye etmesindeki bir husus da bu kavramların itikadi bahislerle ilintili olmasının yanında, kerametleri nakledilen velinin yüceliğini müritlere anlatarak onun tarikata daha sıkı şekilde bağlanmasını sağlamaktır. Bu kitaplar tarikata yaygınlık kazandırmak amacıyla genellikle o tarikatın mensuplarından biri tarafından sözlü gelenek ve yazılı kaynakların derlenmesiyle meydana getirilmiştir.

İslam Medeniyeti'nin bir devamı olarak Osmanlı'da *menakıbname* geleneği ilk kuruluş yıllarında tahkiye ve destan şeklinde oluşmaya başlamış ve müteakip zamanlarda tasavvufi çerçeve içine alınmaya başlanmıştır. Anadolu sahası ilk dönem Türk kültüründe destani-efsanevi eserler de daha sonraları menakıbname adı altında anılmaya başlanmıştır. Mevcut kültürde "*tezkire*" (Tezkire-i Satuk Buğra Han), "*kerâmât*" (Kerâmât-ı Ahi Evran) ve "*vilâyetname*" (Vilayetname-i Hacı Bektaş) kelimeleri de menakıbname yerine kullanılmıştır. Kahramanların hayat ve maceralarından, olağanüstü kuvvetlerinden bahseden *Battalnâme*, *Danişmendnâme*,

[96] Şahin, "Menâkıbnâme", s. 112-114.

Saltuknâme gibi dini-destani eserleri uzmanlar arasında menakıbname literatürü içinde değerlendirenler olsa da bir sonraki başlıkta ele alınacak olan *tezkire, menakıbname* türünün yazılış sebeplerine bakıldığında bu türün salt olağanüstü olaylar, efsanevi-mitolojik karakterler üzerine kurulmadığı ve bir kahraman etrafında oluşturulmaya çalışılan bir kurgu olmadığı görülecektir. Bu bağlamda V.(Xl.) yüzyılda telif edilen ancak asıl nüshası günümüze ulaşmayan *Tezkire-i Satuk Buğra Han*'ın, kahramanı olan hükümdarın kerametler gösteren bir veli hüviyetinde olması ve eserdeki hikayelerin tam anlamıyla birer evliya menkıbesi özelliği taşıdığından bahsedilemez.[97] Bu anlatılar en fazla milli-hamasi bir gayretle oluşturulan efsanevi-epik hikayeler olarak İslam öncesi şekillenen Türk kültürünün taşıyıcıları olarak görülebilir.

İslam kültürünün bir taşıyıcı kolu olan *menakıbname* geleneğinin Osmanlı yazılı kültüründeki tarihsel sürecini Haşim Şahin'in kaleme aldığı ilgili maddede açıkça görüleceği üzere Anadolu Türk-Tasavvuf kültürünü oluşturan Ahmed Yesevî, Mevlana Celaleddin Rumî gibi veli-önder şahsiyetlerin hayatları hakkında kaleme alınan menakıbname türündeki eserler bu kültürün şekillenmesinde öncü bir rol oynamıştır. Sonrasında Sadreddin Konevî, Evhadüddîn-i Kirmânî, Fahreddîn-i Irâkî ve Necmeddîn-i Dâye gibi hayatları, talebeleri ve eserleriyle Anadolu Selçukluları zamanında şekillenmeye başlayan tasavvuf kültüründe derin izler bırakan sufiler hakkında yazılan menakıbnameler de bu geleneğin İslami geleneğin bir devamı olduğunu göstermektedir.

Menakıbname geleneğinin müteakip asırlarda devam eden ve bir kültürü şekillendiren eserlerden ziyade, mevcut tarikat ve geleneklerin taşıyıcısı olan eserler hüviyetine büründüğünü görülüyor. Tarihi-menkıbevi bir hüviyette olan Bektaşi-Kalenderi geleneğine ait *Menâkıbü'l-Kudsiyye fî Menâsıbi'l-Ünsiyye, Menâḳıb-ı Cemâleddîn-i Sâvî,* Ebülhayr Rumî'nin *Saltuknâme*'si; *Vilâyetnâme-i Hacı Bektaş Velî, Vilâyetnâme-i Abdal Musâ, Vilâyetnâme-i Seyyid Ali Sultan, Vilâyetnâme-i Sultan Şücâeddin, Vilâyetnâme-i Otman Baba ve Vilâyetnâme-i Koyun Baba* gibi Bektaşi geleneği içinde ortaya çıkan diğer menakıbnameler bu türün en tanınmış örnekleri olarak zikredilebilir.

[97] Şahin, "Menâkıbnâme", s. 113.

XV. yüzyılda Anadolu'da tarikat kollarının yayılmasıyla birlikte menakıbname yazımında belirgin farklar ve ciddi bir artış görülmektedir. Gülşeniyye, Halvetiyye, Celvetiyye, Şâbâniyye gibi bu asırlarda teşekkül eden tarikatların pirleri, önder şahsiyetleri hakkında menakıbnameler yazılmaya başlanmıştır. Anadolu dışında özellikle İran sahasında Nakşibendiyye ve Kâdiriyye gibi tarikatlar faaliyet göstermiştir. Nakşibendi şeyhleri hakkında Kâşifî'nin *Reşeḥât*'ı başta olmak üzere birçok menakıbname kaleme alınmıştır. 1503 yılında Farsça olarak tamamlanan *Reşehât*'in 1569'da sade Anadolu Türkçesi'yle Muhyî Gülşenî, 1585'te münşiyane bir üslupla Muhammed Şerif el-Abbâsî Trabzonî tarafından Türkçe'ye tercüme edilmesi de Nakşibendi tarikatinin erken dönemde Anadolu kültürüne tesir ettiğinin bir kanıtıdır.[98] Nakşibendiyye ekolünün temel eserlerinden biri olan *Reşehât* gibi Kadiriyye geleneğinin dürr-i yetimi olan *Behcetü'l-Esrâr*'ın ilk Türkçe-manzum tercümesi olan ve 1604'de istinsah edilen *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*'in de aynı dönemlerde telif edilmesi, bu geleneklerin tarikat kolları ve meşayih olarak daha geç dönemlerde faaliyet göstermiş olsa da eserleriyle Anadolu tasavvuf kültürünü etkisi altına aldığı görülmektedir.

2.5.2. Attar, Lamiî Çelebi ve Hüseyin Vassaf'ın Eserlerindeki Telif Sebepleri Işığında Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb*'ı Yazma Sebebi

Yukarıda özetle tarihsel panaroması verilen *menakıbname* geleneğini daha iyi anlamak için İslam kültüründe ve Osmanlı'da telif edilen menakıbname türü eserlerin sebeb-i telifleri ve bu eserleri okumanın faideleri bağlamında bu tarz eserlerin neden yazıldığına dikkat çekilirse Anadolu tasavvuf kültüründe bu geleneğin nasıl ve hangi ihtiyaca binaen oluşturulduğu daha iyi anlaşılabilir.

Feridüddin Attar (ks), *Tezkiretü'l-Evliyâ*'nın[99] mukaddimesinde evliya tezkireleri ve dolaylı olarak bu geleneğin bir devamı olacak menakıbnamelerin telifi ve bu

[98] Necdet Tosun, "Reşehât" *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV, 2008. c.35 s. 8-9.

[99] Feridüddin Attar, *Tezkiretü'l-Evliyâ*, (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Semerkand, 2015, s.54-60.; *Ferîdüddîn Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ'sının Eski Anadolu Türkçesi Tercümesi (Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesindeki Yazma Nüshanın Neşri)* (hzl. György Hazai). Ankara: TÜBA, 2017, s. 27-32.

eserlerin okunmasının faydalarından bahseder. Müellifin böyle bir eser yazmasındaki faydalar şöyle özetlenebilir:

1. Kur'an ve hadis-i şeriflerden sonra sözlerin en yücesi ve değerlisinin sufi, velilerin sözleri olması. Çünkü onların sözleri amel, tatbik ve halin neticedir. Ezber yahut talim yoluyla alınmış değildir.

2. Allah Teala'nın dostlarıyla olan yakınlığı ve sohbeti dolayısıyla Şeyh Abdullah Ensârî'nin üstadına merhamet edildiğine rüyasında şahit olması,

3. Kişinin kendi hal ve fiillerinin evliyaullah gibi olmadığını görüp kusurlarını itiraf ederek riya ve ucbdan kurtulmaya çalışması,

4. Velilerin sözleri Allah'ın askerleridir. Müride ikan ve manevi kuvvet verir. Bu menkıbeleri dinleyen salikler ve taliplerin bu yola daha kuvvetli bağlanması,

5. Resul-i Ekrem'in (as) "Salihlerin zikredildiği yere Allah'ın rahmeti inzal olur." buyurmaları mucibince bu rahmetten hissedar olunması,[100]

6. Velilerin manevi himmetleriyle insanların gönlüne medet, feyz ve bereket erişmesi,

7. Çoğu insanın Kuran ilimlerini (sarf, nahiv, lügat ilh..) tahsil etme imkanı olmaması dolayısıyla ayet ve hadislerin şerhi mahiyetindeki sufi sözlerini herkesin anlayabilecek olması,

8. Batıl bir sözün kişiye maddi-manevi verdiği zarara kıyasla Kuran'dan ve Hadis'ten süzülmüş bu sözlerin kişiye vereceği maddi-manevi refah, saadet ve bereketin ziyade olması,

[100] *Behcetü'l-Esrâr* tercümelerinin sebeb-i teliflerinde de çokça zikredilen bu hadis-i şerîfin, menakıbname kültürünün yaygınlaşmasında önemli bir saik olduğu görülmektedir.

9. Sufi şahsiyetlerin, gaflet ve masivaya karşı her gün evliyaullah sözlerinden birkaç sayfa okunmasını tavsiye etmeleri,

10. "Kişi sevdiğiyle beraberdir." hadis-i şerifi mucibince; kişinin dostluk yaptığı, muhabbet ettiği, gönül ilişkisi kurduğu kişilerle dünyada da ahirette birlikte olacağı düşüncesiyle Hakk'ın salih kullarıyla beraber olma isteği, Feridüddin Attar'ın böyle bir eseri vücuda getirmesindeki temel saiklerdir.

Attar, *Tezkiretü'l-Evliyâ* isimli eserinin yazılış sebeplerini şöyle açıklamaktadır:

1. Böyle bir kitabın yazılmasına rağbet gösteren dostların ricaları,

2. Kendisinden geriye bir yadigar kalması. Vefatından sonra eseri okuyan kişinin bundan bir genişlik ve bir ferahlık bulup kendisini hayır duası ile yadetmesi. Onun da bu dua sebebiyle kabirde bir ferahlık ve genişliğe ulaşması.

3. Kıyamet gününde, kitapta zikrettiği sufilerin bu vesileyle aciz halini görüp kendisine şefaat edileceğini ümit etmesi,

4. Zikrettiği salih ve veli zatlara olan muhabbet, hürmet ve onların sözlerini yaymadaki gayreti vesilesiyle Allah Teala'nın merhametini ve affını umması, Attar'ın bu eseri telif etmesine sebep olan muharrik unsurlardır.[101]

[101] *a.g.e.* s.54-60; *a.g.e.* s.27-32

Klasik Türk Edebiyatı'nda telif ve tercüme eserleriyle önemli katkıları olan ve Osmanlı'da edebiyat ile tasavvuf kültürünü buluşturan velud sufi şahsiyet Lami Çelebi de meşhur *Nefâhatü'l-Üns*[102] tercümesinde eserinin telif sebeplerini şöyle açıklar:

1. Tasavvuf kültüründe çok değerli olan bu eserin faydalarını umum ile buluşturmak,

2. Allah'ın inayeti ve evliyanın himmeti ile dolu olan ve insana mutluluk veren bu sözleri Türkçe'ye tercüme edip anlamı gizli ve müşkül olanları Anadolu Türkçesi ile açıklamak[103],

3. Dostlarının, kendisinden Farsça olarak yazılan *Nefâhatü'l-Üns*'ü Türkçe'ye tercüme etmesini ve Anadolu'nun samimi dervişlerine hediye etmesini istemeleri; bu gayret ve hizmetinin neticesinde isminin hayırla yad edilmesi için bir vesile olmasını telkin etmeleri, kendi ifadesiyle Lami Çelebi'ye *Nefâhat*'i tercüme ettiren temel sebeplerdir. [104]

Lami Çelebi de Attar'ın eserinde olduğu gibi *menakıbname* türü eserlerin okunmasındaki faydaları mukaddimesinde zikretmiştir. Lami Çelebi'nin, Attar ile hemen hemen aynı meselelerden bahsetmesi, kültürel sürekliliğin takibi yanında Lami'nin *Tezkiretü'l-Evliyâ*'dan etkilendiğini göstermesi açısından da önemlidir. Lami bu faydaları şöyle sıralar:

1. Kitapta yazan sözleri ve menkıbeleri mütalaa ve mülahaza ederek okuyan kişilerin, sufilere ve velilere bir yakinin hasıl olması; böylece velayete, velilere ve keramete muarız olanların hezeyanlarından etkilenmemeleri

2. Buradaki sözlerin kişinin kalbine, nefis ve şeytan karşısında destek olacağı ümidi,

---

[102] Abdurrahman Câmî (hzl. Süleyman Uludağ, Mustafa Kara), *Evliyâ Menkıbeleri (Lâmî Çelebi'nin Nefâhâtü'l-Üns Tercümesi)*. İstanbul: Pinhan, 2011.

[103] Lâmî Çelebi'de görülen bu kasıt Konyalı Muhyî'de ve diğer tercümelerde de karşımıza çıkmaktadır.

[104] Câmî, *a.g.e.*, s. 59-62.

3. Salihlerin sözlerini, pirlerin menkıbelerini ve hallerini mütalaa etmenin, müritlerin gönlü için bir terbiye ve irşad vesilesi olması, zor ve sıkıntılı zamanlarında onları hatırlayıp sabır ve sebat etmeleri,

4. Bu söz ve menkıbelerin, kişiye salih ve velileri sevdirmesi ve aralarında manevi bir rabıta hasıl olması,

5. Salihlerin ve velilerin menkıbelerini dinlemekteki en asgari faydanın, insanın kendi fiil, hal ve sözlerinin onlarınki gibi olmadığını bilmesi ve nefsaniyetten, kendini beğenmek hastalığından kurtulması olacağı,

6. Allah'ın salih ve veli kullarını kabul etmenin ve onları inkar etmemenin dahi büyük bir nimet olması. Allah'ın dostlarına düşman ve münkir olmanın bütün günahların en beteri olmasıyla Allah'ın rahmet ve merhametinden mahrum olunması.[105]

Osmanlı'nın son dönemlerinde yazılan ve ansiklopedik bir menakıbname-hal tercemesi hüviyetinde olan merhum Osmanzade Hüseyin Vassaf'ın *Sefîne-i Evliyâ* isimli eserinde, evliya tezkirelerinin faydaları hakkında yazdıkları da burada zikretmeye şayandır. Hüseyin Vassaf meşhur eserinde şarih-i Mesnevi Sarı Abdullah Efendi'den yaptığı iktibas ile bu nev'i eserlerin okunmasındaki faydaları şöyle beyan etmektedir:

> "*Kümmel-i ârifînin makâmât ve hâlâtını nakl u rivâyette olan fevâid-i celîlenin biri budur ki: Müddeiyân-ı bî-hâlet, hısâl-i hamîdeleri zikr olunan ashâb-ı makâmâtın ahvâline muttâli' olur ve kendi mertebelerini görür. Kalbinde incizâb-ı küllî husûl bulur. Tasarruf ve vesavîs-i şeytâniyyeden halâs olurlar. Mirsâd-ı târîk-ı ümemden inhirâf etmezler! Ehlullâha muhabbeti artar; onların feyzi ile perveriş-yâb-ı kemâl olur.*

[105] Câmî, *a.g.e.*, s.141-143.

Cenâb-ı Hak ona bir sâhib-i irşâd ihsân eder; devlet-i sermediyyeye vâsıl olur."[106]

Yukarıdaki iktibastan da anlaşılacağı üzere, Hüseyin Vassaf'ın da eserini kaleme almasındaki esas saik Attar ve Lami Çelebi'ninkiyle ile aynıdır. Manevi bir halden yoksun iddia sahiplerinin, fazilet ve ahlak-ı güzideleri zikredilen zatların hallerini dinleyip kendi durumlarının farkına varmaları ve kalplerinin bundan etkilenmesi; şeytan ve nefsin vesveselerinden kurtulmaları; sırat-ı müstakimden ayrılmamaları ve Allah dostlarına olan itikat ve muhabbetlerinin ziyadeleşerek iki dünya saadetine nail olmaları menakıbname türü eserleri yazdıran temel sebepler olmuştur.

Konyalı Muhyî de *Kenzü'l-Menâkıb*'ın sebeb-i telifi hakkında 161-210 beyitleri arasında kendisinin *Behcetü'l-Esrâr*'a baktığında ravilerin, Abdülkadir Geylânî'nin sırlarını, hallerini, önderliğini ve Allah dostları arasındaki yerini naklettiklerini fakat kitabı ya anadili Arapça olanların ya da medrese tahsili görüp Arapça okuyanların anlayabileceğinden; Arapça bilmeyenlerin ise bu kitaptan istifade edemediğini söyler. Anadolu'daki samimi Kâdiri dervişleri (metinde *Ḳādirîden ehl-i Rūm* şeklinde geçiyor) Muhyî'ye gelip kendisinden bu eseri manzum bir şekilde *Türkî dilin*/Türkçe'ye tercüme etmesini talep ettiğini Muhyî'nin de okuyanlara ve dinleyenlere kolaylık olsun diye Arapça asıl metinden seçkiler yaparak, müşkil olan ibareleri izah edip Türkçe'ye tercüme ettiğini ve telifine ilham ile *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib* ismini verdiğini söylemektedir.

Muhyî asıl metnin tercümesine başlamadan önce *menakıb* ve *veli* kavramları hakkında 211-433 beyitleri arasında şu nasihatlerde bulunur:

1. Menkıbeler, ibretlik hikayeler olduğu için, onu dinlemeyi sevenler için derslerle doludur.

2. Menkıbeler, Allah'ın sevgilisinin meclisi olup bunlar rahmani meze ve içkiyle dolu kadehlerdir.

[106] Osmanzâde Hüseyin Vassâf (hzl. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), *Sefîne-i Evliyâ*. İstanbul: Kitabevi, 2015. s. 13.

3. Aşk ve tasavvuf ehli, Allah adamlarını konu eden menkıbeler üzerinde tefekkür ederler.

4. Menkıbeler ilim ve marifet işaretlerinin tükenmez hazinesi ve hazineler işaretlerini barındıran; yegane padişah olan Allah'ın sırlarının ambarı ve ilahi nurların hazinesi ve "Gizli bir hazine idim" sırrının esrarı ve muhabbet remizlerinin nurlarıdır.

5. Maneviyat yolucusu, manevi padişah olmak için bu menkıbeleri dinleyip anladıklarınla amel etmelidir.

6. Menkıbelerin sırlarına gönülden inanmak gerekir ki, aşkın samimiyeti ile menkıbelerin iyilik ve hayırları görülsün.

7. Menkıbeler marifet denizidir. İrfan incileri ve aşk ehlinin ruhudur. Baştan başa, uçtan uca tamamiyle nurdur, nurlar ile çevrilidir.

Feridüddin Attar, Lami Çelebi ve Hüseyin Vassaf gibi meşhur tezkire ve menakıbname müelliflerinin eserlerinde de şahit olunduğu üzere menakıbname kültürü, bu tarz eserlerin ilk telif edildiği zamanlardan itibaren kültürel sürekliliğini devam ettirmiştir. *Kenzü'l-Menâkıb* isimli *Behcetü'l-Esrâr* tercümesini kaleme alan Konyalı Muhyî de mezkur sebeplere yakın bir tavır göstermektedir. Edebi ifadenin ve coşkunluğun sebep olduğu mübalağa ve teşbih unsurlarıyla böyle bir eseri neden tercüme ettiğini ifade eden Muhyî'nin de kendisinden önceki müelliflerle aynı kaygı ve ümitleri taşıdığı görülmektedir.

2.6. *KENZÜ'L-MENAKIB*'IN MUHTEVASINI OLUŞTURAN TASAVVUFÎ KAVRAMLAR

Tasavvuf ve özellikle Kadiriyye geleneğinde önemli bir yere sahip *Behcetü'l-Esrâr*'ın müntehabat şeklindeki tercümesi *Kenzü'l-Menkakıb,* ihtiva ettiği menkıbelerden ziyade yapılan intihablarla da dikkat çekmektedir. Eserin müellifi Konyalı Muhyî'nin tevhid, na't ve münacat bölümlerinden sonra *veli, velayet* ve *menkıbe* bahislerindeki görüşleri başka bir ifadeyle öğütleri, seçtiği menkıbelerdeki tercih sebepleri hakkında bazı ipuçları taşımaktadır. Bu bölümde metnin intihabındaki muhtevayı oluşturan konu ve kavramlar eser bağlamında incelenip genel bir tahlili yapılmaya çalışılacaktır.

Sosyal bilimlerin doğası gereği kesin bir hükme varmak mümkün olmadığı için metin ve müellifle alakalı bazı hususlar göz önünde bulundurularak, bu kavramlar kaynaklarda geçtiği hali ile değerlendirmeye ve halk kültüründeki yeri daha belirgin hale getirilmeye çalışılacaktır. Bu kavram ve ıstılahlar temelde akaid eserleri ve muteber tasavvufi kaynaklara istinat edilip mütercimin böyle bir eseri nasıl bir zemin üzerine bina ettiği anlaşılmaya çalışılacaktır.

2.6.1. İslamî Literatürde *Veli, Velayet* ve *Keramet* Kavramlarına Kısa Bir Bakış

Veli sözlükte "yardım eden, koruyan; yardım edilen, korunan" anlamlarına gelmektedir. Hücvîrî, hem fail hem de meful anlamını veren bu kelimenin bütün manalarının (Hak'tan kula, kuldan Hakk'a izafesi) caiz olduğunu söyler. Yani, kulun Hakk'ı sevmesi ve dost edinmesi yahut Hakk'ın kulu sevmesi ve dost edinmesi mümkündür.[107] Kelimenin çoğulu olan *evliya* terimi ise Türkçede genellikle tekil anlamda kullanılır. Mutasavvıflar veliliği genel (velayet-i amme) ve özel (velayet-i hassa) diye ikiye ayırırlar. Genel anlamda her mümin Allah'ın dostudur ve O'nun veli kuludur. Özel anlamdaki velilik ise düzenli, devamlı, kararlı ve ihlaslı bir şekilde ibadet ve kulluk eden, başta peygamberler olmak üzere takva sahibi bütün salih

[107] Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb (Hakikat Bilgisi)*, (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah, 2016. s. 274.

müminlere mahsustur.[108] Allah Teala'ya ibadet, kulluk ve itaatin dereceleri olduğu gibi Hakk'a yakınlık ve dostlukta da kişinin gayret ve himmetine bağlı olarak dereceler bulunmaktadır.

İslami literatürde *veli, velayet* ve *keramet* bahislerini, ilk olarak temel akaid kitaplarında geçtiği şekliyle değerlendirmek daha sıhhatli bir yol olacaktır. Meşhur Hanefi fakihi ve muhaddis İmam Tahavi'nin Ebu Hanife ile öğrencileri Ebu Yusuf ve Muhammed'in itikadi görüşleri çerçevesinde Sünni itikad esaslarını ihtiva eden, ehl-i sünnet çevresinde büyük kabul görmüş ve üzerine birçok şerh yazılmış, müstakil şekilde ve şerhleriyle birlikte birçok neşri yapılan *el-ʿAkidetü't-Tahaviyye* isimli eserinde *velayet* ve *keramet* bahsine şu şekilde değinilmiştir:

> "*Velilerden hiçbirini, peygamberlerden (as) hiçbirine üstün tutmayız. 'Bir peygamber tüm velilerden faziletlidir.' deriz. Velilerin kerametlerinden bize nakledilenlere; güvenilir (ravi)ler(in rivayerlerin)den sahih olanlarına inanırız.*"[109]

İslam medeniyeti ve hususen Osmanlı medreselerinde okutulup temel akaid eserlerinin başında gelen Necmeddin en-Nesefi'nin *ʿAḳā'idü'n-Nesefi* diye bilinen muhtasar akaid kitabının en meşhur şerhi olan Teftezani'nin *Şerhü'l-Akaid*'inde ise bu kavramlar bir itikad umdesi olarak şöyle izah edilmiştir:

> "***Velilerin kerametleri haktır.***
>
> *Veli mümkün olduğu nisbette Allah Teala ve sıfatları hakkında marifet ve bilgi sahibi olan, ibadet ve ta'atlere sürekli olarak riayet eden, günah ve kötülükten daimi surette kaçınan, hazlara, şehvet ve hırsla dalmaktan uzak kalan kişidir.*
>
> *Kerametin hakikat ve mahiyetinin delili, sahabe ve onlardan sonra gelenlerden zuhur edip de tevatür derecesine ulaşan ve onun için de inkarı imkansız olan harikulade hadiselerdir. Vukuu sabit olduktan sonra bir meselenin imkanını ispat etmeye ihtiyaç yoktur.*

[108] Süleyman Uludağ, "Veli" *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV, 2013. c. 43, s. 25.

[109] İmam Ebû Cafer et-Tahavi, *Ehl-i Sünnet Akaidi (Muhtasar Tahavi Akidesi Şerhi),* (çev. Ebûbekir Sifil). İstanbul: Rıhle, 2015. s. 248.

Keramet, adeti nakz yolu ile veliden zuhur eder."[110]

Veli, velayet ve *keramet* hakkında Kuran-ı Kerim ve hadis-i şeriflerdeki delilleri ulema tarafından mevcut delillerle akaid kitaplarında zikredilmiştir. Alimlerin eserlerinde de görüldüğü üzere *veli, velayet* ve *keramet* bahisleri aynı başlık altında toplanmış ve birlikte zikredilmiştir.

Bu kavramlar muteber tasavvuf kaynaklarında hususi bir yer teşkil etmiş olup geniş bir şekilde izah edilmiştir. Hücviri *Keşfü'l-Mahcub*'da "*Marifet ve tasavvuf yolunun esası ve aslı velayet ve velayetin kabul edilmesi temeline dayanır.*" der ve tüm büyük zatların velayetin hükmünün ispat ve kabulü noktasında ittifak ettiklerini söyler.[111] Hücviri "*Kim benim velilerimden bir veliye eza ederse, bana karşı savaşmayı helal saymış olur.*"[112] hadis-i kudsi'sini eserinde şu şekilde yorumlar:

> "*Bundan maksat, ulu ve yüce Allah'ın kendi muhabbetini, dostluğunu ve velayetini tahsis ettiği evliyasının mevcut olduğunu bilmendir. Allah'ın mülkündeki valileri bunlardır. O bunları seçmiş ve kendi fiilini izhar etmenin nişanesi kılmış, onlara çeşit çeşit kerametler ve lütuflar tahsis etmiş, mizaç ve tabiatlarının afetlerinden onları arındırmış ve nefse tabi olmaktan kendilerini kurtarmıştır. Bu suretle onların himmeti ondan başkası değildir, onların ünsü ondan başkası ile beraber olmaz. Bizden önce geçmiş çağlarda onlar var idi, şimdi de mevcutturlar, bundan sonra da kıyamet gününe kadar varlıklarını muhafaza edeceklerdir. Zira Allah Teala bu ümmeti, diğer ümmetlerin tümünden daha şerefli kılmıştır.*"[113]

Muhyî'nin *Kenzü'l-Menakıb*'da Allah dostlarına olan bakışın nasıl olması gerektiği hakkındaki bölümlerde Hücviri ile aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Bu kıyas ve benzerlik kültürel sürekliliğin ve beslenilen kaynakların yakınlığı bağlamında ciddi ipuçları taşımaktadır.

---

[110] Taftazânî, *Şerhü'l-Akaid (Kelam İlmi ve İslam Akaidi)*. (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah, 2015. s. 250-252.

[111] Hücvîrî, *a.g.e.* s. 273.

[112] Buhari, *Rekaik*, II, 61.

[113] Hücvîrî, *a.g.e.* s. 275.

Keramet konusunda ise kaynaklar *velayet* meselesine kıyasla daha geniş izahatlarda bulunmuştur. Bu husus özellikle *mucize* bahsi ile irtibatlandırılarak sağlam deliller üzerine bina edilmiştir. Kuşeyri, *Risale*'sinde bu hususta şöyle bahseder:

> "*Evliyadan kerametin zuhur etmesi caizdir. Caiz oluşunun delili ise şudur: Kerametin zuhura gelmesi aklen tasavvur edilen bir iştir ve akli-nakli esaslardan hiçbirinin iptalini gerektirmez. Allah Teala'yı kerameti icat ve halk kudretine sahip olmakla vasfetmek vaciptir. Kerametin Allah Teala'nın kudreti dahilinde bulundunu bilmek vacip olunca, vücuda gelmesinin imkanına engel olan hiçbir şeyin bulunmadığı anlaşılmış olur."*[114]

Kuşeyri, meseleyi izah ettikten sonra Kuran ve hadislerden deliller getirerek tevatür seviyesine ulaşmış rivayetler ile delillendirir. En nihayetinde ise marifet ehli olan cumhurun görüşünün velilerden kerametlerin zuhur etmesini caiz görmenin vacip olduğunu, keramet nevinden olan haber ve menkıbeler tevatür haddine ulaşacak kadar ziyade olup bu rivayetlerin prensip olarak kerametin mevcudiyeti ve velilerden zuhuru hakkında kuvvetli bir ilim hasıl edecek ve bu konudaki şüpheleri izale edecek mahiyette olduğundan bahseder.

Hücviri ise kerametin, iman gibi umumi değil hususi olduğundan bahseder. Velayet, kişinin gayret, himmet ve ubudiyyeti nisbetinde özel bir durum olması gibi keramet de hususidir. Bu tarz özel halleri inkar etmenin açıktan açığa inatçılık olduğunu söyler. Hücviri de *keramet* konusunda Eş'ariler ve Maturidilerin ittifak ettiğini zikreder. *Kerametin*, velinin sadık ve samimi oluşunun bir alameti olduğu ve bu sıdk u eman neticesinde Hakk'ın kuluna bir ikram ve ihsanı olduğundan bahseder.

Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış, Ekberi ve Mevlevi tarikatlerine intisabı ve te'lif ettiği eserleri ile maruf olup *Füsusu'l-Hikem* ve *Mesnevi* şarihi olarak bilinen Ahmed Avni Konuk, *Füsusu'l-Hikem* şerhinde *keramet* ve *tasarruf* mevzularını şu şekilde izah eder:

> "*Hak Teala Hazretleri bu alem-i his ve şehadette, talib-i ata olanlara, bir adet ve esbab ve yol vaz' etti ki, ata-yı ilahi taliblere bu alem-i şehadetin adeti üzere bir takım sebebler vasıtasıyla bir tarik-i mahsustan gelir.*

[114] Kuşeyrî, *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyî Risalesi*. (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah.2014. s. 433.

...Fakat bir nebiyy-i zi-şan mu'cize ve onun varisi bulunan bir veliyy-i kamil keramet olmak üzere, yed-i mübarekini hava-yı nesimi içine uzatıp bir buz parçası istihsal edebilir. Zira onlar sıfat-ı beşeriyyelerinden fani olup Hakk'la baki olmuş olduklarından, onların kudret fiilleri, Hakk'ın kudreti ve fiilidir ve kudret-i Hak bazan adeti yırtar; böyle hariku'l-ade ahval zuhura gelir. Hak Teala adeti, latif ve mümtezic bir takım sebepler üzerine vaz' etmiştir. Ba'dehu bu alem-i esbabın verasında, avalim-i saire mevcud olduğunu ızhar için mu'cize-i enbiyayı, adeti hark edici kılmıştır. Bu dünyada izzet ve nimet dahi bize ala-tarikı'l-ade bir takım sebepler vasıtasıyla gelir. Fakat zahirde izzet ve nimete vasıta olabilecek esbabın zail olduğunu müşahede edersen, sebebin ma'zul olduğu gibi kudret-i ilahinin dahi ma'zul olduğunu zannetme! Madem ki müsebbib ma'zul değildir, onun diğer esması yediyle sana ata-yı ilahi gelir. O müsebbib ezelde her neyi kaza ve takdir etmiş ise meydanda sebeb görünmese bile kudret-i mutlak sebepleri ızhar eder."[115]

Merhum Ahmed Avni Konuk, bu izahatında Allah Teala'nın bu imkan aleminde tabiattaki tüm olayları esma ve sıfatlarının tecellisi gereği sıkı bir sebep ve sonuç ilişkisine bağlamıştır. Buna kelam ve felsefe ıstılahında *illiyet/nedensellik* ilkesi de denir.[116] Bu döngü İslami literatürde *adetullah/sünnetullah*, modern dönemde ise tabiat/doğa kanunları olarak ifade edilmiştir. Ancak felsefede -özellikle Meşşai ekolde- bu sebep-sonuç ilişkisi zorunlu/zaruri olarak mevcut yasaların, adetlerin dışına çıkılamayacağı kabul edilmiştir. Daha çok Meşşailer tarafından kabul edilen bu içkin nedensellik yasası, tabiat kanunlarının maddenin zatında içkin olduğu ve bunun değişemeyeceğini temeline dayanır. Filozoflar, Allah'ın hür ve serbest bir iradesi olduğu kanaatine imkan vermeyen *mucibün bi'z-zat* bir Allah tasavvurunu benimserken kelamcılar özgür bir iradeye sahip *fail-i muhtar* ve *kadir-i mutlak* bir Allah anlayışını savunmuşlardır. Merhum Avni Konuk'un da izahıyla alem-i his ve şehadette esas olan Allah'ın esma ve zatıyla tecellisi olup Cenab-ı Hakk'ın hususi kulları için bu adetini nakz edeceği ve işlerliliğini kaldırabileceğinden bahsediyor.[117]

---

[115] Ahmed Avni Konuk (hzl: Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın), *Füsûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*. İstanbul: İFAV, 2015. c.1, s. 254-255.

[116] İlhan Kutluer, "Determinizm" *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 1994. s. 215-220.

[117] Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Keramet*. İstanbul: Sufi, 2017. s.68-69.

Kuşeyri ve Hücviri'ye ek olarak Serrac Tusi[118], Kelebazi[119], Lami Çelebi[120] ve İbn Haldun[121] da *veli, velayet* ve *keramet* bahislerinde aynı argümanları, delilleri ve akıl yürütmeleri kullanarak meseleleri izah etmiştir.

2.6.2. Muhyî'nin *Veli, Velayet* ve *Keramet* Hakkındaki Görüşleri

Konyalı Muhyî, eserlerinden anlaşıldığı üzere coşkun bir tasavvuf neşvesine sahiptir. Eserlerine bakıldığında Muhyî'nin tercüme ettiği menkıbelerin mukaddime bölümlerinde *veli, velayet, keramet* ve *menkıbe* kavramlarından bahsetmesi hitap ettiği kesimin bu kavramlara olan bakış ve inanışları dolayısıyla olduğu düşünülmektedir. Muhyî, nasihatlerine başlamadan önce "*can kulağıyla dinle, duy, işit, kulağına küpe et, güzelce dinle*" gibi uyarıcı ifadelerle okuyanlar ve dinleyenler için sözlerine önceden dikkat çekerek meselenin önemini vurgulamıştır. İlk olarak Muhyî *Tacü'l-Menakıb*'da *fi'n-naṣīḥati ve'l-mevʿiẓe* başlığı altında Allah dostları hakkında şöyle bahsetmektedir:

kim buyurdı ol Resūl-i şāh-ı dīn
evliyā ḥaḳḳında māh-ı şāhidīn

evliyā şānını çoḳ medḥ ètdi ol
evliyānuŋ münkirin ḳadḥ ètdi ol

evliyānuŋ medḥidür medḥ-i Ḫudā
evliyā Ḥaḳ'dan degül zīrā cüdā

evliyā vaṣfında ètdi ḫoş beyān
diŋler-iseŋ èdeyim sırrın ʿayān

ʿinde ẕikri'ṣ-ṣāliḥīn dāyimā
tenzilü'r-raḥme buyurdı ol hümā

ʿāşıḳ-ı Deyyānī'dür bil evliyā
ṣādıḳ-ı Ḥaḳḳānī'dür bil evliyā

[118] Serreac Tûsi, *İslam Tasavvufu*, (çev. Hasan Kamil Yılmaz). İstanbul: Erkam, 2016. s.369-382.

[119] Kelebâzî, *et-Ta'arruf*, (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah, 2014, s. 109.

[120] Câmî, *a.g.e.*, s. 129-139.

[121] İbn Haldun, *Mukaddime*, (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah, 2015. c. 2, s. 852.

evliyādur bil Ḥaḳ'a āşıḳ olan
ṣāliḥ_olmaḳlıġa hem ṣādıḳ olan

bu ḥadīṯüŋ maʿnisin taḥḳīḳ_èdüp
Muṣṭafā'nuŋ ḳavlini taṣdīḳ_èdüp

dèdiler cümle muḥaḳḳıḳ ṣāliḥīn
evliyādur ġayr-i ḫalḳ-ı ṭaliḥīn

hem ḥadīṯinde murād-ı Muṣṭafā
evliyādur evliyādur evliyā (19a-20b)

Muhyî Hz. Peygamber'in, Allah'ın dostlarını ve salih kullarını övdüğünü ve onları inkar edenleri zemmettiğini söylemektedir. Allah Teala'yı övmenin, dolaylı yoldan Hak'tan hiçbir zaman ayrı olmayan dostlarını da övmek olduğunu söyleyen Muhyî, "*Salihlerin anıldığı yere rahmet iner*." hadis-i şerifi fehvasınca tüm muhakkiklerin bu hadiste zikri geçen *salih* zatların Allah dostları olduğunu ifade etmektedir.

enbiyānuŋ nūrı Aḥmed nūrıdır
çarḫ-ı dīn māhı Muḥammed sırrıdır

evliyānuŋ sırrı Aḥmed sırrıdır
ʿālemüŋ şāhı Muḥammed sırrıdır

ẕāt-ı Ḥaḳḳ'uŋ maẓharıdur Muṣṭafā
hem şıfātuŋ maẓharıdur Muṣṭafā

Muṣṭafā kim nūr u sırr-ı ẕātdur
cümle ʿālem ḥüsnine mirʾātdur (22a)

Yukarıdaki beyitlerde *hakikat-i Muhammedi* düşüncesini benimsediği anlaşılan Muhyî, tüm peygamberlerin nurunun Hz. Peygamber'in (sav) nuru ve Allah dostlarının taşıdığı sırların da yine Hz. Peygamber'in sırrı olduğunu söylemektedir. Hz. Peygamber, Allah Teala'nın zat ve sıfat tecellilerine mazhar olup tüm kainat onun güzelliğinin bir aynasıdır.

maẓharıdur Aḥmed'üŋ çün evliyā
maṭlaʿıdur nūrunuŋ çün aṣfiyā

hem nebīdür *raḥmeten li'l-ʿālemīn*
nāyibidür evliyā-yı kümmelīn

raḥmet-i Ḥaḳ'dur vücūd-ı Muṣṭafā
ḳurbet-i Ḥaḳ'dur sücūd-ı Muṣṭafā

ol sebebden *ʿinde ẕikri'ṣ-ṣāliḥīn*
nāzil_olur raḥmet-i Ḥaḳ èy emīn (22b)

Muhyî'ye göre Allah dostları ve tertemiz kullar, Hz. Peygamber'in ahlakının göründüğü ve nurunun doğduğu yerdir. Enbiya suresi 107. ayetinde "*(Ey Muhammed!) Seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.*" şeklinde geçtiği üzere, Hz. Peygamber alemlere safi rahmet olarak gönderilmiş ve "*Şüphesiz ki alimler nebilerin varisleridir.*"[122] hadisi mucibince O'nun vekili, nayibi olan Allah dostları da bu hikmetten nasibini almıştır. Hz. Peygamber'in (as) varlığı Hakk'ın rahmeti, secdeleri ise O'nun yakınlığıdır . Bu sebepten dolayı O'nun vekili olan salihlerin zikredilmesiyle inzal olan rahmet dolaylı olarak Hakk'ın rahmetidir.

evliyā esrār-ı Ḥaḳ'dur èy piser
sencileyin ṣanma bunları beşer

şerlerini ḫayra tebdīl èdtiler
Ḥaḳ rıżāsın bunda taḥṣīl èdtiler

müʾmin-iseŋ ol muḥibb-i evliyā
müslim-iseŋ ol muḥibb-i aṣfiyā (23b)

Muhyî hadisler eşliğinde ördüğü tasavvufi düşüncesinin nihayetinde zikrettiği sebep ve hikmetlerden ötürü Hakk'ın sırlarından bir sır olan Allah dostlarının ve salih, temiz kullarının sevilmesi gerektiğini vurgular.

Muhyî, *Kenzü'l-Menakıb*'da ise *veli* ve *velayet* anlayışını hem mukaddime bölümünde zikretmiş hem de metin içerisine serpiştirdiği menkıbelerle alakalı hikmetler vesilesiyle görüşlerini ifade etmiştir:

ʿālem içre ger nebī vü ger velī

[122] (إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُالأَنْبِيَاءِ) Tirmizi, İlim/19; Ebû Davûd, İlim/1; İbn Mace, Mukaddime 17. bab, 223 numaralı hadis; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, (Kahire: Daru'l-Hadis, 1995) c. 16, s. 71, Hadis no: 21612.

cümlesidür maẓhar-ı Ḥayy u ʿAlī

hep Muḥammed nūrınuŋ āṣārıdur
Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ ḳamu envārıdur (b.222-223)

Muhyî bu beyitlerde *Tacü'l-Menakıb*'da da görüldüğü üzere *hakikat-i Muhammedî* anlayışına istinaden tüm nebi ve velilerin Hz. Peygamber'in (as) nurundan vücuda geldiğini ifade etmektedir.

mürşid-i ʿışḳa mürīd olan faḳīr
vaḥdete varup olur ʿışḳ-ile pīr

sırr-ı Ḥaḳ'dan ser-te-ser olur ḫabīr
milk-i bāḳīde olur şāh u emīr

varlığın yoġ eyleyen fānī vücūd
Ḥaḳḳ'a şāhid oluban eyler sücūd

sırr-ı *ve'scud va'ḳtarib* esrārına
vāḳıf olur irişen dīdārına (b. 243-46)

İnsanın tasavvuf yolunda yürüyebilmesi için aşkın yoluna intisap edip onun müridi olması gerektiğini söyleyen Muhyî, kişinin ancak bu şekilde varlığını yok edebileceğini ve "*Secde et ve yaklaş!*" ayetinde işaret edilen ubudiyyet sırrına bir aşk ile vakıf olabileceğini beyan eder.

ʿaḳl der şerḥeş çü ḫar der gil beḫoft

şerḥ-i ʿışḳ u ʿāşıḳī hem ʿışḳ goft (b. 323)

(Akıl onun şerhinde eşek gibi çamurda yattı. Aşkın ve aşıklığın şerhini yine aşk söyledi.)

Muhyî, İslam düşünce tarihi literatüründeki akıl-aşk mukayesesine Hz. Mevlana'nın *Mesnevi*'sinden aldığı bir beyitle dikkat çekmektedir. Ahmed Avni Konuk bu beyti şu şekilde izah eder:

"*'Eşek çamurda yattı' tabiri, aciz kalmaktan kinayedir. Yani söylemek ve yazmak aklın tesiri altındadır. Halbuki akıl, aşkın şerhi ve beyanından*

acizdir. Binaenaleyh bir zevk-i vicdaniden ibaret olan aşkın ne olduğu aşık olmadıkça anlaşılamaz. Aşkı ve aşıklığı yine aşkın kendisi anlatabilir."[123]

Konuk'un da ifade ettiği üzere, Muhyî bir zevk-i vicdani ve şevk-i ruhani olan aşkın ma'kulat ve mahlukat alemini anlamak ile memur olan akıl tarafından izah edilemeyeceğini, dolayısıyla akıl ve istidlal ile hakikate ulaşılamayacağını söyler.

ḥālet-i Ḥaḳ āletidür evliyā
her ne yüzden söylese olur revā

mā rameyte iẕ rameyte maẓharı
merd-i Ḥaḳḳānī-durur èy din eri

dest-i ḳudretdür velīler èy refīḳ
bunlaruŋdur bil cihānda Ḥaḳ ṭarīk

evliyādur maẓhar-ı ẕāt-ı Ḫudā
evliyādur menbaʿ-ı sırr-ı hüdā (b. 343-46)

Muhyî *Tacü'l-Menakıb*'da nebilere olan veraseti dolayısıyla tavsif ettiği velileri bu beyitlerde açıktan vasfetmektedir. Allah dostlarının, Hakk'ın ahlakına bir ayna olduğu; '*attığında sen atmadın*' ayetinin sırrına mazhar oldukları için Hakk'ın kainattaki kudret eli olduklarını söyler. Yine onların Allah'ın zati tecellilerinin mazharı ve hidayet sırrının kaynağı olduklarına dikkat çeker.

merd-i Ḥaḳḳ'a eyleyen inkār u şek
dèndi Ḥaḳ'dan aŋa ḳavl-i *ḳad-helek*

ḳıl ḥaẕer inkār-ı ehlullāhdan
ʿabd-iseŋ ḫavf eyle ḳahr-ı şāhdan

münkiri ehl-i Ḥaḳ'uŋ maḳhūr olur
Ḥaḳ ḳatından dūr olur hem ḫūr olur

bunlara münkir olan kāfir olur
dīvveş merdūd olur ḫāsir olur

[123] Ahmed Avni Konuk (hzl: Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın), *Mesnevi-i Şerif Şerhi*. İstanbul: Kitabevi, 2010. c. 1, s. 126.

nitekim iblīs-i telbīs èy taḳī
ādeme secde_èтmeyüp oldu şaḳī

münkir olup kāfir oldı ol laʿīn
tā ebed merdūd olup oldı ḫazīn

ādeme çün eyledi inkār dīv
muʿcib oldı èтdi istikbār dīv

kibr ü inkārında çün oldı muṣır
emr-i Ḥaḳḳ'ı ṭutmayup oldı mużır

düşmen-i Ḳahhār oldı ol racīm
dèdi uḫruc aŋa Rahmān u Rahīm

secdeyi terk èтdi çün ol nekbetī
dèdi Ḥaḳḳ aŋa ʿaleyke laʿnetī (b. 351-59)

Muhyî, Allah adamlarını inkar eden ya da şüpheyle bakan kişinin Allah'ın "Mutlak helak olmuştur" sözüne müstehak olacağını eğer kişi Allah'a kul olmuşsa O'nun azabından korkarak Allah'ın veli kullarını inkar etmekten sakınması gerektiğini söyler. Aksi takdirde Allah'ın azabına düçar olup Allah katında hem değersiz hem huzurdan kovulmuş biri olacağını ifade eder.

Muhyî, Sad Suresi 71 ve 78. ayetleri arasında geçen şeytanın Hz. Adem'e secde etmeyi reddetmesini nasihatlerine bir delil olarak gösterir. Nitekim, şeytanın Hz. Adem'e secdeyi reddederek isyan edip kafirlerden olduğunu ve sonsuza kadar huzurdan kovulup Allah Teala ve tüm mahlukatın ona lanet ettiğinden bahsetmektedir. Dolayısıyla insan da şeytanla nisbeti olan nefsine aldanıp Hz. Adem mesabesindeki Allah dostlarını inkar ederse şeytan gibi hüsrana uğrayanlardan olur. Muhyî, kişinin Allah dostlarına karşı kibir, hased ve inkar gibi her türlü şeytani ve nefsani ahlaktan sakınıp hürmetkar olması gerektiğini söyler.

kār-bān-ı evliyāsız gitme hem
tā ki göŋlüŋ olmaya pür-gamm u hem

evliyāya yoldaş olan èy emīn
rāḥat olup ḫavfdan olur emīn (b. 421-22)

Muhyî, Allah dostlarına olan muhabbet neticesinde kişinin (gönlü) rahat olup korkudan emin olacağını yine metinde geçen "*Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.*" mealindeki Yunus Suresi 62. ayetine telmih yaparak ifade etmektedir.

merd-i meydān-ı Ḫudā'dur çün velī
merd-i Ḥaḳḳ'a Muḥyī gibi dè belī

tā elest sırrın *belī*den ṭuyasın
şerʿ içinde Muṣṭafā'ya uyasın

evliyāya ol muḥib Muḥyī gibi
enbiyā seni seve tā èy ebī

bil ki Ḥaḳ maḥbūbı olasın tamām
hem ḥabībi sevgülüsi ve's-selām (b. 429-432)

Muhyî, Allah dostlarının Hak meydanının yiğitleri ve Allah adamı olduklarını; kişinin kendi gibi onları kabul etmesini ve Hz. Muhammed'in getirdiği şeriate uyarak *belį* sırrına mazhar olacağını söylemektedir. Muhyî, kişinin Allah dostlarını severse peygamberlerin de sevgisine mazhar olacağını ifade etmektedir. Bu sevgi vesilesiyle de Allah'ın sevgili bir kulu olacağını da söylemektedir.

evliyā Ḥaḳ ʿilm-ile mevṣūfdur
bunlara esrār-ı Ḥaḳ mekşūfdur (b. 494)

enbiyā vü evliyā āyīnedür
aṣfiyā vü etḳiyā āyīnedür (b. 2325)

evliyāya münkir olma sen daḫı
eşḳiyādan ʿadd olursın èy aḫī (b. 846)

muʿteḳid ol evliyāya ser-be-ser
ādem-iseŋ olma ḥayvāndan biter (b. 1641)

Şeklen birbirinden bağımsız fakat anlam itibariyle birbirine bağlı olan bu beyitlerde, Allah dostlarının Hakk'ın ilmine ve sırlarına vakıf; zat, esma ve sıfat tecellilerine ayna olduklarını söyleyen Muhyî, veliyi ve velayeti inkar edenlerin ise Hak katında eşkiyadan ve hayvanattan daha beter bir durumda olacağını *ey aḫį* (ey kardeşim!) nidasıyla ifade etmiştir.

evliyā rā hest ḳudret ez-ilāh

tīr-i ceste bāz gerdāned zi-rāh (b. 1153)

(*Allah'ın veli kullarına Allah katından verilmiş bir kudretleri vardır ki, yaydan çıkan ok yoldan geri dönmez.*)

evliyā rā hest ḳudret ez ilāh

tīr ceste bāz endāzeş zi-rāh (b. 1930)

(*Evliyanın Allah tarafından kudreti vardır. Fırlamış oku yolundan geri çevirir.*)

Yine *Mesnevi*'den yaptığı bir iktibasla meseleyi destekleyen Muhyî, Mevlana'nın aynı manalara gelen bu beyitleri iki farklı yerde zikretmiştir. Velilere, Allah Teala tarafından bahşedilen kudreti bir teşbih unsuru ile anlatan beyitlerdeki esas manayı merhum Ahmed Avni Konuk şöyle açıklamıştır:

> "*Kaza-yı ilahi iki nevi'dir: Birisinin zuhuru şarta muallaktır; buna 'kaza-yı muallak' derler; diğerinin zuhuru hiçbir şarta muallak olmayıp, zuhuru mutlakdır. Buna da 'kaza-yı mübrem' derler. Evliya her ikisinde de tasarruf edebilir; fakat bunların her birisinde tasarrufu başka başkadır. Kaza-yı muallakda evliya kudret-i Hak'la bir kimse hakkında zuhur edecek bir belanın kapısı olan sebebi kapayıp, men' eder. Kaza-yı mübremde müteveccih olan belanın ne sebebini ve ne de zuhurunu men' etmek kabil olmadığından, o belanın zamanını ve mekanını ve mevtınını, kudret-i Hak'la tebdil eder. Zira zaman ve mekan ve mevtın hep i'tibari şeylerdir. Mesela abdin, sefere gittiği halde bir cani tarafından yaralanması ve bu sebeble bir ay hastalanması şarta muallakan kaza olunmuş ise; bir veliyy-i kamil onu seferden men' eder ve o bela da başına gelmez. Ve eğer abdin bir zamanda sefere gitmesi ve belanın başına gelmesi kaza-yı mübrem ise; veliyy-i kamil, o seferin o zamanda icrasından abdi men' eder ve o belayı rü'ya ve hayal mevtınine nakl eder; ve abd rü'yada o seferi icra ederken, cani tarafından yaralanır ve alem-i hayalde evca· ile bir ay hastalanır; ve uyandığı vakit kendisini rammu's-sıhhat bulur.*"[124]

Kazayı *kaza-yı muallak* ve *kazay-ı mübrem* olarak ikiye ayıran Konuk, Allah dostlarının Hakk'ın kudret ve inayetiyle gerçekleşecek hadiselere tasarruflarıyla müdahalede bulunabileceklerini fakat mahiyet olarak gerçekleşmesinin farklı

[124] Konuk, *Mesnevi-i Şerif Şerhi*. c. 1, s. 498.

olabileceğini söylemiştir. Muhyî'nin bilinçli olarak yaptığı bu iktibaslar menkıbelerin muhtevasını destekleyen önemli ipuçları içermektedir. Nitekim, Konuk'un beyitleri izah ederken misal verdiği hadise, kendisiyle sefere çıkmak için istişare eden tacire Şeyh Hammad'ın başına gelecekleri söylemesi ve tacirin daha sonra Abdülkâdir Geylânî ile olan istişaresiyle sefere çıkıp hakkında gerçekleşecek *kaza-yı mübrem* nevindeki takdirin rüya yoluyla gerçekleşmesi şeklinde *Kenzü'l-Menakıb*'ın 1947-2030 beyitleri arasında zikredilmektedir. Konuk, mezkur beyitleri bu menkıbe üzerinden izah etmiş olacak ki şerhin sonunda mevzuyu Abdülkâdir Geylânî'ye bağlar:

> "*Nitekim Gavs-ı A'zam Abdü'l-Kadir Geylani (k.s.) efendimizin: 'Ben kaza-yı mübremde de tasarrufa kadirim' buyurması, kendilerinde bu nevi' tasarruf bulunduğunu beyandır. Ve menakıb-ı aliyyelerinde bu nevi' tasarrufatından bahs olunur. Bu tasarruratın hakikatte tasarrufat-ı ilahiyye olduğunu beyan etmek zaiddir; çünkü insan-ı kamil, halife-i Hak' dır ve vücudda Hak'dan gayri bir şey yoktur.*"[125]

Muhyî, *Mesnevi*'den yaptığı iktibaslarla anlam olarak yakın olan aşağıdaki beyitlerde evliyanın büyüklerinden olan Abdülkâdir Geylânî'nin bu kudret ve inayet sebebiyle tasarruf sahibi olduğu şöyle ifade etmektedir:

> ḳuṭb-ı ekmel vaḳtinüŋ sulṭānıdur
> şāh-ı efḍal evliyā ḫāḳānıdur
>
> ṣāḥib-i taṣrīfdür bī-şek yaḳīn
> ġavṣ-ı Ḥaḳ'dur nāʾib-i rūhü'l-emīn
>
> ḳādir-i ḳudret-durur Yezdān gibi
> rāḥim-i raḥmet-durur Raḥmān gibi (b. 1545-47)

Muhyî, Konuk'un da izah ettiği üzere, Abdülkâdir Geylânî'nin kendi zamanının kutbu olup Allah dostlarının sultanı, Cebrail'in vekili olduğunu; kendisinin mahlukat üzerinde tasarruf sahibi olup O'nun katından verilmiş bir kudrete ve rahmete sahip olduğunu söylemektedir.

Kenzü'l- Menakıb ve *Tacü'l-Menakıb*'dan iktibas edilen şahit beyitlerle izah edilmeye çalışılan Muhyî'nin tasavvufi görüşleri özelindeki *veli, velayet* ve *keramet*

[125] Konuk, *a.g.e.*, c. 1 s. 499.

anlayışı *Tercüme-i İbtidaname*'de yine aynı manalara gelen şu beyitlerle ifade edilmiştir:

enbiyā vü evliyādur nefs-i vāḥid nūr-ı Ḥaḳ

baḥr-i Ḥaḳ emvācıdur mülḥaḳ be-Ḥaḳ mesrūr-ı Ḥaḳ

(Peygamberler ve veliler tek bir can ve Hak nurudurlar. Onlar Hak denizinin dalgalarıdır; Hakk'a aittirler ve Hak'la mutludurlar.)

cümle ervāḥ-ı güzīn ger enbiyā ger evliyā

ḳamusı bir nūrdur ger etḳiyā ger aṣfiyā (b. 406-407)

(Gerek peygamber gerek veliler, gerek takva sahipleri gerek arınmışlar; bütün bu seçkin ruhların tamamı bir nurdandılar.)

evliyā-yı ḥażrete lākin kerāmetdür şiʿār

cümlesi ṣāḥib-vilāyetdür vilāyetdür diş̱ār (b. 415)

(Hak dostlarının ilkesi cömertliktir, bunların hepsi tasarruf sahibidir ve velilik kaftanı giymişlerdir.)

evliyā çün maẓhar-ı ʿilm-i Ḫudā'dur èy cüvān

bunlaruŋ izince git kim reh-nümādur èy cüvān

(Ey delikanlı, evliya Hak ilmine mazhardır. Sen bunların ardınca git, çünkü onlar yol göstericidir.)

nūr-ı Ḥaḳ'dan evliyā vü aṣfiyādur mümtelī

sırr-ı Ḥaḳdan ṭopṭoludur etḳiyā nūr-ı ʿalī

(Veliler ve arınmışlar Hak nuruyla dolmuşlardır. Takva sahipleri de Hak sırrından yüce bir nurla dopdoludurlar.)

evliyāya ṣıdḳ-ile teslīm olursaŋ èy selīm

menbaʿ-ı nūr-ı ṣafā-yı ʾışḳ olursın Ḥaḳ ʿalīm

(Ey selamete eren, velilere doğrulukla bağlanırsan Allah bilir ki aşkın safalı nuruna kaynak olursun.)

sini èlter evliyā bil tā verā-yı heft felek

sen olursın reşk-i cinn ü ins ü ḥavrā vü melek (b.682-688)

(Bil ki, veliler seni yedi göğün ötesine götürürler de cin de gıpta eder sana insan da huri de melek de.)

Ḥaḳ Teʿālā maẓharıdur enbiyā-yı aṣfiyā

sırr-ı vālā maẓharıdur evliyā-yı enbiyā

(Tertemiz peygamberler yüce Allah'a mazhar olmuştur. Bunun gibi Allah'tan korkan veli kullar da yüce sırra mazhar olmuştur.)

evliyā ölmezdin evvel öldiler ḥaḳ oldılar

ez-ḳabūl ü terk fāriġ sırr-ı muṭlāḳ oldılar

(Onlar ölmeden evvel ölüp hak oldurlar. Kabul ve terkten yüz çevirip mutlak sır oldular.)

evliyā esrār-ı Hūdur hū-y-ile bil hū ve hū

lā ilāh illā hüvallāh ḥaḳḳı-çün bel hū ve hū

(Veliler, Allah'ın sırlarıdır, hu ve hu'yu yine hu ile bil. "Allah'tan başka ilah yoktur." sözünün hakkı için hu ve hu'yu bul.)

çaġırur Ḥaḳ evliyādan ẓann èderler ḫalḳ-ı dīn

evliyā āvāzıdur ol ḫalḳa olur reh-nümūn (b.1736-1739)

(Bilgisiz insanlar Hakk'ın evliya ile çağırdığını zannederler. Halbuki o velilerin insanlara doğru yol gösteren sesidir.)

vāriṣān-ı enbiyā ḫod evliyādur bī-gümān

ʿilm-i esrār-ı ledünden nūr-efşān-ı cihān

(Şüphesiz ki peygamberlerin varisleri Allah'ın veli kullarıdır. Ledün sırlarının ilminden cihana nur saçarlar.)

ʿilmi merdān-ı Ḥaḳ'uŋ ʿaḳl u dile vèrür sürūr

sözlerinden ḳurb-ı ḥaḳ ḥāṣıl èderler bī-ġurūr

(Hak adamlarının ilmi, akıl ve gönle mutluluk verir. Onların sözlerinden Allah'a yakınlık elde edilir.)

ṭālibān-ı ṣādıḳān kim evliyāya dèr *belī*

Ḥaḳ ṣıfātıyla muḥallā olup olurlar velī

("İçtenlikle isteyenler" Allah'ın veli kullarına verilen bir nitemeledir. Onlar Hak sıfatları ile süslenmiş olup Hak dostu olurlar.)

evliyā kim ḥilʿat-i nūr-ı Ḫudā-pūşān olur

kevṣer-i nūr-ı ṭahūr-ı ʿışḳ-ı Ḥaḳ-nūşān olur (b. 1909-1913)

(Allah'ın nurunu giyinen veli kullar, Allah aşkının tertemiz ve nurla dopdolu Kevser'ini içerler.)

ṣoḥbet-i şeyḫ-i zamāne ṣoḥbet-i Ḥaḳ'dur hemān

ser-te-ser ferd ü yegāne raḥmet-i Ḥaḳ'dur hemān

(Zamanın şeyhiyle sohbet Hak'la sohbet etmektir çünkü baştan başa Hakk'ın rahmet tecellisine mazhar olmuş yegane kişi odur.)

nūr-ı Ḥaḳḳ'ı Ḥaḳ'dan ayırma ṣaḳın vaḥdetde bil

şemsden ayru degül şemsüŋ żiyāsı èy muḳil

(Sen Hakk'ın nurunu Hak'tan ayırma ikisini bir bil. Ey yoksul, güneşin ışığı güneşten ayrı değildir.)

iki görme iki bilme evliyāyı Ḥaḳḳ-ıla

iki ṣanma aṣfiyā-yı etḳiyāyı Ḥaḳḳ-ıla

(Velileri ve Hakk'ı iki görüp iki bilme. Takvalı arınmışları ve Hakk'ı birbirinden ayrı sanma.)

her ki biri iki göre şaşıdur maḥcūbdur

bī-ḫaberdür ġāfil ü dūr ez-çünān maḥbūbdur

(Her kim biri, iki görmüşse şaşıdır o, perdelidir. Böylesi sevgiliden habersizdir, gaflettedir, uzaktır.)

Ḥāḳḳ-ıla merd-i Ḥaḳ'ı bīġāne-veş hīç *dü me-bīn*

tā ki vaṣl-ı dosta vāṣıl olasın sen [èy] mübīn (b.2463-2467)

(Sen de gafiller gibi Hak'la Hak erini hiç iki görme. Ta ki sen de açıkça dostuna kavuşmaya yol bulasın.)[126]

Konya'da Kadiri şeyhi bir babanın oğlu olan Konyalı Muhyî'nin, tasavvufi bir muhtevaya sahip üç menakıbnameyi tercüme etmesindeki en etkili saik meşrebi olmakla birlikte Allah dostlarına ve onların hayatına olan merak ve meylini de gösterir niteliktedir. Meşrebi dolayısıyla tasavvufi bir neşveye ve evliya itikadına sahip olan Muhyî inanç ve düşünce dünyasını tercüme ettiği eserlerin satır aralarına iliştirip beyitler arasına serpiştirdiği ayet, hadis, söz ve iktibaslarla açıkça belli etmiştir.

[126] Konyalı Muhyî (hzl. Cihan Okuyucu, Sadık Yazar), *Tercüme-i İbtidaname*. İstanbul: TDK, 2018.

3. BÖLÜM: *KENZÜ'L-MENÂKIB VE REMZÜ'L-MEVÂHİB* TENKİTLİ METİN VE DİLİÇİ ÇEVİRİSİ

3.1. NÜSHA TAVSİFLERİ VE YÖNTEM

3.1.1. Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l- Mevâhib'in Nüshaları

3.1.1.1.Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1278 (T)

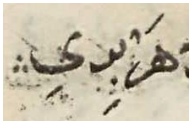
Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib'in Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Hazine bölümünde 1278 numara ile kayıtlı olan ve başı ve sonu eksik olmayıp tam nüsha şeklinde bize kadar ulaşan nüshasıdır. 118 varaktan müteşekkil olup her bir sayfası iki sütun ve 13 satır olarak düzenlenmiştir. Nesih bir hatla harekeli olarak yazılan eser reddadeli olup başlıklar kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Eserin sırtı ve kenarları kahverengi deri, ortası ve mıklep bölümü ise ebru kağıttan bir cilt ile kaplanmıştır. Eser, 118a'da yazılı olan ferağ kaydına göre Hicrî 1012 senesinde Zilka'de ayının evâhirinde -son 10 gününde- (19-29 Nisan 1604), Muhammed b. Abdülganî el-Konevî isimli bir müstensih tarafından istinsah edilmiştir. Ayrıca TMSK'daki online katalogta eserin müellifi *Muhyî* değil, kaynak metnin müellifi Yusûf el-Lahmî eş-Şattannûfî olarak kaydedilmiştir.

T nüshası, yazma özellikleri olarak bazı hususiyetlere sahiptir. Bunlardan birkaçını zikretmek gerekirse;

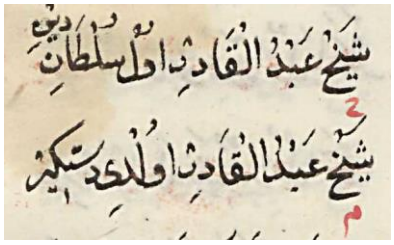
1. Yanlış beyitlere yazılan mısralar ok çıkarılarak () asıl yerlerine işaret edilmiştir:

(16a)

2. Yazma kültürüne ait bir işaret olduğu varsayılan simgenin ne olduğu hakkında bir bilgi bulunmasa da mukabele kaydı yahut hata işareti olduğu düşünülmektedir.

(20b)

3. Beyitlerin altında öncelik-sonralık bağlamında م *mukaddeme* ve ح *muahhare* tabirlerinin kısaltması olarak konulan işaret yazmada tek bir yerde karşılaşılmaktadır.

(24b)

4. T nüshasında müellifin yahut müstensihin tasarrufuyla mı oluşturulduğu hakkında kesin bir hükme varılamasa da bu nüshanın en dikkat çekici özelliklerinden biri de "metiniçi sözlük"e sahip olmasıdır. *Tercüme-i İbtidânâme*'deki kadar olmasa da *Kenzü'l-Menâkıb*'da da karşılaşılan bu tasarrufun müellifin özel bir uygulaması olduğu düşünülmektedir. Derkenarda verilen kelime karşılıkları şu şekildedir:

Varak	Metin (T)	Derkenar (T1)
3a	Ḥaḳḳ	*ilah*
3a	der-hevā	*fi'l-hevā*
12a	mānevī	*uḫrevī*
23a	key ʿalī	*(bi'manī) ʿālā*
51a	her āyine	*(yaʿnī) elbette*
60a	beyān	*nişān*
93a	ġamr	*ġāfil ü ebleh*
94b	sülleme	*nerd-bān*
110b	şayūr	*ʿaḳreb*

Başı: 1b

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيم

هو الحقّ هو الربّ هو الاوّل هو الآخر

هو الفرد هو الحىّ هو الباطن هو الظّاهر

واحدٌ فردٌ مجيدٌ واجدٌ
عالمٌ حىّ قديمٌ ماجدٌ

ابتدآءِ هر كلام با كمال
كشت نام ذوالجلال با جمال

اولدرر الله ربّ العلمين
اسم ذاتيدر انك حبل المتين

شيخ عبدالقادره اول ذوالجلال Sonu: 118a
مظهر قدرت ايدوب ويرمش كمال

زى ولايت حق اكا اتمش نصيب
ذى كرامت حق انى قلمش حبيب

اوليا حالينه امنّا ديدك
اصفيا سرّينه صدّقنا ديدك

Kayıtlar: قد وقع الفراغ من تحرير هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب نرجوا كا من الله العفو و الثواب و اعاذ بالله من مكر الشيطان والعقاب فى هجرة النبى الاحباب سنه اثنى عشرة و الف فى اواخر ذى القعدة عن يد عبدالضعيف محمد بن عبدالغنى القنوى العفى عفا *(118a)*النخيف الى رحمت الله تعالى عنهما

3.1.1.2. İBB Atatürk Ktp. Osman Ergin Türkçe Yz. 1043 (OE)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda Osman Ergin Yazmaları arasında 1043 numaralı kayıtta bulunan nüsha, 50 varaktan müteşekkil olup talik

kırması bir hatla iki sütun halinde 21 satır olarak yazılmıştır. Sert mukavva üzeri ebru kağıtla kaplı olan eserde herhangi bir vakıf mührü ve ferağ kaydı bulunmamaktadır. Sadece zahriyesinde -muhtemelen eserin muhtevasının ne olduğunu belirtmek için ufak bir not mahiyetinde- "*menāḳıb-ı ʿAbdülḳādir Geylānī ḳenzü'l-menāḳıb ve remzü'l-mevāhib behcetü'l-esrār tercümesi mevzūn*" şeklinde yakın zamanlarda yazıldığını düşünülen bir not bulunmaktadır. Nüsha başı ve sonu eksik bir şekilde bir müsvedde halinde yazılmış görüntüsü vermektedir. Haşiye kısımlarında yahut boş sayfalarda herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. OE nüshası olarak adlandırdığımız eser TMSK nüshası (T) ile karşılaştırıldığında, T'nin 9. varak A yüzündeki 5. Beyitten başladığını görmekteyiz. OE nüshası T nüshasını dikkate aldığımızda 184. beyitten başlar ve 2648. beyite kadar yer yer kopmalarla devam eder. Yaklaşık 2050-2080 beyit ihtiva eden nüshada herhangi bir kayıt bulunmaması dolayısıyla nüshanın çoğaltılması ve mülkiyeti gibi konularda bir hükme varılamamıştır.

Tenkitli metin kurulurken ilk başta müsvedde yazılmış bir nüsha görünümü verse de T nühasıyla mukayese edildiğinde yanlış okunan birçok kelime ve terkibin OE nüshasında sağlıklı bir şekilde okunup imla edildiği, hatta metin kurulumunda esas alınan T nüshasında eksik olup metnin anlamı, bağlamı ve akışı göz önünde bulunduruluğunda metne dahil edilmesi gereken beyit ve başlıkların OE nüshasında olduğu görülmüş; bu farklar sayesinde sağlam ve sağlıklı bir metin tesisinde bu nüshanın ciddi yardımları olmuştur.

Kütüphane kaydında eserin mütercimi hatalı tespit edilmiştir. Mevcut kayıt numarasında 'Tasavvuf' konu başlığı altında "*Kenz el-menakıb / Ubeyd*" şeklinde kaydedilen eser muhtemelen kataloglama esnasında, nüshanın 1. varağının B yüzünde, 15. satırda bulunan '*ben ʿubeydine daḫı maʾbūd-ı Ḥayy / feyż faḍl ètdi vü hem oldı ḳolay*' beyti görülmüş ilgi eki olarak okunması gereken "i" sesinin mensubiyet eki olan "î" olarak okunması neticesinde 'ʾUbeydî' mahlaslı bir şair ortaya çıkmış; ya da 49b'nin 18. satırındaki "*ben ʿubeyd kemterīyem key ẕelīl*" ifadesi müellifin mahlasını zikrettiği bir beyit olarak anlaşılıp kaydedilmiştir. İlk bakışta farkedilmesi zor olan bu yanlış, ancak eserin bir başka nühasıyla karşılaştırıldığında farkedilebilir. OE nüshası başından eksik olduğu gibi sondan da eksiktir. 44b'de devam eden menkıbe birden

kesilerek 13. satırdan itibaren Muhyî'nin menkıbe hakkındaki görüşlerini ifade ettiği beyitlere geçilmektedir.

Başı: 1b

عاجز اولوب قادریدن اهل روم
دیدیلر بو بنده یه ای با علوم

جان دلدن قادری عاشقلرن
حق یولنده دردمند صادقلرن

التماسی بودرر ای ذولباب
ترکی دیلنده ایده سن بر کتاب

اول عرب نثرینی هم نظم ایده سن
معرفت نعمتلرین هضم ایده سن

مثنوی طرزنده خوش منظوم اولا
بهجتك مشکلّری معلوم اولا

مستمع چون تشنه و جوینده شد
واعظ ارمرده بود کوینده شد

Sonu: 49b

خاکپاییدر کوزیمه تو تیا
ترب قبری عقل و جانه کیمیا

استانك راستانك دولتی
دوستان بوستانك زینتی

بن عبيد كمتريیم كي ذليل
حق يولنده طالبه اولدر دليل

دو جهانده عزّتمدر ذلّتم
ول قپونك قوليم چن عزّتم

شاهدمدر اولياء كمّلين
رحمت الله عليهم اجمعين

3.1.2. Metin Tespiti ve Hazırlanışı ile İlgili Hususlar

a. Metin hazırlanırken İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesinde teklif ettiği imla özelliklerine bağlı kalınmaya çalışılmıştır.

b. Arapça ve Farsça ibareler, beyitler, iktibaslar, kelâm-ı kibar ve meseller çeviri yazıyla ve eğik (italik) olarak yazılmıştır. Bu ibarelerin dipnotta çevirileri verilmiştir.

c. Tenkitli metin hazırlanırken Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1278 numarala ile kayıtlı nüsha "T", İBB Atatürk Ktp. Osman Ergin Türkçe Yz. 1043 numara ile kayıtlı nüsha ise "OE" rumuzuyla gösterilmiştir. "T" nüshasının derkenarı ise "T1" olarak isimlendilirmiştir.

d. Kaynak metindeki Farsça mensur bölüm başlıkları, Latin harfleri ile yazılmış ve dipnotta tercümeleriyle birlikte verilmiştir.

e. Metindeki her beyte sıra numarası verilmiştir. Beyitlerin T ve OE nüshalarındaki yerleri ayrı ayrı belirtilmiştir.

f. Metinde okunabildiği halde okunuşlarından emin olunamayan kelimeler (?) ve anlamlandırılamayan kelimeler […] işaretleriyle, anlam ve vezin gereği yapılması gereken ekleme ve metin tamirleri köşeli parantez [] içinde gösterilmiştir.

g. *ise* şart eki, *ile* edat/bağlacı ve *içün* edatı metinde kelimeye birleşikse (-) işaretiyle *var-ise, senüŋ-içün, benüm-ile* şeklinde yazılmıştır. Eğer bu birleşimde "y" kaynaştırma harfi varsa iki çizgi arasında -y- şeklinde gösterilmiştir.

h. Vezin problemi olan beyitler dipnotta gösterilmiştir.

i. Vezin gereği yapılan ve metinde işareti ile belirtilen *vasl* uygulaması "_" işareti ile gösterilmiştir.

j. Metin T nüshası esas alınarak hazırlanmıştır. Nüsha farkları aparatta gösterilmiştir. Anlam ve bağlam gereği müstensihlerin tasarruflarıyla şekillenen ibarelerde yer yer OE nüshasındaki varyantlar tercih edilmiştir.

k. Metnin diliçi çevirisi beyit beyit yapılmış olup, yer yer devam eden beyitlere yayılan anlam gereği birden fazla beytin diliçi çevirisi bir bütün olarak yapılmıştır.

l. Metinde "bâ" harfi ile yazılan zarf-fiiller ve *hep* kelimesi "p" harfi imla edilmiştir.

m. Bildirme, yargı eki olan "durur" eklendiği kelimeye eğer bitişik yazılmışsa (-) işaretiyle kelimeye birleşik yazılmıştır.

n. Kapalı *e* olarak değerlendirilen ses *ėy, ėylemek, ėtmek* şeklinde "ė" işaretiyle karşılanmıştır.

o. Türkçe asıllı kelime ve eklerin yazımında, klasik Türkiye Türkçesi imlası esas alınmış olup bunların tespitinde Faruk Kadri Timurtaş'ın *Eski Türkiye Türkçesi* isimli kitabı kaynak olarak kullanılmıştır.

p. Aslen hemzeli yazılan kelimelerin hemzeli mi yoksa yâ'lı mı yazılacağı noktasında, esas alınan nüshanın Arap harfli metindeki yazılışlarına bağlı kalınmıştır.

q. Özel isimlere birleşen ekler *Hakk'uŋ, Abdülkâdir'üm* şeklinde üstten virgül ile ayrılmıştır.

r. Ayet tercümeleri Türkiye Diyânet Vakfı'nın en son yayınlanan mealinde geçtiği haliyle verilmiştir. Hadis tespit ve tercümelerinde ise ilk olarak Kütüb-i Sitte'ye, sonra peşi sıra gelen muteber hadis kaynaklarına başvurulmuştur.

TENKİTLİ METİN VE DİLİÇİ ÇEVİRİ

Varak	Beyit no	Beyit	Diliçi Çeviri
[T 1b]	**Bismillāhirramānirrahīm Huve'l-ḥaḳḳu huve'r-rabbu huve'l-evvelu huve'l-āḫiru Huve'l-ferdu huve'l-ḥayyu huve'l-bāṭın huve'ẕ-ẓāhir[127]**		
	1	vāḥidun ferdun mecīdun vācidun ʿālimun ḥayyun kadīmun mācidun	O Vâhid'dir, Ferd'dir, Mecîd'dir, Vâcid'dir. O Âlim'dir, Hayy'dır, Kadîm'dir, Mâcid'dir.
	2	ibtidā-ı her kelām-ı bā-kemāl geşt nām-ı ẕü'l-celāl-i bā-cemāl	Cemâl ve celâl sahibi olan Allah'ın ismi, her mükemmel sözün başlangıcı oldu.
	3	ol-durur Allāh u Rabbu'l-ʿālemīn ism-i ẕātıdur anuŋ *ḥablu'l-metīn*[128]	O, alemlerin Rabbi olan Allah'tır. Hablu'l-metîn (sımsıkı, kopmaz bir ip) ise onun zâtının ismidir.
	4	*ʿurvetu'l-vuṣḳā*[129] ṣıfātullāhdur sırr-ı furḳān nūr-ı ẕātullāhdur	Urvetu'l-vuskâ (kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulp) O'nun sıfatıdır. Kur'ân'nın sırrı ise O'nun zâtının nurudur.
	5	sırr-ı ẕātı *ḳul huv'allāhu eḥad*[130] hem ṣıfātı nūr-ı *Allāhu's-ṣamed*[131]	O'nun zâtının sırrı "De ki: O Allah tektir" ayetdir. O'nun nûrunun vasfı da "Allah Samed'dir".

127 "O Hak'tır, O Rab'dır, O Evvel'dir, O Âhir'dir; O tektir, diridir, (hem) gizlidir, (hem) âşikardır."

128 **ḥablu'l-metīn:** "Çok kuvvetli ip" anlamında olup İslam kültüründe mecazen Kur'ân-ı Kerîm ve İslam dinini temsil eder.

129 **ʿurvetu'l-vuṣḳā**: "Kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulp". Bu kavram "*Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa,* ***kopmak bilmeyen sapasağlam bir kulpa*** *yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.*" meâlindeki Bakara Sûresi'nin 256. ayetinde ve "*Kim iyilik yaparak kendini Allah'a teslim ederse, şüphesiz* ***en sağlam kulpa*** *tutunmuştur. İşlerin sonu ancak Allah'a varır.*" meâlindeki Lokman Sûresi'nin 22. ayetinde geçmektedir.

130 **ḳul huv'allāhu eḥad: "**De ki: O, Allah'tır, bir tektir." Bu ifade İhlas Sûresi'nin 1. ayetinde beyitte ifade edildiği şekli ile geçmektedir.

131 **Allāhu'ṣ-ṣamed:** "Allah Samed'dir." Bu kavram, "Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)" meâlindeki İhlas Sûresi'nin 2. ayetinde yer almaktadır.

	6	*lem yelid lem yūled*[132] oldur bī-miṣāl *lem yekun küfven ehad*[133]di ẕü'l-celāl	O, eşi ve benzeri olmayan "doğmamış ve doğurulmamış"tır. O, celâl sahibine "hiçbir şey denk olmamış"tır.
	7	bāb-ı maʿnī fātihi fettāhdur ḳudretiyle *fālıḳu'l-iṣbāḥ*[134]dur	O, mana kapısını açan Fettâh'tır. O kudretiyle "karanlığı yarıp sabahı çıkaran"dır.
[T 2a]	8	ol Ḫudā kim ḫāliḳu'l-ervāḥdur ismi ḳufl-i maʿnīye miftāḥdur	Ruhların yaratıcısı olan o Allah'ın ismi mana kilidinin anahtarıdır.
	9	ol ḥacerden verd-ile reyḥān vérür hem şecerden meyve-i elvān vérür	O bir taştan gül ile reyhan, ağaçtan da renkli meyveler bitirir.
	10	lafẓ-ı *kün*[135]den ol ḥakīm-i *kün fe-kān*[136] ḥikmeti-y-le ėyledi kevn ü mekān	O Hakîm olan yüce yaratıcı "Ol!" sözünden tüm varlık alemini hikmetiyle var etti.
	11	ol ḳadīm u ol ḳadīr u lā-mekān ḫalḳ étdi ḳudretiyle ins ü cān	O, zamandan ve mekandan münezzeh olup Kadîm ve Kâdir olan (Allah) insanları ve cinleri kudret ile yaratmıştır.
	12	ʿarş u kürsī vü semāvāt u zemīn ḳudretiyle ḳāyim olmışdur hemīn	Arş, kürs, yer ve gök; O'nun kudretiyle ayakta durmaktadır.
	13	nüh felek emriyle buldı ḫoş ḳıyām hem melek ḥükmiyle ḳāyim ber-devām	Dokuz felek O'nun emri ile güzelce var olmuştur. Melekler de O'nun

[132] **lem yelid lem yüled: "**O doğurmamış, (kendisi de) doğmamıştır." Bu ifade, "O'ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir)" meâlindeki İhlas Sûresi'nin 3. ayetinde geçmektedir.

[133] **lem yekun küfven ehad:** "Hiçbir şey denk ve benzer değildir." Bu ifade, "*Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir.*" meâlindeki İhlas Sûresi'nin 4. ayetinde geçmektedir. Mütercim vezin dolayısıyla ayetin anlamı değişmeyecek/manası aynı kalacak şekilde lafzı üzerinde tasarrufta bulunmuştur.

[134] **fālıḳu'l-iṣbāḥ**: "Karanlığı yarıp sabahı çıkaran". Bu kavram "*O, **karanlığı yarıp sabahı çıkaran**dır. Geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı da ince birer hesap ölçüsü kıldı. Bütün bunlar mutlak güç sahibinin, hakkıyla bilenin takdiridir (ölçüp biçmesidir)"* meâlindeki En'âm Sûresi'nin 96. ayetinde geçmektedir.

[135] **kün:** "Ol!". Yasin Sûresi 82. ayette geçen bu kavram "*Bir şeyi dilediği zaman, O'nun emri o şeye ancak **'Ol!'** demektir. O da hemen oluverir.*" meâlinde geçmektedir.

[136] **kün fe-kān:** "Ol, hemen oldu." Kur'an'daki *kün fe-yekün* muzârî çekimi (geniş zaman), maziye (geçmiş
zamana) dönüştürülerek kulanılmıştır.

			hükmü ile varlıklarını devam ettirmektedirler.
	14	kimi rākiʿ kimi sācid dāyimā kimi ḥāmid kimi ḳāʿid dāyimā	(Meleklerin) kimi rükû, kimi secde halindedir; kimi hamd eder, kimi de oturarak kulluk eder.
	15	cümlesi Ḥaḳḳ emrine ṭāyiʿ-durur kimi ḫāżıʿ kimisi ḫāşiʿ-durur	Kimi boyun eğerek, kimisi de huşû içinde bulunurak hepsi Allah'ın emrine itaat eder.
	16	cennet ü nīrān ẓulmet birle nūr ḳahr u luṭfından eşerdür bī-ḳuṣūr	Cennet ve cehennem, karanlık ile nûr O'nun kahrı ve lutfundan kusursuz bir eserdir.
	17	ʿālem-i vaḥdet anuŋ bostānıdur vāḥidiyyet ravża-i rıḍvānıdur	Vahdet âlemi O'nun bağıdır. Bir olma ise (O'nun) rıza bahçesidir.
	18	ehl-i tevḥīd ol maḳāma şāhdur lā-mekān çarḫına mihr ü māhdur	Tevhid ehli (mü'minler), o makamın (birlik âlemi) sultanları, ya da mekansızlık semasındaki ay ve güneş gibidirler.
	19	hem mekān u lā-mekāna rūşenī sırr-ı vaḥdetdür véren hem éy senī	Ey yüce yaratıcı! Varlık ve mekânsızlık âlemini aydınlatan da vahdet sırrıdır.
	20	ʿilm-i vaḥdet sırr-ı tevḥīdi ʿayān eylemişdür ehl-i tevḥīde beyān	Vahdet ilmi, tevhid sırrını muvahhidlere apaçık olarak beyan etmiştir.
[T 2b]	21	ʿilm-i tevḥīde_oldı ʿālemde 'alem sırr-ı illallāh-ı dīn bī-lā vü lem	Dinin 'illallah' sırrı, 'lâ'sız ve 'lem'siz (şeksiz ve şüphesiz) alemde tevhid ilmine işaret oldu.
	22	*lā ilāh illā huvallah*[137] āyeti oldı İslâm-ile īmān ḥikmeti	"O Allah'tan başka (hiçbir) ilah yoktur" ayeti İslâm ile îmânın hikmeti oldu.
	23	māsivāyı *lā*[138] idüp müʾmin olan milk-i *illallāh*[139]da ṭutar vaṭan	Gerçekten inanmış olan kişi Hakk'tan gayri ne varsa hepsini "(Hiçbir ilah) yoktur!" diyerek "Ancak ve sadece Allah vardır" yurdunu kendine vatan beller.
	24	çār rükn-i ḫāne-i tevḥīd-i nūr ism-i Allāh ḥarfleridür bī-ḳuṣūr	Allah'ın birliği evinin kusursuz dört temel esası 'Allah' lafzının harfleridir.
	25	müʾmin-iseŋ sen yaḳīn bil ism-i ẕāt maʿnī-i müstecmiʿ-i cümle ṣıfāt	(Eğer) sen gerçekten inanmış biriysen, zât isminin tüm sıfatları

[137] **lā ilāh illā huvallah**: "Hiçbir ilah yoktur, ancak ve ancak O Allah vardır." Bakara sûresinin 255. ayeti olan *Âyete'l-Kürsî* olarak bilinen sûrenin mealinde geçmektedir. Ayrıca kelime-i tevhîd'in *nefy* ve *ispat*'tan oluşan terkibi.

[138] **lā [ilāhe]**: "Hiçbir ilah yoktur." anlamına gelen kelime-i tevhid'in *nefiy* bölümü.

[139] **illallāh**: "Ancak Allah (vardır)." anlamına gelen kelime-i tevhid'in *ispat* bölümü.

			toplayan anlamları havi oluğunu şüphesiz olarak bil.
	26	lafẓatullāhdur ki nām-ı Ḥayy-durur cümle esmā sırrı içre ṭayy-durur	Hayy'ın (diri) ismi olan lafzatullah, bütün isimlerin sırlarında saklıdır.
	27	*küntü kenzen*[140] sırrınuŋ keşşāfı Ḥaḳḳ hem muḥabbet remzinüŋ vaṣṣāfı Ḥaḳḳ	"(Ben) gizli bir hazine idim" sözünün gizli anlamlarını ortaya çıkaran ve muhabbet sırrını açıklayan Allah'tır.
	28	genc-i gevher-baḫş-ı dil Allāhdur dürr-niṣār-ı ʿakl u cān ol şāhdur	Gönlün mücevher bahşeden hazinesi Allah'tır. Akıl ve cana inci saçan da yine O sultandır.
	29	cūşiş-i fikret anuŋ inʿāmıdur maʿrifet fehmi Ḥak'uŋ ikrāmıdur	Düşüncenin coşması O'nun nimetidir. İrfânî bilgiyi anlamak O'nun ikramıdır.
	30	ḥikmet-i Ḥaḳḳ'a göŋül maẓhar-durur ol sebebden ʿāleme rehber-durur	Gönül, Allah'ın hikmetine mazhar olmuştur. Bundan dolayı âleme rehber olmuştur.
	31	gevher-i dil Ḥaḳḳ'uŋ esrārı-durur ḥikmet-i Ḥaḳ ḳalbüŋ envārı-durur	Gönül cevheri Allah'ın sırlarından oluşur. Hikmeti ise kalbin nurlarıdır.
	32	menbaʿ-ı ʿilm ü ḥikemdür cān u dil ʿayn-ı mecrādur aŋa fehm içre dil	Can ve gönül, ilim ve hikmetin kaynağıdır. (Bunu) anlamak için dil ona (ilim ve hikmet kaynağına) su yoludur.
	33	çün göŋül *yenbūʿ*[141] esrārı olur ʿayn-ı ḥikmet dillere cārī olur	Gönül "yenbu'" sözünün sırlarını havi olduğundan hikmet çeşmesi dillere akar.
[T 3a]	34	tercümān-ı sırr-ı dildür bu lisān sırr-ı Ḥaḳḳ'ı keşf ėdüp eyler beyān	Bu dil, gönül sırrının tercümanı olup Hakk'ın sırlarını ortaya çıkarıp onları açıklar.
	35	kāşif-i esrār-ı ḥikmetdür zebān mevʿiz-i pür-hikem eylerdi beyān	Dil hikmet sırlarını ortaya çıkarandır. O, hikmet dolu nasihatleri açıklardı.
	36	baḥr-i ʿummān-ı ḥikemdür ẕāt-ı Ḥaḳḳ ḳaṭre-i dil menbaʿ-ı āyāt-ı Ḥaḳḳ	Allah'ın zâtı hikmetlerin uçsuz bucaksız okyanusudur; gönlün bir damlası da Allah'ın ayetlerinin kaynağıdır.
	37	muṭṭaliʿ olan Ḥaḳ'uŋ esrārına maṭlaʿ olur hüsninüŋ envārına	Allah'ın sırlarına vakıf olan O'nun güzellik nurlarının doğuş yeri olur.

[140] **küntü kenzen:** "(Ben gizli) bir hazine idim." Hâdis-i kudsî olarak rivayet edilen, "*Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım*" (Aclûnî, II, 132) ifadesinden alınmıştır.

[141] **yenbūʿ:** "pınar, kaynak, göze" Bu kelime, "*Dediler ki: Yerden bize bir **pınar** fışkırtmadıkça sana inanacak değiliz*" mealindeki İsra Sûresi'nin 90. ayetinde geçmektedir.

	38	menḳıbet-baḫş-ı ḥakīm-i ḥikmet ol mevhibet-neṣr-i raḥīm-i raḥmet ol	(Sen de) hikmet sahibi Hakîm'in vasıflarını anlat; rahmet sahibi Rahim'in ihsanını açıkla.
	39	maʿden-i envār u esrār-ı ḥikem maḫzen-i esrār-ı envār-ı ḳıdem	O Kadîm, Kâdir, Hakk ve Hakîm'dir. O Azîm, Zâhir, Bâtın ve Âlim olan Allah, hikmetlerin sırlarının ve nurlarının kaynağı, varlığın başlangıçsız ve sonsuz oluşunun sırları ve nurlarının gizlendiği yerdir.
	40	ol Ḳadīm u Ḳādir u Ḥaḳḳ u Ḥakīm ol ʿAẓīm u Ẓāhir u Bāṭın ʿAlīm	
	41	maḫzen-i genc-i meʿānī ʿilm-i Ḥaḳḳ maʿden-i envār-ı şāhī ḥilm-i Ḥaḳḳ[142]	Allah'ın ilmi manalar hazinesinin ambarı; şefkati yücelik nurlarının kaynağıdır.
	42	ʿilm-i Ḥaḳ çün āfitāb-ı pür-ẓiyā ʿālem ü ādem ẕerāyir der-hevā[143]	Allah'ın ilmi parlak bir güneş olduğu için (O'nun bilgisinin yanında) yaratılmış tüm âlemler ve insanlar havadaki zerreler gibidir.
	43	ʿilm-i Ḥaḳḳ ʿummān u ḳulzüm fi'l-meṣel ʿālem anda ḳaṭre-i kem fi'l-meṣel	Allah'ın ilmi uçsuz bucaksız bir deniz, alem de orada değersiz bir damla gibidir.
	44	cümle mevcūdāta ol vėrdi vücūd anuŋ içün ėtdiler aŋa sücūd	Yaratılmış olan tüm varlıkları var eden O olduğundan dolayı hepsi ona secde etmişlerdir.
	45	her fürūʿ-ı cümle mevcūdāt-ı Ḥaḳḳ hem uṣūl-i küll-i maʿdūmāt-ı Ḥaḳḳ	Allah'ın yarattığı ve henüz var etmediği herşey Allah'ın zatının uçsuz bucaksız denizinde bir damla ya da güneşi katında bir zerrredir.
	46	baḥr-i ẕāt-ı Ḥaḳḳ'da miṣl-i ḳaṭredür ya güneş ḳatında hem-çün ẕerredür	
[T 3b]	47	ḳudretiyle ḳāyim olmışdur cihān ḥikmetiyle dāyim olmışdur zamān	Bu dünya O'nun kudretiyle var olmuştur. Zaman ise O'nun hikmetiyle devam etmiştir.
	48	līk bir sāʿat cihāna bu ḳıyām daḫı bir demdür zemāna bu devām	Lâkin dünyanın bu var oluşu ancak bir saatlik; zamanın bu akışı da bir an gibidir.
	49	dāyim oldur ḳāyim oldur bāḳī ol ehl-i Ḥaḳḳ'a kevṣerinden sāḳī ol	Varlığı devamlı olan, var olan ve varlığı sonsuz olan O'dur. Hakikat ehline kendi kevserinden içiren O'dur.
	50	fānīdür ġayr-ı beḳā-yı vech-i Ḥū	O'nun sonsuz olan zâtından başka her şey fânidir. "O'nun zatından başka her şey yok olacaktır."

[142] Ḥaḳḳ: ilāh T1

[143] der-hevā: fi'l-hevā T1

		küllü şey'in hālik illā vechehū[144]	
	51	ʿizzeti ḳatında ʿālemdür ẕelīl varlığına isteyen kūrdur delīl	O'nun yüceliğinin yanında bu alemin bir değeri yoktur. O'nun varlığına delil isteyen kişi kördür.
	52	ol ġanīdür cümle ʿālemdür faḳīr ger emīr ü ger kebīr ü ger ṣaġīr	O zengindir; ister büyük, ister küçük, isterse padişah olsun bu âlem(dekiler) fakirdir.
	53	nūrı ehl-i ʿizzetüŋ ser-tācıdur ḫalk-ı ʿālem cūdınuŋ muḥtācıdur	(O'nun) nuru izzet ehlinin başındaki taçdır. Alemdeki tüm bu varlıklar O'nun cömertliğine ihtiyaç duyar.
	54	cümle ʿālem ḫalḳınuŋ ḫallāḳıdur hem eẕelden tā-ebed rezzāḳıdur	(O) Kâinatta yaratılmış olan herşeyin yegâne yaratıcısıdır. Başlangıçtan sonsuza kadar rızıklarını veren de O'dur.
	55	hōn-ı inʿāmı ḳamuya ʿāmdur ḫāssa vü ʿāma olan inʿāmdur	(O'nun) nimetleri sofrası avam ve havasa açıktır.
	56	kāfir ü mü'min vaẕīfe-ḫˇārıdur līk mü'mindür ʿazīz ol hˇārıdur	Kâfir de olsa mü'min de olsa (O'nun) nimetinden istifade der. Lâkin (O'nun katında) mü'min şerefli, kafir ise alçaktır.
	57	raḥmeti ʿāṣīlere şāmil-durur ḥikmeti faẕlın éren fāẕıl-durur	(O'nun) rahmeti isyan edenleri de içine alır. Onun hikmetinin faziletine nail olan erdem sahipleridir.
	58	faẕlın umar ʿāşık-ı ṣādıḳları raḥmeti[n] hem cürmi çoḳ fāsıḳları	Sâdık aşıklar (O'nun) lütfunu; günahı çok olan kulları ise O'nun rahmetini umarlar.
	59	kimse kesmez baḥr-i Raḥmān'dan recā ġayr-ı şeyṭān-ı racīm-i pür-daġā	Taşlanmış ve huzurdan kovulmuş hilekâr şeytandan başka hiç kimse O'nun sonsuz bir deniz gibi olan rahmetinden ümit kesmez
[T 4a]	60	raḥmetinden yeˀs éden kāfir-durur[145] dü ciḥānda ḫˇār u hem ḫāsir-durur	(O'nun) rahmetinden ümidini kesen kişi kâfir olur ve dünyada da ahirette

[144] **küllü şey'in hālik illā vechehu:** "O'nun zatından başka her şey yok olacaktır" Bu ifade, "*Sen Allah ile beraber başka bir ilâha ibadet etme. O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O'nun zatından başka her şey yok olacaktır. Hüküm yalnızca O'nundur ve kesinlikle O'na döndürüleceksiniz.*" meâlindeki Kasas Sûresi'nin 88. ayetinde geçmektedir.

[145] Beyit, "Ey oğullarım! Gidin Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü **kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez**." mealindeki Yusuf Sûresi'nin 87. ayeti ve "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın **rahmetinden ümidinizi kesmeyin**. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." mealindeki Zümer Sûresi'nin 53. ayetinden

			de değersiz ve ziyana uğramış bir kimse olur.
	61	éyleyüp ḫāḳānumuz inʿām u ṭu ḳullarına dédi kim *lā taḳneṭū*[146]	O sultanların sultanı olan yüce Allah nimetlerinden ikram ederek kullarına "(Allah'ın rahmetinden) asla ümidinizi kesmeyin!" diye buyurdu.
	62	ḫōn-ı raḥmet basṭ édüp hem sū-be-sū biz ʿabīdine dédi *lā teyʾesū*[147]	(O) rahmet sofrasını her tarafa açarak biz kullarına "Ümitsizliğe kapılmayın!" dedi.
	63	yā ilāhī **Muḥyī** bendeŋ ʿāṣīdür müʾminūn içinde ḳalbi ḳāsīdür	Ey Allah'ım! Bu senin kölen Muhyî çok asi bir kuldur. Mü'minlerin arasında kalbi katı biridir.
	64	faż̇l u luṭf u raḥmetüŋ eyle penāh ol siyeh-rūya ola tā ʿözr-ḫˇāh	(Ey Allahım! Bu kuluna) cömertliğinden, lutfundan ve merhametinden sığınabileceği bir yer ihsan et ki bu yüzü kara kulun senden bağışlanmayı dilensin.
	65	göŋlini nerm eyle iḥsān eyleyüp cān ġıdāsın nūr-ı īmān eyleyüp	Gönlünü ihsanın ile yumuşat; iman nurunu da onun can gıdası eyle.
	66	dīn-i İslām'ı şiʿār ét cānına nūr-ı iḥsānı diṯār īmānına	(Ya Rabb!) İslâm dinini (bu kulunun) canına alâmet eyle. İhsan nurunu da (tüm) imanını (saran) bir elbise kıl.
	67	bu recāyı luṭf ėdüp maḫtūm ḳıl āḫirin īmān-ıla maḫtūm ḳıl	Kalbine mutluluk ve arınma; canına da (sevgilinin) yüzü(nü görmek) ve (O'na) kavuşup ulaşmak nasip olsun diye cömertliğinden ihsan ederek (Muhyî kulunun) bu dileğini nasipsiz bırakma ve sonunu iman ile bitir.
	68	tā müyesser ola ḳalbine ṣafā cānına dīdār u hem vaṣl-ı liḳā	
	69	Muṣṭafā'nuŋ ḥakkı-çün eyle emīn ḫavfdan éy Ḥayy u Rabbu'l-ʿālemīn	Ey Hayy ve âlemlerin Rabbi olan (Allah!) Hz. Muhammed Mustafa'nın yüzü suyu hürmetine onu korkudan emin kıl.

mülhem olup İslam akidesinde/itikadında Allah'ın rahmetinden ümit kesmenin küfür olduğuna dair bir telmih vardır.

[146] **lā taḳneṭū:** "Ümit kesmeyin". Bu ifade "De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden **ümidinizi kesmeyin**. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." mealindeki Zümer Sûresi'nin 53 ayetinde geçmektedir.

[147] **lā teyʾesū:** "Ümit kesmeyin/ye'se kapılmayın/ümitsizliğe düşmeyin". Bu ifade "Ey oğullarım! Gidin Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden **ümit kesmeyin**. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez." mealindeki Yusuf Sûresi'nin 87. ayetinde geçmektedir.

	70	Ḥāmid ü Maḥmūd u Aḥmed ḥürmeti **Muḥyī**'ye sen eyle yā Rabb raḥmeti	Ya Rabbi! Hâmid (şükredici), Mahmud (övülen, övgüye layık), Ahmed (en çok şükreden) (isimlerinin sahibi Hz. Muhammed Mustafa) hürmetine Muhyî'ye merhamet et.
	71	bu duʿāya her ki āmīn eyleye Ḥakk anı dīdārı ile ṭoylaya	Her kim bu duaya amin derse, Allah onu cemâli ile (gönlünü) doyursun.
der-naʿt-i Muḥammed Muṣṭafā *ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem* ve der-midhat-i çeḥār yār-ı bā-ṣafā ve der-medḥ-i Ḥasan-ı bā-hüsn u bā-vefā ve Ḥüseyin re'īs-i şehīd-i Kerbelā nūreyn-i Aḥmed ḳurreteyn-i ʿayney-i Muḥammedī vü evḥadī *rıḍvānullāh teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn*[148]			
[T 4b]	72	ḥażret-i maḥbūb-ı Rabbu'l-ʿālemīn mehdī vü hādī ḥabībü'l-mürselīn	(Hz. Muhammed) âlemlerin Rabbi olan Allah'ın saygıdeğer sevgilisidir. (O), doğru yolu gösteren ve (o yola) götüren, Peygamberlerin en sevgilisidir.
	73	ḳuṭb-ı cümle enbiyā vü evliyā pādişāh-ı aṣfiyā vü etḳiyā	O, bütün peygamberlerin ve Hakk dostlarının kutbudur. O, nefsini tezkiye edenlerin ve takvaya erişenlerin de sultanıdır.
	74	maẓhar-ı küll hādī-yi ḫayru's-sübül efḍal-i maḫlūḳ şāh-ı rüsul	O, tüm tecellilere nâil olan; hayırlı yollara ileten hidayet rehberidir. O, yaratılmışların en şereflisi ve tüm Resullerin sultanıdır.
	75	merbaṭ-i *ḥablu'l-metīn* mebʿūṯ-ı küll maẓhar-ı Ḥaḳ pādişāh-ı emr-i *ḳul*[149]	O, hablu'l-metin'in (sapasağlam bir ip) bağlandığı tüm yaratılmışlara gönderilen peygamber, Allah'ın zâtına mazhar olmuş "Söyle!" emirinin sultanıdır.
	76	şāriʿ-i sebʿu'l-meṯānī[150] ʿilm-ile kāşif-i sırr-ı meʾānī ḥilm-ile	O, ilim ile yedi incinin (Fâtiha sûresi) hükümlerini uygulayandır. O yumuşak huylulukla mana sırlarını ortaya çıkarandır.

[148] Başlığın çevirisi: Hz. Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve selemin, saf/temiz olan dört halifenin, Hz. Muhammed'in iki gözünün aydınlığı ve nuru olan vefalı ve güzel Hasan ve Kerbelâ şehitlerinin reisi Hüseyin'in –Allah hepsinden razı olsun- medhidir.

[149] **ḳul**: "De!/Söyle! (ki)" anlamına gelen, Kurân-ı Kerîm'de ayet-i kerîmelerde Cenâb-ı Hakk'ın, Efendimiz (sav)'e hitabı.

[150] **sebʿu'l-meṯāni:** "İkişerden yedi, tekrarlanan yedi". Fatiha Sûresi, her namazda bir bütün olan iki rek'atın ikisinde de okunduğu için bu sûrenin âyetleri ikişerli yedi âyet vasfını almıştır. Edebiyatımızda Fatiha Sûresine telmih olarak kalıplaşmış bir ifadedir. (bkz. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*. (İstanbul: Enderun, 1992) s.139.)

	77	maṭlaʿ-ı nūr-ı ilāhīdür ḥabīb menbaʿ-ı esrār-ı şāhīdür ḥabīb	O, ilâhî nurun doğuş yeri olan sevgilidir. O, âlemin padişahına (Allah'a) ait tüm sırların kaynağıdır.
	78	maʿden-i nūr-ı ṣafādur sīnesi maḫzen-i genc-i Ḫudā'dur sīnesi	O'nun göğsü mutluluk ve saflık nurunun kaynağı ve Allah'ın hazinesinin saklı olduğu yerdir.
	79	mehdī-yi *ḳul innemā*[151] ol mühtedī hādī-yi *ḳul yā ʿibād*[152] ol muḳtedī	O hidayet üzere olan, "De ki! Ellbette!" (ayetiyle) hidayete erdirilmiştir. Kendisine tâbî olunan o peygamber "De ki: Ey kullar(ım)!" (ayetiyle insanları) doğru yola iletmiştir.
	80	pādişāh-ı milk-i bāḳīdür resūl ḥavż-ı mevrūdına sāḳīdür resūl	O Resûl, sonsuzluk yurdunun sultanı; kendisine verilmiş olan kevser havuzunun da sâkisidir.
[T 5a]	81	hükm-i ṭuġrāsı anuŋ *levlāke*[153]dür emr-i tevkīʾi hem *aʿteynāke*[154]dür	O'nun hükmünün tuğrası "Sen olmasaydın!" (hadis-i kudsîsi)dir. Fermanının emri de "Biz sana verdik!" (ayeti)dir.
	82	ṣāḥib-i kevṯer Muḥammed Muṣṭafā ʿāleme rehber nebiyy-i müctebā	O, kevser havuzunun sahibi ve tüm alemlere rehber olarak gönderilen tertemiz peygamber Muhammed Mustafâ'dır.
	83	cümle ʿālem ḫalḳına serverdür ol her ki bed-ḫˇāhı ola ebterdür[155] ol	O, yaratılmış bütün mahlukatın sultanıdır. O'nun kötülüğünü isteyen kişi ebterdir (soyu kesilmiştir).

[151] **ḳul innemā:** "**De ki: Elbette!**". Bu ifade "De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Fakat bana ilâhınızın yalnızca bir tek ilâh olduğu vahyediliyor. Artık O'na yönelin ve O'ndan bağışlanma dileyin. Allah'a ortak koşanların vay hâline!" mealindeki Fussilet Sûresi'nin 6. ayetinde geçmektedir.

[152] **ḳul yā ʿibādī:** "**De ki: Ey kullarım**!". Bu ifade "*De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*" mealindeki Zümer Sûresi'nin 53 ayetinde geçmektedir.

[153] **levlāke:** "Sen olmasaydın!". Bu ifade "*Levlāke levlāk lemā ḫalaḳtu'l-eflak.*" (Sen olmaysaydın! [Ey Muhammed! Eğer] sen olmasaydın alemleri/felekleri/kainatı yaratmazdım!) lafzındaki hadis-i kudsiden iktibas edilmiştir. (Acluni, II: 164; Hakim el Müstedrek, II: 615)

[154] **aʿteynāke:** "(Biz) sana verdik/itâ ettik/karşılıksız verdik!". Bu ifade "*Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik.*" mealindeki Kevser Sûresi'nin 1. ayetinde geçmektedir.

[155] **ebter**: "Soyu, nesli kesik olan" anlamı gelir. Kevser sûresinin 3. ayetinde geçmektedir. Beyitte telmih unsuru olarak kullanılmaktadır.

	84	yār-i ġārıdur anuŋ sıddīḳ-ı Ḥaḳ ki_ėyledi taḥḳīk-ile taṣdīḳ-i Ḥaḳ	Hakkı şüphesiz bir şekilde tasdik eden Hz. Ebubekir O'nun mağara arkadaşıdır.
	85	çün müşāhid oldı ol nūr-ı cemāl rūy-ı Aḥmed'[d]en zihī faẕl u celāl	O yüce bir fazilet ve celal olan Allah'ın cemali nurunu Ahmed'in yüzünde seyredince;
	86	mūs̱ir-i māl ü menāl oldı temām ḥāl-baḫş oldı olup ṣāḥib-maḳām	Çokça mal ve mülk sahibi oldu. (O yüce) makam sahibi olarak hal bahşetti.
	87	maʿdilet şāhı emīrü'l-müʾminīn yār-ı ḫāṣ-ı Muṣṭafā fāruḳ-ı dīn	O (Ömer), adalet (ülkesinin) sultanı, mü'minlerin emîri ve dinde hakkı batıldan ayıran, Mustafâ'nın has dostu;
	88	fāḍıl-ı ʿādil-dil-i Ḥaḳ'dur ʿÖmer kāmil-i dīn nūr-ı muṭlaḳdur ʿÖmer	Ömer, Allah'ın gönlü adaletle dolu faziletli kuludur; O, dini olgunlaştıran mutlak bir nurdur.
	89	çār yāruŋ s̱āliṣi ʿOs̱mān'dur ehl-i furḳān cāmiʿ-i Ḳurān'dur	Dört dosttan üçüncüsü Osman'dır; O, Kur'ân ehli olup onu çoğaltandır.
	90	menbaʿ-ı ʿilm ü seḫā kān-ı kerem maʿden-i ṣıdḳ u ṣafā ṣāḥib-şiyem	O, ilim, cömertlik ve kerem kaynağıdır. (O) sadakat ve paklık madeni, güzel huylar sahibidir.
	91	yār-ı āḫir faḫr-i evvel Murteżā ibn-i ʿammi Muṣṭafā şīr-i Ḫudā	(Hz. Peygamber'in) son dostu ve ilk övünç kaynağı olan Murtaza (lakablı Hz. Ali); (Hz. Muhammed) Mustafa'nın amcasının oğlu ve Allah'ın aslanıdır.
	92	ṣāḥib-i ḫatm-i ḫilāfetdür ʿAlī server-i milk-i vilāyetdür ʿAlī	Hz. Ali hilafet tâcının son halkasıdır. O, velayet yurdunun önderidir.
	93	ādem-i s̱ānī refīḳ-i Muṣṭafā evliyā ser-çeşmesi şāh-ı hüdā	O, Mustafa'nın (sav) dostu ikinci ademdir. O, velilerin başı ve hidayet sultanıdır.
[T 5b]	94	ehl-i beyt aṣḥāb u cümle tābiʿīn *rıḍvānullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	Yüce Allah ehl-i beyt, ashab-ı kiram ve tabi'înin hepsinden razı olsun.
	95	şeh Ḥüseyn-ile Ḥasan sulṭān-ı dīn taḫt-ı şerʿ-i Ḥaḳ'da ḫākān-ı yaḳīn	Şah Hüseyin ile Hasan bu dinin sultanlarıdır. Onlar, Allah'ın şeriatı tahtında gerçek padişahlardır.
	96	ʿaskeridür aṣfiyā-i bā-sāfā leşkeridür etḳiyā-i bā-vefā	Tertemiz ermişler ve vefalı olan takva ehli (kimseler onların) askerleridir.
	97	ḫādimidür evliyā-i bā-kemāl tābiʿidür esḫiyā-i bā-cemāl	Kemal ehli olan veliler (onların) hizmetkârı, güzel yüzlü cömertler ise onlara tâbîdir.

	98	mefḫar-ı evlād-ı[156] maḥbūb-ı Ḫudā hem ciger-kūşe ḥabīb-i kibriyā	(Onlar) Allah'ın sevgilisi Hz. Peygamber'in çocukları arasında kendileriyle iftihar edilen ve O'nun ciğerparesidirler.
	99	manẓar-ı çeşm-i münīr-i Muṣṭafā nāẓır-ı Ḥaḳ şāh-ı milk-i ışṭıfā	(Onlar) Hz. Muhammed Mustafa'nın her tarafı aydınlatan gözünün gördüğüdür. Onlar, Allah'a bakan, paklık yurdunun sultanlarıdır.
	100	ol Ḫudā-ḫulk u nebī-ḫaşlet temām ḥüsni aḥsen şeh Ḥasan mīr-i hümām	Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmış Peygamber huylu, güzelliği tam, gayretlilerin reisi o Hz. Hasan;
	101	niçe kerre zehri ol nūş ėyledi bahr-i pā-zehri yine cūş ėyledi	Defalarca zehir içmesine rağmen, yine de (O'nun) panzehir denizi coşmaya devam etti.
	102	ʿāḳıbet zehr-ile oldı ol şehīd ki saʿādet buldı ol mīr-i saʿīd	O, sonunda zehir ile şehid oldu, böylece o mutlu padişah saadete erdi.
	103	şeh Ḥüseyn ol dürr-i deryā-yı Resūl sırr u nūr-ı çeşm-i şehlā-yı betūl	O şah Hüseyin Peygamber'in denizindeki incidir. O, iffet âbidesi (Hz. Fatıma'nın) ela gözünün nuru ve sırrıdır.
	104	ḫūb-ı Ḥaḳḳ merġūb-ı maṭlūb-ı Ḥaḳ ol imāmu'l-müʾminīn maḥbūb-ı Ḥaḳ	(O) Allah'ın yarattıklarının rağbet gösterdiği müminlerin emiri ve Hakk'ın sevgilisidir.
	105	ʿabd-i Ḥaḳ şāh-ı şehīd-i Kerbelā Ḥaḳ şehīdi oldı fī kerbi'l-belā	O, Allah'ın kulu ve Kerbelâ şehitlerinin efendisidir. O, bela toprağında şehit oldu.
	106	tīġ-i zaḫmın çünki çekdi cān-ı şāh mīġ-i firḳat refʿ olup göründi māh	O şahın (Hz. Ali) canı yaralayıcı kılıcını çekince ayrılık bulutu ortadan kaybolup parlak ay göründü.
[T 6a]	107	vuṣlat-ı şemş-i ezel oldı naṣīb ḥāsıl oldı ḳurret-i ʿayn-ı ḥabīb	O'na sonsuzluk güneşine kavuşmak nasip oldu. Hz. Peygamber'in gözünün bebeği haline gelmek nimetine nail oldu.
	108	ol iki dürr-i yetīme ber-devām ṣad hezār olsun ṣalāt-ile selām	O eşsiz iki inci tanesine sürekli binlerce salat ve selam olsun.
der-münācāt-ı Bārī *ʿazze ismuhū*[157]			
	109	ėy Ḫudā-yı bī-naẓīr u bī-miṯāl vėy ilāh-ı bī-nedīd u bī-ẕevāl	Ey eşi ve benzeri olmayan, emsalsiz ve hiç yok olmayacak olan Allah'ım!

[156] evlād-ı: evlād u OE

[157] Başlığın çevirisi: İsmi yüce olan Allah'a yakarışı hakkındadır.

	110	ėy Kerīm u kār-sāz-ı dü cihān vey Raḥīm-i bī-niyāz-ı ins ü cān	Ey iki cihanı yaratan Kerîm Allah'ım! Ey hiçbir niyaz beklemeden insanları ve cinleri esirgeyen Allah'ım!
	111	ėy Raʾūf u ėy Ġafūr-ı ẕü'l-celāl ėy Şekūr u ėy Ṣabūr-ı zü'l-celāl	Ey Rauf (esirgeyen), Gafur (bağışlayan), Şekûr (mükafatlandıran), Sabûr (sabreden) olan celâl sahibi Allah'ım!
	112	raḥmetüŋ deryāsı bī-pāyān-durur luṭf u faẓlundan recā ġufrān-durur	Rahmet denizin uçsuz bucaksızdır. (Herkes) lutuf ve kereminle ümit ile bağışlanmayı diler.
	113	gerçi ḳahruŋ miḥnetidür lā-yuḥad līk luṭfuŋ raḥmetidür lā-yuʿad	Senin azabının zahmeti sonsuz olduğu gibi lütuf ve rahmetin de sınırsızdır.
	114	raḥmetüŋ ḳatında cürm-i ʿāṣiyān fi'l-meṣel ey rāz-dān-ı ʿaḳl u cān	Ey akıl ve gönlün sırrını bilen! Senin merhametinin yanında isyankârların günahları, Kaf dağı üzerinde küçük bir kuş ya da uçsuz bucaksız bir okyanusa nazaran değersiz bir damla gibidir.
	115	kūh-ı Ḳāf üstinde bir murġ-ı ṣaġīr yā ki ʿummāna naẓar ḳaṭre ḥaḳīr	
	116	kūh-ı Ḳāfa ol ne deŋlü bār ola ḳatre-yemde ne vücūdı var ola	(O küçük kuş) Kaf dağına ne kadar yük olabilir; ya da damlanın okyanustaki varlığı ne anlam ifade edebilir?
	117	çün güneş cenbinde ẕerre güm olur ḳatre baḥre düşse hem ḳulzüm olur	Güneşin yanında zerre kaybolduğu gibi, damla da denize düşse varlığını kaybedip okyanusa dönüşür.
	118	raḥmetüŋ deryāsı çün mevvāc ola seyyiʾāt-ı mücrimīn tārāc ola	(Senin) rahmet denizin coştuğu zaman, günahkarların günahları da yok olur.
[T 6b]	119	ol laṭīf ol māḥī-i her seyyiʾāt luṭfla eyler seyyiʾātı ṣāliḥāt[158]	O latîf ve her günahı yok eden (Allah), lutfuyla tüm günahları sevaba dönüştürür.
	120	gerçi cürmüŋ ġurmıdur nār-ı seḳar ʿayn-i raḥmet aḳıcaḳ ḳalmaz keder	Her ne kadar günahın karşılığı cehennem ateşi ise de rahmet çeşmesi akmaya başlayınca hiçbir dert ve keder kalmaz.
	121	nūr-ı Ḥaḳ nār-ı ʿaẕābı maḥv ėder çün ḳıdem ẓāhir ola ḥādiṯ gider	Hakk'ın nuru azab ateşini yok eder; çünkü başlangıcı olmayan (ezelî olan) ortaya çıktığında sonradan yaratılmış olan kaybolur.
	122	yā İlāhī ʿāṣīyem cürmüm keṯīr rūz u şeb kārım-durur cürm-i kebīr	Ey Allah'ım! İsyankârım, günahım çoktur; gece gündüz işim günah işlemektir.

[158] Muhyî, Furkân sûresi'nde geçen "*Ancak tövbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka. Allah işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.*" mealindeki ayete telmihte bulunmuştur.

	123	ėtmedüm dergāha lāyıḳ ḫizmeti devleti terk ėdüp oldum nekbetī	(Senin) dergahına gereği gibi hizmet edemedim. O mutluluğu terk ederek uğursuz oldum.
	124	ḳorḳmayup ḳahruŋdan ėtdüm cürʾeti ḥayrete düşdüm bulup ben dehşeti	Senin azabından korkmayarak (günah işlemeye) cesaret ettim. (Fakat işledikten sonra) dehşete düşüp hayretler içerisinde kaldım.
	125	emr-i Ḥaḳḳ'a ėtmedüm hīç ḫürmeti līk faẕluŋdan umaram raḥmeti	Hakk'ın emirlerine hiç uymadım ama (senin) kereminle bağışlanmayı dilemekten de (geri durmam).
	126	vaḳt-i āḫirde eyā kān-ı kerem raḥmetüŋden ben de iḥsān umaram	Ey kerem kaynağı! Ben de son nefesimde ihsanını umuyorum.
	127	pādişāhum bende-i efgendeŋem bel seg-i gergīn kemter bendeŋem	(Allah'ım!) Ben senin çaresiz bir kulunum. Kul nerde kaldı, ben senin azgın ve ayak altında kalmış bir köpeğinim.
	128	nefsüme āḫir nefesde ėy Kerīm ḳıl kerem ey Ḥayy u Raḥmān u Raḥīm	Ey Kerîm, Hayy, Rahman ve Rahîm (olan Allah'ım!) Bana son nefeste kerem kıl.
	129	ol nefīs īmānı sen eyle naṣīb ol ḥabībüŋ ḫürmet-içün yā Mucīb	Ya Mucîb (dualara icâbet eden)! Habibinin (Hz. Muhammed Mustafa) hürmetine bana güzel bir iman nasip eyle.
	130	ki_oldurur ʿālemlere raḥmet tamām[159] hem daḫı müʾminlere niʿmet müdām	O, bütünüyle alemlere rahmet olup, müminlere sürekli bir nimettir.
	131	Muḥyī-i mücrim ẕelīlem ben ḥaḳīr nūr-ı Aḥmed ḥaḳḳ-içün ki_oldur beşīr	Müjdeleyici olan Hz. Muhammed'in nuru hürmetine Ben günahkar, alçak ve değersiz Muhyi'nin canı teninden çıkacağı zaman, ona iman, İslam ve ihsan nasip et.
[T 7a]	132	cān çıḳıcaḳ tenden īmān-ile al dīn-i İslām-ile iḥsān-ile al	
	133	tā naṣīb ola baŋa vaṣl u liḳā cennet-i dīdār içinde ėy Ḫudā	(Böylece) Allah'ın cemâlini müşahede edeceğimiz cennette buluşma ve kavuşmayı nasip et.
	134	şeyḫ ʿAbdulḳādir'i sen ḳıl şefīʿ Muḥyī'ye maḥşerde ėy Ḥayy u Refīʿ	Ey Hayy (diri) ve Refî (yükselten) Allah'ım! (Sen) bu Muhyî kuluna mahşer günü Şeyh Abdulkâdir'i şefaatçi kıl.

[159] Mısrada Enbiyâ sûresi'nde geçen *"(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."* mealindeki 107. ayete telmih mevcuttur.

der-midḥat-i seyyidī ve senedī Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir eṣ-ṣıddīḳī el-Ḥasan el-Ḥüseyn el-Cīlī *raḍıyallāhu teʿālā ʿanhu*[160]			
	135	şeyḫ ʿAbdulḳādir el-Cīlī velī maṭlaʿ-ı nūr-ı Ḫudā sırr-ı ʿalī	Allah'ın dostu şeyh Abdulkâdir Geylânî Allah'ın nurunun tecelli ettiği yer ve yüce sırdır.
	136	maşrıḳ-ı ḫurşīd-i Ḥaḳ mihr-i dücā nesl-i ḳuṭb-ı enbiyā vü evliyā	O, Allah'ın güneşinin doğduğu yer ve karanlığı (aydınlatan) güneştir. O'nun nesli Allah'ın peygamberleri ve dostlarının en yücelerine dayanır.
	137	ḫātem-i sırr-ı velāyet nūr-ı Ḥaḳ aʿlem-i ʿilm-i ledün mesrūr-ı Ḥaḳ	O velayet sırrının son halkası ve Hakk'ın nuru; ledün ilmini en iyi bilen ve Allah'ın sevindirdiği bir kuludur.
	138	menbaʿ-ı envār-ı esrār-ı Ḫudā maʿden-i esrār-ı envār-ı hüdā	O, Allah'ın sırlarının nurunun kaynağı ve hidayet nurlarının sırlarına madendir.
	139	mefḫar-ı evlād-ı Ḥaydar nesl-i şāh ḳuṭb-ı āl-i Muṣṭafā ʿālem-penāh	O, Haydar (lakablı Hz. Ali)'nin evlatları arasında gurur kaynağı ve (Hz. Muhammed) Mustafa'nın soyundan gelir. O'nun ailesinin yücelerinden olup alemin sığınağıdır.
	140	merd-i ṣıddīḳī Ḥüseynī ẕātı pāk hem Ḥasan nesli vü [hem] āyātı pāk	O sadıkların has adamı, Hz. Hüseyin'nin soyundan ve Hz. Hasan'ın neslinden olup zatı ve vasıfları tertemizdir.
	141	ḳuṭb-ı ʿuşşāḳ-ı Ḫudā maʿşūḳ-ı Ḥaḳ ki_etdi cümle evliyādan ol sebaḳ	O, bütün Allah dostlarından önce gelmiş, Hakk âşıklarının kutbu ve Allah'ın kendisinden razı olduğu biridir.
	142	sırr-ı sırr-ı pāki anuŋ bī-nişān ol velīnüŋ menzilidür lā-mekān	Onun tertemiz olan sırrının sırrı nişansızdır. O Allah dostunun varacağı mertebe mekansızlıktır.
[T 7b]	143	Ḥaḳ'dan olmışdı aŋa dürlü ṣılāt yoġ-ıdı anuŋ gibi ehl-i ṣalāt	Allah'tan ona çeşit çeşit ikram ve ihsanlar olmuştur. Onun gibi bir namaz ehli de yoktu.
	144	mescid-i maʿnīde ol sācid ėdi sırr-ı vāhid maẓhar-ı vācid ėdi	O, mana mescidinde secde ederdi. Vahid ve Vâcid olan Allah'ın sırrı ve tecelli ettiği yerdi.
	145	ḳıblegāhıydı anuŋ dīdār-ı Ḥaḳ secdegāhıydı anuŋ envār-ı Ḥaḳ	Onun yöneldiği yer Hakk'ın cemali; secde ettiği yer ise O'nun nurlarıydı.

[160] Başlığın çevirisi: "Efendim, Hasanî ve Hüseynî olan Muhyiddin Abdülkâdir es-Sıddîkî'nin –*Allah ondan razı olsun*- övgüsüdür."

	146	çün namāza şāriʿ olaydı_ol hümām ser vėrürdi sırr-ı tekbīre tamām	O himmeti yüce insan, namaza başladığı zaman tekbir sırrına baş verirdi.
	147	sırr-ı Allāh_ekber oldı ėy dede kim muṣallī nefsini ḳurbān ėde	Ey dedem! Allahu Ekber (Allah tek büyüktür), namaz kılanın nefsini kurban edeceği bir sırdır.
	148	tā tamām ola ṣalātı bī-kuṣūr hem ʿivāż ola aŋa ḥūr u ḳuṣūr	(Bir kişinin) namazı kusursuz olursa, karşılık olarak ona huriler ve köşkler verilir.
	149	Ḥaḳḳ-ıla ḳāyim olup bulup ḳıyām vuṣlat-ı miʿrāca ėrürdi müdām	O, Allah'ın (yardımı ile) ayakta durup; daima miraç vuslatına erişirdi.
	150	olur ėdi sırr-ı Ḥaḳḳ'uŋ ḫāṣiʿi ʿışḳ-ıla nūr-ı Ḫudā'nuŋ ḫāżiʿi	O, Allah'ın sırrı karşısında huşu sahibi; Allah'ın nuru karşısında da aşk ile boğun eğendir.
	151	ol namāz-ı pür-niyāzuŋ rākiʿi Ḥaḳ cemālinüŋ olurdı ḳāniʿi	O, niyaz dolu namazda rükuya eğilen (Abdulkadir Geylani), Allah'ın cemalinden başka bir şey istemezdi.
	152	maḳṣad-ı ṣıdḳ-ı melīküŋ kāʿidi[161] mescid-i envār-ı Ḥaḳḳ'uŋ sācidi	O, muktedir bir hükümdarın sadakati gayesinde oturan ve Allah'ın nurları mescidinde secde edendir.
	153	ḳaʿde-i ūlāda uḫrāda o cān Ḥaḳ şuhūdunda müşāhid bā-ʿayān	O can, birinci ve son oturuşta Hakk'ın mana alemini apaçık bir şekilde seyreder.
	154	olur ėdi ol şehīd-i Ḥaḳ tamām bu-durur sırr-ı teşehhüd ve's-selām	O, tüm varlığıyla Hakk'ın şahidi olurdu. (İşte) teşehhüt (oturuşunun) sırrı da budur, vesselam.
	155	Ḥaḳ'dan olsun çok taḥiyyat ü selām rūh-ı pākine anuŋ temme'l-kelām	Sözün özü, onun tertemiz ruhuna Allah'tan çokça dua ve selam olsun.
sebeb-i teʾlīf-i kitāb-ı menāḳıb-ı şeyḫ ʿAbdulḳādir el-Cīlī *ḳuddise sirruh*[162]			
[T 8a]	156	işidüŋ *Kenzü'l-Menākıb*'dan ḥikem ẕevk ėdüŋ *Remzü'l-Mevāhib*'den niʿam	Kenzu'l-Menâkıb'dan hikmetler dinleyip Remzü'l-Mevahib'den nimetler tadın.
	157	bu menāḳıb sırr-ı Ḥaḳ keşşāfıdur şeyḫ ʿAbdulḳādir'üŋ evṣāfıdur	Bu menkıbeler Hakk'ın sırlarındaki perdeyi kaldırıp; şeyh Abdulkadir Geylani'nin vasıflarını anlatır.

[161] Beyitte "*Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler.*" mealindeki Kamer sûresinde 55. ayete telmih vardır.

[162] Başlığın çevirisi: "Şeyh Abdülkâdir el-Cîlî'nin –*Allah onun sırrını takdis etsin*- menakıb kitabının neden yazıldığı hakkındadır."

	158	cümle ẕevḳiyyātıdur ʿilm-i ledün evliyānuŋ ẕevḳidür esrār-ı *kün*	Ledün ilmi herkesin hoşuna gider. *Kün* (oluş) sırları da Allah dostlarının yegane zevkidir.
	159	gerçi ʿilm-i evliyā hem ḳāldür līk ḳāl-i aṣfiyā pür-ḥāldür	Gerçi Allah dostlarının ilmi de sözdür ancak nefislerini tezkiye eden bu kişilerin sözleri (sözde kalmaz) ve buna uygun yaşarlar.
	160	etḳiyānuŋ ḳāli kim pür-hāldür ehl-i ḥāl olana meymūn ḳāldür	Allah dostlarının sözü hal ile doludur (bu sözlere uygun yaşarlar). Hal ehli olanlar için bu kutlu bir sözdür.
	161	diŋle teʾlīfe sebeb birḳaç kelām bu kitāb-ı müsteṭābı ėy hümām	Ey gayretli kimse! (Şimdi) bu güzel kitabın yazılmasının sebebine dair benden birkaç söz dinle.
	162	menḳıbetden söyleyem ẕevḳ-ile ḫōş ʿāşıḳ-iseŋ diŋlegil şevḳ-ile ḫōş	Zevk ile güzelce bir menkıbe anlatayım. Aşıksan sen de coşkuyla bana kulak ver.
	163	maʿrifet aḥvāline ḥoş sāmiʿ ol evliyā aḥvāline hem ṭāmiʿ ol	(Ey dinleyen kişi) irfan sahibi kişilerin hallerini güzelce dinle. Allah dostlarının hallerini (anlamaya) gayret et.
	164	bu menāḳıb sırrına ḫoş-gūş ṭut hūş-ı ʿışḳa kendüŋi bī-hūş ṭut	Bu menkıbelerin (sırrına) kulak kesil ve aşkın aklı (karşısında) kendi aklını teslim et.
	165	*maḥrem-i īn ḫūş cüz bī-ḫūş nist* *merz-bānra müşterī cüz gūş nist*[163]	Bu aklın mahremi akılsızın gayri değildir. Zîra dilin, kulaktan başka müşterisi yoktur.
	166	*Behcetü'l-Esrār* adlu bir kitāb ki_anı taṣnīf eylemişler müsteṭāb	Güzel bir biçimde yazılan Behcetü'l-Esrar isimli bir kitap;
[T 8b]	167	şeyḫ ʿAbdulḳādir'üŋ esrārını ṭavr-ı ḫūb-ile ḳamu eṭvārını	Raviler, şeyh Abdulkadir Geylânî'nin sırlarını, bütün hallerini, önderliğini, Allah dostları arasında en iyi ve en büyük oluşunu; güzel bir üslupla *Behcetü'l-Esrâr'*da yazmışlar, nakledenler onun sırrını bu kitapta saklamışlar.
	168	şeyḫ ʿAbdulḳādir'üŋ serverligin evliyādan bihter ü mehterligin	
	169	*Behce*'de mektūb itmiş rāvīler sırrını mektūm ḳılmış ḥāvīler	
	170	*Behcetü'l-Esrār*'a çün itdüm naẓar ḥüccetü'l-aḥrāra ḫoş ḳıldum naẓar	Hür olanların delilleri mesabesinde olan *Behcetü'l-Esrâr'*a şöyle güzel bir bakış atınca,
	171	maʿden-i envār mefhūmı anuŋ maḫzenü'l-esrār mektūmı anuŋ	İçeriğini nurlar madeni, içinde saklı olanların ise sırlar hazinesi (olduğunu gördüm).

[163] bkz. Ahmed Avni Konuk (hzl. Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın). *Mesnevî-i Şerif Tercüme ve Şerhi*. İstanbul: Kitabevi, 2010. c.1, s.84.

	172	vāḳıf oldum sırrına bir ḫoş kitāb maʿnāsin fehm eyledüm ḫoş feṯḥ-i bāb	(Böylece) bu güzel kitabın sırlarına vâkıf olup hoş bir kitap olduğunu (anladım). Manasını idrak edip bu kitabın kapılarını güzelce açtım.
	173	ki_anı teʾlif eyleyen ėy bā-edeb ḳılmış anı cümle ber-lafẕ-ı ʿArab	Bu kitabı yazan edibin onu tamamen Arapça olarak yazdığını gördüm.
	174	*Behcetü'l-Esrār*'dan bil ėy lebīb ya ʿArab ya ehl-i faẕl alur naṣīb	Ey akıllı kişi! Bu *Behcetu'l-Esrâr* isimli kitaptan ya Arap olan ya da tahsil görmüş faziletli kimselerin nasip aldığını bil.
	175	ehl-i ʿilm olur ki pür-melḥūẕ ola *Behce*'den tā ẕevḳ ala maḥẕūẕ ola	*Behcetü'l-Esrar*'dan yalnızca ilim sahiplerinin keyif alıp hoşlanacağını düşündüm.
	176	nāẕır oldum çün aŋa eşvāḳ-ıla maʿnāsin key aŋladum eẕvāk-ıla	Hemen büyük bir istekle bu kitaba baktım ve manasını keyifle anladım.
	177	ser-te-ser içi anuŋ ḫoş māʾide Türkī dilin bilen ėtmez fāʾide	(O kitabın) içi baştan başa güzel bir sofradır, (fakat) Türkçe konuşanlar ondan istifade edemez.
	178	her kişi fehm ėdemez esrārını göremez her göz anuŋ envārını	Herkes (bu kitabın) sırlarını anlayamaz; her göz onun nurlarını göremez.
	179	ʿacze vardılar ḳamu dervīşler sırrını keşf ėtmedin dil-rīşler	Bütün dervişler ve gönlü yaralılar bu kitabın sırlarını ortaya çıkarmada acze düştüler.
[T 9a]	180	maʿnāsini aŋlayuben īn u ān dėdiler olsa bize Türkī-lisān	(Bu kitabın) manasını kabaca anlamalarına karşın dediler ki (keşke) Türkçe'ye tercüme edilseydi.
	181	cān u dilden ṭālib-i ʿilm-i ledün oldılar dervīşler ėdüp seḫun	Can u gönülden ledün ilminin talibi olan dervişler ve bu hayırlı insanlar dile gelip Muhyî'nin etrafında toplandıktan sonra yalvarıp yakardılar ve bu zavallı Muhyî'den şeyhinin adını anarak (bu kitabı çevirmeyi düşünmesini) rica ettiler.
	182	*Muḥyī*'ye cemʿ oluban aḫyār-ı nās ibtihāl-ile_etdiler ḫoş iltimās	
	183	*Muḥyī* miskīnden ki tā fikr eyleye şeyḫinüŋ nāmın aŋup ẕikr eyleye	
[OE 1b]	184	ʿāciz olup Ḳādirī'den ehl-i Rūm dėdiler bu bendeye ėy bā-ʿulūm	Anadolu'daki Kâdirîler (bu kitabı anlamaktan) aciz olup bu köleye şöyle dediler: "Ey ilim ve akıl sahibi! Can u gönülden Allah yolunda dert sahibi ve sadakatli Kâdirî aşıklarının (senden) isteği budur ki, (bu kitabı) Türkçe'ye tercüme edesin."
	185	cān u dilden Ḳādirī ʿāşıḳlaruŋ Ḥaḳ yolında derd-mend ṣādıḳlaruŋ	
	186	iltimāsı bu-durur ėy ẕū-lübāb Türkī dilinde ėdesin bir kitāb	

	187	ol ʿArab neṣrini hem naẓm ėdesin maʿrifet niʿmetlerin haẕm ėdesin	O arapça mensur kitabı nazma çevirerek irfan nimetlerini (güzelce) sindiresin.
	188	meṣnevī ṭarzında ḫoş manẓūm ola *Behce*'nüŋ müşkilleri maʿlūm ola	(O kitabı) mesnevi şeklinde güzelce nazma çevir, böylece *Behcetü'l-Esrar*'ın güçlükleri anlaşılsın.
	189	*müstemiʿ çün teşne vü cūyende şod* *vāʿiz-i ar mürde būd gūyende şod*[164]	Dinleyen susamış ve talip olduğu vakit, vâiz ölü bile olsa söyleyici olur.
	190	*īn süḫan şīrest der-pestān-ı cān* *bī-keşende ḫūş nemī kerded revān*[165]	Bu söz can memesinde süttür. Çeken biri olmaksızın iyi akmaz.
	191	çünki ṣıdḳ-ile_etdiler[166] bunlar ṭaleb bende buldum cān u dilden ḫoş ṭarab	Dervişler (bana) güvenerek (kitabı manzum olarak tercüme etmemi) gönülden isteyince, ben de can u gönülden mutlulukla kabu ettim.
	192	başladum naẓm ėtmege ḫoş söyledüm Ḥaḳ Teʿālā'ya tevekkül eyledüm	Allah'a tevekkül ederek güzel bir şekilde (kitabı) nazm etmeye başladım.
[T 9b]	193	istiʿānet istedüm Ḥaḳ'dan tamām ʿavn-i Ḥaḳ'dan tā ola feṯḥ-i kelām	Söze başlamak için Allah'ın yardımını istedim.
	194	fātiḥ-i feṯḥ-i maʿārifdür Ḫudā maʿrifet feṯḥ olamaz[167] andan cüdā	Allah, irfanî bilgiyi açan bir fâtih (olduğu için), marifet (O'nun) yardımı olmadan anlaşılamaz.
	195	feyż-i Ḥaḳ'sız maʿrifetden hiç kelām ėtmemişdür ʿārif-i Ḥaḳ ve's-selām	Sözün özü, arifler O'nun feyzi olmaksızın marifetden hiç söz açmamışlardır.
	196	çünki feyyāż-ı ezel feyż ėyledi ehl-i ʿirfān maʿrifetden söyledi	Başlangıcı olmayan ve çokça feyz veren Allah ikram ettiği için, arifler marifetten söz edebildiler.
	197	ben ʿubeydine daḫı maʾbūd-ı Ḥayy feyż faḍl ėtdi vü hem[168] oldı ḳolay	Yegâne ibadet edilen Hayy (olan Allah) bu zavallı kuluna feyzinden ikram etti ve ona arkadaş oldu.
	198	tercüme ėtdüm ʿArab lafẓın hemān Türkī dili üzre ḫoş ėtdüm beyān[169]	(O kitabın) Arapça olan lafzını tercüme edip Türkçe olarak güzelce açıkladım.

164 bkz. Ahmed Avni Konuk, *a.g.e.*, c.2 s.136.

165 bkz. *a.g.e.* c.2 s.136

166 ètdiler: ètdi OE

167 olamaz: olmaz T

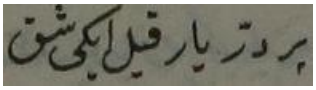
168 hem: -OE; T nüshasında bu kelimeden sonra anlamlandırılamayan bir (p) harfi vardır.

169 ḫoş ètdüm beyān: ètdüm ḫoş beyān OE

	199	*Behcetü'l-Esrār*'ı manẓūm eyledüm cümle işkālini mefhūm eyledüm	*Behcetü'l-Esrâr* kitabını manzum olarak yazdım ve bütün zorluklarını anlaşılır kıldım.
	200	Türk*ī* diline getürdüm naẓm ėdüp niʿmet-i ḫōn-ı ledünden haẓm ėdüp	Ledün ilminin sofrasındaki nimeti hazm edip (bu kitabı) Türkçe'ye manzum olarak tercüme ettim.
	201	eyledüm hem intiḫābı iḫtiyār[170] zīre kim maṭlūb-ı dildür iḫtişār	Kısaltmak gönlün hoşuna gittiği için bazılarını seçmeyi tercih ettim. Okuyucular bu sözleri okuduğunda, dinleyenlere bıkkınlık vermesin.
	202	oḳuduḳca tā ki ḳāyil bu maḳāl müstemiʿ olana vėrmeye melāl	
	203	ṣaḳlaya sehv ü ḫaṭādan ol Ḫudā ki *tevekkeltü ʿalā Rabbi'l-verā*[171]	Allah (yazdıklarımı) her türlü hata ve yanlıştan korusun, çünkü "ben kâinâtın Rabbine sığındım."
[OE 2a]	204	çün kelāmuŋ puḫte ḳıldum ḫāmını istedüm Ḥaḳ'dan kitābuŋ nāmını	Sözün hamını (olgunlaşmamışını) pişirince, Allah'tan kitabın ismini istedim.
	205	dėdiler *Kenzü'l-Menāḳıb* adını vėrdiler *Remzü'l-Mevāhib* dadını	(Kitabın) adına *Kenzü'l-Menâkıb* (menkıbeler hazinesi), tadına da *Remzü'l-Mevâhib* (bağışların alameti) dediler.
[T 10a]	206	kim bu genc-i maʿrifetdür ser-te-ser sırr-ı Ḥaḳ'dan ṭopṭoludur pür-güher	Bu kitap, Allah'ın sırlarının incileriyle dopdolu olan baştan başa irfan hazinesidir.
	207	bundadur dürr-i yetīm-i baḥr-i Ḥaḳ bu ṣadef pür-dürr-durur[172] ḳıl iki şaḳ	Allah'ın (ilim ve marifet) denizindeki eşi benzeri olmayan inci tanesi bu kitaptadır. Bu sedef (gibi kitap) incilerde doludur, onu ikiye ayır. (içindekilere ulaş)
	208	tā künūz-ı sırr-ı şāhı bulasın hem rumūz-ı nūr-ı şāhī bulasın	Böylece padişahın sır hazineleri ile nur remizlerini bulasın.
	209	bu-durur taṣnīfine bilgil sebeb baʿdehū itmāmına ėtdüm ṭaleb	Bil ki, bu kitabı yazmaya da tamamlama isteğime de sebep olan şey budur.
	210	ṣıḥḥat-ile Ḥaḳ ḳıla bunı tamām ki_ilterüz ḥālet elinde *ve's-selām*	Allah bu kitabı sağlıklı bir şekilde tamamlamayı nasip etsin ki (manevi) hal sahiplerine ulaştıralım. Ve's-selam!

[170] intiḫābı iḫtiyār: intiḫāb u iḫtiyār OE

[171] *tevekkeltü ʿalā Rabbi'l-verā:* "*İşte ben, hem benim, hem sizin Rabbiniz olan Allah'a dayandım.*" mealindeki Hud sûresi 56. ayetten iktibas yapılmıştır.

[172] bu ṣadef pür-dür-durur: OE

der-ibtidā-i intiẓām-ı naẓm-ı Kenzü'l-Menākıb fī Rumūzi'l-Mevāhib der-menḳıbet-i ḳuṭbu'l-aḳṭāb vāriṣ-i aḫlāḳu'l-Aḥmediyye ve mecmaʿ-ı ḫiṣālu'l-Muḥammediyye sırrullāhi'l-ʿazām ve burhānu'llāhi'l-aḳvem seyyidī ve senedī ve muʿtemedī ve mekānu'r-rūḥi min cesedī ve ẓaḫīretü yevmī ve ʿindī şeyḫu'ş-şuyūḫi'l-İslām el-imāmu'l-hümām ve vaḥīdu ʿaṣrihī ve ferīdu dehrihī Muḥyiddīn ebū Muḥammed ʿAbdülḳādir ibn ebī Ṣāliḥ bin ʿAbdullah el-Ḥasenī el-Ḥüseynī eṣ-ṣıddikī el-Cīlī *ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz*[173]			
[T 10b]	211	diŋleyüŋ Ḥaḳ'dan kelām ėy ḥāżirīn bu kelām-ı ḥaḳ-durur ėy sāmiʿīn	Ey hazır olanlar, ey dinleyenler! Allah'tan ilham edilen bu doğru ve gerçek sözü dinleyin.
	212	gūş-i cāndan diŋleyüp bu ḳıṣṣayı ḳıṣṣa-ı Ḥaḳ'dan aluŋ ḫoş ḥiṣṣeyi	Bu kıssaları can kulağı ile dinleyin ki Hakk'ın bu kıssalarından payınıza düşeni güzelce alın.
	213	Ḥaḳ dėdi aḥsen ḳaṣaṣ ender-nebī yaʿnī gökcek ḳıṣṣa-ı Yūsuf nebī[174]	Allah nebiler içerisinde en güzel hikayeyi, yani Yusuf peygamberin güzel hikayesini övdü ve kıskanç kardeşlerini de çokça zemmetti.
	214	ḳıṣṣasını Yūsuf'uŋ medḥ ėyledi ḥāṣid iḫvānına key ḳadḥ ėyledi	
	215	sūre-i Yūsuf'dadur bu ḳavl-i Ḥaḳ sābıḳ-iseŋ Ḥaḳ'dan al özge sebaḳ	Allah'ın sözü Yusuf Sûresi'ndedir. Eğer sen öğrenmeye hevesliysen (başka yerden) değil Allah'ın kelâmından ders al.
	216	ṣādıḳ oldı ḳavl-i Ḥaḳḳ'a *ḳad-ṣadaḳ* esbaḳ-ı sābıḳ olup ėtgil sebaḳ	"Doğru söyledi" sözü Allah'ın sözünü doğruladı. Ders alanların en iyisi olarak (Allah'ın sözünden) ders al!
	217	sūre-i Yūsuf'da dėr Ḥaḳ *faʿtebir*[175] tā olasın muʿteber ol muʿtebir	Allah Teala, senin ibret alanlardan olman ve kendisinin de ibret verici olduğuna (işaret etmek için) Yusuf Sûresi'nde "ibret alın!" der.
	218	kimde kim olmaya Ḥaḳ'dan iʿtibār kimse ėtmez aŋa her ki iʿtibār	Hak katında itibarı olmayan kişiye kisme saygı göstermez.

[173] Başlığın çevirisi: "Kutupların kutbu, Hz. Peygamber'in ahlakına vâris ve O'nun sıfatlarını kendinde toplayan, yüce Allah'ın sırrı, kavîm olan Allah'ın delili; Efendim, senedim ve dayanağım, tenimdeki ruhum, günlük katığım, İslam şeyhlerinin önderi, seçkin imam, asrının ve zamanının biriciği Muhyiddîn ebu Muhammed Abdülkâdir ibn Ebî Sâlih bin Abdullah el-Hasenî el-Hüseynî es-Sıddîkî el-Cîlî'nin *–Allah onun sırrını takdis etsin-* menkıbelerini ele alan *Kenzü'l-Menâkıb fî Rumûzi'l-Mevâhib* adlı manzum eserin başlangıcıdır."

[174] "*Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz.*" mealindeki Yusuf sûresi 3. ayete bir telmih yapılmıştır.

[175] *faʿtebir*: Haşr sûresi 2. ayetinde "*İbret alın!*" mealinde geçmektedir.

	219	ḥişşe Yūsuf ḳıṣṣasından bunı al ehl-i Ḥaḳ ol ʿibret al ėtme cidāl	Hz. Yusuf'un kıssasından özellikle bu (öğütü) al. Allah adamlarından ol ve kimseyle tartışmaya girme.
	220	çün Nebīnüŋ ḳıṣṣasına ol Ḫudā dėdi *aḥsen*[176] belki ḳıṣṣa-ı_evliyā	Allah Teala, Hz. Yusuf'un kıssasına (sadece peygamberlerin değil) tüm Allah dostlarının "en güzel hikayesidir" dediği için,
	221	aḥsen-i ḳıṣṣa-durur ėy ketḫudā ḳıṣṣa işit ḥişşeden olma cüdā	Ey devletli kişi! Bu kıssa, kıssaların en güzelidir. İbretlik hikayeleri dinle ki kendi payından uzak kalma.
	222	ʿālem içre ger nebī vü ger velī cümlesidür maẓhar-ı Ḥayy u ʿAlī	Şu alem içindeki bütün peygamberler ve Allah dostları Hayy (diri) ve 'Alî (yüce) olan Allah'ın (tecellilerinin) mazharıdır.
	223	hep Muḥammed nūrınuŋ āṣārıdur Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ ḳamu envārıdur	Onların hepsi Hz. Muhammed'in nurunun eserleri ve Allah Teala'nın nurlarıdır.
[T 11a]	224	nūr nūrdan ayru olmaz ėy ḳubād ki_eylemişlerdür ezelde ittiḥād	Ey padişah! Hiç nur, nurdan ayrı olur mu? Onlar ezelde bir olmuş, birleşmişlerdir.
	225	vāḥidüŋ medḥi olur medḥ-i hezār birinüŋ ḳadhi bininüŋdür ė yār	Ey dost! Birinin övgüsü bininin, birinin zemmi de bininin zemmidir.
	226	*lā nuferriḳ*[177] āyeti şāriḥ-durur ittiḥāduŋ sırrını vāżıḥ-durur	"Ayrım yapmayız!" ayeti bu birliğin sırrını açıklayıp, aşikâr edendir.
	227	ehl-i vaḥdet vaḥdete ġarḳ oldılar nār-ı nūra cümlesi ḥarḳ oldılar	Tevhid ehli, vahdet (denizine) gark oldular ve hepsi nurun ateşinde yandılar.
	228	evliyā çün Ḥaḳḳ-ıla ḥaḳ oldılar sırr-ı Ḥaḳ'da nūr-ı muṭlaḳ oldılar	Allah dostları, Allah (ın dostluğu ile) dosdoğru oldular. Allah'ın sırrında nurun kendisi oldular.
	229	feyż-i Ḥaḳ'dur cümlesinden fāʾide zīre *el-müʾmin ke-nefsin vāḥide*[178]	Allah'ın feyzi Allah dostlarının hepsinde ortaya çıkar. Çünkü "müminler tek bir kişi gibidir."
	230	çün menāḳıb aḥsen-i ḳıṣṣa-durur menḳıbet ehline pür-ḥişşe-durur	Menkıbeler, en güzel ibretlik hikayeler olduğu için, menkıbe

176 Aḥsen: Tekrardan "*Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz.*" mealindeki Yusuf sûresi 3. ayetinden iktibas yapılmıştır.

177 l*ā nuferriḳ:* Bakara sûresi 285. ayetinde "….'Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) ayırt etmeyiz.'…." şeklinde devam eden mealde 'ayırt etmeyiz' manasına gelmektedir.

178 **el-müʾmin ke-nefsin vāḥide:** "Müminler tek bir nefis gibidirler." hadis-i şerîfinden iktibas edilmiştir. (Müslim, Birr. 67)

			dinlemeyi sevenlere derslerle doludur.
	231	cān u dilden diŋlegil ėy ʿışḳ eri ki_evliyā medḥi degüldür ser-serī	Ey aşk eri! (Bu menkıbeleri) can u gönülden dinle! Çünkü evliyanın övgüsü yersiz değildir.
	232	menḳıbetden işidüŋ ėy ʿāşıḳān maʿrifetden nūş ėdüŋ ėy ṣādıḳān	Ey âşıklar! Bu menkıbelere kulak verin. Ey sâdıklar! (Siz de) marifet (pınarından kana kana) için!
	233	bezm-i ʿirfāna ṣalā ʿāşıḳlara ḫōn-ı yaġmāya ṣalā ṣādıḳlara	(Bu menkıbeler) aşıkları irfan meclisine, sadıkları da nimetleri herkese serbest olan sofraya davet eder.
	234	meclis-i maḥbūb-ı Ḥaḳḳānī-durur nuḳl u ḫamr-ı cām-ı raḥmānī-durur	(Menkıbeler) Allah'ın sevgilisinin meclisi, (bunlar) rahmânî meze ve içkiyle dolu kadehtir.
	235	mey-perest-i maʿrifet ʿārif olan cām-ı ḥikmet ḫamrına vāḳıf olan	Hikmet kadehinin şarabına vakıf olan ve marifet içkisinin mübtelası olan arif kişi;
[T 11b]	236	bezm-i Sübḥān'da ḳadeh nūş eylesün ʿaḳl u cānın mest ü ser-ḫoş eylesün	(Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan) Sübhan'ın meclisinde (aşk) şarabını içip aklı ve canı mest olmuş bir şekilde sarhoş olsun.
	237	istimāʿ itsün meʿārifden kelām nūş itsün hem leṭāyifden ṭaʿām	(Arif kişi) o ilâhî bilgiden (sadır olan) sözleri dinlesin ve o hikmet nimetlerinden kana kana içsin.
	238	cübbe vü destārı ṣatsun bādeye bende ḳılsun özini āzādeye	Cübbe ve sarığını (aşk) şarabı karşılığında satarak özünü (nefsinin arzularından) kurtarmış kişiye köle yapsın.
	239	sāḳī-i bāḳīden içsün ḫoş şarāb mest ü lā yaʿḳil olup olsun ḫarāb	Bakî (sonsuz) olan sâkînin (Allah'ın) o güzel şarabından içsin de sarhoş olarak kendisini kaybetsin ve varlığı harab olsun.
	240	oluban merd-i ḫarābāt tamām kendüyi ṣalsun ḫarābāta müdām	Baştan başa harabat ehli olsun ve kendisini daima harabata salsın.
	241	bī-ḫod olup maḥv ėdüp ẕāt u ṣıfāt cümle olsun maẓhar-ı āyāt-ı ẕāt	Kendinden geçerek, zatını ve sıfatını yok etsin, böylece bunların hepsi (Allah'ın) zâtının ayetlerine mazhar olsun.
	242	pīr-i ʿışḳa eylesün teslīm-i tām kim mürīd-i ʿışḳ olur bī-ʿār u nām	Aşk hocasına tamamen teslim olsun. Çünkü aşk yolunun yolcusu utanmadan ve şöhret kaygısından geçmiştir.
	243	mürşid-i ʿışḳa mürīd olan faḳīr vaḥdete varup olur ʿışḳ-ile pīr	Aşk mürşidine mürid olan aciz kişi vahdet (dergahına) ulaşarak aşk yolunda kâmil bir üstat olur.

	244	sırr-ı Ḥaḳ'dan ser-te-ser olur ḫabīr milk-i bāḳīde olur şāh u emīr	(O) Allah'ın sırlarının hepsinden haberdar olur ve sonsuzluk yurdunda sultan ve emir sahibi olur.
	245	varlığın yoġ eyleyen fānī vücūd Ḥaḳḳ'a şāhid oluban eyler sücūd	Şu fani varlığını yok eden kişi, Allah'ın (tecellilerini) müşahede ederek secde eder.
	246	sırr-ı *ve'scud va'ḳtarib*[179] esrārına vāḳıf olur irişen dīdārına	(O'nun) güzelliğinin tecellilerine ulaşan kişi, "secde et ve yaklaş!" (ayetinin) sırlarından haberdar olur.
	247	maḥv-i Ḥaḳḳ olup bulup faḳr u fenā nefsini fānī ėdüp bulur beḳā	Allah yolunda kendini yok edip acizlik ve yokluğa erişen kişi, nefsini yok ederek sonsuzluğa ulaşır.
	248	ẕākir-i Ḥaḳ şākir-i Allāh olur ḥāżır-ı Ḥaḳ nāẓır-ı Allāh olur	(O artık) Allah'ı zikreden, O'na şükreden, O'nun huzurundan bulunan ve O'nu müşahade eden biri olur.
[T 12a]	249	evliyānuŋ manşıbı olur naṣīb aṣfiyā içinde hem olur ḥabīb	(O kimseye) Allah dostlarının makamı nasip olur ve Allah'ın saf ve temiz kulları arasında da sevilen biri olur.
	250	Ḥaḳ ḳatında bulur ol ḫoş mertebet vaṣfı olur mevhibet hem menḳıbet	(Onun) Allah'ın yanında güzel bir yeri olur. Onun vasıflarını anlatmak hoş bir bağış ve menkıbe olur.
	251	hem velī olup kerāmet ehli_olur dīn içinde ḫoş velāyet ehli_olur	Hem din içinde velayet sahibi hem de Allah dostu olarak keramet sahibi olur.
	252	her menāḳıbdan ḫaberdār olur ol her meṭālibden bulur aṣl-ı uṣūl	(O kişi) her güzel meziyetten haberdardır ve o her istediğinden asılların aslını bulur.
[OE 44a]	253	evliyā medḥinde[180] söyler menḳıbet etḳiyā ḥaḳḳında dėr hem maʿrifet	Allah dostlarının övgüsünde menkıbeler anlatır ve takvaya ulaşanları da tanıtır.
	254	menḳıbet kim[181] ehl-i Ḥaḳḳ'ı ẕikr ėder mevhibet ehli anı ḫoş fikr ėder	Hak ehlini konu eden menkıbeler üzerinde ikram ile ihsana nail olanlar tefekkür ederler.
	255	bu menāḳıbdur[182] bilüŋ kenz-i rumūz bu-durur gencine-i remz-i kunūz	Bu menkıbeler (ilim ve marifet) işaretlerinin tükenmez hazinesi ve hazineler işaretlerini barındıran bir hazinedir.

[179] **ve'scud va'ḳtarib**: Alak Sûresi'nin "Hayır! Sakın sen ona uyma; **secde et ve Rabbine yaklaş.**" mealindeki 19. ayetinden iktibas edilmiştir.

[180] medḥinde: ḥaḳḳında OE (OE'de iki ibare de mevcut)

[181] kim: ki OE

[182] menāḳıbdur: menāḳıbdan OE

	256	maḫzen-i esrār-ı şāhī bu-durur genc-i envār-ı ilāhī bu-durur	Bu (menkıbele) padişah (olan Allah'ın) sırlarının ambarı ve ilahi nurların hazinesidir.
	257	*küntü kenzen*[183] sırrınuŋ esrārıdur hem muḥabbet remzinüŋ envārıdur[184]	"Gizli bir hazine idim" sırrının esrarı ve muhabbet remizlerinin nurlarıdır.
	258	gūş-vār ėt gūşıŋa bu gevheri tā olasın dīn yolınuŋ serveri	Din yolunun önderi olmak istiyorsan bu cevher (gibi olan kitabı) kulağına küpe et.
	259	ʿālim-iseŋ ʿāmil ol ėy maʿnevī tā olasın pādişāh-ı maʿnevī[185]	Ey maneviyat yolucusu! Eğer sen alim biriysen mânevî padişah olmak için amel et.
	260	iʿtikād ėt bu menāḳıb sırrına ṣıdḳ-ı ʿışḳ-ile ėresin birrine	Bu menkıbe sırlarına (gönülden) inan ki, aşkın samimiyeti ile (menkıbelerin) iyilik ve hayırlarını göresin.
	261	bu menāḳıb maʿrifet ʿummānıdur dürr-i ʿirfān ehl-i ʿışḳuŋ cānıdur	Bu menkıbeler marifet denizidir. İrfan incileri ve aşk ehlinin canıdır.
[T 12b] [OE 44b]	262	bu menāḳıb ser-te-ser envārdur[186] bu menāḳıb ser-be-ser envārdur	Bu menkıbeler baştan başa, uçtan uca tamamiyle nurdur, nurlar ile çevrilidir.
	263	ʿāşıḳı bu sözlerüŋ ebrārdur ṣādıḳı bu ḥarflerüŋ aḫrārdur	Bu sözlerin aşıkları manevi yakınlığa ulaşmış olanlar ve bu harflerin vefalı tutkunları hür kimselerdir.
	264	ṣıdḳ u iḫlās-ile eyle iʿtikād bu kelāma tā olasın ber-murād	İstediğine ulaşmak için bu sözlere tam bir güven ve samimiyetle inan.
	265	medḥ-i ḳuṭb-ı evliyādur bu kelām vaṣf-ı maʿşūḳ-ı Ḫudā'dur bu kelām	Bu sözler Allah dostlarından kutub olanların övgüsü ve sevgili kullarının vasıflarıdır.
	266	naʿt-ı nūr-ı etḳiyādur bu maḳāl vaṣf-ı sırr-ı aṣfiyādur bu maḳāl	Bu sözler takvaya ulaşanların nurunun övgüsü, saf ve temiz olan ermişlerin sırrı hakkındadır.
	267	nūr u sırr-ı ʿāşıkāndur şeyḫ-i dīn sırr-ı nūr-ı ṣādıḳāndur şeyḫ-i dīn	Din büyükleri aşıkların sırrı ve nuru, sadıkların nurunun sırrıdır.
	268	şeyḫ-i şeyḫān-ı yaḳīn-i Kibriyā pīr-i pīrān-ı emīn-i bī-riyā	Allah'ın kesin bilgisini bilen şeyhlerin şeyhi ve riyadan arınmış

[183] **küntü kenzen**: "Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım" (Aclûnî, II, 132) mealindeki hadîs-i kudsî'den iktibas yapılmıştır.

[184] envārıdur: esrārıdur OE

[185] mānevī: uḫrevī T1, OE

[186] envārdur: esrārdur OE

			olan güvenilir kimselerin pirinin piridir.
	269	şeyḫ ʿAbdulkādir-i Geylān*ī*dür ḳuṭb-ı ʿālem evliyā sulṭānıdur	O, alemin kutbu ve Allah dostlarının sultanı olanşeyh Abdulkâdir Geylâni'dir.
	270	bu menāḳıb ol velīnüŋ vaṣfıdur nūr-ı Ḥaḳ sırr-ı ʿalīnüŋ vaṣfıdur	Bu menkıbeler Hakk'ın nuru, yüce sırrı ve Allah dostu olan Hz. Geylâni'nin menkıbeleridir.
	271	Ḥaḳ ḳatında ḳadri aʿlādur anuŋ her velīden desti ʿulyādur anuŋ	(Onun) Allah'ın yanındaki değeri çok yücedir ve eli bütün Allah dostlarından üstündür.
	272	her taḳīden ḳaddi bālādur anuŋ her naḳīden ḥaddi vālādur anuŋ	Onun mertebesi ve makamı, her müttaki ve temiz olandan yücedir.
	273	*şāh-ı merdān merd-i merdān-ı velīst* *merd-i meydān nūr-ı Ḥaḳ sırr-ı ʿalīst*	O yiğitlerin padişahı ve Allah dostları arasında en yiğit olandır. O, er meydanının adamı, Allah'ın nuru olan yüce bir sırdır.
	274	ʿarş-ı aʿẓam ḳadrinüŋ kem-pāyesi nūr-ı Ḥaḳ'dur sırrınuŋ sermāyesi	Yüce arş mertebesi onun güç ve kudretinin yanında düşüktür. (Çünkü) Onun sırrının sermayesi Allah'ın nurudur.
[T 13a]	275	tāyir-i rūhu'l-ḳudüs irmez aŋa saʿy ėdüp ṣad sāl eger pervāz ura	Çalışıp çabalayıp yüz sene boyunca kanat çırpsa dahi Rûhu'l-Kudüs kuşu ona ulaşmaz.
	276	sidreden aʿlā-durur ḫayrı anuŋ zīre *ev ednā*-durur seyri anuŋ	Onun bereketi sidre (ağacından da) yücedir. Çünkü onun yolculuğu "Hatta daha da yakın" (ayetinde işaret olunan sır)dır.
	277	meskenidür *ḳābe ḳayseyn*[187] ol şehüŋ menzilidür *lī meʿallāh*[188] ol mehüŋ	O padişahın mekanı "iki yay arası kadar"dır. O ay yüzlünün durağı ise "Allah ile birlikte olmak için"dir.
	278	Cebreīl irmez anuŋ pervāzına ṣayd olur anuŋ melek şeh-bāzına	Cebrâil (as) onun makamına ulaşamaz; melekler de onun avcı şahinine av olurlar.
	279	ʿālem-i lāhut anuŋ meʾvāsıdur merd-i ʿālī-kadrüŋ ol aʿlāsıdur	Allah'ın zâtî sıfatlarının tecelli ettiği alem onun aslî vatanıdır. O, kadri yüce insanların en ulusudur.

[187] **ḳābe ḳayseyn**: Necm Sûresi'nin "(Peygambere olan mesafesi) **iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu**." mealindeki 9. ayetinden iktibas yapılmıştır.

[188] **lī meʿallāh:** Bu ifadeyle "Benim Allah katında öyle bir hâlim vardır ki, benim o halime ne bir melek yaklaşabilir ne de bir peygamber ulaşabilir." (Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ,* c.2 s.178) mealindeki hadis-i şerife telmih yapılmıştır.

	280	bāz-ı eşbehdür vücūdı bī-mīṣāl dest-i ḳudret ḥāfıẓı celle celāl	Onun varlığı avını kaçırmayan benzersiz bir şahindir. Onun koruyucu ulu yüce olan Allah'ın kudret elidir.
	281	maʿrifet ṣayyādı bir şeh-bāzdur ʿarş-ı aʿẓamdan yüce pervāzdur	O arş-ı azamda kanat çırpan irfan hazinelerinin avcısı bir doğan kuşudur.
	282	fehm-i ādemden müberrādur özi vehm-i ʿālemden muʿarrādur özi	Onun hakikati, tüm insanoğlunun idrakinden uzak ve alemin şüphesinden arındırılmıştır.
[OE 45a]	283	şeyḫ ʿAbdulḳādir'i kim medḥ eder ḳadrine nisbet bel anı ḳadḥ eder	Şeyh Abdülkâdir'i hakkıyla kim övebilir? Hakikatte onu övmeye çalışan esasında yermiş olur.
	284	zīre sırrı ol velīnüŋ yem-durur medḥ-i meddāḥı anuŋ şebnem-durur	Çünkü o Allah dostunun sırrı bir okyanustur. Onu çokça öven kişinin övgüsü bir çiy tanesi gibidir.
	285	ẕātı şeyḫüŋ fi'l-meṣel ʿummān-durur nūrı[189] ḫurşīd ü meh-i tābān-durur	Abdülkâdir Geylânî'nin zatı adeta bir umman; nuru ise güneş ve ayın parlak ışığı gibidir.
	286	medḥ lafẓı baḥre ḳatre dimedur yā ki bedr ü şemse ẕerre dimedur	Onun övgüsündeki sözler denize nazaran bir damla ya da güneş ve aya nazaran bir zerre hükmündeki gibidir.
	287	pes anuŋ şānına lāyıḳ midḥati kim ėder kim ġāyet aʿlā rütbeti	Öyleyse makamı (Allah katında) çok yüce olan bu kişiyi kim şanına layık bir şekilde övebilir?
[T 13b]	288	medḥini anuŋ meger Sübḥān ėder naʿt-i şeyḫi yine ol Deyyān ėder	Onu ancak Sübhan (olan Allah Teala) övebilir ve o şeyhin övgüsünü de yine Deyyân[190] (olan Allah) yapabilir.
	289	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī hemān kendi[191] evṣāfını dėr ḫalḳa ʿayān	Şeyh Abdulkadir Geylânî kendi özelliklerini insanlara apaçık bir şekilde anlatır.
	290	şeyḫ Muḥyiddīn sırrın söyleyüp nūr-ı naʿmāsiyle ḫalḳı ṭoylayup	Şeyh Muhyiddin (Abdülkadir Geylanî), sırrını söyleyerek (kendisine bahşedilen) nimetlerin nuruyla insanların (gönüllerini) doyurur.
	291	diŋle medḥinde ne dėr ėy Ḳādirī şeyḫ-i şeyḫān şeyḫ ʿAbdülḳādir'i	Ey Kadirî dostlar! Şeyhlerin şeyhi, Şeyh Abdülkadir Geylâni'nin kendisini nasıl övdüğünü dinle.

[189] nūrı: nūr-ı OE

[190] Deyyân: Kulun fiiline göre hakettiği cezâ veya mükâfâtı hakkıyle veren anlamında Allah'ın bir sıfatıdır.

[191] kendi: kendü OE

	292	nūr-ı Ḥaḳ'dur sırr-ı sırr-ı ṭāhiri sırr-ı Ḥaḳ'dur bāṭını vü ẓāhiri	Tertemiz sırrının sırrı, Allah'ın nurudur. Onun batını da zahiri de Allah'ın sırrıdır.
	293	buyurur ol ḳuṭb-ı ʿālem cān-ı cān[192] ki mürīdidir anuŋ ins-ile cān	İnsanların ve cinlerin müridi olduğu o canların canı, alemin kutbu (Abdülkâdir Geylânî) "Ey babam! Bil ki, her Allah dostu bir peygamberin meşrebi üzeredir ve o meşrebi üzere olduğu peygamberin yoluna baş koymuştur" buyurur.
	294	her velī hem-meşrebidür bir nebī baş komışdur pāyine bil ėy ebī	
	295	feyż-i Ḥaḳ fāyiż olur andan aŋa müstefād-ı nūr olur öŋden şoŋa	Allah'ın ikram ve ihsanları o peygamberden o veliye akar ve o da bütünüyle o nurdan istifade eder.
	296	māhveş kim[193] şemsden alup senā[194] ʿāleme vėrür dücāda āşinā[195]	O parlak bir ay gibi ışığını güneşten alıp karanlıklar içindeki alemi aydınlatır.
	297	līk ben ceddüm nebiyy-i Aḥmed'e hem-dem ü hem-meşreb oldum ėy dede	Ey dedem! Bana gelince, ben de aynı atam Hz. Muhammed'in meşrebi ve hali üzereyim.
	298	sāye ṣaldı üstüme şems-i ünās yaʿnī kim vėrdi żiyā ol ḫayr-ı nās	O insanların (hidayet) güneşi ve en hayırlısı olan (Hz. Muhammed Mustafa) üzerime gölgesini düşürdü.
	299	nūr-ı bāḳī ėtdüm andan iḳtibās bedrveş oldum münīr-i cinn ü nās	Ondan ebedi nuru alıp, ay gibi insanları cinleri aydınlattım.
	300	Muṣtafā pāyine ben yüz sürmişem *f'estaḳim*[196] emriyle anda ṭurmışam	Ben Hz. Muhammed'in ayağının izine yüzümü sürüp "Dosdoğru ol!" emrine tüm varlığım ile tutundum.
[T 14a]	301	taḫt-ı pāyinde_istiḳāmet bulmışam hem velāyet hem kerāmet bulmışam	Ben istikameti, kerameti ve velâyeti (başka yerde değil) O'nun ayağının altında bulmuşum.
	302	Muṣṭafā'dan ḫoş hidāyet bulmışam Ḥaḳ Teʿālā'dan ʿināyet bulmışam	Hz. Muhammed Mustafa'dan dosdoğru yolu buldum. Bu sayede Allah'ın yardım ve ihsanlarına nail oldum.
	303	tābiʿ-i muṭlaḳ benem ol Aḥmed'e	O (hamd edenlerin en güzeli olan) Ahmed'e tüm varlığımla uyan benim;

[192] cān-ı cān: cān u cān OE

[193] māhveş kim: māh nitekim OE

[194] senā: żiyā OE

[195] āşinā: rūşenā OE

[196] **f'estaḳim**: Hûd Sûresi'nin "Öyle ise **emrolunduğun gibi dosdoğru ol**. Beraberindeki tövbe edenler de dosdoğru olsunlar. Hak ve adalet ölçülerini aşmayın. Şüphesiz O, yaptıklarınızı hakkıyla görür." mealindeki 112. ayetinden iktibas edilmiştir.

		ʿāşıḳ-ı mülḥaḳ benem Muḥammed'e[197]	Hz. Muhammed'e her şeyiyle bağlı olan aşık benim.
[OE 45b]	304	çün Muḥammed ḳaldırup başdum ḳadem ben anuŋ izine başdum ėy dedem	Ey atam! Ben de Hz. Muhammed gibi ayağımı kaldırıp onun izinde yürüdüm.
	305	hep vilāyet milkiŋi ḳaṭʿ eyledüm şāh-ı dīnem ʿālemi naṭʿ[198] eyledüm	Allah dostlarının çalışıp çabalayarak erişemeyecekleri peygamberlik ayaklarının dışında, velayet yurdunu baştan sona geçtim ve dinin sultanı olarak tüm alemi kendime mesken tuttum.
	306	ġayr-i aḳdām-ı nübüvvet kim aŋa cidd [ü] iḳdām-ile ėrmez evliyā	
	307	olmışam sırr-ı velāyet maẓharı oldum anuŋ-çün velīler serveri	Ben velayet sırrına mazhar olduğum için Allah dostlarının önderi oldum.
	308	her velīnüŋ ḳadri vü hem pāyesi pāyüm altunda-durur sermāyesi	Tüm Allah dostlarının (Hak katındaki) değeri, mertebesi ve sahip oldukları her şey benim ayağımın altındadır.
	309	ihtimām u cidd ü himmet birle ben hem hidāyet hem ʿināyet birle ben	Özen, ciddiyet, gayret, hidayet ve Allah'ın yardımı ile alemin dolup taştığı tüm peygamberlerin övünç kaynağı olan atamın yoluna başımı koydum.
	310	ceddümüŋ[199] pāyine baş ḳodum hemān faḫr-i cümle enbiyā zuḫr-ı cihān	
	311	baŋa vehb-idi ezel sırr-ı ḳıdem ki_evliyā boynın ėdüm[200] taḥt-ı ḳadem	Velilerin boynunu ayağımın altına almak için ezelde kıdem sırrı bana bağışlandı.
	312	her ṭaḳī kim ḫāssa-i Allāhdur her nakī-kim ḫālişen li'llāhdur	Allah'ın has ve ihlaslı, takva sahibi ve temiz kalpli kulları boyunlarını ayağımın altına koyarak orayı mesken tutmuşlardır.
	313	taḥt-ı pāyümde ḳomışdur gerdeni zīr-i[201] pāyümde ṭutupdur meskeni	
[T 14b]	314	feyż-i ḫāṣı Aḥmed'üŋ cānumdadur ṣıdḳ u iḫlāṣı hem īmānumdadur[202]	Ahmed'in özel ve has feyzi benim gönlümde, sadakat ve ihlası da imanımdadır.

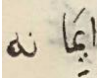
[197] Muḥāmmed'e: Aḥmed'e OE

[198] naṭʿ: ḳaṭʾ OE

[199] Dönemin dil özellikleri dolayısıyla harekeye bağlı kalınmadı.

[200] èdüm: èdüp OE

[201] zīr-i: zīre OE

[202] īmānumdadur: T

	315	Aḥmedī-meşreb Muḥammed-meẕhebem[203] evḥadī-maṭlab mümecced-meşrebem	Ahmed, Muhammed, evhad ve mümecced sıfatlarıyla nitelenen Hz. Peygamber'in meşrebi ve mezhebi üzereyim.
	316	nūr-ı nūr-ı Muṣṭafā'yam lā-cerem sırr-ı sırr-ı Kibriyā'yem muḥteşem	Şüphesiz ki (Hz. Muhammed) Mustafa'nın nurunun nuruyum, o yüce olan Allah'ın sırrının sırrıyım.
	317	evliyā cümle ṭufeylümdür benüm pādişāhem cümle ḫaylüm[dür] benüm	Allah dostlarının hepsi benim yanımda küçük birer çocukturlar. Ben bir sultanım onlar da benim tebaamdır.
	318	şeyḫ ʿAbdülḳādir'em seyyid-nejād nūr-ı sırr-ı ṭāhirem ceyyid-nejād	Ben tertemiz bir sırrın nuruyum ve aslı Hz. Peygamber'e ulaşan pek güzel bir soya mensubum.
	319	nesl-i pākem aşlum ol Aḥmed-durur ol nebīler serveri Aḥmed-durur	Benim tertemiz soyum o peygamberlerin imamı olan Hz. Peygambere dayanır.
	320	hem ḳarībum hem ṭabībumdur ḥabīb ol sebebden hem ḥasībem hem nesīb	(O Allah'ın) sevgilisi olan peygamberlerin önderi Ahmed (Muhammed Mustafa) benim hem yakınım hem de (manevi) hekimimdir. Bundan dolayı muhterem ve soyu temiz biriyim.
	321	iki ʿalemde baŋa oldur imām ol ḥabībullāh olur faḫrü'l-enām	Bana dünyada da ahirette de rehber olan kişi yaratılmışların övünç kaynağı olan Allah'ın sevgilisi (Hz. Muhammed)dir.
	322	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ medḥi hemān kendüye lāyıḳ-durur ėy yār-ı cān	Ey gönül dostum! Şeyh Abdülkâdir'in övgüsü, ancak onun kendisini layıkıyla övdüğü gibidir.
	323	*ʿaḳl der şerḥeş çü ḫar der gil beḫoft* *şerḥ-i ʿışḳ u ʿāşıḳī hem ʿışḳ goft*[204]	Akıl onun şerhinde eşek gibi çamurda yattı. Aşkın ve aşıklığın şerhini yine aşk söyledi.
[OE 46a]	324	kendü gine ḳavlini taḥḳīḳ ėder kendinüŋ ululıġın taṣdīḳ ėder	Sözünü yine kendisi tahkik eder ve kendi ululuğunu kendisi tasdik eder.
	325	ḳavli ḥaḳdur ol muḥaḳḳiḳ şāhdur bil muḥaḳḳaḳ ol müdeḳḳiḳ şāhdur	Kesin olarak bil ki, o hakikati müşahade eden sultanın sözleri doğrudur ve o her şeyi çok dikkatli inceleyen bir padişahtır.
[T 15a]	326	bu sözüme şāhid ol Şāhid yėter nūr-ı sırr-ı Ḥażret-i Vāḥid yėter	Bu sözüme şahid olarak bizi her an müşahede eden, bir ve tek olan Hazret-i Allah'ın sırrının nuru yeter.

[203] sebebdendür kebīr: sebebden kebīrdir OE

[204] bkz. Ahmed Avni Konuk, *a.g.e.* c.1 s.125

	327	kibriyā-yı Ḥaḳḳ'a maẓhardur özi ol sebebdendür kebīr anuŋ sözi	Abdülkâdir Geylânî'nin özü Allah'ın yüceliğine mazhar olduğundan dolayı onun söylediği sözler de büyüktür.
	328	kibriyā-yı Ḥaḳḳ'ı medḥ ėder o şāh kibr-i nefsinden müberrādur o māh	Parlak bir ay gibi olan (o evliyalar) sultanı, nefsinin kendini büyük görmesinden arınmış olarak daima Allah'ın büyüklüğünü över.
	329	*esleme şeyṭānī*[205] sırriyle temām nefsin ėtmişdür müselmān ol hümām	O himmeti yüce insan "Şeytanım müslüman oldu" (hadisinin) sırrı fehvâsınca nefsini Müslüman kılmıştır.
	330	ẕātıdur çün maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā ṣıdḳ-ı ḳavli Ḥaḳ'dan olmaz hiç cüdā	Onun özü Allah'ın nuruna mazhar olduğu için güvenilir olan sözünün doğruluğu hiçbir zaman Allah'tan ayrı olmaz.
	331	nefs-i telbīsiyle iblīs-i daġā ol velīye rehzen olmaz hem hevā	Nefsin aldatması, kovulmuş şeytanın (tuzakları) ile kendi arzuları o Allah dostunun yolunu kesemez.
	332	sāyesinde bil ki dīv eyler firār olduġı yirde_eylemez hergiz ḳarār	Bil ki, şeytan onun gölgesini bile görse olduğu yerde duramaz ve hemen kaçar.
	333	niçe kerre nefsini öldürdi ol andan oldı Ḥaḳ ḳatında ṭoġrı yol	O nefsini (ve arzularını) çok kere yendiği için Allah'ın yanında (O'nun rızasına ulaştıracak) dosdoğru bir yol buldu.
	334	emr-i *mūtū*[206] birle biŋ kerre temām öldi ölmezden ezel ol merd-i tām	O kâmil insan ölmeden önce "Tevbe edin!" emri ile bin kere öldü.
	335	maẓhar-ı ḳudretdür ol dīn mehteri maẓhar-ı ḥikmetdür ol Ḥaḳ serveri	O din büyüğü ve Allah'ın has kulu (olan Şeyh Abdülkâdir Allah'ın) kudret, kuvvet ve hikmetine mazhar olmuştur.
	336	kātib-i ḳudret elinde çün ḳalem oldı vü yazdı hikemden ḫoş raḳam[207]	(O), herşeyi takdir edip yazan (Allah'ın kudret) elinde bir kalem oldu ve hikmetlerinden güzel yazılar yazdı.

[205] *esleme şeyṭānī:* Peygamber Efendimiz'in (sav) "Şeytanım müslüman oldu." mealindeki hadis-i şerîfinden iktibas edilmiştir. (Müslim c. IV s.2167)

[206] mūtū: tūbū T"Ölmeden önce ölünüz." (mûtû kable ente mûtû) mealindeki hadise telmih yapılmıştır. (el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, 2:29)

[207] raḳam: ḳalem OE

	337	ṭutdı *beyni işbaʿayn*[208]-i Ḥaḳ'da cā maṭlaʿ-i şems-i dücā bedr-i dücā	O karanlıklığı aydınlatan güneşin doğuş ve karanlık gecedeki dolunay, …
	338	her ne kim ol ḳuṭb-ı Ḥaḳ söyler kelām Ḥaḳ kelāmıdur ḥaḳīḳat ve's-selām	Gerçek şu ki, o Allah'ın kutbu her ne söz söylerse söylesin, (onun sözleri) hakikatte Allah'ın kelâmıdır.
[T 15b]	339	pes ḥaḳīḳat ẕāt-ı Ḥaḳ meddāḥıdur münkir-i bed-baḫt dīn ḳaddāhıdur	Öyleyse doğru olan budur ki, o Allah'ın zatını devamlı medheder. Onu inkar edenler ise bedbaht inkarcı, dinin zelil ve rezil gördüğü kimselerdir.
	340	şeyḫ ḳavlinde bunı vėrür ḫaber dėdi ġayrım bende söyler ėy piser	Şeyh Abdülkadir bir sözünde bunu bize şöyle haber verir ve der ki: "Ey oğul! (Tüm bunları) benim şahsımda benden başka biri söylüyor."
	341	söylemez ol merd-i dīn hergiz kelām nefs-i nefsānī gibi ėy nīk-nām	Ey güzel isimli! O din büyüğü asla nefsani nefis gibi (hevasından) bir şey söylemez.
	342	ehl-i Ḥaḳ şeksüz be-ḥak Ḥaḳ oldılar bī-gümān sırr-ı yakīnle ṭoldılar	Hak ehli şüphesiz bir şekilde Hak ile hak olup yakîn sırrı ile doldular.
	343	ḥālet-i Ḥaḳ āletidür evliyā her ne yüzden söylese olur revā	Allah dostları, Allah'ın haline alettirler dolayısıyla her ne söylerse söylesinler uygun olur.
	344	*mā rameyte iẕ rameyte*[209] maẓharı merd-i Ḥaḳḳānī-durur ėy din eri	Ey mümin kişi! Bil ki, (Şeyh Abdülkadir) "Attığında sen atmadın!" (ayetinin sırrının) mazharı olan bir Allah dostudur.
[OE 46b]	345	dest-i ḳudretdür velīler ėy refīḳ bunlaruŋdur bil cihānda Ḥaḳ ṭarīk	Ey dost! Allah dostları (Allah'ın) kudret eli (gibi)dir. Bil ki, dünyada dosdoğru yol onların yürüdüğü yoldur.
	346	evliyādur maẓhar-ı ẕāt-ı Ḫudā evliyādur menbaʿ-ı sırr-ı hüdā[210]	Allah dostları Allah'ın zâtına mazhar olmuşdurlar ve onlar hidayet sırrının kaynağıdırlar.

[208] **beyni işbaʿayn**: "İki parmak arası" anlamına gelen ifade "Kalpler, Rahmân'ın **iki parmağı arasındadır**. Onları istediği gibi çevirir." mealindeki hadis-i şerîften iktibas edilmiştir. (Tirmizî, Kader:7)

[209] **mā rameyte iẕ rameyte:** Enfal Sûresi'nin "(Savaşta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. **Attığın zaman da sen atmadın**, fakat Allah attı. Mü'minleri, tarafından güzel bir imtihanla denemek için Allah öyle yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir." mealindeki 17. ayetinden iktibas yapılmıştır.

[210] hüdā: Ḫüdā OE

	347	aṣfiyādur ṣūfiyān-ı bā-ṣafā etḳiyādur nūr u sırr-ı Muṣṭafā	Sufilerin en bahtiyarları nefsini tezkiye etmiş (Allah dostları)dır. Hz. Muhammed'in nuru ve sırrı takva sahibi kimselerdir.
	348	her ne kim bunlarda görseŋ bī-riyā ẕāt-ı Ḥaḳ'dur hem ṣıfāt-ı Kibriyā	Onlarda gördüğün riyadan arınmış gördüğün her şey Allah'ın zâtı ve yüceliğinin sıfatlarıdır.
	349	taḫt-ı ẕāt-ı Muṣṭafā'dur merd-i Ḥaḳ maḫzen-i sırr-ı Ḫudā'dur merd-i Ḥaḳ	O Allah adamı (Şeyh Abdülkadir) Hz. Muhammed Mustafa'nın makamının varisi ve Allah'ın sırlarının hazinesidir.
	350	merd-i Ḥaḳḳ'a eyleyen inkār u şek dėndi Ḥaḳ'dan aŋa ḳavl-i *ḳad-helek*[211]	O Allah adamını inkar eden ya da şüpheyle bakana Allah'tan "Mutlak helak olmuştur" sözüne müstehak olur.
	351	ḳıl ḥaẕer inkār-ı ehlullāhdan ʿabd-iseŋ ḫavf eyle ḳahr-ı şāhdan	Eğer sen Allah'a kul olmuşsan O'nun azabından korkarak Allah'ın velî kullarını inkar etmekten sakın.
[T 16a]	352	münkiri ehl-i Ḥaḳ'uŋ maḳhūr olur Ḥaḳ ḳatından[212] dūr olur hem ḫūr olur	Allah'ın veli kullarını inkar eden kişi Allah'ın azabına düçar olur ve Allah katında hem değersiz hem huzurdan kovulmuş olur.
	353	bunlara münkir olan kāfir olur dīvveş merdūd olur ḫāsir olur	Allah dostlarını inkar eden kişi kâfir olur. Şeytan gibi huzurdan kovulup ziyana uğramış olur.
	354	nitekim iblīs-i telbīs ėy taḳī ādeme secde_ėtmeyüp oldu şaḳī	Ey takva sahibi kişi! Nitekim yoldan saptıran iblis de Hz. Adem'e secde etmeyip isyan edenlerden olmuştu.
	355	münkir olup kāfir oldı ol laʿīn tā ebed merdūd olup oldı ḫazīn	O lanetlenmiş (şeytan Hz. Adem'e secde etmeyi) reddederek kafir oldu ve sonsuza kadar huzurdan kovulup hüsrana uğrayanlardan oldu.
	356	ādeme çün ėyledi inkār dīv muʿcib oldı[213] ėtdi istikbār dīv	O şeytan Hz. Adem'in varlığını inkar edince gururlanıp kibirlendi.
	357	kibr ü inkārında çün oldı muṣır emr-i Ḥaḳḳ'ı ṭutmayup oldı muẓır	(O şeytan) kibir ve inkarında ısrar ettti ve Allah'ın emrini dinlemeyip zarara uğrayanlardan oldu.
	358	düşmen-i Ḳahhār oldı ol racīm	O huzurdan kovulmuş (şeytan) Kahhâr (olan Allah Teala)'nın

[211] **ḳad helek:** "Muhakkak ki helak oldu." anlamındaki ifade Kurân'da Kasas/78, Ahkaf/27 ve Kamer/51. ayetlerinde zikredilmektedir.

[212] ḳatından: ḳatında OE

[213] oldı: olup OE

		dėdi *uḫruc*[214] aŋa Rahmān u Raḥīm	düşmanı oldu ve o Rahman ve Rahim (olan Allah da ona) "(Huzurumdan) çık!" dedi.
	359	secdeyi terk ėtdi çün ol nekbetī dėdi Ḥaḳḳ aŋa *ʿaleyke laʿnetī*[215]	O uğursuz şeytan (Hz. Adem'e) secdeyi terk etti ve Allah Teala da ona "Lanetim senin üzerine olsun!" dedi.
	360	kibr-i nefs ucından oldı ol helāk laʿnet ėtdi aŋa eflāḳde melāk	O nefsinin kibrinden dolayı helak oldu ve kainattaki tüm melekler ona lanet etti.
	361	ādem-i pāke ḥased ėdüp o ḍāl sācidīnden olmadı buldı ḍalāl	O yoldan çıkmış (şeytan) tertemiz olan Hz. Adem'i kıskanıp ona secde edenlerden olmayıp doğru yoldan sapanlardan oldu.
	362	ḍāl olup oldı mużıll ol kūr u ker oldı hem aŋa maḳar nār-ı seḳār	O kör ve sağır şeytan azıp azdıranlardan olarak Sekar (isimli cehennem ateşine) müstehak oldu.
	363	key ṣaḳınġıl münkir olma ėy faḳīr dīvveş küfrānda olursın esīr	Ey âciz insan! Sakın ha sen (Allah dostlarını) inkar etme. Yoksa (sen de) şeytan gibi küfrün mahkumu olursun.
	364	ḳıl ḥaẕer kibr ü ḥasedden ėy ḫaṭīr āḫiretde meskenüŋ olur saʿīr	Ey güzel insan! Gurur ve kibirden sakın. Yoksa ahiretteki yerin cehennem ateşi olur.
[T 16b]	365	nefse uyan kāfir-i bī-dīn olur nār-ı nīrānda yiri siccīn olur	Nefsine uyan kişi dinsiz bir kafir olur ve cehennem ateşindeki yeri siccîn olur.
[OE 47a]	366	nefsüŋ aḫlāḳı-durur kibr ü ḥased kim helāk olur ḥasedden her cesed	Her insanı helak eden kibir (kendini büyük görme) ve hased (kıskançlık) duygusu nefsin huylarındandır.
	367	ʿucb u kibr ehli olan gebr-i kebīr öliserdür āḫiretde ėy faḳīr	Ey aciz kişi! Gurur ve kibir sahibi olan kâfir ölecek ve ahirette kibrine nispetle canına büyük bir azab edilecek. Onun cismi "kıyamet günü"nde kibir ve gururuna göre büyük olacak ve azapla dolacak.
	368	tā ki cānına ola ʿuẓmā ʿaẕāb kibr-i gebre[216] göre_ola kübrā ʿaẕāb	
	369	cismi olur kāfirüŋ *yevme'l-ḥisāb* ḫışmına[217] göre kebīr ü pür-ʿaẕāb	

[214] **uḫruc:** Hicr Sûresi'nin "Öyleyse **çık** oradan, çünkü sen kovuldun." mealindeki 34. ayetinde geçen ifadeye telmih yapılmıştır.

[215] **ʿaleyke laʿnetī:** "Lanetim üzerine olsun." anlamına gelen ifade Hicr Sûresi'nin "Şüphesiz hesap gününe kadar lânet senin üzerinedir." mealindeki 35. ayetine telmih yapılmıştır.

[216] kibr-i gebre: kibr ü gebre OE

[217] ḫışmına: cismine OE

	370	ehl-i küfre çün ola Ḥaḳ'dan ʿitāb diyeler *yā leytenā küntü turāb*[218]	Allah Teala kafirleri azarladığında onlar "keşke toprak olsaydık!" diyecekler.
	371	müʾmin-iseŋ key ṣaḳın inkārdan müʾḳin-iseŋ dönmegil iḳrārdan	Eğer sen gerçek bir mümin ve şüphesiz iman eden biriysen inkardan şiddetle sakın ve ikrarından dönme.
	372	muʿcib olma ėtme istikbār hīç ehl-i Ḥaḳḳ'a eyleme inkār hīç	(Sen sakın) kendini beğenenlerden olup da büyüklenme ve asla Allah dostlarını inkar etme.
	373	ger olursaŋ münkir-i muʿcib hasūd saŋa dėrler *el-ḥasūdu lā yesūd*[219]	Eğer kıskanç ve kendini beğenen bir inkarcı olursan sana "Kıskanç insan mutlu olmaz!" derler.
	374	sen de şeyṭān gibi olursın hemān küfre dīn tebdīl olur sūda ziyān	(Eğer böyle yaparsan) sen de şeytan gibi olur, dinin küfre faydanda zarara döner.
	375	nūr-ı īḳān[220] yėrine şekk ü nifāk ṭolar īmān darına küfr ü şiḳāk	Kesinliğe ulaşan nurunun yeri şek ve şüphe, imanının evi de küfür ve isyan ile dolar.
	376	ʿāşıḳ-iken saŋa fāsıḳ dėnilür müʾmin-iken hem münāfıḳ dėnilür	Aşıkken ismin fasığa, müminken ismin münafığa çıkar.
	377	kāfir-i bed-baḫtdan olup beter derk-i esfelde kalursın *fi's-seḳar*[221]	O perperişan olan kafirlerden daha beter olup aşağıların en aşağısı olan cehennem ateşinde kalırsın.
[T 17a]	378	tā ebed cāyuŋ senüŋ *fi'n-nār*[222] olur ehl-i Ḥaḳ senden ḳamu bīzār olur	Böylece senin yerin sonsuza kadar cehennem ateşi olur ve Allah adamlarının hepsi senden yüz çevirir.
	379	vuṣlat-ı Ḥaḳ furṣatını[223] aŋma kim Ḥaḳ cemāli niʿmetini aŋma kim	Hakk'ın vuslatının fırsatını ve cemalinin nimeti anmayıp o güzel nimetlerin tadını ve mutluluk hallerini aklına getirmezsen sevgiliden uzakta
	380	ol niʿam leẕẕātını yād ėtme hiç	

[218] **yā leytenā küntü turāb**: Nebe Sûresi'nin 40. ayetinde "Şüphesiz biz sizi, kişinin önceden elleriyle yaptıklarına bakacağı ve inkârcının, "**Keşke toprak olaydım!**" diyeceği günde gerçekleşecek olan yakın bir azaba karşı uyardık." mealiyle geçmektedir.

[219] **el-ḥasūdu lā yesūd**: "Kıskanç (kişi) hiçbir zaman rahatlık bulamaz." anlamına gelen ve kaynaklarda sıkça zikredilen meşhur Arap atasözü.

[220] īkān: īmān OE

[221] **fi's-seḳar**: Müddesir Sûresi'nin "Sizi **Sekar'a** (cehenneme) ne soktu?" mealindeki 42. ayetine telmih yapılmıştır.

[222] **fi'n-nār:** Kamer Sûresi'nin "Yüzüstü **ateşe** sürüklendikleri gün kendilerine, 'Cehennemin dokunuşunu tadın!' denecek." mealindeki 48. ayetine telmih vardır.

[223] **furṣatını:** Metinde *fürḳatini* şeklinde yazılmış olup bağlama uymadığı için bu şekilde tamir edilmiştir.

		ol ṣafā ḥālātını yād ėtme hiç	sonsuza kadar mahrum kalacak ve şeytan gibi huzurdan kovulmuş, yerilmiş bir varlık olacaksın.
	381	olasın hicretde maḥrūm-ı ebed dīvveş meẕmūm u mercūm-ı ebed	
	382	ol belāyı ėdemez dil hīç ʿad ki_ol firāḳuŋ miḥnetidür *lā yuḥad*	O ayrılığın zorlukları sınırsız olduğundan dolayı o belayı hiçbir dil anlatamaz.
	383	nār-ı nīrān aŋa nisbetdür ḥużūr şādī vü emn ü ṣafā-y-ıla sürūr	Cehennem ateşi o ayrılığa nipetle huzur ve sükunet; güzellik ve güven, mutluluk ve sevinç yeridir.
	384	Ḥaḳ firāḳı ʿāşıḳa besdür ʿaẕāb iştiyāḳ u iftirāḳı key ʿiḳāb	Allah Teala'ya aşık olan kişi için O'ndan ayrı kalmak azap olarak yeter. O'ndan ayrı olup ona özlem duymak tarifsiz bir eziyettir.
	385	bu sebebden kāfire olup ʿitāb[224] dėdi kim *yā leytenī küntü türāb*	Bundan dolayı kafirler bu azaba düçar oldular ve "Keşke toprak olsaydık!" dediler.
[OE 47b]	386	ʿāşık-iseŋ ṣıdḳ-ıla ėy ʿışk eri fāsıḳ olma dīn yolunda yekserī	Ey aşk eri! Eğer samimi bir aşık isen din yolunda asla günahkâr olma.
	387	nefse uyma ʿaḳla uy Allāh'a baḳ bende-i muḫliṣ olup ol şāha baḳ	Nefsine uyma, Allah'ın şeriatına bakıp akla uy. İhlas ve ihsan sırrına erişenlerin kölesi olup o sultanı gözet.
	388	ger uyarsaŋ nefse ėy yār-ı ʿazīz dil mümeyyiz olmayup gider temīz	Ey aziz dostum! Eğer sen nefsine uyarsan gönül doğruyu yanlıştan ayıramaz ve bu yetisini kaybeder.
	389	çünki sende olmayup temyīz-i dīn ehl-i īmān dėr saŋa dīv-i laʿīn	Sende dinde doğruyu yanlıştan ayıracak (bir firaset) olmadığı zaman da müminler de sana lanetlenmiş şeytan derler.
	390	Ḥaḳ ḳatında belki şeyṭāndan beter oluban ḫālid olursın der-şerer	(Eğer bu hal üzere olursan) bil ki Allah katında şeytandan da beter olup, ebedi olarak cehennem ateşinde kalırsın.
[T 17b]	391	ḳābil-iken vāṣıl-ı Ḥaḳ olmaġa ser-te-ser esrār-ı Ḥaḳ'dan ṭolmaġa	Gerçek şu ki senin, Hakk'ın vuslatına erişmeye ve baştan başa O'nun sırları ile dolmaya istidadın varken; (eğer bu hale düşersen) hiçbir işe yaramayan gereksiz biri ve (doğru yoldan) ayıran bir cahil olursun.
	392	ʿāṭıl-ı bāṭıl olursın sen tamām cāhil-i fāṣıl olursın ve's-selām	
	393	ṣāliḥ-i dil ṭāliḥ-i bed-baḫt olur vāżıḥ-ı cān fāżiḥ-i dil-saḫt olur	(Böylece) gönülleri doğru yola sevkederken, bedbaht bir azgın olur; canın açıklayıcısı iken katı kapli bir rezil olur.

[224] ʿitāb: ʿazāb OE

	394	her ki nefse uya ʿaḳlı ʿazl ėde ciddi terk ėde işini hezl ėde	Nefsine uyan kişi aklını azl eder ve gayreti bırakarak işinin değerini düşürür.
	395	vaṣla ehliyyet gider nā-ehl olur ʿilme lāyıḳ olmayup pür-cehl olur	Hakk'a vasıl olmak için (kendisinde var olan) ehliyeti yitirir ve ehil insanlar zümresinden çıkar. (Bu marifet) ilmine layık bir insan olmadığı için de cahillerden olur.
	396	vaṣl-ı Ḥaḳ hicrān-ı küfrāna bedel oluban esfelde ḳalur key aḍal	(Bunun akabinde) Hakk'ın vuslatı, küfran(dan kaynaklanan) ayrılıkla yer değiştirir ve yoldan çıkıp aşağıların en aşağısında kalır.
	397	*Muḥyī*'nüŋ pendin ṭutarsaŋ bī-gümān şeksiz olursın yaḳīn ehli hemān	(Eğer sen) Muhyî'nin öğütlerini (gönlünde) hiçbir şüphe olmadan dinleyip tutarsan, muhakkak ki kesin bilgiye ulaşan insanlardan olursun.
	398	pend-i ʿāşıḳ bend-i müşkil ḥall ėder ḥāl-i ʿışḳ-ile şarābın ḫall ėder	Hak aşığının öğütleri, zor durumda bulunanların bağını çözer ve aşk hali ile onların şarabını sirkeye çevirir.
	399	gūşvār-ı pendi bend ėt gūşuŋa tā ki nūr-ı dil vėresin hūşuŋa	Aklına gönül nuru saçmak için bu nasihat küpesini kulağına tak.
	400	aḥsen-i taḳvīm[225] ẕāt-ı kām-yāb çün ṣıfātuŋdur eyā ʿālī-cenāb	Ey şerefli kimse! (Eğer) Her şeye kadir olan zatın (Allah'ın bildirdiği) ahsen-i takvîm (en güzel bir yaratılış üzere) ile nitelenmişsen; gayret edip aşağıların en aşağısından o yüce makama gel ve "en güzel bir yaratılış" sırrına vakıf olup yüce ve şerefli bir mertebeye ulaş.
	401	sāfilīnden[226] cehd ėdüp ʿulyāya gel aḥsen-i taḳvīme ėr aʿlāya gel	
	402	*āḫir Ādemzāde-i ey nā-ḫalef* *çend pindārī to pestī rā şeref*[227]	Ey hayırsız olan! Nihayetinde Âdemoğlusun. Sen ne vakte kadar alçaklığı şeref zannedersin.
[T 18a]	403	müʾmin-iseŋ bir nefes iflāḥa gel ḳo bu cismi ʿālem-i ervāḥa gel	Eğer sen gerçek bir müminsen, bir an dahi olsa kurtuluşa gel. Varlığını, benliğini bırak da ruhlar alemine gel.

[225] **aḥsen-i taḳvīm**: "En güzel bir kıvamda/yaratılışta." manasına gelen ifade Tîn Sûresi'nin "Muhakkak ki biz insanı en güzel bir biçimde yarattık." mealindeki 4. ayetinde geçmektedir. Türk edebiyatındaki diğer kullanımları için bkz. Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*. (İstanbul: Enderun, 1992) s.16

[226] Tîn Sûresi'nin 5. ayetinde "Sonra onu **aşağıların aşağısına** çevirdik." mealinde geçen ifadeye telmih yapılmıştır.

[227] bkz. Ahmed Avni Konuk, *a.g.e.* c.1 s.219

	404	sicn-i dünyādan ḫalās ol ėy ġarīb tā olasın ḥażret-i Ḥaḳḳ'a ḳarīb	Ey gurbette kalmış kişi! Hazret-i Allah'a yakın olmak için bu dünya hapishanesinden kurtul.
	405	çün vaṭandur ʿālem-i ervāh-ı Ḥaḳ ṣāliḥīne andadur ışlāḥ-ı Ḥaḳ	Kendilerinin vatanı Allah'ın (yarattığı) ruhlar alemi asıl vatanları olduğu için Hak salihleri orada doğru yola iletir.
[OE 48a]	406	ḳavl-i Peyġamber-durur *ḥubbu'l-vaṭan*[228] sırr-ı īmāndan dėdi ol muʾtemen	"Vatan sevgisi (imandandır)." Hz. Peygamber'in hadisidir. O (her hali ve kavliyle) güvenilir olan resul "(vatan sevgisi) imanın sırrındandır." dedi.
	407	ehl-i dil[229] īmānı taḥṣīl ėtdiler bu ḥadīṣi böyle teʾvīl ėtdiler	Gönül ehli olanlar imanı kazandılar ve bu hadis-i şerif'i şöyle yorumladılar: 'Vatan' ruhlar alemi, (bu) gölge ve karaltılar evi de gurbet zindanıdır.
	408	ki vaṭan ol ʿālem-i ervāhdur sicn-i ġurbet mesken-i eşbāḥdur	
	409	bil ki dünyā milketi ġurbet-durur Ḥaḳ'dan ayru furḳat-i[230] ḥurḳat-durur	Bil ki, bu dünya alemi gurbet ve ayrılık yeridir. (Burası) Allah'tan ayrı bir şekilde ayrılık ateşinin (düştüğü) yerdir.
	410	bī-gümān ġurbet-durur zindān-ı teng bunda ġurbet ehlidür ḥayrān u deng	Şüphesiz gurbet, dar ve karanlık bir zindan olup burada (bu zindanda) gurbet ehli hayranlık ve şaşkınlık içindedir.
	411	her ʿazīb-i dīn-i Ḥaḳ zindāndadur gerçi kim ol ravża vübostāndadur	Allah'ın dininin garipleri (görünüşte) bağ ve bahçelerde olsalar da hakikatte onlar zindandadırlar.
	412	ehl-i dīn içün dėdi Aḥmed ġarīb dīn içün daḫı dėdi *āmed ġarīb*[231]	Hz. Peygamber (sav) müminler ve İslam dini için "O garip gelmiştir." buyurdu.
	413	ḥaḳ buyurdı ol ḥabīb-i müstecīb dīn ġarīb geldi gider yine ġarīb	O sevgili olanların en makbulu (Hz. Muhammed) dosdoğru bir şekilde "Bu din garip geldi ve yine garip gidecektir." buyurdu.

[228] **ḥubbu'l-vaṭan**: "Vatan sevgisi imandandır." hadisine telmih yapılmıştır. (Acluni, Keşfu'l-Hafa, 1/345, no: 1102)

[229] dil: dīn OE

[230] furḳat-i: furḳat u OE

[231] **āmed ġarīb**: "(Din) garip geldi." muhtemel vezin gereği Farsça olarak yazılan hadis-i şerifin aslı Arapça olup mealen şöyledir: "İslam garip başladı, başladığı gibi (bir hale) dönecektir. Ne mutlu gariplere!" (Müslim: 232, 251; İbn-i Mace II, 1319)

	414	dünyede[232] müʾmin daḫı bil hem-çünān geldi dünyāya ġarɨb gider hemān[233]	Aynı bunun gibi bil ki müminler de bu dünyaya garip geldi ve garip gideceklerdir.
[T 18b]	415	pes bu fānī dünyede müʾmin ġarīb bu fenā[234] dārı içinde dīn ġarīb	Demem o ki, mümin ve din bu yok olmaya mahkum olan yokluk dünyasında gariptir, gurbettedir.
	416	bu cihānda oldı çünkim dīn ġarīb hem daḫı her müʾmin-i mūḳin ġarīb	(Hz. Peygamber'in hadisi fehvâsınca) din bu dünyada garip ve gurbette olduğu için şüphesiz iman ile inanmış insanlar da gurbettedir.
	417	ġurbeti terk eyle git īmān-ile yoldaş ol īḳān-ile iḥsān-ile	(Sen) bu gurbet halini terk et de iman, îkân ve ihsân ile yoldaş ol.
	418	müʾmin-ile dīn hem yoldaşdur ġurbet içre ikisi ḥāldaşdur	Mümin ile din bu diyarda yol arkadaşıdır ve bu gurbetlikte ikisi de aynı hal üzeredirler.
	419	cānuŋa īmānı eyle ḫoş refīḳ ėy müsāfir *er-refīḳ sümme'ṭ-ṭarīḳ*[235]	Ey (bu dünya evinde) misafir olan kişi! İmanı canına güzel bir dost edin (çünkü) "Önce yoldaş sonra yol" (demişler).
	420	tā vaṭangāh-ı beḳāya ʿazm ḳıl bu fenādan anda bezm ü rezm ḳıl	Böylece sonsuzluk yurduna (kavuşmak için) gayret et ve bu yokluk diyarından kurtulup oradaki meclislere katıl.
	421	kār-bān-ı evliyāsız gitme hem tā ki göŋlüŋ olmaya pür-gamm u hem	(Aslî vatanda) gönlünün üzüntü ve keder ile dolmaması için oraya Allah dostlarının kervanına katılmadan (tek başına) gitme.
	422	evliyāya yoldaş olan ėy emīn rāḥat olup ḫavfdan olur emīn	Ey güvenilir insan! Allah dostlarına arkadaş olan kişinin (gönlü) rahat olup korkudan emin olur.
	423	rehzen-i iblīs ü telbīs ü ḫabīṣ eylemez çūn u çerādan hīç ḥadīṣ	İblisin, onun aldatmalarının ve kötülüklerinin yol keseni (olan Hakk'ın veli kulları) 'niçin' ve 'nasıl' diye sorgulamazlar.

[232] dünyede: dünyāda OE

[233] *mā ġarībem ve hem ġarīb-i rūyem / ender āḫir ber ḥabīb-i rūyem* T1: -T, OE

[234] Fenā: M

[235] **er-refīḳ sümme'ṭ-ṭarīḳ**: "Önce yoldaş, sonra yol." manasına gelen, bazı kaynaklarda hadis olarak da kabul edilen meşhur Arap atasözü.

	424	gel ṣırāṭ-ı müstaḳīme sālik ol heşt cennet milkine ḫoş mālik[236] ol	Sekiz cennet ülkesine güzel bir sultan olmak için gel ve bu dosdoğru olan yolun yolcusu ol.
[OE 48b]	425	müstaḳīm ol istiḳāmetde müdām *fe'staḳim* emrine me'mūr ol tamām	Bu doğru yolda devamlı istikamet üzere ol ve tüm varlığınla "Dosdoğru ol!" buyruğuna tabi ol.
	426	rāh-ı Ḥaḳ'da rāst olġıl olma kec evliyānuŋ sāyesinde ḫōşca gec	Allah yolunda doğru ol, eğri olma. Allah dostlarının gölgesi altında güzelce vakit geçir.
	427	çün velīdür taḫt-ı dīnde pādişāh ḫās u ʿām-ı ḫalkdur aŋa sipāh	Çünkü Allah dostları din tahtında oturan sultanlardır. Avam, havas herkes onların askeridir.
[T 19a]	428	her biridür bil ki ʿālemde hümā sāyesinde olan olur pādişā	Bil ki, (Allah dostlarının) hepsi bu alemde birer anka kuşudur. Onların gölgesinde olanlar da (bu alemde) sultan olur.
	429	merd-i meydān-ı Ḫudā'dur çün velī merd-i Ḥaḳḳ'a Muḥyī gibi dė *belī*	Allah dostları, Hakk'ın cesur ve mert kulları olduğu için (sen de) Muhyî gibi Allah dostlarına boyun eğ. (Böylece) "Belâ (Elbette!)" cevabından elest sırrını anlayıp şeriatte Hz. Muhammed'e tabi olasın.
	430	tā *elest* sırrın *belī*'den ṭuyasın şerʿ içinde Muṣṭafā'ya uyasın	
	431	evliyāya ol muḥib Muḥyī gibi enbiyā seni[237] seve tā ėy ebī	Ey atam! Muhyî gibi Allah'ın dostlarını sev ki peygamberler de seni sevsin.
	432	bil ki Ḥaḳ maḥbūbı olasın tamām hem ḥabībi sevgülüsi ve's-selām	(Eğer böyle yaparsen) Bil ki, Allah'ın sevdiği ve hoşnut olduğu kullarından olursun.
ẕikr-i aḫbāru'l-meşāyiḫ *raḥimehumullāh teʿālā* ʿani'ş-şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir *raḍıyallāhu ʿanhu* bi'l-ḳavli elleẕī ḳālehū ḳable en yeḳūlehū ve huve *ḳademī hāẕihi ʿalā raḳabeti kulli veliyyillāh*[238]			
	433	müstemiʿ ol Muhyī'den ėy kādirī naʿt-ı vaṣf-ı şeyḫ ʿAbdulḳādir'i	Ey Kâdirî dervişi! Şeyh Abdulkâdir Geylânî'nin vasıflarının övgüsünü Muhyî'den dinle.
	434	çün aŋa oldum mürīd-i nā-murād dü cihānda dilden oldum bā-murād[239]	Ben her türlü istek ve dilekten beri olup ona mürid olduğumdan iki

[236] ḫoş mālik: hem rāġıb OE

[237] enbiyā seni: enbiyāsını T

[238] Başlığın çevirisi: "Meşâyihin –*Allah onlara rahmet etsin*-, Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi -*Allah ondan razı olsun*- şeyhlerin haber vermesinden önce söylediği '*Benim şu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir.*' sözü ile zikretmeleri hakkındadır."

[239] bā-murāḍ: nā-murād OE

			cihanda da gönlümün arzusuna eriştim.
	435	Ḥaḳ cemālidür cemāli şeyḫümüŋ Ḥaḳ celālidür celāli şeyḫümüŋ	Şeyh Abdulkâdir'in güzelliği Hakk'ın cemali, azameti de yine O'nun celâlidir.
	436	Ḥaḳ viṣālidür viṣāli şeyḫümüŋ olmadı olmaz miṣāli şeyḫümüŋ	Şeyh Abdülkâdir'in vuslatı, Hakk'a olan vuslattır. O'nun bir benzeri gelmedi bundan sonra da gelmez.
	437	Ḥaḳ rıżāsıdur rıżāsı pīrümüŋ Ḥaḳ-durur çün müntehāsı pīrümüŋ	Şeyh Abdulkâdir'in razı (olduğu şeyden) Allah da razı olmuştur. Çünkü onun nihai amacı Allah'tır.
[T 19b]	438	kibriyā-yı Ḥaḳ-durur ululıġı sırr-ı ẕātullāhdur ṭolulıġı	Onun büyüklüğü Allah'ın azameti, (gönlü) ise Allah'ın zatının sırlarıyla doludur.
	439	evliyā boynındadur pāsı anuŋ yok-durur ʿālemde hem-tāsı anuŋ	Onun ayağı bütün Allah dostlarının başı üzerindedir ve alemde ona denk olacak biri yoktur.
	440	evliyāda yoḳ aŋa miṣl ü miṣāl[240] maẓhar-ı nūr-ı cemāl-i ẕü'l-celāl[241]	Allah dostları arasında onun benzeri bir kimse daha yoktur. O, celal sahibi olan yüce Allah'ın güzelliğinin nuruna mazhar olmuştur.
	441	ėtdi ol daʿvā-yı ferdiyyet be-Ḥaḳ münkir olma ol ferīde yaḫşı baḳ	O, Allah'la (varlığı ve birliğini dile getirerek) teklik davası güttü. (Şimdi sen) o bir benzeri daha olmayan (Şeyh Abdukadir'i) inkar etmeyi bırak da ona güzel (bir nazar ile) bak.
[OE 49a]	442	ḳāyilüŋ ḳavlini ṣıdḳ-ile ėşit *Muhyī*nüŋ sözini ʿışḳ-ile ėşit	Şimdi sen bunları söyleyen Muhyî'nin sözünü gönülden bir bağlılık ve aşk ile dinle.
	443	*Muhyī*'nüŋ naẓmı seni manẓūm ėder silk-i ehlullāha ḫoş merḥūm ėder	Muhyî'nin nazm (ettiği bu kitap) senin de (eğriliğini) düzeltir ve Allah dostlarının yolunda seni güzelce rahmete mazhar eder.
	444	dīn-i Ḥaḳ'da bulmaḳ isterseŋ niẓām diŋle cānndan ḳavlümi ėy nīk-nām	Ey güzel isimli! (Eğer) Allah'ın dininde bir düzen bulmak istersen, benim sözüme can u gönülden kulak ver.
	445	ʿāḳil-iseŋ ehl-i ʿakla tābiʿ ol bendeden ḥaḳ sözleri gel sāmiʿ ol	Eğer akıllı biriysen, gel de akıllı kişilere uy ve bu kölenin doğru sözlerini dinleyiver.
	446	diŋlegil ėy kāżī-yı ʿaḳl-ı metīn[242] bu-durur bil hüccet ü bürhān-ı dīn	Ey sağlam akıl ile hüküm veren, kulak kesil! Bil ki, dinin isbatı da delili de budur.

[240] miṣāl: bedel OE

[241] ẕü'l-celāl: ʿazz ve cell OE

[242] ʿaḳl-ı metīn: ehl-i yaḳīn OE

	447	meclis-i şerʿ [u] ṭarīḳ-i Ḥaḳ-durur evliyā ḳısmı ferīd-i Ḥaḳ-durur	(Bil ki) Allah dostları, şeriat meclisi, Allah'ın yolu; ve O'nun eşsiz ve biricik kullarıdır.
	448	bil ṭarīḳatde ḥaḳīḳat maḥkeme maʿrifetde_āyāt-ı Ḥaḳ'dur muḥkeme	Bil ki, tarikat yolunda hakikat mahkemedir. Marifet bilgisinde ise Hakk'ın ayetleri muhkemdir.
	449	hem şerīʿat ḥākimidür key ḥalīm maẓhar-ı ʿāllām-ı esrār-ı ʿalīm	Her şeyi en ince ayrıntısıyla bilen Allah'ın sırlarının mazharı olan o yumuşak huylu (Şeyh Abdülkâdir Geylânî) Allah'ın şeriatının yargıcıdır.
	450	ḳāḍī-yı Ḥaḳ-durur ʿaḳl-ı[243] müstaḳīm ʿāḳil-iseŋ diŋle ėy ṭabʿ-ı[244] selīm	Ey güzel yaratılışlı! Eğer akıllı biriysen bil ki dosdoğru olan akıl Allah'ın hüküm vericisidir.
[T 20a]	451	müddeʿīyem ṣıdḳ-ıla daʿvāya ben çün ulaşdum ʿışḳ-la ġavgāya ben	Ben, bu hak davanın (doğruluğunun) can u gönülden iddiacısıyım. Çünkü (ben bu) mücadeleye aşk ile ulaştım.
	452	meclis-i şerʿ-i Ḫudā'ya gelmişem emr-i ḥükm-i Muṣṭafā'ya gelmişem	(Ben) Allah'ın şeriatinin meclisine ve (Hz. Muhammed) Mustafa'nın hükmünün buyruğuna geldim. Böylece davamdaki (doğruluğumu ve samimiyetimi) ispat edeyim ve sözümü sadakatle doğru söyleyeyim.
	453	tā ki ben iṣbāt-ı daʿvā eyleyem ḳavlimi ṣıdḳ-ile ṭoġrı söyleyem	
	454	eyle yā Rab ḥaḳḳ-ı Mahmūd-ı ḳıdem daʿvī-yi dīnde bizi ṣābit-ḳadem	Ya Rabbi! Kıdemin Mahmûd'u (Hz. Muhammed'in) hakkı için bu İslam davasında bizi ayakları yere sağlam basanlardan eyle.
	455	bu-durur daʿvā-yı ṣādıḳ ṣıdḳ-ile ʿāşıḳ-iseŋ diŋle şevḳ u ẕevḳ-ile	Bu samimetle sadık olanların davasıdır. Eğer (sen de) aşıksan zevk ve iştiyak ile beni dinle.
	456	ṣanma bunı ʿilm-i māhiyyātdur daʿvī-yi dīndār-ı ẕevḳiyyātdur	(Sen bunu) eşyanın hakikatini (anlatan) bir ilim zannetme sakın. (Bu ilim manevi) zevke ve lezzete mazhar olmuş müminlerin davasıdır.
	457	şeyḫ ʿAbdülkādir'üŋ şen varlıgın[245] evliyādan hem daḫı bihterligin	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin saadetli varlığını ve tüm evliyadan üstünlüğünü, sadakatle manzum olarak yazdığım bu kitapta ileri sürdüm ve aşk ile o sultana hizmetkârı oldum.
	458	eyledüm naẓmumda daʿvā ṣıdḳ-ıla olmışam ol şāha lālā ʿışḳ-ıla	
	459	ṭutmışam *illā*ya yüz *lā* dėmezem ḳurı yire *hū-y*-ile *hā* dėmezem	Ben "ancak ve ancak" sözüne yüz sürmüşüm, bundan sonra "yoktur"

[243] Ḥaḳ-durur ʿaḳl-ı: Ḥaḳ'dur çün ʿaḳldur OE

[244] ṭabʿ-ı: ʿaḳl OE

[245] şen varlıgın: mihterligin OE

			diyemem. Artık boş yere "o" diyemem.
	460	ṣādıḳam daʿ vāda kāẕib ṣanmaŋuz ʿaḳl u ṭabʾum ṭīn-i lāzib ṣanmaŋuz	(Ben) davamda samimiyim, (sakın) beni yalancı zannetmeyin. Aklımı ve fıtratımı yapışkan bir balçık sanmayın.
[OE 50a]	461	müddeʿīyem uş getürdüm beyyine teẕkiye lāzım degüldür deyyine	Ben bir iddiada bulunuyorum işte (ve bu iddamı destekleyen) apaçık deliller getirdim. (Gerçi) bu dine samimi olarak, gönülden bağlanmış kimseler için böyle bir aklamaya da gerek yoktur.
	462	iki şāhidle kişi bir şehr alur şāhid-i zūra uyanlar zehr alur	İnsan iki şahidin (şehadetiyle) bir şehri alır. Zorbalığın şahitliğine uyanlar ise zehir alır.
	463	şāhid-i nūra uyan pür-nūr olur sırr-ı esrāya ėrüp mesrūr olur	Nurun şahidliğine uyan kişi baştan başa nurla dolar ve yüce sırra ererek gönlü hoş olur.
[T 20b]	464	şāhidümdür bil yėdi sulṭān-ı dīn her biri ḳavlinde ṣādıḳ hem emīn	Bil ki, her biri sözünde güvenilir ve emin olan bu dinin yedi sultanı benim şahidimdir.
	465	ʿāmil ü kāmil mükemmel *fi'ṭ-ṭarīḳ* rāh-ı Ḥaḳ'da sālike *niʿme'r-refīḳ*	(Onlar) Allah yolunda taliplere dostun birer nimeti ve ikramı olarak bu yolda kemal ve amel sahibi ahlakı kâmil insanlardır.
	466	taḫt u baḫtda her biri meymūn-fāl[246] ḥāl-baḫş-i ehl-i dil sulṭān-ı ḳāl[247]	En yüce makamda ve talihte her birinin bahtı kutlu olup gönül ehline (güzel) haller bahşeden sözün sultanlarıdır.
	467	şerʿ-i Ḥaḳ'da her biri ezkā-yı[248] Ḥaḳ sünnī-yi ʿādil-dil ü esnā-yı Ḥaḳ	Onların her biri Allah yolunda birer temizlik âbidesidir.
	468	dīn-i İslām içre etḳā her biri nūr-ı īmān-ile aʿlā her biri	O (Allah dostlarının) her biri İslam dini içerisinde takvaya ulaşmış ve iman nuru ile yüce insanlardan olmuşlardır.
	469	sırr-ı iḥsān-ile muḥsin[249] ẕī-hisān ėrmez insān[250] sırrına bilgil ḫasān	(Onlar) ihsan sırrı ile iyiliğe ulaşan güzellik sahipleridir. Ey güzel insan, bil ki alçak kimseler (onların) sırrına erişemezler.

[246] fāl: ḳāl OE

[247] ḳāl: ḥāl OE

[248] ezkā-yı: ezkār-ı OE

[249] ḥükmüme: ḥükmdür OE

[250] insān: iḥsān OE

	470	ḥaḳ müẕekkī vü müzekkā cümleten ḥaḳ muṣallī vü muṣallā cümleten	Muhakkak ki onlar hem en temiz olan hem en temiz hale getiren; hem dua eden hem de dua edilenlerdir.
	471	ḳavl-i Ḥaḳ'da her biri ṣāḥib-maḳāl teẕkiye ḥācet degül bī-ḳīl ü ḳāl	(Onların) her biri Allah'ın sözünü (açıklamada) söz sahipleridir. Kîl ü kâlsiz (söz olmaksızın) onları temize çıkarmaya gerek yoktur.
	472	eyledüm çün ḳavl-ıla daʿvā-yı ḫūb ḥükmüme yazdum ʿaceb ṭuġrā-yı ḫūb	Ben söz ile güzel bir dava güttüm; hoş bir tuğra ile hükmümü yazdım.
	473	ḥüccetüm tevkīʿdür ġāyet refīʿ şeyḫ Muḥyīddīn'dür cāna şefīʿ	Benim delilim mü'min gönüllere şefaat eden, çok yüce ve yükseklerde olan Şeyh Muhyiddin (Geylânî)'nin nişanıdır.
	474	şeyḫ Muḥyīddīn ʿAbdülḳādir'üm himmeti vü sırrı her dem ḥāżırum	(O) yardımı, duası ve sırrı her an hazır olan şeyhim Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'dir
	475	ḫāk-i pāyidür gözüme tūtyā türb-i ḳabri ʿaḳl u cāna kīmyā	Onun ayağının toprağı benim gözüme sürmedir; kabrinin toprağı ise aklımı ve canımı güzelleştiren bir iksirdir.
	476	āsitānı[251] rāsitānuŋ devleti dūstānı[252] bostānuŋ ziyneti	Onun dergahı doğru olanların yegâne mutluluğu, dostları ise gül bahçesinin süsüdür.
[T 21a]	477	ben ʿabīd-i kemteriyem key ẕelīl Ḥaḳ yolında ṭālibe oldur delīl	Ben onun ziyadesiyle perişan bir halde olan kulu ve kölesiyim. Allah yolunda olan salike rehber odur.
	478	dü cihānda ʿizzetümdür devletüm[253] ki_ol ḳapunuŋ ḳulıyam çoḳ ʿizzetüm	Bu kapının kulu ve kölesi olmak benim dünyada da ahirette de en büyük mutluluğum ve yegane izzetim, şerefimdir.
[OE son]	479	şāhidimdür evliyā-yı kümmelīn *raḥmetulāhī ʿaleyhim ecmaʿīn*	Allah dostlarının en büyükleri benim şahidimdir, "Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun!"
	480	ėşid imdi şāhidümüŋ evveli şeyḫ Ebūbekr Huvārā ol velī	Şimdi beni dinle ki sana söyleyeyim, benim şahitlerimin ilki Allah dostu Ebubekir Huvara'dır.
	481	şeyḫ ʿAbdullāh-ı Ḫōyī'dür biri ʿābid-i Ḥaḳ dīn-i İslām mehteri	Onlardan biri Allah'ın kulu, İslam dininin büyüklerinden Şeyh Abdullah Hôyî'dir.

[251] āsitānı: āsitānuŋ OE

[252] dūstānı: dūstānuŋ OE

[253] devletüm: ẕilletüm OE

	482	şeyḫ tācü'l-ʿārifîn şeh Bü'l-Vefâ[254] maẓhar-ı Ḥaḳ nūr-ı sırr-ı Muṣṭafā	Şeyh Tacü'l-Ârifîn (İrfan ehlinin baştacı) Ebu'l-Vefâ, Allah'ın (tecellilerinin) mazharı ve (Hz. Muhammed) Mustafa'nın sırrının nurudur.
	483	şeyḫ ʿAḳīlü'l-Münbicī merd-i Ḫudā maṭlaʿ-ı envār-ı ẕāt-ı Kibriyā	Şeyh Akîl el-Menbicî, yücelik ve ululuk sahibi Allah'ın nurlarının doğuş yeri olan bir Hak adamıdır.
	484	şeyḫ ʿAlī bin Vehb ol sırr-ı ʿalī ʿabd-i ḫāṣ-ı Ḥaḳ şehinşāh-ı velī	Şeyh Ali bin Vehb Hakk'ın özel kullarından olan Allah dostlarının padişahı ve yüce Allah'ın sırrıdır.
	485	şeyḫ Ḥammād-ı Emīn Debbās-idi merdüm-i dīndār *ḫayru'n-nās*-idi	Şeyh Hammâd Emîn Debbâs, Müslümanların gözbebeği ve insanların en hayırlılarındandı.
	486	merd-i dīn ġavṣ-ı ġıyāṣ ol mühtedā sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı nebiyy-i müctebā	O hidayet yolunun rehberi, Hak adamı ve yardım edicilerin kutbu; Allah'ın (sırlarından bir) sır ve tertemiz peygamberlerin nurudur.
	487	bu yidi merd-i ilāhī kim dėdüm her birini nām-ile ẕikr eyledüm	Bu yedi Allah adamının her birini isimleriyle söyleyerek zikrettim.
	488	şeyḫ Muhyiddīn ʿAbdülḳādir'üŋ muḫbir-idi ḳavlini ol ṭāhirüŋ	(Bu Allah dostlarının hepsi kendi zamanlarında) o tertemiz nesepli Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin sözünü haber vermişlerdi.
	489	her biri devrinde şeyḫ-i dehr-idi bostān-ı dīne cārī nehr-idi	(Onların) her biri kendi zamanının önde geleni ve din bahçesine akan (tertemiz) bir nehir (gibiydiler).
[T 21b]	490	şeyḫ ḳavlin vérdiler ḫalka ḫaber keşf-i esrār eyleyüp hep ser-te-ser	Şeyh Abdülkâdir'in sözünü insanlara haber verdiler ve sırları baştan başa açığa çıkardılar.
	491	bunlara mekşūf olup sırr-ı ḳıdem kāşif olup başdılar sırra ḳadem	Bu Allah dostlarına ezel ve ebed sırrı aşikâr olduğunda, sır perdesini kaldırarak ortadan kayboldular.
	492	dikdiler ʿilm-ile ʿālemde ʿalem zī kerāmet zī velāyet zī kerem	İlimleri ile bu alemde bayrak diktiler. Ne güzel velâyet, ne güzel kerâmet, ne güzel cömertlik.
	493	şeyḫ ʿaṣrından öŋürdi cümleten ṭutdılar keşf-i ilāhīde vaṭan	Onların hepsi Abdülkâdir Geylânî'den sonra ilâhî keşiflerin (yurdunu) vatan tuttular.
	494	evliyā Ḥaḳ ʿilm-ile mevṣūfdur bunlara esrār-ı Ḥaḳ mekşūfdur	Allah dostları, Hakk'ın ilimleri ile donanmışlardır. Onlara Hakk'ın sırları aşikâr olmuştur.

[254] "Elinde Ebu Sa'd el-Muharrimî'nin damgası vardır" diyerek Abdülkâdir Geylânî'ye inâbe vermeyen **Tacü'l-Arifîn Ebu'l-Vefâ-i Kâkî** ile görüştüğü rivayet edilir. (*Menâkıb-ı Tâcu'l-Arifîn vr.59a-b* , Yapı Kredi Sermet Çifter Araş. Ktp., nr.30)

	495	şeyḫden evvel kelām-ı şeyḫe hep vāḳıf olup ėtdiler şevḳ u ṭarab	Abdülkadir Geylânî'den önce onun sözlerini işitip sevinç ve mutluluğa gark oldular.
	496	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ sırrın tamām ḫalḳa ifşā ėylediler ve's-selām	Gerçek şu ki, şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin sırlarının hepsini (bu kitapta) halka ilan ettiler.
	497	cān u dilden eyleyüp hoş iştiyāḳ dėdiler ẓāhir olur ender ʿIrāk	Can u gönülden samimiyetle gayret ederek "Irak'ta (bir er) göründü." dediler.
	498	ḫāk-i Geylān-i ʿAcem'den bir cüvān pīr-i maʿnī rāz-dān-ı ins ü cān	(Şeyh Abdülkâdir) İran'ın Geylan toprağından bir delikanlı idi. Manaların kâmil üstadı ve insanların ve cinlerin sırdaşı idi.
	499	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī be-nām ḳuṭb-ı ʿālem ḫalka oldı ser-imām	Şeyh Abdülkâdir el-Cîlî ismi ile alemin kutbu ve halkın ileri gelen önderi oldu.
	500	niçe yıllar Ḥaḳ yolında ėde hem bir ayaġı üzre ḫatm ol muḥterem	O yüce insan, uzun yıllar Allah yolunda bir ayağı üzerinde Kuran'ı hatmetti.
	501	ḫatm-ı Ḳurān ėde her gice müdām bir ḳadem üstine ẕī ʿālī-maḳām	O yüce makam sahibi, her gece bir ayağı üzerinde Kur'an-ı Kerîm'i hatim ederdi.
	502	şāh-ı iḳlīm-i ʿadem nūr-ı ḳıdem ṣāḥib-ı tāc u ʿalem meymūn-ḳadem	O yokluk ülkesinin sultanı olan sonsuzluk nuru; mühür ve tarikat tacı sahibi, ayağı uğurlu bir zat idi.
[T 22a]	503	ḳuṭb olınca ḫoş geçe bunca elem ʿāḳıbet ʿālemde ola olʿalem	Kutup olduğu zaman bunca sıkıntı ve elem güzelliğe dönüştü ve (Şeyh) nihayetinde bu alemde (Hakk'a) işaret oldu.
	504	ḳuṭb olıcaḳ kürsiye çıḳup tamām ol velī-yi reh-nümā şāh-ı hümām	O yol göstericilerin velîsi, himmeti yücelerin sultanı eşi benzeri olmayan şeyh Abdülkâdir alemin kutbu olunca kürsüye çıktı ve Hakk'ın varlığını ve birliğini yegane dava olarak bildi ve Allah dostları içerisinde emsalsiz bir yiğit oldu.
	505	daʿvī-yi ferdiyyet ėdüp ol ferīd evliyā içinde ol merd-i vaḥīd	
	506	dėr bu ḳavl-i Ḥaḳḳ'ı emr-i Ḥaḳḳ-ıla esbaḳ-ı sābıḳ oluben ṣıdḳ-la	O samimiyetle himmeti yüce olanların en ulusu olup Allah'ın emri ile şu Hak sözlerini söyler:
	507	bilüŋ işbu pāy-ı ṣıdḳum bī-riyā ki_evliyānuŋ boynı üstine yuca	Şunu bilin ki, benim bu riyadan arınmış güvenilir ayağım Allah dostlarının boyunları üzeredir.
	508	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḫabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	509	evliyā ḳavline *āmennā* dėrüz enbiyā fiʿiline *ṣaddaḳnā* dėrüz	(Biz) Allah dostlarının sözlerine "İman ettik!", Peygamberlerin yaptıklarına da "Tasdik ettik!" deriz.

ẕikr-i men ḥaḍara mine'l-meşāyiḫi ve'l-ʿulemā'i *raḥimehumullāhu teʿālā* el-meclise elleẕī kāle eş-Şeyh fīhi ẕalike'l-ḳavle kemālü'l-kā'ili bi-emrillāh *ḳademī ʿalā raḳabeti külli veliyyillāh*[255]			
	510	diŋle rāvīler neler vėrür ḫaber müstemiʿ ol tā olasın muʿteber	Raviler (Şeyh Abdülkâdir'den) neler rivayet ederler dinle ve (bu sözleri) işitenlerden ol ki sen de değer kazanasın.
	511	beş kişi eyler rivāyet ṣıdḳ-ıla şeyḫ-i kāmilden èşitgil ʿışḳ-ıla	(Bu menkıbeyi) mürşid-i kâmil (olan Abdülkâdir Geylânî'den) beş kişi rivayet etmiştir. Aşk ile dinle!
[T 22b]	512	şeyḫ Maḥmūd u Muḥammed ḥāmidān emr-i *ve'scud va'ḳtarib*le sācidān	Ey bahtiyar kişi! "Secde et ve yaklaş!" emri ile secde ehli ve hamd edici kullardan olan Şeyh Mahmud ve Muhammed ve her ikisinin de adı Abdullah olan (râviler) ile beşinci râvî şeyh Hâfız'ın (rivayetlerinin) hepsini doğru ve güvenilir söz olarak bil ve anla! Onlar bize şöyle haber verdiler biz de (onların rivayetlerini) yazdık ve size (onlardan) haber verdik.
	513	şeyḫ ʿAbdullāh ʿAbdullāh hem ikisi hem-nāmdur èy muḥterem	
	514	şeyḫ Ḥāfıẓ'dur beşinci rāvī bil cümlesini ḳavl-i ṣādıḳ aŋlagil	
	515	böyle vėrdiler ḫaber bunlar bize biz daḫı yazduḳ ḫaber vėrdük size	
	516	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ferīd ḫażret-i maḥbūb-ı Ḥaḳ merd-i vaḥīd	Bir benzeri daha olmayan, Hakk'ın sevgili kulu, saygıdeğer ve emsalsiz bir yiğit olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	517	rāh-ı Ḥaḳ'da sālik-i ṣādıḳ olup sırr-ı Ḥaḳḳ'a ṣıdḳ-ıla ʿāşıḳ olup	Allah yolunda samimi ve güvenilir bir yolcu, Hakk'ın sırrına gönülden aşık olara
	518	Aḥmed'e tābiʿ olup itdi sülūk zīre *en-nāsu ʿalā dīni'l-mülūk*[256]	Hz. Peygamber'e (sav) ittiba etmiş bir şekilde yoluna devam etti. Çünkü "İnsanlar yöneticilerinin dinlerine tabi olurlar"
	519	cāhid olup èyledi Ḥaḳḳ'ı ṭaleb şevḳ u ẕevḳ u ʿışḳ-ıla étdi ṭarab	Allah yolunca gayret edip Allah'ı arzulayarak istek, (ilâhî) haz ve aşk ile coşkunluğa ulaştı.
	520	niçe yıllar Ḥaḳ yolında ol ḫoca bir ayaġı üzre ḫatmi her géce	O kâmil üstat nice yıllar Allah yolunda bir ayağı üzerinde Kur'ân'ı hatmederdi.

[255] Başlığın çevirisi: "Şeyhin '*Benim şu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir.*' sözünü söylediği mecliste hazır olan meşâyih ve âlimlerin -*Allah'ın rahmeti üzerine olsun*- zikrindedir."

[256] **en-nāsu ʿalā dīni'l-mülūk**: "İnsanlar, yöneticilerinin dini üzeredirler." anlamına gelen ifade hadis olarak kabul edilmiştir. (Derviş el-Hût, *Esne'l-Metalib.* s. 508)

	521	ėyledi Ḥaḳ ḳudretiyle ol velī Ḥaḳ ḳatında ḳadri oldı key ʿalī[257]	Hak Teala, dostunu kudretiyle kendi katında çok yüce bir mertebeye ulaştırdı.
	522	oldı ḳuṭb-ı evliyā āḫir o şāh aṣfiyā ṣaffında oldı pādişāh	O Sultan en sonunda Allah dostlarının en yücesi ve nefsini tezkiye etmiş olanların padişahı oldu.
	523	ḳuṭb olıcaḳ çıḳdı kürsī üstine ʿāşıḳ oldı ḫalḳ ol Ḥaḳ dostına	(Şeyh Abdülkadir) Alemin kutbu olunca kürsünün üzerine çıktı ve tüm halk o Allah dostuna aşık oldu.
	524	şehr-i Baġdād içre cāmiʿde o pīr kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ şāh-ı ḫabīr	bilginlerin en yücesi ve Hakk'ın sırlarını açığa çıkaran; O, Allah'ın emri ile memur, sultanın buyruğu ile Hakk'ın sevgili kulu olan Şeyh Abdülkâdir, (bir gün) Bağdat şehrinde bir camide "Ey avam ve havas! İşte, bu ayağım tüm evliyaların boynu üzerindedir." dedi.
[T 23a]	525	emr-i Allāh-ile ol meʾmur-ı Ḥaḳ ḥükm-i sulṭān-ile ol mesrūr-ı Ḥaḳ	
	526	dėdi işbu ayaġım ėy ḫāṣ u ʿām evliyā boynına ʿālīdür tamām	
	527	meclisinde şeyḫ ʿAbdülḳādir'üñ maḥfilinde ol veliy-yi ṭāhirüñ	Allah dostları (arasında nefisini en çok) temizlemiş olan Şeyh Abdülkâdir'in meclisinde ve halkasındaki raviler der ki, hepimizi onun meclisinde hazır ve Ḳādir olan Allah'ın (tecellilerine) bizi mazhar idik.
	528	rāvīler dėr anda biz ḫāżır ėdük cümlemüz biz maẓhar-ı Ḳādir ėdük	
	529	elli şeyḫ ol ḥīnde cümle ḫāżirīn şeyḫden bu ḳavl-i Ḥaḳḳ'ı sāmiʿīn	(Bu zikrettiğim) secde ehli elli şeyhin ve tüm huzurda bulunanların hepsi o zamanda Abdülkâdir Geylânî'den Hakk'ın sözlerini dinleyenler ve Şeyh'in dosdoğru sözlerine şahit olanlardır.
	530	elli pīrüñ küllisidür sācidīn ḳavl-i ḥaḳḳ-ı şeyḫe cümle şāhidīn	
	531	oldılar ṣıdḳ-ıla boyun egdiler āşikāre cümle şeyḫi ögdiler	Onlar tam bir teslimiyet ve güven ile (Şeyh'in karşısında) boyunlarını eğdiler ve apaçık bir şekilde hepsi şeyhi övdüler.
	532	elli şeyḫüñ cümlesini ad-ıla ẕikr ėdeyin diñlegil hep ad-ıla	Elli şeyhin hepsini isimleriyle birlikte (tek tek) zikredeyim ve sen de hepsini isim isim dinle.
	533	şeyḫ ʿAlī bin Heytī'dür bil evveli ḳadri ʿālī nūr-ı Ḥaḳ sırr-ı ʿalī	İlki sırrı yüce, Allah'ın nuru, pek kıymetli Şeyh Ali bin Heytî'dir.
	534	şeyḫ Beḳā bin Baṭṭū ol dīdār-ı Ḥaḳ şeyḫ Bū Saʿd ol veliy-yi yār-ı Ḥaḳ	Allah'ın güzelliğinin mazharı Şeyh Bekâ bin Battu ve Allah'ın sevgilisinin dostu Şeyh Ebu Sa'd.
	535	şeyḫ Mūsā ibni Māḥīn meh-cemāl şeyḫ ʿAbdülḳāhir ol ṣāhib-kemāl	Ay yüzlü Şeyh Musa ibn Mâhîn ve kemal sahibi Şeyh Abdülkâhir.

[257] key ʿalī: bi'manī *ʿālā* T1

	536	şeyḫ-i ekber ol Muʿammer Bü'l-Kerem şeyḫ Ebu'l-ʿAbbās Aḥmed muḥterem	Büyük kâmil üstat, Muammer Ebu'l-Kerem ve saygıya layık Şeyh Ebu'l-Abbâs Ahmed.
	537	şeyḫ-i fāḍıl Mācidü'l-Kürdī kerīm şeyḫ İbrāhīm merḥūm-ı Raḥīm	Cömert ve fazilet sahibi şeyh Mâcidü'l-Kürdî ve Rahîm (olan Allah'ın) rahmetine gark olmuş Şeyh İbrahim.
[T 23b]	538	şeyḫ ʿOṣmān ibni Merzūḳ ol emīr şeyḫ Mekārim Ekber u pīr-i kebīr	O önder Şeyh Osman ibn Merzûk ve kâmil üstatların büyüğü Şeyh Mekârim Ekber'dir.
	539	pīr-i kāmil şeyḫ Maṭar ol bāz-rāy şeyḫ Cākīr ol velī reh-nümāy	Kâmil üstat, … Şeyh Matar ve Allah dostu, rehber şahsiyet Şeyh Câkîr.
	540	ol Ḫalīfe Şeyḫ Ekber müctebā Şeyḫ Ṣadka ol ṣadīk-i mürteżā	Seçilmiş insan, Halife Şeyh Ekber ve Hakk'ın razı olduklarının dostu Şeyh Sadka.
	541	şeyḫ Yaḥyā muḥyī-i iḥyā-yı dīn şeyḫ Żiyāuddīn-i İbrāhīm Emīn	Dini ihya eden ve canlandıran Şeyh Yahya ve Şeyh Ziyâuddîn İbrâhîm Emîn.
	542	şeyḫ Muḥammed ḥāmid ü maḥmūd-ı Ḫaḳ şeyḫ ʿOṣmān ʿābid-i maʿbūd-ı Ḫaḳ	Allah'ın övdüğü ve O'nu sürekli öven Şeyh Muhammed ve Mabûd olan Allah'ın kulu Şeyh Osman.
	543	şeyḫ Ġaḍībü'l-Bāz pīr-i Mavṣilī şeyḫ Aḥmed vāṣılınuŋ mevṣili	Musul'un piri Şeyh Gadibü'l-Bâz ve onun kavuşma yeri olan şeyh Ahmed.
	544	şeyḫ Aḥmed bin ʿAlī aʿlā-yı dīn şeyḫ Muḥammed sünnī-yi esnā-ı dīn	Din büyüklerinden Şeyh Ahmed bin Ali ve dinin .. Şeyh Muhammed.
	545	şeyḫ Oṣmān ibn Aḥmed bā-ṣafā şeyḫ Sulṭān ibn Aḥmed bā-vefā	Sürur ve huzur sahibi Şeyh Osman ibn Ahmed ve vefalı dost Şeyh Sultan ibn Ahmed.
	546	şeyḫ Ebūbekr ü velī ʿAbdülḥamīd şeyḫ Ebu'l-ʿAbbās Aḥmed ol ferīd	Şeyh Ebûbekir ve Allah dostu Abdülhamid, eşi olmayan Şeyh Ebu'l-Abbâs Ahmed.
	547	şeyḫ Aḥmed bū Muḥammed merd-i Ḫaḳ şeyḫ Mübārek bin ʿAlī pür-derd-i Ḫāḳ	Allah adamı Şeyh Ahmed ebu Muhammed ve Hakk'ın derdiyle dertlenmiş olan Şeyh Mübarek bin Ali.
	548	şeyḫ Bu'l-Berkāt bin Maʿdān velī şeyḫ ʿAbdülkādir ol merd-i belī	Allah dostu Şeyh Ebu'l-Berkât bin Ma'dan ve itaat ehli kimselerden Şeyh Abdülkâdir.
	549	şeyḫ Aḥmed bin Ebībekr ol ṣadīk şeyḫ Muḥammed Ḫaḳ ṭarīḳinde refīḳ	O güvenilir insan Şeyh Ahmed bin Ebubekir ve Allah yolunda arkadaş olan Şeyh Muhammed.

	550	şeyḫ ʿÖmer Bazzār u şehbāz-ı Ḫudā şeyḫ ʿÖmer ibni Muḥammed mühtedā	Allah'ın şahini Şeyh Ömer Bazzâr ve hidayet sahibi Şeyh Ömer ibn Muhammed.
[T 24a]	551	şeyḫ Maḥmūd ibni ʿOs̱mān bā-ḥayā şeyḫ ʿÖmer ibni Ebīnasr ol hümā	Edep timsali Şeyh Mahmud ibn Osman ve hüma kuşu gibi olan Şeyh Ömer ibn Ebunasr.
	552	şeyḫ Ḥasan ol ʿāşıḳ-ı ḥüsn-i ʿalī şeyḫ ʿAlī ol nūr-ı sırr-ı her velī	Yüce güzelliğin aşığı Şeyh Hasan ve bütün Allah dostlarının sırrının nuru olan Şeyh Ali.
	553	şeyḫ ʿÖmer ol şāhid-i ʿayne'l-yaḳīn şeyḫ ʿUbbād ol emīn-i muttaḳīn	Ayne'l-yakîn (derecesindeki bilgiye) şahid olan Şeyh Ömer ve takva ehlinin güvendiği Şeyh Ubbad.
	554	şeyḫ Muẓaffer nāṣır-ı manṣūr-ı Ḥaḳ şeyḫ (E)būbekr el-Ḥümāmī nūr-ı Ḥaḳ	Allah'ın yardım ettiklerinin yardımcısı Şeyh Muzaffer ve Hakk'ın nuru Şeyh Ebubekir el-Hümâmî.
	555	merd-i vāṣıl şeyḫ Cemīl-i bā-cemāl şeyḫ ʿOs̱mān bū ʿÖmer ol bā-kemāl	Hakk'a vuslata nail olan güzellik sahibi Şeyh Cemîl ve kemal sahibi Şeyh Osman ebu Ömer.
	556	Bu'l-Ḥasan şeyḫ Ferīd-i Cevseḳī nūr-ı ḥüsn-ile naḳīdür ol taḳī	O güzelliğin nuru ile takva (zırhını kuşanan) muttaki Ebu'l-Hasan Şeyh Ferîd Cevsekī'dir.
	557	şeyḫ ʿAbdulḥaḳ ḥaḳīḳat ʿāşıḳı şeyḫ Muḥammed ol ṭarīḳat ṣādıḳı	Hakikatin aşığı Şeyh Abdülhak ve tarikatin sadığı Şeyh Muhammed.
	558	cümlesi eşhād-ı ḳavl-i şeyḫdür her biri ṣıddīk-ı fiʿil-i şeyḫdür	(Bu büyüklerin) hepsi Abdülkâdir Geylânî'nin sözünün şahitleridir. Her biri onun yaptıklarının sadığıdır.
	559	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ḳavlin ḳamu étdiler taṣdīk ṣıdḳ-ıla ʿamu	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin bütün sözlerini samimi ve güvenilir bir şekilde onayladılar.
	560	bezm-i Ḥaḳ'da sāmiʿīndür ḥāżirīn *raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	(Onlar) Hakk'ın meclisinde hazır olan dinleyicilerdir. Allah'ın rahmeti onların hepsinin üzerine olsun.
	561	niçe ol meclisde vardı ʿālimān fāżılān u kāmilān u ʿāmilān	O meclisde daha birçok âlim, kâmil, fazilet ve ibadet ehli vardı.
	562	aṣdikā oldı ḳamu ol ḥāżirān meskeni olsun ḳamusınuŋ cinān	O meclisde hazır olanların hepsi samimi ve sadık oldular. Hepsinin mekanı cennet olsun.
	563	elli şeyḫüŋ evveli hem ulusı nūr-ı z̤āt-ı Kibriyā'dan ṭolusı	Bu (zikrettiğim) elli kâmil üstadın ilki ve en büyüğü kibriya sahibi Allah'ın zatının nuru ile dopdolu olan, Hakk'ın dinine sımsıkı sarılmış, sevgili kulu ve kesinlik ehlinin önderi Şeyh Ali bin Heytî'dir.
[T 24b]	564	şeyḫ ʿAlī bin Heytī ol dīndār-ı Ḥaḳ server-i ehl-i yaḳīn dildār-ı Ḥaḳ	
	565	ḳalḳdı şeyḫüŋ şevḳı-la ol dem hemān çıḳdı kürsī üstine ol mihribān	O merhamet sahibi Ali bin Heytî, o anda hemen şeyhin coşkusuyla kalkıp

	566	şeyḫ ʿAbdüḳadir'üŋ dāmānına ṣoḳdı başın nūr vérdi cānına	kürsüye çıktı ve Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin eteğinin altına başını koydu ve canına nur verdi.
	567	pāyin alup boynına ol pür-kemāl oldı şeyhüŋ ayaġında pāymāl	O yüce kemal sahibi (Abdülkâdir Geylânî'nin) ayağını boyunları üstüne aldı ve onun ayağının altına serildiler.
	568	şeyḫ ʿAbdülḳādir oldı dest-gīr ʿāḳıbet oldı ʿalī dīnde emīr	Şeyh Abdülkâdir Geylânî (müminlerin) yardımcısı oldu ve sonunda dinde yüce bir emir sahibi makamına erişdi.
	569	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol sulṭān-ı dīn ḳuṭb-ı ʿālem mihter-i ehl-i yāḳīn	Şeyh Abdülkâdir Geylânî; dinin sultanı, alemin kutbu ve kesinlik ehlinin önderi,
	570	dār-ı fānīden gidicek bākiye cān-ı şīrīni vėricek sāḳiye	Bu yokluk diyarından sonsuzluk yurduna gidip o tatlı canını Allah'a teslim edince,
	571	şeyḫden ḳuṭbiyyet ol demde hemān şeyḫ ʿAlī bin Heytī'ye oldı revān	O anda kutbiyyet makamı Şeyh'den Şeyh Ali bin Heytî'ye verildi.
	572	şeyḫ ʿAlī bin Heytī oldı ol zamān ḳuṭb-ı ʿālem pādişāh-ı ins ü cān	(Böylece) Şeyh Ali bin Heytî zamanındaki insanların ve cinlerin padişahı, alemin kutbu oldu. olan bir zat idi.
	573	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ferīd çün bu ḳavli dėdi ol merd-i vaḥīd	O eşi benzeri olmayan, yegâne şahsiyet Şeyh Abdülkâdir Geylânî sözünü söylediği vakit,
	574	elli şeyḫ ol ḳavli taṣdīḳ étdiler cümlesi ṣıdḳ-ıla taḥḳīḳ étdiler	Elli şeyhin hepsi, bu sözü onaylayarak samimiyet ve güven ile kabul ettiler.
	575	şeyḫden çün sırr-ı Ḥaḳḳ'ı gördiler meclis içre Ḥaḳḳ'a boyun virdiler	Ondan Allah'ın sırrını müşahede ettikleri zaman o mecliste Hak yoluna başlarını verdiler.
	576	ḳavl-i Ḥaḳḳ'a cümlesi olup müşīr boynını uzatdı ol dem elli pīr	O elli kâmil üstadın hepsi Allah'ın sözlerine işaret eden zatlar oldu hepsi boyunlarını uzatıp 'Şeyh Abdülkâdir'in başı hepimizin boyunları üzerindedir.' dediler.
[T 25a]	577	yaʿnī başı şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ boynumuz üstinedür ol ḥāżıruŋ	
	578	ṭutdılar çün boynı üzre pāyini oldı her biri ḥaḳīḳat pāyini	Onlar Abdülkâdir Geylânî'nin ayağını başları üzerinde tuttuğu için her biri hakikatten hissedar oldular.
	579	baş egüben oldılar çün munḥanī Ḥaḳ ḳatında oldılar ġāyet senī	Hepsi başlarını eğerek boyunlarını büktüler ve Allah Teala'nın katında makamları çok yüce oldu.
	580	dīn-i Ḥaḳ'da cümlesidür mühtedīn *rıḍvānullāhi teʿālā ecmaʿīn*	Onların hepsi Allah'ın dininde hidayet yoluna ulaştıranlardır. Allah Teala hepsinden razı olsun.

		ẕikru aḥbāri'l-meşāyıḫi bi'l-keşfi ʿan heyʾeti'l-ḥāli ḥīne ḳāle ẕālike'ş-şeyḫu Ebū Saʿīd el-Ḳaylevī *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Beḳā bin Baṭū *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ ʿAdiyy bin Musāfir *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Aḥmed bin er-Rufāʿī *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Mācid *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Maṭarī *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Mekārim *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Ḫalīfetu'l-Ekber *raḍıyallāhu ʿanhu* ve'ş-şeyḫ Lüʾlüʾü'l-Ermenī el-Muḫāṭıb ʿale'l-enfāsi *raḍıyallāhu ʿanhu*[258]	
	581	rāvī-yi ṣādıḳ rivāyet ėyledi ḥākī-yi ʿāşıḳ ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) Güvenilir raviler rivayet etti; (Hakk'a) aşık anlatıcılar da hikaye etti.
[T 25b]	582	cān ḳulaġın ṭut baŋa şevḳ-ile ḫōş tā ki ebrārı diyem ẕevḳ-ile ḫōş	Şiddetli bir arzu ve hoş bir hal ile beni gönülden dinle ki sana fazilet ehlinin (halini) memnuniyetle söyleyeyim.
	583	evliyā sırrına ḥayrān olasın nūr-ı Ḥaḳ'dan ser-te-ser hem ṭolasın	(Söylediklerimi dinle ki) Allah doslarının sırrına hayran kalasın ve bütün varlığında Hakk'ın nuru ile dolasın.
	584	aṣfiyādan ṣoŋra birkaç rāvīler dėdiler ʿuşşākā ḳavl-i muʿteber	(Bu saydığım) fazilet ehlinden sonra bazı raviler aşıklara itibar edilen sözler söylediler.
	585	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ şāhidleri ẓāhir ü bāṭında dīn serverleri	Ey dinleyen kişi! Şeyh Abdülkâdir'e şahitlik edenler ve dinin zahir ve batın (ilimlerinde) önde gelenleri; o fazilet ehlinin hepsi Abdülkâdir Geylânî'nin yaşayışına bizzat şahit olmuştur.
	586	sırr-ıla_olmuş cümlesi ėy müstemiʿ heyʾet-i ḥāline şeyḫüŋ muṭṭaliʿ	
	587	bil ṭoḳuz şeyḫ-i mükemmel *fī'l-ʿaded* rāvī-yi ṣādıḳları ėy muʿtemed	Ey güvenilir insan! Bil ki, bu saydığım dokuz kamil üstat (onun) güvenilir ravileridir.
	588	cümlesi ṣāḥib-kemāl ü pür-hüner her biri esrār-ı Ḥaḳ'dan dėr ḫaber	Onların hepsi kemal sahibi ve marifet ehlidir. Her biri Allah'ın sırlarından haber verir.
	589	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı zamān sāyesidür ʿāşıḳa emn ü emān	Zamanın kutbu olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin gölgesi (dahi) aşıklara güven ve emniyet verir.

[258] Başlığın çevirisi: Ebū Sa'îd el-Kaylevî *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Bekâ bin Batû *-Allah ondan razı olsun-* Şeyh 'Adiyy bin Musâfir *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Ahmed bin er-Rufâ'î *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Mâcid *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Matarî *-Allah ondan razı olsun-* , Şeyh Mekârim *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Halîfetü'l-Ekber *-Allah ondan razı olsun-*, Şeyh Lü'lü'ü'l-Ermenî el-Muhâtıb *-Allah ondan razı olsun-* isimli meşayıhın haberlerinin beyanıdır.

	590	kürsī üzre ol zamān-kim ol imām ḳuṭb olıcaḳ dėdi ḥaḳḳānī kelām	İnsanların önderi (Şeyh) kutup olup kürsüye çıktığı zaman dosdoğru bir söz söyledi.
	591	emr-i Ḥaḳḳ-ile mübāhāt eyleyüp ḳavl-i Ḥaḳḳ'ı ḥaḳḳ-ıla ḫoş söyleyüp	(Abdülkâdir Geylânî) Allah'ın emri ile övünüp, Hakk'ın sözünü doğrulukla, güzelce söyleyerek: "Ey ümit edenler! Bilin ki benim ayağım tüm Allah dostlarının boynu üzerindedir." dedi.
	592	dėdi pāyüm bilüŋ ėy ehl-i recā evliyānuŋ boynı üzre ṭutdı cā	
	593	ol ṭoḳuz şeyḫüŋ ḳamusı bā-beyān keşf-i ḥāli[n]den ḫaber vėrür ʿayān	Oradaki dokuz şeyhin tamamı, şeyhin halini keşfetmesini apaçık olarak haber veriyorlar.
	594	diŋle ismin cümlenüŋ iḫbār ėder her birinüŋ sırrını iẓhār ėder	(Şimdi bu söyleyeceklerim, dokuz şeyhin) hepsinin ismini haber verir ve her birinin sırlarını da ortaya çıkarır. İyi dinle!
[T 26a]	595	şeyḫ-i evvel Bū Saʿ(a)d ol Ḳaylevī ol saʿīd-i evlevī vü uḫrevī	Birinci şeyh, o mesud, yüce ve ahiret ehli Ebu Sa'd Kaylevî'dir.
	596	şeyḫ-i s̱ānī server-i milk-i beḳā şeyḫ Beḳā bin Baṭṭū ol ehl-i liḳā	İkinci şeyh sonsuzluk yurdunun önderi, Hakk'ın cemalini arzusunda olanlardan Şeyh Bekâ bin Battu'dur.
	597	şeyḫ-i s̱āliṣ maʿden-i ʿilm u ḥikem şeyḫ ʿAddiy bin Musāfir muḥterem	Üçüncü şeyh, ilim ve hikmet kaynağı olan saygıdeğer Şeyh Adiyy bin Musafir'dir.
	598	şeyḫ-i rābiʿ şāh-ı iḳlīm-i ḳıdem şeyḫ Aḥmed bin Refāʿī muḥteşem	Dördüncü şeyh sonsuzluk diyarının sultanı, heybet sahibi Şeyh Ahmed bin Refâî'dir.
	599	Şeyḫ-i ḫāmis Mācidü'l-Kürdī emīn ṭāʾib-i maḥbūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn	Beşinci şeyh özü sözü güvenilir ve alemlerin Rabbi'nin sevgili ve tevbekâr kulu Mâcidü'l-Kürdî'dir.
	600	Şeyḫ-i sādis şeyḫ Maṭar ṣaḥib-hüner ehl-i faḳr içre faḳīr ü muʿteber	Altıncı şeyh marifet sahibi, dervişler arasında (Allah'a) muhtaç olan saygıdeğer Şeyh Matar'dır.
	601	Şeyḫ-i sābiʿ şeyḫ Mekārim pīr-i ḥaḳ cümle aḳrānından ėtmişdi sebaḳ	Yedinci şeyh, doğru yolun kâmil üstadı zamanındakilerden önde olan Şeyh Mekârim'dir.
	602	Şeyḫ-i s̱āmin mefḫar-ı ehl-i selef şeyḫ Ḫalīfe merd-i Ḥaḳ Ḫayru'l-Ḫalef	Sekizinci şeyh geçmiş büyüklerin övüncü, Allah adamlarından Şeyh Halife Hayru'l-Halef'tir.
	603	şeyḫ lüʾlüʾ şeyḫ-i tāsiʿ Ermenī ḳalbi genc-i Kibriyā'nuŋ maḫzeni	Dokuzuncu şeyh; kalbi, Kibriyâ sahibi Allah'ın hazinesi olan, inci tanesi Şeyh Ermenî'dir.

	604	ėtdiler esrār-ı şeyḫi ḫoş beyān ḳıldılar envār-ı pīri hem ʿayān	(Onlar) Abdülkâdir Geylânî'nin sırlarını güzelce açıkladılar ve Şeyh'in nurlarını görünür kıldılar.
	605	ḫādimi olsun ḳamunuŋ ḥūr-i ʿīn meskeni hem cümlenüŋ ḫuld-i berīn	Cennet ehli onların hizmetkârı olsun. Hepsinin mekanı yüce ve sonsuz makamlar olsun.
	606	nāmın icmālen bularuŋ ėy aḫī ẕikr ḳıldum diŋle tafṣīlin daḫı	Ey kardeşim! Bu zatların isimlerini kısaca zikrettim, (şimdi) sen bunların ayrıntılarını da dinle.
[T 26b]	607	ki nice ḥālāt-ı şeyḫi ser-te-ser ehl-i Ḥaḳḳ'a vėrdiler bunlar ḫaber	Böylece bu şeyhlerin, Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin bir çok halini, tavrını baştan sona Allah adamlarına nasıl haber verdiği anlaşılsın.
	608	ėdeyim bir bir saŋa öŋden şoŋa sırr-ı Ḥaḳḳ'a ḥayrete var ḳal ṭaŋa	(Bu rivayetlerin) hepsini baştan sona sana söyleyeyim, Hakk'ın sırrını (görüp) hayretler içinde kal.
	609	şeyḫ-i evvel şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ sırr-ı esrārını nūr-ı ṭāhirüŋ	Şeyhlerden ilki, tertemiz bir nur olan Şeyh Abdülkadir'in sırlarının sırrını keşf ederek aşıklara haber verdi. Ey oğul! Şeyhin sözünü can kulağı ile dinle.
	610	keşf ėdüp ʿāşıḳlara vėrür ḫaber diŋle ḳavlin gūş-ı cāndan ėy piser	
	611	şeyḫ Bū Saʿd-ı Saʿādet Ḳaylevī muḫbir-i esrār-ı şeyḫ-i uḫrevī	Ahiret ehlinin şeyhi (Şeyh Abdülkadir'in) sırlarını haber veren Şeyh Ebu Sa'd-ı Saadet Kaylevî der ki: "Duası ve yardımı her an (onu seven) canlar için hazır olan o emir sahibi Şeyhim Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî,
	612	dėr ki Muḥyiddīn ʿAbdüḳādir'üm himmeti her demde cāna ḥāżırum	
	613	ḳuṭb olıcaḳ kürsī üzre ol emīr ser-be-ser esrārdan olup ḫabīr	Bütün sırlardan haberdar olup alemin kutbu olduğu zaman kürsünün üzerine (çıkıp): "Bilin ki, benim ölçülü sözlerim dosdoğrudur. Bu yüzden benim bereketli ayağım Allah doslarının omuzları üzerindedir ve sırrım da onların üzerine bir reis ve gözeticidir. (Onların) hepsi ayağımın altında aciz insanlar olup, dergahımda da hakîr birer köledirler."
	614	dėdi ḥaḳdur ḳavl-i mevzūnum benüm bilüŋ işbu pāy-ı meymūnum benüm	
	615	evliyānuŋ boynı üzre ʿālīdür sırrım anlara emīr ü vālīdür	
	616	taḫt-ı pāyümde zebūnlardur tamām dergehümde cümlesi kemter ġulām	

	617	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı nebī vü hem ʿAlī	Allah'ın dostu Şeyh Abdülkâdir Geylânî, Hakk'ın sırrı ve Hz. Muhammed (sav) ile Hz. Ali (kv)'nin nurudur.
	618	çün bu ḳavl-i ḥaḳḳ'ı emr-i Ḥaḳḳ-la dėdi Ḥaḳḳ'a kürsī üzre ṣıdḳ-la	O vakit Şeyh, bu dosdoğru sözleri güven ve samimiyetle kürsü üzerinde yine O'nun emri ile O'na söyledi.
	619	ḥażret-i Ḥaḳ ʿarş-ı aʿlā ḫālıḳı ehl-i ferşüŋ ṣāniʿi vü rāzıḳı	Yüce arşın yaratıcısı, yeryüzündekilerin var eden ve rızkını veren Hazret-i Allah; o vakit onun (gönlüne) tecelli buyurdu ve canını pîr u pâk etti.
[T 27a]	620	ḳalbine itdi tecellī ol zamān cānını meclā-yı nūr ėtdi hemān	
	621	çün dili oldı mücellā nūr-ıla ʿaḳlı hem oldı muḥallā nūr-ıla	(Hakk'ın tecellisinin) nuru ile gönlü cilalanıp aklı tezyin edilince
	622	meclis içre aŋa şāhiddüm o dem işbu sırrı hem müşāhiddüm o dem	Ben bu olaya, o meclis içerisinde an be an şahit oldum. bu sırrı (orada) an be an müşahede ettim.
	623	nāẓır-ėdüm cān göziyle bu sıra ḥāżır-ėdüm hem bu sırra kim ėre	Ben bu orada bulunduğum vakit bizzat bu sırra gözlerimle şahit oldum. Bu sırra kimin nail olacağını izliyordum.
	624	cemʿ oldı evliyā ervāḥı hep çünki gördüm bunları ḳıldum ṭarab	Tüm Allah dostlarının ruhları toplandığını gördüğüm için sevinç ile doldum.
	625	aṣfiyā ervāḥı aḥyāʾ u mevāt ḥāżır oldılar ser-ā-ser ṭayyibāt	Yaşayan ve ölü, Allah'ın tüm dosdoğru ve tertemiz kullarının ruhları onun huzurunda bulundular.
	626	baʿżı ecsād-ile baʿż ervāh-ıla mest olup meclisde rūḥ ervāḥ-ıla	Kimisi bedenen kimisi de ruhen o mecliste, ruhaniyetlerle birlikte kendilerinden geçtiler.
	627	tāc-ı rūhānī o dem vaḳḳār-ıdı rāh-ı Ḥaḳ'dan ṭālibīn deyyār-ıdı	Ruhâniyet tâcı (olan Abdülkâdir Geylânî) o vakit haysiyet ve şeref sahibi; Allah yolundan gelen talipler oraya oturmuştu.
	628	evvelīn ü āḫirīn-i evliyā ṣālifīn ü tābiʿīn-i aṣfiyā	Allah dostlarının ilkleri ve sonları, Allah'ın tertemiz kullarının geçmişleri ve tabi olanları, hepsi mescidin içerisinde toplandılar ve baştan başa ilâhî nurun etrafında pervane oldular.
	629	cāmiʿ içre cümlesi cemʿ oldılar ser-te-ser pervāne-i şemʿ oldılar	
	630	şemʿ-i cemʿ-i aṣfiyā-yı bā-ṣafā şeyḫ-i hādī nūr-ı mehdī-yi hüdā	Ey kardeşim! Melekler ve Hakk'a yakınlıkta en ileri olanların hepsi o

	631	hem melā'ik hem muḳarrebden daḫı anda cemʿ oldı ḳamusı ėy aḫī	anda saadet ehli dosdoğru kullar topluluğunun ilâhî nuru; hidayet yolu rehberinin nuru, istikamet (sahiplerinin) ulusu (Abdülkâdir Geylânî'nin) etrafında toplandılar.
	632	hem ricālü'l-ġayb oldı ḥāfiḳīn cümle emlāk-ile olup vāḳıfīn	Doğudan batıya tüm gayb erenleri de melekler ile birlikte bu sırra vakıf oldular.
[T 27b]	633	bağladılar hep hevā üzre sufūf sırr-ı Ḥaḳ'dan cān u dil buldı küşūf	Hepsi havada saf saf oldular ve Hakk'ın sırrından canları ve gönülleri manevi keşiflere mazhar oldu.
	634	bunlaruŋ nūrıyla ʿālem buldı nūr sırr-ı serrāsıyla hem ādem sürūr	Alemler onların nurları ile pür-nûr oldu. Onların refahı sırrı ile tüm insanlar neşe ile doldu.
	635	cān göziyle daḫı bu sırrı ʿayān görmişem ʿayne'l-yaḳīn men bī-gümān	Ben bu sırrı gönül gözümle apaçık bi şekilde ayne'l-yakîn derecesinde, hiçbir şek ve şüphe olmadan gördüm.
	636	kim melāʾikden muḳarreb bir gürūh cümle nūrānī-cemāl ü pür-şükūh	Hepsi nurlu bir güzellik ve ululuk sahibi mukarreb meleklerden olan bir topluluk, Hz. Peygamber'in sırrından geldiler ve o sultanın güzelliğinin nuru ile doldular.
	637	geldiler sırr-ı Resūlullāhdan ṭoldılar nūr-ı cemāl-i şāhdan	
	638	ellerinde ḫilʿat-i vālā-ile nūr-ı Aḥmed cānibinden sırr-ile	Ellerinde pek yüce bir kaftanla ve Hz. Muhammed'in nurunun katından bir sır ile,
	639	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ bālāsına rāst olmış ol ḳad-i vālāsına	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin yüceliğine ve onun ulu boyuna tam uygun olan,
	640	ol ḥabībüŋ ḫilʿatini egnine vėrdiler ḳalbin ḳılup ṣaf āyine	Onun kalbini (Hakk'ın tecellilerine mazhar olacak) tertemiz bir ayna haline getirerek, sevgilinin kaftanını Şeyh'in omuzlarına verdiler.
	641	şeyḫ ʿAbdülkādir'e hep evliyā itdiler şābāş u taḥsīn bī-riyā	Bütün Allah dostları, Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi riyadan uzak bir şekilde takdir edip övdüler.
	642	cümle emlāk u ricāl-i ġayb hem cümle boyın egdiler ėy muḫterem	Ey güzel kardeşim! Bütün melekler ve gayb adamları onun karşısında boyunlarını eğdiler.
	643	evliyā cümle tevāżuʿ ėtdiler pāy-ı şeyḫi boyun üzre ṭutdılar	Bütün Allah dostları tevazu ile Abdülkâdir Geylânî'nin ayağını boyunları üzerinde tuttular.
	644	yiryüzinde bir velī ḳalmadı hiç münḥanī olup ḳamusı oldı hīç	Yeryüzünde (Şeyh'in karşısında) boynunu eğmeyen hiçbir Allah dostu kalmadı. Hepsi yokluk makamına eriştiler.
	645	işbu ḳavl-i ḥaḳ-durur kim söyledüm ehl-i Ḥaḳḳ'ı sırr-ı Ḥaḳ'dan ṭoyladum	İşte, söylediğim doğru ve güvenilir sözler ile Hak adamlarının

			(gönüllerini) Hakk'ın sırrıyla doyurdum.
[T 28a]	646	Şeyḫ-i şānī pīr-i ṣādıḳ muʿteber şeyḫ Bekā bin Baṭṭu ol ehl-i naẓar	İkinci şeyh; sadıkların hocası, Hakk'ın nuru ile bakan itibar sahibi Şeyh Bekâ bin Battu'dur.
	647	gör ne dėr ḳavlini taṣdīḳ eyle sen bunda anda olasın ṣaġ u esen	Gör ki kâmil üstat ne söylüyor. Sen de bunu tasdik et ki selamet ve esenliğe ulaşasın.
	648	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳutb-ı mihīn kim aŋa münkir olandur key mehīn	Ulların kutbu Şeyh Abdülkâdir Geylâni'dir. Kim onu inkar ederse, hali perişan olur.
	649	çıḳdı kürsī üzre çün ḳutb olıcaḳ ḥaḳ budur kim oldı ol Ḥaḳḳ-ıla ḥaḳ	O alemin kutbu olunca Hakk'ın (izni ve inayetiyle) dosdoğru olup kürsüye çıktı ve "Benim ayağım, semanın arz üzerinde olması gibi, Allah dostlarının boynu üzerindedir." dedi.
	650	dėdi pāyum fevḳ-ı ceyd-i evliyā ʿālīdür ṣankim zemīn üzre semā	
	651	cān göziyle gördüm ol demde hemān sırr-ı ġayb ol ḥīnde oldı ḫoş ʿayān	O anda gönül gözüyle gördüm ki, gayb sırrı o vakit güzel bir şekilde görünür olmuştu.
	652	kim ḳamu emlāk-i eflāk-i Ḫudā ṣaf ṣaf olup ṭurdılar ender hevā	Allah Teala'nın feleklerinin melekleri, havada hep birlikte huzurunda saf saf oldular ve güzel, nefis bir hitap ile Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye "Ey yüce Allah'ın dostu ve kulu olan saadet sahibi! Muhakkak ki doğrusun, muhakkak ki doğrusun!" diye seslendiler.
	653	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ėdüp ḫiṭāb ol melekler ḫoş ḫiṭāb-ı müsteṭāb	
	654	ḳad ṣadaḳte ḳad ṣadaḳte yā velī ėy saʿādet ṣāḥibi ʿabdü'l-ʿAlī	
	655	Şeyḫ-i şāliş sırr-ıla mesrūr-ı Ḥaḳ şeyḫ ʿAddī bin Musāfir nūr-ı Ḥaḳ	Üçüncü şeyh; sır ile Hak'ın bahtiyar kulu, Allah'ın nuru Şeyh Addî bin Musâfir "Yüce efendimiz Abdülkâdir Geylânî'nin Hazret-i Allah'ın (katında) makamı çok yücedir." dedi.
	656	dėdi ʿAbdüḳādir ol seyyid aṣīl ḥażret-i Ḥaḳ'da odur ḳadri celīl	
	657	ḳuṭb olıcaḳ çıḳdı cāmiʿde emīr kürsīüzre vāʿiẓāne ol ḫabīr	O yüce yaratılışlı sultan (Abdülkâdir Geylânî), alemin kutbu olunca camideki kürsüye vaizler gibi çıkıp ve vâizlere: "Ey avam ve havastan olan herkes! Bilin ki, tüm yüce insanların boyunları benim ayağımın altındadır." dedi.
	658	dėdi bilüŋ ėy ḳamu ḫāṣ u ʿavām ayaġum altındadur ceyd-i ʿiẓām	
[T 28b]	659	çün bu ḳavli şeyḫ taḳrīr ėyledi sırr-ı esrāsını tefsīr ėyledi	Şeyh Abdülkâdir Geylânî bu sözü beyan edip yüce sırrını bu şekilde açıkladığı zaman,

	660	ʿayn-ı ḳalb-ile ʿayān gördüm o dem ẓāhir oldı cāna esrār-ı ḳıdem	O anda (bu sırrı) kalp gözüyle apaçık bir şekilde gördüm ve sonsuzluk sırları canıma aşikar oldu.
	661	ol zamān üç yüz veliyullāh hep hem yedi yüz ġayb erenleri ʿaceb	O vakit doğruyu yanlıştan tefrik eden üç yüz tane Allah dostu ve yedi yüz gayb erenlerinin kimi yerde oturur kimi havada duruyordu.
	662	kimi yirde oturur kimi uçar her birisi Ḥaḳḳ'ı bāṭıldan seçer	
	663	cümlesidür maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā baʿżı yil gibi geçerken *fī'l-hevā*	O Hak dostlarından bazıları havanın içinden rüzgar gibi geçerken, hepsi Hakk'ın nur (tecellisinin) mazharı olmuştur. Cümlesi Abdülkâdir Geylânî karşısında boyunlarını eğerek teslim oldular ve güzel bir tevazu göstererek bir kölenin (sultana boyun eğmesi) gibi, onlar da can u gönülden, şiddetli bir arzu ile boyunlarını Abdülkâdir Geylânî'ye uzattılar.
	664	külli boyun egdiler teslīm olup şeyḫe ḳarşu ḫoş tevāżuʿ lar ḳılup	
	665	bende-veş uzatdılar aʿnāḳını cān u dilden arturup eşvāḳını	
	666	Şeyḫ-i rābiʿ ol refīʿ ü'l-ḳadr-i Ḥaḳ şeyḥ Aḥmed bin Rufāʿ ī ṣadr-ı Ḥaḳ	Dördüncü şeyh, Allah Teala'nın kadr u kıymeti pek yüce kulu, Hak adamı Şeyh Ahmed bin Rufâî, Şeyh Addî bin Musâfir'in Abdülkâdir Geylânî hakkındaki keşfini ve kâmil üstadın vasıflarını, "Muhakkak doğrudur!" diyerek tasdik etti ve Şeyh Ahmed söylediğinde doğrudur.
	667	şeyḫ ʿAddī bin Musāfir keşfini şeyḫ ḥaḳḳında o pīrüŋ vaṣfını	
	668	eyleyüp taṣdīḳ dėdi *ḳad ṣadaḳ* şeyḫ Aḥmed *ṣādıḳun ʿammā naṭaḳ*	
	669	şāhidīn-i ʿāşıḳīn-i ṣādıḳīn şems-i dīn şeyḫeyn-i ehl-i ḫāfiḳīn	Sadık olan aşıkların şahitleri, onlar ki dinin güneşi, doğunun ve batının iki kâmil üstadıdır.
	670	Şeyḫ-i ḫāmis Mācidi'l-Kürdī ferīd ʿālem-i vaḥdetde sultān-ı vaḥīd	Vahdet aleminde eşi benzeri olmayan bir sultan beşinci şeyh, hakikati müşahade edenlerin padişahı ve varlık aleminin hakanı, zamanının büyüklerinden Mâcidü'l-Kürdî (anlatacağım hadiseye) güzelce şahitlik ederek "Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'yi gönül gözüyle görerek onun cemalini görenlerden oldum." dedi.
	671	dėdi ol sulṭān-ı eşhād-ı şuhūd ḫoş müşāhid olup ol şāh-ı vücūd	
[T 29a]	672	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'i cān göziyle oldum anuŋ nāẓırı	
	673	çünki ḳuṭbiyyet maḳāmın buldı ol seyyid-i ceyd-i aṣīl-i pür-uṣūl	Usulle dolu asil başların efendisi, kutbiyyet makamına ulaşınca,
	674	cāmiʿ içre kürsī üzre ol emīn iftiḫār-ı Ḥaḳḳ-ıla dėdi hemīn	O güvenilir insan, camide kürsünün üzerine çıkıp Allah'ın (lutfu) ile

	675	evliyā boynına ʿālī ayaġum cān u dilde Ḥaḳ-durur çün ṭayaġum	övünerek şöyle dedi: "Benim ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir. Çünkü canımda ve gönlümde yegane mürşidim Hazret-i Allah'tır." dedi.
	676	çün bu ḳavli şeyḫ ḳıldı ḫoş beyān çeşm-i dil birle hemān gördüm ʿayān	Abdülkâdir Geylânî, o vakit bu sözü güzelce açıkladı ve ben de bunu gönül gözüyle apaçık bir şekilde gördüm.
	677	yėryüzünde evliyā hep yek-seri egdiler boyunlarını varvarı	Netice olarak yeryüzündeki Allah dostlarının hepsi boyunlarını eğdiler.
	678	Şeyḫ-i sādis şeyḫ Maṭar pīr-i ʿazīz taḫt-ı ʿizzet üzre ol mīr-i ʿazīz	Altıncı şeyh, büyüklük tahtı üzerinde izzet sahiplerinin şahı, uluların kâmil üstadı o Allah adamı Şeyh Matar; Şeyh Mâcid'in sözünü duyup "O doğru söyledi" dedi.
	679	şeyḫ Mācid sözini ol merd-i Ḥaḳ işidüp dėdi *ṣadaḳ ʿammā naṭaḳ*	
	680	Şeyḫ-i sābiʿ şeyḫ Mekārim muḥterem mekremet taḫtında sulṭān-ı kerem	Yedinci kâmil üstat; cömertlik tahtında, ikram ve ihsan sahibi sultan, saygıya layık Şeyh Mekârim;
	681	dėdi[259] çünkim şeyḫ Muḥyiddīn-i mā şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı semā[260]	"Çünkü sema ehlinin efendisi, Hz. Peygamber'in (as) neslinden, hidayet yurdunun sultanı Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî, kutupluk makamında en kamil padişahlardan oldu."
	682	nesl-i Aḥmed mālik-i milk-i hüdā oldı ḳuṭbiyyetde ekmel pādişā	
	683	tāc-ı ġavṣiyyet olup Ḥaḳ'dan ʿaṭā geydi ol sulṭān-ı iḳlīm-i beḳā	"O sonsuzluk ülkesinin padişahı, Allah tarafından verilen gavslık tacı giydi."
	684	çünki Ḥaḳ manẓūrı oldı ol ḥabīb ḫilʿat-i taṣrīf-i ʿām oldı naṣīb	"O sevgili kul, Allah Teala'nın nazargâhı olunca halk üzerinde tasarrufta bulunma kaftanı ona nasip oldu."
[T 29b]	685	ḫilʿatine ėtdiler muʿlem ṭırāz hem şerīʿat hem ḥaḳīḳat key dırāz	O upuzun kaftanına hem şeriat hem de tarikatin herkesçe bilinen süslerini nakşettiler.
	686	çıkdı kürsī üzre ol ġavṣ-ı ilāh ʿarş-ı muʿẓamdan muʿaẓẓam pādişāh	O yüceltilmiş arştan daha ulu olan padişah, Hakk'ın gavsı kürsüye çıktı ve "(Benim ayağım) tüm Allah
	687	germ olup dėdi o sulṭān-ı ḳıdem	

[259] Dėdi: + kim M

[260] Semā: Muhyî burada *Tercüme-i İbtidânâme*'de olduğu gibi okura iki farklı okuma tercihi sunuyor. Nüsha 'hümā' ve 'semā' kelimeleri birlikte yazılıp okurun anlam tercihine bırakılmış.

		bilüŋ ėy maḫlūḳ-ı Ḥaḳ işbu ḳadem	dostlarının boyunları üzerinde, makam olarak çok yükseklerdedir. Buna Hayy (diri olan Allah) da şahittir.” dedi.
	688	evliyāʾullāh boynı üzre key ʿālīdu rütbetde şāhiddür o Ḥay	
	689	şeyḫ Mekārim dėr ki ben de şāhidem ṣanma münkirler gibi kim cāḥidem	Şeyh Mekârim “Bu söze bizzat ben de şahit oldum. Zannetmeyin ki, münkirler gibi ben de inkarda inat edeyim. Ben, kudretli Abdülkâdir Geylânî’nin bu güç ve kudretine bizzat şahidim ve bu hikmetin beyanına da güvenilir bir tanığım.” demiştir.
	690	ben şehādet eylerem bu ḳudrete ben güvāh-ı ṣādıḳam bu ḥikmete	
	691	evliyādan bir aḥad ḳalmadı hīç boynın ėdüp münḥanī olmaya piç	Allah dostlarından hiçbir kimse kalmadı ki boyunlarını eğip ?? olmasın.
	692	her vilāyet vālisi ṣāḥib-livā hem kerāmetde olan şāh-ı velā	Tüm velâyet (yurdunun) valisi olan (manevî) sancak sahipleri ve kerâmet sahibi olan (Hakk’a) yakınlık (kesbedenlerin) sultanlarının hepsi (Abdülkâdir Geylânî’nin) kutupluğuna şahit ve sözlerine tüm varlıklarıyla sadık oldular.
	693	cümlesi ḳuṭbiyyetine şāhidīn oldı şeyḫüŋ sözlerinde ṣādıḳīn	
	694	Şeyḫ-i şāmin şeyḫ Ḫalīfe ẕī-ḫalef Şeyḫ-i Ekber-nām ol ḫayr-ı selef	Sekizinci şeyh;, hilafet sahibi Şeyh Halife’dir. Bu zat selefin en hayırlısı olup Şeyh-i Ekber diye bilinir.
	695	ol kebīr-i dīnde ruʾyā-yı keşīr Ḥaḳ’dan olmışdı ʿaṭā zī dest-gīr	O, müminlerin yardımcısı din büyüğüne, Allah’tan çokça rüya görme kerameti verilmişti.
	696	dėdi gördüm Aḥmed’i ruʾyāda men şems-i Ḥaḳḳ’ı rütbet-i ʿulyā’da men	“(Bir gün) çok yüce bir divanda, Hakk’ın güneşi Hz. Muhammed’i rüyamda gördüm. Söz söyleyerek aşk ile dile geldim ve âlemin övünç kaynağı olan Hz. Peygamber’e (şöyle) söyledim.” dedi.
	697	nāṭıḳ olup nuṭḳa geldüm ʿışḳ-ıla söyledüm faḫr-i cihāna şevḳ-ıla	
[T 30a]	698	dėdüm ėy bedr-i dücā şems-i ḍuḥā nūr-ı Ḥażret pādişāh-ı enbiyā	“Ey gece karanlığının parlak ayı, aydınlığın güneşi, Hazret-i Allah’ın nuru ve peygamberlerin sultanı; makamı yüce cennetler bulunan ulu Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	699	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī senī cennet-i esnādur anuŋ meskeni	
	700	dėdi kürsī üzre işbu pāy-i men evliyā boynına ʿālī der-zeman	(Abdülkâdir Geylânî) kürsüye çıkıp, “Bu benim ayağım şu zamanda tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir.” dedi. Ben (bu meseleyi)
	701	çünki ben Peyġamber’e ėtdüm ḫiṭāb	

		dėdi ol demde cevāb-ı müsteṭāb	Hz. Peygamber'e söyleyince o da o anda çok güzel bir cevap verdi.
	702	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī *ṣadaḳ* ṣādıḳ-ı dīn *ḳad ṣadaḳ ʿammā naṭaḳ*[261]	Şeyh Abdülkâdir Geylânî doğru söyledi. bu dinin sadık neferlerinden olup söylediğinde doğru söyler.
	703	dėdi ol sulṭān-ı *illā keyfe lā*[262] şeyḫ Muḥyiddīn ü sulṭān-ı velā	O sultan Şeyh Muhiyydin (Geylânî) "ancak ve ancak *lâ* (sırrının) mahiyeti"nin padişahı,
	704	maḫzen-i genc-i cemāl-i Kibriyā ḳuṭbdur ʿālemde şāh-ı evliyā	O; büyüklüğü idrake sığamayan Allah'ın güzellik hazinesinin kaynağı, alemin kutbu ve Hak dostlarının sultanıdır.
	705	ben anuŋ sırrına ḥāris rāʿī-yem emr-i *udʿūʾllāh*-ıla hem dāʿī-yem	"Ben, o sultanın sırrına müştak bir çoban ve "Allah'a dua edin!" emri fehvasıyla da ona duacıyım." dedi.
	706	Şeyḫ-i tāsiʿ şeyḫ Luʾluʾ zī kerīm baḥr-i ʿummān-ı kerem dürr-i yetīm	Dokuzuncu şeyh, cömertlik okyanusunun denizi, inci tanesi, kerem sahibi Şeyh Lu'lu';
	707	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ sırrın ḫaber vėrdi esrār ehline ol muʿteber	O güvenilir insan, Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin sırrını, bu sırlara aşinâ olanlara haber verdi.
	708	dėdi şeyḫüm pīr-i maʿnī rāz-dān şeyḫ Muḥyiddīn'dür ėy ʿāşıḳān	"Ey âşıklar! Şeyhim; sır ehli, manalar sultanı Abdülkâdir Geylânî'dir." dedi
	709	ḳuṭb-ı ʿālem şeyḫ Muḥyiddīn-i mā şeyḫ ʿAbdülḳādir ol bī-kīn-i mā	Alemin kutbu, kinden arınmış Muhyiddin Şeyh Abdülkâdir Geylânî Efendimiz'dir.
	710	çünki ḳuṭbiyyet maḳāmında muḳīm oldı ol ḫāṣ-ı Ḫudāvend-i ʿAlīm	O, bilgisinde sınır olmayan Allah'ın özel kulu (Abdülkâdir Geylânî) kutupluk makamında yegâne söz sahibi olunca
[T 30b]	711	dėdi kürsī üzre cāmiʿde o şāh maẓhar-ı nūr-ı nebī sırr-ı ilāh	Allah Teala'nın sırrı, Hz. Peygamber'in nurunun mazharı Abdülkâdir Geylânî, camide kürsüye çıkarak; "Bilin ki, benim ayağım herkesin önündedir ve tüm Allah dostlarının boyunları üzerinde en yüksektedir." dedi.
	712	bilüŋ işbu ayaġım mihter-durur evliyā boynı_üstine ber-ter-durur	
	713	çün bu ḳavli şeyḫ taḥḳīḳ ėyledi evliyā ol sözi taṣdīḳ ėyledi	(Şeyh) bu sözü söylediği vakit, tüm Allah dostları da kendisini tasdik etti.

[261] **ḳad ṣadaḳ ʿammā naṭaḳ**: "Söylediği zaman muhakkak doğru söyler." anlamına gelen ifade Arapça bir vecizedir.

[262] Kaynağı bulunamadı.

	714	evliyāʾullāhdan bī-ḥad velī cümle boyun egdiler olup ʿalī	Allah dostlarından sayılamayacak kadar çok veli, hep birlikte yücelikle Abdülkâdir Geylânî karşısında boyunlarını eğdiler.
	715	cān göziyle gördüm ol sırrı ʿayān ʿālimu's-sır ėtdi anı ḫoş beyān	Ben bu sırrı kalp gözüyle apaçık bir şekilde gördüm ve (hakikat) sırrının alimi onu güzel bir şekilde açıkladı.
	716	üç yüz on üç evliyādan bā-ṣāfā hep mükerrem Ḥaḳ ḳatında etḳiyā	Hak katında kerem ve ihsan sahibi, takvaya ulaşmış, huzur ve neşe ehli olan Allah dostlarından üç yüz on üç tanesi;
	717	on yedi merd-i Ḫudā'dan muḥterem Mekke vü Yeṯrib'de hep ehl-i ḥarem	Harem-i şerîf'te yaşayan, Mekke ve Medîneli on yedi saygıdeğer Allah adamı,
	718	hem daḫı altmış velī ender ʿIrāk ḳırḳ velī hem der-ʿAcem ẕī-ittifāḳ	Irak'ta yaşayan altmış tane veli ve İran'daki kırk Hak dostu da ittifakla,
	719	Şām şehrinde otuz merd-i Ḫudā şehr-i Mıṣr içre yigirmi evliyā	Şam şehrinde otuz tane Hak adamı ve Mısır'da yirmi tane Allah dostu,
	720	on yidi merdān-ı Ḥaḳ Maġrib'de[263] hem hem yigirmi üç Yemen'de muḥterem	Endülüs'te on yedi tane Hak neferi ve Yemen'de de yirmi üç kıymetli kişi,
	721	ol recul ender Habeş merdān-ı Ḥaḳ her birisi fāris-i meydān-ı Ḥaḳ	Her biri Hak meydadının binicileri olan Habeş'teki Hak adamları ve yiğitleri,
	722	sedd-i Yeʾcūc-ile Meʾcūc'de daḫı hem yidi merd-i Ḫudā şāh-ı saḫī	Ye'cuc ve Me'cuc seddinden de ikram ve ihsanda sultan olan yedi Allah adamı,
	723	hem Serendip vādīsinde yėdi er cümlesi ṣāḥib-vilāyet pür-hüner	Serendip vadisiden, hepsi velayet sahibi ve kabiliyetli yedi er;
[T 31a]	724	ḳırḳ yėdi ehl-i kerāmet bī-misāl kūh- Ḳāf üstinde sākin zī ricāl	Kaf dağı üzerinde sakin, keramet ehli, emsalsiz kırk yedi adam;
	725	hem yigirmi dört ricāl-i müctebā muḳtedī vü mühtedī vü mürteżā	Tertemiz, ittiba sahibi, hidayete râm olan ve Hakk'ın razı olduğu yirmi dört yiğit;
	726	meskeni baḥr-i muḥīt içre ḳamu cümlesi ender cezāyir ėy ʿamū	Ey amcam! Hepsi o büyük okyanustaki adalardan gelmişlerdir.
	727	cümlesi uzatdılar aʿnāḳını arturup eşvāḳını eẕvāḳını	Hepsi büyük bir zevk ve iştiyak ile boyunlarını uzattılar.

[263] Maġrib: Endülüs, bugünkü İspanya.

	728	*ḳaddesallāhu teʿālā sırrahum* *ve'afāżallāhu ʿaleynā birrehum*	Allah Teala onların sırlarını aziz kılsın ve iyiliklerini üzerimize saçsın.
ẕikru aḫbāri'l-meşāyiḫ ʿanhu innehu lem yeḳul ẕālike illā bi-emrillāhi Teʿālā eş-Şeyḫ ʿAddī bin Muṣafir ve'ş-Şeyḫ Ebū Saʿīd el-Ḳaylevī ve'ş-Şeyḫ ʿAlī bin el-Heytī ve'ş-Şeyḫ Ahmed bin er-Rufāʿī ve'ş-Şeyḫ Ebū Muḥammed el-Ḳāsım bin ʿAbdullāh el-Başrī ve'ş-Şeyḫ Hayā bin Ḳays *raḍiyallāhu ʿanhum ecmaʿīn*[264]			
	729	diŋle imdi evliyādan altı pīr ṭālib-i Ḥaḳḳ'a bulardur dest-gīr	Şimdi, Hak yolunda yolcu olanların yardımcısı olan şu Allah dostu altı pirden (şunları) dinle:
	730	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ aḥvālini cümle taṣdīḳ eyleyüp aḳvālini	(Onlar) Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin hayatını, nasıl yaşadığını ve sözlerinin hepsini gönülden tasdik ederek, baştan sona iyilerin haberlerini ve sırların açıklamasını (aleme) ilan ettiler.
	731	ser-te-ser iḫbār-ı ebrār ėtdiler ser-be-ser iẓhār-ı esrār ėtdiler	
[T 31b]	732	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol seyyid-aṣıl şeyḫ Muhyiddīn zī ceyyid-nesil	Aslı seyyid (Hz. Peygamber'in soyuna dayanan), tertemiz bir nesle mensup olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî âlemin kutbu olduğu zaman kürsüye çıktı ve "Ey yüce mertebeli Hak adamları! Bilin ki, şu mertebesi yüce ayak kümmelin-i evliyanın boynu üzeredir. Siz onun görüşüne aldanmayın, o çok yücedir.
	733	ḳuṭb olıcaḳ çıkdı kürsī üzre ol nesl-i pāk-i Muṣṭafā aṣl-ı uṣūl	
	734	dėdi işbu pāy-ı ʿālī-mertebet bilüŋ ėy merdān-ı aʿlā-menḳıbet	
	735	evliyā-yı kümmelüŋ boynı_üstine ʿālidür baḳmaŋ bunuŋ siz postına	
	736	maġzı görüŋ naġz olasız fi'l-ḳıbāb lübbi buluŋ tā olasız ẕü-libāb	(Meselenin) özünü görün, anlayın ki kubbeler içerisinde hoş olasız, hakikatini anlayın ki akıl sahiplerinden sayılasınız.
	737	altı şeyḫüŋ nāmını taḳrīr ėdem bu niẓām-ı naẓmda taḥrīr ėdem	(Şimdi ben size bu rivayeti nakleden) altı şeyhin ismini, bu manzumenin düzeni içerisinde beyan edip yazayım.
	738	altı şeyḫ-i kāmil eydür bu kelām dėndi emr-ile ẕihī ʿālī maḳām	Bu altı kamil şeyh, "Bu söz emir ile söylendi, bu makam ne yüce makamdır" dedi.
	739	ʿāşıḳ-iseŋ sözümi diŋleyesin ṣādıḳ-iseŋ maʿnāsin aŋlayasın	Eğer aşıksan bu sözümü iyi dinle, (bu yola) sadıksan manasını iyi anla.

[264] Başlığın çevirisi: "Addi bin Musafir, Şeyh Ebu Saîd el-Kaylevî, Şeyh Ali bin Heytî, Şeyh Ahmed bin er-Rufâî ve Şeyh Ebu Muhammed el-Kâsım bin Abdullah el-Basrî ve Şeyh Hayâ bin Kays (Allah onların hepsinden razı olsun) gibi meşayihin Şeyh Abdülkâdir Geylânî'den naklettikleri sözün ancak Allah'ın emriyle söylendiğinin zikridir."

	740	şeyḫ ʿAddī bin Musāfir birisi *lā yemūtūn*[265] sırr-ıla Ḥaḳ dirisi	Bu kâmil üstatlardan birisi, "Ölmeyenler!" sırrına (nail olmuş), Allah'ın diri kulu Şeyh Addi bin Musafir'dir.
	741	şeyḫ Ebū Saʿd-ı Saʿīd-i Ḳaylevī merd-i dindār u şehīd-i uḫrevī	(Birisi) mütedeyyin insan, uhrevi şehit Şeyh Ebu Sa'd Sa'îd Kaylevî'dir.
	742	şeyḫ ʿAlī bin Heytī sulṭān-ı ezel maẓhar-ı iclāl-i Ḥaḳ mīr-i ecel	(Bir diğeri) ezel diyarının sultanı, Hakk'ın azametinin mazharı, sonsuzluk yurdunun sultanı Şeyh Ali bin Heytî'dir.
	743	şeyḫ Aḥmed bin Rufāʿī ol refīʿ maṭlaʿ-ı envār u esrār-ı Semīʿ	(Birisi) nurların doğduğu yer ve herşeyi duyan Allah'ın sırları(ndan bir sır) olan ulu şeyh Ahmed bin Rufâî'dir.
	744	şeyḫ Ḳāsım Bū Muḥāmmed ol ḫabīr maḫzen-i gencīne-i nūr-ı Baṣīr	(Bir diğeri) Basîr olan Allah'ın nur hazinesinin mahzeni, (hakikatten) haberdar olan Şeyh Kasım Ebu Muhammed'dir.
[T 32a]	745	şeyḫ Ḥayāt bin Ḳays maḳbūl-i Hüdā muḥyī-yi emvāt-ı dil ʿİsī-şifā	Allah'ın makbul kulu, ölü gönüllerin dirilticisi, Hz. İsa şifasına sahip Şeyh Hayat bin Kays.
	746	cümlesi şeyḫe şehādet étdiler ṣıdḳ-ıla dīnde ʿadālet étdiler	(Bu zikrettiğim) kâmil üstatların hepsi Abdülkâdir Geylânî'ye şahitlik edip emin bir şekilde din hakkındaki meselelerde adalet ile davrandılar.
	747	dėdiler bu ḳavli ol ḳuṭb-ı hümām emr-i Ḥaḳk-ile dėmişdür ve's-selām	(Bu kâmil üstatlar) son söz olarak, dinde gayretli olanların kutbu Abdülkâdir Geylânî'nin bu sözü Hakk'ın emri ile söylediğini haber vermişlerdir.
	748	cümlesidür ṣādıḳīn ü ṣāmiʿīn *rıḍvānullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	Onların hepsi Hakk'a sadık ve onu işitenlerdir. "Allah onların hepsinden razı olsun."
	749	rāvī-yi ṣādıḳ rivāyet ėyledi ḥākī-yi ʿāşıḳ ḥikāyet ėyledi	(Bu haberleri) güvenilir raviler rivayet ettiler. Aşık olan anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	750	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı semā çün semī oldı beġāyet ol hümā	Sema (ehlinin) kutbu Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin makamı pek yüce olduğu zaman,
	751	sırr-ı Ḥaḳḳ'ı ėyledi dilde ketim cānda étdi Ḫātemüŋ mührin ḫatim	O Hakk'ın sırrını gönlünde sakladı ve Hz. Peygamber'in mührünü canına kazıdı.
	752	çünki ḳuṭbiyyet serīrinde o şāh	

[265] **lā yemūtūn:** "Asla ölmezler." anlamına gelen ifadedir. İktibasın kaynağı bulunamamıştır.

		pādişāh oldı zihī ḳuṭb-ı ilāh	Ey oğul! Hakk'ın kutbu olan o sultan, kutbiyyet makamının tahtında padişah olduğu zaman, Allah dostlarından ulların kutbu olan Abdülkâdir Geylânî baştan sona hepsinin imamı oldu.
	753	ḥākim oldı evliyāya ser-te-ser ḳuṭb-ı şāh-ı evliyādur ėy piser	
	754	ins ü cinn ü cümle emlāk-i semā ḳuṭb-ı ʿālem çākeridür zī velā	Tüm insanlar ve cinler ile semadaki melekler o, velayet sahibi alemin kutbu Hz. Geylâni'nin emrine amadedirler.
	755	cümle maḫlūkāt aŋa leşker-durur ḳuṭb bunlara şeh ü server-durur	Tüm yaratılmışlar onun askeri, o kutup da onların sultanı ve önderidir.
	756	çıḳdı kürsī üzre ol sulṭān-ı cān mefḫar-ı emlāk-i çarḫ u ins ü cān	O insanların, canların ve gökyüzündeki meleklerin iftiharı olan canların sultanı kürsüye çıktı.
	757	şehr-i Baġdād içre emrullāh-ıla ḳalbi mesrūr oldı sırrullāh-ıla	Bağdat'ta Allah'ın emri ve sırrı ile kalbi huzur ve mutluluk ile doldu.
[T 32b]	758	ṭumṭurāk u şaṭḥ u ṭāmāt ėyledi evliyā üzre mübāḥāt ėyledi	O güzel sözler, şathiyeler ile (zahirinde) anlaşılmayacak sözler söyledi ve Allah dostları içerisinde (velayetiyle) övündü.
	759	emr-i Ḥaḳḳ-ıla bu ḳavli söyledi ḫōn-ı naʿmādan velīler ṭoyladı	(Abdülkâdir Geylânî) Allah'ın emri ile bu sözü söyledi ve Hakk'ın lutufların sofrasından tüm Allah dostlarının (gönüllerini) doyurdu.
	760	dėdi işbu ayaġım görüŋ necā evliyānuŋ boynı üstine yuca	"Ey kurtuluş ehli, işte görün. Benim bu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir.
	761	maṭlaʿ-ı Ḥaḳ'dan zihī şems-i ḍuḥā ṭāliʿ oldı ʿāleme bedr-i dücā	O kuşluk vaktinin güzel güneşi, gece karanlığının parlak ayı Hakk'ın (tecellilerinin) doğduğu yerden tüm alemin üzerine doğdu.
	762	sākinān-ı çarḫdan cümle melek ḳudsiyān kerrūbiyān ender felek	Gökyüzünün sakinlerinden bütün melekler, felekler içerisindeki büyük melekler,
	763	ṣaf ṣaf olmışdı havāda ser-te-ser diŋleye tā ḳavl-i şeyḫi ser-be-ser	Abdülkâdir Geylânî'nin sözlerinin hepsini dinlemek için gökyüzünün bir ucundan diğer ucuna kadar havada saf tutmuşlardı.
	764	hem ricālü'l-ġayb ṭāyir fi'l-havā ol zamān ṭurmışlar-ıdı çün-hümā	Gayb adamlarının hepsi Abdülkâdir Geylânî'nin sözlerini dinleyebilmek için o vakit anka kuşu gibi havada durur olmuşlardı. Hepsinin ruhlarına selam olsun.
	765	tā ki sāmiʿ olalar şeyḫden kelām cümlenüŋ ervāḥına olsun selām	

[OE 2b]	766	cāmiʿ içre evliyādan elli şeyḫ cümlesi aʿyān-ı merdān belli şeyḫ	Cami içinde, hepsi insanların en ileri gelenlerinden olan elli Allah dostu kâmil üstat,
	767	evliyā içre ekābir dėndi hep ser-te-ser şevḳ-ile ṭutdılar ṭarab	Allah dostları arasında kendilerine "ileri gelenler" denilen bu zatların hepsi baştan sonra coşkuyla sevince gark oldular.
	768	hem-daḫı āfāk-ı ʿālemde ḳamu evliyādan her ne var ise ʿamu	Alemin ufkundaki her şey ve Allah dostlarından her kim var ise hepsi deve misali Abdülkâdir Geylânî'ye boyunlarını eğdiler ve (koç burcu içerisindeki güneş gibi) doğdular.
	769	cümle boyın egdiler miṣli'l-cemel ṭoġdılar *ke'ş-şemsi fī burci'l-hamel*	
	770	muʿcib olup lakin ol ḥālde ė cān evliyādan iki şaḫṣ-ı nā-tüvān	Ey gönül dostum! Allah dostlarından güçsüz ve zayıf iki kişiye bu emir ulaştığında onlar Abdülkâdir Geylânî'ye boyun eğmediler ve o anda koyunlarını kurt kaptı.
[T 33a]	771	egmediler şeyḫe boyunlarını ḳapdı ḳurd ol demde ḳoyunlarını	
	772	pīr-i şehr-i Iṣfehān-idi biri sākin olmışdı ʿAcemde hem-serī	(Onlardan) biri İran ülkesinde yaşayan Isfahan şehrinin hocasıydı.
	773	çün ḳoyun çobana teslīm olmadı ḳurduŋ aġzından ḳoyun ḳurtulmadı	Koyunlar çobana teslim olmayınca kurdun ağzından kurtulamadılar.
	774	evliyā yolına bunlar gitmedi rāʿī-yi Ḥaḳḳ'a riʿāyet ėtmedi	Bu kişiler Allah dostlarının yoluna gitmedi ve Hakk'ın çobanına itibar etmediler.
	775	ḳuṭb-ı rāʿīdür riʿāyet eyleŋüz ḫāṭırını gey ḥimāyet eyleŋüz	(Abdülkâdir Geylânî) Hakk'ın çobanlarının en ulusudur, ona itibar ediniz ve onun hatrını muhafaza ediniz.
	776	pādişāha bende taʿẓīm eylemek dāyimā tekrīm ü tefḫīm eylemek	Bir köle olarak o sultanı ululamak ve sürekli olarak bağışlarda bulunup onu yüceltmek ebedîlik iksiri, sonsuzluk saadeti ve birlik dergahının has kullarının en özellerine (mahsustur).
	777	devlet-i sermeddür iḳbāl-i ebed ḫāṣa ḫāṣu'l-ḫās-ı dergāh-ı eḥad	
	778	pādişāh andan beḳā şāhı ola ḥaḳ ṣıfātı çarḫınuŋ māhı ola	O sultan (bu yüzden) sonsuzluğun sultanı ve Hakk'ın sıfatları aleminin de parlak ayı olur.
	779	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol sulṭān-ı dīn anları kahr ėyledi ol-dem yaḳīn	O dinin sultanlarından olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî, şüphesiz onları o anda perişan etti.
	780	şeyḫ baḥrinde bulardı hemçü nem maḥv kıldı bunları ol-demde yem	Bunlar, Abdülkâdir Geylânî'nin denizinde (bir katre idi). Abdülkâdir Geylânî de o anda onları mahvetti.
	781	baḥr-ı ḳaʿrinden çıḳarup ḳatresi	

		sāḥil üzre anı çün ḫāl ėtmesi	Denizinin derinliğinden bir damla çıkarıp sahil üzerine onu bir ben tanesi gibi kılması, şüphesiz ki onun (tertemiz) suyunun coşkunluğundan uzak ve kahhariyeti ile perişan etmesidir.
	782	feyż-i ābından anı dūr ėtmedür bī-gümān ḳahr-ile maḳhūr itmedür	
	783	şeyḫ hāfıẓ rāʿī-idi fi'l-meṣel ḥāris ü sāʿī--di bī-ḫavf u ḫalel	Şeyh, sanki koruyucu bir çoban ya da korkusuz ve cesur bir bekçi idi.
[T 33b]	784	ol iki merd-i Ḫudā ender-miṣāl çün ġanem der-ġalle-i pāk-i ricāl	O iki Allah dostu da, Hakk'ın sevgili kullarının tertemiz (zahire) ambarındaki koyun gibidir,
	785	kelleden çıḳdı çobana baḳmadı ol ḳoyun sürüsüne hiç aḳmadı	Baştan çıktı ve çobana hiç bakmadı, koyun sürüsüne de katılmadı.
	786	ol iki şaḫṣuŋ gelüp ḥālin hemān ki ḳażā ḳurdı ḳapup oldı revān	Kaza kurdu, o iki kişinin halini kapıp hemen yollara düştü.
[OE 3a]	787	ol ikinüŋ ḥālini selb ėtdiler cerb çerāġın bād-ıla celb ėtdiler	O ikisinin haline zarar verip zorluk ateşini rüzgar ile kendilerine doğru çektiler.
	788	ẓulmet oldı nūr-ı ḥāli anlaruŋ ḳaldı Ḥaḳ'dan ḳalbi ḫālī bunlaruŋ	Onların halinin nuru zulmete büründü ve kalpleri Allah'ın (lutuflarından) uzak kaldı.
	789	ḫās-iken oldılar anlar ḳe'lʿavām ḫāṣa bunlar *el-ʿavāmu ke'l-hevām*	Onlar Hakk'ın özel kulları iken birden bire sıradan insanlar oldular ve "Avam hayvanlar gibidir." Sözüne müstehak oldular.
	790	ḳahr-ı merdān-ı Ḫudā'dan el-ʿayāẕ yaʿnī ḫışm-ı Kibriyā'dan el-ʿayāẕ	Ya Rabbi! Hak adamlarının kahrından, senin ululuğunun gazabından sana sığınırız!
	791	*ez Ḫudā cūyīm tevfīḳ-i edeb* *bī-edeb maḥrūm geşt ez luṭf-ı Rab*[266]	Hudâ'dan edebe tevfîk isteyelim; edebsiz Rabb'in lutfundan mahrûm oldu.
	792	bī-edeblikden Ḫudāyā el-ġıyāṣ bī-başarlıḳdan Kerīmā el-ġıyāṣ	Ey Kerim olan Allah'ım! Edepsizlikten ve basiretsizlikten ötürü senin yardımını istiyoruz!
	793	kibr-i nefsīden İlāhā el-melāẕ ʿucb u benlikden Kerīmā el-ʿiyāẕ	Ey Kerim Allah'ım! Nefsimizin büyüklük taslamasından, kendini beğenmişliğinden ve enaniyetinden sana sığınırız!
	794	yā İlāhī nefs şerrinden müdām ḳıl emīn ėy ḥāfıẓ-ı cümle enām	Ey tüm insanları ve mahlukatı (koruyup gözeten) Hâfız olan Allah'ım! Nefsin şerrinden bizi emin eyle.

[266] bkz. Konuk, *a.g.e.*, c.1 s.111.

	795	şerr-i şeyṭāndan bizi eyle emīn ḥaḳḳ-ı Aḥmed ḥaḳḳ-ı Cibrīl-i emīn	Hz. Muhammed ve Rûhü'l-emîn olan Cibril (as)'ın hakkı için bizleri şeytanın şerrinden emin eyle.
[T 34a]	796	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb zī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
der-beyān-ı menḳıbet ü maḥmidet-i şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir ki der-eyyām-ı ṭıflī vü maʿṣūmī vāḳıʿa şode'st[267]			
	797	ėşidüŋ ėy dūstān bir dāsitān cān bağışlar dāstān-ı rāstān	Ey dostlar, (gelin benden) bir hikâye dinleyin! Çünkü dosdoğru kimselerin hikayeler kişiye can bağışlar.
	798	bu menāḳıb ser-te-ser kim ḳıṣṣadur līk ʿuşşāḳa ser-ā-ser ḥiṣṣedür	Bu menkıbeler baştanbaşa hikaye olsa da aşıklar için bu hikayeler tümüyle ibret alınacak şeydir
	799	ḳıṣṣadan ḥiṣṣe aluŋ ėy dūstān mīve-i ʿirfān vėrür bu būstān	Ey dostlar, bu kıssadan gerekli hisseyi alın. (Çünkü verimli bir) bahçe (gibi olan bu kıssa) irfan meyveleri veriyor.
	800	verd-i ḥikmet būyıdur bu gülsitān[268] maʿrifet bostānıdur ėy dil-sitān	Ey gönül alıcı! Bu gül bahçesi, hikmet güllerinin kokusu ve marifet bostanıdır.
	801	ʿārif-iseŋ nūş ḳıl bu mīveden bikr ḳoc kim yeg-durur ol bīveden	Eğer ârifsen bu meyveden sen de nasiplen. Bakire olanı kucakla ki o duldan daha güzeldir.
	802	bikr-i maʿnīdür menāḳıb ser-te-ser fikr ü ẕikrüŋ[269] maʿnī olsun ėy piser	Ey oğul! menkıbeler tertemiz, hiçbir elin dokunmadığı manalardan ibarettir; senin de fikrin ve zikrin hep mana olsun.
	803	ḥacle-i lafẓ içre ḥikmet bikrini aluban ḫarc eyle ʿaḳluŋ fikrini	Sözlerin gelin odası içindeki hikmet bakiresini alıp aklını ve fikrini yele ver.
	804	mehr aŋa mihr ü maḥabbet gevheri kāfidür kābīn meveddet yek-seri	Ona sevgi ve dostluk cevheri mehir olmuştur. Muhabbet baştan sona ona mehir olarak yeter.
[OE 3b]	805	dėr *ʿaleyküm* ol nebīler mihteri daḫı *bi'l-ebkār*[270] dėr Ḥaḳ serveri	Peygamberlerin en yücesi ve Allah'ın imamı (Hz. Muhammed)

[267] Başlığın çevirisi: Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir'in, çocukluk zamanında vâki olmuş menkıbesi ve övgüsünün beyanıdır.

[268] 800 T: -OE

[269] fikr ü ẕikrüŋ: fikr ẕikrüŋ OE

[270] **ʿaleyküm bi'l-ebkār**: "Bakireler ile birlikte/beraber olunuz." anlamına gelen hadis-i şerîf, *Sünen-i İbni Mâce*'de 1934. hadisinde zikredilmektedir. Derkenarda hadisin tam metni şu şekilde verilmiştir: *ḳāle'n-nebiyyī ʿaleyhis'selām: ʿaleyküm bi'l-ebḳār.*

			"Bakirelerle evleniniz, beraber olunuz." der.
	806	yaʿni ebkār-ile ṣāḥib olıŋuz bikr-i maʿnīyle muṣāḥib olıŋuz	Yani buyuruyor ki, tertemiz olanlar ile arkadaşlık ediniz. Tertemiz, bakire manalar ile dostluk kurunuz.
[T 34b]	807	maʿrifet bikrine ṭālibdür ricāl mevhibet fikrine ṭalibdür ricāl	Hak adamları marifet ve bağışların tertemiz fikirlerine, hiçbir elin dokunmadığı (mana) bakirelerine taliptirler.
	808	menḳıbetdür her meṭālib ʿāşıḳa maʿrifetdür her merāġıb ṣādıḳa	Aşık için talep edilen her şey menkıbedir; sadık için ilgi ve alaka gösterilen şeyler ise marifet bilgisidir.
	809	ʿāşıḳ-iseŋ bu menāḳıb sırrına ṣādıḳ-iseŋ bu mevāhib birrine	Menkıbelerin sırrına aşık, (ilahi) lütufların iyiliğine sadıksan (bu menkıbeleri) can u gönülden iste; bu sözlere rağbet et ve can kulağı ile dinleyici ol.
	810	muṭṭaliʿ ol cān u dilden ṭālib ol müstemiʿ ol bu maḳāle rāġıb ol	
	811	çün sözüme sen ėdesin[271] raġbeti Ḥaḳ Teʿalā sana ėder raḥmeti	Eğer sen benim bu söylediğim sözleri dikkate alırsan, Allah Teala sana merhamet eder.
	812	çün ėdesin bu kitāba ḥürmeti bulasın sen reʾfeti vü raḥmeti[272]	Eğer bu yazdığım kitaba (içindekilerden dolayı) saygı gösterirsem rahmet ve bağışlanmayı bulursun.
	813	gūş-vār ėt gūşuña bu ḥikmeti dü cihānda bulasın tā devleti	Dünyada da ahirette de huzur ve mutluluğu bulmak için bu hikmetleri kulağına küpe et.
	814	cān ḳulaġıyla bu sırra sāmiʿ ol şekk ü inḳārı göŋülden ḳāmiʿ ol	Bu sırrı can kulağı ile dinleyip şüphe ve inkarı gönlünden çıkarıp at.
	815	evliyā esrārına gel ṭāmiʿ ol aṣfiyā envārı bile[273] lāmiʿ ol	Gel Allah dostlarının sırlarını içtenlikle talep et ve tertemiz kullarının nurları ile parıldamaya bak..
	816	rāvī-yi ṣādıḳ rivāyetler ėder ḥākī-yi ʿāşıḳ ḥikāyetler ėder	Güvenilir ravi ve hikaye anlatıcılar, birçok rivayet ve hikaye (menkıbe) aktarmıştır..
	817	diŋle ser-tā-ser rivāyet ėdeyim aŋla maʿnīsin ḥikāyet ėdeyim	(Güzelce) dinle ki (bu rivayetleri) sana aktarayım; manalarını (iyice) anla ki sana anlatayım.
	818	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı Ḫudā sırr-ı nūr-ı Ḥaḳ'dan olmaz hīç cüdā	O Hakk'ın yüce kulu Şeyh Abdülkâdir Geylânî, Allah'ın

271 sen èdesin: èdesin sen OE

272 reʾfeti vü raḥmeti: raḥmeti vü reʾfeti OE

273 bile: ile OE

			nurunun sırrından hiçbir zaman ayrılmaz.
	819	pādişāh-ı evliyādur ol hümā ẓıll-ı lafẓında olur ḳul pādişā	O hüma, Allah dostlarının sultanıdır. Onun sözlerinin gölgesinde köleler padişah olur.
[T 35a]	820	maẓhar-ı küldür o sulṭān-ı semā ol-durur hep evliyāya reh-nümā	O gökyüzünün padişahı varlık bilgisinin mazharı ve Allah dostlarının rehberidir.
	821	ol güneşdür evliyā aḫter-durur evliyā cündine ol server-durur	O güneş, Allah dostları yıldızdır. O tüm Hak adamlarının imamıdır.
	822	evliyā vü aṣfiyā vü etḳiyā bendesidür ol ḳamuya pādişā	Allah dostları, Hakk'ın tertemiz kulları ve takvaya ulaşmış olanlar onun kölesidir; o tüm insanların sultanıdır.
	823	faḫr ėderler ḳullıġından[274] ol şehüŋ nūr alurlar rū-şināsından mehüŋ	(Hepsi) o sultanın Allah'a olan kulluğu ile övünürler ve o parlak ayın ışığından nur alırlar.
	824	ḥüsnini medḥ ėdüp ėderler ḥisān ḳuṭb-ı ekmeldür şefāʿatden lisān	Onlar Şeyh'in güzelliğini överek onu güzelleştirirler. O şefaat dilinin en kamil üstadıdır.
[OE 4a]	825	yaʿnī kim oldur şefīʿ-i ʿāṣiyān ol şefīʿ-i ümmete ḫoş tercümān	O asi olanlara şefaatçi ve ümmetin (yegane) şefaat edicisi (olan Hz. Peygamber'in) güzel bir tercümanıdır.
	826	ser-serī ṣanma o şāhı ėy piser evliyādan niçe kāmil and içer	Ey oğul! Sakın o Allah dostunu başıboş birisi sanma. Allah dostlarının hepsi (zikredeceğim hususlar hakkında) yemin ederler;
	827	yoḳ-durur vallāhi miṯli bir daḫı evliyā içinde kim oldur aḫi	Vallahi onun bir benzeri daha yoktur. O Hak dostları arasında Allah'a en yakın olanıdır.
	828	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ender ricāl olmadı mānend aŋa olmaz miṯāl	Hak adamları içerisinde Şeyh Abdülkâdir Geylâni'ye denk ve benzer biri daha olmadı.
	829	çün maʿārifden ėdüpdür ḫoş kelām vaʿẓ ḳılmaġ-içün ol ʿālī-maḳām	O yüce makam sahibi (Abdülkâdir Geylânî) marifet bilgisinden sözler söyleyeceği ve halka vaz u nasihat edeceği vakit, tüm Allah dostlarının ruhları onun meclisinde hikmeti talep ederek hep birlikte bir çok kez onun meclisinin dinleyicileri olurlardı.
	830	cemʿ olurdı evliyā[275] ervāḥı hep meclisine ḥikmetin ėdüp ṭaleb	
	831	evliyā cemʿiyyet-ile cümleten müstemiʿ olurlar idi defʿaten	

[274] ḳullıġından: ḳullıġında OE

[275] enbiyā: evliyā OE

	832	şeyḫ söylerdi ḥikemden[276] ḫoş maḳāl maʿrifet esrārını ol pür-kemāl	O kemalat hazinesi Abdülkâdir Geylânî hikmet deryasından güzel sözler söyler ve marifet sırlarını açığa çıkararak insanların üzerine saçarken gözyaşları nehir gibi akardı.
[T 35b]	833	keşf ėdüp bunlara eylerdi niṣār aḳar idi gözyaşı çün-cūy-bār	
	834	çünki ḫōn-ı[277] maʿrifetden ḫoş niʿam neşr ėderdi ḫalk olurdı muġtenem	O marifet sorfasından güzel nimetler dağıtınca insanlar da istifade ederlerdi.
	835	ṭoy-ı ʿām ėderdi inʿām ol hümām ṭoyar-idi niʿmetinden ḥās u ʿām	O himmeti yüce insan herkese açık toylar düzenlerdi; onun bu bağışlarından dolayı avam ve havas herkesin (gönlü) doyardı.
	836	her birine keşf olup esrār-ı Ḥaḳ ṭolar-idi dilleri envār-ı Ḥaḳ	Hakk'ın sırları (onun sohbetini dinleyenlere) aşikar olup gönülleri Allah'ın nurları ile dolardı.
	837	niçe ʿāşıḳ cānını Ḥaḳḳ'a niṣār ėder-ėdi ʿışk-ıla ėy şehriyār	Ey padişah! (O meclislerde) nice aşıklar, aşk ile canını Hakk'a kurban ederdi.
	838	şeyḫüñ evṣāfın ḳalem ḳılmaz beyān şeyḫ[i] medḥ étmekde ʿācizdür zebān	Kalemler, şeyhin vasıflarını açıklamaya güç yetiremez. Dil ise onun övgüsünü yapmaktan acizdir.
	839	diñle imdi ėy menāḳıb ʿāşıḳı aña cāndan ėy meṭālib rāġıbı	Ey menkıbeler aşığı ve rızanın talibi! Şimdi sen (bu anlatacaklarımı) iyi dinle ve gönülden anla.
	840	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üñ ṭıfliyyeti nice ḥālet-baḫşdur gör ḥikmeti	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin çocukluğu nasıl haller bağışlamıştır dinleyip (bunun) hikmetini gör (ve anla).
	841	mevhibet iḥsānı vehbīdür ezel gerçi-kim insānda kesbīdür ʿamel	Her ne kadar insanoğlunda amel kesbî ise de Bağışların lütfu, ezelde (Hakk'ın takdir etmiş olduğu bir) Allah vergisidir.
	842	nitekim ʿİsī nebī maʿṣūm-ıdı hem ezelden tā ebed merḥūm-ıdı	Nitekim Îsâ Peygamber de masum ve ezelden ebede kadar Allah'ın rahmetine gark olmuştu.
	843	münkir olan ḳāfir-i meyşūm-ıdı dü cihānda ḫāsir-i mercūm-ıdı	(Hz. İsâ'yı) inkâr eden kişi uğursuz bir kafir ve dünyada da ahirette de huzurdan kovulmuş bir bedbaht olmuştu.
	844	Ṭıfl-iken mehd içre peyġāmberligin ḫalḳa iʿlām ėyledi serverligin	(Hz. Îsâ daha) beşiğindeyken peygamberliğini ve önderliğini insanlara ilan etti.

[276] ḥikem: ḥikmet OE

[277] çünki ḫōn: çün o ḫˇon OE

	845	hem kitābın ėyledi ḫalḳa beyān hem ṣalāt-ile selām ėtdi ʿayān[278]	Hem kitabı insanlara açıkladı hem de apaçık bir şekilde (Hz. Peygamber'e) salat u selam getirdi.
[T 36a]	846	evliyāya münkir olma sen daḫı eşḳiyādan ʿadd olursın ėy aḫi	Ey güzel kardeşim! Sakın ola Allah dostlarını inkar etme yoksa sen de Hakk'a isyan edenlerden sayılırsın.
[OE 4b]	847	şeyḫ Muḥyiddīn daḫı hem ṭıfl-idi ol ṣafā ḳatında ṣāfī ṣifl-idi	Şeyh Muhyiddin de o zamanlar saadet makamında arınmış bir aşk sarhoşuydu.
	848	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm maʿṣūm-iken sırr u nūr-ı ṭāhirüm maʿṣūm-iken	Temizliğin nuru ve sırrı Şeyhim Abdülkâdir Geylânî henüz masum (bir çocuk) iken,
	849	ḳudret ü rifʿatde ol pīr-i refīʿ anadan ṭoġdı çün ol ṭıfl-ı raẓiʿ	Kudret ve uluklukda o yüce kâmil üstat, süt emen bir bebek olarak annesinden doğduğu zaman aylardan Ramazan olduğu için (annesinden) hiç süt emmemişti. Gör ki o sevgilide Hakk'ın nasıl bir kudreti vardır.
	850	kendözin süd emmedi ramḍānda gör ne ḳudret ḳomış ol cānānda	
	851	bu vilāyet bu kerāmet ki_anda var anda olan ḳand-ı ḥikmet ḳanda var	O öyle bir velayet ve keramet sahibi bir zat ki onda olan hikmet şekeri, nerede vardır?
	852	şübhe-i ʿīdi ʿayān ėderdi ol hem daḫı rūze beyān ėderdi ol	O bayram (hilali) şüphesini açığa vurup oruç gününü açıklardı.
	853	emmeseydi ṣāyim olurlardı ḫalḳ ger emeydi ṭāʿim olurlardı ḫalḳ	O, süt emmeseydi halk (orucun başladığını anlayıp) oruç tutar, emdiği zamanlar ise karınlarını doyururlardı.
	854	bu kerem Ḥaḳ'dan aŋa taʿẓīm-ėdi ḫalḳa ẕātı ġurre vü taḳvīm ėdi	Bu ihsan ve lütuflar Allah'tan ona güzel bir muamele idi. Onun varlığı ise insanlara bir aydınlık ve doğruluktur.
	855	ḫalk içinde oldı meşhūr ol zamān niçe müddet dilde oldı dāstān[279]	O vakit insanlar arasında meşhur olmuş ve uzun bir süre dilden dile aktarılır olmuştu. Ramazan ayında mübarek bir saatte doğan, Hz. Peygamber'in soyundan gelen o güzel keramet denizi ve edep timsali tuhaf bir şekilde kendisi hiç süt emmezmiş.
	856	şehr-i ramżān içre bir seyyid-nejād ki_olmış[280] aŋa ḳutlu sāʿatde[281] vilād	
	857	kendözin hergiz süd emmezmiş ʿaceb zī kerāmet baḥri zī kān-ı edeb	

[278] 845 T: -OE

[279] 855: -OE

[280] ki_olmış: olmış OE

[281] saʿatde: saʿatden OE

	858	zī veled sırr-ı eḥad nesl-i ḥabīb evliyā içre nesīb ü hem ḥasīb	O güzeller güzeli çocuk, birlik sırrının (mazharı) ve sevgililer sevgilisinin soyundan gelen Allah dostları içerisinde soyu tertemiz olandır.
[T 36b]	859	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	860	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
der-menḳıbet-i şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir el-Geylānī el-Cīlī ki deh sāle būd *ḳuddise sırruhu'l-ʿazīz*[282]			
	861	rāvī-yi vāfī ne sır vėrür ḫaber[283] ḥākī-yi ṣāfī neler dėr muʿteber[284]	Vefa sahibi raviler hangi sırlardan haber verir, tertemiz olan anlatıcılar da hangi itibar edilen (sözler) söyler; bir nefes can kulağını bana tutup sana söyleyeceklerimi dikkatlice dinle.
	862	müstemiʿ ol tā ki ben eydem saŋa güş-ı cān ṭut bir nefes benden yaŋa	
	863	diŋle ėy ḥikmet-ṭaleb bu ḥikmeti aŋla ėy ḳudret-ṭaleb bu ḳudreti	Ey hikmet ve kudret taleb eden! Bu hikmeti dinle ve kudreti anla.
	864	söyleyem cāndan kerāmetden kelām ṭoylayam ḫōn-ı vilāyetden ṭaʿām	Sana kerametlerden samimi olarak bahsedeyim ve velayet sofrasının nimetleriyle seni doyurayım.
[OE 5a]	865	içirem saŋa meʿārifden şarāb nūş ėderseñ olasın mest ü ḫarāb	İrfan sofrasından sana içki içireyim, eğer bu (şarabı) içersen kendinden geçer ve varlığını yok edersin.
	866	ḳand-ı ʿirfān ṣunayım[285] bir bend-ile pür-meze ḳılam seni bu ḳand-ile	İrfan şekerini bir bağ ile sunayım ve bu şekeri ile seni nice zevklere gark edeyim.
	867	hem-dem olġıl ʿārif-i dil-bend-ile kimse ʿirfān bulmadı dül-bend-ile	Gönül bağlayan irfan sahipleri ile hemdem ol. (Çünkü) kimse bu perde ile marifet sahibi olamadı.
	868	cübbe vü çūn u çerā vü çend-ile aldanup eglenme dānişmend-ile[286]	(Gördüğün) birkaç cübbe ile nasıl ve niçin (varlığa dair sorulara) aldanıp da, (yalancı) bilgiçlerle düşüp kalkma.

[282] Başlığın çevirisi: Muhyiddîn Abdülkâdir Geylânî'nin 10 yaşında (vâki olan) menkıbesidir.

[283] ne sır vèrür ḫaber: rivāyet eyledi OE

[284] neler dèr muʿteber: ḥikāyet eyledi OE

[285] ṣunayım: ṭutayım OE

[286] 868: -OE

[T 37a]	869	cāhilīnden ehl-i dāniş yeg-durur līk andan ehl-i bīniş yeg-durur[287]	İlim ehli, cahillerden üstündür. Böyle olduğu gibi, basîret ehli de ilim ehlinden daha faziletlidir.
	870	cāhil olma ʿālem içre ʿālim ol *seyyidi'l-ḳavm*[288] olasın tā ḫādim ol	Sen dünyada alimlerden ol, sakın cahillerden olma. İnsanlara hizmetkâr ol ki milletinin efendisi olasın.
	871	ehl-i ʿilm oldur ki ʿilmiyle ʿamel ėde ihlāṣ-ile vü ola ecel[289]	İlim ehli olanlar, sahip olduğu bilgiyle ihlaslı bir şekilde amel edenlerdir. (Böylece onlar) yüce insanlardan olur.
	872	ehl-i ẓāhir gibi olmaya diġal ki_anlar[290] eyler ḫırṣ-ile ṭūl-i emel	(Meselenin) zahirine takılanlar gibi hileci olma sakın. Çünkü onlar hırs ile uzun emel sahibidirler.
	873	ḳanda ḳalur mertebe-i_*ʿilme'l-yaḳīn* çün bulına menzil-i *ʿayne'l-yaḳīn*	Ayne'l-yakîn makamının bulunduğu yerde ilme'l-yakîn mertebesi sona erer.
	874	ʿārif-i ʿayne'l-yaḳīn ḥaḳḳa'l-yaḳīn şeyḫ Muhyiddīn'dür bī-şek yaḳīn	Hakka'l-yakîn ve 'ayne'l-yakîn (mertebelerinin) arifi şeksiz ve şüphesiz Şeyh Abdülkâdir Geylânî'dir.
	875	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı mihīn mürşid-i āfāḳ pīr-i vāṣılīn	Ulların kutbu, doğunun ve batının piri, Hakk'a vasıl olanların hocası Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin, o taze gül goncasının on yaşındayken (sahip olduğu) sırların birçoğunu şimdi sana anlatayım.
	876	on yaşındayken daḫı gül ġoncası ėdeyim sırrın anuŋ kim nicesi	
	877	gülsitān-ı mekteb içre tāze gül ḥüsni eṭfāl içre bī-endāze gül	O, çocukların arasında güzelliği hiçbir şey ile ölçülemez, medresenin gül bahçesinde bir taze gül idi.
	878	ḫˇāceye varduḳca ol şāh-ı velī ḥażret-i maḥbūb-ı Ḥaḳ ḳadri ʿalī	Hakk'ın sevgili kulu, kıymetli ve saygıdeğer o veliler sultanı, hocasının yanına geldiğinde,
	879	ṣaġ u ṣolında melekler gey nihān mekteb eṭfāline dėrlerdi ʿayān	Sağında ve solunda gizli olan melekler, medresedeki çocuklara apaçık bir şekilde derlerdi ki;
	880	cümleñüz ṭuruñ uru taʿẓīm-ile şeyḫ ʿAbdülḳādir'e tekrīm-ile	Hepiniz Şeyh Abdülkadir'in (önünde) hürmet ve saygıyla durup ayağa kalkın ve Hakk'ın yüce kuluna müsaade edin ki o ulu makama geçsin
	881	yėr vėrüŋ kim ṣadre geçsün ṣadr-ı Ḥaḳ nūr vėrsün ʿāleme ol bedr-i Ḥaḳ	

287 869: -OE

288 **seyyidi'l-ḳavm:** "Hizmet eden, o kavmin efendisidir." manasına gelen hadis-i şerîfe telmih yapılmıştır. (Keşfü'l-Hafâ, c.2 s.463)

289 iḫlās-le vü: vü iḫlās-le OE

290 ki_anlar: anlar OE

			ve o Hakk'ın parlak ayı aleme nurundan versin.
[T 37b]	882	luṭf-ıla alsun muʿallimden sebaḳ cümle aḳrānından itsün ol sebaḳ	Allah'ın lutf u keremi ile hocasından ders okusun ve tüm yaşıtlarının önüne geçsin.
	883	ḥażret-i Ḥaḳḳ'uŋ velīsidür bilüŋ her zamān ol dilbere ḥürmet ḳıluŋ	O Hazret-i Allah'ın dostudur, bunu iyi bilin. Her zaman o güzel insana hürmet ve tazimde bulunun.
	884	dilber-i maʿşūḳ-ı Ḥaḳ'dur ez-ezel vehb-i Ḥaḳ'dur aŋa bī-kesb ü ʿamel	O, ezelden beri Hakk'ın sevgili ve güzel kuludur. (Bu lutüf ve ihsan) onun ameli ve gayreti değil, Hakk'ın karşılıksız bir ikramıdır.
	885	ḳuṭb-ı ʿāşıḳ ḳuṭb-ı maʿşūḳ ol-durur pādişāh-ı milk-i ʿayyūḳ ol-durur	O, aşıkların da maşukların da kutbudur. Semanın en yüce noktası yurdunun padişahı odur.
	886	bir ṭıfıldur kim ṭufeylidür cihān pādişāhdur cümle ḫaylidür cihān	O öyle bir çocuktur ki tüm alem onun yanında küçük bir çocuktur, öyle bir padişahtır ki tüm cihan onun tebaasıdır.
	887	geldügince ḫocasına[291] ol ḥabīb varduġınca mektebine ol lebīb	Ey ahâlî! O akıllı ve sevgili (çocuk) medreseye gelip hocasının yanına gittiğinde bütün melekler onun hizmetkârı olup şu sözü tekrar ederlerdi: "Ayağa kalkın, Allah'ın dostu geliyor!". Medresedeki çocuklar da onu görmek isterdi.
[OE 5b]	888	ol melekler ḫādimi olup ḳamu bu sözi tekrār ėderler ėy ʿamū	
	889	ki ṭuruŋ Teŋri velīsi geldi hep mekteb eṭfāli ėderlerdi ṭaleb	
	890	ins ü cinden kimse olmazdı ʿayān sırrın anuŋ ehli bilürdi hemān	Onun sırrı insanlardan ve cinlerden kimseye aşikar olmazdı. Onu ancak hal ehli olanlar bilirlerdi.
	891	kim bu ḳavli söyleyen emlāk-idi nūr-ıdı vaṣf-ı beşerden pāk-idi	Bu sözü söyleyenler meleklerdi. O, beşeri vasıflardan tecrid olmuş, tertemiz ve nurdan bir varlıktı.
	892	geldi oġlancıḳlara bu sır ʿaceb dėdiler cümle zihī ḳān-ı edeb	Yavrucaklara bu sır pek acayip geldi "O ne güzel bir edep timsalidir" (dediler).
	893	ḳaldılar ḥayrān anuŋ esrārına vālih oldılar ḳamu envārına	Hepsi onun sırlarına hayran oldu ve nurları karşısında şaşakaldılar.
	894	zī kerāmet maʿdeni sırr-ı ilāh zī vilāyet maḫzeni dürr-i ilāh	O Hakk'ın sırrı ve incisi, keramet menbaı ve velayet hazinesi; Allah'ın nuru, hidayet yolunun doğduğu yer,
[T 38a]	895	zī hidāyet maṭlaʿı nūr-ı Ḫudā	

[291] geldügince ḫocasına: geldigince ḫˇacesine OE

		zī saʿādet menbaʿı şāh-ı hüdā	mutluluk kaynağı ve istikamet üzere olanların sultanı olan güzel bir kuldur.
	896	rāvī-yi ʿālī-makām u menḳıbet ḥākī-yi ṣāḥib-merām-ı mertebet	Yüce makam ve menkıbelerin ravileri ve yüce makamların talibleri olan hikaye sahipleri, Abdülkâdir Geylânî'nin sırlarını apaçık olarak anlatıp onun niteliklerini bir bir sayarak bize yüce manaları izah eder ve Hz. Pir'in sırrını güzelce açıklar.
	897	şeyḫ esrārın yine keşşāf olup pīr evsāfın yine vaṣṣāf olup	
	898	gör ne maʿnīler beyān ėder bize sırr-ı şeyḫi ḫoş ʿayān ėder bize	
	899	cān ḳulaġın ger ṭutarsaŋuz bize ėdelim bir bir beyān anı size	Eğer bizi can kulağı ile dinlerseniz biz de o manaları size bir bir açıklarız.
	900	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol maḥbūb-ı Ḥaḳ evliyā ser-defteri maṭlūb-ı Ḥaḳ	Hakk'ın sevgili ve razı olduğu kulu, Allah dostlarının imamı Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	901	hem yėdi yaşında iken nūr-ı ḥūr bu kerāmet itdi ol mehden ẓuhūr	O güneş gibi olan o güzelliğin nurundan yedi yaşındayken bir keramet zahir oldu.
	902	gitdi devlet-ḫānesinden bir gün ol devlet-ile nāgeh ol aṣl-ı usūl	Üzerindeki lütuf ile daima âgâh olan o tüm köklerin aslı, bir gün hane-i saadetinden dışarı çıktı.
	903	bir öküz sürdi çıḳardı türkveş key tevāżuʿ ėdüp ol ṣulṭān-ı geş	O güzeller sultanı alçakgönüllü bir şekilde bir yiğit gibi öküzü ahırdan çıkardı.
	904	döndi şāhuŋ yüzine öküz baḳar gör ne sır söyler aŋa ol dem baḳar	Öküz o sultanın yüzüne karşı döndü ve gör ki o anda ona ne sırlar söyledi.
	905	ėşidenler cānını nāra[292] yaḳar münkiridür bu sözüŋ ehl-i seḳar	Bu sözü işitenler canlarını ateşe atar. Sekar ateşine girecek olanlar bu sözü inkar ederler.
	906	şeyḫ ʿAbdülḳadir'e raḥm ėyledi ol zamān şeyḫe ne sözler söyledi	(Allah Teala) Abdülkâdir Geylânî'ye merhamet etti ve (o öküzün dilinden) gör ki ona ne sözler söyledi.
	907	dėdi yā Allāh ḳulı ḳoġıl beni Ḥaḳ bunun-içün[293] yaratmadı seni	"Ey Allah'ın kulu, beni bırak git. Çünkü Allah seni bu işi yapmak için yaratmadı. Senin işin öküz sürmek değil. Senin Allah'tan başka kimse senin dostun değil dedi.
[T 38b]	908	kim öküz sürmek senüŋ kāruŋ degül Ḥaḳ'dan özge kimsene[294] yāruŋ degül	

[292] nāra: oda OE

[293] bunun-içün: benem çün kim OE

[294] kimsene: kimse hem OE

[OE 6a]	909	var oḳı ʿilm ü ʿamel ḳıl ʿālim ol iki ʿālem āfetinden sālim ol	Var git ilim tahsil et ve (ilminle) amel ederek alim biri ol ki dünya ve ahiretin felaketinden emin olasın.
	910	çün bu sözi şeyḫ der-gūş eyledi kendüyi ʿışḳ-ile bī-ḥūş eyledi	(Şeyh) bu sözü işittiğinde kulağına küpe etti ve aşk(ın sarhoşluğu ile) aklı başından gitti.
	911	döndi fāriġ oldı şeyḫ ol kārdan nūş ḳıldı bāde-i esrārdan	Şeyh (o anda) yaptığı işi bıraktı ve (hakikat) sırların şarabından içmeye başladı.
	912	geldi bir Ḥaḳḳānī ḥālet cānına ʿAbd-i Ḳādir[295] ṭutdı yüz sulṭānına	Ruhuna Hak Teala'dan bir lutüf ve ihsan bağışlandı ve Şeyh Abdülkâdir Geylânî o sultana doğru yüzünü döndü (gönlünü çevirdi).
	913	çıkdı ol ḥāletle ṭamı üstine ḫoş teveccüh étdi ol dost dostına	Abdülkâdir Geylânî, o haldeyken iken damın üstüne çıktı, böylece dost dostuna yöneldi.
	914	gözlerinden gitdi ol demde ḥicāb Ḥaḳ'dan oldı aŋa özge feth-i bāb	O anda gözlerinin üzerindeki perde kalktı ve Allah Teala'dan ona özel nice (manevi) kapılar açıldı.
	915	ittifāḳ ol günde ḥuccāc-ı cihān Kaʿbe'de cemʿ olmış-idi ol zamān	O zamanda dünyadaki tüm hacılar Kabe'de toplanmışlardı. Meğerse o gün arefe günüydü ve ümmetin hayırlıları olan hacılar topluluğunun hepsi arafat dağında toplanıp vakfeye durmuşlardı.
	916	yevm-i ʿarfeydi meger ol günde hem ḥācılar cemʿiyyeti ḫayru'l-ümem	
	917	kūh-i ʿarfātda ṭururlardı ḳamu vaḳfede vāḳıflar-idi ey ʿamu	
	918	şeyḫ gördi ser-te-ser ḥācıları vaḳfede ṭururlar ol Ḥaḳ serveri	O Hak adamı Abdülkâdir Geylânî hacıların hepsini baştan başa vakfede dururlarken gördü.
	919	ṭurdı ḥācılar gibi ṭam üzre ol ol maʿārif maʿdeni şāh-ı ʿadūl	O marifet hazinelerinin kaynağı, adalet timsallerinin sultanı hacılar gibi dam üzerinde durdu.
	920	Kaʿbe'den yaŋa teveccüh étdi hem key feraḥ oldı vü gitdi ġamm u hem	Yüzünü Kabe'den yana döndü ve her türlü gam ve keder gönlünden silinip içini bir ferahlık kapladı.
[T 39a]	921	iḫtişām-ile_oldı ol şeh muḫteşem iḫtirām-ile_oldı ol meh muḫterem	Bir parlak ay gibi olan heybetiyle hayranlık uyandıran o sultan, tazim ile saygıya layık bir zat oldu.
	922	tābiʿ-i ḥuccāc oldı ol velī maẓhar-ı envār-ı Ḥaḳ sırr-ı ʿalī	Yüce sır sahibi, Hakk'ın nurlarının mazharı o Allah'ın dostu hacılara uydu,

[295] ʿabd-i Ḳādir: ʿAbdülḳādir OE

	923	ṣan imāma oldı meʾmūm ol imām ʿālem ol şāha cemāʿat ve’s-selām	Bu hal ile sanki o imam (Hz. Geylanî) bir imama uydu da tüm alem de o şaha cemaat oldu.
	924	baʿdehū ṭamından oldı ol emīn mefḫar-ı merdān-ı Ḥaḳk u vāsilīn	Daha sonra Hak adamlarının ve Hakk’a vasıl olanların övüncü o güvenilir insan ahırdan çıktı.
	925	ʿilme ṭālib oldı dilden şevḳ-ile Ḥaḳḳ’a rāġıb oldı cāndan ẕevḳ-ile	Gönülden büyük bir iştiyak ile bu ilme talip oldu ve ruhu zevkle Allah’a yöneldi.
	926	anasına[296] dėdi ol cān-ı peder olmışam ben ṭālib-i ʿilm ü hüner	(Abdülkâdir Geylânî vakti geldiğinde) annesine “Ey babamın göz nuru! Ben ilim ve marifet yolunun talibi oldum.” dedi.
	927	anası dėdi aŋa kim ėy piser yaḫşı fikr ėtmişsin ėy cān-ı peder	Annesi de ona “Ey babasının birtanesi oğlum! Çok güzel düşünmüşsün.” dedi.
	928	dėdi destūr vėr ki tā ḳılam sefer şuġl ėdüp ġurbetde olam muʿteber	(Abdülkâdir Geylânî) “Anneciğim! İzin ver de gideyim. Uzak diyarlarda hayırlı işlerle meşgul olup itibar kazanayım. Alim ve fazilet sahibi biri olup (bu ilim ile) amel ederek tek ve bir olan Allah’a kavuşayım.” dedi.
	929	ʿālim ü fāżıl olam ėy vālide ʿāmil olup vāṣıl olam vāḥide	
[OE 6b]	930	dėdi nola ėy gözüm nūrı veled ḳalbüŋ olsun maẓhar-ı sırr-ı eḥad	(Annesi de) “Ne demek ey gözümün nuru oğlum! kalbin yalnız bir olan Allah’ın sırrının mazharı olsun.” dedi.
	931	līk saŋa bir naṣīḥat ėdeyim cān u dilden ḫoş vaṣiyyet ėdeyim	Ancak sana can u gönülden bir nasihat ve güzel bir öğüt daha edeyim.
	932	ėy ciger-gūşem budur pendüm benüm dil-berüm ferzend-i dil-bendüm benüm	Ey ciğerpârem, şeker sözlü tatlı dilli, gönlümü bağlayan kalbi temiz oğlum! Canım sana kurbandır. Bu da benim sana öğüdüm olsun.
	933	ṭūṭī-yi şīrīn-saḫun ḳandüm benüm ki fedā olsun saŋa cān u tenüm	
[T 39b]	934	şimdiye dek hīç yalan söylemedüŋ baŋa kiẕbe hīç ḳaṣd eylemedüŋ	Şimdiye kadar bana hiç yalan söylemedin. Hatta buna yeltenmedin bile.
	935	nuṣḥum olsun min baʿad cānum oġul hīç yalan söylemegil cānum oġul	Canım oğlum, bundan sonra da asla yalan söyleme. Bu da sana benim öğüdüm olsun.
	936	baş giderse daḫı ėy cānum benüm hīç unutma ʿahd ü peymānum benüm	Ey canımın içi! Uğruna baş versen dahi sözünü ve yeminini asla unutma.
	937	ger ṭutarsaŋ bu vaṣiyyetüm dėrem senüŋ-ile cennete bile girem	Eğer bu öğüdümü dinleyip tutacaksan seninle cennete girerim.

[296] anasına: vālidine OE

	938	ger ėderseŋ ʿahdüme rūḥum vefā bulasın ẕevḳ u ṣafā-yı Muṣṭafā	Eğer sözüne sadık kalıp vefalı olursan Hz. Muhammed'in (hoşnutluğunun) zevkine ve mutluluğuna erişesin.
	939	zīre kim ṣādıḳ olan ṣıddīḳ olur Bū Bekir-veş menbaʿ-ı taḥḳīḳ olur	Çünkü kim sözüne sadık olursa o en güvenilir kişilerden olup Hz. Ebubekir gibi tahkik ehlinin timsali olur.
	940	ya ʿÖmer gibi olur[297] ʿādil-dil ol ya ki ʿOṯmān gibi olur[298] fāżıl ol	Ya Hz. Ömer gibi adaletli bir kalbe sahip olur ya da Hz. Osman gibi faziletli olur.
	941	ya ʿAliyyü'l-murteżā gibi şecīʿ olur ol ṣādıḳ-dil u ḳadri[299] refīʿ	Ya kendisinden razı olunmuş, gönlü ve kıymeti yüce güvenilir Hz. Ali gibi cesur olur.
	942	ya Ḥasan gibi olur ḥüsni ḥasen faḫr-ı evlād-ı Resūl-i müʾtemen	Ya emniyet sahibi Hz. Peygamber'in övündüğü evlatları Hz. Hasan gibi güzelliği dillere destan ya da Kerbelâ şehitlerinin sultanı, Hakk'ın nuru dolunay gibi güzel olan Hz. Hüseyin gibi olur.
	943	ya Ḥüseyn-i meh gibi nūr-ı ilāh ol şehīd-i Kerbelāya[300] pādişāh	
	944	ėy oġul budur naṣīḥat ki_eyledüm ṭutasın saŋa vaṣiyyet eyledüm	Ey oğulcuğum! Sana dinleyip tutasın diye nice nasihat ve öğütlerde bulundum.
	945	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ol māderi aldı ḳırḳ altun o ḫātun serveri	Kadınların önderi ve edep timsali olan Şeyh Abdülkâdir'in annesi, kırk altını aldı ve o edep sahibi Şeyh'e harçlık olsun diye kaftanının tertemiz cebinin yakınına dikti.
	946	ḫarclıġ-içün dikdi ḳaftānına hep ceyb-i pāki ḳurbına ol pür-edeb	
[T 40a]	947	ėyledi ʿazm-i sefer ol ḫoş piser anası dėdi eyā cān-ı peder	O güzel çocuk yola çıkmaya hazırlanırken annesi, "Ey babasının canı, o Hakk'ın yücelik sıfatları nurunun doğduğu; kıyamet günü güzellik ve eminlik, haşr olunduğunda kemal ve vuslat (nurlarını taşıyan) kemalinin güzelliğini ve güzel yüzünü görmek belki bir daha nasip olmayacak. Ey sevgili oğlum! Ben de bu hasret ve özlem ile (yaşayıp) öleceğim."
	948	gün yüzüñden bir cemāl-i bā-kemāl maṭlaʿ-ı nūr-ı celāl[301] celle celāl	
	949	tā ḳıyāmet ol cemāl u ol viṣāl[302] ḥaşr olınca ol kemāl u ittiṣāl	
	950	tā ki hergiz olmaya artuḳ naṣīb ḥasret-ile cān vėrem ben ėy ḥabīb	

[297] olur: ol OE

[298] olur: ol OE

[299] ḳadri: ḳadr OE

[300] Kerbelā'ya: Kerbelā-yı OE

[301] celāl: celīl OE

[302] u ṣādıḳ ol: ol viṣāl OE

[OE 7a]	951	bir daḥı ol gül yüzüŋi görmeyem görüben yüzüŋ yüzüme[303] sürmeyem	Bir daha o güzel yüzünü görüp, yüzümü süremeyeceğim.
	952	Ḥaḳḳ'a ışmarlamışam ėy nūr-ı ʿayn aramuzda düşdi ḥasret birle beyn	"Ey gözümün nuru! Bizim payımıza ayrılık ve hasret düştü, (ben de) seni Allah'a emanet ediyorum.
	953	zī veled zī vālide zī seyyide zī nesil zī aṣl-ı pāk u ceyyide	O aslı ve nesil tertemiz güzeller güzel çocuk ve anne (böylece son defa görüştüler) ve sonrasında o inci tanesi (Abdülkâdir Geylânî) annesine veda etti.
	954	baʿdeh ėtdi anasını elvedāʿ ol ṣadef dürdānesi hem elvedāʿ	
	955	rāvī ėydür çün yola ol dem[304] revān yoldaş oldı şeyḫe bir ḫoş kārvān	Ravilerin rivayetine göre, Abdülkâdir Geylânî o vakit yola çıktı ve güzel bir kervan ona yol arkadaşı oldu.
	956	kimi ḫalḳuŋ fāris u kimi yayan yolda giderken bulara nāgehān	Kervandakilerin kimisi atlı kimisi yaya idi. Yolda giderlerken ansızın önlerine yol kesen tehlikeli bir bölük atlı çıktı.
	957	ẓāhir oldı bir bölük atlu hemān cümle ḳuṭṭāʿu'ṭ-ṭarīḳ[305] u bī-emān	
	958	ol ḥarāmīler ḳamu altmış nefer ellerinde anlaruŋ tiġ u siper	(Bu yol kesen) haramilerin hepsi altmış kişiydi ve ellerinde kılıç ile kalkan vardı. Yolcuların canına kasteden merhametsiz eşkiyaların hepsi ok, yay ve mızraklarıyla kervan yolunun üzerinde durup yol kestiler.
	959	ṭutuban tīr ü kemān-ile sinān rāh-zenler bī-raḥam hep cān-sitān	
[T 40b]	960	cümlesi nehc üzre gelüp ṭurdılar yollarını kārvānuŋ urdılar	
	961	ġāret ėtdiler bularuŋ[306] mālını gey mükedder ėtdiler aḥvālini	(Kervanın) malını gasp edip hepsini mahzun ettiler.
	962	cümlesini ṣoydılar ʿuryān ėdüp dillerini derd-ile biryān ėdüp	Hepsini soyup dımdızlak bıraktılar ve gönüllerini üzüntüye boğdular.
	963	ol ḥarāmīler reʾisi nāgehān şeyḫ ʿAbdülḳādir'e dėdi hemān	Ansızın eşkiyaların reisi Şeyh Abdülkâdir'e sordu: "Hey çocuk, söyle bana senin malın mülkün var mı yanında?". İnsanoğlunun sultanı Şeyh
	964	dė baŋa māluŋ ne vardur ėy piser dėdi luṭf-ile o sulṭān-ı beşer	

[303] yüzüme: yüziŋe OE

[304] ol dem: oldı OE

[305] ḳuttāʿu'ṭ-ṭarīḳ: ḳuttāʿ-ı ṭarīḳ OE

[306] bularuŋ: bularum T

			Abdülkâdir Geylânî lutf edip "Annemin yanıma harçlık olarak verdiği kırk altınım vardır." diye cevap verdi.
	965	ḳırḳ firengi altunum vardur tamām vālidem vėrmiş-durur kim ḫarc-ı tām	
	966	ḳaftanum içre yaḳam ḳurbındadur sādıḳ olurlar bil[307] ėy cān ḳavm-i ḥür[308]	"Kaftanımın içinde yakamın yakınlarındadır. ey dost, hür kimseler sadık olurlar."
	967	sökdiler ḳaftānını iḫrāc ėdüp cemʿ oldılar ḳamu tārāc ėdüp	Abdülkâdir Geylânî'nin kaftanını çıkarıp (altın kesesini) söktüler ve hepsi toplanıp (altınları) yağmaladılar.
	968	gördiler ḳavlinde ṣādıḳ ol ṣadīḳ cümlesi oldılar ol şeyḫe şefīḳ	(Haramiler) o özü, sözü güvenilir sadık insanın söylediklerinin doğru olduğunu görünce hepsi Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye merhamet ettiler.
	969	ol ḥarāmīler başı ol şīr-i ḫar[309] pīr-i ḫayr oldı dėdi kim ėy piser	Haramilerin reisi olan o cesur eşek hayrın üsradı oldu ve şöyle dedi: "Evlat! Kalp gözüyle bize güzelce bakıp neden sırını bize söyledin hele bi söyle." dedi.
	970	sırruŋı[310] dėgil neden vėrdüñ ḫaber cān göziyle bize ėdüp ḫoş naẓar	
	971	dėdi ėy ġāfil nedür ḳavlüŋ senüŋ seŋde yoḳdur hīç bed fiʿlüŋ senüŋ	(Abdülkâdir Geylânî): "Ey gafil insan! Ne dediğinin farkında mısın? Senin hiçbir kötü davranışın yoktur.
[OE 7b]	972	sensin ol zenbūr-ı bī-şehd ü şeker zehr-i mār-ı mahżsın ėy bī-ḫaber[311]	Ey hiçbir şeyden haberi olmayan! Sen bal ve şekeri olmayan bir eşek arısı ve hazine yılanının zehrisin.
[T 41a]	973	līk bir naḥlem ki şehdüm var benüm vālidemle özge ʿahdüm var benüm	Ben balı ve şekeri olan bir arı gibiyim. Anneme verdiğim bir söz var ve verdiğim sözü tutarak onu mutlu etmek için ettiğim yemini bozmayacağım.
	974	ki ṣımayam ben anuŋ peymānını şād ėdem ʿahd-ile anam cānını	
	975	çün naṣīḥat ėtdi ol anam benüm ṭutmışam cān-ile olduḳça yenüm[312]	Annem bana nasihat etti ve ben de onun bu öğüdünü yaşadığım müddetçe tutacağım.

[307] bil: -T

[308] ḳavm-i ḥür: ehl-i ḫıred OE

[309] pīr: şīr T

[310] sırruŋı: sırrını OE

[311] bī-ḫaber: OE

[312] yenüm: tenüm OE

	976	çün vaṣiyyet ėtdi baŋa vālide ṭutaram anı ölince ėy dede	Ey dede! Annemin bana ettiği vasiyeti ölene dek tutacağım.
	977	ol vaṣiyyet ol[313] naṣīḥat kim baŋa vālidem ėtdi budur dėdüm[314] saŋa	Annemin bana ettiği o vasiyeti ve nasihati sana diyeyim o halde.
	978	dėdi kāẕib olma ėy rūḥum veled ṣādıḳ ol kim olasın nūr-ı eḥad	Annem dedi ki "Ey benim canım oğulcuğum, sakın ola ki yalan söyleme. Güvenilir bir insan olmaya gayret et ki bir olan (Allah'ın) nuru olasın."
	979	şimdiye dek kiẕbe ḳāṣıd olmaduŋ[315] daḫı keẕẕābīne şāhid olmaduŋ[316]	Sen şimdiye kadar hiç yalan söylemeye yeltenmedin ve asla yalan söyleyenlere de şahit olmadın.
	980	tā ölince kiẕbe hem ḳaṣd ėtmegil ṭoġrı git Ḥaḳ yola egri gitmegil	Ölünceye kadar yalan söylemeyi düşünme bile. Hak yolunda eğilip bükülmeyip dosdoğru ol.
	981	ben anuŋ ʿahdine ėtdüm çoḳ[317] vefā naḳż-ı peymān ėtmezem ėy ketḫüdā	Ey eşkiyaların reisi! Ben anneme verdiğim söze hep sahip çıktım ve ona ettiğim yeminimi asla bozmadım.
	982	çünki reh-zenler reʾisi pīr-i dehr bu sözi nūş ėtdi gitdi nīş-i zehr	O zamanının eşkiyası haramilerin reisi bu sözü duyduğu zaman zehirli iğnesi kayboldu.
	983	vėrdiler tiryāḳ_ol zehre bedel ismi[318] oldı cümle pāzehre bedel	O zehre karşılık bir şifa verdiler ve O'nun ismi tüm panzehirlere bedel oldu.
	984	ṭoldı göŋline o dem nūr-ı ilāh ẓulmeti defʿ ėtdi andan sırr-ı şāh[319]	O anda gönlüne Hakk'ın nuru tecelli etti ve o sultanın sırrı gönlündeki karanlığı ortadan kaldırdı.
	985	dėdi ėy nūr-ı ʿuyūn cān-ı peder olasın sen daḫı bir ġonca piser	(Eşkiyaların reisi) "Ey gözlerin nuru, babasının canı! Sen gonca gibi (temiz ve güzel) bir çocuk olmalısın."
[T 41b]	986	vālideŋ ʿahdinde key ṣābit ḳadem olasın ėy vāfī̄-i sırr-ı ḳıdem	Ey kıdem sırrına bağlı olan, vefalı çocuk! Annene verdiğin sözden asla dönmeyesin.

[313] ol: o OE

[314] dėdim: dėyem OE

[315] olmaduŋ: olmadum OE

[316] olmaduŋ: olmadum OE

[317] çoḳ: çün OE

[318] ismi: OE

[319] sırr: ẓıll OE

	987	ben yüzi ḳara günahkār u ẕelīl ki Ḫudā yolında yoḳ baña delīl	Ben Allah yolunda hiçbir mürşidi olmayan yüzü kara, günahkar ve perişan bir insanım.
	988	pīr-i fertūṭ olmışam hem ʿāṣiyem şol ḥacerden ḳatı ḳalbi ḳāsiyem	Ömrünün sonuna gelmiş olmama rağmen isyan eden, kalbi şu taştan daha katı olan bir insanım.
	989	ḳocaduḳca eylerem cürmi ziyād ėtmezem hīç āḫiret ʿazmini yād	Yıllar geçtikçe daha fazla günah işler ve ahiret için çalışmayı hiç düşünmem.
	990	ṣaḳalım aḳdur velī rūyum siyāh her güneh-çün ėtmezem hīç bir gün āh	Sakalım beyaz fakat yüzüm karadır. Hiçbir gün günahlarım için ağlayıp sızlamamışımdır.
	991	emr-i Ḥaḳḳ'ı ṭutamaz ḫavf ėtmeyüp ol ṣırāt-ı müstaḳīme gitmeyüp	Allah'ın buyruğunu dinlemeyip hiç korkmadım; dosdoğru yoldan gitmeyip isyanımdan dolayı hiç pişman olmadım ve Sübhan olan Allah'ın azabından çekinmedim.
	992	hīç peşīman olmadum ʿiṣyāndan ḳorḳmadum ol ḳāhir-i Sübḥān'dan	
[OE 8a]	993	şimdiye dek ėtdügüme nādimem ḳıl ḳabul ėy cān ki saŋa ḫādimem	Ey güzel çocuk! Şimdiye kadar yapıp ettiklerimden dolayı çok pişmanım. Bu nedametimi kabul et ki artık senin hizmetkârın olayım.
	994	eşigüŋe düşdüm uş bir bendeyem ḥālüme raḥm eylegil efkendeyem	Ocağına düştüm, artık ben bir köleyim. Bu çaresiz halime merhamet et.
	995	tevbe vėr ėy şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm cān u dilden nūr-ı sırr-ı ṭāhirüm	Ey tertemiz sırrın nuru olan Şeyhim Abdülkâdir, bana can u gönülden tövbe ver.
	996	dest-i tevbe vėr mürīd oldum saŋa şeyḫüm ol kim ḳulıŋam ėy pādişā	Bana tövbe eli ver ki sana mürdi olayım. Ey sultan, sen şeyhim ol ben de senin kölen olayım.
	997	gerçi oldum[320] pīr-i yüzi ḳara ben līk şimdi geldüm istiġfāra ben	Her ne kadar yüzü karaların reisi olsam da (günahlarımdan pişman olarak) tövbe ettim.
	998	niçe yıldur gezmişem āvāre ben olmışam ʿiṣyān-ile bī-çāre ben	Bunca yıldır başıboş gezip Hakk'a isyan ederek çaresiz biri oldum.
[T 42a]	999	hem-dem oldum şimdi āh u zāre ben ola kim yanmayam anda nāre ben	Şimdi ise (günahlarımdan ötürü) cehennemde yanmamak için feryad figan edip pişman oldum.
	1000	bīʿat ėtdi[321] şeyḫ elinden[322] ol zamān tevbe vėrdi aŋa ol ḳuṭb-ı cihān	(Haramilerin reisi) Abdülkâdir Geylânî'den el alarak ona tâbi oldu ve o cihanın kutbu ona tövbe verdi.

[320] oldum: oldı OE

[321] ètdüm: ètdi OE

[322] elinden: elinde OE

	1001	ṣıdk-ı dilden tāʾib oldı çünki pīr sırr-ı cāndan oldı ol demde ḫabīr	O yaşlı adam can u gönülden, samimiyetle tövbekâr olduğu anda can sırrından haberdar oldu.
	1002	tāʾib olan ḥażrete maḥbūb olur ṭālib-i Ḥaḳ oluban maṭlūb olur	Tövbekâr olan kişi Abdülkâdir Geylânî'ye sevgili olur ve Hakk'ın rızasına talip olarak istenilen biri olur.
	1003	döndi yoldaşlarına ėtdi ḫitāb dėdi Ḥaḳ'dan baŋa oldı feth-i bāb	(Haramilerin reisi) yol arkadaşlarına dönerek "Allah'tan bana (manevi) kapılar açıldı!" diye seslendi.
	1004	geldüm istiġfāra uş tevvāb olup ġayriden iʿrāż ėdüp evvāb olup	Ben yaptıklarımdan pişman olup tövbe ettim ve Allah'ın razı olmadığı her şeyden yüz çevirip O'na döndüm.
	1005	tevbe taḫtında emīr ü şāhveş cān u dilden ḥażrete evvāham uş	Artık ben tevbe makamında (mü'minlerin) emiri ve sultanı gibi olan Abdülkâdir Geylânî'ye can u gönülden yalvaran biriyim.
	1006	pīre vėrdiler ḥarāmīler cevāb pīre lāyıḳ key cevāb-ı müsteṭāb	Haramiler, reislerine layık olacak güzel bir cevap verdiler.
	1007	dėdiler şer işde biz yoldaş-ıduk reh-zen olmaḳda saŋa ḥāldaş-ıduk	"Biz sana kötü işlerde yoldaş, yol kesmekte de arkadaştık. Şimdi sen dosdoğru bir yol, ibadet ve ta'at ile sevap alacağın bir yerdesin. Öyleyse biz hayırlı işlerde de senin yoldaşın, arkadaşın ve dostunuz."
	1008	şimdi ḫod yoluŋ senüŋ rāh-ı ṣavāb ecr-i tesbīḥ ü ʿibādet ḫod ṣevāb	
	1009	kār-ı ḫayr içre daḫı yoldaşıŋuz tā ölince hem-dem ü ḥāldaşıŋuz	
	1010	ol ḥarāmīler daḫı hep cümleten tāʾib oldılar Ḫudā'ya defʿaten	Haramiler hep birlikte, topluca (yaptıklarından pişman olup) Allah'a tövbekâr oldular.
	1011	şeyḫ elinden oldılar hep tābiʾīn *raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	Hepsi Abdülkâdir Geylânî'nin vesilesiyle Hakk'a tabi' oldular. Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun.
[T 42b]	1012	cümlesi oldı mürīd ü kāmilīn ʿāşıḳīn ü ṣādıḳīn ü vāṣılīn	(O eşkiyaların) hepsi (tövbe ve inabe ederek) mürid, kâmil, âşık, sâdık ve Hakk'a vâsıl oldular.
	1013	kārvān ol demde oldı ḥāmidīn[323] Ḥaḳ Teʿālā'ya ḳamusı şākirīn	Kervan bu durumdan çok memnun olup hepsi Allah'a şükredenlerden oldular.
	1014	aldılar esbāb u emvālin ḳamu ėtdiler ġāyetde ḫoş ḥālin ḳamu	Hepsi mutlu ve huzurlu bir şekilde mallarını ve eşyalarını geri aldılar.

[323] ḥāmidīn: ḫādimīn OE

[OE 8b]	1015	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1016	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
der-ibtidāʾ-i sulūk-ı Ḥażret-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Geylānī *raḥmetullāhi ʿaleyh*[324]			
	1017	ėy menāḳıb ṭālibi dervīş-i Ḥaḳ menḳıbetden diŋlegil özge sebaḳ	Ey menkıbe (dinlemeye) talib olan, Hak dervişi! Bu menkıbelerden bir ders daha dinle.
	1018	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Geylān*ī* çün ṣıdḳ-ile ḳıldı[325] ṭaleb Sübḥān*ī*-çün	Şeyh Abdülkâdir Geylânî, sadakatle Sübhan olan Allah'ı talep edince
	1019	ʿāşıḳ u hem[326] ṣādıḳ oldı Ḥażret'e maḥrem olup lāyıḳ oldı Ḥażret'e	Abdülkâdir Geylânî, Hazret-i Allah'a aşık ve sadık biri olarak ona layık, has bir kul oldu.
	1020	çekdi ḳalbin şevḳ-ile ḳullāb-ı Ḥaḳ ceẕb ėtdi ceẕbe-i ceẕẕāb-ı Ḥaḳ	Hakk'ın kancası Abdülkâdir Geylânî'nin kalbini şevkle (kendi tarafına) çekti ve Hakk'ın cezbelerinden bir cezbe ise onu cezbetti.
	1021	oldı ceẕb-i ʿışḳ-ile mecẕūb-ı Ḥaḳ ḥubb-ı ḥüsnullāh-ile maḥbūb-ı Ḥaḳ	O aşkın cezbesiyle Hakk'ın kendinden geçmiş bir kulu ve Allah'ın güzelliğinin sevgisi ile O'nun sevgilisi oldu.
	1022	çünki oldı vech-i Ḥaḳḳ'uŋ hāliki rāh-ı ḥaḳ'da oldı Ḥaḳḳ'uŋ sāliki	Hakk'ın tecellileriyle varlığı yok olunca doğru yolda Allah'ın yolcusu oldu.
[T 43a]	1023	ḳuṭb-ı aḳṭāb u şehinşāh-ı mülūk ṣıdḳ-ı ʿışḳ-ile_oldı[327] bünyād-ı sülūk	O kutupların kutbu, sultanların sultanı Abdülkâdir Geylânî, aşkın sadakati ile Hak yolunun temeli oldu.
	1024	şeyḫe bir gün ėtdiler özge suʾāl sālik-i mecẕūbdan merdān-ı ḥāl	Cezbeli dervişlerden hal ehli olanlar bir gün Abdülkâdir Geylânî'ye bir soru sordular: "Ey Hazret-i Allah'ın sevgili, cezbeli kulu, hakikat yurdunun sultanı, sen bu tasavvuf yoluna nasıl bir niyet ile girdin? Allah yolunda hikmetinin başlangıcı ne idi?"
	1025	dėdiler ėy sālik-i mecẕūb-ı şāh mālik-i mülk-i yaḳīn maḥbūb-ı şāh	
	1026	dė sülūkuŋ neyle urduŋ niyyetin rāh-ı Ḥaḳ'da ibtidāʾ-i ḥikmetin	

[324] Başlığın çevirisi: "Hazret-i Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) sülukunun başlangıcı (beyanında)dır."

[325] ḳıldı: ètdi OE

[326] u hem: olup OE

[327] oldı: urdı OE

	1027	dėdi ṣıdḳ-ile_urmışam bünyād aŋa böyle tibyān ėyledi üstād aŋa	Kâmil üstat (Abdülkâdir Geylânî bu soruyu) "Ben bu yolu sadakat (taşları) ile döşedim." diyerek açıkladı.
	1028	ṣıdḳ-ile urdı sülūkuŋ niyyetin yine ol Ḳādir bilür her ḳudretin	O seyr-i sülûka samimi ve emin bir niyet ile girdi. Kâdir olan Allah her işin, olayın (hakikatini) bilir.
	1029	ʿAbd-i Ḳādirven muṭīʿ-i emr-i şāh ki_ol-durur eflāk-ı dilde mihr ü māh	Gönül semâsında ay ve güneş gibi olan bir şahın (Allah'ın) emirine itaatkâr (bir kul olan) Abdülkâdir'im ben.
	1030	nūr-ı ʿaḳl u cān u dildür ol Ḳadīr ol semīʿ u ol baṣīr u ol ḫabīr	O kuvveti ve kudreti herşeyin üzerinde olan Allah Teala; gönlün, ruhun ve aklın nurudur. O her şeyi duyan, gören ve haberdâr olandır.
	1031	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üŋ artdı dilde ceẕbesi ol ḳāhirüŋ	O kahredici Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'nin (muhabbetinin) coşkusu gönülde ziyadeleşti.
	1032	cāẕbe-i Ḥaḳ ceẕb-i ʿışḳ ėtdi anı dīn yolında merd-i Ḥaḳ[328] ėtdi anı	Hakk'ın cazibesi onu aşkın coşkusu haline getirdi ve onu din yolunda Allah adamı yaptı.
	1033	ceẕbe-i ceẕẕābdan mecẕūb-ı ṣırf oldı ol mecẕūb-ı Ḥaḳ maʿ şūḳ-ı ṣırf	Allah'ın cezbesine kapılmış tam bir meczub (olan Abdülkâdir Geylânî) mâşukun ta kendisi oldu.
[OE 9a]	1034	ṭālib-i ṣādıḳ olan maṭlūb olur rāġıb-ı ʿāşıḳ olan merġūb olur	Güvenilir, emin kimselerin taliplisi olanlar arzu edilenlerden; aşıkların rağbet ettiklerinden olanlar da teveccüh edilenlerden olur.
	1035	çünki ol mecẕūb-ı Ḥaḳ maḥbūb-ı Ḥaḳ ḫūb-ı Ḥaḳ meslūb-ı Ḥaḳ maṭlūb-ı Ḥaḳ	Hakk'ın cazibesine kapılmış, sevgili, güzel, her şeyden soyutlanmış murâdı olan (Abdülkâdir Geylânî), Hakk'ın nazar ettiği sevgili kulu oldu ve sırların sırrı ile O'nun sırdaşı oldu.
[T 43b]	1036	oldı ḫoş[329] maʿ şūḳ u manẕūr-ı Ḫudā sırr-ı esrār-ile mesrūr-ı Ḫudā	
	1037	gitdi elden iḫtiyārı ol zamān oldı muḫtār-ı Hudā ol nüktedān	O zamandan sonra onun irade ve ihtiyarı yok oldu. O hoş sözlü artık Allah'ın seçkin kulu oldu.
	1038	oldı dīvāne gibi Mecnūn-ı ʿışḳ ḥüsn-i leylī ėyledi mevzūn-ı ʿışḳ	O Mecnûn gibi aşkın sevgilisi oldu, Leylâ'nın güzelliği onu aşkın kusursuzu haline getirdi.

[328] Ḥaḳ: ṣadaḳ OE

[329] ḫoş: -T

	1039	dilbere dil vėrdi ol meftūn-ı yār ʿāşıḳ olup ėtdi dün gün āh u zār	O sevgilinin tutkunu, güzeller güzeline gönül verdi ve ona aşık olduğu için her gün feryâd figân etti.
	1040	ḥayret u şūr u[330] cünūn sevdāsı-la dilber-i bāḳī ġamı ġavġāsı-la	Hayret, fitne, delilik ve sevda ile, sonsuzluk sevgilisinin gamı ve sıkıntısı ile kendinden geçmiş, sarhoş ve mecnûn olan samimi bir aşık gibi üzüntüye kapıldı.
	1041	oldu maḥzūn ʿāşıḳ-ı dīvāneveş mest ü bī-ḫod ṣādıḳ-ı mestāneveş	
	1042	sāḳī-i bāḳīden içdi çün şarāb oldı ol ḫammār-ı Ḥaḳ mest ü ḫarāb	Sonsuzluk sakisinin elinden şarap içtiği zaman perişan ve kendinden geçmiş bir şekilde Hakk'ın körkütük sarhoşu oldu.
	1043	nuḳl-i bezm-i ḥüsn-i yāri oldı leb cām-ı ʿışḳ ėtdi ṭaleb buldı ṭarab	Onun dudağı sevgilinin güzellik meclisinin mezesi oldu ve aşk kadehini isteyerek sevince gark oldu.
	1044	aldı çünkim başına sevdā-yı ʿışḳ geldi başına ġam-ı ġavgā-yı ʿışḳ	Başına aşkın sevdasını/karalığını aldığı için onun kavgasının kederine de razı oldu.
	1045	aldı anuŋ göŋlüni dārā-yı ʿışḳ ʿaklın aldı yār-ı dilārā-yı ʿışḳ	Aşk ülkesinin padişahı onun gönlünü çaldı. Aşkın gönül süsleyen sevgilisi de aklını başından aldı.
	1046	fikr ü ẕikri oldı anuŋ rāz-ı ʿışḳ tā ki yār oldı aŋa yāra-yı ʿışḳ	Aşkın yarası ona sevgili ve yoldaş olana kadar onun zikri de fikri de aşk sırrı oldu.
	1047	oldı Mecnūn gibi çün rüsvā-yı ʿışḳ ėtdi ol sevdāyı hūy u hāy-ı ʿışḳ	Mecnûn gibi aşktan rüsva olunca, o sevdayı aşkın hûy u hâyına (şöhretine) dönüştürdü.
	1048	çün çalındı semʿine surnāy-ı ʿışḳ ėtdi āheng-i hevā çün nāy-ı ʿışḳ	Aşkın zurnası, kulağına çalındığı zaman o esintisinin nağmesi onu aşkın neyi haline getirdi. Artık onun yurdu aşkın ülkesi oldu ve sığınacağı yer ise aşkın bulunduğu yer oldu.
[T 44a]	1049	meskeni oldı anuŋ meʾvā-yı ʿışḳ meʾmeni oldı mekān-ı cāy-ı ʿışḳ	
	1050	oldı çünkim sākin-i süknā-yı ʿışḳ lā mekānda oldı bī-hemtā-yı ʿışḳ	O aşk şehrinin sakini olunca mekansızlık aleminde aşkın benzersiz bir timsali oldu.
	1051	çün naẓar ėtdi şeh-i şehlā-yı ʿışḳ[331] ḳıldı *lā* varlığını *illā*-yı ʿışḳ	Aşkın güzel gözlü sultanı ona nazar ettiği zaman o sultan bir köle gibi aşkın talebesi oldu.
	1052	iltdi[332] *illallāh*a anı *lā*-yı ʿışḳ bendeveş oldı o şeh lālā-yı ʿışḳ	Aşkın 'yoktur' (hükmü) onu 'ancak Allah vardır' (fermanına) ulaştırdı. O

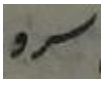
[330] ḥayret u şūr u: şöyle ḥayrān-ı OE

[331] çün naẓar ėtdi şeh-i şehlā-yı ʿışḳ: kıldı lā varlığını illā-yı ʿışḳ OE

[332] iltdi: ėtdi OE

			sultan bir köle gibi aşk (hocasının) talebesi oldu.
	1053	çün velī ėtdi anı vālā-yı ʿışḳ oldı baḥr-i lüʾlüʾ-i lālā-yı ʿışḳ	Fakat (aşk onu) aşkın yücesi kıldığı zaman aşk hocasının inci dolu deryası haline geldi.
	1054	çünki geydi ḫilʾat-i vālā-yı ʿışḳ oldı ʿālī ol kad-i bālā-yı ʿışḳ	O aşkın yüce kaftanını giydiği zaman aşkın göklere uzanan boyu daha da yüceldi.
	1055	oldı şevḳ [u] zevḳ-ile[333] dānā-yı ʿışḳ oldı zevḳ u ṣıdḳ-ıla bīnā-yı ʿışḳ	(Şeyh) arzu ve manevi bir idrak ile aşkın bilgini; müşahede ve samimiyetle aşkın göreni oldu.
	1056	baġrını ḫūn ėtdi çün pālā-yı ʿışḳ oldı ol ḳadri ʿulā aʿlā-yı ʿışḳ	Aşkın kılıcı bağrını kan revan içinde bıraktığından o kadri yüce kişi aşkın en yüce mertebesine erişti.
[OE 9b]	1057	ḳāf-ı ḳudret üzre ol esnā-yı ʿışḳ oldı sīmurġ (…)[334] ʿanḳā-yı ʿışḳ	Kaf Dağı'nın üzerinde duran aşkın en yücesi, aşkın ankâ kuşu ve Simurg'u oldu.
	1058	sıdḳ meydānına başdı pāy-ı ʿışḳ ḫˇōn-ı ḥubb-ı Ḥaḳ'dan aldı[335] pay-ı ʿışḳ	sadakat meydanına aşkın ayağı ile bastı ve Allah'ın sevgi ve muhabbet sofrasından aşk hissesini aldı.
	1059	*ḳābe ḳavseyn*-ile *ev ednā*-yı ʿışḳ tīr-i ḳaddin ėyledi çün yāy-ı ʿışḳ	"İki yay arası (kadar)" ile aşkın "hatta daha da yakın"ı boyunun okunu aşkın yayına dönüştürdü. Aşkın sultanı (onu) sidre ağacından seyretti ve aşkın padişahı da orada maksuda ulaştı.
	1060	sidreden seyr ėtdi ol sulṭān-ı ʿışḳ müntehāya ėrdi ol ḫāḳān-ı ʿışḳ	
	1061	derd-ile_oldı[336] maḥrem-i esrār-ı ʿışḳ şevḳ-ıla_oldı maṭlaʿ-ı envār-ı ʿışḳ	O, dert ile aşkın sırlarının mahremi; coşku ile de aşk nurlarının doğuş yeri oldu.
[T 44b]	1062	birr-ile_oldı ḥākim-i ebrār-ı ʿışḳ sırr-ıla_oldı hemdem-i aḥrār-ı ʿışḳ	O, hayır ve iyilikle aşkın faziletlilerine hakim oldu; sır ile de aşkın en hayırlılarının yoldaşı oldu.
	1063	yaḳdı ḳalbin ser-te-ser çün nār-ı ʿışḳ ṭutdı cānın ser-be-ser envār-ı ʿışḳ	Aşkın ateşi onun kalbini baştan sona yaktı ve aşkın nurları da onun ruhunu baştan başa kuşattı.
	1064	oldı vecd ü ḥāl-ile ol yār-ı ʿışḳ zülf-i dilber gibi tār u mār-ı ʿışḳ	O aşkın sevgilisi kendinden geçme ve (manevi) haller ile sevgilinin zülfü

[333] zevḳ-ile: ʿışḳ-ile OE

[334] Bağlama uygun bir okuma tercihi yapılamayan sözcüğün yazımı şu şekildedir: T; OE

[335] aldı: oldı OE

[336] ḥāl-ile: ḥālüŋ OE

			gibi aşkın perperişan zavallısı haline geldi.
	1065	çünki ėtdi derd-ile şīrān-ı[337] ʿışḳ Cebreʾīl'i ėyledi ḥayrān-ı ʿışḳ	O aşk ile insanları aşk arslanlarına çevirince Cebrâil'i aşkın hayranı haline getirdi.
	1066	ėtdi emlāki ḳamu giryān-ı ʿışḳ oldılar sırr-ile ser-gerdān-ı ʿışḳ	Bütün melekleri aşkın ağlayıcı kulları yaptı ve hepsi bu sır ile aşkın şaşkın ve perişan (mahdumları) oldular.
	1067	oldı çün Manṣūrveş berdār-ı ʿışḳ görmedi dār içre hīç deyyār-ı ʿışḳ	O Hallâc-ı Mansur gibi aşkın darağacına çekilen (aşığı) olduğu vakit darağacı daha önce hiç böyle bir aşk fedaisi görmemişti.
	1068	oldı ol dildār-ı Ḥaḳ cāndār-ı ʿışḳ tācdār-ı Ḥaḳḳ u tāc-ı dār-ı ʿışḳ	O Hakk'ın sevgilisi; aşkın dirisi, Mevlâ'nın sultanı ve aşkın darağacının serpuşu oldu.
	1069	çarḫ gibi oldı ol[338] devvār-ı ʿışḳ meh gibi_oldı çeşme-i envār-ı ʿışḳ	Felek gibi aşkın etrafında dönücü olup ay gibi aşk nurlarının çeşmesi oldu.
	1070	derd-i ʿışḳ-ile_oldı ol dīvāne-vār şükr ü şevḳ-ile_oldı ol mestāne-vār	O aşkın derdiyle mecnûn gibi oldu, şükür ve coşkunlukla da kendinden geçenlere benzedi.
	1071	çekdiler zencīr-i ʿışḳa ol zamān şeyḫ ʿAbdülḳādir'i zī nevcüvān	O vakit güzel bir delikanlı olan Şeyh Abdülkâdir'e aşkın zincirini vurdular.
	1072	pīr-i ʿışḳ oldı cüvān-iken fetā ḳaddi oldı derd-i Ḥaḳḳ-ile dü-tā	O, daha genç bir delikanlı iken aşkın kâmil üstadı oldu. Hak derdiyle boyu iki büklüm oldu
	1073	destine girdi anuŋ dāmān-ı ʿışḳ derd-ile_oldı bī-ser ü sāmān-ı ʿışḳ	Aşkın eteği onun eline ulaştı ve (Hakk'ın) derdi ile aşkın başsız ve bir saman (gibi takatsiz eri) oldu.
	1074	derd odında oldı dil biryān-ı ʿışḳ ḥāṣıl oldı cānına dermān-ı ʿışḳ	Gönlü dert ateşinde aşkın kebabı oldu ve (en sonunda) aşkın dermanı ortaya çıktı.
[T 45a]	1075	oldı dīvāne gibi ḥayrān-ı ʿışḳ baş açıḳ yalın ayaḳ ʿüryān-ı ʿışḳ	Bir mecnûn gibi aşkın hayranı (olup) başı açık yalın ayak (gezen) aşkın (ateşiyle varlığından) soyunmuş biri oldu.
	1076	kūh [u] deştde gezdi Mecnūn-vār ol varlıġın yoġ ėdüp oldı var ol	Dağlarda, çöllerde Mecnûn gibi gezip dolaştı ve kendi varlığını yok ederek asıl varlığa ulaştı.
	1077	yėrde gök gibi olup[339] devvār ol	O yerde gökyüzü gibi dönüp durdu ve yokluk ehli (onun için) "var ol!" dediler.

[337] şīrān: seyrān OE

[338] ol: çün OE

[339] olup: ėdüp OE

		dėdiler ehl-i ʿadem kim[340] var ol	
[OE 10a]	1078	seyr ḳıl meh gibi ḫoş seyyār ol baḥr-i nūr-ı[341] Ḥaḳ olup tayyār ol	Ay gibi dönmeden gezip dolaşanlardan ol. Allah'ın nurunun denizi olup (bu denizde bir) dalga ol.
	1079	ʿibret-ile ʿābir ol ʿabbār ol ḥayret-ile nāẕır ol naẕẕār ol	(O) ibret ile bakıp ders alan ve çokça ibret alanlardandır. (O) hayret ve şaşkınlık ile bakıp baktığında (hakikati) görenlerdendir.
	1080	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol mecẕūb-ı Ḥaḳ ṭālib-i dīdār-ı Ḥaḳ maḥbūb-ı[342] Ḥaḳ	O Hakk'ın cazibesine kapılmış sevgili kulu ve O'nun güzelliğinin talibi olan Şeyh Abdülkâdir, bunca hal ile hallenip, lezzetlerin hazinesi içine gömülüp; vicdânî bir zevk ile mecnûn ve Rabbânî bir coşku ile kendini kaybetmiş bir şekilde on beş yıl boyunca avare gibi derdi ve sevdasıyla çölde ve dağlarda gezip durdu.
	1081	bunca ḥālāt-ile olup muttaṣıf künc-i leẕẕāt içre olup muʿtekif	
	1082	ẕevḳ-i vicdān-ile dīvāne-miṣāl şevḳ-i Ḥaḳḳānī-le mestāne-miṣāl	
	1083	gezdi on beş yıl kūh u[343] ṣaḥrāda ol oldı āvāre ġam u sevdāda ol	
	1084	ʿışḳ-ı Ḥaḳḳ'uŋ oldı ol[344] bī-çāresi derd-i şevḳuŋ oldı hem ġam-ḫᵛāresi	O Allah aşkının (sebebiyle) çaresiz ve O'nun coşkunluğunun derdiyle de gam çekeni oldu.
	1085	oldı on beş yılda ol şāhid ġıdā acı çekirdek içi bil ėy gedā	Ey fakir! O (hakikat sırlarının) şahidi tam on beş yıl boyunca acı çekirdek içi yedi.
	1086	cemʿ ėderdi kūçelerden ekl-içün ʿaḳldan ʿışḳ-ı Ḫudā'ya naḳl içün	Yemeğini çarşıdan pazardan toplardı. (Bunları) akıl (bağından) Allah aşkına sefer etmek için (yapardı).
	1087	acı ẕerdālu çekirdegin müdām ṣırdı yėrdi ol mürīd-i bī-merām	O nefsinin isteklerinden sıyrılmış mürit sürekli acı sarı eriğin çekirdeğini kırıp yerdi.
[T 45b]	1088	nefsini kesmişdi her leẕẕātdan menʿ ėderdi dāyimā şehvātdan	O nefsini her türlü lezzetten mahrum bırakmış ve daima şehevi arzulardan men etmişti.
	1089	tā bu ḥadde çün riyāżāt çekdi ol hem hidāyet birle buldı Ḥaḳḳ'a yol	O kadar riyazat ve mücahede etti ki hidayet üzere Allah'a (kavuşmaya) yol buldu.

340 ʿadem kim: ʿademden OE

341 baḥr-ı nūr-ı T1: seyr-gāh T

342 maḥbūb: mecẕūb OE

343 kūh u: tamām OE

344 ol: çün OE

	1090	çün saʿādetle ḥimāyet ḳıldı Ḥaḳ vāṣıl oldı çün ʿināyet ḳıldı Ḥaḳ	Allah Teala onu lütufta bulunarak memnuniyetle onu sahiplenip Hakk'a vasıl olduğu zaman,
	1091	ėtdi Ḥaḳ maḥbūb ʿAbdülḳādir'i Ḥaḳ tecellīgāhı oldı ḫāṭırı	Allah Teala, Abdülkâdir Geylânî'yi kendisine sevgili kıldı ve onun gönlü Hakk'ın tecelligâhı oldu.
	1092	çünki oldı Ḥaḳ Teʿālā manẓarı rāżī ėtdi şeyḫ ʿAbdülḳādir'i	Onun baktığı yer Allah Tealâ olunca o da Abdülkâdir Geylânî'yi razı ve memnun etti.
	1093	Ḥaḳ Teʿālā daḫı rāżī oldı hem ol rıżādan oldı ol şeyḫ muḥterem	Allah Teâlâ da ondan razı olunca Şeyh Abdülkâdir, Hakk'ın bu memnuniyeti (dolayısıyla) bahtiyar oldu.
	1094	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī *ḥamdülillāh* kim aŋa dėdük *belī*	Allah'a hamdolsun ki Allah dostu Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye (itaat edip) "Elbette!" dedik.
	1095	dėdi rāżıydum o mecẕūbiyyete rāżı kim olmaya maḥbūbiyyete	Abdülkâdir Geylânî "Ben cezbe halinden memnundum. O'na mahbub olmadan kim hoşnut olmaz ki?" dedi.
	1096	ṭālib ulaşdum o maṭlūbiyyete rāġıb ulaşdum o merġūbiyyete	Ben isteyerek o istenilen hale ve rağbet edilen şeye de (özümden) meyl ederek ulaştım.
	1097	līk Ḥaḳ emr ėyledi meʾmūrına şāh dėdi bende-i mesrūrına	Hz. Allah bu kuluna emretti, o sultan bu bahtiyar kölesine şöyle dedi:
	1098	bu-durur bil emr-i taḳdīr-i rıżā[345] ger dilerseŋ pādşāhuŋdan rıżā	"Bil ki, eğer sultanlar sultanı Allah Teâlâ'dan rızalık istiyorsan, rıza takdirinin emri budur.
	1099	emr-i *udʿullāh*[346]-ile ėy bī-riyā ḳullarumı daʿvet ėt benden yaŋa	Ey riyâsız kişi! "Allah'a davet edin!" emri ile kullarımı bana doğru davet et.
[OE 10b]	1100	çünki iḫlāṣ-ile bulduŋ sen ḫalāṣ ʿālī dergāhumda olduŋ ḫāṣ-ı ḫāṣ	Çünkü sen ihlâs sırrı ile kurtuluşa erdin ve bu yüce dergahımda özellerin en özeli oldun.
[T 46a]	1101	pādşāh ol ʿabdüme eyle ḳışāṣ cümlesinüŋ cānına olġıl menāṣ	Şimdi sen sultan ol ve o kuluma kısas hükmünü uygula. Hepsinin canlarına bir sığınak ol.
	1102	emr-i Ḥaḳḳ'a eyledüm ḫoş imtiṣāl oldum anuŋ-çün cihānda bī-miṣāl	Ben Allah'ın emir (ve yasaklarına titizlikle) riayet ettiğim için bu alemde eşi benzeri olmayan bir kul oldum.
	1103	çünki ėtdüm daʿvete ben de şurūʿ tābiʿ oldılar baŋa aṣl u fürūʿ	Ben de bu davete başlayınca havas avam herkes bana tabi oldu.

[345] rıżā: ḳażā OE

[346] **udʿullāh:** "Allah'a davet edin, çağırın." manasına gelen ifade Kurân'da birçok yerde zikredilmektedir.

	1104	şükr kim metbūʿ-ı muṭlaḳ olmışam dü cihānda Ḥaḳḳ-ıla ḥaḳ olmışam	Allah'a şükürler olsun ki ben de şeksiz şüphesiz ittiba edenlerden oldum ve iki cihanda da Hakk'ın (yardımı ile) dosdoğru bir kul oldum.
	1105	bil ki ḳuṭb-ı ʿālemem ender mekān ḥükmüm altında mekān u lā-mekān	Bil ki ben bu kainat içerisinde alemin kutbuyum. Mekan da mekansızlık da benim hükmüm altındadır.
	1106	pādşāh-ı evliyāyem bī-gümān çākerümdür ins ü cāndur her zamān	Şüphesiz ki ben evliyalar sultanıyım. İnsanlar da cinler de her zaman benim askerlerimdir.
	1107	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1108	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

der-beyān-ı terbiyet ü irşād-ı mürşid-i āfāḳ u[347] reh-nümā-yı müştāḳ Ḫıżr-ı nebī ʿ *aleyhi's-selām* Şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlānī rā ve ḳuṭb şoden-i Şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir ve mürīd ü ḫādım u şākird şoden-i Ḫażret-i Ḫıżr ez-ḳuṭbiyyet-i şeyḫü'ş-şuyūḫ ʿAbdülḳādir el-Geylānī rā şānzdeh sāl *ḳaddesallāhu teʿālā*[348]

[T 46b]	1109	ėy menāḳıb ḳıṣṣasınuŋ ṭālibi vey merāġıb ḥiṣṣesinüŋ rāġıbı	Ey menakıb hikayelerini isteyen; ey rağbet edilen (ibret) hisselerini merakla bekleyen kişi!
	1110	diŋle esrār-ı ḥikemden söyleyem aŋla envār-ı niʿamdan ṭoylayam	Dinle ki sana hikmetlerin sırlarından haber edeyim, anlamaya çalış ki (Hakk'ın manevi) nimetlerinin nurlarından senin (gönlünü) doyurayım.
	1111	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ vaṣfın saŋa şerḥ ėdeyim diŋle ėy ehl-i hüdā	Ey hidayet yolunun yolcusu! Şeyh Abdülkâdir'in vasıflarını sana açıklayayım, (beni iyi) dinle.
	1112	fehm ḳıl esrārını öŋden şoŋa sırr-ı şeyḫe ḳalasın tā kim ṭaŋa	Sırlarını işitip hayran olasın diye Abdülkâdir Geylânî'nin sırlarını idrak etmeye çalış.
	1113	sāmiʿīni şād u ḫandān ėdeyim şeyḫ envārına ḥayrān ėdeyim	(Şimdi ben onun özelliklerini söyleyerek) dinleyenleri mutlu mesut edip Abdülkâdir Geylânî'nin nurlarına hayran bırakayım.

[347] āfāk u: + delīl ü OE

[348] Başlığın çevirisi: "Ufukların mürşidi ve özlem duyulan yol gösterici Hızır nebî'nin - *Allah'ın selâmı üzerine olsun*- Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi yetiştirip irşâd etmesi ve Şeyh Muhyiddîn Abdülkâdir'in kutup olması ve Hazret-i Hızır'ın on altı yıl boyunca şeyhlerin şeyhi olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin kutbiyyetinde müridi, hizmetkârı ve öğrencisi olması - *Allah onun sırrını kutsasın*-

	1114	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ferīd raḥmeti olsun mezīd-ender-mezīd	O eşi benzeri olmayan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin rahmeti arttıkça artsın, ziyade olsun.
	1115	oldı çünkim sālik-i[349] ṣādıḳ o māh taḫt-ı dīnde mālik-i[350] ʿāşıḳ o şāh[351]	o parlak ay gibi olan sultan, bu yolun sadık bir yolcusu ve din tahtında aşıkların padişahı olunca,
[OE 11a]	1116	ḥażret-i Ḫıżr-ı nebī der-şekl-i pīr kendüyi gösterdi ol şāh-i ḫabīr	(Görünen şeylerin hakikatinden) haberdâr olan sultan, Hazret-i Hızır peygamber bir gün kendini yaşlı bir adam şeklinde gösterdi.
	1117	ẓāhir olup şeyḫ ʿAbdülḳādir'e dėdi Ḫıżr ol nūr-ı sırr-ı ṭāhire	Hz. Hızır o tertemiz sırrın nuru olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye görünüp "Ey sadık sevgili! Bütün bir yıl bitene kadar hiç su içme" diye güzelce söyledi.
	1118	bu yıl ėy dildār-ı ṣādıḳ içme ṣu tā tamām-ı sāl ėy yār-ı nikū	
	1119	ḫoş dėdi ol yār-ı ṣādıḳ ėtdi ʿahd ḳıldı peymāna vefā ol laʿl-i şehd	O sadıkların sevgilisi, bal dudaklı "baş üstüne" deyip söz verdi ve ettiği yemine sadakat gösterdi.
	1120	yıl tamām olınca ol ṣu içmedi ḥadd-i emr-i Ḫıżr-ı Ḥaḳ'dan geçmedi	Şeyh, Hakk'ın Hızır'ının emirinin dışına çıkmadı ve bütün yıl boyunca hiç su içmedi.
	1121	ṣoŋraġı yıl geldi ol Ḫıżr-ı nebī dėdi olma ġayrılar gibi ġabī	Hz. Hızır bir sonraki yıl geldi ve "Sen başkaları gibi ahmak biri olma" dedi.
[T 47a]	1122	hīç yėme tā yıl tamām olınca sen eṭʿime cinsinden ėy şāh-ı zimen	Ey zamanının kutbu! Bütün bir yıl boyunca yemek cinsinden hiçbir şey yeme.
	1123	līk aḥyānen ḥarāretden ṣu iç nefsi açlıḳ ḳılıcıyla iki biç	Bazı zamanlar hararetin artarsa su iç fakat nefsini açlık kılıcı ile ikiye böl.
	1124	aŋa daḫı ḫoş dėdi ol bī-miṣāl emr-i Ḫıżr'a ḳıldı cāndan imtiṣāl	O eşsiz kişi buna da "baş üstüne" dedi ve Hz. Hızır'ın buyruğuna can u gönülden tabi oldu.
	1125	baʿdehu üçünci yıl Ḫıżr-ı hümām şeyḫe geldi dėdi ėy ʿālī-maḳām	Daha sonra üçüncü yıl o himmeti yüce Hızır, Şeyh'e gelip "Ey yüce makam sahibi!" dedi.
	1126	bu üçünci yıl ne yė ne iç müdām ne yėdi ne içdi hergiz ve's-selām	Bu üçüncü yıl da ne ye ne de iç. Sözün özü Şeyh de (Hz. Hızır'ın buyruğuna uyarak) ne bir şey yedi ne de içti.
	1127	rūzgār-ile üçünci yıl tamām olduġı dem geldi Ḫıżr-ı nīk-nām	Üçüncü yıl tamam olunca o güzel isimli Hz. Hızır yine geldi.

[349] sālik-i: sāliküŋ OE

[350] mālik-i: māliküŋ OE

[351] o şāh: pādşāh OE

	1128	ṣāfī süd bir kāse içre ṭopṭolu şeyḫe ifşā ėtdi sırrın ol ulu	(Hz. Hızır) ağzına kadar dolu bir kase içerisinde tertemiz bir süt getirdi ve Şeyh'e (bu yaşadıklarının) sırrını açıkladı.
	1129	dėdi ben Ḫıżrem nebiyy-i ẓāhirem dest-gīr-i mübtelā-yı[352] ḥāżırem	Ben apaçık nebî olan Hızır'ım. (Hikmete ve rahmete) hazır olan tutkunların yardımcısıyım.
	1130	Teŋri emr ėtdi baŋa işbu südi senüŋ-ile nūş ėdem ėy evḥadī	Ey misali olmayan! Allah Teala bana bu sütü seninle birlikte içmemi bana emretti.
	1131	rāżı oldılar[353] yėdiler ser-te-ser ol südi Ḫaḳ'dan aŋa[354] oldı naẓar	(Hakk'ın kendisine olan muamelesinden) razı bir şekilde o sütü içtiler ve Allah Teala da ona nazar etti.
	1132	gāyib oldı Ḫıżr-ı ḥāżır baʿd-ez-ān şeyḫ oldı şehr-i Baġdād'a revān	Hz. Hızır bunları söyledikten sonra kayboldu ve Şeyh de Bağdat şehrine doğru yola koyuldu.
	1133	çünki bu ḥāl üzre geçdi bir zamān fikr ėdüp Ḫıżr-ı nebiyy-i rāz-dān	Bu olayın üzerinden bir süre geçtikten sonra sırdaş Hz. Hızır peygamber e ledün ilmi sırlarının bilgisinden (hatırladığı) sözleri düşünüp hafızasında güzelce toparladı ve dedi ki: "Kâhir olan Allah'ın nuruna mazhar olmuş oğlum Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye sırlardan birkaç soru sorayım da sorduklarıma nasıl cevap vereceğini bir göreyim."
	1134	ʿilm-i esrār-ı ledünden nükteler cemʿ ḳıldı ḫāṭırına muʿteber	
[T 47b]	1135	dėdi ol oġlum şeyḫ ʿAbdülḳādir'e maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā-yı Ḳāhir'e	
	1136	ėdeyim esrārdan bir ḳaç suʾal ol suʾālüme ne_olur görem[355] meʾāl	
[OE 11b]	1137	geldi ʿAbdülḳādir'e Ḫıżr-ı nebī tā suʾāl ėde aŋa ol ėy ebī	Ey babam, Hz. Hızır soru sormak için Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin yanına geldi ve dedi: "Ey babam!
	1138	mülhim ėdüp ḳalbine ilhām-ı tām Ḫıżr'a dėdi ol şeh-i ʿālī-maḳām[356]	(Soru Abdülkâdir Geylânî'nin) kalbine tam bir ilham ile ilham olundu ve o yüce makam sahibi (Şeyh) Hz. Hızır'a "Ey keskin bakışlı Hızır! Senin (senin soracağın) sorun tam da bu değil midir? İşte al bu da cevabındır." dedi.
	1139	bu degül midür suʾālüŋ ser-te-ser al cevābuŋ uşda ėy Ḫıżr-ı naẓar	
	1140	Ḫaḳ Teʿālā anı maʿlūm ėyledi ol ledün sırrını mefhūm ėyledi	Allah Teala onu (bana) bildirdi ve ledün ilminin sırrını (bana) açıkladı.
	1141	sen o sulṭānsın ki Mūsā'ya dėdüŋ çünki esrār-ı ledünden söyledüŋ	"Sen öyle bir sultansın ki Hz. Musa'ya 'Ey nebi, sen bana sabredici biri değilsin. Bana

[352] mübtelā-yı: mübtelāyem OE

[353] oldılar: olup çün OE

[354] aŋa: yaŋa OE

[355] ne olur görem: göre nola OE

[356] maḳām: merām OE

			arkadaşlık edebilecek kuvvette değilsin.' diyerek ledün ilminin sırlarından haber verince
	1142	sen baŋa ṣābir degülsin yā nebī ṣāḥib olmaḳlıġa çün sensin ġabī	
	1143	ʿilm-i esrār-ı ledünden ėy kelīm ḳaddüŋe lāyıḳ dile Ḥaḳ'dan kelīm	Ey söz söyleyen! Allah'tan kaldırabileceğin kadarıyla ledün ilminin sırlarının bilgisinden iste.
	1144	ben saŋa dėrem eyā Ḫıżr-ı nebī sırr-ı esrārum-durur key muḫtebī	Ey Hızır Peygamber! Ben de sana derim ki benim sırlarımın sırrı çok gizlidir.
	1145	sen muṣāḥib olamazsın bil baŋa ġāyet aḫfādur ḳalursın sen ṭaŋa	Bil ki sen bana arkadaş olamazsın, (benim sırrım) o kadar gizlidir ki sen bile şaşırır kalırsın.
	1146	sen dėdüŋ Mūsā'ya ger[357] *len testeṭī*ʿ[358] ben dėrem saŋa ḫaber *len testeṭī*ʿ	Sen Hz. Musa'ya "(Sen benim dostluğuma) dayanamazsın!" dedin ve ben de sana "(Sen benim dostluğuma) dayanamazsın!" diyorum.
	1147	ḳudret-i Ḥaḳḳ-ıla benven Aḥmedī ʿAbd-i Ḳādirven ġulām-ı evḥadī	Hakk'ın kudretiyle Ahmedî olan benim, evhadî olan Allah'ın kulu ve kölesi Abdülkâdir'im.
[T 48a]	1148	uşda meydān merd-iseŋ ėy şeh-süvār uşda çevgān uşda ṭop ėy şehr-i yār	Ey usta binici! Eğer mert biriysen işte meydan. Ey sultan! İşte çevgan işte top.
	1149	merd-i merdānum[359] bugün meydān benüm şehsuvārem gūy-ile[360] çevgān benüm	Ben yiğitlerin en cesuruyum, meydan bugün benimdir. Ben öyle usta bir biniciyim ki top da çevgan da benimdir.
	1150	savlecān-ı ḳudrete el urmışam gūy-ı taḳdīr-i ḳażā döndermişem	Kudret sopasını öyle sıkı tuttum ki kaza takdirinin topunu geri döndürdüm.
	1151	bir velī ʿālemde ėy Ḫıżr-ı nikū geçmedi hükm-i ḳaderden ilerü	Ey güzel isimli Hızır! O öyle bir velîdir ki (Hakk'ın takdiri olan) kaderin hükmünden bir adım öteye geçmemiştir.
	1152	ben münāziʿ ven ḳażā-yı bi'l-ḳader hem ḳaderden ġalib olur bil ḳader	Ben kaderle çekişen biri gibiyim. Bil ki kader, kadere galip gelir.

[357] ger: hem OE

[358] **len testeṭī**ʿ: Bu ibare Kehf Sûresi'nin 72. ayetinde "(Hızır) "Sen benimle beraberliğe **asla sabredemezsin**, demedim mi?" dedi." mealinde geçen *asla sabredemezsin* anlamıyla yer almaktadır.

[359] merdānum: meydānum OE

[360] gūy-ile: top-ıla OE

	1153	*evliyā rā hest ḳudret ez-ilāh* *tīr-i ceste bāz gerdāned zi-rāh*[361]	Allah'ın veli kullarına Allah katından verilmiş bir kudretleri vardır ki, yaydan çıkan ok yoldan geri dönmez.
	1154	Ḫıżr ėşitdi şeyḫden bu ḳavli çün ḥayrete vardı vü buldı ḫoş sükūn	Hz. Hızır, bu sözü Şeyh'den duyunca şaşırdı ve içini hoş bir sükûnet kapladı.
	1155	şeyḫe artıḳ ėtmedi hergiz kelām ḳalḳdı gitdi ʿacz-ile ol ve's-selām	(Hz. Hızır) Şeyh'e başka hiçbir şey söyleyemedi hasılı acziyet ile oradan ayrıldı.
	1156	çün riyāżatda nihāyet buldı şeyḫ ḫoş ʿināyet ḫoş hidāyet buldı şeyḫ	Şeyh, nefsiyle mücadele neticesinde maksadına ulaştı ve (böylece Hakk'ın) yardımı ile (mutlak) hidayete nail oldu.
	1157	ėtdi ol mecẕūb-ı sālik ḫoş sülūk taḫt-ı ḳurbetde_oldı sulṭān-ı mülūk	Süluk ehlinin cezbeli aşığı bu yolda güzelce seyr-i sülûkunu tamamladı ve (Hakk'a) yakınlık tahtında cihanın sultanı oldu.
[OE 12a]	1158	şöyle bil mecẕūb-ı sālik *lā*-durur sālik-i mecẕūbdan evlā-durur	Şunu bil ki, seyr-i sülûk ehlinin cezbeli aşığı "Yok!" (hükmünde)dir. O (Hak katında) cezbeli müritlerden daha makbuldür.
	1159	sālik-i mecẕūba olan intihā olur ol mecẕūb-ı Ḥaḳḳ'a ibtidā	Cezbeli müritlerin nihâyeti, Hak aşıklarının bidâyetidir.
[T 48b]	1160	ol ezelden ḳābil ü maʿşūḳdur pādişāh-ı leşker-i maḫlūḳdur	O ta başlangıçtan beri makbul olan ve aşık olunan biri olup yaratılmış askerlerin sultanıdır.
	1161	şāh-ıla ʿabd ola mı hergiz sivā dest-i Ḥaḳ'da çün zebūndur māsivā	Sultan ile köle hiç birbirine denk olur mu? Tüm masiva Hakk'ın elinde tutukludur.
	1162	şeyḫ ḳıldı ḫoş cihād-ı ekberi key müselmān ėtdi nefs-i kāfiri	Şeyh en büyük cihadı (muvaffakiyetle) tamamladı ve kafir nefsini güzelce müslüman yaptı.
	1163	bir ayaġı üzre ḫatmi niçe sāl ėyledi ḳudretle ol ṣāḥib-kemāl	O kemal sahibi, nice yıllar ayakları üzerinde Kur'ân'ı hatmetmişti.
	1164	ḳuṭb oldı ʿāleme ol pādişāh ʿarş-ı aʿẓam oldı ol nūr-ı ilah	O Hakk'ın nuru yüce sultan, aleme kutup ve ulu arş (gibi haşmetli) oldu.
	1165	istivā-yı ʿarş-ı sırr-ı maẕharī oldı ol sırr-ı Ḫudā'nuŋ maẕharı	(Hakk'a) mazhariyet sırrının arşındaki istiva yeri olan (Şeyh) Allah'ın sırrına mazhar oldu.
	1166	ḳuṭb olduḳda o sulṭān-ı ricāl maṭlaʿ-ı nūr-ı cemāl-i[362] ān[363] cemāl	O Hak adamlarının padişahı, güzeller güzeli (olan Allah'ın) nurunun doğuş yeri, alemin kutbu olunca; o sözünde güvenilir

[361] bkz. Ahmed Avni Konuk,. *a.g.e.*, c.1 s.498.

[362] cemāl: cemīl OE

[363] ān: anı OE

	1167	çıḳdı kürsī üzre ol ṣādıḳ[364]-maḳāl ṣıdḳ-ı ḳavlin söyledi ol bī-miṣāl	ve eşsiz insan kürsüye çıkıp dosdoğru sözünü söyledi: “İşte benim bu ayağım tüm Allah dostlarının boyunları üzerindedir.”
	1168	dėdi işbu ayaġum aʿlā-durur evliyā boynına key esnā-durur	
	1169	āşikāre egdiler aʿnāḳı hep ögdiler ol mürşid-i āfāḳı hep	Hepsi birlikte (Şeyh karşısında) apaçık bir şekilde boyunlarını eğdiler ve o alemin sultanını övdüler.
	1170	bir velī ḳalmadı anı gizlüce söylediler ḫalḳ içinde bellüce	(Onun önüne boynunu eğmeyen) hiçbir Allah dostu gizli kalmadı ve (bu sözü) insanlar arasında açıkça söylediler.
	1171	nitekim maʿnīsini fikr eyledük yukaruda sırrını ẕikr eyledük	Böylece biz de bu sözün manasını iyice düşündük ve yukarıda (bu sözün) sırrını söyledik.
	1172	bu menāḳıb evveli kim nūrdur bu meʿānī anda hep meẕkūrdur	Bu menkıbelerin önü de sonu da hep nurdur. (İhtiva ettiği) manaların hepsi de (bu eserde) zikredilmiştir.
[T 49a]	1173	çünki ḳuṭb oldı o sulṭān-ı hümām şeyḫ ʿ Abdülḳādir el-Cīlī imām	O himmeti yüce olanların sultanı İmam Şeyh Abdülkâdir Geylânî alemin kutbu olunca
	1174	ḳuṭb-ı Ḥaḳ’dur ol hümām-ı[365] kül-durur ḫalḳ cemāʿat ol imām-ı kül-durur	O Allah’ın kutbu, insanlar ve Müslümanlar arasında her şeyin ve herkesin himmeti en yüce olanı ve imamıdır.
	1175	Ḫıżr-ı Ḥaḳ ki[366]_olsun ḥużūrı müstedām ḫādimi oldı on altı yıl tamām	Hz. Hızır’ın huzuru devamlı olsun, on altı yıl Şeyh’e hizmet etti.
	1176	her yėre irsāl ėderdi bendeveş Ḫıżr daḫı bende-i efkendeveş	(Abdülkâdir Geylânî) Hz. Hızır’ı bir hizmetkar gibi her yere gönderirdi. O da aciz bir kul gibi Şeyh’in emrine itaat ederdi. Aylarca, yıllarca bir haberci gibi ona hizmet ederdi.
	1177	emr-i şeyḫe eyler ėdi imtiṣāl peykveş ḫiẕmet ėderdi māh u sāl	
	1178	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[OE 12b]	1179	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline “İman ettik!” dedik. Tertemiz kullarının sırrına da “Tasdik ettik!” dedik.

[364] ṣādıḳ: ṣāḥib OE

[365] hümām: imām OE

[366] ki: - OE

fī beyāni ḥikāyeti maʿşūkiyyeti Şeyḫ ʿAbdülḳādir *raḍiyallāhu ʿanhu*[367]			
	1180	diŋle rāvīden rivāyet ėdeyim aŋla ḥākīden ḥikāyet ėdeyim	(Bana kulak ver ve) dinle ki sana ravilerin rivayetini aktarayım; (söyleneni) anlamaya çalış ki anlatıcıların/meddahların anlattığı hikayeyi söyleyeyim.
	1181	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ḥaḳḳında dėr ṭuṭīveş rāvī nebāt-ı ḳand yėr	Bülbül gibi olan raviler Şeyh Abdülkâdir hakkında konuştuklarında şeker kamışı yemiş gibi olurlar.
	1182	şeyḫ Muḥyiddīn maʿşūḳiyyetin sırr-ı furḳān-ile fārūḳiyyetin	Bil ki, Şeyh Muhyiddin'in (Hakk'a) aşık oluşunu, Furkân'ın sırrı ile hakkı batıldan tefrik edişini, aşıkların ve maşukların kutbu haline gelişini, Hakk'ın dindar kullarının (manevi) sofrasındaki doygunluğunu Allah'ın dostu olan Hz. Hızır açıklar ve (yüce) sırların sırrını en güzel şekilde ortaya çıkarır.
	1183	bil ki ḳuṭb-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳlıġın ḫˇōn-ı dindār[368]-ı Ḫudā'dan toḳlıġın	
	1184	ḥażret-i Ḫıżr velī eyler beyān sırr-ı esrārını ḫoş eyler ʿayān	
[T 49b]	1185	ṣāmiʿ ol ol sırra tā ben söyleyem niʿmet-i esrārdan ḫoş ṭoylayam	Şimdi sen bu sırrı dinleyici ol ki ben de sana (bunları) anlatayım ve (yüce) sırların nimetlerinden (gönlünü) doyurayım.
	1186	ḥażret-i Ḫıżr'a erenlerden biri dėdi kim ėy evliyānuŋ serveri	Hz. Hızır'a mülaki olanlardan biri dedi ki: "Ey Allah dostlarının imamı! Bana öyle bir hikaye anlatıver ki onu dinlerken ruhum sürûr bulsun."
	1187	bir ḥikāyet eyle kim ola ʿaceb istimāʿından[369] bula cānum ṭarab	
	1188	dėdi Ḫıżr ol merd-i Ḥaḳḳ'a ey refīḳ evliyāya olmışam ġāyet şefīḳ	O adam Hz. Hızır'a dedi ki: "Ey dost! Ben Allah dostlarına gayet şefkatli oldum. Ben Allah'ın tertemiz kullarına (tutkulu bir) sevda ile aşık ve takvaya ulaşanlara da sadakat ile sadık oldum."
	1189	aṣfiyāya ʿāşıḳem ʿışḳ-ile ben etḳiyāya ṣādıḳem ṣıdḳ-ile ben	
	1190	diŋlegil esrār-ı ḳudretden saŋa bir ʿaceb nesne dėyem ėy bā-vefā	Ey vefâlı insan! Sana kudret sırlarından bir acayip şey söyleyeyim ki dinle!
	1191	şimdiye dek hiç bunuŋ[370] gibi ʾaceb sırra vāḳıf olmadum ėy bā-edeb	Ey edep sahibi! Ben şimdiye kadar hiç bu denli tuhaf bir sırdan haberdar olmadım.

[367] Başlığın çevirisi: "Şeyh Abdülkâdir'in -*Allah ondan razı olsun*- mâşukluğunun hikayesi beyanındadır."

[368] dindār: dildār OE

[369] istimāʿından: istimāʿumdan OE

[370] bunuŋ: anuŋ OE

	1192	seyr ėderdüm ʿālemüŋ āfāḳını nūş ėderdüm ġurbetüŋ eẕvāḳını	(Bir zamanlar) alemin ufuklarını seyr eder ve hasret zevklerininin (şarabını) kana kana içerdim.
	1193	seyr ėderken bir gün ėy yār-ı ġarīb üstine baḥr[371]-i muḥītüŋ ben kebīb	Ey kimsesizlerin dostu! Bu fakir, bir gün etrafımdaki okyanus üzerinde yürürken,
	1194	ʿışḳ u şevḳ-ile hemān ol dem revān gördüm ol fevḳ-ı cebelden[372] nāgehān	Aşk ve şevk ile o anda yollara düştüm ve ansızın dağın zirvesinde, cübbeye bürünerek uyuyan tuhaf birini gördüm ve onunla (konuşmak) istedim.
	1195	ki ʿabāya[373] ṣarlu bir kimse ʿaceb uyḫuda yatur anı ėtdüm ṭaleb	
	1196	uyḫudan vardum uyardum ol zamān bī-ḥużūr ėtdüm dėdüm ėy cān-ı cān	Uyurken yanına gittim, uyandırarak onu rahatsız ettim ve şöyle dedim: “Ey canımın canı!”
	1197	bildüm anı kim velīdür bī-gümān zīre ol ṭaġa velīden ġayr-ı cān	Anladım ki o şüphesiz bir Allah dostudur. Çünkü o dağda Allah’ın dostundan başka kimse varmamıştır, kıyamete kadar da varamaz. Yanına gittim ve dedim ki: “Ey himmeti yüce kişi! Ayağa kalk da ibadet et yoksa şu anda seni rezil rüsva ederim. Bu nasıl Allah dostudur ki ibadet etmez, Allah’ı zikrederek kullukta bulunmaz.”
[T 50a]	1198	varmamışdur varamaz hem tā ḳıyām ilerü vardum[374] dėdüm kim ėy hümām	
[OE 13a]	1199	ḳalḳ ʿibādet eyle yoḳsa şimdi men[375] seni rüsvā eylerem ender-zimen	
	1200	kim velī yatur ʿibādet eylemez Ḥaḳḳ’a tesbīḥ-ile ṭāʿat eylemez	
	1201	dėdi yā Ḫıżr-ı velī ben de seni key ṣaḳınġıl fāş ėderven ėy senī	O da “Ey Allah dostu Hızır! Sen de dikkatli ol yoksa ben de seni tüm insanlara ifşa ederim.”
	1202	Ḫıżr var şunda dėyü ėdüp nidā ḫalḳ içine ṣaların ṣavt u ṣadā	Halkın arasında feryad figan “Burada Hz. Hızır var!” diyerek bağırırım.
	1203	ben dėdüm kim sen ne bildüŋ yā velī Ḫıżrduġum dėgil ėy ḳadri ʿalī	Ben de dedim ki: “Ey kadri yüce Allah dostu! Sen benim Hızır olduğumu nasıl bildin?”

371 bahr: kūh OE

372 cebelden: cebelde OE

373 ʿabāya: ʿabā OE

374 vardum: varup OE

375 men: ben OE

	1204	dėdi ben bildüm seni ammā ki sen göreyim bilgil beni ėy muʾtemen	Dedi ki: "Ey güvenilir kişi! Ben senin kim olduğumu bildim ama bakalım sen benim (kim olduğumu) bilebilecek misin?"
	1205	Ḫıżr dėr Ḥaḳḳ'a münācāt eyledüm Ḥażret'e ḫoş ʿarż-ı ḥācāt eyledüm	Hz. Hızır: "(O vakit bu soru karşısında) Allah Teala'ya yalvardım ve O'na ihtiyacımı güzelce arz ettim." dedi.
	1206	sırruma Ḥażret'den ėtdiler ḫiṭāb vėrdiler cāna cevāb-ı müsteṭāb[376]	Sırrıma Hz. Allah'tan bir hitap ulaştı ve canıma güzel bir cevap (ilham) ettiler.
	1207	dėdiler esrār-ı ʿuşşāḳa ḳamu seni vāḳıf ėtmişiz biz mū-be-mū[377]	"Biz seni aşıkların sırlarının tümünden en ince ayrıntısına kadar haberdar ettik." dediler.
	1208	līk sırr-ı sırr-ı maʿşūḳa seni hīç vāḳıf ėtmedük ḳoġıl anı	"Fakat biz seni (Hakk'ın) aşık olduklarının sırrının sırrından hiç haberdar etmedik. (Bu yüzden bu sırrı anlamayı) bırak!"
	1209	Ḥażret'ümüze muḥib olanları bilebilürsin ancaḳ anları	Ey Hızır! Sen ancak Hazret-i Allah'a aşık olanları bilebilirsin.
	1210	biz muḥibb olduġumuz key müstetir bilemezsin sen anı bil yā Ḫıżır	Ey Hızır! Şunu bil ki, bizim sevdiklerimiz çok gizlidir. (Bu yüzden) sen onları bilemezsin.
[T 50b]	1211	çünki ġaybetden ḥużūra ol zamān geldüm ol maʿşūḳ-ı Ḥaḳ dėdi hümām	Gayb aleminden (Hak dostunun) huzuruna geldiğim zaman o Hakk'ın aşık olduğu kulu bana "Ey gayretli kişi!" dedi.
	1212	Ḥaḳ'dan aldum ki cevābuŋ yā Ḫıżır ʿibret al şimden gerü olġıl ḥaẕer	Ey Hızır! Allah Teala'dan senin cevabını aldım. (Şimdi sen bu cevaptan) gerekli dersi al ve bundan sonra dikkatli ol.
	1213	dėdüm ėy maʿşūḳ-ı maḫfī-yi ḳıbāb ḳıl duʿā Ḫıżr'a eyā lübbü'l-lübāb	"Ey kubbelerin gizlenmiş sevgilisi, özlerin özünde olan! Bu Hızır'a bir dua buyur." dedim.
	1214	dėdi yā Ḫıżr-ı nebī senden duʿā ben dėdüm benden degül cāndan duʿā	O da "Ey Hızır Peygamber! Dua sendendir." dedi. Ben de "Dua benden değil gönüldendir." dedi.
	1215	dėdi ol dāʿī-yi Ḥażret bā-ṣafā Ḫıżr miskīne ėdüp dilden ṣenā	Hz. Allah'ın saadet sahibi, gizli davet edicisi, bu miskin Hızır'a gönülden dua edip "Ey Hızır! Allah Teala nasibini ziyadeleştirsin!" diyerek dua etti.
	1216	*vefferallāhu naṣībek* yā Ḫıżır böyle dėdi vü hemān ol müstetir	

[376] 1206: sırruma ol demde geldi bir nidā / dėdiler kim budur ol ṣāhib-vefā OE

[377] 1207: ḫażretüŋ maḥbūb[ı] ʿAbdülḳādir ol / yaʿni kim her demde nefs-i ḳāhir ol OE

	1217	dėdi yā Ḫıżr ėtmeyesiz ġayb siz zīre hergiz kimse olmaz ʿaybsız	Ey Hızır, “Eğer senin huzurundan şu an hemen kaybolup görünmez olursam” çok şaşırma, zira hiç kimse ayıpsız olmaz.” dedi ve o Hakk’ın nurunun doğuş yeri, yüce sırlı Allah dostu bir ruh gibi güzelce ortadan kayboldu.
	1218	ger ḥużūruŋdan senüŋ bu dem hemān ġaybet ėdüp ger olursam ben nihān	
	1219	cān gibi ḫoş ġāyıb oldı ol velī maṭlaʿ-ı nūr-ı Ḫudā sırr-ı ʿalī	
	1220	ġāyib olmazdı gözümden hiç velī anı maḫfī ėtdi ol Ḥayy-ı ʿalī	Benim gördüğüm hiçbir Allah dostu böyle kaybolmazdı. (Demek ki) onu yüce ve ulu Hayy (olan Allah) gizledi.
	1221	gerçi ol dem evliyādandı velī evliyā-yı aḫfiyādandı velī	O veli, Allah dostlarındandı fakat en gizlilerinden olduğunu (şimdi öğrendim).
	1222	şāh-idi *taḥte ḳıbābī*[378] taḫtına kimse vāḳıf olmaz idi baḫtına	O “Kubbemin altındaki dostlarım (sırrının)” tahtında şah idi. Kimse onun bahtından haberdar olamazdı.
	1223	ġayr-i Ḥaḳ bilmezdi anuŋ sırrını aŋlamazdı_ebrār anuŋ birrini	Onun sırrını Allah’tan başka kimse bilemezdi. İyiler de onun iyiliğini, hayrını anlayamazdı.
kemā ḳālallāhu teʿālā *evliyāyī taḥte ḳıbābī lā yaʿrifuhum ġayrī*[379]			
[T 51a]	1224	çün gözümden ġāyib oldı ol ḥabīb ḳaldum ol [ḥāl] üzre ben ġāyet ġarīb	O sevgili kişi gözümden kaybolduğu zaman ben de aynı hal üzere tek başıma yalnız kaldım.
	1225	göŋlüme geldi benüm ġāyet ġarīb cānuma ol sırr-ı Ḥaḳ emr-i ʿacīb	O Hak sırrı gönlüme ve canıma oldukça tuhaf ve garip geldi.
	1226	oldı Ḥaḳ elṭāfına ḥayrān göŋül sırrı-y-ile oldı ser-gerdān göŋül	Gönül Allah’ın lütuflarına hayran oldu ve sırrıyla aklı başından gitti.
	1227	geldi göŋlüme tekāżā-yı Ḫudā ṭaġ başından yaŋa gitdüm bā-ṣāfā	Gönlüme Hakk’ın uyarısı geldi ve bahtiyar bir şekilde dağ başına doğru yürüdüm.
	1228	gördüm anuŋ gibi bir kimse yine	(Yürürken) yine onun gibi birini gördüm ve “Herhalde bu da Allah dostlarından biridir.” dedim.

[378] **taḥte ḳıbābī:** “Velîlerim kubbelerimin altındadır, onları benden başkası bilemez.” anlamına gelen hadîs-i kudsî’ye telmih yapılmıştır. (Ebu’l-Hasan Nûreddin el-Molla el-Herevî, Mirkâtü’l-mefâtih şerhu mişkâti’l mesâbih, Beyrut: Dâru’l-Fikr, 2002. c. 8, s. 3339)

[379] Başlığın çevirisi: Allah Teala’nın buyurduğu gibi: “Velîlerim kubbelerimin altındadır, onları benden başkası bilemez.”

		evliyādandur dėdüm her āyine[380]	
	1229	yatur ol daḫı ʿabāya ṣarılup ṭurdum anda bir zamāncık eglenüp	O da abaya sarılıp yatmış (bir vaziyetteydi). Bir zaman yanında durdum ve bekledim.
	1230	nūr inüp çıḳar o māhuŋ üstine gör ne ġayret vėrür ol Ḥaḳ dostına	(Bir de baktım ki) o parlak ay (gibi olan velinin) üstüne bir nur iniyor. (Dedim ki) Allah, kendi dostunu nasıl da kayırıyor.
	1231	yatışı ḫātūn gibi līk ol cānuŋ şemsveş vėrür żiyā ḥüsni anuŋ	O güzel insan aynı bir kadın gibi yatıyordu. Güzelliği, bir güneş gibi etrafına ışık veriyordu.
	1232	istedüm anuŋ gibi kim çaġıram uyaram Ḥaḳ'dan yaŋa ḫoş ḳayġıram	Onu çağırmak ve Hak'tan taraf onu uyarayım, güzelce nasihat edeyim istedim.
	1233	ḳalḳ ʿibādet eyle yā ḫatūn dėyem nāʾimi sevmez Ḥaḳ-ı bī-çūn dėyem	"Ey kadın! Kalk da biraz ibadet et. Eşi benzeri olmayan Allah uyuyanları sevmez." demek istedim.
	1234	geldi Ḥaḳ'dan heybet-ile bir nidā ol ṣadāya cān u dil olsun fedā	(Birden bire) Allah'tan heybetli bir sesleniş işittim. O sese can u gönlüm feda olsun.
	1235	dėdiler yā Ḫıżr ādābuŋla ol şeh ḥużūrında nitekim ʿabd u ḳul	(Gayipten bir ses geldi ve) "Ey Hızır!" dediler. "O sultanın huzurunda bir kul, köle gibi edepli ol. Kölenin padişahına edebi böyle mi olur? Özel kulların en özeline/havas'ul-havas'tan olan kulumuza yaptığın hoş değil!"
[T 51b]	1236	şāha ḳuldan böyle mi olur edeb ʿabd-i ḫāṣu'l-ḫāṣa bu iş key ʿaceb	
	1237	çün ėşitdüm ol nidā-yı Ḥażret'i cānuŋ artdı dehşeti vü ḥayreti	Hz. Allah'ın seslenişini işittiğim zaman canımın dehşeti ve şaşkınlığı ziyadeleşti.
	1238	ben de ṭurdum bendeveş el ḳavşurup nāẓır oldum ḥāżır oldum göz urup	Ben de bir köle gibi ellerimi bağlayıp bekledim. Gözlerimi kapatıp (o padişahın huzurunda) hazır ve nazır oldum.
	1239	uyanup ḳalḳınca ol maḥbūbe tā Ḫıżr ḫiẓmet kerd ān maṭlūbe rā	Hz. Hızır, Hakk'ın sevgili ve makbul kulu uyanıncaya ona hizmet etti.
	1240	ḳalḳdı çün faḫrü'n-nisā ol uyḫudan oḳudı ol vaḳt duʿāsın cümleten[381]	O kadınların övüncü uykudan uyanıp o anda duasını etmeye başladı.
	1241	yaʿnī uyḫudan uyanıcak Resūl oḳur idi bu duʿāyı ol ʿadūl	O kadınların bilgesi, yiğitler meydanının cesur şahı "O adaleti çok Hz. Peygamber uykusundan uyandığında bu duayı okurmuş." dedi.
	1242	dėdi ol ḫātūnlaruŋ ferzānesi	

[380] her āyine: yaʿnī elbette T1

[381] Bu beyitte geçen dua T nüshasının derkenarında şu şekilde kaydedişlmiştir: *elḥamdülillāhilleẕī aḥyānī baʿde mā emātenī ve redde ileyye rūḥī ve ileyhi'n-nüşūr* T1

		bil ki meydā[nuñ] şeh-i merdānesi	
	1243	yorġın-ıduḳ bil eyā Ḫıżr-ı nebī ṣanma kim ḥālüŋden olmışduḳ ġabī	Ey Hızır Peygamber! Bil ki biz yorulmuştuk (o yüzden uyuyorduk). Bizi halinden habersiz sanma sakın.
	1244	ḫiẕmet-i abdālelerden ḫādime seyyid-idi ceyyid-idi ʿālime	O büyük velilerin hizmetinde olan bir hizmetkâr, nesli Hz. Peygamber'e dayanan temiz nesepli bilgin bir kadındı.
	1245	naḳl ėtmişdi fenādan bāḳiye cürʿa-yı cān ṣunmış-idi sāḳiye	Yokluktan sonsuzluk (yurduna) geçmişti. O da can kadehini (canlara ruh bahşeden) sakiye sundu.
	1246	anı defn ėdüp namāzını edā ėtmiş-idük şāhid ü ferdür Ḫudā	Onu defnedip cenaze namazını kılmıştık. Allah Teala buna şahittir.
	1247	Ḥaḳ ʿitāb ėtmedin ėy Ḫıżr-ı velī yeg degül miydi eyā ʿabdü'l-ʿalī	Ey yüce Allah'ın velî kulu Hızır! Allah Teala seni güzel bir edeple müeddep olup Hakk'ın erkân sırrı ile dolmanın daha hayırlı (olduğu konusunda) uyarmadı mı?
	1248	ḫoş edeb birle müʾeddeb olmacıḳ sırr-ı ādāb-ı Ḫudā'dan ṭolmacıḳ	
[T 52a]	1249	dėdüm ėy faḫr-i nisā-i merd-i Ḥaḳ kim beni ḳılduŋ bu dem pür-derd-i Ḥaḳ	Dedim ki: "Ey Hak dostları kadınların övüncü olan! Beni şu an Allah'ın derdi ile dopdolu kıldın."
	1250	dėgil ėy maʿşūḳ-ı maḥbūb-ı Ḫudā nūr nūruŋdan degül hergiz cüdā	Ey o nurun nurundan asla ayrı olmadığı Hakk'ın sevgilisinin maşuğu, söyle!
	1251	yoldaşuŋ mıdur senüŋ eyle beyān sırr-ı Ḥaḳḳ'ı cānuma göster ʿayān	Hakk'ın sırrı senin yoldaşınsa onu canıma açık bir şekilde göster.
	1252	dėdi yoldaşım-durur yā Ḫıżr-ı Ḥaḳ ben aŋa ol baŋa mülḥaḳdur be-ḥaḳ	Ey Allah'ın Hızır'ı! O benim yol arkadaşımdır. Muhakkak ki, ben ondan o da benden hiç ayrı değildir.
	1253	dėdüm ėy ḫātūnlara şāh-ı hüdā ben ḳuluŋa luṭf ėdüp eyle duʿā	Ben de "Ey hidayet yolunun sultanı olan kadın! Lutfedip de bu aciz kula dua et." dedim.
	1254	dėdi ol maʿşūḳveş ol müstetir *vefferallāhu naṣībek* yā Ḫıżır	Ey Hızır, o maşuk adam gibi gizlen, "Allah senin nasibini ziyadeleştirsin!" dedi.
	1255	dėdi ol ḫātūn daḫı ol er gibi ġaybet ėtmek isteyüp ol ner gibi	Bu kadın da (daha önce gördüğüm) adam gibi kaybolup gitmek istedi ve "Ey bereket sahibi Hızır! Eğer şu anda kaybolup gitsem ayıp olmaz değil mi?" dedi .
	1256	yā Ḫıżır ger ġāyibe olsam bu dem ʿayb olmaya eyā ṣāḥib-ḳadem	
	1257	böyle dėdi ġaybet ėtdi ol zamān Ḫıżr ḥayrān ėdüp oldı ḫoş revān	Böyle diyip o anda kayboldu ve Hızır'ı kendine hayran bırakıp yollara düştü.

	1258	Ḫıżr'dan sā'il èşidüp ḳıṣṣayı aldı ol merd-i Ḫudā ḫoş ḥiṣṣeyi	Soru soran o Hak adamı Hz. Hızır'dan kıssayı işitip, güzelce hissesine düşen payı aldı.
	1259	sāmiʿ olup ol velī ètdi ʿaceb bī-def ü ney raḳṣ urup ètdi ṭarab	O Allah dostu bunu işitince çok şaşırdı; def ve ney olmadan raks edip sevince boğuldu.
	1260	muṭrib-i ʿışḳ anı raḳṣān èyledi sākī-i şevḳ anı sekrān èyledi	Aşkın sâzendesi onu rakseden biri haline getirdi ve coşkunluk sakisi de onu sarhoş etti.
	1261	ol velī dèdi eyā Ḫıżr-ı nebī ki_evliyā-yı aḫfiyādan muḫtefī	O Allah dostu dedi ki: "Ey Hızır Peygamber, Hakk'ın en gizli dostlarından gizlenmiş olan,!
[T 52b]	1262	*evliyāyī* sırrına maẓhar-durur milket-i faḳr içre hep server-durur	O "Benim dostlarım…" (hadîs-i kudsîsinin) sırrına mazhar olmuş ve muhtaciyet ülkesine padişah olmuştur.
	1263	sırr-ı sırr-ı sırr-ı sırr-ı evliyāst nūr-ı nūr-ı nūr-ı nūr-ı aṣfiyāst	O, Allah dostlarının sırrının sırrının sırrının sırrıdır. O, Hakk'ın tertemiz kullarının nurunun nurunun nurunun nurudur.
	1264	Ḥażret-i Ḫaḳ'da olan maḥbūblar vuṣlat-ı Ḥaḳ'da olan maṭlūblar	Hz. Allah'ın yanında sevgili olanlar ve O'nun vuslatıyla talep edilenler; Hak aşıklarının sırrından çok daha gizli ve aşıklar zümresinden çok daha temizdir.
	1265	sırr-ı maʿşūḳ-ı Ḫudā aḫfā-durur zümre-i ʿuşşāḳdan aṣfā-durur[382]	
	1266	bunlarun da ḳuṭbı var mıdur ʿaceb dè eyā Ḥıżr-ı nebī kān-ı edeb	Ey edep timsali Hızır Peygamber!Söyle bize, acaba bunların bir kutbu var mıdır?
	1267	dèdi[383] ʿasker ola mı hiç ḫānsız[384] leşker olmaz server ü sulṭānsız	"Asker hansız (sultansız), öndersiz ve sultansız olur mu hiç?" dedi.
[OE 13b]	1268	şimdiki devr ü ʿaṣırda yā velī iʿtiḳād èt ḳavlüme dègil belī	Ey Allah dostu! Bu zamanda ve dönemde sen benim sözüme gönülden inan ve "Elbette" diyerek tasdik et.
	1269	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlānīdür cümle maʿşūḳīnüŋ ol sulṭānıdur	O, Şeyh Abdülkâdir Geylâni'dir. O tüm maşukların padişahıdır.
	1270	ḳuṭb-ı ʿuşşāk-ı hüdādur ser-te-ser ḳuṭb-ı maʿşūk-ı Ḫudā'dur ser-be-ser	O baştan sona hidayet aşıklarının ve Allah dostlarının kutbudur.
	1271	nāyib-i sırr-ı Resūlullāhdur nāyib-i nūr-ı ḥabīb-i şāhdur	O Allah Resulü'nün sırrının ve o sevgililer sevgilisinin nurunun vekilidir.

[382] 1265 OE: -T

[383] Dèdi: + kim OE

[384] ḫānsız: cānsız OE

	1272	mürşid-i kāmil mükemmil ol-durur ḳābil ü maḳbūl-i muḳbil ol-durur	O kâmil ve mükemmil bir mürşiddir. İkbal sahibinin kabul edeni de edileni de odur.
	1273	ḥüsnine ḥayrāndur anuŋ kümmelīn *raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	Kümmelinden olan Allah dostları onun güzelliğine hayrandır. Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun.
	1274	*ḳaddesallāhu ṭeʿālā sırrahum* *feyyażallāhu ʿaleynā birrehum*	Allah Teala onların sırrını yüceltsin ve iyiliklerini üzerimize saçsın, taşırsın.
	1275	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[T 53a]	1276	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
der-beyān-ı ḳāl u ḥāl ü telvīn ü temkīn-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir *raḥmetullāhi ʿaleyh*[385]			
	1277	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ aḫlāḳını diŋlegil eşvāḳını eẕvāḳını	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin ahlakını, coşkunluğunu ve (manevi) zevklerini dinle!
	1278	nice buldı ḥamd ü şükr-ile niʿam yine buldı vecd ü sekr-ile ḥikem	O hamd ve şükür ile nice nimetlere ulaştı. (Allah'ın aşkıyla) kendinden geçip sarhoş olarak nice hikmetlere muttali oldu.
	1279	maḥv-ı ʿışḳ-ile ne sekrān oldı ol ṣahv-ı sekr-ile ne şükrān buldı ol	Aşkın varlığı eritme kudreti ile kendinden geçti. Sarhoşluğun ayıklığı ile nice iyiliklere nail oldu.
	1280	şevḳ u şūr-ile nice bī-hūş olup ʿışḳ u ẕevḳ[386]-ile nice medhūş olup	Coşkunluk ve karmaşa ile nice kez aklı başından gidip aşk ve zevk ile de çoğu kez dehşete düşüp;
	1281	ḥayret-ile oldı ḥayrān ol velī sevret[387]-i sevdāda ser-gerdān velī	O Allah dostu hayret ederek Hakk'a hayran, aşkın şiddeti ile de perişan oldu.
	1282	oldı gerdūn gibi gerdān rūz u şeb nāy [u] defsiz oldı raḳṣān rūz u şeb	Gece gündüz dönen dünya gibi döndü durdu ve ney ile def olmadan raks etti durdu.
	1283	oldı hem[388] ṭolābveş nālān müdām dem-be-dem efġān ėdüp giryān müdām	Çark gibi sürekli inledi durdu, her an feryad u figan edip durdu.

[385] başlığın çevirisi: "Şeyh Abdülkâdir'in (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) telvîn (halden hale girme), temkîn (bir halde karar kılma) sözü ve durumu beyanındadır." / raḥmetullāhi ʿaleyh: raḍıyallāhu ʿanhu OE

[386] ẕevḳ: şevḳ OE

[387] sevret: ṣūret OE

[388] hem: -OE

	1284	sāḳī-i kevs̱erden içdi ol şarāb oldı ol ḡammār-ı Ḥaḳ mest ü ḡarāb	O Hakk'ın sarhoşu kevser havuzunun sakisinden bir şarap içti ve kendinden geçip perişan oldu.
	1285	bī-ḡod olup cübbeyi peymāneye rehn ėdüp[389] girdi o mest meyḫāneye	O (Hakk'ın) sarhoşu, kendinden geçerek cübbesini bir şarap kadehine rehin bıraktı ve (aşk şarabının içildiği) meyhaneye girdi.
	1286	ḳuds-i Ḥaḳ peymānesinde dem-be-dem cām-ı ḳudsi içdi ol mest-i ḳıdem	O sonsuzluk sarhoşu, Hakk'ın yüce içki kadehinden an be an kutsal (aşk) şarabını içti.
[OE 14a]	1287	hem-dem oldı ḳudsiyān-ı mey-perest urdı bunlar naʿre-i mest-i elest[390]	(İlahi aşk) şarabının mübtelası olan melekler onunla hemhal olup elest meclisinin sarhoş narasını attılar.
[T 53b]	1288	ėtdiler kerrūbīlerle zemzeme dilber ü maḥbūblarla demdeme	Mukarreb meleklerle birlikte nağme söylediler, güzeller ve sevgililerle bağırıştılar.
	1289	bezm-i Ḥaḳ'da sāḳī-i cām-ı elest şeyḫ ʿAbdülḳādir'i ḫoş ėtdi mest	Hakk'ın meclisinde, elest şarabının sâkisi Şeyh Abdülkâdir'in güzelce aklını başından aldı.
	1290	sāḳī-i bākīnüŋ ol sırr-ı ʿalī ayaġına baş ḳoyup dėdi belī	O yüce sır sahibi, sonsuzluk ile muttasıf olan yüce sakinin (Allah'ın) ayağının altına başını koyup "Elbette!" dedi.
	1291	ėtdi ol ḡammāra çün teslīm-i tām ṣundılar ṭolu ṭolu cām-ı müdām	O (ilahi aşk) şarabı satıcısına tam bir teslimiyet gösterdiği zaman ona dopdolu bir şarap kadehi sundular.
	1292	ol müdāmı nūş ėdüp ḳuṭb-ı hümām[391] şevḳ-ı ṣahbāsıyla oldı müstedām	O himmeti yüce olanların kutbu (aşk) şarabını kana kana içti ve o şarabın coşkusuyla sonsuzluğa erişti.
	1293	ʿāleme oldı anuŋ-çün ol imām ḥākim-i muṭlaḳ ser-ā-ser ve's-selām	O, bu sebepten dolayı insanlığa önder, tüm aleme baştan başa mutlak hakim oldu.
	1294	çünki ol meclisde telḳīn buldı ol cān u dilden özge telvīn buldı ol	Çünkü o bu mecliste (ilahi sırrı) öğrenip can u gönülden bambaşka hallere mazhar oldu.
	1295	ėtdi[392] deryā gibi cūş u ıżṭırāb ḳabı oldı münḳalib der inḳılāb [393]	Bir okyanus gibi coştu ve bir çok sıkıntıya katlandı. Kabı (vücûd-ı sûreti) şekilden şekile girdi.
	1296	basṭ-ı Ḥaḳ bāsıṭ olup telvīn vėrüp	

[389] ėdüp: olup OE

[390] mest-i elest: bezm-i elest OE

[391] hümām: cihān OE

[392] ėtdi: oldı OE

[393] ḳabı oldı münḳalib der-inḳlāb: baḥr-i ḥubb-i Ḥaḳ'da ol keştī-miṣāl T

		ḳabż-ı Ḥaḳ ḳābıż olup teskīn vėrüp	Allah'ın genişletmesi onu ferahlatıp onu türlü hallere vakıf ederek; Hakk'ın daraltması da ona sıkıntı verip bir halde karar kılarak; bazen O'nun yücelten (Râfî) ismine, bazen de koruyan (Hâfız) ismine mazhar oldu.
	1297	gāh Rāfiʿ ismine ālet ėdi gāh Ḥāfıẓ ismine[394] ālet ėdi	
	1298	gāh olurdı ser-te-ser[395] pür-ḥālet ol ḥālet-i Ḥaḳḳ'a olurdı ālet ol	An gelir baştan başa (harikulade) haller ile dolar ve Hakk'ın haline vesile olurdu.
	1299	gāh ġamgīn-idi gāh şādān-idi gāh pür-ġuṣṣa gehī ferḥān-idi	An gelir hüzne gark olur, an gelir bahtiyar olurdu. An gelir sıkıntı ile, an gelir neşeyle dolardı.
	1300	gāh ol mest u gehī ḥayrān-idi gāh ḫār u geh gül-i ḫandān-idi	Bazen sarhoş, bazen hayran; bazen diken gibi bazen de açılan gül olurdu.
[T 54a]	1301	gāh vāṣıl ġāh pür-hicrān-idi gāh cennet gāh pür-nīrān-idi	Bazen sevgilisine kavuşmuş gibi mutlu, bazen ayrılık ateşi ile dolardı. Bazen cennette gibi bazen de cehennem ateşi ile doluydu.
	1302	gāh olurdı maẓhar-ı nūr-ı cemāl luṭf u iḥsān menbaʿı ṣāḥib-kemāl	An gelir güzellik nurunun mazharı, an gelir lütuf ve bağış (hazinelerinin) kaynağı kemak sahibi bir zat olurdu.
	1303	gāh olurdı maẓhar-ı sırr-ı celāl[396] ḳahremān-ı ḳahr-ı ʿadl-i lā-yezāl[397]	An gelirdi azamet ve kibriya sahibi Allah'ın sırrının mazharı, (bazen de) sonsuz adalet sahibinin kahrından pay alırdı.
	1304	gāh olurdı ḳalbine cilve-i_Cemāl gāh alurdı ʿaḳlını vehm ü ḫayāl	An gelirdi gönlüne Cemâl olan Allâh'ın tecellisi zuhur eder, an gelirdi aklını vehim ve hayaller işgal ederdi.
	1305	gāh olurdı vāṣıl-ı nūr-ı viṣāl gāh firākla bulurdı key melāl[398]	An gelir vuslat nurunun kavuşanı; an gelir ayrılık (ateşiyle) hüzünlenirdi.
	1306	gāh ḳurb gāh buʿd u iftirāḳ gāh vaṣl u iştiyāḳ u geh telāk	Bazen yakınlık, bazen uzaklık ve ayrılık; bazen kavuşma ve özleyiş bazen de buluşma gerçekleşirdi.
	1307	maṭlaʿ-ı şems-i ḍuḥā bedr-i dücā geh vėrürdi ḫavf u ḫaşyet gāh recā	Sabah güneşinin doğuş yeri, karanlık gecenin dolunayı bazen korku ve haşyet bazen de ümit verirdi.

394 ismine: resmine T

395 ser-te-ser: ser-serī OE

396 celāl: cemāl OE

397 yezel: yezāl OE

398 1304 T1: -T, OE; T nüshasının derkenarına (T1) yazılmış olan bu beyit metnin akışına uyum sağladığı, anlam ve bağlam olarak metni tamamladığı için metin içerisinde yazmak uygun görülmüştür.

[OE 14b]	1308	gāh vėrürdi ḳalbine derd ü firāḳ gāh baġışlardı aŋa būs u ʿatāḳ	Bazen kalbine sıkıntı ve ayrılık ateşi düşürür, bazen de bir öpücük ile kölelikten azad ederdi.
	1309	niçe müddet ṣāḥib-i telvīn olup baʿdehu ol milket-i temkīn[399] olup	(Hz Geylânî) bir süre halden hale girdikten sonra emniyet yurduna yerleşip,
	1310	yaʿnī anuŋ ẓāhiri miṣl-i cebel buldı teskīn bāṭını baḥr-i ezel	Görünüşü bir dağ gibi oldu ve batını ise sonsuz bir deniz gibi sükunete erdi.
	1311	cismi yėr gibi anuŋ ṭutdı ḳarār ḳalbi gök gibi ėdüp Ḥaḳḳ'a firār	Bedeni yer gibi sağlam oldu, kalbi ise bir gök misali Allah'a firar etti.
	1312	yaʿnī bir dem eylemedi dil ḳarār cānı olup ṭālib-i dīdār-ı[400] yār	Ruhu güzeller güzel Allah'ın güzelliğine talip olduğu için gönlü bir an bile (belli bir halde) karar kılmadı.
	1313	ẓāhiren meskendi aŋa bu cihān bāṭınen olmışdı ʿālemden nihān[401]	Görünüşte bu dünya ona bir ev gibiydi (fakat) iç aleminde bu dünyadan gizlenmişti.
	1314	yine bu nevʿe bulup telvīn şeyḫ buldı teskīn-ile key temkīn şeyḫ	Şeyh yine bu şekilde bir renk bulup rahatladı ve sükunete erdi.
[T 54b]	1315	ẓāhiri ṭutdı anuŋ ġāyet vaḳār bāṭını oldı be-ġāyet bī-ḳarār	Görünüşü gayet ağırbaşlıydı (fakat) iç aleminde son derece kararsızdı (halden hale girerdi).
	1316	cismi ẓāhir ʿāleminde kūh[-ı] Ḳāf cānı sīmurġ-ı senī ʿālī-ṭavāf	Varlığı görünür alemde Kaf dağı gibi (heybetli), ruhu ise yüce Simurg kuşu gibi yüceleri tavaf ederdi.
	1317	şāh olup ʿizzetle teskīn buldı ol ḳuṭb olup telvīnde[402] temkīn buldı ol	O (manada) padişah olup hürmetle sükunete erdi. Alemin kutbu olup tüm bu hal değişikleri içerisinde sükûnete erdi.
	1318	mürşid-i kāmil mükemmil fi's-sebīl ḥüsni cennet ehl-i āb-ı selsebīl[403]	O bu yolda kamil ve mükemmil bir mürşid olarak güzelliği cennet ve selsebil ırmağına erişenlerdendi
	1319	şol ḳadar irşād ėtdi ḳulları cümlesinüŋ Ḥaḳḳ'a vardı yolları	O, o kadar insanı irşad etmiştir ki hepsinin yolları sonunda Hakk'ın (rızasına) ulaşmıştır.
	1320	şeyḫʿ Abdülḳādir'e oldı mürīd bī-ʿaded ḫalḳ her biri oldı ferīd	Sayılamayacak kadar çok insan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye mürid oldu ve hepsi de misli olmayan insanlar oldular.

399 temkīn: telvīn OE

400 dīdār: dildār OE

401 nihān: cehān T

402 telvīnde T1: temkīn T

403 ḥüsni cennet ehl-i āb-ı selsebīl: cānıdur *innā yedeynāhu's-sebīl* OE

	1321	bin ḥarāmī dest-i tevbe ėyledi şeyḫden hep ehl-i ceẕbe ėyledi	Bin tane harami onun eliyle tövbe etti ve onun sayesinde cezbe ehli oldular.
	1322	yaʿnī Ḥaḳḳ'a vāṣıl ėtdi ser-te-ser hep murādın ḥāṣıl ėtdi ser-be-ser	İşin özü şu ki, Şeyh Abdülkâdir Geylânî onların hepsini Hakk'ın (rızasına) ulaştırdı ve baştan sona Hakk'ın onlar üzerindeki muradını açığa çıkardı.
	1323	aŋma kim ḫāṣ u ʿavāmı *lā-yuced* oldılar pīrüŋ mürīdi *lā-yuḥad*	Şeyh'in avamdan ve havastan olan sayısız müritlerini burada tek tek saymana gerek yok.
	1324	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1325	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

ʿahdnāme-siteden-i Şeyḫ ʿAbdülḳādir ez Ḥażret-i Bārī Teʿālā *ʿazze ismuhu* heftād bār ez behr-i mekernā kerden-i ḫayrü'l-mākirīn ū rā der-du serā[404]

[T 55a] [OE 15a]	1326	rāvī-yi evfā rivāyet ėyledi ḥākī-yi aṣfā ḥikāyet ėyledi	Vefalı raviler (bu hikayeyi) rivayet etti ve tertemiz anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	1327	diŋle ėy ʿāşıḳ rivāyet nicedür aŋla ėy ṣādıḳ ḥikāyet nicedür	Ey aşık! Bu rivayet (edilen hikaye) nasıldır diye bir dinle. Ey güvenilir insan, bu hikaye ne demek istiyor hele bi anla.
	1328	şeyḫ-i ʿālem pīr-i rabbānī emīn pīr-i kāmil şeyḫ-i ḥaḳḳānī muʿīn	O güvenilir, Rabbânî şeyh ve alemin kutbu; o (müminlere) yardım eden Hak Te'âlâ'ya mensup kâmil üstat, kamil mürşid;
	1329	şeyḫ Necbüddīn dildār-ı ṣadīḳ ʿAbduḳāhir ibn ʿAbdullāh şefīḳ	Doğruluğu haslet edinmiş sevgili, şefkatli Şeyh Necibüddin Abdülkâhir ibn Abdullah,
	1330	ol ḥaḳīḳ-i ḳavl-i Ḥaḳ ḥaḳḳu'l-kelām ol ṣadīḳ-i ṣādıḳu'l-ḳavl ol imām	O Hakk'ın sözlerine mazhar olmuş, doğru sözlü, güvenilir sözün sadığı büyük önder,
	1331	şeyḫ ʿAbdülḳādir'i vāṣıf olup sırr-ı şeyḫe sırr-ile vāḳıf olup	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin vasıflarını sayıp ve sırrıyla onun sırrından haberdâr olup,
	1332	dėdi kim bir[405] Şeyḫ Ḥammād'a varup ḫak-i pāyine anuŋ yüzüm sürüp	"Bir gün Şeyh Hammad'ın huzuruna varıp onun ayağının toprağına

[404] Başlığın çevirisi: "Şeyh Abdülkâdir'in yetmiş kere Allah Teâlâ'dan -*ismi yüce olsun*- her iki dünyada *mekernâ*yı *hayrü'l-mâkirîn* kılmasına dair söz alması."

[405] kim bir: bir gün OE

	1333	gördüm anda şeyḫ ʿAbdülkādir'i oturur ol nesl-i pāk u ṭāhiri	yüzümü sürmeyi (düşündüm) ve orada o tertemiz, nesli pak Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi otururken gördüm. Şeyh Hammad ile dost olmuş ve onun sırlarının sırrına sırdaş olmuştu." dedi.
	1334	şeyḫ Ḥammād-ile hem-dem olmış ol sırr-ı esrārına maḥrem olmış ol	
	1335	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ʿaşīk fī sebīlillāh ʿuşşāḳa refīḳ	(Müminlere) ziyade ilgi ve sevgi duyan Şeyh Abdülkâdir Geylânî Allah yolundaki aşıklara dost ve arkadaştır.
	1336	maʿrifetden söyledi ḳavl-i ʿaẓīm sırr-ı Ḥaḳ'dan dėdi aḳvāl-i faḫīm	O marifet ilminden yüce bir söz söyledi ve Hakk'ın sırrından ulu haberler verdi.
[T 55b]	1337	şaṭḥ u ṭāmāt u mübāhāt ėyledi ṭumṭurāk u ṭanṭanayla söyledi	Şatahat, anlaşılmayan sözler ve övgü kelimelerini derin manalı ve görkemli bir şekilde söyledi.
	1338	kibriyā-yı Ḥaḳḳ-ıla merd-i kebīr sırr-ı ekberden ḫaber vėrdi ḫabīr	O (hakikatten) haberdar olan yüce insan Hakk'ın ululuğu ile en büyük sırlardan haber verdi.
	1339	merd-i merdān-ı meyādīn-i ezel ėtdi merdāne kelām mīr-i ecel	Başlangıcı olmayan meydanların yiğitlerinin yiğidi kaza sırrının önderi mertçe sözler söyledi
	1340	kim anuŋ gibi kelām-ı murtażā ėtmemişdi hiç velī-yi müctebā	Seçilmiş Allah dostlarından hiçbiri onun gibi makbul bir söz söylememişti.
	1341	şeyḫ Ḥammād'a bu söz geldi ʿaceb dėdi şeyḫe kim eyā kān-ı edeb	Şeyh Hammad'a bu söz çok tuhaf geldi ve Abdülkâdir Geylânî'ye "Ey edep kaynağı!" diye seslendi.
	1342	nite ʿucb-ile ėdersin sen kelām mekr-i Ḥaḳ'dan ḳorḳma mısın ėy hümām	Ey himmeti yüce! Niye gurur ve kibirle konuşursun? Allah'ın mekrinden hiç korkmaz mısın?
	1343	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol demde hemān ġayret-i Ḥaḳ ġālib olup der-zemān[406]	O anda (bu söz) Hakk'ın gayretine dokundu ve Şeyh Abdülkâdir Geylânî o anda mübarek elini göğsünün üstüne koydu ve (Şeyh Hammad'ın) sırrına dostu (olan Allah Teala'nın) sırrını gösterip "Buna gönül gözüyle dikkatlice bak. Gayb sırrına can u gönülden hazır ol." dedi.
	1344	ḳoydı[407] ṣadrına mübārek destini gösterüp sırrına sırr-ı dostını	
	1345	dėdi göŋül gözi-y-ile nāẓır ol sırr-ı ġayba cān u dilden ḥāżır ol	
	1346	ḳıl naẓar keffümde mektūb olana ṭālib ol bir laḥẓa maṭlūb olana	"Avucumun içinde yazana dikkatlice bak. Bir an da olsa istenilen şeye talib ol." dedi.

[406] 1343 T: - OE

[407] ḳoydı: ḳodı OE

[OE 15b]	1347	şeyḫ Ḥammād ol dem ol ehl-i baṣar cān göziyle ėtdi ol keffe naẓar	O basiret ehli Şeyh Hammad o anda (Abdülkâdir Geylânî'nin) avucunun içine kalp gözüyle dikkatlice baktı.
	1348	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ṣadr-ı ṣudūr keff-i pür-cūdın ol sulṭān-ı sürūr	O canların canı, saadet sultanı, saygıdeğer yüce insan Şeyh Abdülkâdir Geylânî, ve cömertlikle dolu elini kalbi temiz Şeyh Hammad'dan kaldırdı.
	1349	ṣadr-ı pāk-i şeyḫ Ḥammād'dan o dem refʿ ėtdi ol[408] refīʿ-i muḥterem	
[T 56a]	1350	şeyḫ Ḥammād ol reʾīs-i kāşifīn pīr-i ʿuşşāḳ ol enīs-i vāṣıfīn	O (yüce sırları) keşfedenlerin önderi, Hak adamlarının dostu, aşıkların kâmil üstadı Şeyh Hammad, Allah'ın güzelliğinin nurlarına nail olup sırlarına vakıf oldu ve dedi ki: "Ben bunları kalp gözüyle apaçık bir şekilde Şeyh Abdülkâdir'in avucunun içinde hakikatiyle gördüm."
	1351	maṭlaʿ olup ḥüsn-i Ḥaḳ envārına muṭṭaliʿ olup Ḫudā esrārına	
	1352	dėdi gördüm cān göziyle ẓāhiren şeyḫ keffinde bu sırrı bāṭınen	
	1353	ki Ḫudā'dan almış ol ṣāḥib-ḥużūr elde yetmiş ʿahd-nāme bī-ḳuṣūr	O huzur ve sükûn sahibi, Hak Teâlâ'dan kendisine mekr etmeyeceği ve Cemâl nurunun tecellisine mazhar edeceği hakkında kusursuz bir şekilde yetmiş adet ferman almıştır.
	1354	kim aŋa mekr ėtmeye Ḥaḳ tā ebed maẓhar-ı nūr-ı cemāl ėde eḥad	
	1355	nūr-ı Ḥaḳ oldı ṣıfātı ẕāt[409]-içün hīç tebdīl[410] ola mı[411] ol ẕāt-içün	Onun sıfatı Hakk'ın nuru oldu. Dolayısıyla o zâtın değişmesi hiç mümkün mü?
	1356	ḳaṭre baḥre düşdi ʿummān oldı hep lāşe-i ḥayvān nemeklān oldı hep	Damla denize düştü ve okyanus oldu, hayvan leşi tamamıyla tuzla kaplandı.
	1357	nūr-ı aṣla vāṣıl oldı ferʿ-i nūr ḫavfdan oldı emīn buldı sürūr	O nurun parçası, nurun aslına vasıl oldu ve saadetle korku ve endişeden emin oldu.
	1358	şāh-ı *lā ḫavfun ʿaleyhim* reh-nümūn oldı vü buldı *ve lā hum yaḥzenūn*[412]	"Onların üzerine korku yoktur!" mealinde (dile getirilen insanların) sultanı herkese rehber olup "Onlar üzülmeyeceklerdir de!" (sırrına) mazhar oldu.

[408] ètdi ol: ol ètdi OE

[409] ṣıfātı ẕāt: ṣıfāt-ı ẕāt OE

[410] tebdīl: tebeddül OE

[411] olamı: olmaya OE

[412] **lā ḫavfun ʿaleyhim ve lā hum yaḥzenūn**: "Onlara korku yoktur. Ve onlar üzülmeyeceklerdir de." Beyitteki iki iktibas da Yunus Sûresi'nin "Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de." mealindeki 62. ayetinde geçmektedir.

	1359	naḳd-i vaḳti oldu ecl-i ḥikmeti şeyḫ ʿ Abdülḳādir'üŋ gör ḳudreti	Tüm vaktini hikmetin sebebine hasretti. Şeyh Abdükâdir'in kudretina bak li
	1360	ācilüŋ sırrını ʿācilde görüp sırr-ı ʿuḳbāyı bu dünyāda bulup	Uzak gelecekte gerçekleşecek olanın sırrını hemen görüp, ahiret sırrını bu dünyada bularak,
	1361	ḳuṭb-ı ʿālem buldı çün baḥr-i viṣāl oldı cānı ḳulzüm-ı āb-ı zülāl	Alemin kutbu (Şeyh Abdülkadir) vuslat denizini bulunca ruhu o mükemmel suyun okyanusuna dönüştü.
	1362	ol fenā fillāhda buldı beḳā sırr-ı nūrına anuŋ olmaz fenā	O Hak'ta fani olup sonsuzluğa ulaştı. Onun nurunun sırrı artık yok olmaz.
[T 56b]	1363	oldı çün ʿayn-i żiyā-ı şems-i ḥaḳ[413] āfitābdan tāb olmaz hīç şaḳ	O Hak güneşinin nur hüzmesi olduğu zaman (nasıl ki) parlak ay ışığından ayrı olmaz (o da Hak'tan ayrı değildir.)
	1364	çünki oldı ʿayn-i nūr-ı ẕü'l-celāl ol cemāl ü ol viṣāle yoḳ zevāl	O yücelik ve ululuk sahibi Allah'ın nurunun kaynağı olduğu için onun güzelliği ve vuslatına nihayet yoktur.
	1365	çünki oldı Ḥaḳḳ-ıla ḥaḳ ḳuṭb-ı dīn ḫavf-ı Ḥaḳ'dan luṭf-ile olur emīn[414]	O dinin sultanı Allah'ın (emri) ile dosdoğru olduğu için O'nun lutf u keremi ile de korku ve hüzünden emin oldu.
	1366	zīre Ḥaḳ oldı aŋa yār u muʿīn ḳurb-ı Ḥaḳ'da oldı şāh-ı āminīn	Çünkü Allah ona dost ve yardımcı oldu. Hakk'a yakın olanlar arasında sadıkların sultanı oldu.
	1367	baʿdehu ol şeyḫ Ḥammād ol hümām şeyḫ ʿ Abdülḳādir'e ėdüp kelām	Daha sonra himmeti yüce Şeyh Hammad, Şeyh Abdülkâdir'e gelip şöyle dedi: "Ey ümmetin imamı! Artık sana karşı hiçbir şüphem yoktur. Bundan sonra kıyamete kadar da (bu hakikatte) hiçbir zorluk olmadığını ilan et!"
[OE 16a]	1368	dėdi kim lā beʾse baʿdeh ėy imām söylegil lā beʾse baʿdeh tā ḳıyām[415]	
	1369	*ẕālike faḍlullāhi yuʿṭī men yeşāʾ* *rabbi ẕü'l-faḍli'l-ʿaẓīm ve'l-kibriyā*[416]	Bu yüce fazilet ve kibriya sahibi olan Allah'ın nimetidir ve dilediğine verir.
	1370	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.

413 şemsü'l-ḥaḳ: şems-i ḥaḳ OE

414 emīn T1: hemīn T

415 tā ḳıyām: ḳıl kelām OE

416 1369: Beyitte "İşte bu, Allah'ın lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, büyük lütuf sahibidir." mealindeki Cum'a Sûresi 4. ayeti iktibas edilmiştir.

	1371	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
pürsīden-i ehl-i ḥaḳ Şeyḫ ʿAbdülḳādir *rāḍıyallāhu ʿanhu* ki kudām vaḳt dānistī ki ez [e]hlullāh şüde ve velīyullāh geşte ve cevāb fermüden-i Şeyḫ Muḥyiddīn merdān-ı Ḥaḳ rā *ḳaddesallāhu sırrahum*[417]			
[T 57a]	1372	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e[418] merdān-ı Ḥaḳ ṣordılar ʿışḳ-ile pür-derdān-ı Ḥaḳ	Hakk'ın derdi ile dolu Allah adamları (bir gün) Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye aşkla bir soru sordular.
	1373	ki nite bildüŋ velī olduġuŋı kim vilāyet nūr-ıla ṭolduġıŋı	Allah dostu olduğunu ve velayet nuru ile dolduğunu nasıl anladın?
	1374	ḳanḳı vaḳtde[419] ḥāṣıl oldı saŋa ʿilm tā veliyyullāh olup bulduŋ ḥilim	(Bu hakikatin) bilgisi hangi zamanda sana aşikar oldu? Ne zaman Allah dostu olup yumuşak huy sahibi oldun?
	1375	dė bize bir ḳaç ʿalāmet yā velī çünki sensin maẓhar-ı Ḥayy u ʿAlī	Ey Allah dostu! Bize bunların alametlerini anlat. Çünkü sen Hayy (diri) ve Alî (yüce) olan Allah'ın (tecellilerine) mazhar olmuş birisin.
	1376	dėdi vardum on yaşumda[420] sinde ben ḫānemüzden çıḳup ėy ehl-i zimen	Ey bu zamanın insanları! Ben on yaşıma varınca evden çıkıp,
	1377	mektebe varduḳca emlāk-i Ḫudā ṣaf ṣaf olup dört yanumda bā-ṣafā	Medreseye giderken Allah'ın melekleri mutluluk ile dört bir yanımda saf saf olup, bana her an görünürlerdi ve ben de onları her zaman görürdüm.
	1378	baŋa olurlardı[421] her laḥẓa ʿayān ol melekleri görürdüm her zamān	
	1379	mekteb oġlancıḳlarına dāʾima ol melāʾik eyleyüp ṣavt u ṣadā	Melekler medresedeki çocuklara sürekli seslenirlerdi.
	1380	dėrler-ėdi ėy ṣabīler *ensiḥū* eyleyüp taʿẓīm cümle *ifraḥū*	Ey çocuklar hepiniz hürmetle "…" derlerdi.

[417] Başlığın çevirisi: "Hak ehlinin Şeyh Abdülkâdir'e -*Allah ondan razı olsun*- Allah dostu ve Hak ehli olduğunu ne zaman bildiğini sorması ve Allah adamı Şeyh Muhyiddin'in -*Allah onun sırrını takdis etsin*- onlara cevap vermesi beyanındadır."

[418] ʿAbdülḳādir'e: ʿAbdülḳādir OE

[419] vaḳtde: ḥīnde OE

[420] yaşumda: yaşında OE

[421] olurlardı: olur ėdi OE

	1381	tā saʿādet bulasız siz *ṭarrīḳū li'veliyillāh taʿẓīmen lehū*	"Allah dostuna olan saygı ve hürmetinizdan dolayı bu yolda huzur ve mutluluğa erişesiniz." derlerdi.
	1382	yine bir gün ḫocaya[422] oldum revān bir kişiye[423] yoldaş olup ol zamān	O zamanlarda yine bir gün, birine arkadaş olup (ders görmek için) hocaya gidiyordum.
	1383	pes[424] bile vardı benümle mektebe ol-daḫı ṣan ṭālib oldı maṭlaba	O da benimle birlikte medreseye geldi ve sanki o da istenilen şeye talip oldu.
	1384	ol meleklerden ėşitdi ol daḫı bu kelāmı benüm-içün ol saḫī	O cömert kişi de benim için meleklerden bu sözü duydu.
[T 57b] [OE 16b]	1385	ol firişţehlere dėdi bu ġulām ne ṣabīdür ki aŋa bunca kelām	Köle, meleklere "Bu nasıl bir çocuktur ki ona bu kadar söz söyleyip saygı gösteriyor ve hayranlıkla onu yüceltiyorsunuz?" dedi.
	1386	söyleyüp eylersiz aŋa iḥtirām muḥteşem ṭutup ėdersiz iḥtişām	
	1387	ol meleklerden biri vėrdi cevāb dėdi Ḥażret'de budur[425] ʿālī-cenāb	Meleklerden biri şöyle cevap verdi: " Bu çocuk Hazret-i Allah'ın yanında şanı çok yüce biridir. Onda yüce bir asalet vaki olacaktır. Tertemiz şöhretinde ise çok yüce bir bağış ve ikram gizlidir."
	1388	olacaḳdur bunda bir şān-ı ʿaẓīm şān-ı pākinde hem iḥsān-ı faḫīm	
	1389	olısardur ṣoŋra bu merd-i kerīm hem kerāmet ṣāḥibi şāh-ı ḥalīm[426]	Bu ikram ve ihsan sahibi yiğit, yumuşak huylu sultan keramet sahibi olacaktır.
	1390	hem degüldür bu ṣabī ehl-i ḫaṭā Ḥaḳ'dan olısar buŋa faẓl u ʿaṭā	Bu çocuk hata ve yanlış bir şey yapmamıştır. Ona Hak'tan bir ikram ve ihsan olacaktır.
	1391	bir[427] ʿaṭā kim menʿ yoḳ artuḳ aŋa bir[428] kerem kim mekr yoḳ öŋden ṣoŋa	O öyle bir bağış ve ihsandır ki onu kimse engelleyemez. Öyle bir ikram ki bir hile eseri olduğu da düşünülemez.
	1392	ḳurb u vuṣlat kim aŋa buʿd olmaya bir viṣāl-i Ḥaḳ ki hicrān bulmaya[429]	O (Hakk'a) öyle bir yakınlık ve vuslat (kazanacak) ki (bir an bile O'ndan)

[422] ḫocaya: ḫ̆āceye OE

[423] kişiye: kimesne OE

[424] pes: - OE

[425] ḥażretde budur: ḥażret bu-durur OE

[426] ḥalīm: ʿalīm OE

[427] bir: bu OE

[428] bir: bu OE

[429] bulmaya: olmaya OE

			uzak kalmayacak. Hakk'a visali (öyle kuvvetli olacak ki) O'ndan hiç ayrılmayacak.
	1393	bir cemāl-i bā-kemāl-i ẕü'l-celāl muḥtecib olmaz aŋa vėrüp melāl	O, yücelik sahibinin kemali ve güzelliği ondan perdelenip onu üzüntüye gark etmez.
	1394	ol melāʾikden ėden sāʾil suʾāl evliyādanmış ol sulṭān-ı ricāl	O meleklere soru soran kişi, Allah adamlarının sultanı (meğerse) Hak dostuymuş.
	1395	kim o şeh abdāl-ı Ḥaḳ'danmış tamām pādişāh-ı vaḳt-ımış hem ol imām	O sultan ve önder olan kişi (meğerse) Hakk'ın özel kullarından olup zamanının sultanıymış.
	1396	bu ʿalāmetdür yaḳīn bildüm hemān ben velī olduġuma hem bī-gümān	Bu alametlerden sonra kesin ve şüphesiz olarak Allah dostu olduğumu anladım.
	1397	ṣoŋra ḳırḳ yıl geçdügi ḫīnde hemān ol velīnüŋ sırrı oldı key ʿayān	Sonra bu olayın üzerinden kırk sene geçti ve o Allah dostunun sırrı aşikar oldu.
[T 58a]	1398	bir ʿalāmet daḫı budur diŋleŋüz bu kerāmet sırrını key aŋlaŋuz	(Allah dostu olduğuma) bir alamet daha şudur ki dinleyiniz ve bu kerametin sırrını iyi anlayınız.
	1399	kim ṣabāvet ʿāleminde ben ṣabī key ṣaġīr-iken olup gāhī ġabī	Ben çocukluk zamanında aklı her şeye ermeyen bir çocuk iken,
	1400	şehrimüzde ḫalkuŋ eṭfālin görüp yiltenüp anlar-ile [ḫoş] yüğirüp	Yaşadığım şehirde insanların çocuklarını görüp, onlarla güzelce koşup oynamaya heves ederek,
	1401	ister-ėdüm kim ṣabīlerle ḳamu luʿb u kaʿb oynayadum ėy māh-rū	Ey ay yüzlü! Ben de o çocuklarla birlikte çeşitli oyunlar oynamak istiyordum.
	1402	ėşidürdüm ol zamān bir ḳavl-i ḫūb ḳāʾil-i ġaybīden ėy yār-ı ṭarūb	Ey zariflerin sevgilisi! O anda ben gaybdan konuşan çok güzel bir söz işitirdim.
	1403	dėrler-ėdi yā mübārek her zamān ḳaçar-ėdüm ḫavf ėdüben ben[430] hemān	Her zaman bana "Ey mübarek!" diye seslenirlerdi. Ben de hep (bu sesi duyduğumda) korkarak kaçardım.
	1404	ḫāʾif olup gizlenürdüm ḫānede vālidem yanında ol kāşānede	Korkmuş bir şekilde evde annemin yanında saklanırdım.
	1405	şimdi el-ān ḫalvetümde bu kelām ėrişür semʿüme her dem ve's-selām	Demem o ki, şu zamanda artık bu sözü yalnız kaldığımda her an işitiyorum.
[OE 17a]	1406	yā mübārek dėyüp eylerler nidā cān fidā olsun saŋa ẕī ḫoş-ṣadā	"Ey mübarek!" diyerek seslenirlerdi. Ey güzel sesin sahibi! Sana canım feda olsun.

[430] ben: èy OE

	1407	bir ʿalāmet daḫı budur *ismeʿū itteḳū min heybetillāh itteḳū*	Size (velayetime ait) bir alamet daha söyleyeceğim, dinleyin! "Allah'ın haşyet ve heybetinden korkun ve sakının!"
	1408	nevcüvān-ėdüm velī pīr-i ḫıred ki ḳabūlüme benüm yok hīç red	Delikanlıydım ama bilginlerin hocasıydım. Benim kabul ettiklerimi hiç kimse reddetmezdi.
	1409	çün seyāḥat berrine[431] seyyāh-ıdum hem semāḥat baḥrine sebbāḥ-ıdum	Gezip görülecek olan yeryüzünde çokça gezip dolaşan, cömertlik denizinde de usta bir yüzücü iken,
	1410	dėrler-ėdi cānib-i Ḥaḳ'dan yaŋa[432] ėşidürdüm dem-be-dem bir ḫoş nidā	Hak tarafından her an güzel bir ses duyardım. Bana "Ey delikanlı! Ben seni kendim için seçtim, yetiştirdim." şeklinde çok güzel ve latif sözler söylerlerdi.
[T 58b]	1411	*v'eṣṭanaʿtuke li-nefsī*[433] yā[434] ġulām zī maḳāl-i ḫūb u zī raʿnā kelām	
	1412	ḳavl-i[435] Ḥaḳḳ'ı sāmiʿ olurdum velī ḳāʾili görmezdüm olmazdum[436] celī	Hakk'ın sözünü duyardım fakat sözü söyleyeni göremediğim için tecellilere mazhar olamazdım.
	1413	bir ʿalāmet daḫı *ez men bişnevīd* ki anuŋ sırrına hīç olmaz *nedīd*	Benden bir alamet daha dinleyin ki onun sırrını daha önce hiç kimse görmemiştir.
	1414	ben mücāhid olduġum ezmānda ḫoş müşāhiddüm bu sırr-ı cānda	Allah yolunda cihat ettiğim zamanlarda bu ruh sırrına güzelce şahitlik etmiştim.
	1415	otururken ḫalvet içre gāh gāh ġaflete varurdum ol-dem pādişāh	Yalnız başına kaldığım vakit zaman zaman gaflete düşerdim fakat o sultan bana haşmet ve heybetiyle güzelce seslenirdi ve o güzellik ruhumun kulağına ulaşırdı.
	1416	heybet-ile ėder-ėdi ḫoş ḫiṭāb semʿ-i cānuma gelürdi müsteṭāb	
	1417	şeş cihetden ol münezzeh ẕü'l-celāl dėrdi yā ʿAbd-i Kadīr-i ẕi'l-celāl	"Ey! Celal sahibi Kâdir'in kulu! O yücelik ve ululuk sahibi altı yönden de münezzehtir." derdi.

[431] birrine: baḥrine OE

[432] yaŋa: baŋa OE

[433] **v'eṣṭanaʿtuke li-nefsī**: "Ben seni kendim için seçtim, yetiştirdim." anlamına gelen ifade TâHâ Sâresi'nin 41. ayetinden iktibas edilmiştir.

[434] yā: èy OE

[435] ḳavl: ṣavt OE

[436] olmazdum: olmazdı OE

	1418	*mā ḫalaḳtük li'n-nevm*[437] yā ʿabd-i Ḥaḳ aç gözüŋi uyma vechullāha baḳ	Ey Allah'ın kulu! Biz seni uyuyasın diye yaratmadık! Gözünü aç, uyuma! Allah'ın güzelliğine bak.
	1419	ger geçerse[438] hefte vü māh u sene gelmesün hergiz saŋa nevm u sine	Haftalar, aylar, seneler geçse de sana uyku ya da uyuklama hiç uğramasın.
	1420	rāżı olmazdı ki[439] ımızġanmaġa[440] rāḥat[441] uyḫusına[442] bir dem ḳanmaġa	Allah Teala onun bir an dahi uyuklamasına, rahat bir uykuya doymasına razı olmazdı.
	1421	hem daḫı Ḥażret'den olurdı nidā kim aŋa ervāḥ-ı pāk olsun fidā	Ona Hazret-i Allah'tan bir nida ulaşırdı ki o (nidaya) tertemiz olanların ruhları feda olsun.
	1422	şeyʾ-i mevcūd olmadın daḫı seni ben severdüm ez ezel bil ėy senī	"Ey övgüye layık olan! Sen daha yaratılmamıştın ve ben seni ezelden beri seviyordum, bunu bil. Şimdi artık bir varlığın var, sakın gaflete düşme. Rabbini tanı ve cahillerden olma. Âgâh ol ve sakın gaflete düşme. Eğer bir olan Allah'ı seviyorsan vahdete ulaş. Ne zaman padişah uyanık olsa (gaflete düşüp) uyuyan kullarından rahatsız olur."
	1423	şimdi şeyʾ olduŋ çü ġāfil olmaġıl ʿālim ol rabbüŋi cāhil olmaġıl	
[T 59a]	1424	uyanuḳ ol varma hergiz ġaflete vāḥidi sevdüŋse varġıl vaḥdete	
	1425	pādişāh çün her zamān bīdār[443] ola nāyim olan ḳuldan ol bī-zār ola	
	1426	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[OE 17b]	1427	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
el-ḥikāye			
	1428	rāvī-yi esʿad rivāyet ėyledi	Saadet ehli raviler rivayet etti ve övülmüş anlatıcılar da (bu menkıbeyi) tahkiye ettiler.

[437] **mā ḫalaḳtük li'n-nevm:** "Biz seni uyku için yaratmadık." ifadesi kaynaklarda Abdülkâdir Geylânî için söylenmiş bir söz olarak geçmektedir.

[438] ger geçerse: gün geçerdi OE

[439] ki: + Ḥaḳḳ OE

[440] ġanmaġa: ġanem OE

[441] rāḥat: + olup OE

[442] uyḫusına: uyḫuya OE

[443] bī-dār: bī-zār OE

		ḥākī-yi Aḥmed[444] ḥikāyet ėyledi	
	1429	şehr-i Baġdād içre bir şeyḫ var-idi şeyḫ Ṣadaḳa dėrler-ėdi yār-idi	Bağdat şehri içerisinde herkese dost olan Şeyh Sadaka adında bir şeyh vardı.
	1430	geldi bir gün şeyḫ ʿAbdülḳādir'e nāẓır ola tā ki nesl-i ṭāhire	(Bu zat) bir gün tertemiz nesebin sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi görmek için onun huzuruna geldi.
	1431	gördi bir cemʿiyyet-i raḥmet o pīr cemʿ olmışlar meşāyıḫlar[445] ḫabīr	Kâmil üstat, büyük şeyhlerin birlikte oturup (hikmetlerden) haberdar olunduğu bir rahmet topluluğu gördü.
	1432	muntaẓırlar şeyḫ ʿAbdülḳādir'e hep mülāzımlar o nūr-ı bāhire	(O şeyhlerin) hepsi Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye bakıyor ve o mutlak nura hizmet ediyorlardı.
	1433	tā çıḳa ol ʿārif-i ʿirfān-ı Ḥaḳ luṭf ėdüp ol muḥsin-i iḥsān-ı Ḥaḳ	Ta ki o Hak irfanının arifi, ihsanının samimi kulu çıkıp lutfetti ve o bir içimlik su (gibi olan Şeyh) marifet bilgisinden (gönüllere hikmet) damlata da (Orada bulunanların) ruhları ve gönülleri hikmet havuzuna dönüşe.
	1434	maʿrifetden reşḥ ėdüp[446] āb-ı zülāl cān u diller ḥavżı ola mālemāl	
	1435	şerbet-i lafẓ-ı[447] zülāli şekkerī sükr vėrüp ḳalmaya hīç şek eri	Akıcı ve şeker gibi sözünün şerbeti, onları sarhoş ederek onlardan şüphe sahibi kimse bırakmasın.
[T 59b]	1436	ser-te-ser ʿaṭşānı reyyān eyleye ehl-i ʿaḳlı[448] cümle sekrān eyleye	Susuzluktan kavrulmuş (gönülleri) suya kandırıp akıl ehli kimseleri sarhoş ede,
	1437	şeyḫ Ṣadaḳa daḫı oldı muntaẓır intiẓārına olup ol müfteḫir	Şeyh Sadaka da bu yaşananlara dikkatlice baktı ve iftiharla onun gelmesini beklemeye başladı.
	1438	bir zamāndan soŋra şeyḫ-i nām-dār çıḳdı devlet-ḫaneden ol kām-kār	O şan ve şöhret, devlet ve ikbal sahibi kâmil üstat bir zaman sonra saadet evinden çıktı.
	1439	yaʿni ʿAbdülḳādir el-Cīlī hümām şeyḫlere raḥmet ėdüp vėrdi selām	Yani Himmeti yüce Şeyh Abdülkâdir Geylânî (o meclisteki) kâmil üstatlara merhamet gösterip selam verdi.
	1440	çünki kürsī üzre şeyḫ ėtdi suʿūd şükr ėdüp hep ėtdiler Ḥaḳḳ'a sücūd	Şeyh kürsüye çıktığı zaman şükrederek hep birlikte Allah'a secde ettiler.

444 Aḥmed: emced OE

445 meşāyıḫlar: meşāyıḫ hep OE

446 ėdüp: ėde OE

447 luṭf: lafẓ OE

448 ʿaḳlı: Ḥaḳḳ'ı OE

	1441	hīç tekellüm ėtmedi ol mīr-i ḥāl maẕhar-ı nūr-ı tecellī-yi cemāl	O güzellik tecellisi nurunun mazharı olan ehl-i hâlin piri hiç konuşmadı.
	1442	emr-i ḳārī ėtmedi hem ol kerīm oḳuya ḥāfıẕ zi Ḳurʾān-ı ʿaẕīm	o kerem sahibi, Yüce Kur'ân'ın hafızı okusun diye Kur'ân okuyucusuna emir de vermedi
	1443	tā ki tefsīr ėde ol ṣāḥib-maḳāl sırr-ı teʾvīli beyān ėde beḥāl[449]	Böylece o söz sahibi onu açıklayıp, o hal üzere te'vil sırrını aşikar etsin,
	1444	ḫalḳı ṭutdı ser-te-ser vecd-i[450] ʿaẕīm ʿışḳ u şevḳ[451] u ẕevḳ[452] u ḥālāt-ı faḫīm	Tüm halkı baştan başa yüce bir istiğrak, aşk, coşku, zevk ve büyük (manevî) haller sardı.
	1445	kimi ḥayrān kimi giryān oldı hep kimi sekrān kimi biryān oldı hep	Onlardan kimi şaşakaldı kimi ağlamaya başladı, kimi sarhoş oldu kimi yandı kavruldu.
	1446	dillerin tennūr-ı nār-ı ʿışḳda ėtdiler biryān ḳamusı ṣıdḳda	Hepsi gönüllerini aşk ateşinin ocağında sadakatle yakıp kavurdu.
[OE 17b]	1447	şeyḫ Ṣadaḳa buldı hem dilde[453] ṭarab ḳudretine şeyḫüñ ėtdiler ʿaceb	Şeyh Sadaka da gönlünde bir sürûr hissetti ve Şeyh'in kudreti karşısında şaşırıp kaldılar.
	1448	ki tekellüm ėtmedi şeyḫ-i zamān ḳārī Ḳurʾān oḳumadı bī-gümān	Zamanın kutbu (bu sırada) hiç konuşmuyordu. Okuyucu da bu sırada Kurân okumuyordu.
[T 60a]	1449	bu ne ḥāletdür ki ṭārī oldı key bu ne mestlikdür içilmedi çü mey	Bu nasıl bir haldir ki birden bire belirdi? Hiç şarap içilmediği halde bu nasıl bir sarhoşluktur?
	1450	Bu [ne] vecddür kim vücūdı ṭutdı hep bu ne ʿışḳdur kim bular buldı ṭarab	Bu nasıl bir kendinden geçmedir ki tüm varlığı kuşattı? Bu nasıl bir aşktır ki herkes sevinç ile doldu?
	1451	şeyḫ Ṣadaḳa çün bunı fikr ėyledi sırr-ı ḳalbi içre ḫoş ẕikr ėyledi	Şeyh Sadaka bunu iyice düşündüğü vakit kalp sırrı içinde güzelce tefekkür etmeye başladı.
	1452	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e maʿlūm olup şeyḫ Ṣadaḳa fikri hep mefhūm olup	Şeyh Sadaka'nın düşündükleri Abdülkâdir Geylânî'ye apaçık malum olup, onun halini keşfiyle anladı ve "Ey filanca! Sana bu sırrı güzelce açıklayayım mı?" dedi.
	1453	keşf-i ḥāl ėtdi vü dėdi yā fulān vėreyin saŋa bu sırdan ḫoş beyān[454]	

[449] beḥāl: o ḥāl OE

[450] vaḥd: vecd OE

[451] şevḳ: ẕevḳ OE

[452] ẕevḳ: vecd OE

[453] buldı dilde hem: dilde hem buldı OE

[454] beyān: nişān OE, T1

	1454	bu idi bil işbu ḥalāta sebeb kim bu ḫalḳ vecd-ile ėtdiler ṭarab	İnsanların bu hallere girip, kendinden geçerek saadete ermesine sebep olan şey şudur;
	1455	şeyḫ Ṣadaḳa şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ḫoş teveccüh ėtdi şems-i zāhire	Şeyh Sadaka güzelliğinden nur, kemalinden parıltı bulmak için o parlak güneş (gibi olan) Abdülkâdir Geylânî'ye güzelce yöneldi.
	1456	tā żiyā bula cemālinden anuŋ tā senā bula kemālinden anuŋ	
	1457	beyt-i maḳdisden mürīd-i pāk-cān bir adımda geldi bunda bu zamān	Gönlü temiz bir mürid Beyt-i Makdis'ten oraya bir adımda geldi.
	1458	tāʾib oldı bu yėdi envārdan ṭoldı ḳalbi ser-be-ser esrārdan	Bu tevbe eden yedi nurdan biri oldu ve kalbi baştan sona (Hakk'ın) sırları ile doldu.
	1459	ol müsāfir oldı çünkim mīhmān ol ġarībe biz de olduḳ mīzbān	O misafir olup bir yolcu olduğu zaman biz de o garip, kimsesiz kişiye sahip çıktık.
	1460	ol żiyāfetden ṭoyundı ḥāżırūn sāmiʿūn u ḳāniʿūn u ṭāmiʿūn	Orada hazır bulunanlar, dinleyenler, kanaat edenler ve (daha fazlasına) tamah edenlerin hepsi bu ziyafetten (gönüllerini) doyurdular.
	1461	maʿrifetden sīr oldı sāyiḥūn rākiʿūn u sācidūn u āmirūn	Seyyahlar, rükû edenler, secde edenler ve yöneticiler marifete doydular.
[T 60b]	1462	vecde geldi kāmilīn u ḫāşiʿīn şevḳe ṭaldı ʿāmilīn u ḫādimīn	Kamiller ve haşyet sahipleri kendinden geçti. Amel eden ve hizmet edenler de coşup taştılar.
	1463	şeyḫ Ṣadaḳa bunı ėdüp istimāʿ buldı cānda ʿışḳ u ẕevḳ-ile semāʿ	Şeyh Sadaka bunu duyunca aşk ve zevki ruhunda işitti.
	1464	şeyḫ Ṣadaḳa dėdi nefsinde o dem key taʿaccüb ėdüp ol ehl-i ḥarem	O harem ehlinden olan Şeyh Sadaka o anda çok şaşırıp kendi kendine şöyle dedi:
	1465	beyt-i maḳdisden bir adımda hemān şehr-i Baġdād'a gele bir rāz-dān	O anda (hakikat sırlarına) sırdaş olan biri Beyt-i Makdis'ten bir adımda Bağdat şehrine geldi.
	1466	ol neden tevbe ėder ola ʿaceb şeyḫden daḫı ne ėder ol ṭaleb	"Acaba o neden tövbe ediyor ve Şeyh'den ne istiyor? O saadet ehli aciz kişinin Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye ne ihtiyacı var acaba?" (diye içinden geçirdi).
	1467	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ne iḥtiyāc ėder ola ol faḳīr-i ehl-i tāc	
	1468	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī hemān kāşif-i esrār-ı dil ṣulṭān-ı cān	Ruhun padişahı, gönül sırlarının kaşifi, gizli sırları bilen Şeyh Abdülkâdir Geylânî bu sırrı keşfiyle bilip şöyle dedi: "O niyaz ehli şundan
	1469	keşf-i sırr ėdüp dėdi dānā-yı rāz tevbe andan eyler ol ehl-i niyāz	

			dolayı tevbe eder, o kadri yüce ve aciz insan havaya bir adım atarak buraya geldi. Yaptığı hatadan dolayı hemen tövbe etti ve attığı adımlardan beri olup huzura kabul edildi.
	1470	ḫaṭve kim atdı hevāya ol ḫaṭīr bir adımda geldi yaʿnī ol faḳīr	
	1471	ol ḫaṭādan ṭāʾib oldı benden ol ḫaṭveden fāriġ olup oldı ḳabūl	
	1472	min baʿad ol ḥāle ėtmeye şurūʿ ḫaṭveyi bile ḫatā hergiz rücūʿ	Kurtuluşa eren kişi, bundan sonra bir daha bu hal ile hallenmeye ve attığı adımı hata bile; bir daha asla geri dönmeyip ve durumunu düzeltmeye çalışıp saadete ulaşa.
	1473	ėtmeye bir daḫı ol ṣāḥib-felāḥ ḥalini ıṣlāḥ ėdüp bula ṣalāḥ	
	1474	iḫtiyācı ol-durur yā şeyḫ-i dīn şeyḫ ʿAbdülḳādir'e anuŋ hemīn	Ey dinin önderi! Onun Şeyh Abdülkâdir'e olan ihtiyacı (şu sebepledir):
[T 61a]	1475	ḫażret-i Ḥaḳḳ'a muḥabbet ėy refīḳ nice olur cān u dilden ḫoş ṭarīḳ	Ey dost! Hazret-i Allah'a can u gönülden muhabbet (etmek) ne güzel bir yol (olduğunu bilmesi),
	1476	rāh-ı ḥubbullāha tā ėde sülūk zīre *en-nāsu ʿalā dīni'l-mülūk*	Allah Teala'ya muhabbet etme yolunda ilerlemesi, (çünkü) "İnsanlar sultanlarının dini üzeredirler."
	1477	tā benüm gibi muḥibb-i Ḥaḳ ola iki ʿālemde özi muṭlaḳ ola	Tâ ki benim gibi bir Hak aşığı ve dünyada da ahirette de özü saf olsun.
	1478	baʿdehu ėtdi kelāma ḫoş şurūʿ sāmiʿīn oldı aŋa aṣl u fürūʿ	Şeyh bundan sonra güezelce sohbet etmeye başladı ve küçük büyük herkes ona kulak kesildi.
	1479	söyledi esrār-ı ʿirfāndan kelām rūḥına olʿārifüŋ olsun selām	(İnsanlara) marifet sırlarından bahsetti. O arifin ruhuna selam olsun.
	1480	bu ʿaceb vaḥdet-durur sen bilmiş ol noḳṭa-i sırr-ı hüviyyet ṭuymış ol[455]	Şunu bil ki bu vahdet sırrı pek acayiptir. Hakikat sırrının noktasını da duy.
	1481	ol maḳāli cümle taḥrīr eyledüm[456] ehl-i faḍlı ol niʿamdan ṭoyladum[457]	O sözlerin hepsini burada yazdım ve fazilet ehlinin (gönlünü) bu nimetlerle doyurdum.
	1482	şeyḫ elfāẓın teberrükdür déyü naẓm ėtmeyüp neṣir yazdum ḳamu	Şeyh'in sözlerini teberrüken nazma çekmeyip hepsini nesir olarak yazdım.
	1483	şeyḫ ʿAbdülḳādir ėtdügi kelām kim ʿArab dilinde budur ve's-selām	Şeyh Abdülkâdir Geylânî Arapça olarak söylediği sözler işte bunlardır, selametle!

[455] 1480: -T

[456] eyledüm: eyledi OE

[457] ṭoyladum: ṭoyladı OE

ḳāle'ş-şeyḫu ʿAbdulḳādir el-Cīlānī raḍiyallāhu ʿanhu ene seyfī meşhūrun ve ḳavsī mevtūrun ve nibālī mufevviḳatun ve sihāmī ṣāyibetun ve rumḥī muṣavvibun ve feresī müsricun en nārullāhi'l-mūḳadah ene sellābu'l-aḥvāli ene baḥrun bilā-sāḥilin en delīlü'l-vaḳti ene'l-mütekellimü fī ġayri ene'l-maḥfūẓu ene'l-maḥfūẓu yā ṣavvām yā ḳavvām yā ehle'l-cibāli dükket cibālukum. yā ehle'ṣ-ṣavamiʿ huddimet ṣavāmiʿkum aḳbilū ilā emrin min emrillāhi ene emrun min emrilllāhi, yā beyyināti'ṭ-ṭarīḳ, yā ricālu yā ebṭālu yā abdālu yā eṭfāl. helummū ve ḫuẕū ʿani'l-baḥrilleẕī lā sāḥile lehū yā ġarīriyyu ente vāḥidun fi's-semāi ve ene vāḥidun fi'l-arżi. Yuḳālu lī beyne'l-leyli ve'n-nehāri sebīʿne merreten ve ene iḫtertuke ve li-tusniʿa ʿalā ʿaynī bi-ḳālī. Yā ʿAbdelḳādir tekellem li-yeseʿa minke yuḳālu lī yā ʿAbdelḳādir bi-ḥaḳḳī ʿaleyk küll bi-ḥaḳḳī ʿaleyk eşrib bi-ḥaḳḳī ʿaleyk tekellem ve emintüke mine'r-redd.[458]

[T 61b] [OE 18b]	1484	zī kelām-ı ḥaḳḳ u zī ḳavl-i ḥaḳīḳ zī maʿārif ʿārifi şāh-ı ṣadīḳ	(Bu söz) ne güzel ve ne hakikatli bir sözdür. O ne sadık bir sultan ve ne çok marifet bilgisine sahip bir ariftir.
	1485	zī meʿānī zī ḥikem sırr-ı daḳīḳ ki_olmış ol tevfīḳ-i hādīye refīḳ	Güzel manalar ve hikmetler ile çok ince, derin sırlar; hidayet yolunun ışığı olan (Abdülkâdir Geylânî'ye) arkadaş, yoldaş olmuştur.
	1486	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1487	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[T 62a]	1488	rāvī-yi vāfī rivāyet ėyledi ḥākī-yi ṣāfī ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) vefa sahibi raviler rivayet etti, (gönlü) temiz anlatıcılar da tahkiye etti.
	1489	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī emīr maṭlaʿ-ı şems-i Ḫudā māh-ı münīr	

[458] çev. "Abdülkadir Geylani -*Allah ondan razı olsun*- buyurdu ki; ben meşhur bir kılıç, gergin bir yay, isabetli ve hedefe varan bir ok, düzgün (veya düzeltici) bir mızrak, eyerli bir at, Allah'ın ﷻ yakıcı ateşi, hallere vakıf olan, zamanın rehberi, başkalarıyla muhatap olan, korunmuş kişiyim. Ey dağ (manastır) halkı, ey dağ halkı dağınızı koruyun. Ey dağ (veya manastır) ehli dağlarınız harap oldu haydi Allah'ın ﷻ emirlerinden bir emre gelin ve ben Allah'ın emrinden bir emirim. Ey adamlar, ey cengaverler, ey abdallar, ey çocuklar haydi gelin ve sahili olmayan denizden istifade edin. Ya (ġaririyyu?) sen gökte teksin ben ise yerde. Ey Abdülkadir! Gece gündüz bana günde yetmiş defa gözümün önünde olasın diye seni seçtim denilir ve ey Abdülkadir bana konuş ki sen den yayılsın denilir ve yine bana ey Abdülkadir benim hakkım senin üzerindedir. Üzerinde olan hakkımdan ye iç, seni reddedilmekten emin kıldım denilir."

			Hakk'ın güneşinin doğuş yeri ve nur saçan bir ay olan sultan Şeyh Abdülkâdir Geylânî, marifet bilgisinden değerli sözler söyledi ve Allah dostları içerisinde (kendisine verilen nimetlerle) övünenlerden oldu.
	1490	maʿrifetden ḫoş maḳālāt ėyledi evliyā içre mübāhāt ėyledi	
	1491	şeyḫ Muḥyiddīn'üŋ aḥvālin ėşit gör ne söyler sırr-ı aḥvālin ėşit	Şeyh Muhyiddin'in hallerini dinle! Gör ki onun (manevi) hallerinin sırrı ne söyler, işit!
	1492	ben umūr-ı ḫalḳdan key ʿāriyem[459] aṣfiyāya ḥākim ü hem vāliyem	Ben avamın işlerinden uzağım, Allah'ın tertemiz kullarına da sultan ve valiyim.
	1493	ben ʿuḳūl-i aṣfiyādan berterem evliyā vü etḳiyādan bihterem	Ben Hakk'ın tertemiz kullarının akıllarından daha üstünüm. Tüm Allah dostları ve takvaya ulaşanlardan daha yüceyim.
	1494	ėtdiler cümle ricāl-i Ḥaḳ rücūʿ[460] sāyir olup *ve's-semā ẕāti'l-burūc*[461]	Hak adamlarının hepsi bu yaşananları izleyerek (Hakk'a) döndüler ve burçlarla dolu semada dolaştılar
	1495	ṣıdḳ-ı dilden çün mücāhid oldılar nūr-ı miʿrācı müşāhid oldılar	Onlar can u gönülden gayret edenlerden oldukları vakit mirac nuruna şahit oldular.
	1496	çün[462] menāzil ḳaṭʿ ėdüp bulup viṣāl oldılar nūr-ı cemāl-i ẕü'l-celāl	Onlar (yüce) menzilleri geride bırakıp vuslata eriştikleri zaman; izzet, yücelik sahibi olan Allah'ın güzelliğinin nuru oldular.
	1497	cān göziyle ėtdiler çünkim naẓar ẓāhir oldı bunlara sırr-ı ḳader	(Onlar meselelere) kalp gözüyle dikkatlice baktıkları zaman kader sırrı onlara aşikar oldu.
	1498	buldılar vuṣlat ḳader esrārına maṭlaʿ oldılar ḳamu envārına	Kader sırrına mülaki olup tüm nurların doğuş yeri haline geldiler.
	1499	ġıll u ġışdan dillerin pāk ėtdiler *ʿurvetü'l-vuṣḳā*ya imsāk ėtdiler	Gönüllerini kin ve fesattan temizleyip sapasağlam bir kulpa tüm varlıkları ile yapıştılar.
	1500	çü temessük ėtdiler *ḥablü'l-metīn* oldılar fārūḳ-ı furḳān-ı mübīn	Onlar kopmaz, sağlam bir ipe sarıldıkları zaman apaçık Furkân'ın hakkı batıldan ayıran (neferleri) oldular.

[459] ʿāriyem: ʿāliyem OE

[460] rücūʿ: ʿurūc OE

[461] **ve's-semā ẕāti'l-burūc**: "Burçlarla dolu göğe andolsun." mealindeki Buruc Sûresi 1. ayetten iktibas yapılmıştır.

[462] çün: çoḳ OE

[T 62b]	1501	bağladı ḳudretlerin ḥabl-i ḳader evliyā ḥadd-i ḳaderden hīç güzer	Kader ipi onların güç ve kuvvetlerini bağlayıp sınır koydu. Allah dostları kaderin sınırlarının dışına hiç çıkmadılar. Onların hepsi kadere teslim oldu ve baştan sona Allah adamları oldular.
[OE 19a]	1502	ėtmediler[463] cümle teslīm-i ḳader oldılar merdān-ı Ḥaḳ hep ser-te-ser	
	1503	bunları çün ḥākim-i hükm-i ḳażā ėyledi maḥkūm u meʾmūr-ı rıżā	Takdir kararının hakimi onları rızanın memuru ve mahkumu yaptığı zaman,
	1504	emr ḳıldı āmir-i emr-i ḳader nehy ḳıldı nāhiy-i sırr-ı ḳader	Kader emrinin amiri buyurdu ve yine kader sırrının yasaklayıcısı da yasak koydu.
	1505	ḥükmine maḥkūm u meʾmūr oldılar sırr-ı serrā-y-ile [464] ile mesrūr oldılar	Onun hükmüne (tereddütsüz) mahkum ve memur oldular ve saadet sırrı ile kendilerinden geçtiler.
	1506	cebr-i cebbāriyyete mecbūr hep ki cezā-i saʿyine meşkūr hep	Onlar dilediğini dilediği gibi yapan Allah'ın hükmünü uygulamaya mecbur olarak gayretlerinin karşılığına hep şükrettiler. .
	1507	saʿy u himmetle kişi aʿlā olur himmeti aʿlā[465] olan evfā olur	Kişi himmet ve gayretle çok yüce makamlara ulaşabilir. Himmeti yüce olan kişi de çok vefalı biri olur.
	1508	evliyā çün vāṣıl oldı bā-ḳader cümle ol menzilde ḳaldı ser-te-ser	Allah dostları kaderleri gereğince (Hakk'a) kavuştuğu zaman hepsi baştan sona o makamda kaldılar.
	1509	çün ḳader ḥükmine oldı vāṣılīn oldı ser-ḥadd-i ḳaderde vāḳıfīn	Kader hükmüne kavuşanlardan oldukları vakit kaderin sınırlarına vakıf kişiler oldular.
	1510	līk ben saʿy-ile oldum ḥad-küşā kūy u çevgānum-durur sırr-ı ḳażā	Ancak ben gayret ile sınırları aştım. Kader sırrı benim top ile sopamdır.
	1511	olmışam hem saʿy-ile sāḥib-duʿā *leyse li'l-insāni illā mā saʿā*[466]	Ben gayretle duası makbul biri oldum. (Çünkü) "İnsan için ancak çalıştığı vardır."
	1512	emr-i *udʿūnī*-yle Ḥaḳḳ'a dāʿiyem	"Bana Dua edin!" emri ile sürekli Allah'a dua ederim. "İcabet et!" sırrına da can u gönülden bağlıyım.

[463] ètmediler: ètdiler OE

[464] serrā: esrār OE

[465] aʿlā: evfā T

[466] **leyse li'l-insāni illā mā saʿā:** "İnsan için ancak çalıştığı vardır." mealindeki Necm Sûresi 39. ayetten iktibas yapılmıştır.

		istecib[467] sırrına cândan sāʿiyem	
	1513	çün duʿāma isticābet ėrişür hādiyem ḫalḳa hidāyet ėrişür	Benim duama karşılık verildiği için bir yola gösterici olarak halkı hidayet yoluna ulaştırırım.
[T 63a]	1514	çün mülāḳī olasız aṣḥābına şāh-rāh içre ḳamu aḥbābına	Şeyh'in sohbet arkadaşları ve tüm sevdikleriyle yolda karşılaştığınızda,
	1515	dönderüp yoldan oları ol zamān şeyḫlerine bile olasız revān	O zaman onları yollarından çevirip beraberce şeyhlerine doğru yola koyulun.
	1516	şehr-i Ṭufsūnc'da çün[468] şeyḫi görüp ḫiẕmetine bendeveş yüzler sürüp	Tufsunc şehrinde o kâmil üstadı görüp, bir köle gibi hizmetine yüz sürdüğünüz zaman,
	1517	bizden ėdüŋ[469] ʿAbduraḥmān'a selām sırr-ı ḳudretden aŋa eyleŋ[470] kelām	Bizden Şeyh Abdurrahman'a selam söyleyin. Ona kudret sırrından birkaç kelam edin.
	1518	ʿAbdurahmān'a dėyüŋ yārān-ı mā[471] seniŋ-içün dėdi ėy şeyḫ-i ṣafā	Şeyh Abdurrahman'a deyin ki: "Saadet şeyhi (Şeyh) senin için 'O bizim sevdiğimizdir!' dedi"
	1519	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'em maẓhar-ı sırr-ı Ḫudā-yı ḳāhirem	Kahir olan Allah'ın sırrının mazharı Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'yim,
	1520	şol ki derkātda[472] muḳīm ola müdām göremez Ḥażret'deki ṣāḥib-maḳām	Her zaman aşağı seviyelerde oturup duran Şeyh'deki makam sahibini göremez.
	1521	ol ki Ḥażret'de ṭuta menzil tamām göremez maḫdaʿ daki ḳuṭb-ı hümām	Tamamıyla Hazret'te menzil tutan kimse de (hile ve desise ile dolu) küçük odadaki himmeti yüce olanların kutbunu göremez.
	1522	ben o maḫdaʿ menzili mehtābıyam āfitāb-ı vaḥdetüŋ hem ṭābıyam	Ben o gizlenmiş olan makamın dolunayıyım. Birlik güneşinin de nuruyum.
	1523	bāb-ı setr-i ḳurb-ı Ḥaḳ'dan dāḫilem ḫaricem hem ol ḳapuda fāḍilem	Hakk'ın yakınlık perdesinin kapısından içeri girdim. Ben o

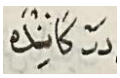
[467] **udʿūnī; istecib:** "Rabbiniz şöyle dedi: "**Bana dua edin, duânıza cevap vereyim**. Bana kulluk etmeyi kibirlerine yedirememeyenler aşağılanmış bir hâlde cehenneme gireceklerdir." mealindeki Mü'min Sûresi 60. ayetine telmih yapılmıştır.

[468] çün: -T

[469] èdüŋ: èdüp OE

[470] eyleŋ: èdüŋ OE

[471] yārān-ı mā: yārān u mā OE

[472] derkātda: T

			kapının dışında olsam dahi fazilet sahibi biriyim.
	1524	ehl-i[473] rüʾyet ḫoş-muḳarreb bendeyem ʿarşiyem ferşde velī efkendeyem	Rü'yet ehli ve (Hakk'a) güzelce yakınlaşmış bir köleyim. Yeryüzünde arş ehlindenim fakat aciz ve muhtaç biriyim.
	1525	ol sebebden göremezsin sen beni senden aḫfāyem eyā şeyḫ-i senī	Ey övülenlerin şeyhi! Senden ziyadesiyle gizlendiğimden dolayı beni göremezsin.
	1526	ben saŋa vėrdüm o sırdan ḫoş nişān bu beyāndur ehl-i Ḥaḳḳ'a key ʿayān	Ben sana o sırdan güzel bir alamet bıraktım. Bu izah da Hak adamlarına ziyadesiyle aşikardır.
[T 63b]	1527	ḫażret-i Ḥaḳ'dan aŋa[474] inʿām olup luṭf-ı Rab'den cānuŋa ikrām olup	Hazret-i Allah'tan ona nimetler verilip, lutfundan canına ihsan edilip;
	1528	şol fulān ḫilʿat ki vėrildi saŋa ben çıḳarmışdum anı ėy bā-vefā	Ey vefa sahibi! Şu sana verilen kaftanı (üzerimden) ben çıkarmıştım.
	1529	daḫi şol vaḳtde fulā[n] gicede bil ḫilʿatüŋ benden vėrildi aŋlaġıl[475]	Bil ki, (sana verilen bu) kaftanın şu gece ve şu saatte benden sana verildiğini anla.
	1530	Ḥaḳ rıżāsı ḫilʿat-ėdi ol saŋa aŋla sırr-ı ḳudreti batġıl[476] taŋa	Allah'ın rızası sana verilen bir kaftandı. Kudret sırrını anla hayrete gark ol.
	1531	ol zamān teşrīf-i feṯḥ-ėdi tamām on iki biŋ evliyā-yı bā-merām[477]	O vakit bu (manevi) açılışın şerefli gelişi tamam olmuştu. On iki bin murat sahibi evliya dergahta bu velayet kaftanını edeple giydi.
	1532	bile ḫilʿatlendi dergāh içre heb ki_ol vilāyet ḫilʿat-ėdi bā-edeb	
	1533	saŋa teşrīfe imāret[478] ėy şerīf bu-y-ıdı bil bā yakīn sen ėy ẓarīf	Ey şerefli ve zarif insan! Kesin bir bilgi ile bil ki, Senin teşrifinin emâresi sana benim elimde verilen kaftan ve Hak nuru güzelliğinin cübbesiydi.
	1534	saŋa destümden vėrilen ḫilʿatüŋ cübbe ėdi nūr-ı Ḥaḳḳ'ı ṭalʿatüŋ	
	1535	rengi sebz ėdi vü hem aŋa ṭırāz sūre-i iḫlāṣ-idi ėy ehl-i rāz	Ey sır ehli (dostum)! (O cübbenin) rengi yeşildi ve ihlas sûresi onun ziynetiydi.

473 ehl: ol OE

474 aŋa: saŋa OE

475 anlaġıl: èy ḫoca

476 batgıl: bilgil OE

477 bā-merām: bā-tamām OE

478 teşrīfe imāret: teşrīf-i imāret OE

	1536	cübbenüŋ nışfına dek mektūb-idi *ḳul huvallāh* ser-be-ser maṭlūb-idi	Cübbenin bir yarısına kadar, baştan sona "De ki! O Allah'tır." (ayeti) yazılmıştı.
[OE 23b]	1537	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ṣāḥib-naẓar sırr-ı aṣḥābına vėrdi çün ḫaber	O (Hakk'ın nuru ile) nazar eden Şeyh Abdülkâdir Geylânî bu haberi sohbet arkadaşlarının sırrına söylediği zaman, din kardeşleri ve ahbapları Şeyh'in elini öpmek için Tafsunc'a gittiler.
	1538	dest-būs-ı şeyḫ içün iḫvān-ı dīn gitdiler Ṭafsūnc'a yārān-ı dīn	
	1539	tā risālet sırrın irsāl[479] ėdeler şeyḫ Muḥyiddīn'i ifżāl ėdeler	Peygamberlik sırrını iletmek ve Şeyh Muhyiddin Geylânî'yi ihsan etmek için,
[T 64a]	1540	yolda buluşdılar aṣḥāba ḳamu dėdiler sırrı ol aḥbāba ḳamu	Yolda (Şeyh Abdurrahman'ın) ihvanlarıyla karşılaştılar ve o sevgili kardeşlerine tüm bu sırları söylediler.
	1541	şeyḫ-i kāmil ʿAbd-i Raḥmān'a maḳāl şeyḫ ėtdügin dėdiler bī-melāl	Şeyh'in kamil Şeyh Abdurrahman'a söylediği sözü onlara mutlulukla söylediler.
	1542	döndiler Ṭufsūnc'a dervīşler vardılar ol şeyḫe hep dil-rīşler	O gönlü yaralı dervişler Tafsunc'a dönüp Şeyh Abdurrahman'ın huzuruna vardılar.
	1543	ʿAbd-i Raḥmān ḫiẕmetine çün tamām vāṣıl olup ėtdiler cāndan selām	Hepsi birlikte Şeyh Abdurrahman'ın huzuruna vardıkları zaman ona gönülden selam verdiler.
	1544	şeyḫ ʿAbdülkâdir'üŋ ḳavlin ḳamu vėrdiler şeyḫe ḫaber çün ėy ʿamū	Ey amcam! Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin sözlerinin tamamını Şeyh Abdurrahman'a haber verdikleri zaman,
	1545	ʿAbd-i Raḥmān ėdüp anı istimāʿ şevk-i cāndan raḳṣ urup ėtdi semāʿ	Şeyh Abdurrahman onu duyup ruhunun coşkusuyla raks edip sema etti ve dedi ki: "O apaçık nurun dolunayı ve nurların güneşi Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'm! O Hakk'ın sadık dostu, muhakkak ki doğru söyler. Onun sözü de fiili de sırrı da haktır, Hakk'ındır.
	1546	dėdi Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üm şems-i envār bedr-i nūr-ı bāhirüm	
	1547	girçek ėydür ṣādıḳ-ı Ḥaḳ *ḳad ṣadaḳ* ḳavli ḥaḳdur fiʿli ḥaḳdur sırr-ı Ḥaḳ	
	1548	ḳuṭb-ı ekmel vaḳtinüŋ sulṭānıdur şāh-ı efḍal evliyā ḫāḳānıdur	O kutupların en mükemmeli ve vaktinin sultanıdır. Fazilet ehlinin padişahı ve Allah dostlarının hakimidir.
	1549	ṣāḥib-i taṣrīfdür bī-şek yaḳīn ġavṣ-ı Ḥaḳ'dur nāʾib-i rūhü'l-emīn	O kesin ve şüphesiz olarak tasarruf sahibidir. O Hakk'ın gavsı ve ruhü'l-emînin vekilidir.

[479] irsāl: iẓhār OE

	1550	ḳādir-i ḳudret-durur Yezdān gibi rāḥim-i raḥmet-durur Raḥmān gibi	O Rahman olan Allah Teala gibi kuvvet ve kudret, merhamet ve rahmet sahibidir.
	1551	Ḥaḳ'dan özge kimse bilmez ḥālini enbiyā aŋlar anuŋ aḳvālini	Onun halini Allah'tan başka kimse bilemez ve sözünü ancak peygamberler anlayabilir.
	1552	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[T 64b]	1553	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
		el-ḥikāye	
	1554	rāviyān-ı şevḳden mervī-durur ḥākiyān-ı ẕevḳden maḥkī-durur	(Bu menkıbe) coşup taşan ravilerden rivayet ve neşe ile dolu anlatıcılardan tahkiye edilmiştir.
	1555	diŋle ʿışḳ-ile rivāyet eyleyem aŋla ṣıdḳ-ile hikāyet eyleyem	(Ben de sana bu menkıbeyi) aşk ile rivayet edeyim de dinle; sadakatle sana anlatayım, anla!
	1556	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı Ḫudā evliyā vü aṣfiyāya reh-nümā	Hakk'ın kutbu ve velisi, Allah dostlarına ve O'nun tertemiz kullarına yol gösterici Şeyh Abdülkâdir Geylânî "Mutluluk ve baht, beni görüp kalbi nur ile dolan şu ikbal sahibi kula olsun." dedi.
[OE 24a]	1557	dėdi devlet baḫt ol muḳbil[480] ḳula beni göre nūr-ile ḳalbi ṭola	
	1558	daḫı gör anı gör anı ol göre yediye dek görüben yüzler süre	(Sözlerine devamen dedi ki) beni göreni gören, onu göreni gören ve böylece yedinci kişiye kadar görüp yüzler süren,
	1559	beni gören gibi ṭūbā ol ḳula vėrile cennetde ṭūbā ol ḳula	(Bu silsilede olan) mutluluk sahibi her bir kula cennette Tûbâ ağacı nasip olsun.
	1560	Muḥyī miskīn daḫı maḥrūm olmaya ol niʿamdan nūş ėdüp merḥūm ola	Bu aciz Muhyî de o manevi nimetlerden mahrum olmasın ve onlardan kana kana içip rahmete nail olsun.
	1561	şeyḫ ʿAbdülḳādir'i görenlerüŋ ol cemāl-i Ḥaḳḳ'a yüz sürenlerüŋ	O Hakk'ın cemal tecellisi Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi görenler ve (eteğine) yüz sürenlerin yedinci kuşağını gören Muhyî'nin babasıdır. Muhyî de onun güzelliğini sayısız kere seyretti.
	1562	yėdisini görene[481] Muḥyī veled oldı vü gördi cemālin bī-ʿaded	

[480] muḳbil: müʾmin OE

[481] gör ne: görine OE

	1563	şeyḫ Yaḥyā'dur gören yėdinciyi ʿilm-i baḥridür dėren[482] ol inciyi	Yedinciyi gören Şeyh Yahyâ'dır. O inciyi toplayan ilminin uçsuz bucaksız denizidir.
	1564	Muḥyī dür ol vālid-i pāke veled ḥamdülillāh kim naṣīb ėtdi Aḥad	Muhyî o tertemiz babanın çocuğudur. Allah'a hamd u senalar olsun ki bir ve tek olan Allah (onun çocuğu olmayı bana) nasip etti.
[T 65a]	1565	fāyiżidür Muḥyi'nüŋ feyżi velī Muḥyī andan aldı hem feyżi velī	O Allah dostu, Muhyî'nin feyzine feyiz verendir. Muhyî tüm feyiz ve bereketini ondan almıştır.
	1566	şeyḫ Yaḥyā Ḳādirīler mihteri Muḥyī nüŋ şeyḫi-durur dīn serveri	Kadirîlerin önderi ve din adamı olan Şeyh Yahya Muhyî'nin de mürşididir.
	1567	ʿilm-i esrār-ı ledünde feyżi hem Muḥyi'nüŋ üstādıdur ėy muḥterem	Ey bahtiyar kişi! Onun feyzi ledün sırlarının bilgisinde(n)dir. O Muhyî'nin de hocasıdır.
	1568	vālidi şeyḫi vü üstādı daḫı şeyḫ Yaḥyā'dur biḥamdillāh aḫī	Ey kardeşim! Şeyh Yahya, Allah'a hamdolsun ki (Muhyî'nin) hem babası, hem hocası hem de mürşididir.
	1569	feyżī olmaḳ aŋa muḫlişdur tamām rūḥına olsun ṣalāt-ile selām	Feyiz ve bereket sahibi olmak sadece ona mahsustur. Ruhuna dua ve selam olsun.
	1570	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol Ḥaḳ serveri etḳiyā vü aṣfiyānuŋ mihteri[483]	Hakk'ın imamı, Allah dostlarının ve tertemiz kullarının önderi Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	1571	şeyḫ ʿAlī bin Heytī-y-ile yār olup maẓhar-ı Ḥaḳ maḫzen-i esrār olup	Şeyh Ali bin Heytî ile arkadaş, Hakk'ın mazharı ve sırların hazinesi olup; Allah dostu Mâruf-ı Kerhî'nin nuruna doğuş yeri olarak mezarına gittiler.
	1572	gitdiler Maʿrūf-ı Kerḫī gürına maṭlaʿ olup ol velīnüŋ nūrına	
	1573	tā ziyāret ėdeler ol serveri şāhid olalar o bedr-i enveri	O kâmil üstadı ziyaret edip o en parlak dolunayı seyretmek için yanına gittiler.
	1574	çünki ḳabre vardılar zāyir olup sırr-ı Maʿrūf'ı o dem sāyir olup	Ziyaretçi olarak kabrine gidip Mâruf-ı Kerhî'nin sırrını o anda seyrendenlerden oldukları zaman, o şerefli güneş, sadakat semasında zarif bir dolunay olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî, Mâruf-ı Kerhî'ye güzelce selam verdi ve o zarif ruh sahibine güzel sözler söyledi.
	1575	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol şems-i şerīf āsumān-ı ṣıdḳda bedr-i laṭīf	
	1576	vėrdi ḫoş Maʿrūf-ı Kerḫī'ye selām ėtdi ol rūh-ı laṭīfe ḫoş kelām	

[482] dèren: dizen OE

[483] mihteri: serveri OE

	1577	dėdi yā Maʿrūf yā ehle's-sümū senden oldum bir derece ilerü	"Ey makamı yüce Mâruf! Ben senden bir makam daha ilerideyim." dedi.
[T 65b] [OE 24b]	1578	geçdi bir müddet bunuŋ üstine çün şeyḫ ʾAlīyle geldi yine_ol[484] ẕū-fünūn	(İrşad) sanatlarının sahibi (Şeyh) bunu söyledikten bir zaman sonra Şeyh Ali ile birlikte geldi.
	1579	Şeyḫ Maʿrūf'ı ziyāretėyledi ki selām vėrüp yine ol söyledi	Şeyh Mâruf-ı Kerhî'yi ziyaret etti ve selam verip şöyle söyledi:
	1580	dėdi yā Maʿrūf senden ilerü geçmişem iki derece ėy ulu	"Ey yüce Mâruf-ı Kerhî! Senden iki makam daha öne geçtim."
	1581	şeyḫ Maʿrūf aldı bu kez ḫoş selām şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ėtdi kelām	Şeyh Mâruf Kerhî bu defa (Şeyh'in) selamını güzelce aldı ve ona şöyle söyledi:
	1582	dėdi yā ehl-i zamānuŋ seyyidi ser-te-ser ḫalḳ-ı cihānuŋ ceyyidi	Ey zamanındakilerin efendisi, dünyadaki tüm insanların en güzeli!
	1583	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol sırr-ı ḳadīr ḥākim-i milk-i velā nūr-ı baṣīr	Yakınlık yurdunun sultanı, basiret nuru ve kudret sırrı Şeyh Abdülkâdir Geylânî!
	1584	dėdi aṣḥābına bir gün ol velī cümle ʿālem aŋa dėmişdür belī	O Allah dostu ve tüm insanların kendisine 'Elbette' diye karşılık vermişleverdiği yüce kişi bir gün arkadaşlarına şöyle dedi:
	1585	baŋa teslīm oldı emlāk-i ʿIrāḳ hep cemālüme ėderler iştiyāḳ	Bana Irak toprakları bana teslim oldu (tasarrufu bana verildi). Onlar hep benim güzelliğime hasret duyarlar.
	1586	geçdi bir müddet anuŋ-çün üstine nāẓır-ı ʿışḳ-ile ol Ḥaḳ dostına	Bu söylediklerinin üstünden bir zaman geçti ve aşkın gözetleyicisi ile o Allah dostuna, o eşi benzeri bulunmayan Hak adamlarının kutbu, yücelik sahibi Allah'ın nuru Şeyh Abdülkâdir şöyle söyledi: "Bir zamanlar Irak halkı hep birlikte bana teslim olup (intisap) ettiler."
	1587	dėdi ol ḳuṭb-ı ferīd-i bī-miṣāl[485] şeyḫ ʿAbdülḳādir ol nūr-ı celāl[486]	
	1588	bir zamānda dėmiş-ėdi ki ʿIrāḳ baŋa teslīm oldı hep bi'l-ittifāḳ	
	1589	şimdi el-ān baŋa teslīm oldı arż baŋa oldı pes iṭāʿat ḫalḳa[487] farż	Şimdi tüm yeryüzü bana teslim oldu ve bundan sonra halkın bana itaat ve ittibası farz oldu.

[484] ol: -OE

[485] ferīd-i bī-miṣāl: ferīd ü bī-miṣāl OE

[486] celāl: cemāl OE

[487] ḫalḳa: Ḥaḳḳ'a OE

	1590	şarḳ u ġarb u kevn[488] ü deşt ü berr ü baḥr ḫalḳ-ı ʿarż u hem semā vü ehl-i dehr[489]	Doğu da batı da, kainat da çöl de, toprak da deniz de; yeryüzünün ve gökyüzünün sakinleri ve zamanın insanları,
[T 66a]	1591	cümlesi taḥt-ı taṣarrufda-durur ehl-i ḳurb u ehl-i birr ü ehl-i ḥur	Hakk'a yakın olanlar, iyiliğe ulaşanlar ve cennet ehli de hepsi benim tasarrufum altındadır.
	1592	evliyādan hīç eḥad ḳalmadı hem ger faḳīr ü ger emīr ü muḥteşem	Allah dostlarının acizi, sultanı ve heybetlisi hiçbiri kalmadı ki, benim huzuruma gelip selam vererek "Ey sultan! Sen tüm insanların kutbusun." demesinler.
	1593	geldiler baŋa ḳamu vėrüp selām dėdiler sensin şehā ḳuṭb-ı enām	
	1594	ben dėdüm ėy ʿāşıḳīn ü ṣādıḳīn naṣṣ-ı ḳavlümi oluŋ siz sāmiʿīn	Ben de "Ey aşıklar ve sadıklar! Sözümün hükmünü dinleyin." dedim.
	1595	Ḥaḳ ḳatında olmışam ġāyet hümām ḳuṭb baŋa ḫādim ü yāḫud ġulām	"Ben Allah katında himmeti yücelerden oldum. Tüm kutuplar benim ya hizmetkârım ya da kölemdir."
	1596	zī şehen-şāh-ı velī ḳuṭb-ı imām rūḥına olsun ṣalāt-ile selām	O Allah dostlarının sultanı ve din önderlerinin kutbu (Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin) ruhuna dua ve selam olsun.
	1597	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1598	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

ḳāle'ş-şeyḥ ebū'l-Ḳāsım b. Ebī Bekr Aḥmed el-Bagėdādī: küntü fī vaktin ektubu ʿani'ş-şeyḫ ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu yetekellemu bihi ʿale'l-kürsiyyi mimmā ketebtu min kelāmihi fī şehri'l-Muḥarremi'l-ḥarem senete iḥdā ve sittīne ve ḫamse miete ḳavluhu: ḳalbī fī meknūni ʿilmillāhi. fī rivāyetin ʿani'l-ḫalḳ meleke ʿalā bābi'l-Ḥaḳḳī Sübḥānehū ḳıbleten li külli vāridin min ehli zemānihī vāṣılun min verāi'l-aġlāḳi ʿalā bisāti'l-ḳurbi cālisün. Ve'l-melikü'l ferdu lehū muvānisun muttaliʿun ʿalā esrāri'l-ḫalīfeti. Nāẓırun ilā vücūhi'l-ḳalbi ḳad ṣafāhu'l-ḳḫalḳa ʿan denesi rüʾyeti sivāhu ḥattā sāra levhan yunḳalu ileyh mimmā fi'l-levhi'l maḥfūzi ve süllime ileyhi ezimmete umūri ehli zemānihī ve ṣarrafehū an ʿatāʿihim ve ve menʿihim ve ḳāle lehu bi lisāni'l-gaybi enneke'l-yevme ledeynā mekīnun emīn ve eḳaʿdehū meʿa ervāḥi'n-nebiyyin ʿalā dikketin beyne'd-dünyā ve'l-āḫireti beyne'l-ḫalḳi ve'l-ḫālıḳi beyne'ẓ-ẓāhiri ve'l-bāṭını beyne mā

[488] kevn: kūh OE

[489] dehr: derd OE

yudriku ve mā lā yudriku ve ceʿale lehū erbaʿate vucūhin, vechun yenẓuru bihī ile'd-dünyā ve vechun yenẓuru bihī ile'l-āḫireti ve vechun yenẓuru ile'l-ḫalḳi ve vechun yenẓuru ile'l-ḫālıḳi ve sayyerahū ḫalefehu fī arżıhī ve ʿavālemihī fe iẕā enbehe bihī emran ḳalbuhū min sūretin ilā sūretin ve min heybetin ilā heybetin ve nāyibu enbiyāihī ve emīnu memleketihī fī vaḳtihī ve li-külli yevmin ve leyletin selāle mie ve sittūne naẓraten ileyh. ḳāle eş-şeyḫ Ebu'l-Ḳāsım ʿÖmer b. Mesud el-Bezzār ve'ş-şeyḫ Ebū Ḥafs ʿÖmer el-Keymātī ḳāne şeyḫāni eş-şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu bi yemşi fi'l-hevā'i ʿalā ruʿūsi'l-eşḥādi fī meclisihī ve yeḳūlu mʿattala'ş-şemsu ḥattā tusellime ʿaleyye ve tuḫbirunī bimā yecrī fīhā ve yecīu'ş-şehru ileyye ve yusellimu ʿaleyye ve yuḫbiruni bimā yecrī fīhi ve ʿizzetī rabbī enne's-sue'dāe ve'l-eşḳıyāe leyuʿridūne ʿaleyye ve en yeʿbū aynī fi'l-levhi'l-maḥfūzi ve ene ġāyisun fi ebḥāri ʿilmillāhi ve müşāhedeti. Ene ḫüccetullāhi ʿaleykum ene nāibu Rasūlihī ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ve vārisihī fi'l-arżi tecīu's-sünnete ileyye ve tusellimu ʿaleyye. ḳāle eş-şeyḫu ḳudvetü'ş-şihābüddīn Ebū Ḥafs Muḥammed ʿÖmer b. Sehrūrī eş-şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu ʿale'l-kürsiyyi bi-medresetihī küllü nebiyyin ʿalā ḳademī nebiyyi ve ene ʿalā ḳademī ceddī ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem illā vażaʿtu ḳademī rafaʿal-Muṣtafā ṣallalāhu ʿaleyhi ve sellem ḳademen illā vażaʿtu ḳademī fi'l-mevżiʿ elleẕī rafaʿa ḳademehu minhu illā en yekūne ḳademen min aḳdāmihi'n-nübüvveti fe-innehū lā sebīle ilā en yenālehu ġayra nebiyyī ḳāle eş-şeyḫu'l-ʿārif ebū Muḥammed b. İdrīs el-Yaʿkūbī semiʿtu eş-şeyḫ ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu el-insü lehum meşāyiḫu ve'l-cinnu lehum meşāyiḫu ve ene şeyḫu'l-külli. ḳāle semiʿtuhu fī marażi mevtihi yeḳūlu lā velādete beynī ve beynekum ve beyne'l-ḫalḳi baʿde mā beyne's-semāi ve'l-arżi velā taḳyisūnī bi-eḥadin velā taḳyisūnī ʿalā eḥadin. ḳāle semiʿtuhu fīhi eyḍan yeḳūlu li-veledihi ʿAbde'l-cebbār ente nāimun ev mütenebbihun mūtū fī vaktin intebihhum. ḳāle'l-ḥāfiẓ ebū Muḥammed ʿAbdu'l-ʿazīz b. Ebī Nasr el-Baġdādī semiʿnā eş-şeyḫ ebā Muḥammed ʿAbdulḳādir el-Cīlī raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu ene verāe umūri'l-ḫalḳi ene min verāi uḳūlikum küllü ricāli'l-Ḥaḳḳi iẕā vesalū ile'l-ḳadri emsekū illā ene vaṣaltu ileyhi ve futiha lī fī revzenetin fe-edlectu fīhā ve nāzaʿtu aḳdāra'l-Ḥaḳḳi bi'l-Ḥaḳḳi li'l-Ḥaḳḳi fe'r-raculu huve munāziʿu'l-ḳadri lā'l-muvāfiḳu leh. ḳāle'ş-şeyḫ Ebū's-Suʿūd Aḥmed b. Ebī Bekri'l-Ḥaremī semiʿtu şeyḫunā eş-Şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu ṭūbā limen raānī ev raānī men raānī ev raā men raānī men raānī, men raā men raānī, men raā men raānī, ve ene ḫasterun ʿalā men yeranī. ḳāle eş-şeyḫ ʿAbdurrezzāk b. Şeyḫu'l-İslām Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu eş-Şeyḫu'l-ḳudve ebū'l-Ḥasen el-Fernī raḥimehullāh semiʿnā eş-Şeyḫ ebā Muḥammed el-Ḳādir raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu ʿale'l-kürsiyyi iẕā seeltumullāhe fes'elūhu bī. ḳāle eş-şeyḫu'l-ʿārif ebū ʿÖmer ve ʿOṩman eṣ-ṣureyfīnī ve'ş-şeyḫ ebū Muḥammed ʿAbdulḫaḳ el-Ḥaremī semiʿnā eş-Şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir el-Cīlī raḍıyallāhu ʿanhu yeḳūlu ʿale'l-kürsiyyi yā ehle'l-arżi şarḳan ve ġarben ve yā ehle's-semāi ḳāle Allahu teʿālā. ve yaḫluḳu mā lā taʿlemūn ve mā min nebiyyin ḫaleḳahu'llāhu teʿālā ve lā veliyyin illā ve ḳad innā mimmā lā taʿlemūn. Yā ehle'l-arżi şarḳan ve ġarben teʿālev taʿlemūne minnī.

Yā ehle'l-ʿIraḳi, el-aḥvālu ʿindī ke-ṣiyābin muʿallaḳatin fī beytin eyyetühā şiʾte lebistu fe ʿaleykum bi's-selāmeti ev lā teʾtiyennekum bi-cunūdin lā kibelelehum bihā. Yā ġulāme muṣāfiru elfi ʿāmin li-tesmeʿa minnī kelimeten yā ġulāme'l-vilāyātihā hune'd-derecātuhā hunā fī meclisī teferruḳi'l-halaʿi ve mā min nebiyyin ḫaleḳahullāhu teʿālā ve lā veliyyin illā ve ḳad ḥaḍara meclisī hāze'l-aḥyāu bi-ebdānihim ve'l-emvātu bi-ervāḥihim yā ġulāmi isʾel ʿannī münkerin ve nekīrin ʿinde mecīihimā ilā ḳabrike bi ḫayrike ʿannī. ḳāle eş-Şeyḫ Ebū Muḥammed ʿAbdu'l-laṭīf Bezānī Ṭāhir Aḥmed es-ṣūfī el-Baġdādī kāne şeyḫunā eş-şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu iẕā tekelleme bi'l-kelāmi'l-ʿaẕīmi yeḳūlu aḳībehū bi'llāhi ʿaleykum ḳūlū sadaḳte innemā etekellemu ʿan yaḳīnin lā şekke fīhi entaḳa fe-entiḳu ve uʿṭā fe-efruḳu ve ūmeru fe-efʿalu ve'l-ʿuhdetu ve'd-diyetu tekẕībuküm lī semmü sāʿatin li-edyānikum ve sebebun li-ẕihābi dünyākum ve uḫrākum ene seyyāfun ve ene ḳattālun ve yuhaẕẕirukumullāhu nefsehu levlā li-cāme'ş-şerīʿati ʿalā lisānī le-aḫbertukum bimā teʾkulūne ve mā teşrabūne fī buyūtiküm. Entüm beyne yedi ke'l-kavārīri erā mā fī ẓavāhiriküm ve bevāṭinikum. Levlā li-cāme'l-ḥükmi ʿalā lisānī leneṭaḳa sāʿu Yūsufe ʿāfīhi. Lākinne'l-ʿilme müstecīrun bi-delīli'l-ʿalimi key lā bi-yedi meknūnihi. ḳāle eş-Şeyḫ ʿAbdurrezzāk ve eḫūhu ʿAbdulvehhāb ve'l-imrān el-Keymātī ve'l-bezzāz semiʿnā eş-Şeyḫ Muḥyiddīn Ebā Muḥammed ʿAbdulḳādir raḍıyallāhu ʿanhu senete ṣelāṣe ve ḫamsīne ve ḫamse miete yeḳūlu ʿale'l-kürsiyyi raeytu Rasulallāhi ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ḳable'ẓ-ẓuhri min yevmi'ṣ-ṣüleṣāi es-sādise ʿaşere min şevvālin min seneti iḥdā ve ʿişrīne ve ḫamse miete fe ḳāle lī yā buneyye lime lā tetekellem ḳultu yā ebetāh ene raculun ʿacem etekellemu ʿalā fuṣaḥāi Baġdād fe-ḳāle iftaḥ fe-fetaḥtuhu fetefele fīhi sebʿan ve ḳāle tekellem ʿale'n-nāsi vedʿu ilā sebīli Rabbike bi'l-ḥikmeti. ve'l-mevʿiẓeti'l-ḥasene fe-ṣalleytu celestu ve ḫaḍaranī ḫalḳun keṣīrun fertaha ʿAli b. Ebī Tālib kerremallāhu vechehu ḳāimen bi-izāī fi'l-meclisi fe-ḳāle iftaḥ fāke fefetaḥtuhu fetefele fīhi sitten fe-ḳultu lime lem tekellemhā sebʿān ḳāle edeben meʿa ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem ṣümme tevārā ʿannī fe-ḳultu ġavvāṣu'l-fikri yeġuṣṣu fī bahri'l-ḳalbi ʿalā düreriʾl-meʿārifi fe-yestaḫricuhā ilā sāḥili's-sadri fe-yünārī ʿaleyhā simsāru tercümāni'l-lisān fe-neşterī bi-fāyisi eṣmāri hüsni't-tāʿati fī buyūtin eẕinallāhu en terfeʿa ḳālū fe-hāẕā evvelu kelāmin tekelleme bihī ʿale'n-nāsi ʿale'l-kürsiyyi raḍıyallāhu ʿanhu ḳāle eş-şeyḫ ebū ʿAbdullah Muḥammed b. Ebī'l-Ġanāim el-Ḥüseynī Ḥażreti şeyḫunā eş-Şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdulḳādir el-Cīlī raḍıyallāhu kāne fi'l-meclisi yevme'izin naḥve min aşerati elfi raculin ve kāne eş-Şeyḫ Ali b. El-Heytī raḍıyallahu ʿanhu cālisen tucāhu eş-şeyḫ tahte dekkihi'l-mukrī fe-eḫaẕethu seneten fe-ḳāle eş-şeyḫ li'n-nāsi uskutū fe-seketū ḫattā yeḳūle'l-ḳāilu ennehum lā yestemiʾu minhum illā enfāsehum sümme nezzele min ʿale'l-kürsiyyi ve vaḳafe beyne yedeyi'ş-şeyḫ ʿAli müteeddiben ve ceʿale yehdiḳu ileyhi ṣümme isteyḳaża ʿalā feḳāle lehū eş-şeyḫ [hel] raeyte'n-Nebiyye ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem fī'l-menāmi ḳāle neʿam ḳāle min eclihi teeddebtü fime evṣāke ḳāle bimülāzemetike ḳāle fe seʾele eş-şeyḫ ʿAli ʿan maʿnā ḳavliʾş-şeyḫ: "min eclihī teeddebtü" ḳale'lleẕī raeytuhu ene fī'n-nevmi raehu huve fī'l-yaḳaẓati ḳāle ve māte fī ẕālike'l-yevm bi-sebebi ẕālike sebʿate

ricālun minhum men māte mekānehu fī'l-meclisi ve minhum men ḥamele ilā dārihi maġşiyyen ʿaleyh şümme māte min yevmihi.[490]

---

[490] çev. Şeyh Ebu'l-Kasım Ebubekr Ahmed el-Bağdadi dedi ki: "Bir süre Şeyh Abdulkadir'in -*Allah ondan razı olsun*- kürsüden yaptığı vaazları yazıyordum. 561 senesi muharrem ayında yazdığım bir sohbetinde buyurdu ki: "Kalbim, Allah'ın (ﷻ) ilminin kendisine gizli olana vakıftır." Halktan rivayetle: Hak Sübhanehû'nun rızası ile gizliliğin ardından, yakınlık perdelerinin açılmasıyla zamanının insanlığına karşı bir yöneliş elde etti. Tek olan Melik ﷻ ona yakın olup onun hilafetinin esrarına muttali oldu. O kalplerin durumlarını müşahede edendir. Halk onu kendisinden başka bir şeye bakmamak suretiyle temizledi. Böylece o levh-i mahfuzda olan şeylerin kendisine nakledildiği bir levha haline geldi ve yaşadığı asırdaki insanların hallerinin durumu kendisine teslim edildi. Hak ona halka istediklerini verme ya da istemediklerini men etme tasarrufu verdi. Hak ona lisân-ı ğayb ile *"Sen bu gün bizim katımızda güzel bir makam sahibi elde ettin ve emin kılındın"* buyurdu ve onu dünya ve ahiret arasında, halk ve Hâlık arasında, zahir ve batın arasında, idrak edilen ve edilemeyen arasında, nebîlerin ervahı ile aynı mecliste bir kürsüye oturttu ve ona birisiye dünyaya nazar ettiği, birisiyle ahirete nazar ettiği, birisiyle halka ve birisiyle de Hâlık'a nazar ettiği dört adet yüz verdi. Hak onu yeryüzünün ve alemlerin halifesi kıldı. Ona bir iş gösterildiğinde kalbi şekilden şekle ve heybetten heybete girer. O enbiyaların nâibi, zamanının ve memleketinin eminidir. Şeyh Ebu'l-Kâsım Ömer b. Mesud el Bezzâr ve Şeyh Ebû Hafs Ömer el-Keymâtî'den rivayetle şöyle dediler: Şeyhimiz Muhyiddin Abdülkadir -*Allah ondan razı olsun*- meclisindeyken havada yürüme gibi olağanüstü haller olurdu. İnsanlar benim velayetime inanıncaya kadar, şehir bana gelinceye kadar güneş doğmayacak derdi. "Rabbim bana öyle nimetler verdi ki şakî ve saidlerin bütün halleri bana sunulur, levh-i mahfuz gözlerimin önüne serilir. Ben Allah'ın ﷻ câri ilminin ve müşahedesinin dalgıcıyım. Ben Allah'ın ﷻsize gönderdiği hücceti ve Resulünün (ﷺ) nâibi ve yüryüzündeki sünnetini yürütecek vârisiyim. İnsanlar bana gelirler ve benden öğrenirler." buyurdu. Kudvetü'ş-Şihâbüddin Ebû Hafs Muhammed Ömer b. Sehrûrî'den rivayetle eş-şeyh Muhyiddin Abdülkâdir -*Allah ondan razı olsun*- medresesinin kürsüsünden buyurdular ki: "Bütün peygamberler derece bakımında Hz. Peygamber'in ﷺ altındadırlar. Ben de dedem Hz. Muhammed'in ﷺ ve enbiyanın ayağının altındayım. Ancak ceddim Hz. Mustafa'nın ﷺ bereketiyle benim de kademim diğer evliyaların üstündedir." buyurdu. Şeyh Ârif Ebû Muhammed b. İdrîs el-Ya'kûbî şöyle rivayet etmiştir: "Şeyh Abdulkadir'i -*Allah ondan razı olsun*- şöyle derken işittim: "İnsanların da cinlerin de şeyhleri vardır. Ben hepsinin şeyhiyim.". Yine Ya'kubî dedi ki, onu ölüm döşeğindeyken evlatlarına şöyle derken işittim: "Sizin, benim ve Cenab-ı Hakk'ın ﷻ arası yerle göğün arası gibidir.

Benimle hiçbir şeyi tutuşturmayın ve beni hiçbir şeyle tutuşturmayın.". Yine ondan işittim oğlu Abdülcebbar'a, "Oğlum sizler ya uyuyorsunuz ya da uyanıksınız ama öyle bir ölün ki insanlar ölümünüzle uyansınlar.". Hâfız Ebû Muhammed Abdülaziz b. Ebî Nasr el-Bağdâdî'den rivayetle Şeyh Ebâ Muhammed Abdulkadir el-Cîlî'yi -*Allah ondan razı olsun*- şöyle derken işittik: "Ben insanların umurlarının ve akıllarının arkasındayım. Allah adamlarının hepsi kudretin karşısında bir yerde durmak zorunda kalırlar. Bana gelince, bana bütün kapılar açılır ve ben orada yürürüm ve Hakk'ın takdirini Hak için Hak ile talep etmede ısrarcı olurum. Kaderle bilinçsizce çekinen kimse ise muvafık olmaz." Şeyh Ebu's-Suud Ahmed b. Ebî Bekri'l-Haremî dedi ki, şeyhimiz Muhyiddin Abdulkadir'i -*Allah ondan razı olsun*- şöyle derken işittik, "Beni görene, beni göreni görene, onu görene ve onu göreni görene müjdeler olsun." Şeyh Abdurrezzak b. Şeyhu'l-İslâm Muhyiddin Abdulkadir -*Allah ondan razı olsun*- eş-Şeyhu'l-kudve Ebû'l-Hasen el-Fernî'dan rivayetle, Şeyh Ebâ Muhammed el-Kadir -*Allah onun sırrını takdis etsin*- kürsünün üzerinden diyor ki, "Allah'tan istediğiniz zaman onu benden isteyin." Şeyhu'l-ârif Ebû Ömer ve Osman es-Sureyfînî ve'ş-Şeyh Ebû Muhammed Abdülhak Haremî diyor ki, Şeyh Muhyiddin Abdülkadir el-Cîlî'yi -*Allah ondan razı olsun*- kürsüdeyken şöyle derken işittik: "Ey doğu ve batıdaki yer ehli, ey semâ ehli Allah ﷻ şöyle buyuruyor. Allah sizin bilmediğiniz şeyleri yaratandır. Hiçbir nebi yok ki Allah onu yaratmamış olsun ve hiçbir veli yok ki Allah onu yaratmamış olsun. İşte ben de o sizin bilmeyip de Allah'ın ﷻ yarattıklarındanım. Ey doğu ve batıdaki yer ehli, ey semâ ehli gelin ve o bilmekdiklerinizi benden öğrenin. Ey Irak ahalisi evimde asılı bir kitap vardır ki her ne isterseniz onda vardır. Haydi düşman size saldırmadan selamete gelin. Ey bin yıllık yolun yolcuları kelimeyi benden işitin. Ey şehrin delikanlıları işte burada manevi dereceler ve işte burada benim meclisimde halin tefekkürü. Allah'ın hiçbir nebisi ve velisi yok ki ruhaniyetleri benim meclisimde hazır bulunmasın. Bu meclis onların bedenleri için hayat, naaşları için ruhtur. Ey gençler inkar etseniz de benden isteyin inkar ettiğiniz şeyin benden bir hayır olarak kabrinize geldiğini göreceksiniz." Şeyh Abdurrezzak ve kardeşi Abdülvehhab ve İmran el-Keymâtî ve Bezzâz dediler ki, Şeyh Muhyiddin Ebu Muhammed Abdülkadir'in -*Allah ondan razı olsun*- sene 553'de (bir sohbet esnasında) kürsüdeyken şöyle dediğini işittik: "511 senesinde Şevval ayının on dokuzu Salı günü öğleden sonra Resulullah'ı (sav) gördüm. Bana buyurdu ki, "Ey evlâdım niçin halka sohbet etmiyorsun?" Ben de dedim ki "Ey Dedeciğim ben bir acemim (acem diyarında yetiştim) Arapların en fasihlerinin bulunduğu Bağdat'ta nasıl hitap edebilirim?". Bunun üzerine ağzımı açmamı emir buyurdular ben de açtım ve ağzıma yedi defa tükürdüler ve "İnsanlara sohbet et deyip "(*Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et."* (Nahl/125) ayetini

[T 70a]	1599	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1600	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	1601	rāv*ī*-yi efḍal rivāyet ėyledi ḥākī-yi ekmel ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) fazilette yüce raviler rivayet etti ve kemalatta önder anlatıcılar da tahkiye etti.
	1602	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī kerīm maẓhar-ı_*inneke ʿalā ḫulkin ʿaẓīm*[491]	"Muhakkak ki sen çok yüce bir ahlak/yaratılış üzeresin!" (ayetinin sırrının) mazharı, kerem sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî bir cuma günü ihvân u yârânı, evlatları ve dostları ile camiye Allah'a naz ve niyaz için cuma namazını kılmaya niyet etti.
	1603	cumʿa gün ʿazm ėtdi aṣḥāb-ile ol cümle evlād-ile aḥbāb-ile ol	
[T 70b]	1604	cāmiʿe cumʿa namāzın ḳılmaġa Ḥaḳḳ'a nāz-ile niyāzın ḳılmaġa	

okudular." Hz. Peygamber (sav) ayet-i kerimeyi okuduktan sonra bir çok insan geldi ve ben kürsüye çıkıp vaaz etmeye başladım. Derken dilim tutuldu o esnada Ali b. Ebi Talib -*Allah ondan razı olsun*- ayakta olduğu halde geldi ve bana "Ey Bâz! Ben senin sohbet meclisinde oturuyordum." deyip "Haydi şimdi ağzını aç!" buyurdu ve altı defa ağzıma tükürdü. Ben ona niçin yedi defa tükürmediklerini sordum, bunun üzerine o da Hz. Peygamber'e edeben altı defa tükürdüğünü söyledi ve ortadan kaybolup gitti. Ben de dedim ki "Fikrin esrarı kalp denizinden marifet incilerini çekip aldı ve onu sadrın sahiline çıkardı. Dil tercümanının simsarları pazarlığı kızıştırdı. Bizler de Allah'ın yüceltmesine izin verdiği mescitlerde güzel itaatin semeresi ile onu satın aldık. İnsanlar dediler ki, bu kürsüde insanları hidayete erdiren ilk kelamdır bu." Şeyh Ebû Abdullah Muhammed b. Ebî'l-Ganâim el-Hüseynî dedi ki: "Şeyhimiz Muhyiddin Abdülkadir el-Cîlî (r.a) bir gün on bin kişilik bir sohbet meclisinde idi. Şeyh Ali b. El-Heybetî karşısında edeple oturuyordu. Birden kendisinden geçip bayıldı. Abdülkadir Geylanî -*Allah onun sırrını takdis etsin*- insanlara sessiz olmalarını söyledi sonra kürsüden inip Şeyh Ali'nin karşısına geçip ellerini açıp dua etti. Bir müddet sonra uyanınca ona "Ey Ali! Sen bayılınca Hz. Peygamber'i (ﷺ) gördün mü? " dedi. Şeyh Ali "Teveccühünüzle evet." dedi. "Size ne buyurdular?" diye sorunca "Zatınıza hizmet etmemi buyurdular." dedi. Bunun üzerine Abdülkâdir Geylânî "Evliyanın rüyada gördüklerini ben uyanıkken görüyorum" buyurunca mecliste yedi adam kendinden geçip cezbeye düştü. Kimi orada kimisi de evlerine varınca vefat ettiler.

[491] **inneke ʿalā ḫulkin ʿaẓīm**: "Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin." mealindeki Kalem Sûresi 4. ayetten iktibas yapılmıştır.

	1605	cāmiʿe çün oldılar cümle revān yolda gördiler bular bir ḳaç ʿavān	Tüm ihvanlar yollara düştüğü zaman yolda giderlerken birkaç muhafız gördüler.
	1606	şehr-i Baġdād içre ol ṭāġī kilāb şāha ilterlerdi ḫoş üç yük şarāb	O azgın köpekler Bağdat şehri içinde sultana üç deve yükü şarap götürüyorlardı.
	1607	ol şarā̆bdan būy-ı bed ėtdi ẓuhūr ḳoḳusından şeyḫ oldı bī-ḥużūr	O şaraptan kötü bir koku meydana geldi ve Şeyh bu kokudan dolayı rahatsız oldu.
	1608	gördi bunları çü şeyḫ-i kām-yāb heybetiyle bunlara ėtdi ḫiṭāb	Matlubuna vasıl olmuş Şeyh o vakit bunları gördü ve heybetiyle onlara seslendi: "Ey zalim muhafızlar, durun! Yoksa şimdi size bir sıkıntı vereceğim!"
	1609	dėdi ṭuruḫ ėy ʿavānān-ı ẓulem yoḫsa şimdi vėrürem size elem	
	1610	ṭurmadılar ẓālimān-ı ẓulumāt ėtmediler şeyḫe hergiz iltifāt	O zulüm sahibi zalimler durmadılar ve Şeyh'in sözüne aldırış etmediler.
	1611	*esraʿa'ẓ-ẓullāmu fī sūḳi'd-devāb* yaʿnī ḥayvānātı sürdiler kilāb	"O zalimler develeri sürmeyi daha da hızlandırdılar." Yani o köpekler hayvanları sürmeye devam ettiler.
	1612	çünki söz geçürmedi insāna şeyḫ söyledi ṭur dėyü ol ḥayvāna şeyḫ	Şeyh o insanlara sözünü geçiremeyince hayvanlara "Durun!" diye bağırdı.
	1613	ḫamr ḥammāli devāba kār ėdüp şeyḫ ḳavlini ṭutup anlar ṭurup	(Bu söz) içkileri taşıyan hayvanlara tesir edip, onlar Şeyh'in sözünü dinleyip durarak;
	1614	meyyit oldılar ṣanasın ol devāb sirke oldı hem-daḫı üç yük şarāb	Hayvanlar sanki ölmüş gibi (oldukları yerde durdular) ve üç deve yükü şarap o anda sirkeye dönüştü.
	1615	urdılar ḍarb-ı şedīd-ile ḳamu cümle ḥayvānātı ėy yār-ı ʿamū	Ey amcam! (Muhafızların) hepsi (var güçleriyle) şiddetli bir şekilde bütün hayvanlara vuruyorlardı.
	1616	adımın atmadı biri zī ḫaber yėrlü yėrinde ṭurup hep ser-te-ser	Ne güzel haber ki duyanların hiçbiri bir adım dahi atmadı ve hepsi oldukları yerde kala kaldılar.
[T 71a]	1617	ḫamrı ḫalle ėyledi tebdīl şeyḫ ėyledi taʿṭīli ḫoş taḥṣīl şeyḫ	Şeyh şarabı sirkeye dönüştürdü ve duran hayvanları yeniden hareketlendirdi.
	1618	būy-ı ḫamrı oldı çünkim būy-ı ḫal müşkili ol münkirīnüḫ oldı ḥal	O vakit şarap kokusu sirke kokusuna dönüştüğü zaman (onun büyüklüğünü) inkar edenlerin sıkıntıları çözüme kavuştu.
	1619	ādeme kār ėtmedi ḳavl-i ḥaḳīḳ ėtdi ḥayvāna eṣer ḳavl-i ṣadīḳ	O insanlara hakikatin sözü fayda etmedi fakat o güvenilir söz hayvanlara tesir etti.

	1620	ādemoġlı olana zī ʿār ola ola ḥayvāndan beter bed-kār ola	İnsanoğlu bundan iyi utansın ki hayvandan daha aşağı kötü amel sahibi biri olur.
	1621	Ḥaḳ anuŋ-çün dėdi *ke'l-enʿām*-dur[492] ṣanma anı lāyıḳ-ı inʿāmdur	Bu yüzden Allah Tealâ (ayet-i kerîmede) "(Onlar) hayvanlar gibidir!" (buyurmuştur). Sen onları nimet ve ihsan sahibi zannetme sakın.
	1622	belki ḥayvāndan dėdi aŋa *aḍal*[493] ḥażret-i maʿbūd-ı Ḥayy u ʿazz ve cell	İzzet ve yücelik sahibi Hay (diri) olan mabudumuz Hazret-i Allah "Hatta ondan daha da aşağıdırlar." buyurdu.
	1623	çün ʿavānlar emr-i şeyḫi ṭutmadı bāṭılı ḳoyup Ḥaḳ'a çün gitmedi	Muhafızlar Şeyh'in emrini dinlemeyip, batıl olanı bırakıp hakikati tercih etmeyip hayvanlara da zarar verdikleri vakit gör ki o insanlar (daha sonra) ne hale geldiler.
	1624	hem-daḫı incitdiler ḥayvānları gör ne ḥāle girdi ol insānları	
	1625	ṭutdı bunları ḳulunc derdi o dem ol ʿavānlar çekdiler derd ü elem	O anda onları bir kulunç hastalığı yakaladı. O muhafızlar sıkıntı ve derde düçar oldular.
	1626	tā şu ḥadde ṭutdı anları ḳulunc yatdılar yėre olup ḫalḳa gülünç	Hepsinin vücudunu bir kulunç hastalığı yakaladı. Yerlere yatarak halkın nazarında gülünç duruma düştüler.
	1627	iki ḳat olup elemden ṭop olup gāh yatup yuvalanup gāhī ṭurup	Acıdan iki büklüm olup top gibi oldular. Gah yattılar, gah yuvarlandılar, gah oldukları yerde kala kaldılar.
	1628	bunları derd-i ḳulunc çevgān gibi mużṭarib ėdüp şu tek gerdān gibi	Kulunç hastalığı, onları çevgan (ucu eğri sopa) ve gerdan gibi bunlara çok sıkıntı verdi
	1629	ṣaġa ṣola dönderüp ḥayrān ėdüp dillerin biryān gözin giryān ėdüp	(Kulunc ağrısı) onları sağa sola döndürüp hayrette bırakıp; gönüllerini pişirip gözlerini ise yaşa boğup;
[T 71b]	1630	dem-be-dem gerdūnveş gerdān ėdüp ney gibi nālān u pür-efġān ėdüp	(Bu acı onları) her an felek gibi dönüp dolaştırıp; ney gibi inletip, (hepsini) feryâd figân ettirip;

[492] **ke'l-enʿām**: "Hayvan gibidirler." anlamına gelen ifade "…İşte bunlar **hayvanlar gibi**, hatta daha da aşağıdadırlar. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir." mealideki Araf Sûresi 179. ayetinden iktibas edilmiştir.

[493] **aḍal**: "Daha da aşağı." anlamına gelen ifade "…İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta **daha da aşağıdadırlar**. İşte bunlar gafillerin ta kendileridir." mealideki Araf Sûresi 179. ayetinden iktibas edilmiştir.

	1631	ol vecaʿ bunları ṣan ėtdi helāk āb-ı cāndan el yuyup mānend-ḫāk	Bu ağrı onları sanki can suyunun topraktan çekilmesi gibi perperişan etti.
	1632	ḳaldılar ḥayretde ol ehl-i cürüm ẓulmı ėdüp buldılar bunlar ġurum	O günahkarlar şaşakaldılar ve eziyetlerinden dolayı cezalarını çektiler.
	1633	çün vecaʿ anları ḳıldı bī-ḳarār aġladılar şeyḫe bunlar zār zār	Bu ağrı onları yerlerinde duramaz bir hale getirdiğinde ağlayıp sızlayarak Şeyh'e yalvardılar.
	1634	cānına kār ėtdi bunlaruŋ elem ėtdiler ʿiṣyānlarına hep nidem	Bu acı artık canlarına tak etti. Hepsi yaptıkları isyanlardan dolayı pişman oldular.
	1635	tevbe iẓhār ėtdiler şeyḫe gelüp ibtihāl-ile göŋülden yalvarup	Hepsi Şeyh'in huzuruna gelip tövbe ettiler ve (bağışlanmak için) tazarrû ile gönülden yalvarıp yakardılar.
	1636	dest-būs ėtdiler olup pāy-māl şeyḫ ʿAbdülḳādir ol nūr-ı Celāl	Şeyh'in ayaklarına kapanıp elini öptüler. O celal sahibi Allah'ın nuru Şeyh Abdülkâdir Geylânî en sonunda (hallerine acıyıp) onlara yardımcı oldu ve sıkıntıları gidince rahata kavuştular.
	1637	dest-gīr oldı bulara ʿāḳıbet gitdi zaḥmet buldılar ḫoş ʿāḳıbet	
	1638	bunlar oldı çün elemden zār hep şeyḫ elinden ėtdi istiġfār hep	Hepsi çektikleri acıdan dolayı feryad ettikleri zaman (sonunda) Şeyh'in elinden tevbe ettiler.
	1639	çünki bunlar ḳıldılar tevbe_i naṣūḥ derd ü ġam defʿ oldı buldılar fütūḥ	Hepsi nasuh tövbesi ettikleri zaman dert ve sıkıntıları gidip manevi keşiflere ulaştılar.
	1640	şeyḫ raḥmet ėtdi ḳıldı raḥmeti buldılar zaḥmetden ol dem ṣıḥḥati	Şeyh (onlara acıyıp) rahmetiyle onları bağışladı ve o anda hepsi sıkıntılarından kurtularak şifa buldular.
	1641	būy-ı ḫalle döndi hem būy-ı ḫamır ḥikmete ḥayrān olup Zeyd u ʿAmır	Şarap kokusu sirke kokusuna dönüştü ve herkes bu hikmet karşısında şaşakaldı.
	1642	açdılar ol ḳablaruŋ aġzın ḳamu sirke olmış gördiler cümle sücü	Bütün testilerin ağzını açtılar ve tüm şarabın sirkeye dönüştüğünü gördüler.
[T 72a]	1643	urmadın hem yüridi ḥayvān hemān gör ne insāniyyet ėtdi ol zamān	Hayvanlara vurmadan o anda (ayağa kalkıp) yürüdüler. Gör bak ki Şeyh onlara nasıl bir insanlık örneği gösterdi.
	1644	muʿ teḳid ol evliyāya ser-be-ser ādem-iseŋ olma ḥayvāndan biter	Eğer insan isen Allah dostlarına gönülden sağlam bir iman ile bağlan ki hayvandan daha aşağı olmayasın.
	1645	çünki gördiler bu sırrı ḫāṣ u ʿām dėdiler ẕī ḳuṭb u ẕī ṣāḥib-maḳām	Bu sırrı oradaki avam havas herkes gördüğü zaman "O ne güzel kutuptur ve yüce makamların sahibidir." dediler.

	1646	ġulguleyle ḫalḳ ėtdiler ġuluv dėdiler aŋa belī yār u ʿaduv	İnsanlar bir gürültüyle kargaşaya düştüşler ve dost düşman herkes (ona boyun eğip) "Elbette (ki sen Allah dostusun)!" dediler.
	1647	naʿra urup ėtdiler ṣavt-ı heyā dėdiler şeyḫe fidā cāndan fidā	Nara atıp "Şeyh'e canımız feda olsun!" diyerek yüksek sesle bağırdılar.
	1648	şeyḫ bu ḥālātı gördi ol zamān cāmiʿe ṭāʿat içün oldı revān	Şeyh onların bu halini gördü ve namazını kılmak için camiye doğru yürümeye başladı.
	1649	çünki sulṭān-ı zamāna vardılar olʿavānlar pāyine yüz sürdiler	O adamlar, zamanın padişahının (huzuruna) vardıkları zaman ayağına yüzlerini sürdüler.
	1650	şāha vėrdiler ḫaber aḥvāli hep söylediler ser-te-ser aḳvāli hep	Tüm olan bitenleri sultana haber verip (Şeyh'in) sözlerini ona ilettiler.
	1651	şāh ėşitdi oldı giryān cürmine māyil olup ḳaʾil oldı ġurmına	Padişah (söylenenleri) duyunca günahlarına ağladı ve yaptıklarının bedelini ödemeye razı oldu.
	1652	ḫāyif oldı şeyḫden ġayetde şāh düşdi ḳalbine anuŋ ḫavf-ı ilāh	Padişah, Şeyh'den çok korktu ve birden kalbine Allah korkusu düşüverdi.
	1653	tevbe ėtdi ol emīr-i kām-kār her kebāyirden be-küllī şehr-i yār	O halkın dostu, devlet ve ikbal sahibi sultan tüm büyük günahlarından tevbe etti.
	1654	min baʿad ėtmedi hīç cürm-i kebīr ėyledi şeh ḫayr u iḥsānı[494] keşīr	Sultan (o günden) sonra bir daha hiç büyük günah işlemedi ve insanlara çokça hayır, hasenatta bulundu.
	1655	geldi ol dem şeyḫ ʿAbdülḳādir'e pādişāh-ı şehr şeyḫ-i fāḫire	Şehrin sultanı, yüce kâmil üstat Şeyh Abdülkâdir'in yanına geldi.
[T 72b]	1656	ḫoş tevāżuʿla oturdı ḳatına muṣḥaf-ı ḥüsnindeki āyātına	(Sultan) mahfiyet ve alçak gönüllükle (Şeyh'in) yanına oturdu, o güzellik mushafındaki ayetlerine baktı ve padişah, Şeyh'in güzelliğine hayran oldu ve övgüyle "O Allah'ın ne güzel nurudur." dedi.
	1657	baḳdı şeyḫe oldı ḥayrān pādişāh dėdi taḥsīn-ile ẕī nūr-ı ilāh	
	1658	çün tevāżuʿ ėtdi şeyḫe şāh-ı dīn anı refʿ ėtdi Ḫudā niʿme'l-muʿīn	Dinin sultanı, Şeyh'in yanında alçak gönüllü bir şekilde davrandığı vakit o en güzel yardımcı olan Allah Teala da onu yüceltti.
	1659	ḫoş ziyāret ėtdi şeyḫi ol zamān ḥamd ėdüp oldı sarāyına revān	Sultan, Şeyh'i güzelce ziyaret ettikten sonra Allah'a hamd edip sarayına doğru yola koyuldu.

[494] iḥsānı: insānı M; T nüshasında *insānı* şeklinde imla edilen kelime, beytin anlam ve bağlamı dolayısıyla *iḥsānı* şeklinde okunması daha uygun görülmüştür.

	1660	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1661	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	1662	rāvī-yi aʿlem rivāyet ėyledi ḥākī-yi ekrem ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) bilgin raviler rivayet, ikram sahibi anlatıcılar da tahkiye etti.
	1663	bu-durur rāvīlerüŋ key ṣādıḳı şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ key ʿāşıḳı	(Bu menkıbeyi anlatan) ravilerin en güveniliri ve Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin aşığıdır.
	1664	şeyḫ Mekārim-nām ol pīr-i celīl şeyḫ Muḥyiddīn'e dildār u ḫalīl	Şeyh Muhyiddin Geylânî'ye sevgili ve dost olan o kadri yüce kâmil üstadın ismi Şeyh Mekârim olup "Bir gün (süfliyattan) arınmış sultan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna gelmiştim." dedi.
	1665	dėdi bir gün şeyḫ ʿAbdülḳādir'e varmış-idüm ol emīr-i ṭāhire	
	1666	şehr-i Baġdād içre ol ʿālī-derec medrese içreydi fī bābi'l-ezec	Bağdad şehri içerisinde en yüce makamların sahibi medresenin içinde Ezc kapısında oturuyordu.
	1667	medrese içre oturdum ḳatına ʿāşıḳ oldum ḥüsninüŋ āyātına	Ben de medreseye girerek yanına oturdum ve güzelliğinin ayetlerine aşık oldum.
[T 73a]	1668	geçdi bir dürrāc-ı ṭāʾir ser ėdüp nefsüm ol dem iştihā-yı ṭayr ėdüp	Bir turaç kuşu başımın üstünden geçince nefsim o anda o uçan kuşu yemeyi arzuladı.
	1669	geçdi çün cevv-i hevāda sürʿaten müşterī oldu be-ġāyet cān u ten	Kuş havadan hızlıca süzülünce ruhum ile bedenim onu (yemeye) iştiyakla talip oldu.
	1670	laḥm-ı dürrāc olsa çevrülmiş déyü ḥāżır olsa önüme bişmiş déyü	(Nefsim) "(Şimdi ateş üzerinde) çevrilmiş, pişmiş bir turaç kuşu eti hazır olsa (da yesek)" diye (arzu etti).
	1671	ol nefesde nefs teḳāżā ėyledi mużṭarib ėtdi ʿalālā ėyledi	O anda nefsim beni zorladı ve beni sıkıntıya sokarak gürültü patırtı çıkarttı.
	1672	bilür ol dem ḥālüm *Allāhu ʿalīm* nefs vėrdi cāna key derd-i elīm	Nefsim o anda canıma çok sıkıntı verdi. O anki halimi bir tek Allah Teala bilir.
	1673	iştihāsından ḳarārı ḳalmadı bir nefes hīç iḫtiyārı ḳalmadı	Şehvet ve arzusundan gücü kuvveti, bir anlık dahi iradesi kalmadı.
	1674	ben bu ḥalde olmış-idüm bī-ḳarār ḳalbe gelmişdi ziyāde ıżṭırār	Kendini kaybetmiş bir hale düştüm ve kalbime beni pek ziyade zora sokan bir sıkıntı geldi.
	1675	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī hemīn kāşif-i esrār-ı Ḥaḳ ṣāḥib-yaḳīn	O anda kesin bilginin sahibi, Hakk'ın sırlarının keşf edicisi yırtıcı bir aslan

	1676	baŋa ėtdi luṭf-ile bir ḫoş naẓar ḫoş tebessüm eyleyüp ol şīr-i ner	(gibi olan) Şeyh Abdülkâdir Geylânî hemen bana lutf u keremi ile güzelce nazar edip tebessüm etti.
	1677	şeyḫ Muḥyiddīn sulṭān-ı baṣar yuḳaru cevv-i hevāya_ėtdi naẓar	Basiret ehlinin padişahı Şeyh Muhyiddin Geylânî yukarı doğru havaya dikkatlice bakınca hemen o anda (havadaki kuş) ağına (takıldı) ve gökten medresenin içine düştü.
	1678	düşdi aġına fī'el-ḥāl u hemān medrese arżına gökden ol zamān	
	1679	geldi ḳatuma o dürrāc-ı żaʿīf gör ne iḥsān ėtdi ol şeyḫ-i laṭīf	O zayıf turaç kuşu tam yanıma düştü. Gör ki o lutuf sahibi Şeyh nasıl ikram ve ihsanlarda bulunuyor.
	1680	destüme ol dem anı ikrām-ile ḫāṭırum ḫoş oldı ol inʿām-ile	(Şeyh) o anda ikram ve ihsanı ile onu bana verdi ve bu nimetlerle gönlüm hoş oldu.
[T 73b]	1681	gördüm ol dürrācı ġāyetde semīn *aḥmedullāhe li-rabbi'l-ʿālemīn*	O turaç kuşunun gayet besili olduğunu gördüm. Alemlerin rabbine hamd olsun.
	1682	şeyḫ Muḥyīddīn ʿAbdülḳādir'üm dėdi baŋa ol ʿazīz-i ṭāhirüm	Şeyhim, (aslı ve nesli) tertemiz sultanım Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî bana şöyle dedi: "Gönlün bu kuşu yemeye iştah kabartmıştı. Allah Teala'nın hikmeti bu sırra bir son verdi."
	1683	uş ḳatuŋda ḫāṭıruŋ ol müştehā ḥikmet-i Ḥaḳ'dur bu sırra müntehā	
	1684	nezʿ ėtdi ḫāṭıruŋdan ol Ḫudā belki dürrāc iştihāsın zī hüdā	Allah Teala o durac etinin iştahı ve arzusunu senin gönlünden güzel bir hidayet ile çıkardı.
	1685	min baʿad dürrāca meylüŋ olmaya laḥmına hem iştihā hīç ḳalmaya	Bundan sonra bu tavuk etine meyil ve isteğin olmasın ve onun etine karşı iştah kabartmayasın sakın.
	1686	bir nefes ḳılmaya nefsüŋ ārzū nezʿ ėtdi şehvetin ol Ḥayy-ı Hū	Nefsin bir an dahi onu yemeyi arzulamasın. Hayy (diri) olan Allah Teala bu arzuyu (gönlünden) çekip çıkardı." dedi.
	1687	şeyḫ Mekārim dėr çü şeyḫ ėtdi nefes müştehī olmadı nefsüm anı pes	Şeyh Mekârim, Şeyh bana nefes verdikten sonra nefsimin artık ona iştahı ve arzusu kalmadı.
	1688	iştihā gitdi o vaḳtden ṣoŋra pes ārzū ėtmedi nefsüm bir nefes	Ondan sonra ona karşı olan isteğim tamamen gitti ve nefsim bir daha onu arzulamadı.
	1689	belki şöyle oldı mebġūżum benüm ėtdi istikrāh anı cān u tenüm	Bilakis (bu arzu iştahtan) o kadar nefret ettim ki nefsim de ruhum da ondan tiksindi.
	1690	ger kebāb olup ḳatuma gelsedi müştehā vü ḫoş müheyyā olsadı	(O kuşun eti) iştah açıcı ve hazır bir şekilde kebap gibi (pişirilip) önüme getirilse dahi kokusuna dahi tahammül edecek (isteğim kalmadı).
	1691	ḳokusına istiṭāʿat ḳalmadı buncılayın hīç kerāmet olmadı	

			Ben hayatımda hiç böyle bir keramet görmemiştim.
	1692	ḳande ḳaldı iştihā ėtmek anı tā şu ḥadde ėtdi ol ṣulṭān anı	Ona iştah kabartmak nerede kaldı. Şeyh beni nazarıyla öyle bir hale getirdi ki,
	1693	*men eḥabbe'n-nās*[495]-idüm evvel aŋa *ebġaḍu'l-ḫalḳ*[496] oldum āḫir zī velā	Önceleri Şeyh'e "İnsan kimi severse" (fehvasınca bağlı idim), sonrasında "Halkın en ziyade buğz ettiği" kişi oldum, bu nasıl bir velîliktir.
[T 74a]	1694	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1695	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[OE 25a]	1696	rāvī-yi aʿẓam[497] rivāyet ėyledi ḥākī-yi efḫam[498] ḥikāyet ėyledi	(Bu hikayeyi) yüce raviler rivayet, ulu anlatıcılar da tahkiye etti.
	1697	şeyḫ Manṣūr bin Mübārek Vāsiṭī Bü'l-Muẓaffer vāḥidī vü vāsıṭī[499]	Vâhidî (birliğe mensup) ve vâsıtî (Hakk'a vesileler kesbeden) Şeyh Ebü'l- Muzaffer Mansur bin Mübârek Vasıtî (haber verdi).
	1698	şeyḫ-i vāʿiẓ nām-ile maʿrūf-idi vāṣıf-ı Ḥaḳ ʿilm-ile mevṣūf-idi[500]	Kâmil üstat (halk arasında) 'vaizlerin hocası' olarak bilinip tanınıyordu. O Hakk'ın vasfedeni, ilim ile mücehhez olmuştu.
	1699	şeyḫ Manṣūr dėr ki bendüm nev-cüvān ṭālib-i ʿilm-idüm ender ʿunfuvān[501]	Şeyh Mansur dedi ki "Gençlik yıllarımda taze bir yiğit olup ilim peşinde koşarken.
	1700	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ meʾvāsına dāḫil oldum ol şehüŋ süknāsına	(Bir gün) sultanlar sultanı, şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin dergahına ve makamına geldim.
	1701	çünki girdüm içerü şeyḫ-i zamān bir cemāʿatle oturmış[502] der-mekān[503]	İçeri girdiğimde zamanın kutbu dergahında cemaatiyle birlikte oturuyordu.

[495] iktibasın kaynağı bulunamamıştır.

[496] iktibasın kaynağı bulunamamıştır.

[497] aʿẓam: şīrīn OE

[498] efḫam: maḥkī OE

[499] 1694 T: var-idi bir ʿālemĪ Manṣūr adı / èşidürdi ḥażret-i şeyḫi dèdi OE

[500] 1695 T: varayım Baġdād'a eyleyem sefer / yola düşdi vara Baġdād'a meger OE

[501] 1696 T: -OE

[502] oturmış: oturmışdı OE

[503] der-mekān: mekān OE

	1702	ol mekīn-ile şeref bulmış mekān ol muʿīn-ile muʿīn ü hem muʿān	O mekan, içinde bulunanla (Şeyh Abdülkadir) şeref bulmuş ve o (Müslümanların) yardımcısı ile hem yardım eden hem de yardım edilen (bir saadet) yuvası olmuştu
	1703	meclisinde ḫoş oturdum dūr-dest bir kitābum var-idi ol dem be-dest	Meclisinde Şeyh'e uzak bir şekilde oturdum. O vakit elimde bir kitabım vardı.
	1704	zīre ʿilm-i[504] felsefe ėdüp beyān ol kitāb rūḥāniyān dėrdi[505] ʿayān	Çünkü elimdeki kitap felsefe ilmini anlatıyordu ve "Ruhlar gözle görülebilir." diyordu.
	1705	ol kitāb-içün[506] dėdi biʾse'r-refīḳ şeyḫ ʿAbdülḳādir ol pīr-i şefīḳ	O şefkat sahiplerinin sultanı, dost olanların reisi Şeyh Abdülkâdir Geylânî o kitap için "ne kötü arkadaştır" dedi,
[T 74b]	1706	şeyḫ cemʿ olmamış-idi bir zamān ben gedā-y-ile o sulṭān-ı cihān	Cihan padişahı Şeyh bir gün bile benim gibi bir aciz ile birlikte bir araya gelmemişti.
	1707	görmemişdi hem kitābumı daḫı ṣormamışdı anı hergiz ol saḫī	O cömerlik timsali henüz benim elimdeki kitabı görmemiş ve onun ne olduğunu hiç sormamıştı.
	1708	kāşif-i esrār şeyḫ-i rāz-dān dėdi ġāfil olma Manṣūr'a hemān[507]	Sır ehlinin kâmil üstadı ve sırları ortaya çıkaran Şeyh o an Mansur'a hemen "Sakın gafillerden olma." dedi.
	1709	ġaflet ėdüp ol kitāba baḳmaġıl ṣu gibi her nehr içine[508] aḳmaġıl	Sakın gaflete düşüp de o kitaba bakayım, okuyayım deme. Su gibi olup her gördüğün nehrin içine akma.
	1710	ol cenābetden ṭurup ġusl eylegil ol denesden ḳalbüŋi ġasl eylegil	O temiz olmayan kitaptan hemen temizlen ve o murdar şeyden hemen kalbini temizle.
	1711	ḳavl-i şeyḫi èşidüp ḫavf eyledüm kaʿbe-yi hüsnin anuŋ ṭavf eyledüm	Şeyh'in sözünü duyunca çok korktum ve hemen onun güzelliğinin kabesini tavaf ettim.
	1712	ben dėdüm luṭf-ile ol Ḥaḳ dostına emrüŋ ėy cānum benüm baş üstine	Ben de lütuf ve zerafetle o Allah dostuna "Ey canımın içi! Emrin başım üstüne olsun." dedim.
	1713	ʿāzim oldum dilde oldum baʿd-ez-īn niyyet ėtdüm ol nefesde ben hemīn	Ondan sonra gönlümde (Şeyh'in sözüne itaat edeceğime dair) karar kıldım ve o anda güzelce niyet ettim.

504 ʿilm-i: ʿilm ü OE

505 rūḥāniyān dèrdi: rūḥāniyāt dèdi OE

506 ol kitāb-içün: oldı çün OE

507 ġāfil olma Manṣūr'a hemān: yā Manṣūr ġāfil olma sen OE

508 içine: içinde OE

	1714	şeyḫ ḫużūrında ṭurub[an] ḫāneye vardum ol hīnde hemān kāşāneye	Şeyh'in huzurundan çıkıp o vakit hemen evime geldim.
	1715	ol kitābı ṭarḥ ėdüp götürmeyem hem anuŋ ehliyle ben oturmayam	O kitabı çöpe atıp bir daha yanımda götürmeyeyim ve o kitabı okuyanlarla da artık arkadaşlık etmeyeyim (diye niyet ettim).
	1716	līk ġusl ėtmege iḳdām ėtmedüm sırrumı kimseye iʿlām ėtmedüm	Lakin (zihnimi ve gönlümü) o kitaptan temizlemeye gayret etmeyip bu sırrımı da kimseye açıklamadım.
[OE 25b]	1717	zīre ġāyet de severdüm ben anı vėrmiş-ėdüm aŋa cān-ile teni	Çünkü ben o kitabı çok severdim ve gönlümü de ruhumu da ona bağlamıştım.
	1718	key taʿalluḳ ėtmiş-ėdüm ben aŋa zihn-i ṭabʿı ṭutmış-ėdi ol hevā	O kitaba çok bağlanmıştım ve aklımın mizacını da bu arzu ele geçirmişti.
[T 75a]	1719	ol kitābdan çoḳ mesāʾil aḫẕ ėdüp ḫāṭırumda niçe aḥkāmın ṭutup	O kitaptan bir çok mesele öğrenip (ezberlediğim) nice hükümlerini hafızamda sakladığım için o kitap benim gönlümü bağlamıştı. Özün özü, hakikatin mazharı Şeyh bana nasihat ettiyse de nasihatleri gönlümün katılığından dolayı bana tesir etmedi ve aklıma da canıma da nüfuz etmedi.
	1720	gönlimi bend_ėtmiş-ėdi ol kitāb pend vėrdi gerçi ol lübb-i lübāb	
	1721	ḳasvetümden gönlüme kār ėtmedi ʿaḳl u cāna nuṣḥını yār ėtmedi	
	1722	şeyḫ ḫużūrında bu niyyet üzre men istedüm ḳalḳam gidem ėy yār-ı men	Ey benim sevgili dostum! Bu niyet üzere Şeyh'in huzurndan kalkıp eve gitmek istedim.
	1723	şeyḫʿ Abdülḳādir ol keşşāf-ı sır şeyḫ Muḥyiddīn şeh[509] vaṣṣāf-ı sır	Sırları ortaya çıkaran ve tarif eden sultan, Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî benim bu halime çok şaşırdı ve tüm bu hallerim(den haberdar olup bana) nazar etti.
	1724	key taʿaccüb eyleyüp bu ḥālüme nāẓır oldı ser-te-ser aḥvālüme	
	1725	ḳādir olmadum ki nehżat eyleyem dehşet aldı ʿaḳlumı yā söyleyem	Şeyh'in huzurundan kalkıp gitmeye güç yetiremedim ve (birden bire) aklım başımdan gidip ne söyleyeceğimi bilemez hale geldim.
	1726	ḳayd u bend-ile muḳayyed ėtdiler gūyiyā anda beni yā ṭutdılar	Sanki beni zincir ve prangalarla bağlayıp bir yere mahkum ettiler (gibi hissettim).
	1727	döndi ol sulṭān-ı dil[510] ėtdi ḫiṭāb heybet-ile ḫoş ḫiṭāb-ı müstetāb	O gönüllerin padişahı ihtişamıyla bana dönüp tatlı dille şöyle söyledi:

[509] şeh: şeyḫ OE

[510] dil: dīn OE

	1728	dėdi kim açġıl kitābuŋı bu dem nāẕır ol mesṭūrına ėy ʿaḳlı kem[511]	"Ey aklı kısa! Şu kitabını bir aç da içinde ne yazıyormuş bir bak."
	1729	çünki açdum ol kitābı ėy melīḥ gördüm anı ḫoş beyāż olmış ṣaḥīḥ	Ey güzel insan! Kitabı açtığım zaman gerçekten de sayfalarını bembeyaz gördüm.
	1730	gūyiyā hīç ḥarf mektūb olmamış yā meʿānīsiyle maṭlūb olmamış	Sanki üzerine tek bir harf dahi yazılmamış ve istenildiği üzere hiçbir anlam ifade etmiyormuş gibiydi.
	1731	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e vėrdüm anı aldı destine o sulṭān-ı senī	O kitabı Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye verdim ve o övülen sultan da kitabı eline aldı.
[T 75b]	1732	ṣafḥa ṣafḥa dönderüp evrāḳını bir birine dönderüp[512] evrāḳını	Yapraklarını tek tek çevirip ardı ardınca sayfalarına baktı.
	1733	ser-te-ser anı debeşdürdi o pīr sırr-ı esrādan olan şāh-ı ḫabīr	Sırların sırrından haberdar olanların sultanı Şeyh o kitabı baştan sona araştırdı.
	1734	dėdi kim yā Bu'l-Muẕaffer bu kitāb felsefe ʿilmi degül ḫoş feth-i bāb	"Ey Ebu'l-Muzaffer! Bu kitap felsefe ilminin kitabı değildir. Güzel kapıları açan, Kurân'ın faziletlerini açıklayan ve hakkı batıldan ayıran Furkân'ın sırrını acaip bir şekilde gün yüzüne çıkaran bir kitaptır." dedi.
	1735	ki[513]_eyler ol Ḳurān feżāyilin beyān sırr-ı furḳānı ʿaceb ėtmiş ʿayān	
	1736	bunı teʾlīf eylemiş İbn-i Żarīs ḳıymetin bilmez anuŋ cāhil ḫabīs	Bu kitabı İbn Zarîs yazmıştır. Pis olanlar ve cahiller bu kitabın kıymetini bilemezler.
	1737	ḥüsn-i ḫaṭṭ-ile ḳamu mektūb hem ṭālib-i Ḳurān'a ol maṭlūb hem	Onu güzel bir yazı ile yazmış ve Kurân taliplerinin istediği bir kitap haline getirmiştir.
[OE 26a]	1738	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ destin öpüp ḫāk-i pāyine anuŋ yüzler sürüp	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin elini öpüp, ayağının toprağına yüzümü sürüp,
	1739	öẕrler ėtdüm kerīm-i nāsa ben ḫoş muṭīʿ oldum faḫīm-i nāsa ben	O insanların ihsan sahibi ve en büyüğünden özür diledim ve dediklerine tâbi oldum.
	1740	ol kitābı ṣonı vėrdi destüme maġz-ı naġz vėrdi ser-ā-ser postuma	Daha sonra o kitabı bana verdi ve makamıma baştan sona güzel bir akıl bahşetti.
	1741	gördüm anı dėdügi gibi hemān eyler ol Ḳurān feżāyilin beyān	Ben de Şeyh'in dediği gibi onun Kurân'ın faziletlerini açıkladığını gördüm.

511 ʿaḳlı kem: ʿakl-ı kem OE

512 bir birine dönderüp: bir birinden ḳaldırup OE

513 ki: - OE

	1742	ki[514]_anı taṣnīf eylemiş İbn Żarīs oldum anuŋ maʿnisiyle ḫoş enīs	İbn Zarîs'in onu yazdığını görüp bu kitabın manasıyla (Hakk'a) güzelce yakınlaştım.
	1743	ol kerāmāta ʿaceb ḥayretdeyem heybet-i şeyḫden ʿaceb dehşetdeyem	Bu gördüğüm kerametlerden dolayı hayretler içerisinde kaldım ve Şeyh'in heybetinden dolayı dehşete düştüm.
	1744	dėdi yā Manṣūr nāṣır Ḥaḳ-durur ẓāhir ü bāṭında nāẓır Ḥaḳ-durur	(Şeyh) "Ey Mansur! (Hakikatte) yardımcı, zahirde de batında da kollayıp gözeten Allah Teala'dır." buyurdu.
[T 76a]	1745	tāʾib olduŋmı bu kāre baʿd-ez-īn dilde olmayan dile gelmez hemīn	Bundan sonra yaptığın işe tevbe ettin mi? Gönülde olmayan şey dile gelmez.
	1746	ben dėdüm yā seyyidī[515] şeyḫī[516] neʿam şükr kim buldum[517] vücūduŋdan niʿam	Ben "Efendim şeyhim, evet haklısın." dedim. Allah'a şükürler olsun ki senin varlığından dolayı nimetlere eriştim.
	1747	ben ḥużūruŋda ḥużūra ėrmişem hem sürūruŋda sürūra ėrmişem	Ben senin huzurunda, meclisinde huzura kavuştum ve senin mutluluğunda saadete eriştim.
	1748	şeyḫ dėdi baŋa yā Manṣūr *ḳum* sırr-ı serrāda eyā mesrūr *ḳum*	Şeyh, bana "Ey Mansûr, kalk! ey Mutluluğun sırrı ile mutlu kişi, ayağa kalk!" dedi.
	1749	nehżat ėdüp şeyḫ ḳurbından hemān bende ḫāne sūyına oldum revān	En güzel bir şekilde Şeyh'in yanından kalkarak evime doğru yollara düştüm.
	1750	felsefe ʿilmin unutdum ser-te-ser hep mesāʾil mensī oldı ser-te-ser	Felsefe ilmini tamamıyla unuttum ve hafızamdaki meseleler de tümüyle silindi.
	1751	aŋma[518] kim rūḥāniyān aḥkāmını hem-daḫı felsefiyān aḥkāmını	Ruhlarla ilgili hükmü ve felsefenin ulaştığı neticeleri bir türlü hatırlayamadım.
	1752	bāṭınumdan şeyḫ nesḫ ėtdi ḳamu görmedüm gūyā ki hergiz ėy ʿamū	Ey amcam! Şeyh sanki ben (tüm bu felsefe bahislerini) hiç bilmiyormuşum gibi onları benim içimde tümüyle hükümsüz kıldı.
	1753	sırr-ı *mā nensaḫ*-la hem *ev nunsihā*[519] nesḫ ü nisyān vėrdi ḳalbüme şehā	"Biz bir şeyin hükmünü ortadan kaldırırsak" ve "ya da unutturursak"

[514] ki: - OE

[515] seyyidī: seyyid T

[516] şeyḫī: şeyḫ T

[517] buldum: bulduŋ T

[518] aŋma: aŋa OE

[519] **mā nensaḫ ev nunsihā:** "Hükmünü kaldırırsak" ve "ya da unutturursak" anlamına gelen ifadeler "Biz herhangi bir âyetin **hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturur (ya da**

			sırrıyla o sultan (felsefe ilmini) hükümsüz kıldı ve bana unutturdu.
	1754	lafẓ u maʿnāsını hep nesḫ ėyledi cümle maḥv ėtdi vü hem mesḫ ėyledi[520]	Bana (felsefî meselelerin) sözünü de manasını da unutturdu ve hepsini hafızamdan silerek orayı tertemiz kıldı.
	1755	felsefe cāyı feżāyil ṭoldı hep maġlaṭa dārı ḥamāyil ṭoldı hep	(Hafızamdaki) felsefe ilminin yeri faziletlerle, boş işlerin evi de mübarek meselelerle dolup taştı.
	1756	yaʿnī ḫaṭṭ-ı felsefe tebdīl olup fażl-ı esrār-ı kelām-ı Ḥaḳ ṭolup	Yani, (gönlümde ve zihnimdeki) felsefî meseleler (hakikat ile) değişip, (oraya) Allah kelamı sırlarının fazileti doluştuğunda, Allah'a hamd olsun ki ben de fazilet ehlinden oldum. Cahilken cehaletim izale olup âlim biri oldum.
	1757	ḥamdülillāh ben de oldum ehl-i fażl ʿālim oldum cāhil-iken gitdi cehl	
[T 76b]	1758	nūr-ı Ḳurʾān ṭoldı ẓulmet gitdi hep sırr-ı vuṣlat geldi furḳat gitti hep	(Gönlüm) Kurân'ın nuru ile doldu ve oradaki karanlık yok oldu. Vuslat sırrına nail olup ayrılıktan berî oldum.
	1759	mürşid-i kāmil çün irşād ėyledi ben mürīdin bendden āzād ėyledi	Beni kamil mürşit irşâd edip bu müridini (gaflet ve dalalet) zincirlerinden kurtardı.
[OE 26b]	1760	şeyḫ-i kāmil oldum āḫir ben de hem Ḥaḳ ḳatında ḫalḳ ḳatında muḥterem	Sonrasına ben de Hakk'ın ve halkın yanında kamil ve saygıdeğer bir şeyh oldum.
	1761	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1762	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	1763	rāviyān-ı ṣıdḳdan menḳūldür ḥākiyān-ı ʿışḳdan mesʾūldür	(Bu menkıbe) güvenilir ravilerden nakledilmiş ve aşkın anlatıcılarından da sual edilmiştir.
	1764	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī celīl[521] evliyāya Ḥaḳḳ-içün niʿme'l-ḫalīl	Allah dostlarının, Allah için en güzel dostu yüce Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	1765	şehr-i Baġdād içre buldı şöhreti ṭutdı āfāḳı çü nām-ı şevketi	Bağdat şehri içerisinde şöhret sahibi oldu ve heybetinin namı tüm ufukları kapladı.

ertelersek), yerine daha hayırlısını veya mislini getiririz. Allah'ın gücünün her şeye hakkıyla yettiğini bilmez misin?" mealindeki Bakara Sûresi 106. ayetten iktibas edilmiştir.

[520] 1754 T: - OE

[521] celīl: ḫalīl OE

	1766	şeyḫ ʿAbdülḳādir'i ol şeyḫler tā ziyāret ėde maḳbūl şeyḫler	O (Hak katında) makbul kâmil üstatlar Şeyh Abdülkâdir'i ziyaret etmek için,
	1767	geldi Cīlān şeyḫlerinden üç kişi şehr-i Baġdād içre èy dil ḫoşı[522]	Ey gönlü hoş kişi! Cîlân şeyhlerinden üç kişi Bağdat'a geldi.
	1768	medrese-yi şeyḫe gelüp ṭurdılar içerüye iẕn aluban[523] girdiler	Şeyh'in medresesine gelip oturdular ve izin alarak içeriye girdiler.
	1769	şeyḫe taʿẓīm-ile vėrdiler selām aldı anlaruŋ selāmın ol hümām	Hepsi Şeyh' hürmet ve saygıyla selam verdi. O himmeti yüce kişi de onların selamını aldı.
	1770	otururdı ṣadrde ol ṣadr-ı Ḥaḳ ṣuffe ṣaḥnında[524] münevver bedr-i[525] Ḥaḳ	O Hakk'ın gönül kabesi ve parlak ışığı, medresenin ortasında aydınlaşmış bir köşede oturuyordu.
[T 77a]	1771	elde ṭutmışdı kiṭāb-ı müsteṭāb faṣl u bābı-y-dı anuŋ *faṣle'l-ḫiṭāb*	Şeyh elinde güzelce bir kitap tutuyordu ve mevzusu *fasle'l-hitâb*'dan (hakla batılı ayıran söz) bahsediyordu.
	1772	nāẕır olmışdı aŋa manẕūr-ı Ḥaḳ ḫoş naẕar ėderdi ol mesrūr-ı Ḥaḳ	Hakk'ın nazar ettiği kulu o kitaba dikkatlice bakıyordu ve güzelce inceliyordu.
	1773	ḫādimi karşusına ṭurmış-ėdi ḫiẕmetine cümle yüz urmış-idi	Hizmetkârı karşısında duruyordu ve tüm varlığını onun hizmetine vermişti.
	1774	ābdest ibrīḳini şeyḫüŋ meger ḳıbleye döndürmiş-ėdi muʿteber	O muteber hizmetkâr Şeyh'in ibriğini kıbleye döndürmüştü.
	1775	ġaflet ėtmişdi meger ḫādim o dem ḳıbleye ėde müvecceh muḥterem	O saygıdeğer hizmetkar (bir keresinde) bunu unutmuş ve o ibriği kıble tarafına çevirmemişti.
	1776	pīrler anı müvecceh görmeyüp ṭaʿn ėtdiler göŋülden ṭurmayup	Oradaki şeyhler onu kıble tarafına doğru döndüğünü görmeyip gönüllerinden ayıplamaya başladılar.
	1777	şeyḫler ibrīḳiçünkim gördiler biribirine bular göz urdılar	O şeyhler ibriği (o halde) gördükleri zaman birbirlerine doğru bakıp durdular.
	1778	maḫfī ėtdiler naẕar ke'l-münkirīn şeyḫe ol ibrīḳ-içün ol ḥāsidīn[526]	O kıskanç insanlar, münkirler gibi bir ibrik için gizlice Şeyh'e baktılar.

[522] 1767 OE: - T

[523] aluban: çün OE

[524] ṣaḥnında: ṣadrında OE

[525] bedr: ṣadr OE

[526] ḥāsidīn: cāhidīn OE

	1779	ḫādimüŋ tefrīṭine ḥiẕmetde hem oldılar münkir-miṣāl ehl-i himem	O yüce himmetliler, inkar edenler gibi o hizmetkârın hizmetteki bu aşırılığına münkir oldular.
[OE 27a]	1780	terbiyetde ḫādime şeyḫ-i zamān yaʿnī taḳṣīr eylemiş ḳuṭb-ı cihān	Zamanın ve alemin kutbu, terbiye ve hizmette o hizmetkârın kusurlu davrandığını (düşündü).
	1781	sū-i deʾb-i ḫādime ṭaʿn ėtdiler şeyḫe münkir olmaġa yüz ṭutdılar	Hizmetkârın kötü adetini ayıpladılar ve şeyhe münkir olmaya yeltendiler.
	1782	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e maʿlūm olup şeyḫlerüñ[527] inkārı hep mefhūm olup	(Bu olay) Şeyh Abdülkâdir'e bildirildi ve o şeyhlerin inkarı da ona aşikar oldu.
	1783	ḳodı destinden kitābını yėre geldi ġayret ol ġayūr-ı bāhire	Apaçık bir gayretin sahibi celallendi ve kitabı elinden yere bıraktı.
[T 77b]	1784	heybet-ile şeyḫlere ėtdi naẓar şeyḫlere düşdi[528] mehābet ser-te-ser	Heybetiyle şeyhlere nazar etti ve hepsi baştan başa korkularından saygıyla eğildiler.
	1785	ḫādime döndi naẓar ėtdi hemān düşdi ḫādim öldi vėrdi Ḥaḳḳ'a cān	(Sonrasında) Şeyh hemen dönüp (celaliyle) hizmetkârına nazar edince hizmetçi o anda ruhunu Allah'a teslim etti.
	1786	döndi ibrīḳa naẓar ėtdi o cān döndi ibrīḳ ḳıbleden yaŋa hemān	O canlar canı dönüp ibriğe nazar edince o da hemen kıbleye doğru döndü.
	1787	ẕī ṭaṣarruf şāh-ı ḳudret zī velī nesl-i Aḥmed aṣl-ı evlād-ı ʿAlī	O muhakkak ki kudretlilerin sultanı, tasarruf sahibi bir velidir. Hz. Peygamber'in nesli, Hz. Ali'nin evlatlarının aslıdır.
	1788	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīylāni'den[529] etḳiyā vü aṣfiyā ḫākānıdan[530]	O takvaya ulaşanların ve Hakk'ın tertemiz kullarının sultanı Şeyh Abdülkâdir Geylânî'dir.
	1789	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1790	evliyā ḫāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

527 şeyḫler: şeyḫlerüŋ OE

528 düşdi: aldı OE

529 el-Cīlānī'den: el-Cīlānī'dür OE

530 ḫāḳānıdan: ḫāḳānıdur OE

	1791	rāviyān-ı şeyḫden mervī-durur ḥākiyān-ı pīrden maḥkī-durur	(Bu menkıbe) Şeyh'in ravilerinden rivayet edilmiş, ve onun anlatıcılarından tahkiye edilmiştir.
	1792	hicretüŋ tāriḫi ol hīnde tamām beş yüz-ile ḳırḳ altı ṣāl-i tām	O vakit, hicretten sonra beş yüz kırk altı senesinde,
	1793	şeyḫ Beḳā ibni Baṭū şāh-ı hüdā şeyḫ ʿAlī bin Heytī sulṭān-ı velā	Hidayet yolunun sultanı Şeyh Bekâ ibn Batu ve kurbiyet makamının padişahı Şeyh Ali Bin Heytî,
	1794	şeyḫ Ebū Saʿd-ı Saʿādet Ḳaylevī şehr-i yār-i uḫrevī vü evlevî	Yüce gönüllü ve ahiret aşıklarının sultan Şeyh Ebu Said Saadet Kaylevî,
	1795	şeyḫ Ḥaḳver Mācidü'l-Kürdī kerīm ʿāşıḳ-ı Allāh-ı raḥmān u raḥīm	Rahman ve Rahim olan Allah'ın aşığı, o cömert insan Şeyh Hakver Mâcidü'l-Kürdî,
[T 78a]	1796	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e cemʿ oldılar vardılar yaʿnī ziyāret ḳıldılar	Şeyh Abdülkâdir'i (ziyaret etmek için) toplandılar ve onun huzuruna vardılar, yani ziyaret ettiler.
	1797	şehr-i Baġdād içre bunlar ser-te-ser medrese-_i şeyḫe temāmet girdiler	Hep birlikte Bağdat şehri içerisinde Şeyh'in medresesinden içeri girdiler.
	1798	ṣufḥa ṣaḥnında ḳamusı ḳāʿidīn oldılar ol rākiʿīn ü sācidīn	O rükû ve secde ehli insanların hepsi, medrese avlusunun ortasında beklediler.
	1799	zī cemāʿat *raḥmeten li'l-ʿālemīn* *rıḍvānullāhiʿaleyhim ecmaʿīn*	O güzel cemaat alemler için bir rahmetti. Allah'ın rızası hepsinin üzerine olsun.
[OE 27b]	1800	şeyḫ dėdi kim döşensin ḫoş bisāṭ emr ḳıldıkim çekilsin ḫoş sümāṭ	Şeyh sofralar döşenip yemekler hazırlanmasını emretti .
	1801	çün müheyyā ėtdiler ḫˇān-ı niʿam[531] ekle ėtdiler şürūʿ ehl-i kerem	Her yeri, güzel nimetlerin bulunduğu sofralarla donattıkları zaman cömert insanlar yemeğe başladılar.
	1802	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ṣāḥib-kerem ḫādime dėdi otur nūş ėt niʿam	O ikram ve ihsan sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî hizmetkârına "Otur sen de bu sofradan ye iç!" diye buyurdu.
	1803	dėdi ḫādim ṣāyimem ben yā imām dėdi şeyḫ ekl ėt bulasın ecr-i tām	Hizmetkâr "Ey ümmetin imamı! Ben oruçluyum." dedi. Şeyh "Gel otur. (Bir günlük orucun) karşılığını tamamıyla alacaksın." dedi.
	1804	dėdi ḫādim ṣāyimem ėy āfiṭāb dėdi yė tā bulasın hefte ṣevāb	Hizmetkâr (yine) "Ey dolunay yüzlü! Ben oruçluyum." dedi. Şeyh "Gel otur ve ye. Bir haftalık (oruç tutmuş) sevabı alacaksın." dedi.

[531] ḫˇōn-ı niʿām: ḫˇōn u niʿām OE

	1805	dėdi ḫādım ṣāyimem ėy pādişāh dėdi ekl ėt bulġıl ecr-i ṣavm-ı māh[532]	Hizmetkâr: "Ey padişah! Oruçluyum." dedi. Şeyh ise "(Gel otur) ye! Bir aylık oruç tutmuş sevabı al." dedi.
	1806	dėdi ḫādım ṣāyimem ėy ẕü'l-celāl dėdi yė tā alġıl ecr-i ṣavm-ı sāl[533]	Hizmetkâr yine "Ey celal sahibi, ben oruçluyum." dedi. Şeyh de "(Gel yemek) ye ve bir yıllık oruç tutmuş sevabı al." dedi.
	1807	dėdi ḫādim ṣāyimem ėy şeyḫ-i şehr dėdi yė bulġıl ṣevāb-ı ṣavm-ı dehr	Hizmetkâr "Ey bu şehrin sultanı! Ben oruçluyum." dedi. Şeyh "Gel otur ve ye. Tüm zamanların oruç tutmuş sevabını al." buyurdu.
	1808	dėdi ḫadim ṣāyimem tekrār aŋa şeyḫ ʿAbdülḳādir ol nūr-ı Ḫudā	Hizmetkâr tekrar Hz. Pir'e "Ben oruçluyum." dedi. O Hakk'ın nuru Şeyh Abdülkâdir Geylânî ziyadesiyle sinirlendi ve o hizmetkara nazar etti. O anda o kişi yere düşüp taş gibi oldu.
	1809	key ġaḍabla ḫādime ėtdi naẓar düşdi ol dem ḫādim oldı ṣan ḥacer	
	1810	gevdesi şişdi iriŋlendi o dem aḳdı andan ḳaṭre ḳaṭre ḳīḥ u dem	O anda bedeni şişmeye ve irin toplamaya başladı. Ondan damla damla kan ve irin akmaya başladı.
[T 78b]	1811	ol meşāyıḫ ki_anda oldı ḥāżirūn ḫādime oldı ḳamusı şāfiʿūn	Orada bulunan şeyhlerin hepsi hemen hizmetkara şefaatçi oldular.
	1812	ḫādime çünkim şefāʿat ėtdiler hem ḥimāyet hem ʿināyet ėtdiler	O hizmetkâra şefaat edip, koruyup yardım ettikleri zaman,
	1813	nice olmasun o şeyḫān şāfiʿīn ki[534]_evliyādur *raḥmeten li'l-ʿālemīn*[535]	Allah dostları (o hizmetkâr) için nasıl şefaatçi olmasın onlar 'alemler için bir rahmet'tir.
	1814	sākit ėtdiler ġaḍabdan şeyḫi çün şeyḫ rāżı oldı vü buldı sükūn	(Şeyhler) Şeyh'i sakinleştirdikleri zaman o da sükunete erip hizmetkardan razı oldu.
	1815	ḳalḳdı fi'l-ḥāl ḫādim oldı ṣaġ esen görmemiş gibi olup ol muʾtemen	O güvenilir hizmetkâr o halde kalkıp, sanki hiçbir şey olmamış gibi sağ salim eski haline kavuştu.
	1816	zī kemāl-i ḳudret-i Allāh olur ki velī maẓhar olup anı bulur	Allah dostunun mazhar olup bulduğu Allah'ın kudreti ne kemâldedir.

[532] 1803 OE: -T

[533] 1804 OE: -T

[534] ki: -OE

[535] **raḥmeten li'l-ʿālemīn**: "Alemler için bir rahmet" anlamına gelen ifadeyle "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." mealindeki Enbiya Sûresi 107. ayetine telmih yapılmıştır.

	1817	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1818	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	1819	rāviyān-ı dīn rivāyet ėtdiler ḥākiyān-ı Ḥaḳ ḥikāyet ėtdiler	(Bu menkıbeyi) bu dinin ravileri rivayet, Hakk'ın anlatıcıları da tahkiye ettiler.
[OE 28a]	1820	şeyḫ ʿAlī bin Heyṭī sulṭān-ı rehī şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ol hem-rehi	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin yol arkadaşı, (hakikat) yolunun sultanı Şeyh Ali bin Heytî,
	1821	ʿazm ėdüp Baġdād şehrinde meger ṭā Ḳırāḥ'a vardı ol faḫrü'l-beşer[536]	İnsanlığın övüncü gayret edip Bağdat şehrinde Kırah beldesine kadar gelmişti.
	1822	ol Ḳırāḥ zīrā[537] ki[538] bir mezraʿ-durur ki zirāʿat ehline maṭmaʿ-durur	O Kırah beldesi çiftçiler için rağbet edilen, bereketli bir tarım arazisidir.
[T 79a]	1823	anda Rīzān daḫı bir mesken-durur ehl-i īmāna o ḫoş meʾmen-durur	Orada müminler için sığınılacak güzel bir yuva gibi olan Rîzân denen bir yer vardır ve.
	1824	şeyḫ ʿAlī anda ḳażā-y-ile meger ḫaste oldı ol veliy-yi pür-hüner	O maharet sahibi Allah dostu Şeyh Ali bin Heytî orada takdir gereği hasta oldu.
	1825	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı nebī nesl-i ʿAlī	Hakk'ın sırrı, Hz. Peygamber'in nuru ve Hz. Ali'nin torunu olan Allah'ın dostu, ruhların sultanı Şeyh Abdülkâdir, Bağdat şehrinden çıkıp Rîzân'a doğru yola çıktı.
	1826	şehr-i Baġdād'dan çıḳup oldı revān mezraʿ-ı Rīzān'a ol[539] sulṭān-ı cān	
	1827	şeyḫ ʿAlī bin Heyṭī ol[540] maḥbūb-ı Ḥaḳ tā ʿibādet ėde ol merġūb-ı Ḥaḳ	Hakk'ın sevgili ve ilgi gösterdiği kulu Ali bin Heytî de ibadet üzereydi.
	1828	çünki sünnetdür ʿibādet ḫasteye ḫoş ʿibādetdür ʿiyādet resteye[541]	hastayken ibadet etmek (Hz. Peygamber'in) sünnet olduğu gibi (nefsin sultasından) kurtulmuş olanları da ziyaret etmek güzel bir ibadettir.

[536] faḫru'l-beşer: ḫayru'l-beşer OE

[537] zīrā: anda OE

[538] ki: -OE

[539] ol: o OE

[540] ol: -OE

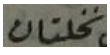
[541] resteye: ḫasteye OE

	1829	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol sulṭān-ı dīn çün Kırāḥ'a vardı ol ṣāḥib-yaḳīn	Dinin sultanı, kesinlik bilgisinin sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî o Kırah beldesine ulaştığı zaman,
	1830	şeyḫʿAlī bin Heyt*ī*'yi gördi o şāh döne döne ḥālini ṣordı o māh	O sultan Şeyh Ali bin Heytî'yi gördü ve (yeryüzünün) parlak ayı yana yakıla halini hatırını sordu.
	1831	şeyḫ ʿAlī-ile[542] cemʿ oldı be-cāy ṣan ḳonışdı[543] ülker-ile gökde ay	Şeyh Ali'nin yanında onunla birlikte olup –sanki gökta ay ile Süreyya yıldızı konuşuyordu-
	1832	rāvī ėydür ol Ḳırā*ḥ*'da[544] ol zamān vardı hem ḫuşk u yābis taḫliyān[545]	Ravilerden menkuldür ki, o vakit Kırah beldesinde herşeyi kurutan bir kuraklık meydana gelmişti.
	1833	ol iki ḫurma aġacı ėy aḫī ḳurıyalı dört yıl-ėdi ėy saḫī	Ey benim cömert kardeşim! O iki hurma ağacı kuruyalı dört yıl olmuştu.
	1834	ol aġaclar odın olmışdı hemān hīç ḫurma bitmez olmışdı der ān	O ağaçların hepsi (ateşte yakılacak) odun olmuş ve oralarda hiç hurma yetişmez olmuştu.
	1835	kesmege ʿazm ėtmiş-ėdük tā ʿalef ola nār-içün ėdeydük biz telef	(O ağaçları) hayvan yemi yapmak ve ateşte yakmak için kesmeye niyet etmiştik.
[T 79b]	1836	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı hümām destine ibrīḳ alup ėtdi ḳıyām	Himmeti yüce olanların kutbu Şeyh Abdülkâdir Geylânî eline ibriğini alıp ayağı kalktı.
	1837	ol iki ḫurmā dibine vardı hem ābdest almaġ-içün ol pür-himem[546]	O himmet sahibi abdest almak için o iki hurma ağacının yanına gitti.
	1838	birinüŋ altında ėtdi ḫoş vuḍū birinüŋ vardı_altına[547] şāh-ı[548] ʿulū	O yüce sultan birinin altında abdest aldı ve diğerinin yanına gitti.
	1839	iki rekʿat ḳıldı ol yėrde namāz bā-ḫuşūʿ u bā-ḫuḍūʿ u pür-niyāz[549]	Orada huşu, huzur ve niyaz ile iki rekat namaz kıldı.
	1840	ḳaldırup el Ḥażret'e ėtdi duʿā ḥamd ü minnet birle hem şükr ü ṣenā	Ellerini kaldırıp hamd, şükür ve övgü ile Hazret-i Allah'a dua etti.

[542] ʿAlī-ile: ʿAlī'ye OE

[543] ṣan ḳonışdı: ḳomşı ėdi OE

[544] Ḳırāḥ'da: Ḳırāḥ'a OE

[545] taḫliyān: OE

[546] 1831 T: -OE

[547] altına: altında OE

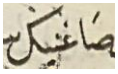
[548] şāh-ı: o OE

[549] 1833 T: Hikayenin anlatımı OE nüshasında bu beyitte sona ermektedir.

	1841	ol iki ḫurmā ḳurımışken ḳatı ḫoş yeşerdi gör bu sırr-ı ḳudreti	Kudret sırrını gör ki (o sırada) o iki hurma ağacı da kurumuşken güzelce çiçek açtı.
	1842	ol iki ḫurmā aġacı ėy fetī[550] vėrdi yapraḳ tāze_olup gör ḥikmeti	Ey genç adam! O iki hurma ağacı da taptaze yapraklarla (yeşerdi). Bu hikmeti gör (ve anla)!
	1843	bitdi ḫoş temr-i Ḳırāḥī ėy dede key kemālin buldı hem bir heftede	Ey dede! (O ağaçta) çok güzel Kırah hurmaları yetişti ve bir haftada olgunlaştılar.
	1844	bitdi çün ḫurmā kemālin buldı ḫoş şeyḫden ḥüsn ü cemālin buldı ḫoş	Hurmalar yeşerip güzelce olgunlaştığında Şeyh'in güzelliğiyle tatlandılar.
	1845	cemʿ [idüp] andan niçe ḫurmā-yı ḫūb şeyḫe ėrişdürdiler olup ṭarūb	İnsanlar oradan tatlı ve olgun hurmalar toplayıp mutluluk içerisinde Şeyh Ali bin Heytî'ye ulaştırdılar.
	1846	şeyḫ andan ekl ėdüp buldı feraḥ şād oldılar ḳamu gitdi teraḥ	Şeyh Ali bin Heytî o hurmalardan yiyerek sağlığına kavuştu ve hepsi bahtiyar olup üzüntüden kurtuldu.
	1847	şeyḫ ol dem ėtdi ḫoş ḫayr-ı duʿā ol iki naḫle ėdüp medḥ ü ṣenā	Şeyh Ali bin Heytî o sırada güzel bir hayır duası etti ve o iki hurma ağacını övüp medhetti.
	1848	dėdi ol dāʿī-yi ḥażret bā-ṣafā *bārekeallāhu leke fī arżikā*	O saadet sahibi, (insanları hayra) davet eden yüce insan "Allah senin toprağını bereketlendirsin!" diye dua etti.
[T 80a]	1849	der-hemīne ṣāʿına ėtdi duʿā ol zemīnüŋ ol veliy-yi ẕü'l-ʿaṭā	İhsan ve ikram sahibi Allah dostu o anda toprağın sâına[551] dua etti.
	1850	ol makāmuŋ ṣāḥibinüŋ[552] sūdına hem duʿā ḳıldı o sūduŋ sūdına	Bu makamın sahibinin faydası ve faydasının faydası için ona dua etti.
	1851	yaʿnī kim ḳoyun keçi inek deve südlü olup gire vāfir her eve	Koyun, keçi, inek ve develerin hepsinin sütü bol ve bereketli olsun ve herkesin evine girsin.
	1852	ol zamāndan ṣoŋra ol arż-ı hüdā ḥāṣılın eḍʿāf vėrdi dāʾimā	Sonuç olarak tüm bunlardan sonra o hidayet yolunun zemini sürekli olarak iki kat mahsül verdi.
	1853	reyʿ-i evvelden ziyāde reyʿini vėrdi ol mezraʿ ḫoş ėdüp beyʿini	O arazi bu seferki mahsülünü öncekinden çok daha fazla verip satıcısını memnun etti.

[550] T nüshasına göre *fetā* diye okunması gereken yer redif gereği 'ī' olarak okunmuştur.

[551] (Ar. ṣā') Ağırlığı kullanıldığı ülkeye göre değişen bir tahıl ölçeği.

[552] ṣāḥibinüŋ: Bu şekilde okunan kelime metinde şeklinde yazılmış olup anlam ve bağlama göre bu şekilde okunmuştur.

	1854	oldı eḍᶜāf u muḍāᶜif der-hemī yareye çün şeyḫ urdı merhemi	Abdülkâdir Geylânî oraya bu ilacı sürdüğü zaman (o arazi) o vakitten sonra çokça mahsül veren bir alana dönüştü.
	1855	ḳonsadı ger anda yüz müd naḫl u bur ṣadḳa olsaydı_ellisi ėy yār-ı ḥür	Ey nefsine köle olmayan dost! Eğer o toprakta yüz müd fidan dikilseydi, bunlardan ellisi kadar sadaka verilseydi ve sonra o yüz müd tekrar ölçülseydi her seferinde hepsi yine yüz taneye denk gelirdi.
	1856	ṣoŋra ölçülseydi ger ol müd yine yüz gelürdi ṣayuda her-āyine	
	1857	hem-daḫı māşīleri ḳoyun keçi inegi cāmuş baḳar hem ėy içi	Ey ileri gelen kişi! O tarladan nasiplenen koyun, keçi, inek, camış ve öküz gibi hayvanlar ile develerin sayısı tek tek sayılamayacak kadar oldu ve ovaları, dağları doldurdu.
	1858	hem deve oldı ṣaġışı bī-ᶜaded ṭutdı ṣaḥrā vü ṭaġını bī-ᶜaded	
	1859	şeyḫ ėtdi çün duᶜāsıyla meded oldı anda rızḳ u niᶜmet lā yuᶜad	Şeyh ona duasıyla yardım ettiğinde onun rızkı ve sahip olduğu nimetler sayılamayacak (kadar arttı).
	1860	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1861	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[T 80b]	1862	rāviyūn dilden rivāyet ėtdiler ḥākiyūn cāndan ḥikāyet ėtdiler	Raviler (bu menkıbeyi) gönülden rivayet ettiler. Anlatıcılar da gönülden anlattılar.
	1863	şehr-i Baġdād içre bir gün ėy cüvān şeyḫ ᶜAbdülḳadir ol faḫr-i cihān	Ey delikanlı! Alemin büyüğü, âlimlerin hocası Şeyh Abdülkâdir Geylânî bir gün Bağdat şehrindeki medresede vaaz meclisi kurdu.
	1864	meclis-i vaᶜẓ ėtdi ol ᶜallāme ḫoş medrese içreydi ol hengāme ḫoş	
	1865	hicretüŋ tāriḫi ol dem fi'l-ᶜaded beş yüz elli üç ėdi ėy muᶜtemed	Ey güvenilir kişi! O zamanın tarihi sayı olarak hicretten sonra beş yüz elli üç yılıydı.
	1866	ḥāżır oldı vaᶜẓına ḫāṣ u ᶜavām[553] şeyḫe ėtdiler ḳamu ikrām-ı tām	Avam ve havas herkes onun vaaz u nasihatlerine kulak kesildiler ve Şeyh'e ikramda kusur etmediler.
[OE 28b]	1867	nuṣḥa çıḳdı çünki ol nāṣiḥ imām ol cemāᶜat buldı raḥmet müstedām	O ümmetin imamı (kürsüye) nasihat etmek için çıktığı zaman (onu dinleyen) cemaat de dâimî rahmet(e mazhar oldular).
	1868	kürsiye çıḳdı çün ol şeyḫ-i faḫīm	

[553] ḫāṣ u ᶜavām: ḫavāṣ u ᶜām OE

		ḳalbi Ḥaḳ manẓūrı vü[554] ʿarş-ı ʿaẓīm	O kalbi dosdoğru, baktığı yer yüce arş olan büyük kâmil üstat kürsüye çıktığında, o hümmeti yüce insan (halkı) Allah'ı bilme ve tanıma bilgisinden nimetlendirdi. Ruhaniyetine yüz binlerce selam olsun.
	1869	maʿrifetden ėtdi inʿām ol hümām rūhına olsun anuŋ yüz biŋ selām	
	1870	ḥāżır olmışdı o meclisde meger vaʿẓa bir tācir kimsene muʿteber	Meğer o meclisde saygın bir tacir de Şeyh'in vaazını dinliyordu
	1871	Bu'l-Meʿālī ol Muḥammed bin ʿAlī şehr-i Baġdād'dandı ol ʿabd-i Velī	O, (müminlerin) dostu olan Allah Teala'nın kulu, Bağdat'tan Ebu'l-Meâlî Muhammed bin Ali'ydi.
	1872	otururken meclis içre ol zamān yüregi ėtdi teḳāżā nāgehān	Bu zat vaaz meclisinde otururken bir anda gönlü daraldı.
	1873	şöyle ġālib oldı yürek burusı cānına kār ėtdi anuŋ aġrısı	Kalbinin ağrısı onu o kadar fazla oldu ki acısı artık canına tak etti.
	1874	ḳomadı anuŋ mecālin gitmege[555] çıḳuban tenhāda efşān ėtmege	(Bu ağrı) onun (vaaz meclisinden) gitmesine ve dışarı çıkıp kimsenin olmadığı bir yerde (bu acıyı) haykırmasına izin vermedi.
[T 81a]	1875	cidd ü cehd[556] ėtdi be-ġāyet tācirek şeyḫe oldı müsteġīṣ ü nāẓırek	Zavallı tacir, elinden geldiğince çalışıp çabalayıp Şeyh'den yardım diledi.
	1876	gördikim rüsvāy olur ol giderek hīç teḥarrük ḳomadı anda yürek	Tacir gittikçe perişan olduğunu anladı. Kalbi onun hiç hareket etmesine izin vermemişti.
	1877	oldı çünkim `müsteġīṣ ü müstecīr şeyḫ ʿAbdülḳādir ol pīr-i ḫabīr	Tacir Şeyh'den yardım ve eman dilediği zaman (hakikatten) haberdar olanların hocası Şeyh Abdülkâdir Geylânî o anda tacirin haline vakıf olup ona ziyadesiyle merhamet etti.
	1878	muṭṭaliʿ olup o dem aḥvāline tācirüŋ raḥm ėtdi ġāyet ḥāline	
	1879	*şīr-i merd ānend der-ʿālem meded* *ān zamān k'efgān-ı maẓlūmān resed*	Âlemde düşkünlere yardımcı erler vardır. Onlar, mazlumlar feryat ettiler mi derhal yetişirler.
	1880	indi kürsī pāyesinden[557] bir ayaḳ olma münkir sırr-ı şeyḫe yaḫşı baḳ	Şeyh kürsünün basamağından bir adım aşağı indi. Sen sakın onun sırrının münkiri olma, ona hüsn-i zann ve hüsn-i kabul ile bak.

[554] manẓūrı vü: manẓūrıdur OE

[555] gitmege: gitmeye OE

[556] cidd ü cehd: cehd ü cidd OE

[557] pāyesinden: pāyesine OE

	1881	ẓāhir oldı yėrine bir baş anuŋ yolına ḳurbān olaydı kāş anuŋ	Onun yerinde hemen bir baş göründü. Keşke o baş onun yoluna kurban olsaydı.
	1882	indi bir ayaḳ daḫı ol bedr-i nūr ẓāhir oldı iki kitf ü ṣadr-ı nūr	O nurun parlak ayı bir adım daha aşağı indi ve orada iki omuz ile nurlu bir göğüs göründü.
	1883	ayaḳ ayaḳ indi şeyḫ-i kām-rān ẓāhir oldı kürside miṯli hemān	Muradına erenlerin, maksuduna ulaşanların kâmil üstadı Şeyh adım adım kürsüden indi ve kürsüde onun aynısı görünmeye başlandı.
	1884	ṣūretinde şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ heyʾetinde ol veliy-yi bāhirüŋ	Apaçık Allah dostu olan Şeyh Abdülkâdir'in suretinde,
	1885	ḫoş tekellümde kemā-kān şeyḫ gibi merd-i Ḥaḳ sırrından olma hān ġabī	Konuşması aynı Şeyh gibiydi. (Sakın) Allah adamlarının sırrından asla mahrum olma.
	1886	ol ẓuhūr ėden şekil[558] ėy[559] nīk-nām şeyḫ miṯliydi[560] be-ṣūret[561] der-kelām	Ey güzel isimli insan! O ortaya çıkan şekil sözüyle de suretiyle de Şeyh gibiydi.
	1887	işbu sırrı görmedi illā ki Hū *men yeṣāʾallāh* olan gördi hem ū	Bu sırrı O'nun diledikleri hariç Hak'tan başka kimse görmedi.
[T 81b] [OE 29a]	1888	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī nesl-i ḳuṭb-ı enbiyā ibni ʿAlī	Peygamberler sultanının nesli ve Hz. Ali'nin torunu Hak dostu Şeyh Abdülkâdir Geylânî, kürsüden inip önce tertemiz Allah dostlarının muhibbi olan tacire doğru yürüdü. O, Meclisteki insanların boyunlarına basa basa tacirin yanına geldi ve onu insanların içerisinde zorlanmış bir halde buldu.
	1889	kürsiden oldı revān öŋ tācire ol muḥibb-i evliyā-yı ṭāhire	
	1890	ḫalḳ boyın[562] başa başa geldi ḫoş tāciri ḫalḳ içre mużṭar buldı ḫoş	
	1891	dāʿīolsa ıżṭırār-ile kişi keşf-i sūʾ olup gider bil teşvişi	Kişinin başına bir sıkıntı geldiğinde dua edici olursa bu kötü durumu ortadan kalkıp bulanıklığı gider.
	1892	tācirüŋ üstinde ṭurdı şeyḫ-i cān tācir andan diledi dilden emān	O biricik kâmil üstat tacirin yanına gelip durdu. Tacir de ondan gönülden, samimi bir şekilde yardım istedi.
	1893	büridi başın yiŋiyile ser-te-ser tācirüŋ çādır gibi ol pür-hüner	O maharet sahibi, (elbisesinin) yeniyle tacirin başını çadır gibi baştan başa sardı.

[558] şekil: müşekkil OE

[559] èy: -OE

[560] miṯliydi: miṯli idi OE

[561] be-ṣūret: ṣūret OE

[562] boyın: boynına OE

	1894	bir rivāyetde daḫı budur ṣaḥīḥ örtdi dül-bend-ile anı ol melīḥ	Doğru olan bir başka rivayet de şudur ki, o latif insan bir tülbentle onun üzerini örttü.
	1895	çünki ḫalḳdan anı maḫfī ṭutdı şeyḫ tācire gör kim ne iḥsān ėtdi şeyḫ	Şeyh onu halk(ın nazarından) saklayınca gör ki o tacire nasıl bir ihsan ve ikramlarda bulundu.
	1896	gördi tācir kendüyi ol dem hemān deşt-i vāsiʿde aḳar āb-ı revān	Tacir o anda kendini akarsuyun aktığı büyük bir vadide gördü.
	1897	ėtdi ol ṣaḥrāya ḫoş tācir naẓar nehr-i cārī içre hem bitmiş şecer	Tacir o çöle güzelce baktı ve o akarsuyun içerisinde ağaçların yetiştiğini gördü.
	1898	ki yeŋinde var-idi ol tācirüŋ bir niçe miftāḥlar ol fāḫirüŋ	(Baktı ki) o yüce tacirin gömleğinin yenlerinde anahtarlar vardı.
	1899	ḳaldırup aṣdı aġaç budaġına gördi tenhā baḳdı ṣol u ṣaġına[563]	Anahtarları kaldırıp ağacın dalına astı ve sağına soluna bakıp etrafının tenha olduğunu gördü.
	1900	rāḥat olup tācir efṣān ėyledi aldı ābdest ḥamd-i Sübḥān ėyledi	Tacir rahatlayıp hacetini giderdi ve abdest alıp Sübhan olan Allah'a hamdetti.
	1901	çünki ol ırmaḳdan aldı ol vuḍū mā-i ṭāhirden ṭahūr oldı hem ū	(Tacir o ırmaktan abdest alınca o temiz sudan (abdest aldığı için) tertemiz oldu.
[T 82a]	1902	ol muṣallī ḳıldı_iki rekʿat ṣalāt[564] el açup ėtdi duʿā buldı ṣılāt[565]	O ehl-i namaz olan tacir iki rekat namaz kıldı. Ellerini açıp dua etti ve (Hakk'ın) ihsanına nail oldu.
	1903	çün namāzdan fāriġ oldı tācirek şeyḫ başından çekdi kümmin ṭāhirek	Tacir namazını bitirdiği zaman Şeyh o temiz tacirin başıdaki yenini çekti.
	1904	şeyḫ refʿ ėtdi niḳābın ol zamān yā yiñini yāḫūd[566] dülbendin hemān	Şeyh yüzünden yenini, örtüsünü yahut peçesini kaldırdı.
	1905	gördi meclisde özin tācir o dem buldı ol yėrde vücūdın muḥterem	Tacir o anda meclisde kendisini gördü ve o saygıdeğer insan kendi vücudunu yerde (yığılmış bir şekilde) buldu.
	1906	medresede oturur sırrı görüŋ meclisinde şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ	Şu sırrı görün ki, o Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin meclisinde oturuyordu.
	1907	ābdest ṣuyıyla ışlanmış yüzi hem teḳāżādan ḫalāṣ olmış özi	Yüzü abdest suyuyla ıslanmış ve ruhu da her türlü sıkıntıdan beri olmuştu.

563 1899 OE, T1: -T

564 ṣalāt: namāz OE

565 buldı ṣılāt: ile niyāz OE

566 yāḫu: yāḫūd OE

	1908	şeyḫ kürsīde kemā-kān vaʿẓ ėder nāzil olmadı ṣan ol ṣāḥib-naẓar	O (Hakk'ın nuruyla bakan bir) nazarın sahibi olan Şeyh sanki hiç kürsüden inmemiş gibi aynı şekilde vaaz ve nasihatte bulunuyordu.
[OE 29b]	1909	kimseye bu sırrı hīç tācir ʿayān ėtmedi aġyārdan ėtdi nihān	Tacir bu sırrı kimseye açıklamadı ve halktan gizli tuttu.
	1910	aradı tācir mefātīhin ḳamu bulmadı kümminde hergiz ėy ʿamū	Ey amcam! Tacir her yerde anahtarlarını aradı ve hiçbirini yeninde bulamadı.
	1911	tācir ol demde özin ḥayrān ėdüp sırr-ı Ḥaḳḳ'ı ser-te-ser seyrān ėdüp	Tacir o anda kendi sırrına hayran olup Hakk'ın sırrını tümüyle seyre dalarak,
	1912	bildi-kim unutdı ol miftāḥları ol şecerde aṣılı ḳaldı varı	(Tacir o anda) sahip olduğu anahtarların ağaçta asılı kaldığını hatırladı.
	1913	sırr-ı şeyḫe oldı ḥayrān fikr ėdüp ḳudret-i Ḥaḳḳ'ı göŋülde ẕikr ėdüp	Hakk'ın kudretini gönülden zikrederek ve bunu tefekkür ederek Şeyh'in sırrına hayran olarak,
	1914	baʿdehu çün geçdi bir müddet bir ān ki yaraḳlandı sefer-çün kār-vān	Bir müddet sonra tüm kervan Bağdat şehrinden hareket edip İran'a gitmek için hazırlandı.
[T 82b]	1915	milket-i Baġdād'dan ʿazm ėdeler[567] tā ʿAcem büldānı içre[568] gideler	
	1916	seyr ėdeler ḫocalar[569] aʿcām ilin hep sefer çün baġladılar billerin	Tacirler, Acem illerini dolaşmak (niyetiyle) sefer için hazırlandılar.
	1917	bile ol tācir Muḥammed bin ʿAlī niyyet-i esfāre baġladı belī	Tacir Muhammed bin Ali Asfar şehrine gitmek için niyet edip hazırlanmıştı.
	1918	ḫˇācelerle[570] ėtdi ol çünkim[571] sefer milket-i Baġdād'dan ol muʿteber	O itibar sahibi de Bağdat'tan tacirlerle birlikte sefere katıldığı zaman,
	1919	gitdi on dört gün bularla tācirek ol beriyye yazusında giderek	Tacir o kervanla birlikte çöllerde ve ovalarda on dört gün boyunca yol gitti.
	1920	gördiler bir menzil-i raʿnā ḳamu	Hepsi, sevgiliyi arayanların yola düşüp geldikleri güzel bir yer gördüler.

[567] èdeler: ètdiler OE

[568] içre: aṣra OE

[569] ḫocalar: ḫˇāceler OE

[570] ḫˇācelerle: ḫocalarla OE

[571] ol çünkim: aṣfāre OE

		ḫoş revān olup aḳar maḥbūb-ı cū[572]	
	1921	ḳondılar āb-ı revānuŋ ḳatına baḳdı tācir ḳudretüŋ āyātına	Kervan bir akarsuyun yanında konakladı. Tacir de (Allah'ın) kudretinin ayetlerine baktı ve "Bu çöl aynı medresede gördüğüme benziyor. Bunu bilmeyen kişi ahmaktır." dedi
	1922	dėdi bu ṣaḥrā aŋa eşbeh-durur belki anı bilmeyen ebleh-durur	
	1923	gördi ol āb-ı revānuŋ ʿaynı bu ol şecer daḫı ḳatında ėy ʿamū	Ey amcam! Baktı ki ağacın yanında duran akarsu dahi aynı medresede gördüğüne benziyor.
	1924	nehr ḳurbında ol efşānın daḫı gördi ḥayrān oldı ol tācir sahī	O cömert tacir nehrin yanında hacetinin dahi aynı olduğunu gördü ve buna hayran oldu.
	1925	buldı Ḥaḳ'dan tācirek iflāḥlar ḫāṭırına geldi ol miftāḥlar[573]	Tacir, Hak'dan yana bir ferahlık buldu ve (birden) anahtarları hatırladı.
	1926	ol şecerde[574] gördi miftāḥını hem aṣılu ṭurur budaġında be-hem	Anahtarlarının hepsinin o ağacın dalında asılı durduğunu gördü.
	1927	ṣanasın oldı o gün bu gün aŋa batdı baḥr-i ḥayrete ḳaldı ṭaŋa	Sanki o (mecliste yaşadığı gün) bugün gibiydi. (Gördükleri karşısında) hayret denizine gark oldu ve şaşakaldı.
	1928	şübhesi gitdi vü sır oldı ʿayān oldı meclis sırrı_aŋa[575] bellü beyān	Tüm şüpheleri kayboldu ve bu sır ona aşikar oldu. Şeyh'in meclisinin sırrı ona apaçık bir şekilde görünür oldu.
	1929	ḳudretini şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ bildi tācir ḳuṭb-ı Ḥaḳḳ-ı ṭāhirüŋ[576]	Tacir, Hakk'ın tertemiz (kulu) ve kutbu Şeyh Abdülkâdir'in kudretini anladı.
[T 83a] [OE 30a]	1930	çün Ḫudā'ya destimi refʿ eylerem ol duʿādan çoḳ belā defʿ eylerem	Ellerimi Hakk'a doğru kaldırdığım zaman (ettiğim) dua ile bir çok belayı def ederim.
	1931	çün seferden ėtdiler bunlar rücūʿ şehr-i Baġdād'a gelüp aṣl u fürūʿ[577]	(Kervan) topluca Bağdat'a gelip seferden döndükleri zaman,
	1932	geldi ol tācir Muḥammed şeyḫe tā vire bu sırrı ḫaber ol bī-riyā[578]	O riyadan arınmış tacir Muhammed bu sırrı haber vermek için Şeyh'in yanına geldi.

[572] 1920 OE: -T

[573] 1925 OE: -T

[574] şecerde: aġacda OE

[575] aŋa: hem OE

[576] ṭāhirüŋ: ḳāhirün OE

[577] 1931 OE: -T

[578] 1932 OE: -T

	1933	şeyḫ ṭutdı daḫı ėtmeden maḳāl tāciri nūr-ı celıl celle celāl[579]	Tacir daha bir kelime dahi söyleden Celal ve Kibriyâ (sahibinin) nuru Şeyh onu tuttu.
	1934	dėdi yā tācir Muḥammed sākit ol tā ki Ḥażret'de olasın sen ḳabūl[580]	(Ona) "Ey tacir Muhammed, Hazret-i Allah seni (huzuruna) kabul etsin istiyorsan sakin ol!" dedi.
	1935	ẕākir olma bir Eḥad ḳatında hīç oldur evtād-ı Ṣamed ḳatında hīç[581]	Ehad ve Samed (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan)ların kutbu O'dur. Sen onun katında bir an bile zikirden (gafil) olma.
	1936	ben diri oldıḳca lākin ʿāzim ol ḫiżmetüme her zamānda lāzım ol[582]	"Benim yaşadığım sürece gayretli ol ve her zaman hizmetimde bana yardım et."
	1937	oldı memlūküm ḳamu milk-i ḳader eylerem ḥaḳdan ḳaderden hem güẕer	Doğruluk ve kader (sırrı ülkesini) geçtim ve kader ülkesi tümüyle benim hizmetkârım oldu.
	1938	çünki oldum vāṣıl-ı ḥadd-i ḳader manẓara feṭḥ oldı ėtdüm ḫoş-naẓar	Kader (sırrının) sınırına ulaştığım zaman önümde yeni bir görüş alanı açıldı ve ben de dikkatlice nazar ettim.
	1939	nāẓır-ı Ḥaḳ oldı dil ṣāf āyine cāna meftūḥ oldı ol ḫoş revzene	Gönlüm tertemiz bir ayna olarak Hakk'ı müşahede etti. Canıma çok güzel (manevi) pencereler açıldı.
	1940	çünki maḳbūl oldum ėtdi Ḥaḳ ḳabūl revzene içre hemān ėtdüm duḫūl	Allah Teala beni makbul bir kul olarak kabul ettiği zaman hemen onun (rıza) kapısından içeri giriverdim.
	1941	*bi'l-ḳader evlectu ʿan bābi'l-ḳader futtiḥat esrāru ebvābi'l-ḳader*[583]	Kader ile kaderin kapısından girdim. Bana kader kapısındaki sırlar açıldı.
	1942	*baʿdehu nāzaʿtu aḳdāri'l-ilāh li'l-verā eẓhartu esrāri'l-ilāh*[584]	Allah'ın kaderleriyle çekiştim ve Allah'ın sırlarını verâ için ortaya çıkarttım.
	1943	Ḥaḳḳ-içün Ḥaḳḳ-ile aḳdār-ı Ḥaḳ'ı ben münāziʿ ven o sırr-ı muṭlaḳı	Hakk'ın kudret (hazine)lerini Allah Teala'nın hatrı ve hakkı için, O'nun ile birlikte; benim gibi bir muhalif o mutlak sırrı,
	1944	*evliyā rā hest ḳudret ez ilāh*	Evliyanın Allah tarafından kudreti vardır. Fırlamış oku yolundan geri çevirir.

[579] 1933 OE: -T

[580] 1934 OE: -T

[581] 1935 OE: -T

[582] 1936 OE: -T

[583] iktibasın kaynağı bulunamamıştır.

[584] iktibasın kaynağı bulunamamıştır.

		tīr ceste bāz endāzeş zi-rāh[585]	
	1945	çün recul ola münāziʿ li'l-ḳader aŋa olmaz mı muvāfıḳ ser-be-ser	Kişi kader (sırrını anlamak) için mücadele ettiği zaman bu sırra tümüyle vakıf olmaz mı?
	1946	ḳavl-i tefsīre münāsib söyler ol fiʿli taḳdīre muvāfıḳ işler ol	O (müfessirlerin) tefsirlerinde söylediklerine uygun şeyler söyler ve kadere uygun bir biçimde hareket eder.
	1947	Ḥaḳ rıżāsına rıżāsı uyuşur Ḥaḳ ḳażāsına ḳażāsı uyuşur	Onun rızası Hakk'ın rızasına, yaptıkları da Hakk'ın fiillerine uygundur.
	1948	kārı ḥaḳḳ u yārı ḥaḳḳ [u] ḳavli ḥaḳ nūrı ḥaḳḳ [u] sırrı ḥaḳḳ u fiʿli ḥaḳ	Onun yaptığı iş, sevdiği şeyler, sözü, nuru, sırrı ve fiili dosdoğrudur.
[T 83b]	1949	ehl-i Ḥaḳ'dur ol ḥaḳīḳatde tamām ʿarş u ferş envārına şems-i hümām	O hakikatte tüm varlığıyla Allah adamıdır. Gökyüzü de yeryüzü de o himmeti yüce olan (arzın) güneşine (delildir).
	1950	bedrveş ʿālemlere eyler ṭulūʿ Ḥaḳḳ'a der-vaḳt-i ġurūb eyler rücūʿ	O parlak bir ay gibi alemlerin üzerine doğar ve güneşin batış vaktinde de Hakk'a doğru yol alır.
	1951	*irciʿī*[586] emriyle nefs-i rāḍıye *muṭme'inne* oldı çün ol *merḍiye*	"Bana dön!" emriyle Hak'tan razı olmuş nefis, razı olunanlara katıldığı vakit (Hakk'ın ikram ve ihsanlarıyla tamamıyla) mutmainne (makamına) erişti.
	1952	rāciʿ olur nūr-ı Ḥaḳḳ'a ḥaḳ yine ferʿ aṣla ḳavışur her-āyine	Hakk'ın nuru yine Hakk'a dönücüdür. Fer mutlaka aslına kavuşur.
	1953	çünki vuṣlatdan açıla revzene manẓar-ı Ḥaḳ olur aṣfā āyine	(Hakk'a) vuslattan bir pencere açıldığı zaman (gönlünü) tertemiz ve saf bir hale getirmiş her ayna Hakk'ın nazargahı olur.
	1954	yaʿnī ḳalb-i pāk olur manẓūr-ı Ḥaḳ sırr-ı sırr-ı sırr-ile mesrūr-ı Ḥaḳ	Yani, arı duru kalp Hakk'ın nazargahı ve sırrın sırrının sırrıyla Hak tarafından mesut kılınır.
	1955	dest-i ḳudret maẓhar-ı Allāh olur ḳuṭb-ı vaḥdet sırr-ı sırr-ı şāh olur	(O) Hakk'ın kudret eli ve tecelligâhı olur. Vahdet (sırrının) kutbu, sultanlar sultanı (olan Allah'ın) sırrının sırrı olur.
	1956	Ḥaḳ gibi_olur āmir-i kevn ü mekān ḥükmi cārī hem bi-emr-i *kün fe-kān*	(Artık o) kainat ve alemler (üzerinde) Hak Teala gibi emir sahibi olur. "Ol

[585] bkz. Konuk, *a.g.e.,* c.1 s.498.

[586] **irciʿī**: "Dön!" anlamına gelen ifadeyle "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!" mealindeki Fecr Sûresi 28. ayetine telmih yapılmıştır.

			der ve olur!” emrinin hükmü (onun üzerinde) cari olur.
	1957	ʿāleme eyler taṣarruf bī-gümān ol Süleymān’a musaḫḫar ins ü cān	Şüphesiz ki Hz. Süleyman’a ait olan insanlar ve cinler (üzerindeki tasarruf kuvveti gibi) o da alemler üzerinde tasarruf sahibi olur.
	1958	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	1959	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline “İman ettik!” dedik. Tertemiz kullarının sırrına da “Tasdik ettik!” dedik.
el-ḥikāye			
[T 84a]	1960	rāvī-yi meymūn rivāyet ėyledi ḥākī-yi mevzūn hikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) mübarek raviler rivayet, ahenk sahibi anlatıcılar da tahkiye etti.
	1961	var-idi Baġdād şehrinde bir er merd-i fāḫir tācir-ėdi muʿteber	Bağdat şehrinde yüce bir yiğit, itibar sahibi bir tacir vardı.
	1962	ḥüsni aḥsendi anuŋ nāmı Ḥasan muḥsin-i iḥsān-idi ḫulḳı ḥasen	Güzelliği dillere destan, Hasan isminde ihsan sahibi ve ahlakı güzel (biriydi).
	1963	ehl-i Ḥaḳḳ’a muʿteḳid dindār ėdi ehl-i īmān ṭālib-i dīdār ėdi	Allah dostlarını kabul edip iman eden, dinine bağlı, inançlı ve Hakk’ın güzelliğinin talibiydi.
	1964	şeyḫ Ḥammād-ėdi ol dem şeyḫ-nām şehr-i Baġdād içre pīr-i ḫāṣ u ʿām	Bağdat şehrinde avamın da havasın da kâmil üstadının ismi Şeyh Hammad’dı.
	1965	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol vaḳtde meger nevcüvān-ėdi velī ṣāḥib-naẓar	Hakk’ın dostu, Şeyh Abdülkâdir o zamanlarda nazar sahibi genç bir delikanlıydı.
	1966	Şām’a ʿazm ėtdi o tācir ol zamān şeyḫ Ḥammād’a gelüp ol mihr-bān	O tüccar o zamanlarda Şam’a gitmeye niyet etmişti. O şefkat sahibi, Şeyh Hammâd’a gelip “Ey yüce insan! Ben, kâr edip zengin olmak için Şam’a gitmeye niyet ettim.” dedi.
	1967	dėdi ʿazm-ı Şām ḳıldı ėy senī tā ki aṣṣı eyleyem olam ġanī	
	1968	yėdi yüz dīnārlik aldum kumaş ḫoş ticāret fikrine oldum ṭutaş	Yedi yüz dinarlık kumaş alıp kendimi güzel bir ticaret fikrine kaptırdım.
	1969	kārvān-ile gidem ben tā Dımışḳ meşveret ėdem saŋa ėy ehl-i ʿışḳ	Ey aşk ehli! Kervanla birlikte ben de Dımaşk’a gideyim diye seninle istişare etmek istedim.
	1970	dėdi peyġamber ki ėt ėy mümteḥan	(Çünkü) Hz. Peygamber “Ey imtihan olan! (Meselelerinizi) güvenilir

		meşveret ke’*l-müsteşāru mu’temen*[587]	insanlarla istişare edip onlara danışın.” buyurmuştur.
	1971	şeyḫ Ḥammād ėtdi ḥaḳḳānī fikir Ḥaḳḳ’ı ẕikr ėtdi vü Ḥaḳ anı ẕikir	Şeyh Hammâd hakkaniyetle düşündü. O Allah’ı zikretti, Allah da onu.
	1972	muṭṭaliʿ oldı ḳader esrārına maṭlaʿ oldı ḥüsn-i Ḥaḳ envārına	Kaderin sırlarına vakıf oldu ve Hakk’ın güzellik nurlarının doğuş yeri oldu.
[T 84b]	1973	dėdi ėy tācir Ḥasan bil bī-gümān sırr-ı taḳdīri saŋa ėtdüm ʿayān	(Şeyh Hammad) “Ey tacir Hasan! Şüphesiz olarak bil ki sana kader sırrını açıklıyorum. Eğer bu yıl içerisinde yolculuk edersen hem canın hem de malların için tehlike vardır.” dedi.
	1974	ger bu yıl içre ėdesin sen sefer māluŋa hem başuŋa vardur ḫaṭar	
	1975	ḳatl ėderler seni ḳuṭṭāʿu’ṭ-ṭarīḳ bu seferden ḳıl ḥaẕer sen ėy refīḳ	Ey dostum! Yol kesici (haramiler) seni öldürürler. (Gel sen) bu yolculuktan vazgeç.
	1976	yoluŋ urup reh-zenān-ı ehl-i şer māluŋı yaġma ėderler ser-te-ser	Yol kesici kötü insanlar yolunu kesip mallarını tümüyle gasp ederler.
	1977	şeyḫ Ḥammād’uŋ ḳatında ol hemīn çıḳdı gitdi oldı ġaybetde ġamīn	(Tüm bunlardan sonra) O tüccar Şeyh Hammâd’ın yanından üzgün bir şekilde ayrılıp gözden uzaklaştı.
	1978	gider-iken yolda ol tācir ḥazīn şeyḫ ʿAbdülḳādir ol pīr-i muʿīn	Tacir üzgün bir şekilde giderken o yardım edenlerin piri Şeyh Abdülkâdir, Hakk’ın kudret sırrının özelliklerini tarif etti ve o tacirin sırlarını o anda keşfedip kalp gözüyle gördü.
	1979	ḳudret-i Ḥaḳ sırrını vaṣf ėyledi tācirüŋ sırrın o dem keşf ėyledi	
	1980	şeyḫ Ḥammād’uŋ maḳālin terk ėdüp ḳavlümüŋ ṣıdḳın göŋülde berk ėdüp	(Şeyh, o tacire şöyle söyledi:) “Şeyh Hammâd’ın sözünü bırakıp, benim sözümün güvenilirliğini gönlünde sağlamlaştırarak git ve hemen Şam’a doğru yola çık ki selamet bulasın. Git orada ticaret yap ve zengin ol.”
	1981	var sefer ḳıl Şām’a sālim ol tamām var ticāret eyle ġānim ol tamām	
	1982	dėdi peyġāmber ṣaḥābe *sāfirū* *bi’s-selāmi key teṣaḥḥū taġnemū*[588]	Hz. Peygamber, ashabına “Selametle sefer edin! Çokça sıhhat ve ganimet elde edin.” demiştir.

[587] **e’l-müsteşāru mu’temen:** “Meşveret et, danış! Çünkü Kendisiyle istişare edilen kişi güvenilirdir.” anlamına gelen ifade Peygamber Efendimiz (sav)’in hadîs-i olup (Tirmîzî 2823; Ebû Dâvud 5128) Muhyî bu beyiti Mesnevî’nin “Peygamber buyurdu ki ‘Ey rey’ vuran, meşveret et! Zîrâ müsteşar mu’temendir.’” anlamındaki 1058. beyitinden iktibas etmiştir. bkz. Ahmed Avni Konuk, *a.g.e.* c.1 s.333.

[588] **sāfirū, bi’s-selāmi key teşaḥḥū ṭaġnemū:** “Selametle sefer edin! Çokça sıhhat ve ganimet elde edin.” anlamına gelen ifadede “Sefer edip kazançlı olun. Oruç tutup sıhhat bulun. Gazaya

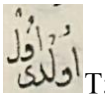
	1983	kārvān-ile yüri ʿazm-i Dımaşḳ eyleyüp bezm eyle vü rezm-i[589] Dımaşḳ	Hemen kervanla birlikte Dımaşk'a gitmeye gayret et ve oraya doğru yola koyul.
	1984	ben żamāne başuŋa ne māluŋa hīç ḍarb ėrişmesün hem ḥālüŋe	Ben senin canına, malına ve haline hiç zeval ve zarar gelmeyeceğine kefilim.
	1985	ṣaġ esen ol sūduŋ ėtmesün ziyān sırr-ı Ḥaḳ'dur kim saŋa ḳıldum ʿayān	Sağ salim ol ve kazancına bir zarar gelmesin. (İşte ben de) sana Hakk'ın sırrını aşikar kıldım.
[T 85a]	1986	bil ki beyʿüŋde ėdesin sūd sen olasın hem sācid ü mescūd sen	Bil ki, ticaretinde (inşaallah) kâr edersin. (Bu vesileyle) Hem secde eden hem de saygı gören biri olursun.
	1987	ger olursaŋ ʿābid ü maʿbūd-ı Ḥaḳ bi's-saʿāde olasın mesʿūd-ı Ḥaḳ	Eğer Hakk'ın kulu ve kendisine hizmet edileni olursan, huzur ve saadet ile O'nun bahtiyar kulu olursun.
	1988	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ḳavlin tamām sāmiʿ oldı tācir olup şād u kām	Tacir, Şeyh Abdülkâdir'in söylediklerinin hepsini dinledi ve muradına erdi.
	1989	ėtdi ol gün kārvān-ile sefer ol seferden ėtmeyüp ḫavf u ḫaẕer	O gün (yapacağı) yolculuktan korkup çekinmeden kervanla birlikte yola çıktı.
	1990	ṣıḥḥat-ile vardılar Şām'a ḳamu diŋle Ḥaḳḳ'uŋ ḥikmetini ėy ʿamū	Ey amcam! Allah'ın hikmetini dinle. Hepsi sağ salim bir şekilde Şam'a ulaştılar.
	1991	tācir ol demde bulup ġāyet sürūr beyʿ ḳıldı hep ḳumāşın bī-ḳuṣūr	Tacir o anda sevince gark oldu ve eksiksiz olarak bütün kumaşlarını sattı.
	1992	üç yüz altun aşşı ėtdi ol ḥasen tā Ḥaleb şehrine gitdi ṣaġ esen	O güzel insan üç yüz altın kâr etti ve Halep'e kadar sağ salim bir şekilde gitti.
	1993	çün yidi yüz altunı oldı hezār ḳoyını yėtdi biŋe ẕī kām-kār	Altını yedi yüz iken bin oldu. O devlet sahibinin koyunları bine ulaştı.
	1994	oldı ġāyetle ferahnāk ol senī ḥamd ėtdi niʿmete ʿabdü'l-ġanī	O ganî olan Allah'ın kulu, o yüce insan gayet sevinçli bir şekilde O'na şükretti.
	1995	vardı çün tācir Ḥaleb şehrine ṣaġ şād oldı buldı ʿālemden ferāġ	Tacir, Halep şehrine sağ salim ulaştığı zaman bahtiyar oldu ve dünyadan elini eteğini çekti.

çıkıp ganimet elde edin." mealindeki hadis-i şeriften iktibas yapılmıştır. (Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsât* 8312; Beyhâkî 13973; Keşfü'l-Hafâ 1400)

[589] vü rezm-i: T; Metin bu şekilde geçen kelime anlam ve bağlama uygun olarak bu şekilde okunmuştur.

	1996	vardı bir gün ol ḳażā-y-ile meger kim seḳābe dārına ol muʿteber	O itibar sahibi tacir bir gün kazara bir deve pazarına gelmişti. Bir gün def-i hâcet için helâya gittiği zaman parasını gizli bir yere koydu tüm mal varlığını unutup çıktı gitti.
	1997	ki ḳażā-yı ḥācet-i insān-içün ol ḫelāya girdi çün efşān-içün	
	1998	ḳodı bir pinhān yère dīnārını çıḳdı gitdi unıdup hep varını	
[T 85b]	1999	ġālib olup aŋa nisyān èy fetī vardı ḫāna gör bu sırr-ı ḳudreti	Ey oğul! Ona unutkanlık hastalığı galip oldu ve hana geldi. (Şimdi sen) bu kudretin sırrını seyret.
	2000	çün viṣāḳa girdi ġālib oldı ḫ̆āb yatdı uydı tācir oldı kām-yāb	Eve girip uykusu çok geldiğinde tacir mutlu bir şekilde yatıp uyudu.
	2001	gördi düşde kārvān-ile gider gör ki taḳdīr işini aŋa nider	Rüyasında kervan ile gittiğini görür, Hakk'ın takdirinin ona ne yaptığını bak.
	2002	ḳārvānı hep ḥarāmīler alur tācir ol kāre baḳup ḥayrān olur	Tacir, haramilerin kervanı yağmaladığını görür ve bu yaşananlara bakıp (Hakk'ın takdirine) hayran olur.
	2003	ol ʿArab reh-zenleri èdüp ḳıtāl kārvānīler bulur ġāyet melāl	O yol kesici Araplar (kervanla) savaştı ve kervan da bu durumdan dolayı çok sıkıntıya düştü.
	2004	ḳatl èderler bunları hep ser-te-ser ġāret èdüp mallarını ser-be-ser	(Haramilerin) onların hepsini öldürdüğünü ve mallarını gasp ettiğini (görür).
	2005	ol ḥarāmīden biri baḳ bu sıra ḥarbe-y-ile ḍarb ètdi tācire	O haramilerden biri bu sırada tacire bakıp ona süngü ile saldırdı.
	2006	urdı ol boynına key ḍarb-ı şedīd èyledi teʾs̱īr aŋa ḍarb-ı ḥadīd	Onun boynuna şiddetli bir darbe vurdu ve o kılıç darbesi ona tesir etti.
	2007	ol elemle uyḫudan uyandı ol hem fezaʿ nārına ġāyet yandı ol	O acıyla hemen uykusundan uyandı ve ziyadesiyle feryad ateşine yandı.
	2008	acısından çaldı boynına elin dem bulaşup aldı ol dem ġam dilin	Acısından elini boynuna attı. O anda eline kan bulaştı ve gönlünde bir acı oluştu.
	2009	çün bulaşdı destine ḳan ol zamān mālını z̤ikr èyledi ol dem hemān	Eline kan bulaştığı zaman hemen parasını hatırladı.
	2010	ol ḫelāda ḳoduġın yād èyledi vardı buldı ḳalbini şād èyledi	O parayı pazardaki helada bıraktığını hatırlayınca gidip onları buldu ve mutlu oldu.

	2011	ol müsāfir baʿdehu ėtdi sefer şehr-i Baġdād'a bulup Ḥaḳ'dan ẓafer	Bundan sonra o misafir Hakk'ın nusretiyle Bağdat'a doğru yolculuğa çıktı.
[T 86a]	2012	rāciʿ oldı çünki Baġdād iline sālimen hem ġānimen iḳlīmine	O vakit sağ salim ve zengin bir şekilde Bağdat'a döndüğü zaman,
	2013	Ḥaḳḳ'a ḥamd-ile ṣenālar ėyledi el yüze sürüp duʿālar ėyledi	Cenab-ı Hakk'a hamd ü senalar etti ve ellerini yüzüne sürüp dualar etti.
	2014	çünki ėtdi şehr-i Baġdād'a duḫūl fikr ḳıldı kendü nefsinde hem ol	Bağdat şehrine ulaştığı zaman kendi kendine düşündü.
	2015	şeyḫ Ḥammād'a varam ger ibtidā pīr-i Rabbānī-durur key müntehā	İlk olarak Şeyh Hammad'ın huzuruna varayım. (Çünkü o) ucu bucağı olmayan bir umman, Rabbânî bir âlimdir.
	2016	dėdügi olmadı anuŋ lā cerem ḳavli ṭoġrı gelmedi şeyḫüŋ bu dem	Şüphesiz ki onun haber verdiği şey gerçekleşmedi. Bu sefer kâmil üstadın sözü doğru çıkmadı (diye düşündü).
	2017	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ger ol varam ḫāk-i pāyine anuŋ yüzler sürem	O halde Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna varayım da ayağının toprağına yüz süreyim.
	2018	rāst geldi ḳavli ol ṣādıḳ ḳuluŋ ḥażrete maʿşūḳ u hem ʿāşıḳ ḳuluŋ	O sadık, hem aşık hem de aşık olunan kulun sözü Şeyh'e çok doğru göründü.
	2019	nevcüvāndur pīr-i maʿnā rāz-dān ol fütüvvet milkine sulṭān-ı cān	(Hakiki) manaların kâmil üstadı, (Hakk'ın) sırdaşı, canların canı, o fütüvvet yurdunun sultanı, o zamanlar genç bir delikanlıdır.
	2020	bu tereddüd içre ḥayrān oldılar bezm-i sırr-ı Ḥaḳ'da sekrān oldılar[590]	Bu kararsızlık içerisinde şaşırdı kaldı ve Hak sırrının bu cümbüşü içerisinde kendinden geçti.
	2021	şeyḫ Ḥammād aŋa gösterdi liḳā dėdi ėy tācir Ḥasan var ibtidā	Şeyh Hammad ona yüzünü gösterdi ve "Ey tacir Hasan! İlk olarak Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin yanına git. Çünkü (Hakk'a) sevgili olan odur. Çünkü o dermansız derdin tabibidir." dedi.
	2022	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e oldur ḥabīb derd-i bī-dermāna hem oldur ṭabīb	
	2023	ol ezelden ḥażrete maḥbūb[dur] ṭālib-i Ḥaḳ ol Ḥaḳ'a maṭlūb-dur	O ezelden beri Hazret-i Allah'a sevgilidir. O Hakk'ın (rızasını ve likasını) talep eden, O'nun arzuladığı bir kuldur.

[590] oldılar: T; Metinde 'oldı ol' şeklinde imla edilmiş, fakat redife aykırı olduğu için bu şekilde yazılması tercih edilmiştir.

	2024	Ḥaḳ Teʿalā'ya münācāt ėyledi cān u dilden ʿarż-ı ḥācāt ėyledi	(Şeyh) Allah Teala'ya (senin için) yalvarıp yakardı ve can u gönülden ihtiyaçlarını arz etti.
[T 86b]	2025	istedi Ḥaḳ'dan duʿālar ḳıldı ol Ḥażret'e ḥamd u ṣenālar ḳıldı ol	Allah'tan (senin kurtuluşunu) isteyerek dua etti ve O'na hamd u senalarda bulundu.
	2026	ḳatl u ġāret saŋa hep taḳdīr-idi ṣanma anı ser-serī tedbīr-idi	(Çünkü) senin kaderinde öldürülüp gasp edilmek yazılmıştı. Sen sakın bunu öylesine alınmış bir tedbir sanma sakın.
	2027	ol yėdi kerre Ḫudā'dan diledi uyanuḳluġuñı uyḫu ėyledi	Şeyh, yedi kere Hazret-i Allah'tan (senin kurtuluşunu) niyaz etti. Uyanık halini uykuya çevirdi.
	2028	ġāret-i dīnārı nisyān ėyledi sırr-ı Ḥaḳḳ'a ḥalḳı ḥayrān ėyledi	(Sadece) paralarının gasp edilmesini unuttu lakin tüm insanları Hakk'ın sırrına hayran bıraktı.
	2029	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e tācir ġarīb geldi buluşdı hemān dem ol lebīb	O aciz tacir Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna geldi ve o akıl, firaset sahibi ile mülaki oldu.
	2030	şeyḫe tācir dėmedin aḥvālini tācire şeyḫ söyledi aḳvālini	Tacir Şeyh'e kendi halini söylemeden, o tacire gönlündekileri söyleyiverdi.
	2031	dėdi ėy tācir Ḥasan bilgil yaḳīn sırrı keşf ėtdüm saŋa ṭuyġıl yaḳīn	"Ey tacir Hasan! Şunu kesin olarak bil ki, ben senin bu sırrını keşfimle anladım, iyice dinle!
	2032	şeyḫ Ḥammād keşf-i esrār ėyledi sırr-ı Ḥaḳḳ'ı saŋa iẓhār ėyledi	Şeyh Hammad (kader) sırlarına keşfiyle vakıf oldu ve sana Hakk'ın (kader) sırrını aşikar kıldı.
	2033	dėdi ʿAbdülḳādir Allāh'dan seni on yėdi kerre dilek ėtdi ġanī	Şeyh Abdülkâdir Geylânî "O (gönlü) zengin insan, seni on yedi kere Hazret-i Allah'tan talep etti." dedi.
	2034	ʿizzete maʿbūd Ḥaḳḳ-içün seni şol ḳadar ėtdi dilek bil ėy senī	Ey yüce insan! İbadete layık olan Allah'ın hakkı ve izzeti için onun seni Hakk'tan ne kadar istediğini bil!
	2035	on yėdi gine_on yėdi gine_on yėdi yėtmişe çıḳınca Ḥaḳ'dan diledi	O senin (kurtuluşunu), nice on yedi kere; ta ki yetmiş defa olana kadar Hak'tan istedi.
	2036	bende ʿAbdülḳādir Allāhdur ʿalīm şeyḫ Ḥammād'ı_anı bildi ėy kerīm	(Hakk'ın) kölesi Şeyh Abdülkâdir Geylânî "Alim olan Allah Teala'dır." dedi. Ey cömert insan, Şeyh Hammad bunu biliyordu.
	2037	ṣādıḳam ḳavlümde ṣıddīḳī ḳulam ehl-i Ḥaḳ içinde taḥḳīḳī ḳulam	Ben sözümde dosdoğru ve güvenilir bir kulum. Hak adamları arasında (hakikatleri) tahkik ve tasdik etmiş bir kulum.
[T 87a]	2038	bu ḳadar Ḥaḳ'dan dilekler diledüm senüŋ-içün çoḳ emekler eyledüm	Senin (felah ve selametin için) Allah Teala'dan çokça isteklerde bulundum

			ve senin kurtuluşun için çok gayret ettim.
	2039	tā ṭüşünde olacaḳ ḳatli saŋa düşde gösterdi tamāmet ol Ḫudā	Allah Teala (takdiri ile) gerçekleşecek ölümün hepsini sana rüyanda gösterdi.
	2040	gidecek māluŋı nisyāna bedel Ḥaḳ Teʿalā ėyledi ʿazze ve cel	Yüce ve izzet sahibi Allah Teala, mallarını sana unutturarak (onları bu lutfuna) bedel olarak aldı.
	2041	olmışam ben *kāne li'llāh ez ve leh* cāna oldı sırr-ı *kānallāhu leh*[591]	Ben "Kim Allah için olursa Allah da onun için olur." (sırrına mazhar) oldum. Canıma "Allah onun için olur." sırrı (beyan) oldu.
	2042	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2043	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2044	rāvī-yi kāmil rivāyet ėyledi ḥākī-yi fāḍıl ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) kemale ermiş raviler rivayet etti, fazilet sahibi anlatıcılar da tahkiye etti.
	2045	var-idi bir şeyḫ-i dīn ṣāḥib-naẓar ʿAbduraḥmān nām merd-i muʿteber	(Bir zamanlar) Abdurrahman isminde itibar sahibi, nazar sahibi, din büyüklerinden olan biri vardı.
	2046	şehr-i Ṭufusunc aŋa menzil ėdi ṭālibīni ḥażrete mūṣil ėdi	Tafsunc şehrinde ikamet ederdi. Talipleri Hakk'a ulaştırırdı.
	2047	kürsi üzre vaʿẓa çıḳdı bir gün ol tā ki güm-rāh olana göstere yol	Bir gün yoldan sapmışlara doğru yolu göstermek için vaaz etmeye kürsüye çıktı.
	2048	germ olup ḫaylī mübāhat ėyledi şaṭḥ ėdüp iẓhār-ı ṭāmāt ėyledi	Heyecanlanıp kendiyle övünmeye başladı ve saçma sapan sözler serd edip uygunsuz sözler söyledi.
	2049	kendüyi medḥ ėyledi ol merd-i Ḥaḳ iftiḫār ėdüp o dem pür-derd-i Ḥaḳ	O Hakk'ın derdi ile dolmuş Allah adamı, kendini överek nefsiyle iftihar etti.
[T 87b]	2050	dėdi yārānına bilüŋ bī-gümān evliyā-yı kümmel içre ben hemān	Dostlarına "Bilin ki, şüphesiz ben kümmelin-i evliya arasında (tıpkı) kuşların arasında boynu hepsinden uzun olan aşk sahibi turna kuşu gibiyim." dedi.
	2051	ḳuşlar arasında şol ṭurna-miṣāl boynı uzundur ḳamudan ẕū dılāl	

[591] **kāne li'llāh ez ve leh; kānallāhu leh**: "Kim Allah için olursa, Allah da onun için olur" anlamına gelen ifade aynı mealdeki hadis-i şeriften iktibas edilmiştir. (Aclûnî, II, 358)

	2052	ṭurdı meclisden hemān bir merd-i ḥāl heybet-ile ėtdi ol şeyḫe maḳāl	Hal ehli bir yiğit (şeyhin bu sözünden) sonra ayağa kalktı ve heybet ile ona bazı sözler söyledi.
	2053	şeyḫ ʿAlī bin Aḥmed el-Cübbī be-nām ḥāl-i fāḫir ṣāḥibi pīr-i hümām	(O) himmeti yüce olanların şahı, yüce hallerin sahibi Şeyh Ali bin Ahmed el-Cübbî'ydi.
	2054	ḫırḳayı çıḳardı ṣoyundı o dem şol güreşci teg o merd-i muḥteşem	O muhteşem insan bir güreşçi gibi bir anda hırkasını çıkarıp soyundu.
	2055	Cubba şehrindendi yaʿnī ol imām ehl-i Ḥaḳ aŋa cemāʿat ve's-selām	Hak adamlarının kendisine cemaat olduğu o önder insan Cubba şehrindendi. Selam olsun.
	2056	dėdi şeyḫe gel güreş ṭut merd-iseŋ benüm-ile sen daḫı pür-derd-iseŋ	(Şeyh Abdurrahman'a) "Eğer yiğit ve (Hak) derdiyle dolmuş biriysen gel benimle güreş tut." dedi.
	2057	ʿAbdurahmān kürside ėtdi sükūt şeyḫ ʿAlī'ye döndi dėdi ḫoş nuʿūt	Şeyh Abdurrahman kürsüdeyken sustu ve Şeyh Ali'ye dönerek onu güzelce övdü.
	2058	ʿAbduraḥmān ėtdi aṣḥāba ḫiṭāb şeyḫ ʿAlī'dür dėdi key ʿālī-cenāb	Şeyh Abdurrahman ihvanına seslenerek "Şeyh Ali çok yüce ve şerefli bir insandır." dedi.
	2059	Ḥaḳ ʿināyātıyla ṭolmış ser-te-ser bir ḳılı ḫālī degül pür-ser-be-ser	O tüm varlığıyla Allah'ın yardımı ile dolmuştur. Bir tek kılı dahi bundan müstağni değildir.
	2060	ʿAbduraḥmān şeyḫ-i vāʿiẓ emr ėdüp cümle aṣḥābına medḥin eyleyüp	Vaizlerin şeyhi Şeyh Abdurrahman bütün ihvanına onu övüp şöyle emretti: "Şeyh Ali'nin hırkasını giydirin de tevazu halinin en güzeli nasıl olurmuş görün."
	2061	şeyḫ ʿAlī'nüŋ ḫırḳasını geydirüŋ ḫoş tevāżuʿ aḥvālin görüŋ	
	2062	şeyḫ ʿAlī dėdi çıḳarduġımı ben geymezem bilgil eyā şeyḫ-i zimen	Şeyh Ali "Ey zamanının kâmil üstadı! Ben çıkardığım şeyi bir daha giymem." dedi.
[T 88a]	2063	şeyḫ şehrine dönüben yönini ḫoş ėşitdürdi ḳızına ününi	(Şeyh Ali el-Cübbî) yönünü yaşadığı şehre doğru dönerek sesini kızına güzelce duyurdu.
	2064	Cubba şehrindeydi anuŋ duḫteri mevlidi vü meskeni ve māẕeri	Onun doğumu, evi, annesi ve kızı Cubba şehrindeydi.
	2065	dėdi kim yā Fāṭıma ḫırḳa getür arḳama geydür benüm işüm yitür	"Ey Fatıma! Hırkamı getirip üzerime giydir de benim bu işimi hallet." dedi.
	2066	Cubba'dan ėşitdi şeyḫüŋ duḫteri ḫoş kerāmet ėtdi ol Ḥaḳ serveri	Şeyhin kızı bu sözü ta Cubba şehrinden duydu. (Böylece) o Hak adamı (insanların) hoşuna giden bir keramet gösterdi.
	2067	ḫırḳasını vālidinüŋ duḫterüŋ yolda vāṣıl ėyledi ol mihterüŋ	Kızı, önder olan babasının hırkasını yoldayken ona ulaştırdı.

	2068	şeyḫ ʿAlī'ye ėtdi şeyḫinden suʾāl şeyḫ Nāṣır ʿAbduraḥmān ehl-i ḥāl	Hal ehli olanlardan Şeyh Nasır Abdurrahmân, Şeyh Ali'ye onun üstadı hakkında bir soru sordu.
	2069	dėdi şeyḫüŋ kim-dururdı yā ʿAlī ʿAbduraḥman'a dėdi kim yā velī	"Ey Ali! Senin şeyhin kim idi?" dedi. (Şeyh Ali de) Abdurrahman'a "Ey Allah'ın dostu! (Benim şeyhim) kümmelin-i evliyanın sultanı olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'dir." dedi.
	2070	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Geylānī'dür evliyā-yı kümmelüŋ sulṭānıdur	
	2071	ʿAbd-i Ḳādir ṣāḥib-i ḳudret-durur şāh-ı ḥikmet ḥācib-i raḥmet-durur	Şeyh Abdülkâdir Geylânî kudret sahibi, hikmet (diyarının) sultanı ve (müminlerin üzerine) bir merhamet örtüsüdür.
	2072	ʿAbduraḥmān şeyḫ ʿAlī'ye dėdi ben şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ ėy müʾtemen	Abdurrahman, Şeyh Ali'ye "Ey güvenilir insan! Şunu bil ki, ben kırk yıldan beri şu zamana kadar Şeyh Abdülkâdir'in ismini hiç duymadım." dedi.
	2073	adın ėşitmezven illā der-zemīn ḳırḳ yıl oldı bil bunı sen yā emīn	
	2074	bāb-ı ḳudret derekātında muḳīm olmışam ḥācib-miṣāl ėy müstaḳīm	Ey istikamet sahibi insan! Ben bir kapıcı gibi kudret kapısının alçak yerlerinde durup kalmışım.
	2075	şeyḫ ʿAbdülḳādir'i ol ḳapuda görmedüm hergiz o yüce ṭapuda	Ben o kapıdayken Şeyh Abdülkâdir'i o yüce makamlarda hiç göremedim.
[T 88b]	2076	ne duḫūl ėtdi aŋa vü ne ḫurūc seyr ėderdüm ben semāvāt-ı burūc	Ben yüce gökleri izlerken o, oraya ne girdi ne de çıktı.
	2077	döndi aṣḥābına dėdi ol hemān şehr-i Baġdād'a ṭuruŋ oluŋ revān[592]	Ashabına dönüp "Durup dinlenin ve sonrasında Bağdat'a doğru yola çıkın." dedi.
	2078	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e bizden selām eyleyüp diŋ özge taḳrīr-i kelām	Şeyh Abdülkâdir'e bizden selam götürün ve hemen bu söylediklerimi ona anlatın.
	2079	ʿAbduraḥmān dėr selām ėdüp size vāḳıf olsun ser-te-ser sırrumuza	(Ona deyin ki) "Abdurrahman size selam söylüyor. 'Sırrımızdan tümüyle haberdar olsun' diyor."
	2080	ḳırḳ yıl olmışdur ki olup müstaḳīm bāb-ı ḳudret derekātında muḳīm	Ben istikamet üzere kudret kapısında bekleyeli yaklaşık kırk yıl oldu ama Şeyh Abdülkadir'i, o kapıya kırk yıl baş koymama rağmen hiç göremedim.
	2081	şeyḫ ʿAbdülḳādir'i hīç görmedüm ol ḳapuda ḳırḳ yıl oldı baş ḳodum	

[592] 2077 T1: -T, OE

	2082	anda ne dāḫil ne ḫāricdi o pīr sırr-ı ḳudretden o şeyḫ olsun ḫabīr	Şeyh o makamın ne içinde ne de dışındaydı. Şimdi ise o kudret sırrından haberdar olsun.
	2083	bir cemāʿat ḳalḳuban aṣḥābdan gitdiler Baġdād'a ol aḥbābdan	Bu sohbeti dinleyenlerden bir topluluk ayağa kalktı ve o yarenlerden bir kısmı Bağdat şehrine doğru yola koyuldular.
	2084	çünki bunlar yola oldılar revān şeyḫ ʿAbdülḳādir ol esrārdan	Yola çıktıklarında Şeyh Abdülkâdir Bağdat şehrindeyken bu sırlardan haberdar olmuştu ve gayb sırrını tamamıyla fehmetmişti.
	2085	şehr-i Baġdād içre maʿlūm ėyledi sırr-ı ġaybı cümle mefhūm ėyledi	
	2086	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol şāh-ı ġayūr ġayret ėdüp keşf ėtdi o nūr	(Hakk'ın) nuru, gayretlilerin sultanı Şeyh Abdülkâdir çabalayarak (bu sırrı) keşfiyle bildi.
	2087	dėdi aṣḥābına ol vaḳtde hemān bu zamān Ṭafsūnuc'a oluŋ revān	İhvanlarına o anda "Hemen Tafsunc şehrine doğru yola çıkın." dedi.
	2088	şehr-i Ṭafsūnuc'da pīr-i ḫās u ʿām ʿAbduraḥmān-nām şeyḫ-i bā-merām	Tafsunc şehrinde avamın ve havasın kâmil üstadı, kasdı (Allah rızası olanların) şeyhi Abdurrahman isminde biri, kendisini halk nazarında zemmetmek için bize bir cemaat gönderiyor.
	2089	bir cemāʿat bize irsāl ėyledi nefsini ḫalḳ üzre iḥlāl ėyledi	
[T 89a] [OE 30a]	2090	çün seferden ėtdiler bunlar rücūʿ şehr-i Baġdād'a gelüp aṣl u füruʿ	Bunlar seferden döndükleri zaman Bağdat şehrine gelip,
	2091	geldi ol tācir Muḥammed şeyḫe tā vėre bu sırrı ḫaber ol bī-riyā	O riyadan beri olan tacir Muhammed de Şeyh'e bu sırrı ulaştırmak için geldi.
	2092	şeyḫ ṭutdı daḫı ėtmedin maḳāl tāciri nūr-ı celīl *celle celāl*	Tacir daha konuşmadan ulu ve yüce olan Allah'ın nuru Şeyh onu karşısına oturttu.
	2093	dėdi yā tācir Muḥammed sākit ol tā ki Ḥażret'de olasın sen ḳabūl	"Ey tacir Muhammed! Sus ki Hazret-i Allah seni huzuruna kabul etsin." dedi.
	2094	ẕākir olma bir eḥad ḳatında hīç ki_oldur evtād-ı Ṣamed ḳatında hīç	Sen sakın o eşsiz insanın huzurunda bunu söyleme. Çünkü o Samed olan Allah'ın has adamları arasında hiçlik makamındadır.
	2095	ben diri olduḳca lākin ʿāzim ol ḫiẕmetüme her zamānda lāzım ol	"Ben yaşadıkça sen sürekli bir gayret içerisinde ol ve her zaman hizmetimde bana yardım et." dedi.
	2096	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.

	2097	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[OE 30a]	2098	rāvīyān-ı dīn rivāyet ėtdiler ḥākiyān-ı Ḥaḳ ḥikāyet ėtdiler	(Bu menkıbeyi İslam) dininin ravileri rivayet, Hakk'ın anlatıcıları da tahkiye ettiler.
	2099	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e şeyḫān-ı dīn dėdiler ėy ḳuṭb-ı pīrān-ı yaḳīn	İslam alimleri, Şeyh Abdülkâdir'e "Ey kesinlik (bilgisine ulaşan) kâmil üstatların kutbu! Sana 'Muhyiddîn' (Dini ihya eden, dirilten) denilmesinin sebebi nedir? Bu lakabın sırrı nedir bize deyiver." dediler.
	2100	saŋa Muḥyīddīn dėnilmege sebeb ne_oldı dėgil bize ol sırr-ı laḳab	
	2101	vėrdi bunlara cevāb ol nūr-ı pāk zübde-i insān u hem cān u melāk	O insanların, meleklerin ve cinlerin özü olan (Hakk'ın) tertemiz nuru, onlara cevap verdi: "Bir zamanlar Hz. İsâ misali gezer durur, Hz. Nûh misali de (bu hakikat) dininin denizinde kaptanlık yapardım."
[T 89b]	2102	bir zamānda ʿĪsʌveş seyyāḥ-ıdum baḥr-i dīnde Nūḥveş[593] mellāḥ-ıdum	
	2103	çün seyāḥatden rücūʿ ėtdüm yine şehr-i Baġdād içre rūz-ı āẕīne	Bir cuma günü yaptığım yolculuktan Bağdat şehrine döndüğüm zaman,
	2104	hicretüŋ tārīḫi hem ėy Aḥmedī ol zamān beş yüz daḫı ol bir-idi	Ey Ahmed'in ümmeti! (Bu yolculuğun) tarihi hicretin beş yüz birinci yılıydı.
	2105	yalın ayaḳ gelmiş-idüm şehre ben ṣabr ėtmişdüm belā-yı dehre ben	Zamanın bela ve musibetlerine sabrederek şehre yalın ayak bir şekilde gelmiştim.
	2106	uġradum bir ḥaste şeyḫe nāgehān levni taġyīr olmış ol şaḫṣuŋ ėy cān[594]	Ey canımın canı! Ansızın, hastalıktan rengi değişmiş kamil bir üstadın yanına uğradım.
	2107	ol müzaʿfer reng ü hem ġāyet żaʿīf ḥadd-i lāġar cismi olmış key naḥīf	O rengi sararmış ve cılız havyan derecesinde ziyadesiyle zayıflamış biri olmuştu.
	2108	baŋa taʿẓīm-ile vėrdi ol selām hem daḫı tekrīm-ile ẕikr ėtdi nām[595]	Bana saygı ve hürmetle selam verdi ve adımı kadirşinas bir şekilde zikretti.
	2109	ol merīża eyledüm redd-i selām[596] luṭf-ıla baʿde's-selām ėtdi kelām	O hasta (şeyhin) selamına ayniyle latif bir şekilde karşılık verdim ve selamlaşmadan sonra konuşmaya başladı.

[593] Nūḥveş: nūrveş OE

[594] èy cān: hemān OE

[595] hem daḫı tekrīm-ile ẕikr ėtdi nām: -OE

[596] ol merīża eyledüm redd-i selām: -OE

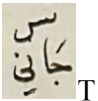
	2110	dėdi kim yā ʿAbd-i Ḳādir yā ṭabīb yā şifā-baḫş ol baŋa daḫı ḳarīb	"Ey gönüllerin tabibi, (şeyh) Abdülkadir! Bana yaklaşarak şifa bağışlayıcı ol." dedi.
[OE 30b]	2111	çün yaḳīn vardum dėdi luṭf ėt otur bu maraż derdini cānumdan götür	O vakit onun yanına yaklaştığım zaman "Lütfen otur ve bu hastalık derdini benden al." dedi.
	2112	baʿdehu cismi laṭīf oldı anuŋ ḳalbi ol[597] derdden ḫafīf oldı anuŋ	Tüm bunlardan sonra bedeni gayet güzel ve diri oldu. Kalbi de bu sıkıntıdan kurtularak rahatladı.
	2113	ṣıḳlet-i zaḥmet gidüp ḫıffet bulup[598] kürbet-i miḥnet gidüp rāḥat gelüp[599]	(Üzerinden) sıkıntının ağırlığı kalktı ve hafifledi; eziyetin korkusu gitti ve rahata erdi.
	2114	heyʾeti vü ṣūreti buldı ṣafā ḳāleb ü şekli anuŋ hem ıṣṭıfā	Bedeni ve sureti huzura erdi, cismi ve şekli de tertemiz oldu.
[T 90a]	2115	gülsitān-ı hüsni oldı cān-fezā verd-i aḥmer gibi cāna dil-rübā	Güzelliğinin gül bahçesi canına (bir anda) hayat doldu, kıpkırmızı gül gibi gönlünü kaptırdı.
	2116	çünki ol ʿīsā-nefes ėtdi devā ḫaste buldı derdine şehd-i şifā	O İsa nefesli (Abdülkâdir Geylânî) onu iyileştirdiği vakit hasta (olan şeyh) sıkıntısı (için) şifa balını buldu.
	2117	dėdi bildüŋ mi beni ėy şeyḫ-i dīn ben dėdüm yoḳ ėy refīḳ-i müʾminīn	"Ey bu dinin üstadı! Beni tanıdın mı?" dedi. Ben de "Ey müminlerin dostu! Hayır (tanımadım)!" dedim.
	2118	dėdi ben dīnin eyā ʿAbd-i Ḳadīr sırr-ı aḥvālümden ol cāndan ḫabīr	"Ey Abdülkâdir Ben dinim, benim halimin sırrına gönülden vakıf ol." dedi.
	2119	ben helāk olmaġa gelmişdüm hemān ki[600]_ėyledi iḥyā beni ėy ḫıżr-ı cān	Ey gönüllerin Hızır'ı! Ben neredeyse ölecektim fakat sen beni hayata yeniden döndürdün.
	2120	ḳurbetüŋ āb-ı ḥayāt-ı cāvidān vuṣlatuŋ cāna ḥayāt u cāna cān[601]	(Senin) yakınlığın sonsuzluk hayatının suyu, vuslatın ise bedene hayat, canıma candır.

[597] ol: o OE

[598] ḫıffet bulup: oldı ḫafīf OE

[599] gelüp: redīf OE

[600] ki: -OE

[601] cāna cān: T

	2121	ėy ḥayātum çünki gördüm[602] ben seni[603] ėyledi iḥyā-yı sermed Ḥaḳ beni	Ey benim canım! Allah Teala bana senin elinde sonsuzluğa uzanan bir diriliş lutfettiği zaman …
	2122	merd-i Muḥyiddīn'sin sen ėy velī ehl-i dīn olur baŋa mü'min belī[604]	Ey Allah dostu! Sen Muhyiddin (dini ihya eden) bir yiğitsin. Müminler de (bu sözüme) 'Elbette!' diyerek inanır.
	2123	şeyḫ ʿAbdülḳādir ėydür baʿdehu *ḳaddesallāhu teʿālā sırrahu*	Şeyh Abdülkâdir Geylânî (Allah Teala onun sırrını aziz kılsın) "Bu olaydan sonra onu camide bırakıp yollara düştüm ve o anda bir kişi daha geldi." dedi.
	2124	ḳodum anı cāmiʿe oldum revān geldi bir kimse daḫı ol dem hemān	
	2125	öŋüme naʿleyn ḳodı ol zamān ayaġıma geydüm oldum şādmān	Önüme ayakkabılarını bıraktı ben de onları giyip bahtiyar oldum.
	2126	dėdi ol kimse baŋa yā seyyidī şeyḫ Muḥyiddīn efendi ceyyidī[605]	O kişi bana "Efendim! Şeyh Muhyiddin Efendim, güzel insan." dedi.
	2127	çün ḳażā ėtdüm namāz ėtdüm niyāz cemʿ oldı ʿām u ḫāṣ u ehl-i rāz	Namazımı eda edip yalvarıp yakardığım zaman avam, havas ve sır ehli herkes toplanıp elimi öptüler ve beni yücelttiler. Lutfederek ikram ve ihsanda bulundular.
[T 90b]	2128	öpdiler destimi iclāl ėtdiler luṭf-ıla ikrām u ifḍāl ėtdiler	
	2129	dėdiler yā şeyḫ Muḥyiddīn ḳamu bu ėdi sırr-ı laḳab bil ėy ʿamū	Hepsi birden "Ey Şeyh Muhyiddin!" dediler. Ey insanlar! İşte lakabımın sırrı budur.
	2130	bundan aḳdem baŋa yā şeyḫ Muḥyīdīn dėmemişdi[606] kimse ėy ehl-i yaḳīn	Ey kesinlik bilgisinin sahipleri! Bundan önce kimse bana "Ey Şeyh Muhyiddin!" dememişti.
	2131	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[OE 31a]	2132	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

[602] gördüm: - T

[603] Bu beyit T nüshasında eksik olarak imla edilmiş olup vezin açısından da sorunludur.

[604] baŋa mü'min belī: saŋa dėyin ʿālī OE

[605] ceyyīdī: T

[606] dėmemişdi: dėmemişdir OE

	2133	rāviyān-ı dil[607] rivāyet ėtdiler ḥākiyān-ı cān ḥikāyet ėtdiler	(Bu menkıbeyi) gönül ehli raviler rivayet, ruh sahibi anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	2134	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol keşşāf-ı sır maḫzen-i esrār-ı Ḥaḳ vaṣṣāf-ı sır	O (hakikat) sırrını keşf eden, Hakk'ın sırlarının mahzeni, (yüce) sırrı tarif eden Şeyh Abdülkâdir oruç ayında bir gün öncesi Cuma olan bir gün,
	2135	şehr-i ṣavmuŋ ol zamān evvel güni cumʿa ėdi oldı ol günüŋ düni	
	2136	şehr-i Ramżān'da dėdi[608] evvel gice nıṣf-ı leyl olduġı ḥīnde ol ḫoca	Abdülkâdir Geylânî "Ramazan ayının ilk gecesinde, gece yarısında medrese içerisinde hilal göründüğü zaman, müezzine 'Bilal gibi ezan oku!' dedi."
	2137	medrese içinde fī-leyli'l-hilāl ki müeẕẕine ṣalā[609] ėt çün Bilāl	
	2138	çıḳ mināre üzre ėy ʿālī-ṣadā ehl-i ḳurba eylegil bir ḫoş nidā	Ey gür sesli! Minareye çık ve yakınlık ehline güzelce seslen!
	2139	emrini ṭutdı[610] çıḳup ėtdi nidā semʿ-i ebrāra ėrişdi ḫoş ṣadā[611]	(Müezzin) hocanın buyruğunu dinleyip ezan okudu ve fazilet ehlinin kulağına güzel bir ses ulaştı.
[T 91a]	2140	evvel-i şülş-i aḫīr-idi velī ol müʾeẕẕin ėtdügi ṣavtın celī[612]	Müezzinin sesini parlattığı, gecenin imsaktan önceki son, üçüncü bölümünde;
	2141	oldı çün hengām-ı āġāz-ı seḥer şeyḫ Muḥyiddīn demsāz-ı seḥer	Seher vaktinin başlangıcı zamanı girip de Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî seher vaktinin sırdaşı olunca
	2142	dėdi ol dem yā müʾeẕẕin ḳıl nidā ferşden tā ʿarşa çıḳsun ol ṣadā	"Ey müezzin, bağır! (Bağır ki) sesin yerden göğe (kadar her yere) ulaşsın." dedi.
	2143	ol münādī çaġırup bāng-i bülend ėyledi çıḳdı ṭu*ṭ*īveş yėdi ḳand	O nidâ eden müezzin şeker yiyen güzel bir kuş gibi gür ve tertemiz bir sesle ezan okumaya başladı.
	2144	geçdi bir sāʿat bu ḥāl üstine çün ol müʾeẕẕine dėdi ol ẕū-fünūn	Bu olayın üstünden bir saat geçtiği vakit o ilim sahibi hoca, müezzine şöyle dedi:

607 dil: dīn OE

608 dėdi: ėdi OE

609 ṣalā: ṣadā OE

610 ṭutdı: ṭutup OE

611 2137 T: ol müeẕẕin çıḳdı ėtdi ḫoş nidā / ṭoldı Baġdād içi bā-ṣavt u ṣadā OE

612 2138 T: oldı çün şülş-i ʿāḫir ol muḳtedā / ol müeẕẕīne dėdi çıḳ ėt nidā OE

	2145	*ėy münādī*[613] *ḳum teʿāl nādi'ṣ-suḥūr* bula tā kim nāʾimūn dilde sürūr	Ey seher vaktinin müezzini, hemen kalk yerinden ki uyuyanların gönlünde bir mutluluk hasıl olsun.
	2146	ḫoş nidā ėtdi müʾeẕẕin çaġırup maġfiret ehlini Ḥaḳḳ'a ḳıġırup	Müezzin yüksek sesle güzelce ezan okudu ve bağışlanmış kulları Hakk'ın huzuruna çağırdı.
	2147	çün ṣabāh oldı ṣalātı ḳıldılar vird ü tesbīḥ ü sübātı ėtdiler	Sabah olduğu zaman namazı kıldılar ve virdlerini, tasbihatlarını yapıp dinlendiler.
	2148	ėtdi aṣḥābuŋ ḫavāṣı ḫoş suʾāl şeyḫden sırr-ı nidāya ne meʾāl	İhvanlarının seçkinleri, Abdülkâdir Geylânî'ye bu okunan ezanın sırrının ne anlama geldiğini güzelce sordular.
[OE 31b]	2149	dėdi ʿarş-ı aʿẓam-ı ʿālī-cenāb ėtdi aṣḥāba ḫiṭāb-ı müsteṭāb	Yüce yaratılışlıların ulu arşı, ihvanlarına en güzel şekilde cevap verdi.
	2150	vėrdi aṣḥāba cevāb-ı müsteṭāb ditredi heybetle *ẕī-şeyʾun ʿucāb*[614]	(Abdülkâdir Geylânî) ihvanına güzelce cevap verdi. Acaip mahlukatlara sahip olan (arş) heybetiyle titredi.
	2151	tā ki aḫyār-ı muḳarreb dāyimūn[615] olalar nışfe'l-leyilde ḳāʾimūn	Mukarreb olanların en hayırlıları daima gecenin yarısında ayakta olsunlar diye,
	2152	ben müʾeẕẕine dėdüm ėtdi nidā ol sebebden nīm-i şebde ḫoş ṣadā	Ben müezzine emrettiğim için o da gece yarısında güzel sesiyle ezan okumaya başladı.
[T 91b]	2153	ditredi bir daḫı çün ʿarş-ı ʿaẓīm lākin evvelkiden ednā ol faḫīm	Öncekinden daha hafif olan o büyük titreyiş yüce arşı bir kez daha titrediği zaman,
	2154	bir münādī ʿarş altından nidā ėyledi cānum aŋa olsun fidā	Bir müezzin daha arşın altından seslenmeye başladı. Canım feda olsun ona.
	2155	evliyā tā olalar hep kāʾimūn zīre ebrār fī-ṣalātin dāʾimūn	(Müezzin) Allah dostlarının ayağa kalması için (ezanı bu denle yüksek sesle okudu). Çünkü iyiler daima (Allah ve Resûl'üne) dua halindedirler.
	2156	ben dėdüm çün ʿāleme ėtgil nidā ol müʾeẕẕin emrümi ėtdi edā	Müezzine "Tüm aleme ezan oku!" dediğim zaman benim buyruğumu tutup ezan okudu.
	2157	bir daḫı çün ditredi ʿarş-ı ʿulā andan ednārek velī ėy bü'l-vefā	Ey vefanın babası! Yüce arş bir kez daha ancak daha hafifçe titredi.

613 münādī: menā T

614 **şeyʾun ʿucāb**: "Pek acayip bir şey" anlamına gelen ifade Sâd Sûresi'nin "İlâhları bir tek ilâh mı yaptı? Gerçekten bu çok tuhaf bir şey!" mealindeki 5. ayetinden iktibas edilmiştir.

615 dāyimūn: nāʾimūn OE

	2158	bir münādī ʿarş altından o dem ḫoş nidā ėtdi ėşit girçek dėrem	O anda arşın altından bir müezzin daha güzelce ezan okudu. Bu söylediğimi iyi dinle (çünkü) doğruyu söylüyorum.
	2159	tā ki kāyim olalar müstaġfirūn vaḳt-i esḥārda olalar tāʾibūn	Ayağa kalkıp Hakk'tan bağışlanma dilensinler ve seher vaktinde tevbe edenlerden olsunlar (diye ona emrettim).
	2160	ben dėdüm kim yā müʾezzin ḳıl nidā nāʾimūna eylegil ṣavt u ṣadā	(Bu sebepten dolayı ona) "Ey müezzin! Ezan okumaya başla. (Seher vaktinde) uyuyanlara sesini duyur!" dedim.
	2161	zīre yegdür nevm-i ġafletden ṣalāt ki ṣalāt ehline Ḥaḳ eyler ṣılāt	Çünkü namaz gaflet uykusundan daha hayırlıdır. Allah Teala namaz kılanlara (sayısız) ikram ve ihsanlarda bulunur.
	2162	ol nidālar ki_emr ḳıldum[616] bu gice bu ėdi sırrı anuŋ[617] bil ėy ḫoca	Bu sebepten dolayı bu gece o müezzinlerin ezan okumasını emrettim. Ey hoca! Bil ki, bu yaşananların sırrı budur.
	2163	her birisi bir işāretdi anuŋ ki[618]_ehline lāyıḳ beşāretdi anuŋ	Bu ezanların her biri bir (hakikate) işaretti. Anlayanlar için ise bir müjdeydi.
	2164	kimisi aḫyār-içün aḥrār-içün kimisi ebrār-içün esrār-içün	Bu işaretlerin kimi en hayırlılar, kimi hür olanlar, kimi fazilet ehli iyiler kimi de (hakikat) sırları içindi.
	2165	kimisi müstaġraḳ-ı esḥār-içün tā żiyā-baḫş olalar enhār-içün	Kimisi gündüzleri nur saçmaları için seherlere boğulanlar için,
[T 92a]	2166	her birinüŋ vaḳtlü vaḳtine nidā oldı tā kim ėdeler ḥamd ü ṣenā	O müezzinlerin her biri vakitlice ezan okudu ki hepsi Allah'a hamd u sena etsinler.
	2167	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2168	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2169	rāvī-yi ḫayyir rivāyet ėyledi ḥākī-yi neyyir ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) ziyade hayır sahibi raviler rivayet, nur sahibi anlatıcılar da tahkiye ettiler.

[616] ḳıldum: ėtdüm OE

[617] anuŋ: -OE

[618] ki: -OE

[OE 32a]	2170	rāvī-yi vāfī Muḥammed Hirrevī bü'l-fetiḥ sāyiḥ ḫalīl-i uḫrevī	(Manevi) fetihlerin babası, gezgin, ahiret ehlinin dostu, vefa sahibi ravi, Muhammed Hırrevî,
	2171	dėdi Baġdād şehrine gelmiş-idüm niçe maḳṣūd u murād almış-ıdum	"Bağdat şehrine gelip nice arzu ve isteklerime kavuşmuştum." dedi.
	2172	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e varmış-ıdum meh cemāli nūrını görmiş-idüm	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna gelip o ay yüzünü, güzelliğini ve nurunu görmüştüm.
	2173	dest-būs ėdüp mübārek destini zāʾir olmış-idüm[619] ol Ḥaḳ dostını	Mübarek elini öperek o Allah dostunu ziyaret etmiştim.
	2174	ḫiẕmetümde[620] ḳāʾim-iken nāgehān ġālib oldı sīnede balġam hemān	Onun hizmetinde bulunurken birden bire göğsümde balgam birikti.
	2175	ḳaġırup tükürdüm[621] anı ėy nigār bī-edeblik eyledüm bī-iḫtiyār	Ey put gibi güzel sevgili! O balgamı öksürüp tükürdüm ve elimde olmadan edepsizlik ettim.
	2176	şoŋra ol küstāḫlıḳdan key ḥayā eyledüm ol şeyḫden men bī-riyā	Sonrasında yaptığım terbiyesizlikten dolayı samimi olarak Şeyh'den çok utandım.
	2177	nefsüme dėdüm eyā küstāḫ ḫar böyle mi olur edeb ėy bī-baṣar	Nefsime "Ey kör ve küstah eşek! Edep, haya dediğin şey bu mu?" diyerek (onu levm ettim).
[T 92b]	2178	şeyḫ Muḥyiddīn gibi ḳadri celīl pīr öŋinde olmayup ḥōr u zelīl	Ey edepsiz kişi! Şeyh Muhyiddin Geylânî gibi kadri yüce bir kâmil üstat karşısında rezil rüsva olmamak için o balgamı öksürüp tükür ve bundan dolayı Şeyh'ten özür dile.
	2179	ḳaġırup tüküresin ėy bī-edeb ol ḳaġırup ḥażrete ėde ṭalep	
	2180	şeyḫ ʿAbdülḳadir'e esrār-ı dil oldı maʿlūm dėdi olmaġıl ḫacil	(Onun) gönlülün sırları Abdülkâdir Geylânî'ye bildirildi ve (ona) "Utanıp sıkılma!" dedi.
	2181	ġam degül andan ḳayırma ėy aḫī yā Muḥammed ėtme istiḥyā daḫı	Ey kardeşim Muhammed! Üzülme ve (bulunduğun halden ötürü) utanıp sıkılma sakın.
	2182	baʿdehu balġamdan olsa[622] sīne pāk ṣadre ėrdüŋ ṣadruŋ ola ṣāf-nāk	Bundan sonra göğsün balgamdan temizlensin ve göğsün tertemiz olsun.
	2183	ḳaġırup tükürmeyesin min baʿad ṭāliʿuŋ ola saʿādetle saʿad	Bundan sonra onu sakın öksürüp tükürme. Bahtın açık olsun ve mutlulukla dolasın.

619 zāʾir olmış-ıdum: zīre öpmişdüm OE

620 ḫiẕmetümde: ḫidmetünde OE

621 tükürdüm: tükürme T

622 olsa: ola OE

	2184	şeyḫ ʿAbdülḳadir ol kān-ı edeb baʿd ezān vėrdi baŋa bir ḫoş laḳab	O edep timsali Şeyh Abdülkâdir Geylânî bu hadiseden sonra bana güzel bir isim verdi.
	2185	yā Muḥammed eṭ-Ṭavīl[623] dėdi baŋa ol kebīr-i Ḥaḳ emīr-i kibriyā	O yüceler yücesi Allah'ın emiri bana "Ey Uzun Muhammed!" dedi.
	2186	ben dėdüm yā seyyidī bu bendeŋüz bende-i üftāde-i efkendeŋüz	Ben de "Buyrun efendim! Bu aciz ve muhtaç kulunuz, köleniz diğer insanlardan boy ve uzunlukta pek kısadır." dedim. O basiret sahibi, Basîr (her şeyi en iyi şekilde gören) olan Allah'ın sırrı "Ey Ebu'l-Feth! Senin ömrün (hem) uzun (olacak hem de) bir çok yolculuk ile (manevi) fetihler bulacaksın." dedi.
	2187	ġayr-i ḫalḳdan ḳadd u ḳāmetde ḳaṣīr dėdi ol ṣāḥib-baṣar sırr-ı Baṣīr	
	2188	sen ṭavīlü'l-ʿömrsin ėy Bü'l-Fetiḥ hem ṭavīl-esfār oluban bul fetiḥ[624]	
	2189	şeyḫ dėdügi gibi rāvī-yi ṣadīḳ buldı ḫoş tevfīḳi cānına refīḳ	Aynı Şeyh'in buyurduğu gibi, (sözünde) güvenilir ve sadık olan ravi (Şeyh Muhammed Hakk'ın) yardımını canına yoldaşlık edecek güzel bir arkadaş olarak buldu.
	2190	ḳaġırup tükürmedi seksen yıl ol şeyḫden buldı ṣafā ol pür-uṣūl	(O hakikat ilminin) usulleriyle lebableb dolmuş olan kâmil üstat seksen yıl boyunca (boğazındaki balgamı) öksürüp tükürmedi ve Şeyh'in (himmeti) ile bahtiyar oldu.
[T 93a] [OE 32b]	2191	ʿömri oldı hem anuŋ ġāyet[625] ṭavīl yüz otuz yėdi yaşadı ol ḫalīl	O dostun ömrü gayet bereketli oldu ve yüz otuz yedi yıl yaşadı.
	2192	iḫtiyār-ı ġurbet ėdüp ol ġarīb kim seyāḥātinde gördi çün ʿacīb	O aciz insan, yolculuğunda çok acayip şeylerle karşılaştığı vakit seyahat etmeye niyet ederek, alemin sınırlarına kadar her yeri dolaşıp ziyaret etti. Hatta Kaf dağını bile gördü.
	2193	tā şu ḥadde ʿālemi ėtdi ṭavāf sāyir[626] olup buldı ḥattā kūh-ı Ḳāf	
	2194	oldı sīmurġ-ı serāʾir āḫir ol buldı nūr-ı bāṭın u hem ẓāhir ol	En sonunda (hakikat) sırlarının anka kuşu oldu ve gizli, açık nurları müşahade etti.
	2195	şeyḫ Muḥyiddīn'den aldı himmeti buldı ṭūl-i ʿömrde ol devleti	Şeyh Muhyiddin Geylânî'den himmet alıp o uzun ömründe saadeti buldu.

623 eṭ-ṭavīl: ol ṭavīl OE

624 bul fetiḥ: bü'l-fetiḥ OE

625 oldı hem anuŋ ġāyet: hem ġāyet anuŋ oldı OE

626 sāyir: zāyir OE

	2196	enbiyā ḫilʿatlerinden ṭūl-i ʿömr zīre bir ḫilʿat-durur bilmez ġamr[627]	Uzun ömürlü olmak peygamberlerin özelliklerinden biridir. Cahil ve ahmak olanlar bunu bilmezler.
	2197	şol ʿömr-dür ol ki ṭāʿatde geçe[628] ser-te-ser ḫayr u ʿibādetde geçe[629]	Tümüyle ibadet, taat ve hayırla (meşgul olarak) geçen bir ömür (ne güzeldir)!
	2198	zī vilāyet Ḥaḳ aṇa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2199	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2200	rāviyān-ı ṣādıḳān vėrdi ḫaber ḥākiyān-ı ʿāşıḳān-ı muʿteber	(Bu menkıbeyi) sadık raviler haber verdi, itibar sahibi aşık anlatıcılar da (tahkiye etti).
	2201	şeyḫ Muḥyiddīn eḥibbāsı ḳamu ḫastegān-ı dīn eṭıbbāsı[630] ḳamu	Şeyh Muhyiddīn Geylânî'nin sevenleri ve manevi hastalıklara düçar olanların tabiplerinin hepsi birlikte,
	2202	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī ol elest iḳlīmine şāh-ı belī	Allah dostu, elest bezminde "Elbete!" diyenlerin ve (hakikatten) haberdar olanların sultanı meşhur Şeyh Abdülkâdir Geylânî "Ey cömert kardeşim! Hicretin beş yüz elli sekiz yılında, İslam topraklarının en sevgili şehri olan Bağdat şehrinde Hak'tan gayri hiçbir şeyin olmadığı bir alemde gezip dururken ve ferdiyet denizinde mahir bir yüzüycüyken, gönlümde garip bir (varlıktan) soyutlanma hali ve ruhumun sırrında da acayip bir ferdiyet hali hissettim." dedi.
[T 93b]	2203	dėdi Baġdād şehri içre ol şehīr şehr-i yār-i mülk-i dīn şāh-ı ḫabīr	
	2204	sāl-i hicret ol zamānda ėy aḫī beş yüz elli sekiz ėdi ėy saḫī	
	2205	ben tecerrüd milkine seyyāh-iken ben teferrüd baḥrine[631] sebbāḥ-iken	
	2206	bulmış-idüm dilde tecrīd-i ʿacīb sırr-ı cānda daḫı tefrīd-i ġarīb	
	2207	oluban Mecnūn-ı ṣaḥrā-yı ʿIrāḳ ḥüsn-i Leylī'den göŋülde iştiyāḳ	Irak çöllerinin Mecnun'u olup Leylâ'nın güzelliğini gönülden arzu ederdim.
	2208	nār-ı ʿışḳ ėtmişdi ḳalbi iḥtirāḳ	Irak çöllerinde gezip dolaşırken aşkın ateşi kalbimi yakıp tutuşturmuştu.

627 ġamr: ġāfil ü ebleh T1

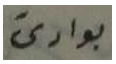
628 geçe: geçer OE

629 geçe: geçer OE

630 eṭıbbāsı: eḥibbāsı OE

631 bahrine: milkine OE

		sāyiḥ-idüm der-berārī-yi[632] ʿIrāḳ	
	2209	seyl-i ġamdan milk-i dil vīrān olup her ḫarābda genc-i pinhānı bulup	Keder ve sıkıntı selinden dolayı gönül ülkesi yağmalanıp, her harabenin içerisinde gizlenmiş bir hazine bulup;
	2210	yaʿnī nūr-ı nūr-ı Raḥmān'ı bulup sırr-ı sırr-ı pāk-i sübḥānı bulup	Yani Rahman olan Allah'ın nurunun nurunu; ve Sübhan olan Allah'ın tertemiz sırrının sırrını bulup,
[OE 33a]	2211	ḳaldum ol deşt içre dīvāne gibi mest ü ḥayrān merd-i mestāne[633] gibi	O çöllerin arasında kendinden geçmiş, (güzelliklere) hayran olmuş sarhoş bir adam, bir deli gibi sıkışıp kaldım.
	2212	tā yigirmi beş yıl olınca tamām eglenüp ḳaldum o ṣaḥrāda tamām[634]	Yirmi beş yıl boyunca çölün ortasında bekleyip durdum.
	2213	ḳırḳ olınca ṣalāt-ı ṣubḥ hem yatsu ābdestiyle ḳıldum ben niʿam	Kırk gün boyunca sabah namazını yatsının abdestiyle kıldım.
	2214	ḫoş mücāhid oluban dėdüm ne ġam hem naġamdan buldum envāʿ-ı niʿam	(Sonra) dedim ki "Nefsimle cihad ederek güzel bir mücahid olacağım için sıkıntı yok. Hem ben bu nağmelerden çeşit çeşit nimetlere nail oldum.
	2215	sāz-ı ʿışḳ oldı çü dem-sāz-ı naġam sāmiʿ oldum[635] gitdi hem[636] şādī ne ġam	Aşkın sazı, bana nağmelerin sırdaşı olduğu zaman bahtiyar olup tüm sıkıntılarımdan kurtuldum.
[T 94a]	2216	şād u ġamdan yüce per-vāz eyledüm gönli cān sırrıyla hem-rāz eyledüm	Mutluluk ve keder (düşüncesinden) azad olup gönlümü ruhun sırrıyla sırdaş yaptım.
	2217	ḳalbi çünkim ʿaşḳa per-vāz[637] eyledüm derd-i Ḥaḳḳ'a cānı dem-sāz eyledüm	Kalbimi(n kuşunu) aşka doğru uçurunca, Hak (aşkı) derdini canıma yoldaş kıldım
	2218	ʿaḳlı ʿışḳ-ile ḫoş-āvāz eyledüm	Aklımı, aşk ile güzel sesli kıldım. … ise sultanın cilvesinin sırrı kıldım.

[632] berārī-yi: OE

[633] merd-i mestāne: mest-i merdāne OE

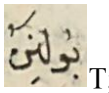
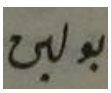
[634] tamām: müdām OE

[635] oldum: oldı OE

[636] hem: -OE

[637] pervāz: hemrāz OE

		(…)[638] ben[639] sırr-ı şeh-nāz[640] eyledüm	
	2219	hem-daḫı on beş yıl ėtdüm ben[641] cihād nefsi ġamgīn eyleyüp ʿaḳlumı şād	(Bunun üzerine) ben on beş yıl daha mücadele ettim ve nefsime sıkıntı verip aklımı mesrur ettim.
	2220	her gice yatsu namāzın ḳılubanol namāz içre niyāzı buluban	Her gece yatsı namazını kılıp, namaz içerisinde sürekli Hakk'a yalvararak;
	2221	bir ayaġ üstine ṭurup tā seḥerokıdum Ḳurān'ı ezber ser-te-ser[642]	Tek ayak üzerinde sabahlara kadar bekleyip ezberimden Kuran-ı Kerîm'i baştan sonra okudum.
	2222	bir demür mīḫa yėtişdüm ben velīişbu sırra ėremez hergiz velī	(Geceleri uyumamak için) önüme bir demir çivi yerleştirdim. Öyle ki bu işin hikmetine hiçbir veli muttali olamaz.
	2223	nevmden ḫavf ėdüp imsāk eyledümçünkim ol[643] mīḫa ben ihlāk eyledüm	O çivi bana batıp öldürür diye uyumaktan korkup sabahladım.
	2224	nefsümi tā muṭmaʾinne rütbetinbuldı Ḥaḳḳ'a vardı gördi devletin	Nefsimi 'mutmainne' makamına ulaştırıncaya kadar (gayret ettim) ve (sonunda) Hakk'a vasıl olup saadeti buldum.
	2225	ṭāliʿ olup dilde ol bedr-i dücāḫatm-i Ḳurʾān eyler-idüm her gice	O parlak ay ta gönlümün içerisinde doğduğu zaman her gece Kurân hatmi yapardım.
	2226	her gice Ḥaḳ'dan bulurdum ḫoş[644] felāḥyatsudan soŋra ėderdüm iftitāḥ	Her gece Allah Teala'dan güzel bir selamet ihsan olurdu ve yatsı namazından sonra bunları yapmaya başlardım.
	2227	lafẓ-ı Ḳurʾān'ı[645] oḳurdum ser-be-serāḫir olurdı hemān ʿinde's-seḥer	Kurân'ı baştan sona okurdum ve bittiğinde güneş doğmuş olurdu.
	2228	zī kemāl-i ḳudret-i bī-çūn olur	(O) eşsiz olan Allah'ın kudreti ne kadar da tamdırki Allah adamlarının bahtı mübarek olur.

638 T; OE

639 ben: -OE

640 nāz: bāz OE

641 ètdüm ben: ètdi ḫoş OE

642 ser-te-ser: tā seḥer OE

643 çünkim ol: ol demür OE

644 ḫoş: hem OE

645 Ḳurʾān'ı: Ḳurʾān OE

		ki[646]_ehl-i Ḥaḳḳ'uŋ ṭāliʿ i meymūn olur	
[T 94b]	2229	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2230	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[OE 33b]	2231	rāviyān-ı dīn rivāyet ėtdiler[647] ḥakiyān-ı Ḥaḳ ḥikāyet ėtdiler[648]	(Bu menkıbeyi) İslam ravileri rivayet, Hakk'ın anlatıcıları da tahkiye etti.
	2232	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī cihād ėtdügini ėyledi ʿuşşāḳa yād	Şeyh Abdülkâdir Geylânî, aşıklara (nefsiyle nasıl) mücadele ettiğini anlattı.
	2233	dėdi ėtdüm ḫoş cihād-ı ekberi[649] nefsi ḳıldum hep[650] ḥuẕūẕından berī	"Nefsimle çok çetin bir mücadeleye giriştim ve onu (her türlü) haz ve lezzetlerden uzak tuttum." dedi.
	2234	sāmiʿ oluŋ kim anı ẕikr eyleyem ṭāmiʿ oluŋ ḫōn[651]-ı dīnden ṭoylayam	Dinleyin de ne yaptığımı size anlatayım. Talepkâr olun ki (gönlünüzü) İslam'ın sofrasından doyurayım.
	2235	bir gice bir sülleme[652] aġdum yine ṭāliʿ olup bedrveş ṭoġdum yine	Bir gece merdivenin üzerine çıktım ve (geceye) parlak bir dolunay gibi doğdum.
	2236	nerdübān üzre çıḳardum gāh gāh ṭurur-idüm cehd ėdüp tā ṣubḥ-ġāh	Kimi zaman merdivenin üzerine çıkardım ve gayret edip sabaha kadar onun üzerinde dururdum.
	2237	dėdi nefsüm baŋa bir sāʿat nola nāyim olsaŋ ėy meh-i[653] bedr-i dücā	Nefsim bana "Ey parlak ayın ışığı! Lütfen bir saat dahi olsa uyu!" diye yalvarırdı.
	2238	eyleseŋ[654] nevm-i sübātı bir nefes niçe bir bī-dār olasın çün ʿases	Bir nefes dahi olsa uyu, dinlen. Gece bekçileri gibi ne zamana kadar uykusuz kalacaksın.

646 ki: -OE

647 ètdiler: èyledi OE

648 ètdiler: èyledi OE

649 cihād-ı ekberi: cihādü'l-ekberi OE

650 hep T1: ḫoş OE, T

651 ḫōn: ḫ˘ōn OE

652 sülleme: nerd-bān T1

653 meh: şeh OE

654 eyleseŋ: eylesem OE

	2239	çün ėşitdüm nefsimüŋ vesvāsını nerdübān ėtdüm anuŋ meʾvāsını	Nefsimin vesveselerini işittiğim vakit (ceza olarak) onu merdivenin üzerinde beklettim.
	2240	ṭurdum ol mevżiʿde der-cāy-ı ḫaṭar çaḳ[655] yuḳarı pāyesinde tā seḥer	O merdivenin üzerinde tehlikeli bir şekilde sabaha kadar durup bekledim.
[T 95a]	2241	bir ayaġ üstine Ḳurʾān ibtidā eyleyüp tā ṣubḥ ėtdüm intihā[656]	Ayaklarım üzerinde Kuran okumaya başladım, bitirdiğimde ise sabah olmuştu.
	2242	nefsüme ėtdüm cihād-ı ekberi ol hevācisden velī ėtdüm berī	Nefsime karşı çok büyük bir mücadele verdim ve onu tüm vesveselerinden arındırdım.
	2243	diŋle daḫı sen ġazā-yı nefsden aŋla muḥkem sen iẕā-yı nefsden	Nefsimle olan mücadelemden bir (kıssa) daha dinle ve nefse verdiğim eziyeti iyice anla.
	2244	ṭutmış-idüm üç gün orıcın meger ḳırḳ gün olınca eyā ṣāḥib-naẓar[657]	Ey nazar (ve basiret) sahibi! Üç günlük oruç tutmuştum. Kırk gün boyunca kuru ekmeği hikmet ile karıştırıp orucumu açtım.
	2245	ḥikmet-ile buladum[658] bir ḳurı nān tā ki ifṭār eyleyeydüm men ez ān	
	2246	uyḫu yüzin görmedüm ben bir zamān tā ki rāḥat oladı[659] nefsüm ez ān[660]	Nefsim (uzunca bir süre) uyku yüzü görmemişti ve ben de bundan dolayı rahata ermiştim.
	2247	nevm bir ṣūretde geldi ẓāhiren naʿra urdum maḫfī oldı bāṭınen	Uyku zahirde bir surete bürünüp geldi ve ben nara atınca hemen kaybolup görünmez oldu.
	2248	geldi hem dünyā baŋa şehvāt-ile zīnet ü zuḫrufları leẕẕāt-ile	Dünya bana tüm şehveti, lezzeti, zineti ve tüm süsleriyle birlikte geldi.
	2249	ṣūret-i aḥsende görindi melīḥ gösterüp gāhī baŋa vech-i ḳabīḥ	O (görünüşte) sevimli, güzel bir suretle bana gözüktü ve iğrenç yüzünü bana gösterdiğinde bir gök gürültüsü gibi bağırıp haykırdım ve (o anda) dünya (tüm lezzetleriyle)
	2250	naʿra urdum ṣayḥa urdum[661] raʿdveş ḳaçdı dünyā ġālib oldum[662] saʿdveş	

[655] çaḳ: tā OE

[656] intihā: ibtidā OE

[657] naẓar: hüner OE

[658] buladum: bulmadum OE

[659] oladı: ol idi OE

[660] ez ān: be ān OE

[661] urdum: ètdüm OE

[662] ġālib oldum: ġāʾib oldı OE

			benden kaçtı ve mesrur bir şekilde ona galip geldim.
	2251	şehr-i Baġdād içre çıḳdum burca ben fürce buldum genc-i Ḥaḳ'dan dürce ben	(Bir zamanlar) Bağdat şehrinde bir kalenin üzerine bir aralık bulup çıktım ve Hakk'ın hazinesinden bir mücevher kutusu buldum.
[OE 34a]	2252	ḳāʾim oldum anda niçe māh u sāl ṣāʾim oldum burc üzre bī-melāl	Orada nice aylar, nice yıllar bekledim ve o kale üzerinde güçten kuvvetten düşerek oruç tuttum.
	2253	şol ḳadar ėtdüm iḳāmet[663] anda ben Ḥaḳḳ'a ḳıldum ḫoş iṭāʿat anda ben	Orada o kadar uzun süre kalıp Allah'a güzel bir şekilde ibadet ve taatte bulundum ki
[T 95b]	2254	dėdiler burc-ı ʿAcemī nām aŋa sırr-ı Ḥaḳḳ'a nāẓır olup ḳal[664] ṭaŋa	Oraya 'Acem kalesi' ismini koydular. Sen şimdi Hakk'ın sırrını gözetle ve hayrette kal.
	2255	bir gün oturmışdum ol burcda[665] yine olmış-idüm ṣāf-dil çün āyine	Bir gün yine kalenin üzerinde otururken tertemiz gönlüm ile (Hakk'ın sıfatlarına) ayna gibi olmuştum.
	2256	ʿahd ėtmişdüm Ḥaḳ-ı bī-çūn-ile cān u dilden ḫālıḳ-ı gerdūn-ile	Can u gönülden alemlerin yaratıcısı Hazret-i Allah'a söz verdim.
	2257	ėtmeyem ekl-i ṭaʿām u hem şarāb vėrmeyince kimse loḳma yāḫū[666] āb	Biri gelip bana bir lokma yemek ya da su verene kadar ağzıma ne yiyecek ne de içecek bir şey koyacağım.
	2258	geçdi bu ḥāl üzre ḳırḳ gün burcda ben hīç nesne yėmedüm ėy yār-ı men	Ey benim dostum! Kalede bu hal üzere kırk gün geçirdim ve hiçbir şey yemedim.
	2259	erbaʿ īnden ṣoŋra geldi bir kişi ḳodı nān-ile ṭaʿām ėy dil-ḫoşı	Ey gönlü güzel! Kırk gün sonra bir kişi geldi ve (önüme) ekmekle biraz yemek bıraktı.
	2260	geçdi öŋümde ḳodugı demde hem ṭurmadı kimsün[667] dėyü ḥālin ṣoram	Yemeği önüme bırakır bırakmaz hemen ortadan kayboldu. "Kimsin?" diye halini sormak için bile durmadı.
	2261	açlıġından nefs-i dūn ėtdi ṭaleb ol ṭaʿāmdan ekl ėdüp bula[668] ṭarab	Alçak nefis açlığından dolayı o yemeği yiyip afiyet bulmayı arzuladı.

663 iḳāmet: ʿibādet OE

664 ḳal: ḳıl OE

665 burcda: burca OE

666 yāḫū: yāḫūd OE

667 kimsün: kimse T

668 bula: ola OE

	2262	şiddet-i cūʿ anı ėtmişdi zebūn ol sebebden māʾil oldı nefs-i dūn	Açlığın şiddeti onu aciz bırakmıştı. Bundan dolayı o alçak nefis (yemeklere) meyl etmişti.
	2263	ben dėdüm vallāhi ʿahdum şımazam ger ölürsem de ṭaʿāmı yimezem	Ben de "Allaha yemin olsun ahdimi bozmam. Ölürüm de bu yemeği yemem!" dedim.
	2264	Ḥaḳ Teʿālā-y-ile peymān eyleyem hīç olur mı dünyede anı şıyam	Ben Allah Teala'ya söz vermişim, sözümde durmamak olur mu hiç
	2265	iḫtiyārumla_etmezem ekl-i ṭaʿām merd-i ʿahdem ḳāʾim-i peymān müdām[669]	Nefsime hakim olup yemeği yemeyeceğim. Çünkü ben sözünün eri, yeminine hep sadık bir insanım.
	2266	hem şusızlıḳdan ölürsem içmezem ḥadd-i mīṣāḳumda ışra geçmezem	Susuzluktan ölsem dahi bu suyu içmeyeceğim ve sözümün sınırlarından, ahdimden geçmeyeceğim.
[T 96a]	2267	ġaybdan şuna meger kimse āb ẓāhir olup ėde defʿ-i ıżṭırāb	Ancak gaybdan bir kimse tüm sıkıntılarımı gidermek için bana su sunarsa ile içerim.
	2268	ben dėdüm nefse ki ėtmezem anı ger vėrürseŋ cūʿdan bu dem cānı	Ben de nefsime "şimdi canını versen bile bu yemekleri yemeyeceğim." dedim.
	2269	iḫtiyārumla ṭaʿām[670] yėmemege kimse vėrmeyince şu içmemege	İradem ve tercihimle kimse vermediği müddetçe yemek yemeyip su içmeyeceğime (Allah'a) söz verdim. Ben verdiği söze sonuna kadar sadık, tertemiz bir kul ve gönlü temiz bir sufiyim.
	2270	ʿahd ėtdüm ʿahdüme evfā ḳulam ṣūfī-yi ṣāfī-dilem aṣfā ḳulam	
	2271	baʿdehu semʾüme geldi bir nidā bāṭınumdan cūʿ ėtdi bir ṣadā	Tüm bunlardan sonra kulağıma bir ses geldi ve içimden de açlığım bana bağırdı.
	2272	ėtmedüm ol ṣavta hergiz iltifāt geldi gördüm ol nefes şāh-ı şiḳāt	Oradaki suya hiç meyl etmedim ve o anda sadıkların sultanı, Allah dostlarının ve tertemiz kullarının sırdaşı Şeyh Ebu Sa'd Muharrem'in geldiğini gördüm.
[OE 34b]	2273	yaʿnī şeyḫ Bu Saʿid Muḫarremī evliyā vü aṣfiyānuŋ maḥremi	
	2274	ol-daḫı ėşitdi bāṭından nidā dėdi kim yā[671] ʿAbd-i Ḳādir bu ṣadā	O da içinden bir ses işitti ve "Ey Abdülkâdir! Bu ses neyin sesidir?" dedi.

669 müdām T1: ʿaḥd T

670 ṭaʿām: ṭaʿāmı OE

671 kim yā: yā kim OE

	2275	ne ṣadādur dėdüm ėy mīr-i hüdā nefsdür cūʿ ından eyler ol nidā	Ey hidayet yolcularının piri! Ne sesinden bahsediyorsun, bu ses nefsimin açlığından gelen bir sestir.
	2276	ġāyet açlıḳdan bulupdur ıżṭırāb yoḳ ḳarārı tende eyler inḳılāb	Çok acıktığı için acı çekiyor. Bedenimde hiç gücü kuvveti kalmamıştır bu yüzden dönüp duruyor.
	2277	rūh sākin līk mevlā ṭālibi rabb-i merġūbuŋ olupdur rāġıbı	Ruh sakindir ancak, rağbet edilen rabbin (Mevlâ'nın) talibi ve ragıbıdır.
	2278	şeyḫ Bū Saʿd ėtdi daʿvet dėdi gel ėy saʿādet milkine şāh-ı ecel	Şeyh Ebu Sa'd onu davet etti ve "Ey ululaın sultanı! Saadet yurduna gel." dedi.
	2279	bende[672] ḫāne içre tā bāb-ı ezec ḍayfum ol-kim[673] dünyede yoḳdur ḥarac	Benim evim Ezec kapısnın içerisindedir. Gel de benim misafirim ol, (çünkü) bu dünyadan çıkış yoktur.
[T 96b]	2280	bunı dedi geçdi gitdi şeyḫ çün vėrdüm ol-dem nefsüme gine sükūn	Şeyh Ebu Sa'd bunları söyleyip gittiği zaman o anda tekrardan nefsimi susturdum.
	2281	ben dėdüm nefse ki şimdi çıḳmazam bulduġum yėre ṣu gibi aḳmazam	Ben de nefsime "Şimdi dışarı çıkmayacağım, bulduğum her yere su gibi akmayacağım." dedim.
	2282	geldi Bü'l-ʿAbbās ol Ḫıżr-ı nebī dėdi ṭur Bū Saʿd'e varġıl ėy ebī	O Hızır gibi olan Ebü'l-Abbas "Ey kardeşim! Kalk hemen Ebu Sa'd'in yanına git." dedi.
	2283	Ḫıżr ḳavlin ṭutuban ṭurdum hemān oldum ol-dem şeyḫ Bū Saʿd'e revān	Hemen Hızır'ın sözünü tutup kalktım ve Şeyh Ebu Sa'd'in yanına gittim.
	2284	gördüm anı baŋa olup muntaẓır bāb-ı dārında ṭurur ol ehl-i sır	O sır ehlinin evinin kapısında durup beni beklediğini gördüm.
	2285	dėdi kim yā ʿAbd-i Ḳādir daʿvetüm isticābet ėtmedüŋ ėy devletüm	Ey devletli kişi Şeyh Abdülkâdir! Davetime neden icabet etmedin?
	2286	ḳāfī olmadı mıdı ḳavlüm benüm tā ki Ḫıżr emr ėtmeyince ėy canūm	Ey canımın içi! Hızır sana emredene kadar benim sözüm senin için yeterli değil miydi?
	2287	gelmedüŋ bu dār-ı dervīşe şehā loḳmamuzdan ėtmedüŋ hem[674] iştihā	Ey cömert insan! Neden bu dervişlerin kapısına gelerek onların lokmasından yemedin?
	2288	ʿöẕr ėdüp dėdi o sulṭān-ı başar ekl ėdüŋ ḫayru'ṭ-ṭaʿām-ı mā ḥażar	Şeyh, şeyhten özür diledi ve o basiret ehlinin sultanı "Bu hayırlı olan barış yemeğini yeyin!" dedi.

672 bende: baʿde OE

673 ol-kim: oldur OE

674 hem: -T

	2289	çün oturduḳ[675] sofraya ol dil-rübā loḳma loḳma eyleyüp vėrdi baŋa	Sofraya oturduğumuz vakit o gönül çalan kâmil üstat (yemeği) lokma lokma ayırarak bana verdi.
	2290	anı bismillāh-ile ekl eyledüm bir nefes nefs-i żaʾīfi ṭoyladum	O yemeği 'Bismillah' (Allah'ın adı ile başlarım) diyerek yedim ve zayıf nefsimi bir nefes de olsa doyurdum.
	2291	geldi emr-i Ḥaḳḳ-ıla ḫoş-iştihā nefse oldum ʿāmil-i *fe'rfaḳ bihā*[676]	Hakk'ın emri ile iştahım güzelce açıldı ve nefsime nezaketle davrandım.
[T 97a]	2292	çünki ṭoydum ḥamdülillāh eyledüm cān u dilden şükrülillāh söyledüm	Doyduğum zaman Allah'a hamd ettim ve can u gönülden O'na şükrettim.
[OE 35a]	2293	ṣoŋra vėrdi ḫırḳa şeyḫ Bū Saʿad vėrdi dėdi iştiġāl min baʿad	Daha sonra Ebu Sa'ad bana bir hırka verdi ve "Bundan sonra bu (hırkayı) giy." dedi.
	2294	çünki dest-i şeyḫden bu ḫırḳayı geydüm oldum bāṭınī vü ẓāhirī	Şeyhin elinden hırkayı giydiğim zaman hem zahirî hem de batınî (meselelere vâkıf) oldum. İslam'ın meseleleriyle uğraşmaya başladım ve bu yüzden bir daha hiç kimseye kin beslemedim.
	2295	lāzım oldum iştiġāl-i dīne ben ėtmedüm hīç[677] kimseye hem[678] kīne ben	
	2296	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2297	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2298	rāviyān-ı şeyḫden mervī-durur ḥākiyān-ı pīrden maḥkī-durur	(Bu menkıbe) Şeyh'in ravilerinden rivayet edilmiş ve onun anlatıcılarından tahkiye edilmiştir.
	2299	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ferīd evliyā içinde bī-miṯl ü ne-dīd	Allah dostları arasında tek, eşşiz ve bir benzeri daha görülmemiş Şeyh Abdülkâdir Geylânî "Bir gün seyahat ederken ruha hayat veren nurani bir kimse bana geldi." dedi.
	2300	dėdi ben seyyāh-iken bir gün baŋa geldi bir nūrānī kimse cān-fezā	

675 çün oturduḳ: ben oturdum OE

676 **fe'rfaḳ bihā**: "Ona rıfk ile muamele et." anlamına gelen ifade "Nefsin senin bineğindir, ona rıfk ile muamele et!" (Alûsî, *Rûhu'l-Meànî*, c.V, s.180; *Tarikatü'l-Muhammediyye* s.23) mealindeki hadis-i şeriften iktibas edilmiştir.; OE nüshasında hadisin metnine şu şekilde yer verilmiştir: *kemā ḳāle en-nebiyyü ṣallallāhu ʿaleyhi ve sellem nefsüke maṭiyyetüke fe'rfaḳ bihā* (çev. Nebî -*Allah'ın selâmı onun üzerine olsun*- şöyle buyurmuştur: "Nefsin senin bineğindir, ona rıfk ile muamele et!")

677 hīç: bir OE

678 hem: hīç OE

	2301	görmemişdüm hīç ol ṣūretde kes evliyādan gördüm ėdi merd-i bes	O surette bir kimseyi daha önce hiç görmemiştim. Allah dostlarından gördüğüm son kişiydi.
	2302	ʿāşıḳ oldum meh-cemāline anuŋ vālih oldum hem kemāline anuŋ	Onun ay yüzüne aşık olup, kemalatının yüceliği karşısında hayran kaldım.
[T 97b]	2303	dėdi kim yā ʿabd-i maʿbūd-ı Ḳadīr sırr-ı Ḥaḳ'dan eyleyem seni ḫabīr	(Bana) "Ey Kadir olan ve kendisine yegane ibadet edilmeye layık olan Allah'ın kulu! Gel de seni Hak sırlarından haberdar edeyim." dedi.
	2304	benüm-ile sen muṣāḥib olmaġa göŋlün ister mi Ḫudā'dan ṭolmaġa	Benimle arkadaşlık yapmak ve gönlünün lebaleb Allah'ın (tecellileri) ile dolmasını ister misin?
	2305	ben dėdüm yā merd-i rabbānī naʿam tā bulam ḫˇān-ı Ḫudāyī'den niʿam	Ben de Allah'ın (manevi) sofrasından istifade etmek için "Ey Rabbânî yiğit! Peki, kabul." dedim.
	2306	dėdi ol[679] merd-i ilāhī ėy nigār aramuzda şarṭ ola ėy merd-i kār	O Hak yiğidi bana "Ey güzellik abidesi yiğit insan! Fakat aramızda bir anlaşma yapalım." dedi.
	2307	ḳavlüme hergiz muḫālif olmaġıl ʿahdüme bir ẕerre muḫlif olmaġıl	Sözlerime sakın muhalefet etme! Anlaşmamıza da bir an dahi olsa aykırı hareket etme!
	2308	ben dėdüm yā pīr-i Ḥaḳḳānī naʿam kimse senden görmeye hergiz niḳam	Ben de "Ey Hak (sırlarının) üstadı! Peki, kabul. Hiç kimse seninle düşman olmak istemez." dedim.
	2309	dėdi otur işbu cāy üzre muḳīm tā gelince ben eyā yār-ı Kerīm	"Ey gani ve cömert olan Allah'ın sevgili kulu! Ben gelinceye sen burada oturup beni bekle." dedi.
	2310	bunı dėdi ġāyib oldı ol velī ṣıdḳ-ı dilden ben dėdüm aŋa belī	O Allah dostu (bunları) söyleyip ortadan kayboldu. Ben de can u gönülden ona "Elbette beklerim." dedim.
	2311	ġaybet ėdüp gelmedi bir yıl tamām ol maḳāmda ben muḳīm oldum müdām	Kaybolduktan sonra bir yıl boyunca hiç gelmedi. Ben de o gelene kadar orada bekledim.
[OE 35b]	2312	geldi bir sāʿat oturdı ol hümā ẓıll-ı luṭfından olur[680] ḳul pādişā	O hüma kuşu gelip benimle bir saat oturdu. Onun ikram ve ihsanlarının gölgesinde olan köle iken padişah olur.
	2313	dėdi gitme bu mekāndan[681] sen yine	"Ey Hakk'a ayna olmuş kişi! Sen yine ben gelinceye kadar buradan ayrılma." dedi.

679 ol: èy OE

680 luṭfından olur: luṭfında olan T

681 mekāndan: maḳāmdan OE

		ben gelince ėy Ḫudā'ya[682] āyine	
	2314	geçdi yine bunuŋ üstine sene gelmedi ol merd-i Ḥaḳ ol meskene	Bu söylediğinin üzerinden bir sene daha geçti ve o Allah adamı yine yanıma gelmedi.
	2315	sākin oldum dāʾim ol süknāda ben ḫoş iḳāmet ėdüp ol meʾvāda ben	Orada sürekli olarak ikamet eden biri oldum. O mekanda güzelce oturup onu bekledim.
[T 98a]	2316	geldi yine ol velī-yi reh-nümā gördi kim ben anda ḳāʾim dāʾimā	O yol göstericilerin dostu tekrar geldi ve beni sürekli orada bekleyen biri olarak buldu.
	2317	gitdi bir yıl ġāyib oldı ol hümā dėdi ol bunda muḳīm ol dāʾimā[683]	(Sonrasında) o hüma kuşu tekrar gitti ve bana "Yine beni burada bekle." dedi.
	2318	geldi gördi ol mekānda ben mekīn dėdi olduŋ ḫavfdan şimdi emīn	Tekrar gelip beni o mekanda beklerken bulduğu zaman "İşte şimdi tüm korkulardan emin oldun." dedi.
	2319	etmek-ile süd getürdi bile ol dėdi ben[684] Ḫıżr'em seni ėtdüm ḳabūl	Gelirken yanında ekmek ile süt de getirdi ve bana "Ben Hızır'ım. Seni (arkadaşlığa) kabul ediyorum." dedi.
	2320	Ḥaḳ baŋa emr ėtdi senüŋle südi ekl ėdevüz[685] ėy vahīd-i evḥadī	Ey birlik sarayının yegane incisi! Allah Teala bana bu sütü seninle birlikte yememi emretti.
	2321	çünki Ḫıżr-ile südi nūş eyledük hūş-ı ʿışḳdan cānı bī-hūş eyledük	Hz. Hızır ile birlikte sütü içip aşkın aklından ruhumuzu sarhoş ettiğimiz zaman,
	2322	hem meʿārifden daḫı nūş eyledük emr-i Ḥaḳḳ'a emrimüz ṭuş eyledük	Marifet bilgisinden istifade ettik ve emrimizi Allah'ın emri olarak bildik.
	2323	baʿdehu ol Ḫıżr-ı pāk-i pāk-bāz dėdi yā ʿAbd-i Ḳadīr-i[686] dil-nüvāz	Sonrasında o tertemiz, vefalı dost Hızır "Ey gönül okşayan, latif insan Abdülkâdir!" dedi.
	2324	gel berü Baġdād'a dāḫil olalum faḍl-ı Ḥaḳ ėrdi çü fāḍıl olalum	Gel seninle birlikte Bağdat'a gidelim. Hakk'ın fazl u keremi bize erişti, gel fazilet sahibi olalım.
	2325	ėtdüm emr-i Ḫıżr'a dilden imtiṣāl Ḫıżr'dur nūr-ı celīl celle celāl	Hz. Hızır'ın emrine gönülden mutabaat ettim. Çünkü o aziz, yüce ve ulu olan Allah'ın nurudur.
	2326	şehr-i Baġdād'a revān olduk bile şehre bile girdük ol mehtāb-ile	Bağdat şehrine doğru yola çıkıp oraya o ay ışığıyla birlikte girdiğimizde,

[682] Ḫudā'ya: Ḫudā-yı OE

[683] dāʾimā: ḳāʾimā OE

[684] ben: -T

[685] ėdevüz: ėdeven OE

[686] ʿAbd-i Ḳādir: ʿAbdülkādir OE

	2327	gün yüzinden oldı cān u dil münīr Ḫıżr'dur taḫt-ı semā[687] üzre emīr	Onun gün gibi parlak yüzünden ruhum ve gönlüm aydınlandı. Çünkü o gökyüzünün altındaki emir sahibidir.
	2328	dėdiler Baġdād ḫalḳı ḫulḳ-ıla söyleyüp ol şār[688] ehli rıfḳ-ıla	O şehir ehli olan Bağdat halkı nazik ve kibar bir şekilde şöyle söylediler:
[T 98b]	2329	bunca yıldur maḫfī olduŋ şehrden belki Baġdād'dan degül hem dehrden	"Bunca yıldır bu şehir halkından gizlendin. Bilakis sadece Bağdat'tan değil dünyadan da kayboldun."
	2330	ne yėdüŋ ne içdüŋ ėy ʿAbd-i Ḳadīr noldı[689] aḥvālüŋ eyā pīr-i ḫabīr	"Ey (hakikat haberlerinden) haberdar olanların hocası Abdülkâdir! Bunca zamandır ne yedin ne içtin?"
	2331	ben dėdüm Baġdād ehline ḳamu üç yıl oldı bir maḳāmda ėy ʿamū	Ben de Bağdat halkının hepsine "Ey insanlar! Ben üç yıl boyunca bir makamda, Samed (hiçbir şeye muhtaç olmayan) Allah'ın güneşinin parıltısı olup, cennet ehli misali oturuyordum.
	2332	otururdum ben miṣāl-i ḥūr[690] olup żavʾ-ı ḫurşīd-i Samed'den nūr olup	
[OE 36a]	2333	ekl ü şurb ėtmedüm anda bī-gümān sırr-ı *el-cūʿu ṭaʿāmullāh*[691] hemān	Şüphesiz ki ben orada ne yedim ne de içtim. 'Allah'ın nimeti açlıktır' sırrı o anda canıma ve gönlüme bir ay gibi doğdu. Sadıkların nuru ile gönlüm mesrur oldu.
	2334	cān u dilden ėyledi mehveş ẓuhūr nūr-ı sıddīḳīn-ile buldum sürūr	
	2335	cān u dil ten[692] buldı iḥyā cūʿdan oldı ʿaḳl-ı ṣāf aṣfā cūʿdan	Açlıktan ruhum, gönlüm ve bedenim ihya oldu ve tertemiz aklı en saf haline ulaştı.

687 taḫt-ı semā: taḥte's-semā OE

688 şār: şāh OE

689 noldı: ne oldı OE

690 miṣāl-i ḥūr: milk-i timṣāl OE

691 OE nühasında bu hadisin tam metni şu şekilde verilmiştir: *ḳāle en-nebiyyü ʿaleyhi's-ṣalātu ve's-selām el-cūʿu taʿāmullāhi yuḥyī bihi ebdāne's-ṣıddīkī* (çev. Nebî (sav) şöyle buyurmuştur: Açlık Allah'ın sıddıkların bedenlerini kendisiyle dirilttiği yemeğidir.) Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

692 ten: T

	2336	Ḥaḳ ṭaʿāmıdur acıḳmaḳ tende çün[693] bulur açlıḳdan ġıdā-yı ẕū-fünūn	Acıkmak, insan bedeninde Allah'ın bir ikramıdır ve (hakikat) ilimlerinin gıdası (buradan yol) bulur.
	2337	ehl-i ḥikmet ṣıdḳ-ıla eyler ṭaleb açlığı kim ol-durur dilde ṭarab	Hikmet ehli o gönüllerin neşesi olan açlığı sadakatle Hak'tan talep ederler.
	2338	nūr-ı ṣıddīkīndür açlıḳ tamām ol sebebden ṣāʾim olurlar müdām	Açlık, Hakk'ın en güvenilir kullarının nurudur. Bundan dolayı onlar sürekli olarak oruç tutarlar.
	2339	enbiyā vü evliyā āyīnedür aṣfiyā vü etḳiyā āyīnedür	Peygamberler, Allah dostları, O'nun tertemiz ve takvaya ulaşmış kulları (hepsi) Hakk'a tutulan bir aynadır.
	2340	ṣāʾim olmaḳ ḳāʾim olmaḳ dünyede ṭālib olup hāyim olmaḳ dünyede	Dünyada oruç tutup namaz kılmak; O'nun (güzelliğine) talip olmak ve aşk ile kendinden geçmek (Hak adamlarının amelidir).
	2341	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[T 99a]	2342	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2343	rāvī-yi etḳā rivāyet ėyledi ḥākī-yi etḳā ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) takva sahibi raviler ve anlatıcılar rivayet edip tahkiye ettiler.
	2344	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī velī sırr-ı Ḥaḳḳ u nūr-ı Aḥmed'le melī	Allah Teala'ın sırrı ve Hz. Peygamber'in nuruyla dolu olan Hak dostu Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	2345	medrese içre otururdı meger cümle aṣḥāb-ile ol pīr-i naẓar	(Hakk'ın nuru ile) nazar edenlerin üstadı ihvanıyla birlikte medresede oturuyordu.
	2346	leyl-idi ol gicede ṣan[694] bedr-idi gündüzi ʿīd ü gicesi Ḳadr-idi	Vakit geceydi, Şeyh Abdülkâdir adeta bu gecenin dolunayı idi; Onun gündüzleri bayram geceleri Kadir gecesi idi.
	2347	ṣadrı pür-nūr-idi ṣadrı ṣadr-idi āfitāb-ı nūr-ı bedri bedr-idi	(Abdülkâdir Geylânî'nin) göğsü lebaleb nur ile doluydu ve sînesi pek yüceydi. Dolunay nurunun güzel yüzü gece (karanlığındaki) dolunay gibiydi.
	2348	ṣuffa ṣadrında ṣudūr içre o ṣadr	O Hakk'ın gözbebeği avlunun ortasında içeriye dolunay gibi doğmuştu.

[693] çün: T

[694] ṣan: ol OE

		ṭāliʿ olmışdı budūr içre o[695] bedr	
	2349	şehr-i Baġdād'uŋ imām-ı aʿẓamı şāh-ı ʿālī-şān hümām-ı efḫamı	Bağdat şehrinin en büyük fakihi, ulu-ların yüce himmetlisi, şan ve şereflilerin sultanı; Hz. Peygamber'in neslinden, saadet ehlinin padişahı; selamet yurdunun sahibi, hakikat yurdunun emîri Ebü'l-Muzaffer Yusuf isimli biri. Onun nesline ve aslına selam olsun.
	2350	nesl-i peyġamber emīr-i kām-yāb mālik-i dāru's-selām ʿālī-cenāb	
	2351	Bü'l-Muẓaffer şāh-ı milk Yūsuf be-nām nesline vü aṣlına olsun selām[696]	
[OE 36b]	2352	şeyḫe geldi ol gice sāyir[697] olup medrese meʾvāsına sāyir olup	Yollara düşüp bir gece medrese içerisinde Şeyh'in huzuruna geldi.
	2353	aldı ābdest girdi şeyḫe ol imām ʿizzet ü taʿẓīm-ile vėrdi selām	O sultan abdest alıp Şeyh'in huzuruna geldi. Hürmet ve saygıyla ona selam verdi.
[T 99b]	2354	sīm ü zerden eyleyüp şāh armaġan şeyḫe on hemyān getürdi ol zamān	Sultan, Şeyh'e altın ve gümüşten on kese altını hediye olarak getirdi.
	2355	cümlesi māl-ile olmış mālemāl merd-i Ḥaḳḳ'ı māyil ėtmez māla māl	Keseler ağzına kadar altın ve gümüşle doluydu fakat mal Hak adamını dünya malına meylettirmez.
	2356	her birin bir ḫādime vėrmiş o ḫān şeyḫe tuḥf-içün o şāh-ı ḫān u mān	O devletin sultanı şeyhe hediye etmek için altın keselerinin her birini bir hizmetkârına vermişti.
	2357	aldı ol ḫuddāmdan hemyānı hep şeyḫüŋ öŋine ḳodı ol bā-edeb	O edep sahibi, altın keselerini hizmetkârlarının elinden alıp Şeyh'in önüne bıraktı.
	2358	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī aŋa dėdi yoḳ ḥācet aŋa ėy pādşā	Şeyh Abdülkâdir Geylânî "Ey sultan! Bu yaptıklarına hiç gerek yok." dedi.
	2359	şeyḫ ibā ėtdi vü ėtmedi ḳabūl şeyḫe ilḥāḥ-ile[698] iḳdām ėtdi ol	Şeyh (bu hediyelerden) imtina etti ve onları kabul etmedi. (Sultan) Şeyh'e (hediyeleri kabul etmesi için) kabul etmesi için ısrar etti.
	2360	şeyḫ ol hemyānuŋ aldı birini ṣaġ eliyle aŋla şeyḫüŋ sırrını	Şeyh o altın keselerinin birini sağ eliyle aldı. Onun (neden böyle yaptığının) hikmetini anla.

[695] o: -T

[696] selām: imām OE

[697] sāyir: zāyir OE

[698] ilḥāḥ: T

	2361	ṣaġ elinden ṣol eline aldı[699]_anı aġzın açup baş aşaġā hemyānı	Altın kesesini ağzı açık ve ters çevirilmiş bir şekilde sağ elinden sol eline aldı.
	2362	ṣıḳdı muḥkem ol kerāmet ṣāḥibi ḳan yıġıldı ortaya ol dem ebī	Ey babam! O keramet sahibi Şeyh (altın kesesini) kuvvetli bir şekilde sıktı ve o anda medresenin ortasına kan döküldü.
	2363	döndi ol sulṭāna şeyḫ ėtdi ḫiṭāb hem[700] ḫiṭāb içinde ėtdi hem ʿitāb[701]	Şeyh sultana dönüp onu hafifçe azarlayarak şu şekilde şöyle hitap etti:
	2364	dėdi kim yā Bü'l-Muẓaffer pīr[702]-i dehr yėdigüŋ hem içdigüŋdür[703] küllī zehir	"Ey Ebu'l-Muzaffer! Yediğin içtiğin şeylerin hepsi tümüyle zehirdir." dedi.
	2365	ėtme misin[704] sen ḫayā Allāh'dan ḳılma mısın[705] hīç ḫavf ol şāhdan	Sen Allah'tan hiç utanmaz, o sultandan hiç korkmaz mısın?
	2366	aluban ḳanını ḫalḳuŋ ėy fuḍūl dėrsin andan baŋa kim eyle ḳabūl	Ey haddini bilmez! Sen halkın kanını emip de bana nasıl bunu kalbul et dersin?
[T 100a]	2367	çün bu ḥāli gördi şāh-ı kām-rān ġaşy olup bī-hūş oldı ol zamān	O her arzusuna erişmiş olan sultan bu durumu gördüğü zaman kendinden geçip aklı başından gitti.
	2368	şeyḫ dėdi ʿizzet-i maʿbūd ḥaḳı daḫı ol maḳṣūd u hem mescūd ḥaḳı	Şeyh "(Zâtına) ibadet edilen, (rızası) kastedilen ve (kendisine) secde edilen Allah'ın hakkı, Hz. Peygamber'den (kaynaklanan) hürmetin koruyucu olduğu (tertemiz) nesline gösterilen saygı ve tazim, benim helak edici oklarıma bir siper gibi engel olmasaydı gönül yayımdan çıkıp senin canına saplanacaktı.
	2369	ḥürmet-i nesliyyet olmayaydı ger ol ḥabībüŋ ḥürmetidür çün siper	
	2370	mānīʿ olmayaydı ḳahrum oḳına ḳavs-ı dilden çıḳa cāna ṭoḳına[706]	
	2371	ḥürmet-i Aḥmed yoġ-imisse[707] hemān ḳorıdum[708] bu ḳanı olurdı revān	

[699] eline aldı: ele ḳodı OE

[700] hem: ol OE

[701] ʿitāb: ḫiṭāb OE

[702] pīr: mīr OE

[703] içdigüŋdür: içdigüŋ T

[704] etmemisin: etmemişsin OE

[705] ḳılma mısın: ḳılmamışsın OE

[706] ṭoḳına: doḳına OE

[707] yoġ-imisse: yoġ-imişse OE

[708] ḳorıdum: ḳor idüm OE

			Ey günah ehli, zulmün sultanı! Eğer Hz. Peygamber'in hatrı olmasaydı bu kanı buradan ta senin sarayına kadar nehir gibi akıtırdım. (Şimdi sen) bu isyanından dolayı Allah'a tövbe et.
	2372	tā sarāyıŋa senüŋ ėy mīr-i ẓulm tāʾib ol ʿiṣyāndan ėy ehl-i cürm	
[OE 37a]	2373	Bü'l-Muẓaffer ol imām Yūsuf meger şehr-i Baġdād pādişāhı muʿteber	Bağdat şehrinin padişahı, halkın sultanı olan itibar sahibi İmam Ebu'l-Muzaffer Yusuf yine bir gün Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi görmek için huzuruna varmıştı.
	2374	gine bir gün şeyḫ ʿAbdülḳādir'i görmege varmışdı ol ḫalḳ serveri	
	2375	dėdi şeyḫe ki[709] kerāmetden baŋa bir ʿaceb göster ki ḫalḳ ḳalsun ṭaŋa	Şeyh'e "Bana pek acaip bir kerametini göster ki halk şaşakalsın." dedi.
	2376	bir kerāmet dilerem senden cānum tā ki ḳalbüm muṭmaʾin ola benüm	Ey canımın içi! Gönlümün sükûnete ermesi için senden bir keramet göstermeni istiyorum.
	2377	şeyḫ dėdi ne diler göŋlüŋ şehā dėdi olsa ġaybdan elma baŋa	Şeyh "Ey sultan! Gönlün neyi görmek istiyor" (diye sordu). Sultan da "Gayban bana bir elma ver." dedi.
	2378	elma bulunmazdı ol vaḳtde[710] meger şehr-i Baġdād'da o mīr-i muʿteber	Çünkü o zamanlarda Bağdat şehrinde elma bulunmazdı. O itibar sahiplerinin sultanı padişah bu sebepten dolayı elma istedi ve Şeyh'i imtihan etmek istedi.
	2379	ol sebebden istedi sībi o şāh imtiḥān-ı şeyḫ ėtdi pādişāh	
[T 100b]	2380	ol mübārek destini şeyḫ-i zamān kim hevāya açup uzatdı hemān	Zamanın kutbu hemen mübarek ellerini açıp havaya doğru uzattı.
	2381	iki elma geldi dest-i cevrine şükr ḳıldı sācid-i mescūdına	O mübarek ve zarif eline iki tane elma geldi ve secde ehlinin ilahına şükretti.
	2382	vėrdi elmanuŋ birin sulṭāna şeyḫ ėtdi iḥsānuŋ birin ol ḫāna şeyḫ	Şeyh elmalardan birini sultana verdi ve o padişaha ikramda bulundu.
	2383	pādişāh ėrdi o dem maḳṣūdına ḥamd ėtdi niʿmet-i maʿbūdına	Sultan o vakit muradına erdi ve ibadete müstehak olan Rabbinin nimetine hamdetti.
	2384	kesdi şeyḫ ol elmayı dest-ile çün ẓāhir ėtdi ḳudretin ol ẕū-fünūn	Şeyh elmayı eliyle ikiye böldüğü zaman, o (hakikat) ilimlerinin sahibi kudretini görünür kıldı ve meclisini baştan sona bir misk kokusu kapladı. O elmanın içi hem beyaz hem de istenilen şekildeydi.
	2385	müşk ḳoḳusı ṭoldı meclis ser-te-ser hem beyāż-idi içi vü muʿteber	

[709] ki: bir OE

[710] vaḳtde: ḥīnde OE

	2386	şāh daḫı kesdi ol[711] elmayı hem çıḳdı içinden anuŋ bir ḳurd hem[712]	Sultan da o elmayı ikiye böldü fakat onun içinden bir elma kurdu çıktı.
	2387	şāh ḥayrān oldı bu sırra hemān şeyḫe dėdi kim eyā ḳuṭb-ı zamān	Sultan bu sırra hayran oldu ve Şeyh'e "Ey zamanın kutbu! Neden senin sağ elindeki elmanın kokusu güzel de benim elimdeki kurtlu, çürük ve kötü kokulu?" dedi.
	2388	ol neden ṣaġ elma vü būyı melīḥ[713] bu neden ḳurdlı çürük būyı ḳabīḥ[714]	
	2389	şeyḫ dėdi kim eyā şāh-ı ẓafer ẓulm eli yapışdı ol sībe meger	Şeyh "Ey fetihlerin sultanı, işret ehlinin padişahı! Zulüm eli o elmaya değdiği için o tatlı ve güzel elma kurtlu ve kötü kokulu bir hale geldi." dedi.
	2390	anuŋ-içün oldı ol tuffāḥ-ı ḫūb ḳurdlı vü bed-bū eyā[715] şāh-ı ṭarūb	
	2391	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2392	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[T 101a] [OE 37b]	2393	rāviyān-ı ṣādıḳāndan mervīdür ḥākiyān-ı ʿāşıḳāndan maḥkīdür	(Bu menkıbe) Sıdk ehli ravilerden rivayet edilmiş, aşk ehli anlatıcılar (tarafından da) tahkiye edilmiştir.
	2394	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ḥabīb derdmend-i ʿāleme oldur ṭabīb	Hakk'ın sevgili kulu, cihanın dert sahiplerine derman olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	2395	otururdı bir gün ol ʿālī-derec medrese içinde fī Bābi'l-Ezec	O yüce makamın sahibi bir gün Ezec kapısındaki medresede oturuyordu.
	2396	şeyḫe geldi tācir-i ʿālī-neseb şehr-i Baġdād'dandı ol ṣāḥib-ḥaseb	Şeyh'in huzuruna Bağdat şehrinden asalet sahibi, asil soylu bir tacir geldi.
	2397	adı Faẓlullāhdı ol tācirüŋ künyeti Bū Ġālib ol ehl-i birüŋ	O fazilet ehli tacirin adı Fazlullah, künyesi de Ebu Galib'ti.
	2398	meskeni bāb-ı Ezec'deydi meger şeyḫi daʿvet ėtdi ol ehl-i hüner	O kabiliyetli insanın yurdu Ezec kapısındaydı ve Şeyh'i oraya davet etti.

[711] ol: o OE

[712] hem: o dem OE

[713] melīḥ: laṭīf OE

[714] ḳabīḥ: keşīf OE

[715] eyā: ey OE

	2399	şeyḫe dėdi tācirek ya seyyidī yā velī-yi nesl-i pāk-i Aḥmedī	O ticaret ehli kişi Şeyh'e "Hz. Peygamber'in tertemiz neslinin dostu efendim!" dedi.
	2400	dėdi ceddüŋ ol resūl-i pāk-ẕāt nūr-ı ḥażret maẓhar-ı ẕāt u ṣıfāt	"Senin dedelerin o tertemiz yaratılışlı, Hazret-i Allah'ın nuru, zât ve sıfat tecellilerinin mazharı Hz. Peygamberin neslidir.
	2401	olsun ol *levlāke* sırrına müdām cānib-i Ḥaḳ'dan ṣalāt-ile selām	Hak katından o "Sen olmasaydın!" sırrına (mazhar olan Hz. Peygamber'e) sürekli olarak salat u selam olsun.
	2402	*men duʿiye fel'yucibu ḳad ciʾtuke* *dāʿiyen lillāhi ḳad daʿvetuke*	Davet edilen kimse davet edenin davetine cevap verir; ben de buna binaen Allah'a dua ederek seni davet etmeye geldim.
	2403	yaʿnī ben de ḫāneye ėy şāh-ı dīn eylerem daʿvet seni ėy māh-ı dīn	(Yani) Ey bu dinin dolunay (gibi aydınlatan) sultanı! Seni evime davet ediyorum.
	2404	çün dėdi daʿvet icābet Muṣṭafā daʿvetüm eyle ḳabūl ėy bā-ṣafā	Ey saadet sultanı! (Lütfen) davetimi kabul et. Çünkü Hz. Peygamber "Davete icabet ediniz." buyuruyor.
	2405	geldüm uş dergāhuŋa iẕn isterem tā be-ʿām u ḫāṣ niʿmet gösterem	Avam ve havas herkese sahip olduğum nimetleri arz etmek, yastık döşek ve yorgan neyim varsa güzelce ihsan etmek için izin istemek için senin dergahına geldim.
[T 101b]	2406	tā ki ḫōn-ı ḫayr-ı iḥsān gösterem *bāliş ü bālīnehā vü pisterem*	
	2407	ferş ola hem ʿarşyān-ı dīn-içün cümle şeyḫān-ı yaḳīn-āyīn-içün	Arş ehline ve (Hakk'a) ayna olmuş tüm kesinlik ehli şeyhlere arz olsun diye (davet ediyorum).
	2408	şeyḫ ėşitdi tācirüŋ ḳavlin tamām sākin oldı bir dem ol ḳuṭb-ı hümām[716]	O himmeti yüce olanların kutbu tacirin tüm söylediklerini işitti ve bir süre sükut etti.
	2409	daʿvete[717] ėtdi icābet baʿdehu *ḳaddesallāhu teʿālā sırrahu*	Sonrasında davete icabet etti. Allah onun sırrını aziz kılsın.
	2410	tācire vėrüp cevāb dėdi naʿam luṭf vü iḥsān ėdüp ol ehl-i kerem	O ikram ve bağış sahibi, lutfedip teveccüh ederek tacire "Evet!" diye cevap verdi.
	2411	vardı tācir esterin eyerledi şeyḫden ėtdi ḥayā vü derledi[718]	Tacir Şeyh'den haya edip hemen gidip atını hazırladı.

[716] hümām: imām OE

[717] daʿvete: daʿveti T

[718] derledi: terledi OE

	2412	dėdi īmāndan ḥayā ḳuṭb-ı rüsul ḳavl-i pākinde o sulṭān-ı sübul	(Çünkü) Peygamberler serveri (Hz. Muhammed), (hakikat) çeşmelerinin sultanı o tertemiz sözünde "Haya (utanma duygusu), imandan (bir cüzdür)." buyurmuştur.
	2413	müʾmin-i mūḳindi ol tācir daḫı anuŋ-içün ol ḥayā ėtdi aḫī	Ey kardeşim! O tacir sağlam ve gerçek bir iman sahibi olduğu için (Şeyh'den) haya etti.
[OE 38a]	2414	esterin şeyḫe müheyyā ėyledi nūr-ıla ḳalbin muṣaffā ėyledi	Hemen atını şeyhin hizmetine verdi ve onun nuru ile kalbini tertemiz kıldı.
	2415	iki şeyḫ bindürdi şeyḫi estere ėtdiler taʿẓīm ü tekrīm servere	Şeyh'i ata iki kamil üstat bindirdi ve o hakikat önderine saygı ve hürmette bulundular.
	2416	çün rikābın başdılar şeyḫān-ı dīn gördiler nūr-ı Ḥaḳ'ı ʿayne'l-yaḳīn	Bu dinin üstatları atın üzengisine bastıkları zaman Hakk'ın nurunu gözle görülmüşçesine müşahede ettiler.
	2417	vardılar ol tācirüŋ dārına çün gördiler ṭolu meşāyiḫ ẕū-fünūn	Tacirin evine vardıkları zaman (hakikat) ilimleriyle donanmış bir sürü kamil üstadın orada olduğunu gördüler.
	2418	şehr-i Baġdād'uŋ ḳamu ulları sırr-ı Ḥaḳ'dan dilleri ṭoluları	(Tacirin evininin) Bağdat şehrinin tüm büyük üstatları ve Hak sırrıyla gönülleri lebaleb dolu hocaları,
[T 102a]	2419	hem-daḫı ʿālimleri ʿāmilleri ṭopṭolu fāḍılları kāmilleri	Alimler, salih amel sahipleri, fazilet ehli ve kamil mürşidleriyle dolu olduğunu,
	2420	ol serāda hem aŋa bir vardı hem meşāhir hem eṣāġir vardı	O sarayda büyük, küçük, şöhret sahibi herkes vardı.
	2421	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī hümām vėrdi ehl-i meclise çünkim selām	Himmeti yüce Şeyh Abdülkâdir Geylânî meclisteki insanlara selam verdiği zaman, o büyük insanlar Şeyh'in selamını aldılar ve o yüce insanlar ona saygı ve hürmette bulundular.
	2422	aldılar şeyḫüŋ kelāmın[719] ol kirām ėtdiler taʿẓīm şeyḫe ol fiḫām	
	2423	geçdi ṣadre çünki ol ṣadr-ı ṣudūr ḫoş cülūs ėtdi o ḫurşīd-i budūr	O göğüsleri (Hak ilmi ve marifeti) ile dopdolu olanların sînesi meclisin ortasına geçtiği zaman o gayret ehlinin güneşi güzelce oturdu.
	2424	vėrdi ehl-i meclise nūr-ı żiyā ol senī sünnīler aldı ḫoş senā	Meclis ehline ışığının nurunu saçtı ve o sünnet ehli yüce kimseler yücelik aldılar.

[719] kelāmın: selāmın OE

	2425	şeyḫ gösterdi ḳamuya inbisāṭ basṭ-ı Ḥaḳ'dan döşedi anda bisāt	Şeyh meclisteki herkese güler yüz gösterdi Hakk'ın genişletmesi o anda meclise doldu.
	2426	çekdiler aʿyān-içün ḫōn u sümāṭ zī kerāmāt[720]-ı kerem zī iḫtilāṭ	Şehrin ileri gelenleri için sofralar hazırladılar ve ikram ve ihsanların keramet sahipleri güzelce buluştular.
	2427	ḥulv u ḥāmıżdan niʿam ṭoldı sümāṭ aş u nān u hem raġīf ü beksimāṭ	Sofraları ekşi ve tatlı nimetlerle; yemek, ekmek, pide ve peksimetlerle donattı.
	2428	ṭoldı ol daʿvet-serā inʿām-ile buldılar diller ṣafā inʿām[721]-ile	O davet sarayı nimetlerle dolup taştı ve gönüller bu nimetlerle mesrur oldu.
	2429	ėtdiler ḫoş ḫayr u iḥsān-ı keşīr muġtenem oldı ṣaġīr ü hem kebīr	Orada bir çok hayr u hasenât ile çokça ihsanlarda bulunuldu. Büyük küçük herkes bu sofradan istifade etti.
	2430	bir büyük selle getürdiler daḫı iki kimse götürür anı daḫı[722]	(Sofraya) iki kişinin taşıyabildiği kocaman bir sepet getirdiler.
	2431	ol sümāṭuŋ āḫirine ḳodılar ol ṭaʿām-içün ḫavāṣ el yudılar	Onu sofranın sonuna koydular ve seçkin insanlar onun içindekileri yemek için el attılar.
	2432	sellenüŋ aġzı velī maḫtūm ėdi ḥākimi ḥaḳ şeyḫlere maḥkūm-idi[723]	Fakat sepetin ağzı kapalıydı. (Dolayısıyla) gerçeğin hakimi şeyhlere muhtaçtı.
[T 102b]	2433	selle maḥcūb-idi çeşm-i ḫalḳdan ḥiss-i ẓāhir şaḫṣı bilmez dalḳdan	Sepet halkın nazarından gizlenmişti. Aklı gözünde olan insanlar derviş hırkasından (kanaatten) anlamazlar.
[OE 38b]	2434	dėdi Bū Ġālib o Fażlullāh o dem ṣāḥib-i daʿvet ġaniyy-i muḫteşem	İhtişamlı bir zenginliğin ve bu davetin sahibi Ebu Gâlib Fazlullah o anda,
	2435	bu ṭaʿām-içün ṣalā-yı muṭʿimīn fażl-ı bismillāh ṭaʿāma munʿimīn	Bu yemek için yemek sahiplerinin daveti geldi ve ikram sahipleri besmelenin fazileti ile yemeğe başladılar.
	2436	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ṣāḥib-fünūn ol ṭaʿāma ṣunmayup buldı sükūn	Hakikat ilimlerinin sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî o yemeğe elini sürmedi ve sessizce oturdu.
	2437	iẕn vėrmedi ṭaʿāma ṣunmaġa ol niʿamdan bir kişi ṭoyunmaġa	Kimsenin o yemeğe elini sürmesine ve o nimetten karnını doyurmasına izin vermedi.

[720] kerāmāt: cemāʿat OE

[721] inʿām: ikrām OE

[722] daḫı: aḫī OE

[723] 2432 OE: -T

	2438	başdı ehl-i meclisi Ḥaḳ heybeti kimse ekl ėdemedi ol niʿmeti	Meclisteki insanları Hakk'ın heybeti kuşattı ve kimse o yemekten yiyemedi.
	2439	gūyiyā ol ʿām u ḫāṣuŋ ėy kerīm başlarında oturur murġ-ı ʿaẕīm	Ey kerem sahibi! Sanki (o meclisteki) avam havas herkesin başının üstünde büyük bir kuş oturuyor gibiydi.
	2440	her biri başın egüp buldı sükūt ḥālet-i Ḥaḳḳānī oldı cāna ḳūt	Hepsi başlarını önlerine eğip sustular ve ruhlarına Hak'tan gelen bir hal rızık oldu.
	2441	ol iki şeyḫe işāret ėtdi şeyḫ ḳasd-ı iẓhār-ı kerāmet ėtdi şeyḫ	Şeyh o iki kamil üstada işaret etti ve bu kerameti açıklamaya niyet etti.
	2442	ki rikābdārı olup gelmiş-idi hem rivāyet bunı_olar[724] ḳılmış-idi	(O iki kamil üstat) Şeyh'in üzengisini tutanlar olarak gelmiş ve bu olayı da bize onlar rivayet etmişti.
	2443	şeyḫ ʿAlī bin Heytī biri Bü'l-Ḥasan şeyḫ ʿAlī hem şeyḫleri pīr-i[725] ḥasen	Onlar güzel üstat Şeyh Ali'nin (müritleri) Şeyh Ali bin Heytî ile Ebu'l-Hasan'dı.
	2444	ḳaldıruŋ ol selle-i maḫtūmı siz ilerü ḳoyuŋ görelüm anı siz[726]	O ağzı kapalı sepeti hemen sofradan kaldırıp ileri koyun ki biz de görelim.
	2445	ol iki şeyḫ götürüp getürdiler[727] şeyḫ öŋine ḳoyuban oturdılar	O iki kamil üstat hemen sepeti alıp Şeyh'in önüne koydular ve yerlerine oturdular.
[T 103a]	2446	key[728] ṣaḳīl-idi be-ġāyet ol[729] sele emr ėtdi şeyḫ iki şeyḫe bile	Sepet fazlasıyla ağırdı ve Şeyh onun taşınması için iki kamil üstada emretti.
	2447	sellenüŋ aġzını açdılar bular selle içre gözsiz oġlan gördiler	Onlar sepetin ağzını açtılar ve içerisinde gözü olmayan bir oğlan çocuğu gördüler.
	2448	muḳʿad u mecẕūm u meflūc ol veled vėrdügin ṣaġ u esen vėrsün Aḥad	Çocuk; kötürüm, cüzzamlı ve felçliydi. Allah verdiğini (çocuğu) sağlıklı ve sıhhatli kılsın.
	2449	gördi anı şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm ḳudret-i Ḥaḳḳ-ile sırr-ı ṭāhirüm	Allah'ın kudretiyle tertemiz sırrın sahibi şeyhim Abdülkâdir Geylânî o çocuğu gördü.
	2450	dėdi şeyḫ ol muḳʿad oġlana hemān *ḳum bi'iznillāh* ḳalḳup ol zamān	Şeyh kötürüm çocuğa o anda "Allah'ın izniyle ayağa kalk!" dedi.

[724] olar: ol OE

[725] pīr-i: pīr ü OE

[726] siz: biz OE

[727] götürüp getürdiler: getüp götürdiler OE

[728] key: ki OE

[729] ol: o OE

	2451	gözi açıldı vü ḫoş oldı revān zaḥmeti ḳalmayup oldı şādumān	Çocuğun gözü açıldı ve güzelce yürümeye başladı. Sıkıntıları bitti ve saadete erdi.
	2452	zī kerāmet zī velāyet zī hüdā şeyḫ ʿAbdülḳādir'e vėrmiş Ḫudā	Allah Teala, Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye ne güzel bir keramet, velayet ve hidayet nasip etmiş.
	2453	gördiler hep çün bu ḥālātı ʿayān ehl-i meclis şevḳe geldi bī-kerān	Meclistekiler bu yaşanan olayı gördükleri zaman hepsi birden bir umman gibi coşup taştılar.
	2454	ıżṭırab ėtdi serāser ḥāżirūn şeyḫe cümle ʿāşıḳūn u ṣādıḳūn	Orada bulunanlar, aşıklar ve sadıkların hepsi (bu olayın hikmetini anlayamadıkları için) Şeyh'e pek sıkıntı vermişlerdi.
[OE 39a]	2455	baḥr-i ḥayretde ḳamusı ġāriḳūn[730] sırr-ı Ḥaḳ'da oldılar hep vālihūn	Hepsi hayret denizine gark olmuş ve Hakk'ın sırrında hayret içerisinde kalmışlardı.
	2456	dehşet-ile şeyḫe ėtdiler ġulū şeyḫ dėdi ehl-i bezme *teʾkulū*	Telaşlı bir şekilde hemen Şeyh'in yanına koştular. O da orada bulunanlara "(Şimdi) yiyip için!" dedi.
	2457	ḳalḳdı meclisden[731] o şeyḫ-i ḳāmrān oldı devlet-ḫānesine ḫoş revān	Muradına ermişlerin üstadı oradan kalkıp hane-i saadetine doğru yola koyuldu.
	2458	ol[732] ṭaʿāmdan nesne ekl ėtmedi hem izdiḥām-ı ḫalḳdan gitdi o dem[733]	Orada yemeklerden hiç yemedi ve oradaki kalabalığı hemen terk etti.
[T 103b]	2459	rāvī eydür Şeyḫ Ebu Saʿd'e ḫaber vėrdüm ol ḳudret ẓuhūrın ser-te-ser	(Bu menkıbeyi nakleden) ravi, Şeyh Ebu Sa'd'e "(O mecliste) oraya çıkan tüm kudret (tecellilerini) sana anlattım." diye söyledi.
	2460	şeyḫ Ebī Saʿd ol şehīr-i Ḳaylevī dėdi baŋa ol emīr-i uḫrevī	Kayle'nin meşhuru, ahiret ehlinin sultanı Şeyh Ebu Sa'd bana şöyle dedi: "Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi bu alemdeki kutupların en yücesi ve sultanı olarak bil!" dedi.
	2461	şeyḫ ʿAbdülḳadir el-Geylānī[734] bil ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı cihān sulṭānı[735] bil	

730 ġāriḳūn: ʿārifūn OE

731 meclisden: meclisde T

732 ol: o OE

733 Kaynak metinde geçen ibare OE nüshasında şu şekilde zikredilmiştir: *ḳāle'ş-şeyḫ Ebū's-Saʿd yubriu'l-ekmehe ve'l-ebraṣa ve yuḥyi'l-mevtā bi-iẕnillāhi teʿālā*

734 Geylānī: Cīlānī OE

735 sulṭānı: sulṭān OE

	2462	ʿĪsī-*i* cān taḫt-ı dilde şeh-durur ol ṭabīb-i[736] ebras-ı ekmeh-durur	O, Hz. Îsâ ruhlu, gönül tahtında sultandır. O (manevi olarak) kör ve cüzzamlı olanları tabibidir.
	2463	hem bi'iẕnillāhi iḥyā-i mevāt eyler ol sulṭān-ı dīn ḳuṭb[737]-ı ṣiḳāt	O sadıkların kutbu, dinin sultanı Allah'ın izn ü inayetiyle ölüleri (ve ölü kalpleri) diriltir.
	2464	şeyḫʿ Abdülḳādir el-Cīlī belī ḳudret-i Ḫaḳ maẓharıdur ol velī	Allah'ın dostu Şeyh Abdülkâdir Geylânî muhakkak ki Hakk'ın kudret sıfatının mazharıdır.
	2465	Ḫaḳ Teʿālā Ḳadir-i bī-çūn-dur ḫālık u hem rāzıḳ u mevzūn-dur[738]	Allah Teala eşsiz bir kudretin sahibidir. O hem yaratan, hem rızık veren hem de bu alemi düzenleyendir.
	2466	evliyādan gösterür ender mekān Ḥażret-i Ḫaḳ sırr-ı sırr-ı *kün fe-ḳān*	Hazret-i Allah, bu alem içerisinde "Ol dedi ve oldu!" sırrını kendi dostlarından (cihana) gösterir.
	2467	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'i maẓhar-ı ekmel yaratmış Ḳādir'i	Kadir olan Allah Teala, Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'yi en kamil (vasıfların) mazharı olarak yaratmış.
	2468	nūr-ı Ḫaḳ'dur bāṭını vü ẓāhiri[739] sırr-ı muṭlaḳ evveli vü āḫiri	Onun zahiri de batını da Allah'ın nurunun (mazharıdır). Onun başı da sonu da yegâne mutlak olan Allah Teala'nın sırrıdır.
	2469	zī vilāyet Ḫaḳ aṇa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḫaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2470	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
[T 104a]	2471	rāvī-yi eclā rivāyet ėyledi ḥākī-yi aḥlā ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi Hakk'ın tecellileri ile) cilalanmış raviler rivayet, tatlı dilli anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	2472	şeyḫʿ Abdülḳādir el-Cīlī mehīn ṣāḥib-i ʿayne'l-yaḳīn ḥaḳḳe'l-yaḳīn	Hakikati bizzat ve gözle görmüşçesine müşahede eden mükemmel insan Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	2473	ʿālim-i dīn aʿlem-i ʿallāme şeyḫ bir gün ėtdi vaʿẓ-içün hengāme şeyḫ	Din alimi, ilminde bahir olanların en bilgini kamil üstat bir gün vaaz etmek için (kürsüye doğru) hareketlendi.

[736] ṭabīb-i T1: ekmeh T

[737] ḳuṭb: ḳalb OE

[738] mevzūn-dur: mevzūn-durur OE

[739] bāṭını vü ẓāhiri: ẓāhiri vü bāṭını OE

	2474	ʿizzet-ile çıḳdı kürsi üstine nāẓır oldı ḫalḳ ol Ḥaḳ[740] dostına	İzzet ve heybetiyle kürsüye çıktı ve insanlar o Allah dostuna dikkatlice baktılar.
[OE 39b]	2475	şeyḫ eylerken maʿārifden ḥadīṯ girdi meclis içre bir cemʿ-i ḫabīṯ	Şeyh marifet bilgisinden sohbet ederken birden meclisten içeri aşağılık bir topluluk girdi.
	2476	rāfiżīyyūndan revāfiż böligi ehl-i bidʿat hem ḍalālet böligi	Onlar râfızîlerden, bidat ehli ve doğru soldan sapmış bir bölük insandı.
	2477	iki selle aġzını dikmiş bular ʿömr toḫmın şūreye ekmiş bular	İki tane sepetin ağzını dikmiş ve ömür tohumlarını verimsiz toprağa ekmişler.
	2478	sellenüŋ aġzını hem maḫtūm ėdüp rāfiżīler sırrını mektūm ėdüp	Rafızîler, sepetlerin ağzını bağlayıp içinde ne olduğunu gizleyerek onu Şeyh'i imtihan etmek için getirdiler ve meclisin ortasına koyup oturdular.
	2479	imtiḥān-ı şeyḫ-içün getirdiler meclis içre ḳoyuban oturdılar	
	2480	dėdiler yā şeyḫ-i dīn vėrgil ḫaber bu iki selle içinde dė ne var	(Râfızîler) "Ey şeyh! Bu iki sepetin içinde ne olduğunu bize söyle!" dediler.
	2481	indi kürsiden hemān şeyḫ-i kebīr sellenüŋ sırrından oluban ḫabīr	Şeyh sepetin içinde ne olduğundan haberdar olarak hemen kürsüden indi.
	2482	selleler üstine ḳodı destini gör ne ḳudret ėyledi[741] Ḥaḳ dostını	Elini sepetlerin üstüne koydu. Gör bak ki Allah Teala dostuna nasıl bir kudret vermiş.
	2483	dėdi şeyḫ birinde var muḳʿad ṣabī ṣanmaŋuz esrārdan olam ġabī	Şeyh "Sepetlerin birinde kötürüm bir çocuk var. Ey ahmak insanlar! Siz benim sırlardan haberim olmadığımı mı zannediyorsunuz?" dedi.
[T 104b]	2484	emr ėtdi şeyḫ Muḥyiddīn o dem oġlana ol pādşāh-ı muḥterem	Saygıdeğer sultan Şeyh Muhyiddin Geylânî o anda hizmetkarına emretti.
	2485	dėdi kim yā ʿAbd-i Rezzāḳ aç bunı ṭāliʿ ėdem tā kerāmetden güni	"Ey Abdurrezzak! Şu sepetin ağzını aç da kerametten bir güneş doğurayım." dedi.
	2486	ʿAbd-i Rezzāḳ açdı çün ol selleyi şeyḫ dėdügi gibi bir muḳʿad ṣabī	Abdurrezzak sepetin ağzını açtığı vakit aynı Şeyh'in dediği gibi (içinde) kötürüm bir çocuk olduğunu gördüler.
	2487	ṭutdı ol köt oġlanı şeyḫ-i cihān	Alemin sultanı o canlar canı o kötürüm çocuğu tuttu ve "Allah'ın izniyle ayağa kalk!" dedi.

[740] ol Ḥaḳ: o Ḥaḳ'uŋ OE

[741] eyledi: işledi OE

		dėdi aŋa *ḳum bi'iẕnillāh* o cān[742]	
	2488	ḳalḳdı ol muḳʿad ṣabī oldı revān buldı ṣıḥḥat oldı ol demde devān[743]	O kötürüm çocuk birden ayağa kalkıp yürüdü ve sağlığına kavuşup koşmaya başladı.
	2489	baʿdehu ol şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm ẓāhir ü bāṭında nūr-ı bāhirüm[744]	Bu olaydan sonra zahirde ve batında apaçık bir nur olan şeyhim Abdülkâdir Geylânî,
	2490	ḳodı āḫir[745] selle üzre destini gör ne sır ẓāhir ėder Ḥaḳ dostını	Elini diğer sepetin üzerine koydu. Gör bak ki Allah Teala dostundan nasıl bir sır gösterir.
	2491	dėdi bunda bir ṣabī var ṣaġ esen ʿAbd-i Rezzāḳ'a ḫiṭāb ėtdi ḥasen	"Bu sepetin içerisinde sağ salim bir çocuk var." dedi ve Abdurrezzak'a güzelce seslendi.
	2492	dėdi aç bu sellenüŋ de aġzını ḳışr gibi ẓāhir ėtdi maġzını	"Bu sepetin ağzını aç." dedi ve bir kabuk gibi (hakikatin) özünü ortaya çıkardı.
	2493	gördiler hem bir ṣabī ṣaġ u ṣaḥīḥ hem ṣabāḥatde melāḥatde melīh	İnsanlar sağ salim, güzel, şirin ve sevimli bir çocuk gördüler.
	2494	ḳalḳdı ol dem ol ṣabī oldı revān ṭutdı anuŋ alnı ṣaçından hemān	Çocuk ayağa kalktı ve yürümeye başladı. Şeyh onun alınındaki saçından tuttu ve "Ey çocuk! Hemen yere otur." dedi. Ey atam! O çocuk (bu emir üzerine) hemen oturdu.
	2495	dėdi *uḳʿud* yā ṣabī *aḳʿade*[746] muḳʿad oldı ol nefesde ėy dede	
[OE 40a]	2496	çün otur dėdi oturdı ol ġulām tā ḳıyāmet ėtmedi hergiz kıyām[747]	Şeyh çocuğa otur dediği zaman oturdu ve kıyamete kadar hiç ayağa kalkamadı.
	2497	yaʿnī ölince ol oġlan bir zamān ḳāʾim olup olmadı hergiz revān	O çocuk bir daha ölünceye kadar hiç kalkıp yürümedi.
[T 105a]	2498	tāʾib oldılar o demde rāfiżūn oldılar Ḥaḳḳ'uŋ ḥudūdın ḥāfiẓūn	Râfızîler hemen yaptıklarından dolayı tövbe ettiler ve Allah Teala'nın sınırlarını muhafaza edenlerden oldular.

742 o cān: hemān OE

743 devān: T

744 bāhirüm: ẓāhirüm OE

745 āḫir: o bir OE

746 aḳʿade: fʾaḳʿade OE

747 2496 OE: -T

	2499	şeyḫ elinden oldılar çün tāʾibūn ʿabd-i ḫāliṣ oluban hem ʿābidūn	Şeyh'in elinden tövbe ettikleri vakit tertemiz kullar olup ibadet ehli oldular.
	2500	oldılar hem ḥāmidūn u sāʾiḥūn rākiʿūn u sācidūn u āmirūn	Hepsi hamdeden, rükû eden, secde eden, emir sahibi seyyah kullar oldular.
	2501	emr-i Maʿrūf-ile āmir oldılar nehy-i münkerle sīr ü ber buldılar[748]	Mâruf olan Allah'ın emri ile âmir oldular. Münkeri menederek bolca mahsule nail oldular.
	2502	sünnīler olup senīler buldılar[749] iki ʿālemde ġanīler oldılar	Ehl-i Sünnet'e dahil olup övgüye mazhar oldular. (Onlar) iki cihanda da zenginlerden oldular.
	2503	ser-te-ser aṣḥāba oldılar mucib[750] ser-be-ser aḥbāba oldılar mucib[751]	Hepsi Şeyh'in ihvanlarının ve yaranlarının arasına katıldı.
	2504	çār-yāre oldılar bende ḳamu ḫāk-i rāh-ı şerʿ efkende ḳamu	Hepsi (Hz. Peygamber'in) dört halifesine köle ve şeriat yolu toprağının hizmetkarı oldular.
	2505	şeyḫden şāh-ı şerīʿat buldılar pīrden rāh-ı ṭarīḳat buldılar	Şeyh'in vesilesiyle şeriatın sultanını ve tarikat yolunu buldular.
	2506	maʿrifet içre ḥaḳīḳat buldılar hem hidāyetde ʿināyet buldılar	Marifet bilgisi içinde hakikati, istikamet üzere Hakk'ın yardımını buldular.
	2507	mürşid-i kāmil çü[752] irşād ėyledi nār-ı nefsānīden[753] āzād ėyledi	Kamil mürşid Şeyh Abdülkâdir onları irşad ettiği ve nefislerinin ateşinden onları kurtardığı zaman gönüllerinde Hakk'ın nurunu buldular ve bu sırla birlikte Hakk'ın mutlu, mesut kulları oldular.
	2508	dillerinde buldılar nūr-ı Ḫudā oldılar sırr-ile mesrūr-ı Ḫudā	
	2509	şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm ol ẕū-fünūn bu kerāmātı ʿayān gösterdi çün	(Hakikat) ilimlerinin sahibi şeyhim Abdülkâdir Geylânî bu kerametini apaçık bir şekilde gösterdiği zaman meclisteki üç kişi ansızın Allah Teala'ya ruhunu teslim etti.
	2510	üç kişi ol meclis içre nāgehān Ḥaḳḳ'a teslīm ėyledi cān u revān	

748 nehy-i münkerle sīr ü ber buldılar: -T

749 sünnīler olup senīler buldılar: -T

750 mucib: muḥib OE

751 mucib: muḥib OE

752 çü: çün OE

753 nefsānīden: nefsānīde T

	2511	şeyḫ kāmiller ki dil-pāk ėtdiler dört şuyūḫuŋ sırrın idrāk ėtdiler	Gönüllerini tertemiz yapan kamil üstatlar oradaki dört şeyin sırrına vakıf oldular.
[T 105b]	2512	ittifāk ėdüp meşāyıḫ ser-te-ser bu kelāmı söylediler muʿteber	Orada bulunun tüm şeyhler hep birlikte şu muteber sözü söylediler: "Muhakkak ki bu dört şeyh -Allah'ın rahmeti ve ferahlığı üzerlerine olsun-
	2513	böyle bildük kim şuyūḫ-ı erbaʿa *raḥmetullāhi ʿaleyhim vāsiʿa*	
	2514	*yubriune el-ekmehe ve'l-ebraṣa*[754] buldılar iḫlāṣ *ez men aḫlaṣa*[755]	"Körü ve alacayı iyileştiririm." (ayeti mucibince), "Kim (Allah'a) ihlas (ile ibadet ederse)" sırrından ihlasa erdiler.
	2515	yaʿnī bu dört şeyḫ-i kāmil ehl-i tāc ekmeh ü hem ebraṣa eyler ʿilāc	(Marifet) tacının sahibi bu dört kamil şeyh kör ve cüzzamlı olanları şifaya kavuşturur.
	2516	biri anuŋ şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm maẓhar-ı nūr-ı Ḫudā-yı Ḳāhir'üm	Bunlardan biri Kahhâr olan Allah Teala'nın nurunun mazharı Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
[OE 40b]	2517	birisi şeyḫ Beḳā ibni Baṭū taḫt-ı ʿarşda şāh-ı sulṭān-ı ʿulū	Biri, arşın tahtında yüce sultanın emir sahibi Şeyh Bekâ bin Battu,
	2518	birisi şeyḫ Bū Saʿad ol Ḳaylevī Ḥaḳ vücūdından vücūdı manṭavī	Biri, varlığı Hakk'ın varlığında dürülmüş olan Şeyh Ebu Sa'd Kaylevî,
	2519	şeyḫ ʿAlī bin Heytī ol Ḥaḳ serveri ol-durur ol dört meşāyıḫ āḫiri	Bu dört kamil üstadın sonuncusu da Hak adamı Şeyh Ali bin Heytî'dir.
	2520	hem-daḫı merd-i Ḫudā'dan birisi böyle gördüm dėr ol Ḥaḳḳ'uŋ dirisi	Hakk'ın (mânevi olarak) dipdiri olan eri "Bu (dört kamil üstadı) böylece gördüm." dedi.
	2521	dört meşāyıḫ dört taṣarruf ṣāḥibi cümlesi maṭlūbdur ben ṭālibi	"Bu dört tasarruf sahibi kamil üstat, Hakk'ın razı olduğu kullar; ben de onların hizmetkârıyım." dedi.

[754] **yubriune el-ekmehe ve'l-ebraṣa**: "Körü ve alacalıyı iyileştirir." manasına gelen ifade Âlî İmrân Sûresi'nin "Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): 'Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah'ın izniyle hemen kuş oluverir. **Körü ve alacalıyı iyileştiririm** ve Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü'minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.' " mealindeki 49. ayetinden iktibas edilmiştir.

[755] **men aḫlasa**: "Kim ihlasla" anlamına gelen ifadeyle "Kırk gün Allah için ihlâsla amel eden kimsenin kalbinden diline doğru hikmet pınarları akar." hadisine telmih yapılmıştır. (Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, Beyrut:1351, c. II, s. 224)

	2522	diriler gibi taṣarruflar ėder hep ḳubūrından emīrāna ẓafer	Onlar aynı yaşayanlar gibi kabirlerinden emir sahiplerine tasarrufta bulunurlar.
	2523	diŋle ol dört şeyḫleri yād ėdeyim ġuṣṣadan ehl-i dili şād[756] ėdeyim	O dört kamil üstadın kimler olduğunu söyleyeyim ve gönül ehlini sıkıntıdan kurtarıp saadete ulaştırayım, dinle!
	2524	şeyḫ ʿAbdülḳādir anuŋ ulusı sırr-ı esrārdan serāser ṭolısı	Onların en yücesi (Hakk'ın) sırlarının sırrından lebaleb dolu olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'dir.
[T 106a]	2525	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üŋ himmeti vü sırrı her dem ḥāżiruŋ	Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'nin himmeti ve sırrı her an hazır ve nazırdır.
	2526	şeyḫ Maʿārif[757] maʿrifet-baḫş-ı cihān nāmıdur Maʿrūf-ı Kerḫī kām-rān	(Diğer kamil üstat) Şeyh Ma'arif ismiyle bilinen aleme marifet bahşeden, muradına eren Mâruf-ı Kerhî'dir.
	2527	birisidür şeyḫ ʿAḳīl el-Münbicī ṣāḥib-incā baḥr-i münciyy-i necī	Diğeri (insanları) kurtarma hasletine sahip olarak kurtaran ve yakın dost olan (Allah'ın) denizi. Şeyh Âkîl el-Münbicî'dir.
	2528	şeyḫ Ḥayāt bin Ḳays ol ḳavs-ı ḳażā seyf-i Ḥaḳ rumḥ-ı ḳader tīr-i ḳażā	(Bir diğeri) kazanın oku ve yayı, Hakk'ın kılıcı, kaderin mızrağı olan Şeyh Hayat bin Kays'tır.
	2529	cümlesidür evliyā-yı kümmelīn *raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn*	Bu saydığım kamil üstatların hepsi kümmelin-i evliyâ'dır. Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun.
	2530	şeyḫ ḥaḳḳında ne dėr ol merd-i Ḥaḳ rāvī-yi ṣādıḳ şeh-i pür-derd-i Ḥaḳ	Hakk'ın derdi ile dolu olanların sultanı, Hak adamı güvenilir ravi Şeyh hakkında şöyle der:
	2531	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e dėr ol velī varmış-idüm ḥācet-içün ben velī	O Hak dostu "Bir sıkıntım için Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna varmıştım." dedi.
	2532	zāyir olmışdum mezār-ı pākini tūtiyā ėtmiş-idüm ben ḫākini	Onun tertemiz mezarını ziyaret etmiştim ve toprağını gözüme sürme etmiştim.
	2533	bir niçe ḥācāt-ı bāṭın var-idi cān u dilden yanar idi nār idi[758]	Mânevî olarak bir çok sıkıntım var. Can u dilden ateşteyim, yanıyorum.
	2534	benden ėtmişlerdi istikżā anı cāndan ėtmişlerdi istidʿā anı	Benden bu sıkıntılarımı anlatmamı ve samimi bir şekilde dua etmemi istediler.
	2535	ḳabri üzre ḫoş münācāt eyledüm ḥażretine ʿarż-ı ḥācāt eyledüm	Şeyh'in kabrinin başında güzelce dua ettim ve sıkıntımı ona arz ettim.

[756] ehl-i dili şād: ehl-i dil āzād OE

[757] maʿārif: ʿārif OE

[758] yanar idi nār idi: nādir-idi nādiri T

	2536	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol sırr-ı Ḫudā baŋa ẓāhir oldı ol dem bāṭınā	Hakk'ın sırrı Şeyh Abdülkâdir Geylânî o an manevi olarak bana göründü.
	2537	dėdi ne istersin ėy şeyḫ-i hüdā saŋa ėdem anı bu demde ʿaṭā	Bana "Ey hidayet yolunun sultanı! Benden ne istiyorsan onu hemen şimdi sana ikram edeyim." dedi.
[T 106b] [OE 41a]	2538	ben-daḫı cān-ile aḳvāl eyledüm şeyḫe dilden ʿarż-ı aḥvāl eyledüm	Ben de hemen samimi bir şekilde isteğimi ilettim ve Şeyh'e can u gönülden halimi arz ettim.
	2539	dėdi al benden murāduŋ ėy mürīd zī kerāmet ṣāḥibi şeyḫ-i ferīd	O güzel keramet sahibi eşsiz kamil üstat "Ey müridim! Benden istediğin budur işte, al!" dedi.
	2540	buldum ol sāʿatde maḳṣūdum ḳamu vėrdi şeyḫden anı maʿbūdum ḳamu	O vakit tüm isteklerime kavuştum ve Allah Teala bütün dileklerimi bana Şeyh'in elinden verdi.
	2541	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2542	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2543	rāviyūn dilden[759] rivāyet ėyledi ḥākiyūn cāndan[760] ḥikāyet ėyledi	Raviler (bu menkıbeyi) gönülden aktardılar ve anlatıcılar da candan tahkiye ettiler.
	2544	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üm leyl-i Ḳadr içre sirāc-ı zāhirüm	O apaçık (bir hakikat) kandili olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî, o zamanın kutbu bir Kadir gecesinde kendi hane-i saadetinde mutlu bir şekilde otururken,
	2545	otururdı bir gün ol ḳuṭb-ı zamān kendü devlet-ḫānesinde şādmān	
	2546	geldi bir ʿavrat o devlet-ḫāneye ʿazm ėdüp girdi çü ḫalvet-ḫāneye	Bir kadın zorla Şeyh'in evine geldi ve odasına girdi.
	2547	var-idi bir oġlı ol dem ʿavratuŋ bile_olup gelmiş-idi hem[761] ʿavratuŋ	O kadının bir oğlu vardı. Onunla birlikte Şeyh'in huzuruna gelmişti.
	2548	şeyḫe ṭapu eyleyüp öpdi elin şeyḫe ʿarż ėtdi o miskīne ḥāline	Şeyh'e hürmet edip elini öptü ve aciz kadın, halini ona arz etti.
	2549	dėdi ḫātūn şeyḫe kim ya seyyidī uş getürdüm bendeŋi yā ceyyidī	Kadın, Şeyh'e "Ey güzeller güzeli Efendim! İşte kölenizi sizin huzurunuza getirdim." dedi.

[759] rāviyūn dilden: rāviyān-ı dil OE

[760] ḥākiyūn cāndan: ḥākiyān-ı cān OE

[761] hem: - OE

[T 107a]	2550	sırlara[762] ḳalbi taʿalluḳ ėyledi şeyḫe yalvardı temelluḳ ėyledi	Kalbini (hakikat) sırlarına rabtetti ve Şeyh'e yalvarıp ona yaranmaya çalıştı.
	2551	ḳulluġa getürdüm oġlancuġımı saŋa vėrdüm varımı hem yoġımı	Oğlumu sana hizmet etsin diye getirdim. Tüm varımı yoğumu sana emanet ediyorum.
	2552	Ḥaḳḳ-içün ben ḥaḳḳımı ėtdüm ḥelāl çekmezem ben ayrulıġından melāl	Allah'ın hatrı için ben sana hakkımı helal ediyorum. (Oğlumdan) ayrıldığım için hiç üzülmeyeceğim.
	2553	ḫoş dėyüp şeyḫ ėyledi anı ḳabūl merḥamet ėdüp o sulṭān-ı ʿadūl	O adalet yurdunun sultanı "Peki." diyerek merhamet etti ve çocuğu kabul etti.
	2554	rāżı oldı şeyḫ teslīm ėyledi şeyḫe ḫātūn şeyḫ taʿlīm ėyledi	Şeyh kadının (bu fedakarlığını) kabul etti ve kadın da oğlunu ona teslim etti. Şeyh kadının oğlunu, kendi oğluymuş gibi terbiye etti ve o çocuğun hizmetinde daim oldu.
	2555	oġlını oġlı gibi ol merʾenüŋ[763] ḫiẕmetinde ḳāʾim oldı ol cānuŋ	
	2556	Ḥaḳ ṭarīḳin oġlına ol ʿavratuŋ nice olur yolı terk-i şehvetüŋ	Şeyh, o kadının oğluna Allah yolunda şehveti ve arzuları terk etmenin bir çok yolunu gösterip onu Allah yolunda mücadele eden biri haline getirdi ve onu Hakk'ın sırrını müşahede edenlerden kıldı.
	2557	gösterüp anı mücāhid ėyledi sırr-ı Ḥaḳḳ'ı hem müşāhid ėyledi	
[OE 41b]	2558	hem selef rāhına sālik ėyledi vech-i Ḥaḳ'da nefsi hālik ėyledi	Onu bu yolun büyüklerinin yoluna iletti ve onun nefsini Hakk'ın güzelliğinde yok edip öldürdü.
	2559	geçdi bir müddet bu ḥāl üzre tamām ḫoş riyāżat ehli oldı ve's-selām	Bir müddet bu hal üzere olduktan sonra o çocuk güzel bir derviş oldu. Selam olsun!
	2560	geldi bir gün görmege ol oġlını anası göre ki noldı ol cānı	Kadın bir gün oğlunun nasıl bir halde olduğunu görmek için onu ziyaret etmeye geldi.
	2561	gördi kim beŋzi ṣararmış oġlını key żaʿīf ü key naḥīf olmış teni	Oğlunun renginin sarardığını ve güçten düşüp çok zayıfladığını gördü.
	2562	eylemiş anı zebūn cūʿ-ı seher giceler uymazdı oġlan tā seḥer	Sabahları aç ve geceleri de sabahlara kadar uykusuz kalması onu perişan etmişti.
[T 107b]	2563	pister ü bālīni anuŋ bir ḥaṣır hem ġıdā-yı nefsi bir ḳurṣ-ı şaʿīr	Yatak döşeğinin bir hasır, yiyeceği yemeğin de bir arpa ekmeği olduğunu gördü.

[762] sırlara: sizlere OE

[763] merʾenüŋ: merd anuŋ OE

	2564	şeyḫe vardı gördi ṣāḥib-niʿmeti ekl ėtmiş ol nefes tavuḳ eti	Şeyh'in huzuruna varıp bir çok nimete sahip olduğunu gördü. Şeyh de o vakit tavuk eti yiyordu.
	2565	bir ḳap içinde ṭurur[764] cümle ʿiẕām oturur devletle ol şeyḫ-i kirām	Tüm kemikler bir kabın içinde duruyordu. O yüce kamil üstat da heybetiyle oturuyordu.
	2566	oġlına raḥm ėdüp ol nāḳıṣ-ı ʿaḳl dėdi şeyḫe kim eyā ḫāliṣ-i ʿaḳl	O kısa akıllı oğluna merhamet edip Şeyh'e "Ey tertemiz akıllı sultan! Sen burada tavuk eti yerken benim körpecik oğlum arpa ekmeği yiyor." dedi.
	2567	sen tavuḳ laḥmını yėrsin ėy emīr ol żaʿīf oġlum benüm ḫubz-ı şaʿīr	
	2568	şeyḫ ḳodı ol mübārek destini çün ʿiẕām üstine gör Ḥaḳ dostını	O Allah dostuna bak ki, alemin kutbu o mübarek elini kemiklerin üstüne koyduğu zaman keramet ve olağanüstü bir hal göstermeye niyet edip "Ey parça parça olmuş kemikler! Hepiniz tek tek kalkın! Çünkü ben Allah'ın izniyle kemikleri dirilten biriyim!" dedi.
	2569	ḳaṣd-ı iẓhār-ı kerāmet eyleyüp ḳuṭb-ı ʿālem ḫarḳ-ı ʿādet eyleyüp	
	2570	dėdi *ḳumī* ėy perākende-ʿiẓām *ki bi'iẕnillāh men yuḥyi'l-ʿiẓām*	
	2571	oldı Allāḥ emri-le hep üstüḫān bir diri tavuḳ ötüp[765] uçdı hemān	Kemikler Allah'ın emriyle diri bir tavuk oldı ve öterek uçtu.
	2572	dėdi ol ḫātūna şeyḫ-i bā-yaḳīn bil bunı ėy nāḳısa ez ʿakl u dīn	Yakınlık makamanın sahibi Şeyh, kadına "Ey dini de aklı ve eksik olan kadın! Şunu iyi bil ki, senin çocuğu bu (kerameti göstereceği) makama geldiğinde; bir ve tek olan Allah'ın sırrına mazhar olduğunda ne yerse yesin ona şifa olacak ve hastalıklarından kurtulup şifa bulacak. Bu yolun başındaki dervişler ta ki vuslata erinceye kadar (kalben ve mânen) hastadırlar."
	2573	bu maḳāma geldügi vaḳt ol veled olıcaḳ hem maẓharı sırr-ı eḥad	
	2574	her ne ekl eylerse olur ol[766] revā ḫastalıḳdan ḳurtılur bulur devā	
	2575	ḫastadur ṭālib bu yolda ibtidā tā ki maṭlūba ėrince intihā	
[T 108a]	2576	mürşid-i kāmil ṭabīb-i Ḥaḳ-durur şeyḫ-i ekmel hem ḥabīb[767]-i Ḥaḳ-durur	Kamil mürşiteler Hakk'ın (görevlendirdiği) tabiplerdir. Onların en kamili ise Allah'ın sevgilisidir, dostudur.
	2577	ḫastaya perhīz emr eyler ezel andan ėtdürür Ḥakīm aŋa ʿamel	O başlangıcı olmayan Allah, (manevî kalp) hastalarına nefsine hakim

[764] ṭurur: durur OE

[765] ötüp: olup OE

[766] eylerse olur ol: eyler ise ola OE

[767] ḥabīb: ṭabīb OE

			olmayı emreder. O hikmet sahibi Rab, bu yüzden ona amel ettirir.
	2578	ol ṭabīb-i Ḥaḳ dėr[768] aŋa ibtidā ėy żaʿīf-i pür-maraż ḳıl iḥtimā	O Hakk'ın (görevlendirdiği) tabip o çocuğa başlangıçta "Ey (manevi) hastalıklara düçar olan aciz çocuk! Nefsin hastalıklarından kurtulup Hak'tan gayri herşeyden kesilene kadar (onun arzularından) perhiz et!" der.
[OE 42a]	2579	tā ʿilelden ḳurtıla nefsüŋ senüŋ māsivādan ḳaṭʿ ola nefsüŋ senüŋ	
	2580	ḥubb-ı dünyā çıḳa ḳalbüŋden tamām ol maraždur cān u dilden ve's-selām	Kalbinden dünya sevgisinin çıkması için (mücadele et), çünkü o ruhun ve gönlün hastalığıdır. Selam olsun!
	2581	çünki dünyādan geçe ṣıḥḥat bulur āḫiret terk ėdicek vuṣlat bulur	Kişi dünya (nimetlerinden) geçtiği zaman (manevi) sağlığına kavuşur. Ahireti terk ettiğinde ise Hakk'a vâsıl olur.
	2582	ḳuṭb olur ʿālemde ol merd-i Ḫudā her ne niʿmet ekl ėde olur revā	(Bunları başaran) Allah adamı alemin kutbu olur ve ne yerse yesin ona şifa olur.
	2583	loḳmayı nūr eyler andan soŋra ol Ḥaḳ ḳatında her sözi[769] olur ḳabūl	O vakit yediği lokma nur olup her söylediği söz Hak katında kabul olur.
	2584	*külli şey'in min ẓarīfin hū ẓarīf* *külli fīʿlin min naẓīfin hū naẓīf*	"Bütün herşey O'nun zerâfetindendir, zarif olan O'dur. Tüm işler onun nezâfetindendir, nazîf olan O'dur."
	2585	*çünki der tō mī şeved loḳma güher* *dem mezen çendān ki bet'vānī beḫor*	İçinde lokma gevher olduktan sonra çekinme muktedir olduğun kadar ye!
	2586	*tō ṣāḥib-i nefsī ey ġāfil meyān ḫāk u ḫūn mī ḫōr* *ki ṣāḥib-i dil eger zehrī ḫored an engübīn bāşed*[770]	Ey gâfil! Sen nefis sahibisin, toprak arasında kan ye. Zîra eğer gönül sahibi kişi zehir yese o bal olur.
108b	2587	*ger velī zehrī şeved nūşī şeved* *der ḫored tālib siye hūşī şeved*[771]	Eğer Allah dostu bir zehir içse (o) bir bal şerbeti olur. Eğer talip olan (salik) içse bir muzlim akıllı olur.
	2588	*ū ḫored kerded heme nūr-i Ḫodā* *ū ḫored kerded pelīdī zü cüdā*[772]	Bu yer, ondan murdarlık ayrılır; ve o yer, hep Allah'ın nuru olur.

[768] Ḥaḳ dėr: Ḥaḳ'dur OE

[769] sözi: işi OE

[770] bkz. Konuk, *a.g.e.*, c.1 s.482.

[771] *a.g.e.*, c.2 s.196.

[772] *a.g.e.*, c.1 s.164.

	2589	*ū ḫored kerded heme nūr-i eḥad* *ū ḫored zāyed heme buḫl ü ḥased*[773]	Bu yer, bütün buhul ve hased olur; ve o yer, büsbütün Ahad olan Allah'ın nuru doğar.
	2590	*kāmilī ger ḫāk gīred zer şeved* *nāḳış er zer bord ḫākister şeved*[774]	Eğer bir kâmil toprağı tutsa altın olur. Eğer nâkıs altın götürdü ise kül olur.
	2591	*der tō nemrūd'st āteş der merd* *reft ḫ ʿāhīevvel İbrāhim şeved*[775]	Sende Nemrûdluk vardır, ateşe girme! Gitmek istersen evvelâ İbrâhîm ol!
	2592	zī vilāyet Ḥaḳ aṇa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2593	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2594	rāv*ī*-yi kāfī[776] rivāyet ėyledi ḥākī-yi şāfī ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) kanaat sahibi raviler rivayet; şifa sahibi anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	2595	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī ʿalī[777] sırr-ı Ḥaḳ nūr-ı nebī nesl-i ʿAlī	Allah'ın sırrı, Hz. Peygamber'in nuru, Hz. Ali'nin nesli yüce Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	2596	meclis ėtmiş-idi ṣaḥrāda meger ḫalḳa nuṣḥ u pend ėderdi muʿteber	O itibar sahibi insanlara nasihat ve öğütlerde bulunmak için sahrada bir sohbet meclisi kurmuştu.
	2597	cümle aṣḥāb-ile aḥbāb-ile hem hem-dem olmışdı o şeyḫ-i muḥterem	O saygıdeğer üstat, tüm ihvanı ve yaranıyla birlikte canciğer olmuştu.
	2598	maʿrifet söylerdi ol ṣāḥib-ʿulūm ol güneşdi cümle aṣḥābı nücūm[778]	O (hakikat) ilimlerinin sahibi Hakk'ı tanıma ve bilme ilminden (marifetullah) konuşurdu. O güneş, ihvanları ise yıldız gibiydi.
[T 109a] [OE 42b]	2599	ehl-i ḥāl ü ʿışḳ bulmışdı ḥużūr ehl-i şevḳ u ẕevḳ bulmışdı sürūr	(O mecliste) hal ve aşk ehli olanlar huzur; coşkunluk ve zevk ehli olanlar da saadet bulmuştu.
	2600	ḳatı yėl esdi o gün ṣarṣar-miṣāl ʿibret aldılar o yėlden ehl-i ḥāl	O gün sarsar rüzgarı gibi sert bir rüzgar esti ve hal ehli olanlar bu rüzgardan ibret aldılar.

[773] *a.y.*

[774] *a.g.e.*, c.1 s.484.

[775] *a.g.e.*, c.1 s.483.

[776] kāfī: vāfī OE

[777] ʿalī: velī OE

[778] Beyitte "Ashâbım yıldızlar gibidir. Hangisine tâbi olsanız hidayete erersiniz." (Beyhakî, el-Medhal, s.164, Kenzu'l-ummal, 1002) hadis-i şerîfine telmih vardır.

	2601	geçdi şeyḫüŋ meclisinden bir ḥıdāt[779] ki havā üzre çaġırdı şeyḫ-i ẕāt	Şeyh'in meclisinin üstünde havadan bir kuş geçti ve Şeyh onu geri çağırdı.
	2602	bī-ḥużūr oldı ṣadāsından anuŋ ol havā üzre nidāsından anuŋ	Şeyh onun havadan geçerken sesinden ve bağırtısından dolayı rahatsız oldu.
	2603	ḥāżirūna vėrdi teşvīş ol ṣadā yuḳaru baḳup ol sulṭān-ı hüdā	O ses mecliste hazır bulunanları tedirgin etti. O hidayet yolunun sultanı yukarı bakıp kuşa öfkelendi ve ziyadesiyle sinirlendi. Allah'tan o kuşun ölmesini niyaz etti.
	2604	ḳaḳıdı ol ṭayra şeyḫ ėtdi ġaḍab ölmesini ol ḳuşun ḳıldı ṭaleb	
	2605	emr ėdüp bāde Süleymān-ı zamān dėdi kim yā tünd-i rīḥ-i[780] bī-emān	Sonrasında zamanın Süleymân'ı emir verip "Ey kahredici sert rüzgar! Hemen kuşun başını tut ve kopar!" dedi ve rüzgar hemen Şeyh'in emrine itaat etti.
	2606	ṭut ḥıdātuŋ başını ḳaṭʿ ėt bu dem oldı meʾmūr emr-i şeyḫe bād hem[781]	
	2607	başı maḳṭūʿ oldı ol murġuŋ o dem düşdi öldi aşaġa ol ṭayr hem	Kuşun başı gövdesinden ayrıldı ve hemen aşağı düşüp öldü.
	2608	başı bir yėre vü kendi bir yėre oldı vāḳıʿ işbu sırra kim ėre	Başı bir yere kendisi bir yere (savruldu). İşte hadise aynen böyle gerçekleşti, kim bu işin sırrını anlayabilir ki?
	2609	indi kürsiden o ʿĪsā-yı zamān şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı cihān	Alemin kutbu, zamanının Hz. İsâ'sı Şeyh Abdülkâdir Geylânî kürsüden indi.
	2610	ol ḥıdātı şeyḫ destine alup arḳasını ol ḳuşuŋ ḫoş[782] ṣıġayup	Kuşu eline alıp sırtını güzelce sıvazladı ve o kerem sahibi keramet gösterip "Rahman ve Rahim olan Allah'ın ismiyle" dedi.
	2611	ėdüp iẓhār-ı kerāmet ol kerīm dėdi *bismillāhiraḥmānirrāhīm*	
[T 109b]	2612	çünki buldı şeyḫden ol mürde dem ölü morġ olmışdı dirildi o dem	Koca kuş öldükten sonra o anda Şeyh'in elinden hayat bulduğu zaman hemen dirildi.
	2613	uçdı gitdi ol ḥıdāt-ı mürde-ten gör neler eyler ʿaṭā ol ẕü'l-minen	O ölü kuş o anda uçup gitti. Gör ki o ikram ve ihsan sahibi neler bağışlar.
	2614	gördiler erbāb-ı meclis ḥikmeti fehm ėtdiler o sırr-ı ḳudreti	Meclisteki ihvanlar bu hikmeti gördüler ve kudret sırrını anladılar.

779 ḥıdāt: ḥıdād OE

780 tünd-i rīḥ-i: rīḥ ü tünd ü OE

781 hem: o dem OE

782 ḫoş: ol OE

	2615	aldı bunları o dem Ḥaḳ ḥayreti oldılar med-hūş buluben dehşeti	O vakit hepsini Hakk'ın şaşkınlığı kuşattı ve bu muhteşem olay karşısında akılları başlarından gitti.
	2616	sırr-ı iḥyāyı çü seyrān ėtdiler dillerini Ḥaḳ'da ḥayrān ėtdiler	Onlar diriltme sırrını seyrettikleri için gönüllerini Hakk'ın (tecellilerinde) hayran ettiler.
	2617	merd-i Ḥaḳ nāfiḫ bi-emr-i Ḥaḳ-durur sırr-ı İsrāfīl sırr-ı Ḥaḳ-durur	Allah adamı; Allah'ın emri ile ruh üfleyici, Hz. İsrâfil'in sırrı ve Hakk'ın sırrıdır.
	2618	ölü diriltmek bulara sehldür zinde[783] mürde_ėtmek[784] bulara sehldür	Bu insanlar için ölüleri diriltmek de dirileri öldürmek de çok kolaydır.
	2619	şeyḫ-i ḫod merdān-ı Ḥaḳ sulṭānıdur ḳuṭb-ı Ḥaḳ'dur evliyānuŋ ḫānıdur	Bizim şeyhimiz Hak adamlarının sultanı, O'nun kutbudur ve Allah dostlarının padişahıdır.
[OE 43a]	2620	bil olupdur şeyḫ ʿAbdülḳādir'i āyet-i *yuḥyi'l-ʿiẓām*[785]uŋ maẓharı	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi "Kemikleri diriltir" ayetinin mazharı olmuş biri olarak bil!
	2621	şeyḫ Muḥyiddīn dīnde şāh-dur *yuḥyiye'l-mevtā bi-iẕnillāh*-dur	Şeyh Muhyiddîn Geylânî bu dinin sultanıdır. O Allah'ın izniyle ölüleri diriltendir.
	2622	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2623	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının halina "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
āġāz kerden-i ḥikāye-i ṣaḥīḥ[786]			
[T 110a]	2624	rāvī-yi ekmel rivāyet ėyledi ḥākī-yi efḍal ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) yüce bir kemal sahibi raviler rivayet, pek faziletli anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	2625	şeyḫ Ṣāliḥ dėdi rāvī-yi ṣadīḳ pīr Aḥmed-nām ḥākī-yi şefīḳ	Pîr Ahmed ismiyle bilinen, şefkat sahiplerinin toprağı, sıddıkların ravisi Şeyh Salih,

783 zinde: zindeyi OE

784 etmek: -OE

785 **yuḥyi'l-ʿiẓām**: "Kemikleri diriltir." anlamına gelen ifade Yâsin Sûresi'nin "Bir de kendi yaratılışını unutarak bize bir örnek getirdi. Dedi ki: "Çürümüşlerken **kemikleri kim diriltecek**?"" mealindeki 72. ayetinden iktibas edilmiştir.

786 āġāz kerden-i ḥikāye-i ṣaḥīḥ: -T; Başlığın çevirisi: Gerçek olan hikayenin beyanıdır.

	2626	ben mürīd-i şeyḫ Muḥyiddīn-idüm şehr-i Baġdād içre ḫoş-āyīn-idüm	"Şeyh Muhyiddîn Geylânî'nin müridi ve Bağdat şehrinde (Hakk'a) ayna olmuş biriydim." dedi.
	2627	medresesinde kemīn bende-idüm ḫāk-i Baġdād'ında efkende-idüm	Onun medresesinde hor, hakir bir köleydim. Bağdat toprağında aciz biriydim.
	2628	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üŋ hem rikābdārıdum ol ṣāḥib-sıruŋ	(Hakikat) sırrının sahibi olan Şeyh Muhyiddin Abdülkâdir Geylânî'nin üzengi ağasıydım.
	2629	medrese_içre pāk ġusl ėdüp hem[787] o ġasl-i aʿżā eyleyüp ḳıldı vuḍū	Medresede tertemiz bir gusül abdesti alıp bu temizliğinden sonra da abdest aldı.
	2630	cumʿa gün ol pādişāh-ı taḫt-ı dīn ata binüp cumʿaya[788] geldi hemīn	Din tahtının sultanı Cuma günü ata binip Cuma namazına geldi.
	2631	çün namāz-ı cumʿa'dan buldı ferāġ bindi esbe yine ol[789] şāh-ı bilāġ	Kamillerin sultanı, Cuma namazından çıktığı vakit yine atına bindi.
	2632	geldi meʾvāsına ol ṣāḥib-yaḳīn medreseye geldügi demde hemīn	O kesinlik bilgisinin sahibi tekrar medreseye geldi. Geldiği vakit o nur sahibi hemen peştemalini açtı ve akreplerin reisi gibi bir akrep gördü.
	2633	açdı dülbendini altında[790] o nūr gördi bir ʿaḳreb zehi şeyḫ-i ṣayūr[791]	
	2634	ol-dem alnından[792] eliyle ʿaḳrebi aşaġa bıraḳdı ol Ḥaḳ maṭlabı	O Hakk'ın makbul kulu o anda akrebi eliyle aldı ve yere bıraktı.
	2635	yėryüzine yüridi ʿaḳreb hemān ḳatı ḳatı saʿy ėdüp oldı revān	Akrep hemen yerde yürümeye başladı ve gayret edip adım adım yol aldı.
	2636	dėdi şeyḫ ol ʿaḳrebe öl bu nefes öldi ḳaldı ṭurduġı yėrde o ḫas	Şeyh akrebe "Hemen öl!" dedi ve mahluk olduğu yerde ölüp kaldı.
[T 110b]	2637	dėdi yā Aḥmed bu ʿaḳreb bil bunı ṣoḳdı yetmiş kerre ḍarb-ile beni	"Ey Ahmed! Bil ki bu akrep beni yetmiş kere ısırdı." dedi.
	2638	mescid-i cāmiʿ den urdı alnumı	Caminin mescidinde ve buraya gelene kadar beni alnımdan ısırdı ve canımı zehriyle doldurdu.

[787] hem: -OE

[788] cumʿaya: cāmiʿe OE

[789] ol: o OE

[790] altında: alnında OE

[791] ṣayūr: ʿaḳreb T1

[792] alnından: alnında T

		bunda daḳ[793] pür-zehr ḳıldı cānumı	
[OE 43b]	2639	baʿdehu Ḥaḳ emr-ile ḳıldum helāk oldı semminden cebīnüm cümle pāk	Daha sonra onu Allah'ım emriyle öldürdüm ve alnım onun zehrinden tamamen temizlendi.
	2640	rāvīʾ ėydür bir gün ol sulṭān-ı men[794] faḳrdan[795] ėtdüm şikāyet der-zimen	Yine aynı ravi nakleder ki, o zamanlar bir gün sultanıma fakirliğimdem dolayı şikayet ettim.
	2641	hem daḫı ehl-i ʿiyālüŋ ḥālini fāḳadan ʿarż eyledüm aḥvālini	Çoluk çocuk sahiplerinin halini söyleyip kendi muhtaç durumumu da Şeyh'e arzettim.
	2642	ʿācizem ḫarcında bunlaruŋ dėdüm daḫl kemter dėyü şeyḫe söyledüm	Şeyh'e "Bu ailemi geçindirmekte zorlanıyorum, gelir çok az." dedim.
	2643	şehr-i Baġdād'a nüzūl ṣalmışdı şāh şākīʾ olduġum zamānda pādişāh	O sultan benim şikayetimi arz ettiğimzamanda Bağdat şehrine inmişti.
	2644	ḥālüme raḥm eyleyüben ol raḥīm gör ne iḥsān ėtdi ol[796] merd-i kerīm	O merhamet sahibi halime acıdı. O kerem sahibi insan bak ki bana neler ikram etti.
	2645	baŋa bir veybe çıḳardı ḫāneden ṭopṭolu buġday-ile ḳāşāneden	Benim için saadet hanesinden ağzına kadar buğdayla dolu bir veybe[797] çıkardı.
	2646	dėdi var ḳo veybeyi gevvārede rāzıkuŋ[798] Ḥaḳ ʿabdi[799] neyler arede	Al bu çuvalı sepete koy. Gör bakalım bu arada rızık sahibi kuluna ne ikram eder.
	2647	aġzını ört[800] veybenüŋ maḫtūm ḳıl emrümi ṭut kendüyi maḥkūm ḳıl	Bu çuvalın ağzını kapat ve sıkıca bağla. Buyruğumu dinle ve kendini buna mecbur et.
	2648	veybenüŋ cenbinden aç bir[801] ḳapuyı ol ḳapucuḳdan un ėt buġdayını	Çuvalın bir yerinden delik aç ve o delikten aldığın buğdayını un yap.
	2649	anı taġyīr eyleme zinhār hīç fāḳadan yine olursın pīç pīç	Sakın ola bu dediğimin dışında bir şey yapma. Yoksa eski fakirliğinden daha sıkıntılı bir hale düşersin.

793 bunda daḳ: buŋa dek OE

794 men: ben OE

795 faḳrdan: faḳrdüm OE

796 ol: o OE

797 Bir ağırlık birimi.

798 rāzıkuŋ: + Ḥaḳ OE

799 ʿabdi: ʿabd T

800 ört: örd OE

801 bir: -T

[T 111a]	2650	rāvī ėydür emre ėtdüm imtiṣāl faḳrdan buldum ġınā gitdi melāl	Ravi, Şeyh'in emrine itaat ettim. Fakirlikten kurtulup zengin oldum ve tüm sıkıntılarım bitti.
	2651	elli yıl ol veybeden un eyledük ehl ü evlādum-ile anı yédük	Elli yıl bounca o veybeden un yapıp ailem ve çocuklarımla birlikte onu yedik.
	2652	elli yıldan ṣoŋra ḫātūnum meger veybenüŋ aġzın açup ḳıldı naẓar	Hanımım elli yıl sonra çuvalın ağzını açıp içine baktı.
	2653	gördük ol vebye içi buġday ṭolu yine evvelki gibi ėy baḫtulu	Ey bahtı güzel! Gördük ki o çuvalın içi hala ilk günkü gibi buğdayla dolu.
	2654	yėdi günden ṣoŋra gendüm ḳalmadı ḥınṭadan gūyā ki vebye ṭolmadı	Baktık ki yedi gün sonra hiç buğday kalmamış ve sanki çuval hiç buğdayla dolmamış gibiydi.
	2655	aġzın açduġumuza ėtdük dirīġ ki_āfitāb-ı niʿmeti ṭutdı çü mīġ	Çuvalın ağzını açtığımıza pişman olduk. Çünkü nimetin ay ışığını kara bulut gibi kapladı.
	2656	ḥayfler ėdüp yėdük ḥasret aŋa ṣıdḳ-ı ḳavl-i şeyḫe biz ḳılduḳ ṭaŋa	Yaptığımızdan çok pişman olup o buğdayı özledik ve Şeyh'in sözünün doğruluğu (karşısında) hayrete düştük.
	2657	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e vardum hemān vebye sırrın eyledüm bir bir beyān	Hemen Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna varıp vebyenin sırrını ona tek tek açıkladım.
	2658	dėdi yā Aḥmed anuŋ aġzını ger açmayayduŋ ėtmeyeydüŋ ḥīç naẓar	"Ey Ahmet! Keşke onun ağzını hiç açmayıp içine bakmasaydın da ta ki ölünceye kadar Hakk'ın ikramını bulup yeseydin ve çuvalın buğdayını da kullansaydın." dedi.
	2659	tā ölince vebyenüŋ buġdayını ekl ėdeydüŋ bulıban Ḥaḳ ṭoyını	
[OE 44a]	2660	ṭoyınayduŋ[802] ṭoy-ı ṭībullāhdan niʿmete ġarḳ ola-y-idüŋ şāhdan	Allah'ın tertemiz nimetlerinden karnını doyursaydın ve o sultanın nimetine gark olsaydın.
	2661	elli yılmış çün naṣībüŋ ėy faḳīr şükr ḳıl naʿmā-yı Ḥaḳḳ'a ėy ḫaṭīr	Ey fakir insan! Demek ki senin nasibin elli seneymiş. Ey şeref sahibi! Hakk'ın nimetleri için ona şükret.
	2662	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
[T 111b]	2663	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

[802] ṭoyınayduŋ: ṭoylanayduŋ OE

aġāz kerden-i ḳıṣṣa-yı pür-ḥişşe ez ʿAbdülḳādir el-Cīlānī *ḳaddesallāhu sırrahu*[803]			
	2664	rāviyān-ı şeyḫden mervī-durur ḥākiyān-ı pīrden maḥkī-durur	(Bu menkıbe) Hz. Üstad'ın ravilerinden nakledilmiş, Şeyh'in anlatıcılarından da tahkiye edilmiştir.
	2665	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḳuṭb-ı ferīd milk-i vaḥdetde o sulṭān-ı vaḥīd	Eşsiz kutup, birlik yurdunda muvahhid bir sultan olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî,
	2666	cemʿ-i aṣḥāb içre ol ṣāḥib-ʿulūm miṣl-i şems-idi vü aṣḥābı[804] nücūm	O tüm ihvanları arasında o hakikat ilimlerinin sahibiydi. O güneş, ihvanları da yıldız gibiydi.
	2667	medrese içre o maḥbūb-ı Ṣamed ki ṣafer ayında *fī yevmi'l-eḥad*	(Varlığıyla hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Samed olan Allah'ın sevgilisi, Safer ayının birinci ve üçüncü günlerinde o övgüye mazhar olmuş kutupların en ulusu medresede oturuyordu.
	2668	hem ṣafer māhınuŋ üçünci güni otururdı ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı senī	
	2669	kalḳdı abdest aldı ḳabkābında ol ḳıldı_iki rekʿat namāz ol pür-uṣūl	O tüm usullerin sahibi, takunyalarıyla abdest alıp iki rekat namaz kıldı.
	2670	şeyḫ ʿAbdülḳādir el-Cīlī hümām çün namāzdan ṣoŋra vėrdi ḫoş selām	Himmeti yüce Şeyh Abdülkâdir Geylânî, namaz kıldıktan sonra güzelce selam verdiği zaman, Hz. Cebrail'in çığlığı misali bağırdı ve Hz. Ali'nin nârası gibi bir nâra attı.
	2671	ṣayḥa ėtdi ṣayḥa-yı Cibrīl-miṣāl naʿra urdı naʿra-yı Ḥaydar-miṣāl	
	2672	şehḳa-yı evvel yürekler pāreler şehḳa-yı ṯānī cigerler yaralar	Birinci çığlığı yürekleri parça parça etti. İkinci çığlığı ise ciğerleri parçaladı.
	2673	ėtdi ḳabḳābuŋ birini ber-havā ġāyib oldı göz[ler]inden der-havā	Takunyalarından birisini havaya attı ve havada gözlerinden kayboldu.
	2674	geldi oturdı yine seccādeye key taġayyür geldi ol āzādeye	Yine gelip seccadenin üzerine oturdu ve o hür insana çok değişik bir hal arız oldu.
[T 112a]	2675	kimse cürʾet ėdüp anı ṣormadı belki ḫavfından orada ṭurmadı	Kimse cesaret edip onun durumunu soramadı. Hatta kimi korkusundan onun yanında dahi duramadı.
	2676	çün yigirmi üç oldı baʿd ez ān geldi iḳlīm-i ʿAcemden kārvān	Bu olayın üzerinden yirmi üç gün geçtiği zaman İran bölgesinden bir kervan geldi.

[803] Başlığın çevirisi: Abdülkâdir Geylânî'nin -*Allah onun sırrını takdis etsin*- (pek hikmetli) hisseler dolu olan kıssasının beyanıdır.; aġāz kerden-i ḳıṣṣa-yı pür-ḥişşe-yi ez ʿAbdülḳādir el-Cīlānī *ḳaddesallāhu sırrahu*: -T

[804] aṣḥābı: aṣḥāb T

	2677	şehr-i Baġdād içre şeyḫe geldiler medrese ḳapusı içre ṭoldılar	Bağdat şehrinde Şeyh'in huzuruna geldiler ve medresenin kapısından içeriye doluştular.
	2678	dėdiler aṣḥāba istīẕān ėdüŋ şeyḫe hem aḥvālimüz izʿān ėdüŋ	İhvanlara "Şeyh'den izin isteyip bizim durumumuzu ona açıklayın." dediler.
	2679	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e neẕr eyledük cümlemüz ol pīre hem ʿöẕr eyledük	Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye bir sözümüz var. Hepimiz o kamil üstattan özür diliyoruz.
	2680	kārvān-ile bular bilişdiler şeyḫe neẕr aḥvālini ṭanışdılar	(Bunu söyleyenler) gidip kervanlarıyla buluştular ve Şeyh'e verdikleri sözün durumu konuştular.
	2681	dėdi aluŋ kārvānuŋ neẕrini hem ḳabūl eyleŋ olaruŋ ʿöẕrüni	(Şeyh ihvanlarına) "Kervanın verdiği adağı kabul edin ve özürlerini de kabul edin." buyurdu.
	2682	vėrdiler yārāna neẕri kārvān sīm ü zer birle ḳumāşlar bī-kerān	Kervan, Şeyh'in ihvanlarına sayılamayacak kadar gümüş, altın ve kumaştan oluşan adaklarını verdiler.
	2683	ḫuzdan u dībādan u zerbābdan ḫoş libāsāt-ı ḥarīr her bābdan	Her çeşit huz, dîbâ ve zerbâb kumaşlarından pek güzel ipek elbiseler getirdiler.
	2684	cümlesi neẕrini teslīm ėtdiler şeyḫe ḫoş taʿẓīm ü tekrīm ėtdiler	Hepsi söz verdikleri adakları Şeyh'e teslim edip ona saygı ve hürmette bulundular.
	2685	öpdiler şeyḫüŋ mübārek destini maṭmaḥ-ı ʿayn ėtdiler Ḥaḳ dostını	Hepsi Şeyh'in mübarek elini öptüler ve o Allah'ın dostunu herkesin gıptayla baktığı biri olarak gördüler.
	2686	vėrdiler çün şeyḫe neẕ[r] esbābını ėtdiler teslīm anuŋ ḳabḳābını	Şeyh'e adaklarının sebebini anlattıkları zaman takunyasını ona geri verdiler.
	2687	kim anı şeyḫ ėtmiş-idi ber-havā ġāyib olmışdı o ḳabḳāb der-havā	Şeyh o takunyayı havaya atmış ve o takunya da havadayken kaybolmuştu.
[T 112b]	2688	ḥayrete vardı görüp aṣḥab-ı dīn oldılar ḥayrān aŋa aḥbāb-ı dīn	Din kardeşleri ve yaranları (bu hadiseyi) görüp hayrette kaldılar ve hepsi Şeyh'e hayran oldular.
	2689	kārvāna ṣordılar yārān-ı şeyḫ sırr-ı ḳabḳābı ḳamu iḫvān-ı şeyḫ	Şeyh'in ihvanları ve yaranları kervana takunyaların sırrını sordular.
	2690	dėdiler ḫullān ki yā ṭullāb-ı şeyḫ sizde neyler dėyiŋüz ḳabḳāb-ı şeyḫ	O sadık dostlar "Ey Şeyh'in müridleri! Onun takunyalarının sizde ne işi var biz söyleyin!" dediler.
	2691	kārvān aṣḥāba vėrdiler cevāb dėdiler kim *innehu sırrun ʿucāb*	Kervan, ihvanlara cevap verdi: "Muhakkak ki bu pek tuhaf bir sırdır." dediler.
	2692	s̱āliṣ-i māh-ı ṣafer yevm-i eḥad yolımuz urdı ʿArablar bī-ʿaded	Safer ayının üçünde Pazar günü sayamadığımız kadar çok Arap yolumuzu kesti.

	2693	begleri var iki bile anlaruŋ yaʿnī kim ululları reh-zenlerüŋ	O yol kesicilerin iki tane büyük reisleri vardı.
	2694	mālımuz yaġmaladılar ser-te-ser ḥarbe ile niçemüz hem urdılar	Mallarımızı baştan başa yağma ettiler ve çoğumuzla ceng edip öldürdüler.
	2695	indiler bir vādiye cümle ʿArab ḳısmet-i māl-içün ėtdiler ṭarab	Tüm Araplar yağmaladıkları malları paylaşmak için çoşkunlukla bir vadiye indiler.
	2696	biz daḫı indük şifīr-i vādiye līk yüz ṭutduḳ Ḫaṭīr-i hādiye	Biz de vadinin diğer tarafına indik. Yol gösterici yüce Allah'a yüz tuttuk.
	2697	biz dėdük kim şeyḫ ʿAbdülḳādir'i ẕikr ėdeydük ol emīr-i bāhiri	"Keşke o yüce emir sahibi Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin ismi zikretseydik." dedik.
	2698	neẕr ėdeydük anuñ-içün māldan ḳurtaraydı Ḥaḳ bizi bu ḥālden	Onun için malımızın bir kısmını adak adasaydık da Allah Teala bizi bu halden kurtarsaydı.
	2699	şeyḫ aŋılsaydı ėrişür himmeti şeyḫ ʿAbdülḳādir'üŋ var ḳudreti	Şeyh Abdülkâdir Geylânî hatırlandığı zaman himmeti bize yetişir, (çünkü o tasarruf) kudretine sahiptir.
	2700	çün o vaḳtden şeyḫi biz ẕikr eyledük himmetin hem ḳudretin fikr eyledük	O vakitten sonra biz Abdülkâdir Geylânî'nin ismini zikredip himmetiyle kudretini düşündüğümüz zaman vadiden iki tane bağırışma sesi geldi ve kalplerimize ziyadesiyle korku ve ürperti arız oldu.
[T 113a]	2701	geldi vādiden iki ṣavt-ı ʿaẓīm hep ḳulūba geldi ġāyet ḫavf u bīm	
	2702	raʿd gibi iki naʿra urdılar bāk-ile vādi için ṭoldırdılar	Şimşek gibi iki tane nara attılar ve vadiyi korkuyla doldurdular.
	2703	gördük ol emvāle maġrūrīn ḳamu ḫāyif olup oldı meẕʿūrīn ḳamu	O mallar ile gururlananların hepsinin korkup dehşete düştüklerini gördük.
	2704	ḥarbelerle ol olanlar ḍāribīn oldılar ol naʿreden hep hāribīn	Savaşta yaralananların hepsi bu atılan naralarla hep firar edenlerden oldular.
	2705	şöyle ẓann ėtdük ki bir āḫir ʿArab urdı bunları ėdüp mālı ṭaleb	Biz de zannettik ki o Araplardan bir tanesi malların hepsini isteyip herkesi öldürdü.
	2706	baʿżısı geldi ol_Aʿrābuŋ bize dėdi kim tenbīh ėtdük uş size	Araplardan bazıları bizim yanımıza geldi ve "Sizi uyarmıştık." dedi.
	2707	ḳalkuŋ ol emvāliŋüzi aḫẕ ėdüŋ yoluŋuza ṣıḥḥat-ile ḫoş gidüŋ	Hemen mallarınızı alıp sapasağlam bir şekilde yolunuza güzelce devam edin.
	2708	ululları ḳatına varduḳ ḳamu cümle emvālümüz alduḳ ėy ʿamū	Ey insanlar! Hep birlikte büyüklerinin yanına gittik ve bütün mallarımızı geri aldık.

	2709	gördük anda iki meyyit ez ʿArab şükr ėdüp ol ḥāle biz ėtdük ṭarab	Orada Araplardan iki tane ölü gördük ki halimize şükredip sevindik.
	2710	birinüŋ ḳatında bu ḳabḳāb hem bile yatur gördiler aḥbāb hem	Arkadaşlarımız ölülerden birinin takunyanın yanında yattığını gördüler.
	2711	ṣuya ışlanmışdı ol ḳabḳāb-ı şeyḫ bildiler sırrı o dem aṣḥāb-ı şeyḫ	Şeyh'in takunyası suyla ıslanmıştı. İhvanlar o an bu sırrı anladılar.
	2712	ki vuḍū ṣuyıyla ışlanmış-idi şeyḫ pāyinden çü ṣulanmış-idi	O takunyalar abdest suyuyla ıslanmıştı. Şeyh'in ayağında olduğu için ıslanmışlardı.
	2713	çün ʿArab başı hezīmet ėyledi kārvāna ḫavf-ile hem söyledi	(Bu takunya o yol kesen) Arapların reisini mağlup ettiği vakit kervana da korkuyla "Bu emri apaçık bir şekilde gördünüz. Şimdi bunu Bağdat'takilere anlatıp açıklayın." dedi.
[T 113b]	2714	dėdi bu emri ki gördüŋüz ʿayān ehl-i Baġdād'a ėdüŋ bunı beyān	
	2715	bu ḫaberdür biliŋüz emr-i ġarīb ʿālemüŋ ḫalḳına hem *şeyʾun ʿacīb*	"Bu hadise pek gizli ve sır dolu bir emir; insanlar için de pek acayip ve tuhaf bir şeydir."
	2716	çün ėşitdiler bunı aṣḥāb-ı şeyḫ *ḥamdülillāh* dėdiler aḥbāb-ı şeyḫ	Şeyh'in ihvanları ve yaranları bu haberi işittiklerinde "Hamd Allah'a mahsustur." dediler.
	2717	şeyḫe oldı bunlaruŋ ḥubbı ziyād bu kerāmetden ḳamusı oldı şād	Tüm ihvanın Şeyh'e olan sevgileri arttı ve bu kerametten dolayı hepsi mesrur oldular.
	2718	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2719	rāvī-yi aʿdel rivāyet ėyledi ḥākī-yi ekmel ḥikāyet ėyledi	(Bu menkıbeyi) pek adaletli raviler rivayet ve kemalat sahibi anlatıcılar tahkiye ettiler.
	2720	rāvīnüŋ nāmı ʿÖmer-dür nisbeti bil Kemīmātī[805] bulubdur ʿizzeti	(Bu menkıbeyi nakleden) ravinin adı Ömer, nisbeti Keymânî olup o yücelik ve saygınlık bulmuştur.
	2721	bir gün ėtmişdi meger ol ḫalveti ʿuzlet içre bulmış-idi vaḥdeti	Bu zat bir gün halvete girmişti. O yalnızlık içerisinde tevhide erişmişti.

[805] Kemīmātī: Müstensih bu ibareyi vezne uydurmak için *Kemīmātī* ()olarak okumuş olsa da Edirnevî tercümesinde (Bursa İnebey 4687/61b) bu nisbete sahip isim *Ebī Ḥafṣ ʿÖmer el-Keymānī* () olarak zikredilmektedir. Müstensih bu şekilde bir okuma tercihini vezin dolayısıyla yapmış olsa da kaynak metindeki kelimenin tam olarak anlaşılmadığı görülmektedir.

	2722	nitdi aŋa gör bilīs-i cürʾati anı iḍlāl ėdeyazdı nekbeti	Gör ki küstahlığının iblisi ona neler etti. O uğursuz şeytan neredeyse onu doğru yoldan saptırıyordu.
	2723	ġālib oldı olʿazīzüŋ devleti bulmadı Ādem gibi ol zilleti	O izzet sahibinin bahtı galip geldi ve Hz. Âdem gibi onun oyununa gelmedi.
	2724	otururken ḫalvetinde merd-i Ḥaḳ ḫalvetüŋ dīvārı oldı iki şaḳ	O Allah adamı halvet odasında otururken birden odanın duvarı ikiye bölündü.
	2725	girdi bir şaḫṣ-ı kerīh-manẓar pelīd yaʿnī iblīs-i racīm u dūn-pelīd	İçeriye kötü görünümlü pis bir insan girdi. Yani (içeri giren) huzurdan kovulmuş aşağılık şeytandı.
[T 114a]	2726	şeyḫ ʿÖmer dėdi aŋa kim ėy kişi ne kişisin tiz dė vėrme teşvişi	Şeyh Ömer ona "Ey adam! Kimsin, çabuk söyle! Beni telaşlandırma." dedi.
	2727	dėdi iblīsem eyā şeyḫ-i kemāl nuṣḥa geldüm saŋa ėy nūr-ı cemāl	Ey kâmil üstat! Ben şeytanım. Ey güzelliğin nuru! Sana öğüt vermeye geldim.
	2728	şeyḫ ʿÖmer dėdi aŋa dė pendüŋi zehr-ise nūş ėtmezem ben ḳandüŋi	Şeyh Ömer ona "Söyle bakalım nasihatini. Eğer zehirse (zaten) senin şekerini yemeyeceğim." dedi.
	2729	Ḥaḳ ḍalālet ėyledi peyvendüŋi kim ḳabūl eyler senüŋ rīş-ḫandüŋi	"Hak Teala senin rabıtanı batıl kıldı. Senin bu yüze gülmene kim kanar ki?" dedi.
	2730	niçeler çekdi senüŋ çün bendüŋi nūş ėdem mi şehd ü ḳand-i pendüŋi	"Nice nice insanlar senin oyununa geldi. Şimdi ben senin nasihatinin şekerini, balını hiç yer miyim?"
	2731	dėdi taʿlīm ėtmege geldüm saŋa celse aḥvālini ḫalvetde şehā	(Şeytan) "Ey sultan! Sana halvette nasıl oturulacağı hakkında ders vermeye geldim. Ey murakabe ehli! Sana murakabede nasıl oturulduğunu göstereyim de gör!" dedi.
	2732	celse-yi murāḳabe nice olur ėy murāḳıb göstereyim saŋa gör	
	2733	başın egdi şeyḫ gibi ol bilīs ḫoş murāḳıbveş oturdı ol ḫabīs	O pis şeytan Şeyh Ömer gibi başını eğdi ve aynı murakabe yapanlar gibi oturdu.
	2734	çün ṣabāḥ oldı hemān şeyḫ-i ʿÖmer şeyḫ ʿAbdülḳādir'e geldi seḥer	Sabah olduğu zaman Şeyh Ömer şeytanın söylediklerini anlatmak, nasihat ve öğüdünü ona söylemek için hemen Abdülkâdir Geylânî'nin huzuruna geldi.
	2735	tā ki şeyṭānuŋ sözin ẕikr eyleye nuṣḥ u pendini o şeyḫe söyleye	
	2736	çünki ėtdi şeyḫ-ile muṣāfaḥa cān u dilden ḳıldı hem müsāfaḥa	Şeyh ile musafahalaştığı zaman can u gönülden onunla mülakî oldu.
	2737	dėmedin şeyḫe daḫı ḳavlin anuŋ söylemedin pīre hem fiʿlin anuŋ	Şeyh'e şeytanın söylediklerini ve yaptıklarını söylemeden, (Hakk'ın

	2738	şeyḫ ʿAbdülḳādir ol pīr-i naẕar keşf-i sırr ėdüp dėdi kim yā ʿÖmer	nuru ile) nazar edenlerin şahı Şeyh Abdülkâdir Geylânî, onun sırrını keşfiyle bilip "Ey Ömer!" dedi. "Sen Allah Teala'nın en güvenilir kulu ve bu dinin en sağlam ferdisin. O ise karanlığı yarıp sabahı ortaya çıkaran Hazret-i Allah'ı yalanlayandır. Onun sözü hem boş ve hükümsüz hem de temelsiz ve zayıftır. Onun ameli ise faydasız ve yalanla süslenmiştir.
[T 114b]	2739	sen ṣadīḳ-i dīnsin ṣıddīk-ı Ḥaḳ ol keẕūb-ı ḥażret-i rabbü'l-felaḳ	
	2740	ḳavli bāṭıl hem müzeyyefdür anuŋ fiʿli ʿāṭıl hem müzaḫrefdür anuŋ	
	2741	min baʿad telbīs-i iblīse ʿÖmer key ṣaḳın aldanma ol pise ʿÖmer	Ey Ömer! Bundan sonra o şeytanın oyunlarından ciddiyetle sakın ve sakın o pis varlığa aldanma.
	2742	Ḥaḳ yüzinden ādemi iḍlāl ėder ʿabd ėdinür boynına aġlāl ėder	O insanı Hak cihetinden kandırıp doğru yoldan saptırır. Boyuna bir pranga geçirip kendine köle eder.
	2743	rāvī ėydür şeyḫ ol fārūḳ-ı dīn pīr-i ḥażret server-i ehl-i yaḳīn	Ravi şöyle dedi; o İslam'ın hakkı batıldan ayıran ferdi, efendiler efendisi, kesinlik bilgisi sahiplerinin sultanı halvethâne içerisinde oturanlardan oldu ve o cennet ehli kırk yıl boyunca orada oturdu.
	2744	ḫalvet içre cālis oldı hem-çünān celse ėtdi ḳırḳ yıl ol ehl-i cinān	
	2745	*ḳaddesallāhu teʿālā sırrahu* *feyyażallāhu ʿaleynā birrehu*	Allah Teala onun sırrını aziz kılsın ve onun iyiliklerini bizim üzerimize yağdırsın.
	2746	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.
	2747	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.
	2748	rāviyān-ı dīn rivāyet ėtdiler ḥākiyān-ı ḥaḳ ḥikāyet ėtdiler	(Bu menkıbeyi) Müslüman raviler rivayet, dosdoğru anlatıcılar da tahkiye ettiler.
	2749	şeyḫ Muḥyiddīn ʿAbdülḳādir'üŋ vardı bir şākirdi mīr-i ṭāhirüŋ	Tertemiz olanların sultanı Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin Şeyh İbrâhim Bağdâdî isminde kendisinden sürekli ilim okuduğu bir talebesi vardı.
	2750	şeyḫ İbrāhīm-i Baġdādī be-nām şeyḫden ʿilm ögrenirdi ber-devām	
[T 115a]	2751	ḫidmetinde ḳāʾim-idi dāʾimā ʿilm içinde dāʾim-idi ḳāʾimā	Devamlı Şeyh'in hizmetinde bulunurdu. İlim meclislerine de sebatkar bir şekilde devam ederdi.
	2752	ekẕerī leyl içre ėderdi seher ḫiẕmet-i şeyḫde murāḳıb tā seḥer	Çoğu zaman geceleri sabah ederdi. Sabaha kadar Şeyh'in hizmetini gözlerdi.
	2753	her ne ḥācet olur-ise şeyḫe tā bendeveş ol ḫiẕmeti ėde edā	Şeyh'in neye ihtiyacı olursa bir köle gibi hemen onu yerine getirirdi.

	2754	bir gice māh-ı ṣaferde şeyḫ-i dīn çıḳdı ḫalvet-ḫānesinden ol emīn	O din ulusu, sadık insan Safer ayında bir gece halvet odasından çıktı.
	2755	ṭoldurup ibrīıḳi İbrāhı̄m hemān şeyḫe iltdi almayup oldı revān	İbrahim hemen ibriği doldurup yanına almayarak onu Şeyh'e ulaştırmak için yollara düştü.
	2756	medrese bābına şeyḫ-i kām-yāb ḳaṣd ėdüp varınca oldı feṭḥ-i bāb	Maksuduna ulaşanların üstadı medresenin kapısına doğru yönelip oraya ulaşınca kapılar açıldı.
	2757	gerçi ol ḳapu muḳaffeldi velī anı feṭḥ ėtdi hemān sırr-ı velī	Kapı kilitli olmasına rağmen o Allah dostunun sırrı onu açtı.
	2758	çıḳdı şehr içine şeyḫ oldı revān ben de ardınca bile gitdüm hemān	Şeyh medreseden çıkıp şehrin sokaklarında yürümeye başladı. Ben de hemen arkasından gittim.
	2759	rāvı̄ėydür yaʿnı̄ İbrāhı̄m emīn muḳbil-i şākird-i şeyḫ üstād-ı dīn	Ravi, yani güvenilir insan, din ulusu Abdülkâdir Geylânî'nin razı olduğu talebesi İbrahim şöyle dedi:
	2760	līk ben āheste gitdüm key nihān bendesin tā ṭuymaya şāh-ı şehān	Sultanlar sultanı Abdülkâdir Geylânî bu hizmetkârının sesini duymasın diye çok gizli bir şekilde yavaş yavaş arkasından gittim.
	2761	gitdi vardı bāb-ı Baġdād'a yaḳīn feṭḥ-i bāb oldı yine ol şeyḫ-i dīn	Bağdat kapısına yakın bir yere ulaştı ve o din ulusuna yine kapılar açıldı.
	2762	şehr-i Baġdād'dan çıḳup ol cān-ı cān cānib-i ṣaḥrāya oldı ḫoş revān	O canlar canı Bağdat şehrinden çıkıp çöle doğru güzelce yürümeye başladı.
	2763	ben de çıḳdum der-peyince ḳapudan çün ʿaṭā ėtdi baŋa ol ẕü'l-minen	Ben de onun izini takip ederek kapıdan çıktım. O lütuf ve ikram sahibi bana cömertçe ihsan ettiği zaman şehrin kapısı yine kilitlendi ve adımlarını takip ederek onun izine ulaştım.
[T 115b]	2764	şehr ḳapusı kilitlendi yine der-peyince pīrüŋ ėrdüm pāyine	
	2765	çün ḳarīb-i şāh oldum ben ʿabīd şehrdeki gibi olmadı baʿīd	Şeyh'in kölesi olan ben o sultanı daha yakından takip şehirdeki gibi ondan uzak kalmayınca.
	2766	bilmesinden ėtmedüm hīç iḫtirāz gitdi öŋce pīşvā-yı ehl-i rāz	Şeyh'in bu yaptıklarımı bilmesinden çekinmedim. O sır sahiplerinin önderi önümce gitti.
	2767	sāyeveş ardınca oldum bādpā oldum ol ẓıll-ı hümāda pādşā	Ben de bir gölge gibi hemen onun peşinden gittim ve o hüma kuşunun gölgesinde sultan oldum.
	2768	vardı girdi bir mekāna ol hümā ol mekān da fi'l-meṣel kārvānserā	O anka kuşu kervansaray gibi bir yere girdi.
	2769	ol makāmda ādemī altı nefer şeyḫe taʿcīl-ile ḳarşu geldiler	O makamda altı adam hemen aceleyle Şeyh'e doğru geldiler.

	2770	şeyḫ dėdi bunlara kim es-selām aldılar şeyḫüŋ selāmın ol kirām	Şeyh gelenlere selam verdi ve o kerem sahipleri de onun selamını aldılar.
	2771	ṭutdum ol cāy-ı cihānda ben de cā cāy-ı pinhānı ėdindüm ilticā	Ben hemen o alemin bir köşesinde yer tuttum ve bir gizli köşeye sığındım.
	2772	ol mekānuŋ cānibinden bir enīn geldi semʿuma zihī derdlü ḥanīn	O mekanın bir tarafından kulağıma dertli bir ağlamaya benzeyen bir inilti sesi geldi.
	2773	bir zamānda ol enīn ü ol ḥanīn sākin olup munḳatıʿ oldı hemīn	Bu inilti ve feryat bir süre devam etti ve daha sonra hemen kesilip (ortalık) sakinleşti.
	2774	geldi girdi ol mekāna bir kişi dü cihānda merd-i Ḥaḳ görsün ḫoşı	(O anda) mekana biri girdi. İnsanlar iki dünyada da onun gibi güzel bir Allah adamı görsün.
	2775	ol iŋildiden yaŋa gitdi hemān boynına bir kimse almış ol zamān	Omuzları üzerine birini alarak hemen o iniltiye doğru yöneldi.
	2776	çıḳdı gitdi ol mekāndan ṭaşraya geldi bir kimse daḫı içerüye	Hemen ordan dışarı çıktı ve biri daha içeriye girdi.
[T 116a]	2777	girdi gördüm başı mekşūf ol kesüŋ hem bıyıḳları uzamış ol ḫasuŋ	O özel kimsenin başının açıkta ve bıyıklarının uzamış olduğu gördüm.
	2778	geldi oturdı o şeyḫüŋ ḳatına ḳaldı ḥayrān ḥüsninüŋ āyātına	O kimse gelip Şeyh'in yanına oturdu ve onun güzelliğinin ayetlerine hayran oldu.
	2779	şeyḫ ṭutup iki şehādet barmaġın kesdi hem ol şaḫṣuŋ iki ṭırnaġın	Şeyh iki şehadet parmağını tutup o adamın iki tırnağını kesti.
	2780	ḳaṣṣ-ı şaʿr-i şārib ėtdi hem-daḫı şaʿr-ı reʾsin daḫı kesdi ol saḫī	O cömert insan o adamın hem saçını, sakalını hem de bıyıklarını kesti.
	2781	baʿdehu bir ṭaḳye geydürdi aŋa gördüm işbu sırları ḳaldum ṭaŋa	Sonrasında ona bir takke giydirdi. Bu sırları gördüm ve hayrette kaldım.
	2782	ṣoŋra ad vėrdi Muḥammed aŋa ~~nām~~ hem dėdi ol altı nefer şaḫṣa o dem	Sonrasında ona Muhammed ismini verdi ve oradaki o altı adama şöyle dedi:
	2783	size emrüm bu-durur bu kimseyi bilesiz sizden bilüp anı aḫī	"Size emrim buru ki, bu adamı artık sizden biri ve kardeşiniz olarak bilin."
	2784	meyyitüŋ birine naṣb ėtdüm bedel vėrmiş-idi bu naṣībi Ḥaḳ ezel	Onu bir ölüye bedel olarak aldım. Allah Teala ezelde bu nasibi ona vermişti.

	2785	dėdiler semʿan ve ṭāʿa şeyḫe hep mātemi terk ėdüp ėtdiler ṭarab	Oradakiler hep birlikte Şeyh'e "İşittik ve itaat ettik." dediler ve üzülmeyi bırakıp sevince gark oldular.
	2786	şeyḫ çıḳdı ol mekāndan baʿdehu *ḫalledallāhu saʿīden saʿdehu*	Daha sonra Şeyh oradan çıktı. "Allah onun mutluluğunu baki kılsın".
	2787	ḳodı gitdi ol mekānda anları tenlerinde oldı fercān cānları	Şeyh onları orada bırakıp gitti ve hepsinin bedenlerinde canları nur ile doldu.
	2788	ben de çıḳdum şeyḫ ardınca hemān şehr-i Baġdād'a bile olduḳ revān	Ben de hemen Abdülkâdir Geylânî'nin peşinden gittim. Birlikte Bağdat şehrine doğru yola çıktık.
	2789	yolda şeyḫ-ile giderken ben ġarīb ḫaşyetümden şeyḫe oldum ben ḳarīb	Aciz ben, Şeyh ile yolda giderken ona saygımdan ötürü olan korkum doyısıyla pek yakınlaştım.
[T 116b]	2790	çünki geldi şehre ol ʿālī-cenāb ḳapuya vardukda oldı feṭḥ-i bāb	O yüce ve ulu insan şehre gelip kapıya ulaştığı zaman tüm kapılar ona açıldı.
	2791	çünki ėtdük şehr-i Baġdād'a duḫūl medrese ḳapusına ol pür-uṣūl	(O Hakk'a ulaşan yolların) usulleriyle mücehhez insan Bağdat şehrine girip medresenin kapısına geldiği; yürüyerek ta evinin kapısına geldi ve o Allah'ın nuru kapıya vardığı zaman yine medresenin kapısı açıldı ve izzet ve heybetiyle evine girdi.
	2792	ʿazm ėtdi ḫānedāna gitdi tā ḳapuya vardukda ol nūr-ı Ḫudā	
	2793	feṭḥ oldı medrese bābı yine vardı girdi ʿizzet-ile dārına	
	2794	ḳılca ḳaldı çıḳmaġa cān yarına tā ki bu sırrı diye ol yārına	Bu sırrı yarın dostuna söylemek için canı çıktı, kıl gibi inceldi.
	2795	muṭṭaliʿ ola anuŋ esrārına maṭlaʿ ola gün yüzi envārına	Onun sırlarına vakıf olup, onun güzel ve nurlu yüzünün nurlarına doğuş yeri olmak için,
	2796	ʿāşıḳ ola tā ebed dīdārına vālih ola ḫüsninüŋ āṯārına	O sonsuz güzelliğe aşık olup, güzelliğinin eserlerine hayran olup;
	2797	her nefesde cān vėre ġam-ḫˇārına bağlaya dil cāndan dildārına	Her nefesinde (sevgilinin) gamından ve hasretinden can versin ve kalbini can u gönülden o güzelliğe bağlasın,
	2798	çünki oldı ṣubḥ-dem vechi ṣabīḥ şeyḫ ʿAbdülḳādir ol ḫüsni melīḥ	O güzelliği latif ve zarif olan Şeyh Abdülkâdir Geylânî'nin yüzü sabah vaktinde pek güzel ve latif olduğu zaman medresenin avlusunda en baş köşeye oturdu ve bir güneş gibi parlak bir nur olup oraya doğdu.
	2799	ṣuffa ṣadrında oturdı ṣadr olup şemsveş ḫoş ṭāliʿ oldı bedr olup	
	2800	çıḳdum oturdum ḳatına ḫˇācenüŋ fikr ḳıldum līk sırrın gicenüŋ	Ben de avluya çıkıp hocamın yanına oturdum ve dün gecenin sırrını düşündüm.

	2801	ʿādet üzre [der]s almaġa yine varmış-idüm ol velīnüŋ öŋine	Her zaman olduğu gibi yine dersimi vermek için o Allah dostunun önüne gelmiştim.
	2802	heybetinden istiṭāʿat ḳalmadı dehşetinden hem ḳırāʾat ḳalmadı	(Fakat) onun heybeti ve görkeminden dolayı hiç gücüm, takatim kalmadı. Büyüklüğü karşısında hiç konuşacak gücüm kalmadı.
[T 117a]	2803	dėdi ėy oġlum oḳı dersüŋ yine düşdi şevḳuŋ ol nefes cān u tene	"Ey oğulcuğum! Haydi dersini oku." dedi. (Fakat aşkın) coşkunluğu o anda canıma ve bedenime dolmuştu.
	2804	döndi ol ʿālī-cenāb ėtdi ḫiṭāb ʿizzet-ile key ḫiṭāb-ı müsteṭāb	O yüce ve ulu insan izzetiyle bana dönüp pek güzel bir şekilde şöyle hitap etti:
	2805	gördügüŋi ėtmek istersin beyān ḳısmet ėdüp ben saŋa ėdem ʿayān	Eğer gördüklerini anlatmak istiyorsan ben sana onları(n sırrını) taksim edip tek tek açıklayayım.
	2806	sāmiʿ ol bu gice gördügüŋ sırı neydi aḳsām ėdem anuŋ her biri	Bu gece gördüğün sırların ne olduğunu dinle şimdi. Onların (ne olduğunu tek tek) sana taksim edeyim.
	2807	gördügüŋ kārbānserā bir şehr-idi ki Nihāvend-nām nūr-ı dehr-di	Gördüğün kervansaray Nihavend isminde zamanının nuru olan bir şehirdi.
	2808	gördügüŋ ol altı şaḫṣ abdāl-idi nücebā-nām cümle ẕī'l-iclāl-idi	Gördüğün o altı insan da Allah'ın has kullarıydı. soyu temiz ismiyle bilinen, hepsi izzet ve heybet sahibiydi.
	2809	ol enīn kim sāmiʿ olduŋ ṣāḥibi cān u dildendi Ḫudā'nuŋ ṭālibi	O duyduğun feryat ve inleyiş ise Hakk'a talip olanların canlarından ve gönüllerinden (gelen bir iniltiydi).
	2810	altı şaḫṣuŋ yėdisiydi ol nefer yėdiler başıydı ol ṣāḥib naẓar	O kişi, o altı Hak adamının yedincisi olup onların reisiydi.
	2811	ḥālet-i nezʿ-idi hem vaḳt-i vefāt ol marīża kim o-y-ıdı nūr-ı ẕāt	Onun can çekişme hali ve ölüm vaktiydi. O hasta Hakk'ın zatının nuruydu.
	2812	geldim-idi ḥāline nāẓır olam mevtine ol meyyitüŋ nāẓır olam	Onu ziyaret edip halini görmeye ve merhumun vefatına şahit olmak için gelmiştim.
	2813	ol ricāl kim girdi aldı meyyiti Ḫıżr Bü'l-ʿAbbās-idi gör ḥikmeti	Ölüyü alıp götüren o adam Hızır Ebu'l-Abbas'tı. Hikmete bak sen!
	2814	boynına götürdi tā defn ėtmege emri neyse ėtdi vāliydi aŋa	Onu defnetmek için omuzları üzerinde götürdü ve bir görevli olarak işi neyse onu yaptı.
	2815	şol recül kim şoŋra geldi emr-ile ol mekānda bizi buldı sırr-ile	Sonrasında bir emir ile gelip bizi sır ile bulan adam.

[T 117b]	2816	başı mekşūf u bıyıḳları uzun ḳatuma oturdı gördüŋ sen yüzin	başı açık ve bıyıkları uzun bir şekilde yanıma oturan ve senin de yüzünü gördüğün kişi.
	2817	ṭutuban iki şehādet barmaġın kesdüm ol demde hem iki ṭırnaġın	Onun iki şehadet parmağını tutup hemen iki tırnağını birden kestim.
	2818	ḳaṣṣ-ı şaʿr u hem şevārib eyledüm ḫˇān-ı İslām-ile anı ṭoyladum	Hem saçını hem de sakalını kestim ve onu İslam'ın nimetleriyle doyurdum.
	2819	merd-i naṣrāniydi Ḳosṭanṭīn'den var-idi anuŋ naṣībi dīnden	O Konstantin'den (İstanbul) gelmiş bir Hristiyandı. Fakat onun İslam dininden bir nasibi vardı.
	2820	ḳudret-ile anı getirdüm o dem geldi īmānā vü oldı muḥteşem	Sahip olduğum kudretle onu buraya getirdim ve iman edip mükemmel bir insan oldu.
	2821	geldi İslām'a elümde çün hemān emr ḳıldum yėdilere oldı ḫān	Benim vesilemle İslam dinine girdiği zaman (ben de) hemen yedilere (onu aralarına alıp kardeş olmaları için) emir verdim ve o da sultan oldu.
	2822	altı şaḫṣa ėtdüm anı ḫoş reʾīs oldılar aŋa muṭīʿ u hem enīs	Onu o altı adamın başına önder tayin ettim ve onlar da (o mühtediye) tabi olup arkadaş oldular.
	2823	şimdi el-ān yėdiler sulṭānıdur altı abdāluŋ emīr-i ḫānıdur	O şu an yedilerin sultanı ve o altı özel kulun padişahıdır.
	2824	rāvī ėydür şeyḫ ʿAbdülḳādir'üm çün bu sırrı keşf ḳıldı ṭāhirüm	Ravi şöyle dedi: "Tertemiz şeyhim Abdülkâdir bu sırrımı keşfiyle bilip bana söylediği zaman bu kölesine 'Ben yaşadığım müddetçe sakın (bu sırrı) kimseye açıklayıp anlatma' dedi."
	2825	dėdi ben ḳulına kim fāş eyleme ben diri olduḳca anı söyleme	
	2826	şeyḫ İbrāhīm dest-i pākini öpdi şeyḫüŋ ṣāf ėdüp idrākini	Şeyh İbrahim anlayışını berrak bir hale getirip Şeyh'in tertemiz mübarek elini öptü.
	2827	sürdi yüzin ḫāk-i pāk-i pāyine ḫˇān-ı sırdan girdi ḥikmet pāyına	Ayağının tertemiz toprağını yüzüne sürdü ve (hakikat) sırrının nimetlerinden payına düşen hikmeti aldı.
	2828	ḫoş déyü emrine ėtdi imtiṣāl zī kemāl-i ḳudret ıssı ẕü'l-celāl	(Allah'ın) yüce kudretinin kemalinin sahibi, yüceliğin maliki onun emrine güzelce itaat ve ittiba etti.
[T 118a]	2829	şeyḫ ʿAbdülḳādir'e ol ẕü'l-celāl maẓhar-ı ḳudret ėdüp vėrmiş kemāl	İzzet ve yücelik sahibi (Allah Teala) Şeyh Abdülkâdir Geylânî'yi kudretinin mazharı kılıp onu kemalat sahibi bir zat yapmış.
	2830	zī vilāyet Ḥaḳ aŋa ėtmiş naṣīb ẕī kerāmet Ḥaḳ anı ḳılmış ḥabīb	Allah ona güzel bir velayet nasip etmiş ve keramet sahibi olarak onu kendine sevgili kılmış.

	2831	evliyā ḥāline *āmennā* dėdük aṣfiyā sırrına *ṣaddaḳnā* dėdük	Allah dostlarının haline "İman ettik!" dedik. Tertemiz kullarının sırrına da "Tasdik ettik!" dedik.

ḳad vaḳaʿa'l-ferāġu min taḥrīri haẕe'l-kitāb bi-ʿavnillāhi'l-meliki'l-vehhāb nercū kātibehu min'allāhi'l-ʿafve ve'ş-şevābe ve eʿāẕe billāh min mekri'ş-şeyṭān ve'l-ʿiḳāb fī hicreti'n-nebiyyi'l-aḥbāb sene iṣnā ʿaşere ve elf fī evāḫiri ẕi'l-ḳaʿde ʿan yedi ʿabdi'ż-żaīf en-naḥīf ilā raḥmetillāhi teʿālā Muḥammed bin ʿAbdülġanī el-Ḳonevī ʿafā anhumā el-ʿāfī[806]

Rubāʿī

rūzī ki çarḫ ʿömr-i ʿazīzem hebā koned *der zīr-i ḫāk bend-i ze-bendem cüdā koned*	Çarhın, ömrümü heba (toz-toprak) edeceği ve toprağın altında vücudumun âzâları birbirinden ayrılacağı o gün;
yā Rab nigehdār to īmān-ı ān kesī *ki'n ḫaṭṭ-ı men bi-ḫᵛāned o ber men duʿā koned*	Allah'ım bu benim yazdığımı okuyup bana dua eden kişinin imanını muhafaza et.

Beyt

ġarīk-i raḥmet-i Raḥmān kesī bād *ki kātib rā bi'l-ḥamdī koned yād*	Katibi hamd ile yad eden kimse, Rahman'ın rahmetine gark olsun.

[806] çev. "Bu kitabın yazımı Melik ve Vehhab olan Allahın yardımıyla sevgililerin sevgilisi Hz Nebî'nin hicretinin 1012 senesinde Zilka'de'nin sonlarında zaîf ve nahîf, Allah'ın rahmetine muhtaç Muhammed b. Abdulganî el-Konevî'nin (Allah ikisini de affetsin) eliyle tamamlanmıştır. Bu kitabın yazarına Allah'tan af ve sevab diliyor ve onu şeytandan ve azaptan Allah'a sığındırıyorum."

SONUÇ

XVI. yüzyıl şairlerinden Konyalı Muhyî'nin kaleme aldığı *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*, aruzun remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbıyla, mesnevî nazım biçimiyle kaleme alınmış olup 2831 beyitten müteşekkildir. Eser, Ali b. Yûsuf Şattanûfî tarafından Arapça mensur olarak yazılan *Behcetü'l-Esrâr*'ın manzum Türkçe tercümesidir. İlk olarak Amil Çelebioğlu tarafından *Tercüme-i İbtidânâme* ile gün yüzüne çıkan mütercim Konyalı Muhyî, daha sonra Sadık Yazar ve Cihan Okuyucu'nun *Tercüme-i İbtidânâme* neşrinde hayatı ve eserleriyle detaylı olarak tanıtılmıştır.

Menakıbname geleneğinde önemli bir yere sahip olan *Behcetü'l-Esrâr ve Ma'dinü'l-Envâr*, İslam tarihindeki örnek ve saygıdeğer şahsiyetler arasında ilk sıralarda yer alan; hayatı, ahlakı, eserleri, tasavvufi görüşleri ve pîri olduğu Kâdiriyye tarikatıyla İslam coğrafyası ve Osmanlı dînî, tasavvufî ve kültürel hayatında etkili olmuş Abdülkâdir Geylânî hakkında yazılan muteber kaynaklardan biri olup tarihî araştırmalar için güvenilir bir başvuru kaynağı olmuştur.

Kenzü'l-Menâkıb vesilesiyle temas edilen *Behcetü'l-Esrâr* üzerinden Abdülkâdir Geylânî ve Kâdirîlik hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında muteber başvuru kaynakları arasında ilk sırada olan eserin günümüzde yapılmış tam bir tercümesi olmamakla birlikte Osmanlı'da yapılan tercümeleri de hem menakıbname literatürü hem de Osmanlı tercüme edebiyatı içerisinde ciddi bir araştırmaya konu olmamıştır. Yapılan çalışmalarda genellikle kaynak metin olarak başvuru amaçlı kullanılan *Behcetü'l-Esrâr*'ın hem İslam hem de Osmanlı coğrafyasında süre gelen kültürel ağı tespit edilmemiş ve hakkında özel bir araştırma yapılmamıştır. Halbuki araştırma sürecinde eserin Osmanlı menakıbname ve tercüme geleneğinde dikkate değer bir rağbet gördüğüne şahit olunmuştur. *Behcetü'l-Esrâr*'ın Osmanlı dönemi tercümelerine bakıldığında, Hacı Bayram Velî'nin müridi olan Eşrefzâde Rûmî'nin Suriye-Hama'da aldığı hilafetle XV. yüzyılda Anadolu'da intişar etmeye başlayan Kâdirîlikle hemen hemen aynı dönemlerde yayıldığı görülmektedir. Nüshaların fiziksel özellikleri ve sayısal çokluklarına bakıldığında da Osmanlı coğrafyasında ciddi bir dolaşım ağına sahip olduğu söylenebilir.

Bağdat'tan İstanbul'a, Konya'den Kerkük'e kadar hem sade hem de münşiyane bir üslupla; manzum ve mensur, bazen de nazım-nesir karışık olarak tercüme edilen *Behcetü'l-Esrâr*'ın diğer menakıbnamelere nazaran gölgede kalmış bir şöhreti olduğu görülmektedir. Eserin mütercimlerine bakıldığında her kesimden ve zümreden insanın rağbet ettiği bir muhtevaya sahip olduğu söylenebilir. Eserin, Konya'da Kadirî şeyhi olan Şeyh Yahya'nın oğlu Muhyî'den, Osmanlı'nın meşhur şeyhülislamı Hoca Sâdeddîn Efendi'ye; zamanının Bağdat müftüsü Edirneli Hüseyin b. Hasan'dan kadı ailesine mensup Muhammed b. Abdülvehhab'a kadar farklı coğrafyada ve meslekte kimseler tarafından tercümeye değer görülmesi de Osmanlı kültür tarihindeki yerine işaret eden önemli bir detaydır.

Behcetü'l-Esrâr'ın Osmanlı döneminde yapılan Türkçe tercümelerinin telif sebeplerine bakıldığında en çok karşılaşılan hususun 'dil' meselesi olduğu görülmektedir. Halktan insanların gelip mütercimlerden eseri *Türkî dili*ne tercüme etmeleri hususunda ricada bulunmaları esere olan rağbetin ilk olarak halktan geldiğine dair güçlü bir delildir. Aşağıdan yukarıya doğru seyreden bu talepler silsilesindeki şahsiyetlere bakıldığında Edirnevî tercümesinde görüldüğü üzere ileri gelen devlet adamları ya da Hoca Sâdeddîn'in tercümesinde olduğu gibi Osmanlı sultanı görülmektedir.

Behcetü'l-Esrâr gibi hacimli Arapça mensur bir metni seçki şeklinde Türkçe'ye manzum olarak tercüme eden ve bu manzum metni de mahareti nisbetinde edebî bir kisveye büründüren Konyalı Muhyî'nin aruzu Türkçe'ye sağlıklı bir şekilde tatbik ettiğinden bahsedilemez. Fakat metnin içeriği ve telif sebebi göz önünde bulundurulduğunda Muhyî'nin sanatkarane ve şairlik kudretini ortaya koyacak bir metin iddiasında olmadığı; kendisine gelen Kâdirî dervişlerinin ricası üzere nazım tekniğinin elverdiği ölçüde kimi zaman kurallara bağlı kalarak, kimi zaman kusur sayılabilecek uygulamalarla *Behcetü'l-Esrâr*'ı sade bir üslup üzere tercüme ettiği görülmektedir.

Kenzü'l-Menâkıb'daki kelime kadrosuna bakıldığında, İslamî ve tasavvufî ıstılahların yoğunluğu dolayısıyla Arapça ve Farsçanın ağırlığı hissedilmektedir. Muhyî, ıstılahlar dışında niteyelici sıfatların çoğunu yine Arapça ve Farsça kelimelerden seçmiştir. Bu iki dildeki kelimeleri Türkçe ek, fiil ve yardımcı fiillerle

Türkçe söz dizimine dahil etmiştir. Metnin genelinde ise Türkçe kelime kullanımı daha ziyade fiiller üzerinde gerçekleşmiştir. *Kenzü'l-Menâkıb* menkıbe, hikaye ve olay merkezli, canlı ve süreklilik arz eden bir metin olup olay ve durum geçişleri daha ziyade fiillerle sağlanmıştır. Bu sebeple metin tercüme edilirken soyut kavramların teşbih ile somutlaştırılmasından ziyade dilin hakikat boyutuna dayanan bir anlatım ile menkıbeler tahkiye edilmiş ve bu yapılırken bir yandan da kaynak metne bağlı kalınmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla mütercim hem metnin akışını devam ettirmeye çalışmış hem de manzum bir metnin gerekliliklerini yerine getirmek için mesai harcamıştır. Bu da bazı yerlerde aksamalara ve tahkiye uğruna metnin edebî değerine halel getiren mecburi uygulamalara sebep olmuştur.

Mesnevî nazım biçiminde tahkiye edilmiş tercüme bir metin olan *Kenzü'l-Menâkıb*'da, ayrıntılı bir belâgat incelemesine muhtaç olsa da yüzeysel olarak bakıldığında, kaynak metinden alınan ve tahkiye unsuru içeren menkıbelerden ziyade telif edilen tevhîd, münacat ve medhiye bölümlerinde edebî sanatlara daha çok başvurulduğu görülmektedir. Giriş (tevhid, münacat vs..) bölümlerinde, menkıbelere nazaran daha çok edebi sanata başvurulmasının sebeplerinden biri de genellikle tahkiye metinlerinde kullanılan mesnevî nazım biçiminde asıl hikayeye başlamadan önce Cenâb-ı Hak (cc), Peygamber Efendimiz (as), Ehl-i Beyt ve Hulefâ-yı Râşidîn'in (ra) övgüsü yapılırken tasvir, teşbih, iktibas, mecaz ve mübalağa sanatlarına daha ziyade başvurulmasıdır. Muhyî de bu bölümlerde daha çok niteleyici ve medihkâr bir üslupla mezkur sanatlara başvurmuştur. Tahkiye bölümlerinde ise metnin edebîliğinden ziyade hikayenin akışına ağırlık veren Muhyî, daha çok teşbih ve telmih sanatlarına başvurarak tahkiyeyi bir nebze de olsa sade bir anlatımdan kurtarmaya çalışmış fakat hikaye mevcut seyrinin dışına pek çıkamamıştır. Bunun yanında tarsî sanatına da sıkça başvuran Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*'de şairin, mütercimin kurduğu metni müphemiyetten ziyade ses bakımından edebîleştirmek ve sanatlı hale getirmesi[807] olarak açıklayan Sadık Yazar'ın da dikkat çektiği üzere metinde bir çok yerde tarsi sanatı ile beyitlere belli bir ses ve ritim kazandırmıştır. *Tercüme-i İbtidânâme*'de bu sanatı önemli oranda yinelemeler ve karşıtlıklarla birlikte birinci mısrada kullanılan kelimelerin ikinci mısrada düzenli olarak vezin ve nevî bakımından

[807] Muhyî, *Tercüme-i İbtidânâme*. s.66

mukabillerine yer vererek[808] kullanan Muhyî'nin, aynı kullanıma *Kenzü'l-Menâkıb*'da da yer verdiği görülmektedir.

Muhyî, *Kenzü'l-Menâkıb*'daki sanatlı anlatım ve edebî tasvirleri *Tercüme-i İbtidânâme*'de olduğu kadar pek fazla ön plana çıkarmamış, daha ziyade düz bir anlatımı benimsemiştir. Metnin muhtevası gereği bazı yerlerde telmih, teşbih ve iktibaslarda bulunsa da bunların büyük bir bölümü kolayca anlaşılabilen, müphem ve derin anlamlar içermeyen basit teşbihlerdir. Muhyî, mezkur edebî sanatların yanında beyitlerdeki ses ve ahenk unsurlarını ön plana çıkarmak ve anlamı daha fazla vurgulamak için tarsî/paralelizm sanatına da sıklıkla başvurmuştur.

Biçim ve muhteva açısından klasik manzum metinlerden pek farklılık arzetmeyen *Kenzü'l-Menâkıb*'ın hususi olarak önemini arttıran bir özelliği, metin boyunca titizlikle uygulanan "aruz imlası" olmuştur. Vezin gereği aruzun açıklık, kapalılık özeliklerine göre metin boyunca titizlikle imla edilen Türkçe kelime ve eklerle, metin ayrı bir hususiyet kazanmıştır. Muhyî'nin 16. yüzyılda kaleme aldığı *Kenzü'l-Menâkıb*'daki imla dikkati ve titizliğinden çıkarılabilecek en önemli sonuç, Türkçe'deki harflerin imla meselesinin bir sorun haline gelişinin tahmin edildiğinden çok daha eskiye dayanıyor olmasıdır. *Kenzü'l-Menâkıb* dışında *Tercüme-i İbtidânâme* ve *Tâcü'l-Menâkıb*'da da karşılaşılan bu imla dikkati, bu tasarrufun müellif kaynaklı olduğuna işaret etmektedir. Üç tercümede de aruz imlasını baştan sonra titizlikle uygulayan Muhyî'nin, bunu metnin okunuşunda lafzen ve mana olarak gerçekleşecek yanlışların önüne geçmek istediği için yaptığı anlaşılmaktadır. Muhyî'nin bu "aruz imlası" dikkati, tarihî metin çalışmalarında müellif ve müstensihlerin bu gibi tasarruflarına dikkat edilmesi gerektiğine örneklik teşkil etmektedir.

Hacimli bir metin olan *Behcetü'l-Esrâr*'ı müntehabat/seçki şeklinde *Kenzü'l-Menâkıb* ismiyle Türkçe'ye tercüme eden Muhyî, eseri tercüme ederken kaynak metne sadakatle bağlı kalmıştır. Tam bir tercüme metin özelliği göstermekle birlikte mesnevî nazım biçiminin geleneksel bölümleri ve Muhyî'nin görüşleri dolayısıyla yapılan ilavelerle eserin telif yönü de geliştirilmiştir. Metni tercüme ederken intihap ettiği menkıbelerin perde arkasındaki şahsî irade ve ihtiyar ise dönemindeki tasavvuf çevresi

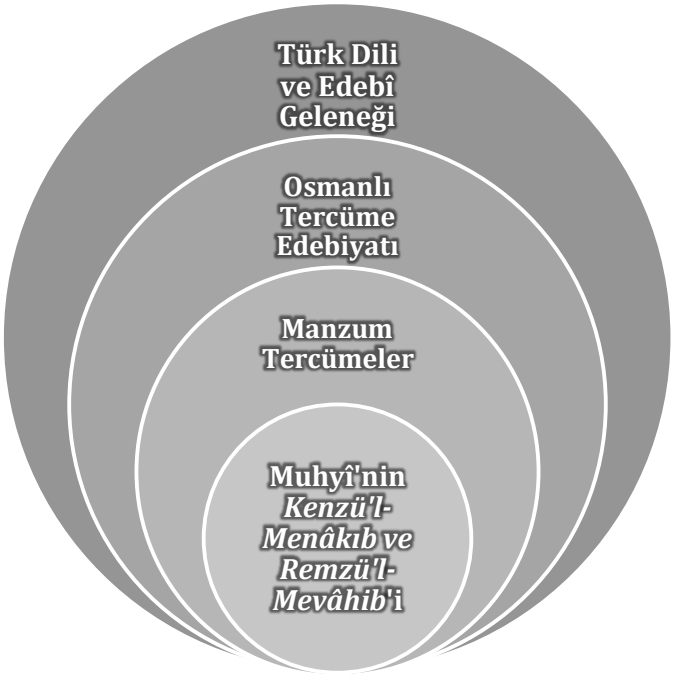
[808] a.y.

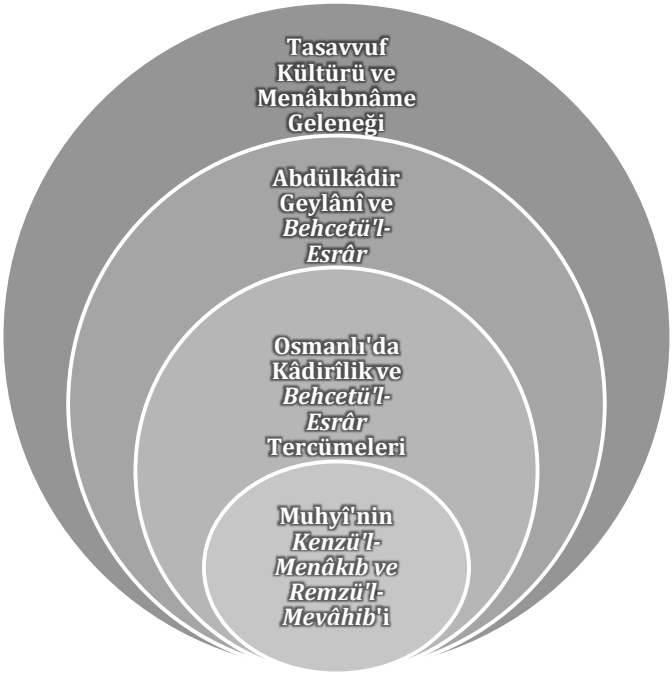
ve Konya halkının temayülleri, Anadolu'daki insanların tasavvufa bakışı ve Abdülkâdir Geylânî'nin bu topraklardaki etkisi, yankısı hakkında ciddi ipuçları verebilecek niteliktedir.

Meşhur tezkire ve menakıbname müelliflerinin eserlerinde görülen telif sebebleri ve gayeleri, bu tarz eserlerin ilk telif edildiği zamanlardan itibaren kültürel bir süreklilik içerisinde olduğunu göstermektedir. *Kenzü'l-Menâkıb* isimli *Behcetü'l-Esrâr* tercümesini kaleme alan Konyalı Muhyî'nin bu eserlerde zikredilen sebeplere yakın bir tavır göstermesi, kendisinden önceki müelliflerle aynı kaygı ve ümitlerle böyle bir tercümeyi kaleme aldığına işaret etmektedir.

Konya'da Kadiri şeyhi bir babanın oğlu olan Konyalı Muhyî'nin, çevresinin ve yetiştiği kültürün de etkisiyle tasavvufi bir muhtevaya sahip olan ve bağlı olduğu gelenekler içerisinde önemli bir yeri olan üç farklı menakıbnameyi tercüme etmesindeki en önemli etkenlerden biri meşrebi olmakla birlikte Allah dostlarına olan muhabbeti ve hayatlarına olan merakı da zikredilen beyitlerin şahitliğiyle açıkça görülmektedir.

Çalışmamızda bağlı olduğu gelenekler ile ilişkisi bağlamında incelenen *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*'in mensubu olduğu her gelenekten ayrı bir iz taşıdığı görülmektedir. Abdülkâdir Geylânî'nin hayatı ve menkıbelerini konu alması hasebiyle Anadolu'daki Kâdirî geleneği; tasavvufî bir mahiyette olması sebebiyle tasavvuf kültür ve tarihi; Türkçe yazılmasından dolayı Türk dili ve tarihi; manzum olarak tertip edilmesine binaen Türk edebiyatı; menakıbname türünde yazıldığı için Osmanlı menakıbname geleneği ve tercüme bir eser olması sebebiyle de Osmanlı tercüme geleneğine mensup bir eser olma özelliği göstermektedir *Kenzü'l-Menâkıb*'ın bahsedilen gelenekler içerisindeki yeri şu şekilde tasvir edilebilir:

Türkçe olarak kaleme alınan menakıbnameler özelinde, tercüme ve manzum olması hasebiyle dil, edebiyat ve tasavvuf tarihi alanlarıyla bir şekilde irtibatlı olan eser Osmanlı tercüme geleneğinde tercüme tekniği açısından da incelenmeye de müsaittir. Eserin Arapça aslıyla karşılaştırıldığında net bir şekilde görülecek olan mütercimin tercüme usulü, dilbilim ve çeviribilim açısından tercüme geleneği

sahasında çalışacak araştırmacılar için keşfedilmeyi beklemektedir. Farsça ve Arapça'dan Türkçe'ye tercüme ettiği üç menakıbname ile müellif ve şairlikten ziyade mütercim kimliğiyle ön plana çıkan Muhyî'nin eserleri dilbilim ve çeviribilim açısından tahlil edilerek bu sahadaki seviyesi daha net görülecektir. Sadık Yazar Osmanlı dönemi tercüme faaliyetlerinin güçlü bir gelenek oluşturmasına rağmen elde henüz tam bir envanterinin bulunmamasına ve sahanın hem kuramsal hem de bibliyografik çalışmalara olan ihtiyacına dikkat çekmiştir.[809] Yazar, erken Cumhuriyet döneminde Agah Sırrı Levend ve Hilmi Ziya Ülken tarafından değinilen Osmanlı dönemi tercüme metinler sahasında bizzat kendisinin hazırladığı "Anadolu Sahası Klasik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği" isimli doktora teziyle büyük bir boşluğu doldurmuştur. Saliha Paker'in öncülüğünde "Eski Türk Edebiyatının Kültür Oluşumunda Çevirilerin Rolü" isimli proje ile Zehra Toska'nın başlattığı "14. Yüzyıldan İtibaren Türkçe'de Edebiyat Çevirisi Tarihi" ve "Osmanlı Edebiyat Modellerinin Oluşumunda Beylikler Döneminde Yapılan Tercümelerin İşlevleri" isimli araştırma projeleri ve Cemal Demircioğlu'nun hem kuramsal hem tarihsel çalışmalarıyla sahadaki araştırmaların niteliği ve niceliği gittikçe artmaya başlamıştır. Sahaya ciddi katkılarda bulunan bu proje ve çalışmaların bir devamı olarak, Konyalı Muhyî'nin eserleri gibi klasik dönem tercüme metinleri üzerinde yapılacak dilbilim ve çeviribilim çalışmalarının Sadık Yazar'ın "bâkir bir sosyal ve beşeri araştırma sahası"[810] olarak nitelediği Osmanlı tercüme geleneği ve nazariyesi sahasına da ciddi katkılarda bulunacağı aşikadır.

Bu çalışma vesilesiyle temas edilen noktaların elbette eseri, mütercimi ve bağlı olduğu kültürü ihata edecek genişlikte olmasa da ileride yapılacak çalışmalar ve bu metinlere farklı açılardan bakacak olan araştırmacılar için bir başlangıç noktası olabileceği temenni edilmektedir. Muhyî ve tercümelerinin tanıtılmasıyla 16. yüzyıl Konya'sının edebî, kültürel ve tasavvufî faaliyetlerin serencâmı hakkındaki çalışmalar

---

[809] Sadık Yazar, "Nergisî (ö. 1044/1636) ve İshak Hocası Ahmed Efendi (ö. 1120/1708) Örnekleminde Osmanlı'da Tercüme Nazariyesi". *Fuat Sezgin Anısına Bilim Tarihine Yeni Bakışlar* içinde. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi, 2019. s. 246.

[810] Yazar, *a.g.m.*, s. 248.

için bir adım atılabileceği gibi *Kenzü'l-Menâkıb* aracılığıyla ortaya çıkan *Behcetü'l-Esrâr* tercümeleri ve Osmanlı kültüründeki yeri daha net tespit edilebilir.

Sözün kısası; menakıbname, tercüme geleneği/faaliyetleri, Türk dili ve edebî geleneğinin kesiştiği bir alanda bulunan Muhyî'nin *Kenzü'l-Menâkıb ve Remzü'l-Mevâhib*'i, kendisini oluşturan unsurlarla bağlı bulunduğu her gelenek için ayrı bir önem arzetmektedir. Bu çalışmanın neticesinde, Anadolu'daki Kâdirî tarikatı ve mensupları için Türkçe olarak tasavvufî bir mahiyette ve manzum-edebî bir şekilde tercüme edilen eser, birden fazla geleneğe ait unsurları bünyesinde barındırması sebebiyle dil, kültür ve tasavvuf tarihi ile ilişkisi tespit edilerek imkanların elverdiği nispetle resmedilmeye çalışılmış ve ileride yapılacak yeni çalışmalara yardımcı olabileceği temennisi ile ilim alemine sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Sözlükler:

Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*. İstanbul: Cemiyyet-i Tedrisiyye-i Osmaniyye.

Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Vakfı, 2005. http://lugatim.com/

Çağbayır, Yaşar. *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken, 2007.

el-Karahisârî, Müslihiddin Mustafa. (hzl. Ahmet Kırkkılıç ve Yusuf Sancak), (2017). *Ahterî-yi Kebir*. İstanbul: TDK.

Mütercim Âsım Efendi. (hzl. Mürsel Öztürk ve Derya Öz), (2009). *Burhân-ı Katı*. İstanbul: TDK.

- (2013) *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît (Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi)*. (hzl. Mustafa Koç ve Eyyüp Tanrıverdi). İstanbul: YEK.

Redhouse, J.W. *Turkish and English Lexicon: New Edition*. İstanbul: Çağrı, 2015.

Tulum, Mertol. *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK, 2011.

Türk Dil Kurumu. *Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK, 2015.

Kitap, Tez, Makale ve Ansiklopedi Maddeleri:

Arpaguş, Hatice Kübra. *Osmanlı ve Geleneksel İslâm*. İstanbul: İFAV, 2014.

Aşkar, Mustafa. *Tasavvuf Tarihi Literatürü*. İstanbul: İz, 2015.

Attar, Feridüddin. *Tezkiretü'l-Evliyâ*. (çev. Süleyman Uludağ). İstanbul: Semerkand, 2015.

Azamat, Nihat. "Kâdiriyye" *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 24, (İstanbul: TDV, 2001), s. 131-136.

Aydoğdu, Metin. "Muhyî'nin Manzum İbtidâ-nâme Tercümesi (İnceleme-Metin)". Süleyman Demirel SBE, *Yayımlanmamış YLT*. Isparta, 2014.

Bilkan, Ali Fuat. *Osmanlı Zihniyetinin Oluşumu: Kuruluş Döneminde Telif ve Tercüme*. İstanbul: İletişim, 2018.

Bursalı Mehmed Tahir, (hzl. Yekta Saraç, 2016). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: TÜBA.

Câmî, Abdurrahman. (hzl. Süleyman Uludağ, Mustafa Kara). *Evliyâ Menkıbeleri (Lâmî Çelebi'nin Nefâhâtü'l-Üns Tercümesi)*. İstanbul: Pinhan, 2011.

Çelebi, Kâtip. (hzl. M. Şerefettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge), *Keşfü'z-Zünûn an esmâi'l-kütüb ve'l-fünûn*. İstanbul: 1971.

Çakır, Adalet. *Abdülkâdir Geylânî ve Kâdirîlik*. İstanbul: İSAM, 2012.

- "Kâdiriyye". *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür*. İstanbul: İSAM, 2015. s.159-220.

Çelebioğlu, Amil. *Türk Mesnevî Edebiyatı: Sultan İkinci Murad Devri*. İstanbul: Dergah, 2018.

Daş, Abdurrahman. (2003) "Osmanlılarda Münşeat Geleneği: Hoca Sadeddin Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Münşeâtı". Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Yayımlanmamış DT*. Ankara.

Derman, Uğur. "Derviş Ali, Büyük" *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.9 . İstanbul: TDV, 1994.

Dilçin, Cem. (2011). Ahmet Paşa'nın Şiirlerinde Paralelizm. *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Kabalcı.

Efendioğlu, Mehmet. "Râvî", *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 2007. c. 34, s. 472-474.; "Rivâyet", *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 2008. c. 35, s. 135-137.

Ferîdüddîn Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ'sının Eski Anadolu Türkçesi Tercümesi (Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesindeki Yazma Nüshanın Neşri) (hzl. György Hazai, 2017). Ankara: TÜBA.

Gürer, Dilâver. *Abdülkâdir Geylânî: Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*. İstanbul: İnsan, 2016.

İbn Haldun, *Mukaddime*. (çev. Süleyman Uludağ), (2015) İstanbul: Dergah.

İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı: Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah, 2002.

Hücvîrî, *Keşfü'l-Mahcûb (Hakikat Bilgisi)*. (trc. Süleyman Uludağ). İstanbul: Dergah, 2016.

Kelebâzî, *et-Ta'arruf*. (çev. Süleyman Uludağ) (2014). İstanbul: Dergah.

Kerkükî, Şeyh Abdurrahman Hâlis. *Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî (Behcetü'l-Esrâr)*. (sad. Mustafa Necati Ak) İstanbul: Onur Kitap, 2013.

Kılıç, Atabey. "Aruz İmlası Üzerine Notlar", *Turkish Studies (Türkoloji Araştırmaları): Prof. Dr. İsmail Ünver Adına,* c. 3, s. 6.

Konuk, Ahmed Avni. (hzl: Mustafa Tahralı, Selçuk Eraydın), (2015). *Füsûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*, İstanbul: İFAV.

- *Mesnevi-i Şerif Şerhi*. İstanbul: Kitabevi, 2010.

Konyalı Muhyî, (hzl. Cihan Okuyucu-Sadık Yazar), (2018). *Tercüme-i İbtidânâme*. İstanbul: TDK.

Korkmaz, Zeynep. *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: TDK, 2013.

Köprülü, Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa, 2014.

Kuşeyrî, Abdülkerim. *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyî Risalesi*. (çev. Süleyman Uludağ, 2014). İstanbul: Dergah.

Kutluer, İlhan. "Determinizm" *TDV İslam Ansiklopedisi*. c.9. İstanbul: TDV, 1994.

Mes'ûd b. Ahmed. (hzl. Cem Dilçin, 2016). *Süheyl ü Nev-bahâr (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.

Mu'cemü't-tarihi't-türasi'l-İslami fi mektebati'l-alem: el-mahtutat ve'l-matbuat (Dünya kütüphanelerinde mevcut İslam kültür tarihi ile ilgili eserler ansiklopedisi), (hzl.Ali Rıza Karabulut, Ahmet Turan Karabulut) Kayseri: Mektebe Yayınları, 2006.

Nâci, Muallim. (hzl. Ömer Hakan Özalp), (2002). *Arap Edebiyatında Deyimler ve Atasözleri (Sânihâtü'l-Arab)*. İstanbul: YZY.

Nev'îzâde Atâyî, (hzl. Suat Donuk), (2017). *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik.* İstanbul: Yazma Eserler Kurumu.

Ocak, Ahmet Yaşar. *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Evliyâ Menâkıbnâmeleri -XV-XVII. Yüzyıllar-*. İstanbul: Timaş, 2016.

Ong, Walter J., *Sözlü ve Yazılı Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.

Örs, Derya. "Bir Anlatım Şekli Olarak Klasik Türk Edebiyatı ve İran Edebiyatında Mesnevî" *Mesnevî: Hikâyenin Şiiri, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VI.* içinde. İstanbul: Turkuaz, 2011, s. 37-46.

Özcan, Abdülkadir. "Hadım Hasan Paşa" *TDV İslam Ansiklopedisi*. c. 15, s. 5. İstanbul: TDV, 1997.

Saraç, Yekta. *Klasik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: Gökkubbe, 2014.

- *Klasik Edebiyat Bilgisi: Belâgat*. İstanbul: Gökkubbe, 2014.

Solmaz, Süleyman. *Ahdî ve Gülşenü'ş-Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2005.

Şahin, Haşim. "Menâkıbnâme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Ankara: TDV, 2014. c. 29, s. 112-114.

Tûsi, Serrâc. *İslam Tasavvufu*. (çev. Hasan Kamil Yılmaz), (2016) İstanbul: Erkam.

Tulum, Mertol. *Târihî Metin Çalışmalarında Usul*. İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2017.

Timurtaş, Faruk Kadri. *Eski Türkiye Türkçesi: XV. Yüzyıl (Gramer-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Kapı, 2012.

Turan, Şerafettin. "Hoca Sâdeddin Efendi". *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV, 1998. c.18 s.196-198.

Tarlan, Ali Nihad. "Bir imlâ hususiyeti" *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, c.3 s. 229-232.

Tosun, Necdet. "Reşehât" *TDV İslam Ansiklopedisi*. c.35. İstanbul: TDV, 2008.

Tahavî , İmam Ebû Câfer. *Ehl-i Sünnet Akaidi (Muhtasar Tahavi Akidesi Şerhi)*. (çev. Ebûbekir Sifil, 2015). İstanbul: Rıhle Kitap.

Taftazânî, *Şerhü'l-Akaid (Kelam İlmi ve İslam Akaidi)*. (çev. Süleyman Uludağ, 2015). İstanbul: Dergah.

Uludağ, Süleyman. "Abdülkâdir Geylânî" *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV, 1998. c. 1, s.234-239.

- "Veli" *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.43. İstanbul: TDV, 2013.
- *Tasavvuf Kültüründe Keşif ve Kerâmet*. İstanbul: Sufi, 2017.
- *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı, 2007.

Ünsal, Hatice. (2010). "Abdurrahman Halis Talabani ve Behcet'ül-Esrâr Tercümesi Adlı Eseri". Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayımlanmamış YLT*. İstanbul.

Vassâf, Osmanzâde Hüseyin. *Sefîne-i Evliyâ*. haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, İstanbul: Kitabevi, 2016.

Vicdâni, Sâdık. (hzl. İrfan Gündüz, 1995). *Tarikatlar ve Silsileleri (Tomar-ı Turuk-ı Aliyye)*. İstanbul: Enderun.

Yazar, Sadık. (2011)."Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Yayımlanmamış DT*. İstanbul.

- (2014). "Osmanlı Dönemi Şiir Tercümesinde Karşılaşılan Biçimsel Zorluklar". (ed. Hatice Aynur, Müjgan Çakır, Hanife Koncu, Selim S. Kuru, Ali Emre Özyıldırım) *Metnin Hâlleri: Osmanlı'da Telif, Tercüme ve Şerh* içinde. İstanbul: Klasik. s. 248-293.
- (2016). "Klasik Türk Edebiyatında Aruz Etrafında Gelişen İmla Hususiyetleri". (ed. Özer Şenödeyici) *Osmanlı Edebî Metinlerini Anlama Kılavuzu* içinde. İstanbul: Kesit. s. 277-300.
- (2019) "Nergisî (ö. 1044/1636) ve İshak Hocası Ahmed Efendi (ö. 1120/1708) Örnekleminde Osmanlı'da Tercüme Nazariyesi". *Fuat Sezgin Anısına Bilim Tarihine Yeni Bakışlar* içinde. Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi.

Yılmaz, Mehmet. *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun, 1995.

Zeydan, Prof. Dr. Yusuf. *Abdülkâdir Geylânî Dîvânı (Sûfî Şiileri ve Rumuzlu Makaleler)*. (çev. Mustafa Utku). Bursa: Sır, 2005.

EK: TIPKIBASIM

KENZÜ'L-MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB
(TSMK H.1278)

شیخ عبد القادر اولذ والجلال مظهر قدرت ید وب دیرمش کمال

ذی ولایت حق اکا عرش نصیب ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه اسناد یدك

اصفیا سرینه صدقنا دیدك

قد وقع الفراغ من تحریر هذا الکتاب بعون الله الملک الوهاب رجوا کاتبه

من الله العفو والثواب واعاذ بالله من مکر الشیطان

والعقاب فی هجرة النبی الاحباب

سنه اثنی عشره والف فی اواخر ذی القعده

عن ید عبد الضعیف النحیف

الی رحمة الله تعالی محمد بن

عبد الغنی القنوی

عفا عنهما الوالی

رباعی

رونی کیم چیخ عمر عزیزم هبا کلدی درد یره خاکبذن بندم جدا کلدی

یارب نکه دار ثوایمانه ان کسی کیم خط موبخوالدوبر من دعا کلدی

بیت

غریق رحمت رحمان کیسه باد

که کاتب را بالحمدی کند یاد

باشی مکشوف و بیقلده ای اوزون
قامتی اوتدی کوزدن اسرا یوزون

طوتوبن ایکی شهادت برمغیش
کسدم اول دمده هم ایکی طرفین

قصر شعر و هم شوارب ایلدم
خوان اسلامیله انی طویلدم

مدت عمرینده قسطنطینیدن
واردی انک نصیبی دینه

قدر تیله انی کاتردم اودمه
کلدی ایمانه و اولدی محتشم

کلدی اسلامه المده چون همان
امر قلدم بیدلاره اولدی خان

الی شخصه ائلدم انی خوش پیش
اولدیلر اکه مطیع و هم انیس

شمدی الانه بیدلر سلطانیدر
الی ابدالك امیر خانیدر

راوی ایدر شیخ عبد القادر
چون بو سرّی کشف قلدی طاهر

دیدی بن قولینه کم فاش ایلمه
بن دیرم اولدقجه انی سیلمه

شیخ ابراهیم دست پاکینی
اوپدی شیخك صاف ایدب ادراکینی

سوردی یوزینه خاك پاك پاینه
خوان شدن کردی خلعت باینه

خوش دیو امر اینه ایدی امتثال
نی کمال قدرت ایمش ذو الجلال

دیدی ای اغلم اوقی درسکیم — دوشدی شوقدن اول نفس جان وتنه
دندی اول عالی جناب اندی خطاب — عزتیله کی خطاب مستطاب
کوردوکوکی ایمکسترشن بیان — قسمت ایدوب بن سکا ایدم عیان
سامع اول بوکیجه کوردوکی بری — نیدی اقسام ایدم انکه هر بری
کوردوکی کاربان سرا بوشهدی — که نهاوندنام نوردهردی
کوردوکی اول الیتی شخص ایدلدی — نجبا نام حمل ذی الاجلدی
اول اینن کم سامع اولدی صاحبی — جان ودلدن دی خدانک طالبی
الیتی شخصکی بیدی سیدی اول — بیدلر باشیدی اول صاحب نظر
حالت نزعیدی هم وقت وفات — اول مریضه کم اویدی نوذرات
کلدمیدی حالنه ناظر اولم — موتنه اول میتنک ناظری اولم
اول رجل کم کردی الدی میتی — خضر بوالعباسیدی کور حکمتی
بویلنه کوردی تادفن ایمکم — امری نیسه ایدی والیدی اکه
شول رجل کم صکره کلدی امرله — اول مکانده بیزی بولدی سرله

چونکه کلدی شهره اول عالی جناب — قاپویه وارد قده اولدی فتح باب

چونکه ایتدک شهر بغداده دخول — مدرسه قاپوسنه اول پویه اصول

عزم ایتدی خانه دانه کتدی تا — قاپویه وارد قده اول نوحضل

فتح اولدی مدرسه بابی یینه — وارد یکردی عزت بیله دارینه

قلجه قالدی چقمغه جانه یارینه — تاکه بوسری دیه اول یارینه

مطلع اولدانک اسرارینه — مطلع اولدکوده یونی انوارینه

عاشق اولدتا ابد دیدارینه — والهاولدحسننک آثارینه

هر نفسده جانه ویره غمخوارینه — بغلیه دل جانده دلدارینه

چونکه اولدی صحدم وقت صبح — شیخ عبد القاهر اول حسنی ملیح

صفه صدرنده اوتردی صدر اوزره — شمس وش خوش طالع اولدی بلده

چقدم اوتردم قتینه خواجه نک — فکر قلدم لیک سزه کیجه نک

عادت اوزره س المائده یینه — وارمشیدم اولدولیتک اوکنه

هیبتندن استطاعت قلمدی — دهشتمدن هم قراءت قالمدی

کردی کودم باشی مکشوف اول کشف — هم بیقدری اولدی امش اول خسف

کلدی اوندی اوشبو قاتنه — قالدی حیران حسنک یاتنه

شیخ طوتب ایکی شهادت برمغه — کسدی هم اول شخصک ایکی طرفنه

قص شعر شارب اتدی همدخی — شعر راس دانی کسدی اول سخی

بعده بر طاقه کیدردی اکا — کوردم اشبو سرلری قالدم طکا

صکره اولدی محمد اکه نگاهم — دید اول التی نفر شخص اولدم

سینه امره بودر بو کمسنی — بیلسز بنده بلوب انی ایتی

بیتک بیرینه نصب اتدم بدل — ویرمشیدی بو نصیحی حق ازل

دیدلر سمعا وطاعه شیخنه — ما تمی ترک ایدب اتدیلر طرب

شیخ چقدی اول مکاندن بعده — خلد الله سعیدا سعده

قودی کتدی اول مکاندن انکری — تنلرنده اولدی فرحان جانلری

بنده چقدم شیخ اردنجه همان — شهر بغداده بله اولدق روان

یولده بیحیله کیدرکن بو غریب — خشیتمدن شیخه اولدم بو قریب

شهر قاپوسی کلتلندی بینه در پنجه پیرك ایردم یاینه
چون قریب شاه اولدم بن عبید شهر داکی کیبی اولمادم بعید
بلمسندك اتمدم هیچ احتراز کتدی اولکه بیشوای اهل راز
سایه وش اردنجه اولدم یادیبا اولدم اول ظل همادہ پادشاه
واردی کردی بر مکانه اول هما اول مکانده فی المثل کاروان سرا
اول مقامده ادمی التی نفر شیخه تعجیلیله قرشو کلدیلر
شیخ دیدکی بوندہ کم السلام الدیلر شیخك سنده من اولکرام
طوتدم اول جای جهانده بنده جا جای پنهانی ایدندم التجا
اول مکانك جانبنده بر اینس کلدی سمعومه زهی بد لو حنین
بر زمانده اول اینس واول حنین ساکن اولوب منقطع اولدی همین
کلدی کردی اول مکانه بر کشی دو جهانده مرد حق کور سوده خوشی
اول کلدیکده یکا کتدی همان بو یتنه بر کمسه المش اول زمان
جقدی کتدی اول مکانده طشره کلدی بر کمسه دخی ایکی یه

خدمتنده قائمیدی دائما — عالم ایچنده دائمیدی قائما

اکثری لیل ایچره ایدردی سهر — خدمت شیخنده مراقب تا سحر

هر نه حاجت اولور یسه شیخه تا — بنده وش اول خدمتی ایده ادا

برجکه ماه صفرده شیخ دین — چقدی خلوة خانه سنده الی امین

طولدرب ابریقی ابراهیم همان — شیخنه الندی المیوب اولدی روان

مدرسه بابینه شیخ کامیاب — قصد ایدوب وارنجه اولدی فتح باب

کرچه اول قاپو مقفل دی ولی — انی فتح اندی همان سر ولی

چقدی شهر ایچینه شیخ اولدی روان — بنده اردنجه یله کندم همان

راوی ایدر یعنی ابراهیم امین — مقبل شا کردی شیخ استاد دین

لیل بن اهته کندمی زهان — بنده سن تا طویمیه شاه شهان

کندی وارمی بابغداده یقین — فتح باب اولدی بینه اول شیخ دین

شهر بغداد ده چقوب اول جای جان — جانب صحرایه اولدی خوش روان

بنده چقدم دربینجه تا بوده — چون عطا اندی بکا اول ذو المنه

سن صدیق دینن صدیق حق — اول کذوب حضرت رب الفلق

قولی باطلهم مزیفدر انك — فعلی عاطلهم مزخرفدر انك

من بعد تلبیس ابلیسه عمر — کی صفین الدمه اول پیسه عمر

حق یوزندن ادمی اضلدایدر — عبد ایدینوب بوینه اغلدایدر

راوی ایدن شیخ اول فاروقدین — پیر حضرت سر وری اهل یقین

خلوتا یخره جالس اولدی همچنان — جلسه ایدی فرقه یل اول اهل جنان

قدس الله تعالی سره — فیض الله علینا بره

دی ولایت حق اکا اغنش نصیب — دی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك
اصفیا سرینه صدقنا دیدك

راویان دین روایت ایدیلر — حاکیان حق حکایت ایدیلر

شیخ محی الدین عبد القادرك — وارثی بو شاکردی میر طاهرك

شیخ ابراهیم بغدادی بنامر — شیخدن علم اوکرنوردی بردوام

شیخ عمر دیدی اکا کم ای کشی — نه کشی سن تین دی ویرمه تشویشی
دیدی ابلیسم ایا شیخ کمال — نصحه کلدم ساکه ای پور جمال
شیخ عمر دیدی اکا دی پندکی — زهر سه نوش ایتمز مرین قندکی
حق ضلالت ایلدی پیوندکی — کم قبول ایلر ستك دیشخندکی
پنجه لر چکدی سنك چون بندکی — نوش ایدمی شهد و قند پندکی
دیدی تعلیم ایمکه کلدم سکا — جلسه احوالینی خلوته شها
جلسه مراقبه پنجه اولور — ای مراقب کسته یم ساکه کور
باشن اکدی شیخ کیبی اول ابلیس — خوش مراقب وش اوتردی اول خبیث
چون صباح اولدی همان شیخ عمر — شیخ عبد القادره کلدی سحر
تا که شیطانك سوزه ذکر ایلیه — نصح پندینی او شیخه سیلیه
چونکه ایدی شیخله مصافحه — جان و دلدن قلدی هم مسامحه
دیمدیه شیخ دخی قولن انك — سیلما دینه پیره هم فعلن انك
شیخ عبد القادر اول پیر نظر — کشف سیر ایدیب دیدی کم یا عمر

دیدی بو امریکه کوردوکن عیانه — اهل بغداده ایدوک بونی بیانه
بو خبر در بیلکوز امر غریب — عالمک خلقینه هم شی عجیب
چون ایشتدیلر بونی اصحاب شیخ — حمد لله دیدیلر احباب شیخ
شیخه اولدی بنلرک حبتی زیاد — بوکرامتدن قموسی اولدی شاد

اولیا حالینه استادیدک
اصفیا سرینه صدقنادیدک

دادی اعلم روایت ایلدی سے — حاکی اکمل حکایت ایلدی
دادی نک نامی عمر در نسبتی — بن لکیماتی بولبدر عزتی
بر کون اغشدی سکر اول خلوتی — عزلت ایچره بولمشیدی وحدتی
بتدی اکا کون بلیس جره ایتی — ایی اضلال ایده ین دی نکبتی
غایب اولدی اول عزینک دولتی — بولمدی ادم کبی اول زلتی
اوتودرکن خلوتنده مرد حق — خلوتک دیواری اولدی یکی شق
کردی بر شخص کریه منظر پلید — یعنی ابلیس رجیم ددون پلید

كلدى وادىدە ايكى صوت عظيم — هپ قلوبه كلدى غايت خوفيم
رعد كبى ايكى نعره اوردىلر — بانكله وادى اچين طولدردىلر
كوردك اول اموالە مغرور دين قمو — خايف اولدى مدعو دين قمو
حربه لرله اول اولنلر ضاربين — اولديلر اول نعره دن هپ هاربين
شيله ظن ايدك كه بو اخر عرب — اوردى بونلرى ايدب مالى طلب
بعضيسى كلدى اول اعرابك بره — ديديلركم تنبيه ايدك اوش سزه
قالقدك اول اموالكوندى اخذ — يولكوره صحتيله خوش كيدك
اولولارى قاتنه وارديق قمو — جمله اموالومزى الدك اى عمو
كوردك انده ايكى بيت آن عرب — شكر ايدب اول حاله بن ايتدك طرب
بيرينك قاتنده بو قبقاب هم — بيله يا نور كوردىكز اصحاب هم
صويه اصلانمشدى اول قبقاب شيخ — بلديكز يرى اولدر اصحاب شيخ
كه وضو صويله اصلانمشدى — شيخ پايندن چو صو لنمشدى
چونه عرب باشى هزيمت ايلدى — كاروانه خوفله هم سيللدى

حیوته وارد یکورب اصحابدیه — اولدیلر حیران اکا اجنابدین

کاروانه صورد یلو یارانه شیخ — سیر قبقابی قمو اخوانه شیخ

دیدلر خلقه نکه یا طلاب شیخ — سیزده یلدیلر بیکر قبقاب شیخ

کاروان اصحابه ویردیلر جواب — دیدلر کیم انه شیخ عجاب

ثالث ماه صفر یوم احد — یولمزن اوردی عربلر بی عدد

بکلری وار ایکی بیله انلرك — یعنی کیم اولولری هر نلرك

مالمز یغمالدیلر سر بستد — حربه ایله پنجه مزهم اوردیلر

اندیلر بو وادیه جمله عرب — شمت مالیحون اتدیلر طرب

بزدخی اندك شغیر وادیه — لیك یوقطوتدق خطیرها دیه

بزدیدك کیم شیخ عبد القادری — ذکر ایدیدك اولی امیر باهری

نذر ایدیدك انو یحیون مالده — قورتیدحق بزی بو حالدن

شیخ الکیلیدی یارینی همتمی — شیخ عبد القادرك وار قدرتی

چون اوقتدك بشیخی بزدیلدك — همتن هم قدرتن فکر ایلدك

کیمسه جرأت ایدوب انی صورمدی — بلکه خوفندن اولاده طورمدی

چون یکرمی اوج اولدی بعدازان — کلدی اقلیم عجمدن کاروان

شهر بغداده ایکرمی شیخه کلدیلر — مدرسه قابوسی ایچره طوالدیلر

دیدیلر اصحابه استیذان ایدک — شیخه هم احوالمزی اذعان ایدک

شیخ عبد القادره نذر ایلدک — جمله مز اولادیه هم عذر ایلدک

کاروانیله بولدیلر شیخی — شیخه نذر احوالنی طانشدیلر

دیدیلر الکه کاروانک نذریدر — هم قبول ایلک اولارک عذریدر

دیدی اول کاروانک نذری نه در — سیم وزر بذله قماشدن کران

خرمن وقیادن زر یا بدن — خوش لباسات حریر هر یا بدن

جمله سی نذر دینی تسلیم ایدیلر — شیخه خوش تعظیم وتکریم ایدیلر

اوپدیلر شیخک مبارک دستنی — مطمح عین ایدیلر حق دوستنی

دیدیلر چون شیخه نذر اسبابنی — ایدیلر تسلیم انک قبقابنی

کیم ابی شیخ ایتمشیدی برهوا — غایب اولمشدی وقبقابه رهوا

اولیا حالینه اشنا دیدك
اصفیا سرینه صدقنا دیدك

دار دنیاده شیخدن مراد ایدرسه حاکیاه بیعدن محکدر
شیخ عبد القادر اول قطب فرید ملك وحدتده اوسلطان وحید
جمع اصحاب ایچره اول صاحب علوم مثل شمس ایدی واصحاب نجوم
مدرسه ایچره اوکا محبوب صمد که صفر اینده فی یوم الاحد
هم صفر ایدر هیئت اوچنجی کون اوتوردی قطب اقطاب سنین
قلقدی ابدستلدی بتقابنده اول قلدی یکی رکعت نماز اول اصول
شیخ عبد القادر الجیلی هما چون نماز دن صکره دیدی خوش سلدم
صیحه اتدی صیحه جبریل مثال نعره اوردی نعره حیدر مثال
شهقه اول یورکلر پاره لر شهقه ثانی جکرلر پاره لر
اتدی قبقابك بریسی پرهوا غایب اولدی کوزندن درهوا
کلدی اوتردی ینه سجاده یه کی تغیر کلدی اول اراده یه

راوی ایدن امره اندم اهتمال — فقر دن بولدم غنا کندی مدال

الکی یل اول ویره دن اون الدک — اهل اولاد ویله انی یدک

الکی یلدن صکره خاتونم مکو — ویره نک اغزنه اچوب قلدی نظر

کوردک اول ویره ایچی بغدای طلو — بیده اوکی کبی ای بختلو

بیدک کندن صکره کندم قالمدی — خطه دن کویا که ویره طولمدی

اغزنه اجدو غومزه اندک دریغ — کافتاب نعمتی طوتدی چو میغ

حیفدر ایپ یدک حسرت اکا — صدق قول شیخه بذ قلدق طکا

شیخ عبد القادره واردم همان — ویره سرنه ایلدم بربر بیان

دیدی یا احمد انک اغزنی کر — اچمیدک اتمیدک هیچ نظر

تا اولنجه ویره نک بغدایی — اکل ایدک بولمز حق طویمی

طویمیدک طوی طیب اللهدن — نعمته غرق اولیدک شاهدن

الکی یلش چون نصیبک ای فقیر — شکر قل نعمای حقه ای خطیر

ذی ولایت حق اکا اعمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

دیدی یا احمد بو عقرب بل بونی صوقدی یتمش کره ضربیله بنی

مسجد جامعده اوری الدمی بونده دق پر نهر قلدی جمعی

بعده حق امر له قلدم هلاک اولدی سمنده جیدم جمله پاک

راوی ایدر بر کون اول سلطان فقرادن اتدم شکایت درزمان

هم دخی اهل عیالک حالنی فاقه دن عرض ایلدم احوالنی

عاجزم خرجنده بنلدرك دیدم دخل مکه دیو شیخه سیلدم

شهر بغداده نزول ایلدی شاه شاکی اولدوغم زمانده پادشاه

حامله رحم ایلیوب اول رحیم کورنه احسان اتدی اول مرد کریم

باکه بر دیبه چقردی خانه دك طپطلو بغدایله کاشانه دك

دیدی وار قو دیبه یی کورده دانه قدر عبد نیلر اردده

امر می طوت کندی محکوم قل اغزنی اورت دیبه نك محتوم قل

دیبه نك جنبنده اج قاپودی اول قپو جقدده اون ایت بغدایدی

انی تغییر ایلمه زینهار هیچ فاقه دن یینه اولورسن پیچ پیچ

راوی اکمل روایت ایلدی — حاکی افضل حکایت ایلدی
شیخ صالح دیدی راوی صدیق — پیر احمد نام حاکی شفیق
بن مرید شیخ محی الدینمدم — شهر بغداد ایچره خوش اینمدم
مدرسه سنده مکین بنده یدم — خاک بغداد دنده افکنده یدم
شیخ محی الدین عبد القادرك — هم رکابنده یدم اول صاحب برك
مدرسه ایچره پاك غسل ایدیم — غسل اعضا ایلیوب قلدی وضو
جمعه کون اول بادشاه تخت دیه — اته بینوب جامعه کلدی همین
چون نماز جمعه دن بولدی فراغ — بندی اسبه بینه اول شاه بلاغ
کلدی ما و اسینه اول صاحب یقین — مدرسه یه کلدوکی دمده همین
اجدی دلبند بنی التنده اوتوره — کوردی برعقرب زهی شیخ صبور — عقرب
اولدم التنده ایله عقربی — اشغه بیر قدی اولدی مطلبی
بر یوزینه یوردی عقرب همان — قانی قانی سعی ایدوب اولدی روان
دیدی شیخ اول عقربه اول بو نفس — اولدی قالدی طوردوغی یرده اوخس

چونکه بولدی شیخده اول مرده دم — اولوم زع اولمشدی دیرلای اودم

اوجدی کتدی اول حیاة مرده تن — کورمه لر ایدی عطا اولدی المنن

کورمدیلر ارباب مجلس حکمتی — فهم ایدیلر اوسره قدرتی

الدی بونلر ری اودم حق خیرتی — اولدیلر مدهوش بولوب دهشتی

سر احیایی چو سیران ایدیلر — دللریی حقده حیران ایدیلر

مرد حق نافخ بامر حق قدیر — سنی اسرافیل سر حق دیر

اولدی دیر لتمک بولاره سهلدر — ذنده مرده اتمک بولاره سهلدر

شیخ خود مرباه حق سلطاندر — قطب حقدر اولیانک خاندر

بل اولدر شیخ عبد القادری — ایت یحیی العظامک مظهری

شیخ محی الدین دینده شاهدر — یحیی الموتی باذن الله درر

ذی ولایت حق اکا اتمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک

اصفیا سرینه صدقنا دیدک

اهل حال و عشق بولمشدی حضور — اهل شوق و ذوق بولمشدی سرور

قاچتی یل اسدی اوکوز صرصرمناك — عبرت الدیلر اویلدی اهل حال

کچدی شیخك مجلسنده بر حدات — که هوا اوزره چاغردی شیخ ذات

بی حضور اولدی صداسنك انك — اول هوا اوزره بداسنك انك

حاضر اولنه ویردی تشویش اول صدا — یوقدو با قوب اوسلطان رهدا

قاچدی اول طیره شیخ اتدی غضب — اولمسینی اول قوشك قلدی طلب

امر ایلدی بارده سلیمان زمان — دیدیکم یا تندیج بی امان

بودم طوتدی حداتك باشنی قطع ایتدی — اولدی ماموری امر شیخه بادهم

باشی مقطوع اولدی اول مرغك اودم — دشدی اولدی اشغه اول طیرهم

باشی بر یره وکندی بر یره — اولدی واقع اشبو سره کم ایره

اندی کم سیدك او عیسی زمان — شیخ عبد القادر اول قطب جهان

اول حدادی شیخ دستینه الوب — ارقسینی اول قشك خوش صیغوب

ایلدی اظهار کرامت اول کریم — دیدی بسم الله الرحمن الرحیم

کرولے زهری شوه نوشی شود | ورخورد طالب سیه هوشی شود

اوخورد کردد همه نور خدا | اوخورد کردد پلیدی زو جدا

اوخورد کردد همه نور احد | اوخورد کردد همه بخل وحسد

کاملی کو خاک کیرد زر شود | ناقص ار در برد خاکستر شود

در تو نمرودیست آتش در مرو | رفت خواهی اول ابراهیم شود

ذی ولایت حق اکا ائمش یضیب | ذی کرامت حق انی قلمش حیب

اولیا حالینه امنا دیدك
اصفیا سرتنیه صدقنا دیدك

راوی کافی روایت ایلدی | حاکی شافی حکایت ایلدی

شیخ عبد القادر الجیلی علی | سر حق نور نبی نسل علی

مجلس تمهیدی صحراده مکرر | خلقه نصح وپند ایدردی موثر

جمله اصحابیله احبابیله هم | همدم اولمشدی او شیخ محترم

معرفت سیلردی اول صاحب علوم | اول کنشدی جمله اصحابی جوم

مرشد کامل طبیب حقدر ر شیخ اکمل هم حبیب حقدر ر

خسته یر هیز امر ایلر ازلک اندنه اندور حکیم اکه عمل

اول طبیب حق دیرا که ابتدا ای ضعیف پر مرض قل احتما

تا علاندن قورتله نفسک سنک ماسوادن قطع اولد نفسک سنک

حب دنیا چیقه قلبکدن تمام اول مرض در جان و دلدن والسلام

چونکه دنیادن کچه صحت بولور اخرت تک ایدیجک وصلت بولور

قطب اولوب عالمده اول مرد خدا هر نه نعمت اکل ایده اولور روا

لقمه نور ایلر اندن صکره اول حق قتنده هر سوذی اولور قبول

کل شیء من ظریف هو ظریف

کل فعل من نظیف هو نظیف

چونکه در تو می شود لقمه کهن دم مزن چندانکه بتوانی بجوی

تو صاحب نفسی ای غافل میان خاک و خون مخور

که صاحب دل کوزه ی خود را نکبیس باشد

پشت و پالینی انک بر حصیر — هم غذای نفسی بر قرص شعیر

شیخه وارد ی کوردی صاحب نعمتی — اکل اعمش اول نفس تاوق ایتی

برقاب ایچنده طورر جمله عظام — اوقوردو لتله اول شیخ کرام

اوغلنه رحم ایلدب اول ناقص عقل — دیدی شیخه کیم ایا خالق عقل

سن نوق لحمینی پرشه ای امیر — اول ضعیف اوغلم بنم خبز شعیر

شیخ دیدکی قوداول مبارک دستنی — چون عظام اوستینه کورخود دستنی

قصد اظهار کرامت ایلیوب — قطب عالم خرقی عادت ایلیوب

دیدی قومی ای پراکنده عظام — که باذن الله من یحیی العظام

اولدی الله امر له هپ استخوان — بر دری تاوق اوتب اوچدی همان

دیدکی اول خاتونه شیخ بایقین — بل بونی ای ناقصه ان عقل و دین

بو مقامه کلدوکی وقت اول ولد — اوچ حق هم مظهری بر احد

هر نه اکل ایلوسه اولودا اولدوا — خسته لقدن قورتلودی بولدوا

خسته در طالب بولیله ابتدا — تاکه مطلوبه ایرنجه انتها

سِرِّ لَرِ عَقْلِي تَعَلُّقْ اَيْلَدِي — شَيْخِ بِلُورْدِي تَمَلُّقْ اَيْلَدِي

قُولْلُوغَه كَاتْرْدُمْ اُوغْلَنْجُو غِنِي — سَاكَه وِيرْدُمْ وَارْدِي هَمْ يُوغِنِي

حَقِّجُونْ بِنْ حَقِّمِ اَتْدُمْ حَلَالْ — چَاكَمَه بِنْ اَيْرُولْ فِنْدَكْ مَلَالْ

خُوشْ دِيُوبْ شَيْخِ اَيْلَدِي اِنِّي قَبُولْ — مَرْحَمَتْ اَيْدُبْ وَسُلْطَانِ عَدُولْ

رَاضِي اُولْدِي شَيْخِ تَسْلِيمْ اَيْلَدِي — شَيْخِ خَاتُونْ شَيْخِ تَعْلِيمْ اَيْلَدِي

اُوغْلِنِي اُوغْلِي كِبِي اُولْ مَرْدَانَكْ — خِدْمَتِنْدَه قَايِمْ اُولْدِي اُولْ جَانَكْ

حَقِّ طَرِيقِي اُوغْلِنَه اُولْ عَوْرَتَكْ — بِنْجَه اُولُورْ يُولِي تَرَكِ شَهْوَتَكْ

كُسْتَلَبْ اِنِّي مُجَاهِدْ اَيْلَدِي — سِرِّ حَقِّي هَمْ مُشَاهِدْ اَيْلَدِي

هَمْ سَلَفْ رَاهِينَه سَالِكْ اَيْلَدِي — وَجْهِ حَقَّه نَفْسِي هَالِكْ اَيْلَدِي

كَجَدِي بِرْ مُدَّتْ بُوحَالْ اُوزَرَه تَمَامْ — خُوشْ رِيَاضَتْ اَهْلِي اُولْدِي وَالسَّلَامْ

كَلَدِي بِرْ كُونْ كُورْمَكَه اُولْ اُغْلَنِي — اَنْسِي كُورَه كِه تُولْدِي اُولْ جَانِي

كُورْدِي بِكِمْ بَكْزِي صَرْمِشْ اُوغْلَنِي — كِي ضَعِيفْ دِكِي خَيْفَا اُولْمِشْ تَنِي

اَيْلَمِشْ جُمْلَه اِنِي زَبُونْ جُوعْ سَهَرْ — كِيجَه كُنْدُزْ اُيْمَزْدِي اُوغْلَنْ تَاسَحَرْ

بندخی جاینله اقوال ایلدم — شیخه دلده عرض احوال ایلدم
دیدکه ال بنده مرادك ای مرید — ذی کرامت صاحب شیخ وحید
بولدم اول ساعتده مقصودم قمو — ویردی شیخدن انی معبودم قمو
ذی ولایت حق اکا قلمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه استادیدك
اصفیا سیرینه صدقادیدك

راویون دلدن روایت ایدیلر — حاکیون جاندن حکایت ایدیلر
شیخ محی الدین عبد القادرم — لیل قدر اچره سراج زاهرم
اوتوردی بر کون اول قطب زمان — کندو دلخانه سنده شادمان
کلدی بر عورت اودولت خانیه — عرض ایدب کردی جو حلوت خانیه
واردی بر اوغلی ولدم عورتك — بیله اولوب کلمیشدی هم عورتك
شیخه طاپو ایلیوب اویدی الن — شیخ عرض ایدی اوه مسکینه حالن
دیدی خاتون شیخکم با سیدی — اوش کتوردم بنده کی یا جیدی

شیخ محی الدین عبد القادر ... همتی و سیری هر دم حاضر

شیخ معارف معرفت بخش جهان ... نامی در معروف کرخی کامران

پیر سید شیخ عقیل المنجی ... صاحب انجی بحر منجی بحی

شیخ حیاة بن قیس اول قوس قضا ... سیف حق دیم قدر تیر قضا

جمله سیدلر اولیای کملین ... رحمة الله علیهم اجمعین

شیخ حقنده نه دیر اول مرد حق ... راوی صادق شه پر درد حق

شیخ عبد القادره دیر اول ولی ... وارمیشدم حاجتیمون بن ولی

دیر اولمشدم مزاری پاکنی ... تونیا ایمیشدم بن خاکنی

بر یخه حاجات باطن واردی ... جانه ودلدن نادر یدی نادری

بنده ایمشکردی استقصانی ... جاندن ایمشکردی استدعانی

قبری اوزره خوش مناجات ایلدم ... حضرتینه عرض حاجات ایلدم

شیخ عبد القادر اول سر خدا ... باکه ظاهر اولدی اولدم باطنا

دیدکنه ایستدیسن ای شیخ هدا ... شاکه ایدم انی بود مده عطا

اتفاق ایدب مشایخ سرسری بو کلامی سیلدیلر معتبری

بویله بلدك کم شیوخ اربعه رحمة الله علیهم واسعه

یبرقدن الاکمه والابرص بولدیلر اخلاص ارزمن اخلص

یعنی بودرت شیخ کامل اهل تاج اکمه وهم ابرصه ایلر علاج

بیری انك شیخ عبد القادرم مظهر نور خدای قاهرم

بیرسی شیخ بقا ابن بطو تخت عرشده شاه سلطان علو

بیرسی شیخ بوسعد اول قیلوی حق وجودندن وجودی منطوی

شیخ علی بن هیتی اول حق سرور اولدرت اول درت مشایخ اخری

همدخی مرد خدادن بیرسی بویله کوردم درت اول حقك درسی

درت مشایخ درت تصرف صاحبی جملسی مطلوبدن بن طالبی

دیرلر کیمی تصرفلر ایدر هپ قوتندن امیرانه ظفر

دکله اول درت شیخلری یاد ایده غصه دن اهل دلی شاد ایده

شیخ عبد القادر انك اولوسی بیر اساسدن سراسر طولوسی

تائب اولدیلر اول دمده رافضون — اولدیلر حقك حدودنه حافظون

شیخ الندن اولدیلر چون تائبون — عبد خالص اولوبن هم عابدون

اولدیلر هم حامدون ساجدون — راکعون وساجدون وآمرون

آمر معروف فیلله آمر اولدیلر — ایکی عالمده غنیلر اولدیلر

سر بسر اصحابه اولدیلر محب — سر بسر احبابه اولدیلر محب

جار یاره اولدیلر بنده قمو — خاك راه شرع افکنده قمو

شیخدن شاه شریعت بولدیلر — پیردن راه طریقت بولدیلر

معرفت ایچره حقیقت بولدیلر — هم هدایتله عنایت بولدیلر

مرشد کامل بو ارشاد ایلدی — نار نفسانیدن آزاد ایلدی

دللرنده بولدیلر نور خدا — اولدیلر سرله مسرور خدا

شیخ عبد القادرم اولدی وقتون — بو کرامات ایله عیان کشتدی چون

اوج کشی اول مجلس ایچره ناکهان — حقه تسلیم ایلدی جان و روان

شیخ کامل درکه دل پاك ایدر — درت شیوخك سرینه ادراك ایدر

امر اتدی شیخ محی الدین اودم — اوغلنه اول بادشاه محترم

دیدکم یا عبد رزاق اج بوینی — طالع ایدم تا کرامتدن کوینی

عبد رزاق اجدی چون اول سلیمی — شیخ دیدوکی کیسی بر مقعد صمی

طوتدی اول کوتی اوغلنی شیخ جهان — دیدکا قم باذن الله اوجان

قلقدی اول مقعد صی اولدی روان — بولدی صحت اولدی اول دمده دوان

بعده اول شیخ عبد القادر — ظاهر و باطنده نور باهر

قودی اخی سلله اوزره دستنی — کورنه سر ظاهر ایدر حق دوستنی

دیدی بوندن بر صبی وار صاغ ایسه — عبد رزاقه خطاب اتدی حسه

دیدی اج بو سلله نکده اغزنی — قیر کیسی ظاهر اتدی مغزنی

کوردیلر هم بر صبی صاغ و صحیح — هم صباحتده مدحتده ملیح

قلقدی اولدم اول صبی اولدی روان — طوتدی انک الینی صاچندی همان

دیدکا اقعد یا صبی اقعد — مقعدا اولدی اول نفسده ای ولد

یعنی اولنجه اول اغلس بر زمان — قایم اولوب اولمدی هرگز دوان

راوی اجلی روایت ایلدی — حاکی احلی حکایت ایلدی
شیخ عبد القادر الجیلی مهید — صاحب عین الیقین حق الیقین
عالم دین اعلم علامه شیخ — برکون اندی و غطجون هنگامه
عین تیله چقدی کرسی اوستنه — ناظر اولدی خلق اول حوده و ستنه
شیخ ایدر کن معارف حدیث — کردی مجلس ایچره برجمع خبیث
رافضیلردن روافض بولکی — اهل بدعت هم ضلالت بولکی
ایکی سلله اغزنی دکمش بولر — عمر خمس شوریه اکمش بولر
سلله نك اغزینی هم مختوم ایدر — رافضیلرینی مکتوم ایدر
امتحان شیخون کا تردیلر — مجلس ایچره قویین اونوردیلر
دیدلر یا شیخ دین و یوکل خبر — بو ایکی سلله ایچنده دی نه در
اندی کرسیدن همان شیخ کبیر — سلله نك سین ندن اولوب خبیر
سلله لر اوستینه قودی دستنی — کورنه قدرت ایلدی حوده و ستنی
دیدی شیخ بیرنده وار مقعد صبی — ضمه کون اسرار دن اولم غنی

راوی ایدر شیخ ابو سعده خبر ویردم اول قدرت ظهوری سر

شیخ ابی سعد اول شهر قیلوی دیدی باکه اول امیر اخی وای

شیخ عبد القادر الکیلانی بلی قطب اقطاب جهان سلطانی بل

عیسی جان تخت دلده شهدر اول طبیب اکمه ابرص اکمهدر

هم باذن الله احیاء موات ایکی اول سلطان دین قطب ثقات

شیخ عبد القادر الجیلی بلی قدرت حق مظهر بدر اولی

حق تعالی قادر یحیوندر خالق و هم رازق و موتوندر

اولیادن کوستردی اندر مکان حضرت حق سیر سر کن فکان

شیخ محی الدین عبد القادری مظهر اکمل یرتمش قادری

نور حقدر باطنی و ظاهری سر مطلق اولی و اخری

دی ولایت حق اکا امش بصیب دی کرامت حق ایلی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک
دی کرامت اصفیایه صدقنا دیدک

کی تقلیدی بغایت اول سلسله — امر اتدی شیخ ایکی شیخه بسله

سلسله نک اغز یی اجدیدر بولر — سلسله ایچره کوزسنا و غلی کوردیلر

مقعد و مخدوم مفلوج اول — ویردوکن صاغ واسن ویرسون احد

کوردی انی شیخ عبد القادر م — قدرت حقیله سر طاهرم

دید شیخ اول مقعد اوغلانه — قم باذن الله قلقوب اول زمان

کوندی اجلدی وخوش اولدی روان — رحمتی قلمایوب اولدی شادومان

زی کرامتدی ولایتدی هذا — شیخ عبد القادر ویرمش خدا

کوردیلر هپ چون بو حالاتی عیان — اهل مجلس شوقه کلدی بی کران

اضطراب اتدی سراسر حاضرون — شیخه جمله عاشقون وصادقون

بحر حیرته قموسه غارقون — سر حقده اولدیلر هپسی واله

دهشتیله شیخه اتدیلر غلو — شیخ دیدی اهل بزمه تاکلو

قالقدی مجلسدن اوشیخ کامران — اولدی دولت خانه سینه خوش روان

اول طعامدن نشه اکل ایتمدی هم — اژدهام خلقدن کیتدی اودم

سلسلهٔ مجنونیدی چشم خلقدن حسن ظاهر شخصی بلمز دلقدن

دیدهٔ بوغالب اوفضل الله اوده صاحب دعوت غنی محتشم

بوطعامیمجونه صلای مطعمین فضل نبیم الله طعامه منعمین

شیخ عبد القادر اول صاحب فتوت اول طعامه صو نمیوب بولدی سکوت

اذن ویرمادی طلخامه صو نمغه اول نعمدن برکشی طویمغه

بصدی اهل مجلسی حق هیبتی کمسه اکل ایده مدی اول نعمتی

کویا اول عام وخاصکه ای کریم باشلره اوتورد مرغ عظیم

هر بری باشن اکوب بولدی سکوت حالت حقانی اولدی جانه قوت

اول ایکی شیخه اشارت اتدی شیخ قصد اظهار کرامت اتدی شیخ

که رکابدار ایدی اولوب کلمیشدی هم روایت بونی اولر قلمیشدی

شیخ علی بن هیتی پیری بوالحسن شیخ علی هم شیخ اری پیری حسن

قالدرك اول سلسلهٔ مجنونی سز ایلرو قویك کور الم ایی سز

اول ایکی شیخ کوتوب کاتوردلر شیخ اوکینه قویبن اوتوریلر

همدخی عالملری عامل لری — طبطلو فاضل لری کامل لری
اول سراده هم اکابر وادی — هم مشاهر هم اصاغر وادی
شیخ عبد القادر الجیلی همام — ویردی اهل مجلسه چونکم سلام
الدیلر شیخک کله من اول کرام — اندیلر تعظیم شیخه اولدخام
کجدی صدره چونکه اول صدر صدور — خوش جلوس اندی او خرشید بدور
ویردی اهل مجلسه نور ضیا — اولستی سنیلر الدی خوش سنا
شیخ کستردی قمویه انبساط — بسط حقدن دوشدی انده بساط
چکدیلر اعبا یخون خوش وسماط — ذی کرامات کرم ذی اختلاط
حلو خامضدن نیم طولدی سماط — اش ونان وهم رغیف وبکسماط
طولدی اول دعوت سرا انعامله — بولدیلر دلدر صفا انعامله
الدیلر خوش خیر واحسان کثیر — معتنم اولدی صغیر وهم کبیر
بربویک سله کتوردیلر دخی — ایکی کمسه کوتردی انی دخی
اول سماطک اخرینه قویدیلر — اول طعامیچون خواص ال یودیلر

تاکه خون خیر احسان کسترم بالش دبالینها دپسترم

قوشاولله هم عرشیان دیمیون جمله شیخان یقین ایمیون

شیخ ایشتدی تاجوك قولن تمام ساکن اولدی بردم اول قطب همام

دعوتی اجابت اتدی اجابت بعده قدس الله تعالی سره

تاجره ویرب جواب دیدی نعم لطف واحسان ایدب اول اهل کرم

وارمدی تاجر استرین ایرلدی شیخدن اتدی حیا ودرد اله دی

دیدی ایماندن حیا قطب رسل قول پاکنده اوسلطان سبل

مؤمن موقندی اول تاجر دخی انوکیون اول حیا اتدی اخی

استرین شیخه مهیا ایلدی نور اله قلبی مصفی ایلدی

ایکی شیخ بندن دی شیخی استره اتدیلر تعظیم وتکریم سروره

چوق رکابن بصدیلر شیخادین کوردیلر نور حق عین الیقین

وارمدیلر اول تاجرك دارینه چون کوردیلر طولو مشایخ ذو فنون

شهر بغدادك قموا اولولری سر حقدن دللری طولولری

راه یاران صادق قاندن مرویدر — حاکیان عاشقاندن محکیدر

شیخ عبد القادر الجیلی حبیب — درد مند عالم اولدر طبیب

اوتوردی بر کوشک اولی عالیدن — مدرسه اینجه ده باب الارج

شیخ کلدی تاجی عالی نسب — شهر بغداد دندی اولدی صاحب حسب

ادی فضل الله هدی اولدی تاجک — کنیتی بو غالب اولدی اهل برک

مسکنی باب ازج دیدی مکر — شیخی دعوت اتدی اولدی اهل هنر

شیخه دیدک تاجک یا سیدی — یا ولی سن بابک احمدی

دیدی جدک اولدر رسول پاک ذات — نور حضرت مظهر ذات وصفات

اولسون اول لولاک سرینه مدا — جانب حقدن صلات بیله سلام

من دعی فلیجب قد جئتک — داعیا الله قد دعوتک

یعنی بنده جانیه ای شاه دین — ایلدم دعوت سنی ای ماه دین

چون دیدی دعوت اجابت مصطفی — دعوتم ایله قبول ای باصفا

کلدم اوشبو کاهکه اذن ایلدم — تا بعام وخاص نعمت کوسترم

اول مبارك دستنی شیخ زمان — کم هوایه اجب اوندی همان

ایکی المه کلدی دست جوزینه — شکر قلدی ساجد مسجودینه

ویردی المانك بریده سلطانه شیخ — اتدی احسانك برله اول خانه شیخ

پادشاه ایردی اودم مقصودینه — حمد اتدی نعمت معبودینه

کسدی شیخ اول المه یی دستیله جوزه — ظاهر اتدی قدرتی اول ذو وجوده

مشك قفوسی طولدی مجلس سر تسر — هم بیاضیدی ایچی و معتبر

شاه داخی کسدی اول المای هم — چقدی ایچندن انك برقورد هم

شاه حیران اولدی بو سره همان — شیخه دیدیکم ایا قطب زمان

اول ندن صاغ المه وبویی ملیح — بوندن قورقولی چورك بویی قبیح

شیخ دیدیکم ایا شاه ظفر — ظلم الی یا بشدی اول سیبه مکر

انوکچون اولدی اول تفاح خوب — قورقولی و بدبو ایا شاه طروب

ذی ولایت حق اکا امتی بضیع — ذی کرامت حق انی قلمش جمیع

اولیا حالینه امنا دیدك — اصفیا سرینه صدقنا دیدك

چون بوحالی کوردی شاه کامران — غشی اولب یهوشنا اولدی اول زمان

شیخ دیدی عزت معبود خوبی — داخی اول مقصود وهم مسجود حقی

حرمت سلیمت اولمایدی کر — اول حبیبك حرمتید چون سیر

مانع اولمایدی قهرمان اوقنه — قوس دلدن چیقه جانه طوقنه

حرمت احمد یوغیمسه همان — قوردم بوقانی اولوردی روان

تا سرایکه سنکای میر طلسم — تایب اول عصیاندن ای اهل خبر

بو المظفر اول امام یوسف مکر — شهر بغداد پادشاهی معتبر

کینه برکون شیخ عبد القادر — کور مکه وارمشدی اول خلوتسری

دیدی شیخه کوکرامتدن بکا — بر عجب کسدکه خلق قلسون لکا

بر کرامت دیلرم سندن جانم — تاکه قلبم مطمئن اوله بنم

شیخ دیدی نه دیلرکوکلك شها — دیدی اولسه غیبدن المه بکا

المه بولنمزدی اول وقتده مکر — شهر بغداد ده او میر معتبر

اول سبیدن استدی سیبی اوشا — امتحان شیخ ایدی پادشاه

سیم زردنه ایلیوب شاه ارمغان — شیخه اون همیان کتوردی اول زمان

جمله سی مالیله اولمش مالمال — مرد حقی مایل ایمش مالله مال

هر بیرین برخادمه ویرمش اوخان — شیخه تحفه جوق اوشاه خان و مان

الدی اول حدامدن همیانی هب — شیخک اوکینه قودی اول بادب

شیخ عبد القادر الجیلی اکا — دیدی یوق حاجت اکا ای پادشا

شیخ ابا ایدی و ایماد دی قبول — شیخه الحالیله اقدام ایدی اول

شیخ اول همیانک الدی بیرینی — صاغ الیله اکله شیخک بیرینی

صاغ الندن صول الینه الدی انی — اغزن اچوب باشی اشاغه همانی

صقدی محکم اول کرامت صاحبی — قان یغلدی اودنیه اولدم ابی

دوندی اول سلطانه شیخ ایدی خطاب — هم خطاب ایچنده ایدی هم عتاب

دیدیکم یا بو المظفر بیدرهر — بیدیکک هم ایچدیک کلی زهر

ایتمیسن سن حیا اللهدن — قلمیسن هیچ خوف اول شاهدن

اولبن قاینینی خلقک ای فضول — دیرسن اندن باکه کم ایله قبول

اولیا حالینه امتادیدك
اصفیا سیرینه صدق قتادیدك

راوی اتقی روایت ایلدی — حاکی اتقی حکایت ایلدی
شیخ عبد القادر الجیلی ولی — سیر حق دنور احمد له ملی
مدرسه ایچره اوتوردی مکرر — جمله اصحابیله اول پیر نظر
لیلدی اول کیجه ده صان بدردی — کندوذی عید وکجاسی قدردی
صدری پرنوردی صدری صدردی — آفتاب نور بدری بدردی
صفه صدرنده صدور ایچره اوصدر — طالع اولمشدی بدور ایچره بدر
شهرك بغدادك امام اعظمی — شاه عالی شان همام افخمی
نسل پیغامبر امیر کامیاب — مالك دار السلام عالی جناب
بو المظفر شاه بلکیوسف بنام — نسلنه واصلنه اولسون سلام
شیخه کلدی اول کجه سایر اولیا — مدرسه ماوی سنه سایر اولوب
الدی ابدست کدی شیخ اول امام — عزت تعظیمله ویردی سلام

بو نجه يلدر مخفى اولدك شهردن ... بلكه بغدادن دكل هم دهردن

نه يدك نه اجدك اى عبد قديم ... نولدى احوالكل اياب سير خبير

بن ديدم بغداد اهلينه قمو ... اوج يل اولدى بر مقامده اى عمو

اوتوردم بن مثال حور اولدب ... صنوبر خرشيد صمدن نور اولدب

اكل وشرب ايتمادم انده بيكمان ... سير الجوع طعامه الله همان

جان ودلدن ايلدى مهوش ظهور ... نور صديقيله بولدم سرور

جان ودلدن بولدى احياجو عدن ... اولدى عقل صاف اصفى جوعدن

حق طعامندر احقى تندة جوع ... يولوندا خلقدن غذاى روحانى

اهل حكمت صدقله ايلر طلب ... اجلغى كم اولدندر دله طرب

نور صديقندن اجلق تمام ... اول سبدن صايم اولور دوام

انبيا واوليا ايمندر ... اصفيا واتقيا ايمندر

صايم اولمق قايم اولمق دينده ... طالب اولمق هايم اولمق دينده

دى ولايت حق اكا انتمش نصيب ... ركى كرامت حق انى قلمش حبيب

کلدی بینه اول ولی رهنما — کوردیکم بر انده قایم دائما
کتدی بر یل غایب اولدی اولدهما — دیدی اول بوندہ مقیم اول دائما
کلدی کوردی اول مکانده بر مکین — دیدی اولدک خوفدن شمدی امین
اتمکله سد کتوردی بیله اول — دیدی حضرم سنی اتدم قبول
حق بکا امر ایدی سنکله سدک — اکل ایده وتدای وحیدا وحدی
چونکه خضر یله سدی نوش ایلدک — هوش عشقدن جانی بیهوش ایلدک
هم معارفدن دخی نوش ایلدک — امر حقله اس ضد طوش ایلدک
بعده اول خضر پاک پاکبات — دیدی یا عبدی قدیر دلنواز
کلبر و بغداده داخل اولدلم — فضل حق ایردی چو فاضل اولدلم
اتدم امر خضره دلدن امتثال — خضر دنور جلیل جل جلال
شهر بغداده روان اولدک بله — شهره بیله کردک اول مهتا بله
کون یوزندن اولدی جان و دل منیر — خضر دتخت سما اوزره امیر
دیدلر بغداد خلقی خلقله — سیلیوب اول شاد اهلی رفقله

دیدیکم یا عبد معبود قدیر — سز حقدن ایلیم سزی جبیر

با عیله سز مصاحب اولمغه — کوکلک استی می خدادن طولمغه

بن دیدم یا مرد تابی نعم — تا بولم خوان خدایدن نعم

دیدی اولمز دالهی ای یکان — اره منده شرط اولا ای مرد کار

قولمه هرکز مخالف اولمغل — عهدمه بوزده مخلف اولمغل

بن دیدم یا پیر حقانی نعم — کیمسه سندن کورمیه هرکز نقم

دیدی اوتود اشبو جای اوزره مقیم — تا کلنجه بن أیا یا رکیم

بوینی دیدی غایب اولدی اول ولی — صدق دلدن بن دیدم اکه بلی

غیبت ایدیب کلدی بر تیل تمام — اول مقامده بن مقیم اولدم مدام

کلدی بر ساعت اوتردی اولدها — ظل لطفنده اولن قول بادشا

دیدی کیمه بو مکاندن سن بیله — بن کلنجه ای خدایم ایله

کچدی بینه بونک اوستینه سنه — کلدی اول مرد حق اول مسکنه

ساکن اولدم دایم اول مسکاندن بری — خوش اقامت ایدب اول ماویده بن

كما قال النبي صلى الله عليه وسلم نفسك مطيتك فارفق بها

چونكم طويدم حمد لله ايلدم — جان ودلدن شكر لله سيلدم

صكره ويردى خرقه شيخ بوسعد — ويردى ديدى اشتغال من بعد

چونكه دست شيخدن بوخرقه يى — كيدم اولدم باطنى وظاهرى

لازم اولدم اشتغال دينه بن — اتمدم هيچ كمسنه هم كينه بن

ذى ولايت حق اكا اعمش يضيف — ذى كرامت حق انى قلمش جيف

اولياء حالينه امنا ديدك
اصفيا سيرتينه صدقنا ديدك

راديان شيخدن مرويدر — حاكيان بيردن محكيدر

شيخ عبد القادر الجيلى فريد — اولياء ايچنده بى مثل وندد

ديدكى بن سياحكن بركون بكا — كلدى بر نورانى كمسنه جانفزا

كورمدم هيچ اول صورتله كمسه — اولياءدن كوردم ايسه مرد بس

عاشق اولدم مه جمالينه انك — واله اولدم هم كمالينه انك

بو نی دیدی کجدی کتدی یخ بوده — ویردم اولدم نفسمه کینه سکوده

بن دیدم نفسه که شمدی چیقدم — بولدغم یرده صوکیبی آقمدم

کلدی بو العباس اول خضر نبی — دیدی طور بو سعده وار غل ای بنی

خضر قولن طوتوب طوردم همان — اولدم اولدم شیخ بو سعده روان

کوردم انی یاکه اولور منتظر — تاب دار ینده طورمش اول اهل سر

دیدیکم یا عبد قادر دعوتم — استجابت اتمدك ای دولتم

کافی اولما یمدی قولم بسم — تاکه خضرم ایتمنجه ای جانم

کلدك بو دار درویشه شها — لقمه مزدن اتمدك اشتها

عذر ایدوب دیدی او سلطان بصر — اکل ایدك خیر الطعام ما حضر

چون اوتردق سفره یه اول دلربا — لقمه لقمه ایلیوب ویردی بکا

انی بسم الله اکل ایلدم — بر نفس نفس ضعیفی طویلدم

کلدی امر حقله خوش اشتها

نفسه اولدم عامل فارق بها

غیبدن صوته مکرر نکسه اب ظاهر اولوب بیده دفع اضطراب

بن دیدم نفسه که اتمم ای کر دیدرسک جوعدن بودم جانی

اختیار ملله طعام یمامکه کمسه ویرمایجه صوچمامکه

عهد اتدم عهدمه اوفی قولم صوفی صافی دلم اصفا قولم

بعده سمعومه کلدی بر ندا باطنمده جوع اتدی بر صدا

اتمدم اول صوته هرگز التفات کلدی کوردم اول نفس شاه ثقات

یعنی شیخ بوسعد محترمی اولیا و اصفیانک محرمی

اولدخی ایشتدی باطنده ندا دیدکم یا عبد قادر بو صدا

نه صادر دیدم ای میر هدا نفسدر جوعنده ایلر اولبدا

غایت اجلقدن بولبدر اضطرار یوق قراری تنده ایلر انقلاب

روح ساکن لیک هوا طالبی رب مرعوبک اولبدر راغبی

شیخ بوسعد اتدی دعوت دیدکی کل ای سعادت ملکنه شاه اجل

بنده خانه ایچره تا باب ارج ضیفم اولکم دینده یقدر حرج

دیدکری برج عجمی نامه کا — بیت حقه ناظر اولوب قائل اولمکا

برکون اوده مشده اول برجده — اولمشیده صاف دل چون اینه

عهد ایتمشدم حق یچون یله — جان ودلدن خالق کردوکله

ایتمیم اکل طعام وهم شراب — ویرمنجه کمسه لقمه یا خواب

کجه‌ی بوحال اوزره قرق کون — برخدمن هیچ نسنه یمدم ای یارمن

اربعین دن صکره کلدی برکشی — قودی نا یله طعام ای دل خوشی

کجه‌ی اوکده قود دوغی مدهم — طورمدی کمسن دیو حالن صورم

اجلغنده نفس دون اتدی طلب — اول طعامدن اکل ایدوب بوله طرب

شدت جوع انی اتمشدی زبون — اول سببدن مایل اولدی نفس دون

بن دیدم والله عهدم حیمن — کر اولرسمن طعامی یمزم

حق تعالی یله یمان ایلیم — هیچ اولرمی دنیده انی صیم

اختیار ملله اتمزم اکل طعام — مرد عهدم قایم عهد یمان مدام

هم صوسز لقده اولرسم اچمزم — حد میتا قمله اصره کچمزم

بر ایاغ اوستینه قوه ابتدا ... ایلیوب تا صبح اتدم انتها

نفسمه اتدم جهاد اکبری ... اول هوا جسدنه ولی اتدم بری

دکله داخی سن غزای نفسده ... اکله محکم سن ایدای نفسده

طوتمشیدم اوج کون اوزلجن مکر ... فرق کون اولنجه ایا صاحب نظر

حکمتیله بولدم برقوری نان ... تاکه افطار ایلییدم من ازان

اوتخویوذین کورمدم بر زمان ... تاکه راحت اولدی نفسم ازان

نوم بر صورتله کلدی ظاهرا ... نعره اوردم مخفی اولدی باطنا

کلدی هم دنیا بکا شهواتله ... زینت و زخرفلری لذاتله

صورة احسنده کوردم دیلیجی ... کوستردی کاهی بکا وجه قبیح

نعره اوردم صیحه اوردم رعد وش ... قچدی دنیا غایب اولدم سعد وش

شهر بغداد ایچره چقدم برجه بن ... فرجه بولدم کیخ حقدن درجه بن

قایم اولدم اندن بنجه ماه و سال ... صایم الدهر ایچ اوزره بی ملال

شول قدر اتدم اقامت اندن بن ... حقه قلدم خوش اطاعت اندن بن

ذی ولایت حق اکا ایمش نصیب ذی کرامت حق اکا قلمش حبیب

اولیا حالینه استاد یدک

اصفیا سرینه صدق فنا دیدک

راویاه دین روایت ایدیلر حاکیاه حق حکایت ایدیلر

شیخ عبد القادر الجیلی رحمة شدکینی ایلدی عشاقه یار

دیدی ایدم خوش جهاد اکبری نفسی قلدم خوب خطوط دلبری

سامع اولدکم انی ذکر ایلیم طامع اولدک خوف دیدن طولیم

بر کچه بر سلمه اغدم دینه طالع اولوب بدر وشطغدم دینه

نزدیکان نزدباد

نزدباد اوزره چقردم کاه طوردیدم جهد ایدب تا صبح کاه

دیدک نفسم باکه بر ساعت نوله نایم اولسکای مه بدر دجا

ایلسک نوم سباتی بر نفس پنجه بر بیدار اولاسن چون عسس

چون اشتدم نفسمک وسواسینی نزدباد ایدم انک ماواسنی

طوردم اول موضعده درجای خطر چاق یقاری پایه سنده تا سحر

بشارد غمدن بوجه پروان ايلدم — كوكلي جانب سرتيله همران ايلدم
قلبي چونكم عشقه پروان ايلدم — دردي حقه جاني دمسان ايلدم
عقلي عشقيله خوش اوان ايلدم — بولني بن سرشته نان ايلدم
همدمي اولدي بولبل الدم بن جهاد — نفسي غمكين ايليوب عقلوم شاد
هر كجه يتسو نمازدن قيلوبن — اول نمازدن انجمه بيازدي بولوبن
بر ياغ اوستينه طوروب تا سحر — اوقدم قرائي ازبر سر نشر
بردم ميخه يتشدم بن ولي — اشبو سره ايرمن هركز ولي
نومدن خوف ايدب امساك ايلدم — چونكه اول ميخه بن اهلك ايلدم
نفسم تا مطمئنه رتباتن — بولدي حقه وارديكوردي دولتن
طالع اولوب دله اول بدر دجا — ختم قرآن ايلريدم هر كجا
هر كجه حقدن بولردم خوش فلاح — يتسودن صكره ايدردم افتتاح
لفظ قرائي اوقوردم سرسره — اخر اولوردي همان عند السحر
ذي كمال قدرت بيچون اولور — كاهل حقك طالعي ميمون اولور

دیدی بغداد شهری ایچره اول شهر — شهر یا ملک دین شاه جنید

سال هجرت اول زمانه ده ای اخی — بش یوز اللی سکز یده ای سخی

بن تجرد ایلکنه سیاحکن — بن تفرد ایچره سیاحکن

بولمشدم دلده تجرید عجیب — سیر جانده راحی تفرید غریب

اولوبن مجنون صحرای عراق — حسن لیلیدن کوکلده اشتیاق

نار عشق اتمشدی قلبی احتراق — سایحیدم دربلایی عراق

سیل غمدن ملک دل ویران اولب — هر خرابه کنج پنهانی بولوب

یعنی نور یوزه رحمانی بولوب — سیر سری پاک سبحانی بولب

قالدم اول دشت ایچره دیوانه کبی — مست وحیران مرد مستانه کبی

تا یکرمی بش یل اولیجه تمام — اکلسوب قالدم اول صحراده تمام

قیلوب اولیجه صلوة صبح هم — یتسوا بدستیله قلدم بن نعم

خوش بجاهدا ولبن دیدم نه غم — هم نعمده بولدم انواع نعم

سار عشق اولدی جود مسار نعم — سامع اولدم کندی هم شادی نه غم

عمری اولدی هم انك غایت طویل — یوز اوتوز یدی یشادی اول خلیل

اختیار غربت ایدوب اول غریب — کیم سیاحتده کوردی جوق عجیب

تا شوحدده عالمی اتدی طواف — سایر اولب بولدی حتی کوه قاف

اولدی سیمرغ سرای آخر اول — بولدی نور باطن وهم ظاهر اول

شیخ محی الدین ده الدی همتی — بولدی طول عمرده اولد ولیتی

ایتیا خلعتلرندن طول عمر — زیره بن خلعتدن بلمز عمر

شول عمرده اولکه طاعتده کچه — سر نشر خیر عبادتده کچه

ذی ولایت حق اکا اعطی نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك
اصفیا سرینه صدقا دیدك

راویاه صادقا دیدی خبر — حاکیاه عاشقا دیه معتبر

شیخ محی الدین اجاسی قمو — خشکاه دین اطباسی قمو

شیخ عبد القادر الجیلی ولی — اولدی ست اقلیمنه شاه بلی

شیخ محی الدین بکی قدری جلیل — پیر اوکنده اولوب خورد و ذلیل

قاغرب تو کوره سن انی بی اریب — اول قریب حضرته ایله طلب

شیخ عبد القادر اسرار دیدی — اولدی معلوم دیدی اولماغل بخل

غم دکل اندن قیامه ای اخی — یا محمد اتمه استحیا دخی

بعده بلغمده اولسه سینه پاک — صدره ایردک صدرک اوله صافناک

قاغرب تو کرمیه سن من بعد — طالعک اوله سعادتله سعد

شیخ عبد القادر اول کاه اوب — بعد ازان دیدی بکا برخوش لقب

یا محمد الطویل دیدی بکا — اول کبیر حق امیر کبریا

بن دیدم یا سیدی بو بنده کز — بنده افتاده افکنده کن

غیری خلق قدوه قامته قصیر — دیدی اول صاحب بصر سر بصیر

سن طویل العمر سن ای بو الفتح — هم طویل اسفار اولوبن بو الفتح

شیخ دیدوکی کبی راوی صدیق — بولدی خوش تو فیقی جانبنده رفیق

قاغرب تو کرمدی سکسن یل اول — شیخدن بولدی صفا اول پر اصول

هر بر ینك وقتلو وقتینه بذا — اولدی تاكیم ایده لر حمد و ثنا

ذی ولایت حق اكا ایمش نصیب — نكرامات حق انی قیلمش حبیب

اولیا حالینه امتا دیدك

اصفیا سرینه صدقنا دیدك

راوی خیر روایت ایلدی — حاكی نیت حكایت ایلدی

راوی وافی محمد هروی — بو الفتح سایح خلیل اخروی

دیدك بغداد شهرینه كلیشدم — بیجه مقصود و مراد ایلیشدم

شیخ عبد القادره وارمیشدم — مه جمالی نوریی كورمیشدم

دستبوس ایدوب مبارك دستنی — زایرا ولمیشیدم اول حق دوستنی

خذ متمده قایمكرنا كهان — غالب اولدی سینده بلغم همان

قاغرب توكرمه انی ای نكان — بی اده بلك ایلدم بی اختیار

صكره اولكستا خلقدن كوچیا — ایلدم اول شخدن من بعد یا

نفسمه دیدم ایا كستاخ خر — بویلمی اولور ادب ای بی بصر

دیدی برادر خی چو عرش عظیم — لیک او لکیدن ادنی اولدخیم

بر منادی عرش التدن ندا — ایلدی جانم اکا اولسون فدا

اولیاتا اولدهب قائمون — زیره ابرار فی صلوة دائمون

بن دیدم چون عالمه اتکل ندا — اول مؤذن امر می اتدی ادا

بر درخی چون دیدی عرش علا — اندن ادنی رک ولی ای بوالوفا

بر منادی عرش التدن اودم — خوش ندا ایدی ایشت کرچك یرم

تاکه قایم اولدر مستغفرون — وقت اسحاریده اولار تائبون

بن دیدم کم یا مؤذن قل ندا — نائمونه ایلکل صوت وصدا

زیره یکدر نوم غفلتدن صلات — که صلات اهلینه حق ایلر صلات

اول ندا لر کامر قلدم بوکچه — بو ایدی سری انك بل ای خوجه

هر بریسی بر اشارتدی انوك — کا هلینه لایق بشارتدی انوك

کیمسی اخیار چون احرار چون — کیمسی ابرار چون اسرار چون

کیمسی مستغفر اسحار چون — تا ضیا بخش اولدرانها چون

اوّل ثلث اخیریدی ویله — اول مؤذن اتدوکی صوتن جلی

اولدی چون هنگام اغاز سحر — شیخ محی الدین دمساز سحر

دیدی اولدم یا مؤذن قل ندا — ذوق شوق ایله چقسون اولی صدا

اول منادی چاغرب پاک بلند — ایلدی چقدی طوطی وش بیدی قند

کچدی بر ساعت بوحال اوستنه — چون اول مؤذنینه دیدی اولدوقنون

ای منا قم تعال نادی السحور — بوله تاکم نایمون دلده سرور

خوش ندا اتدی مؤذن چاغرب — مغفرت اهلینه حقدن قیلب

چون صباح اولدی صلاتی قلدیلر — ورد و تسبیح و سبانی اتدیلر

اتدی اصحابک خواصی خوش سؤال — شیخدن سیر ندایه نه مثال

دیدی عرش اعظم عالی جناب — اتدی اصحابه خطاب مستطاب

ویردی اصحابه جواب مستطاب — دیدی هیبتله ذی شئ عجاب

تاکه اخیار مقرب دایمون — اول للر نصف اللیله قایمون

بن مؤذنینه دیدم اتدی ندا — اول سبیدن نیم شبده خوش صدا

او بدیلر دستوری اجدادلر ایدر — لطفله اکرام فضال ایدیلر

دیدلر یا شیخ محی الدین قمو — بو ایدی سر لقب بل ای عمو

بوندن اقدم باکه یا شیخ محی دین — دیمه شیخ کسه ای اهل یقین

ذی ولایت حق اکا امش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه استاد یدک
اصفیا سرینه صداد یدک

راویان دل روایت ایدیلر — حاکیان جان حکایت ایدیلر

شیخ عبد القادر اول کنادر — مخزن اسرار حق وصاف سر

شهر صومک اول زمانه اول کونی — جمعه ایدی اولدی اول کونک دونی

شهر رمضانده دیدی اول کجه — نصف لیل اولدوغی حینه اول حوض

سدره ایچنده فی لیل الهدل — که مؤذنه صلایت چون بلال

چیقی مناره اوزره ای عالی صدا — اهل قریه ایلکل بر خوش ندا

امر بی طوتدی چقوب اتدی ندا — سمع ابدره ایشدی خوش صدا

گلشنا یا حسنی اولدی جانفزا — وردی لحمر کبی جانه دلربا

چونکه اول عیسی نفس ایتدی دوا — جنتریولدی درده شهد شفا

دیدی بلدکمی بنی ای شیخ دین — بن دیدم یوق ای رفیق مؤمنین

دیدی بن دیدن ایا عبد قدیر — سیر احوالمدن اول جاندن خبیر

بن هلاک اولماغه کلمشدم همان — که ایلدی احیا بنی ای خضر جان

قربتک اب حیاة جاودان — وصلتک جانه حیاة جانی

ای حیاتم چونکه بن سنی — ایلدی احیاء سرمد حق بنی

مرد محیی الدین سن سن ای ولی — اهل دین اولور بکا عین بکا

شیخ عبد القادر ایدر وعده — قدس الله تعالی سره

قودم انی جامعه اولدم روان — کلدی بر کمسه دخی اولدم همان

اولمه نعلین فودی اول زمان — ایغومه کیدم اولدم شادمان

دیدی اول کمسه بکا یا سیدی — شیخ محی الدین افندی حیدی

چونکه قضا ایدم نماز ایدم نیاز — جمع اولدی عام وخاص واهل راز

بر زمانده عیسی وش سیاحتم — بحر دیده نوح وش مدت حدم

چون بسی احتده رنج اتدم — شهر بخدار ایچره روز اذینه

هجرتک تاریخی هم ای احمدی — اول زمانه بش یوزده خی اوده

یالنی ایق کلمشیدم شهره بن — صبر ایتمشدم بلای دهره بن

اوغرده مبتلا شخصه ناگهان — لوبی تغییر اولمش اول شخصک جانه

اول مرعفرنک وهم غایت ضعیف — حد لاغر جسمی اولمش کی خیف

باکه تعظیملة ویردی اول سلام — همدخی کریله ذکر اتدی نام

اول مریضه ایلدم رد سلام — لطفله بعد السلام اتدی کلام

دیدیکم یا عبد قادر یا طبیب — یا شفا بخش اولیا کاداخی قریب

چون بقینه واردم دیدی لطف ایت — بو مرض در دینی جامده کتور

بعده جسمی لطیف اولدی انک — قلبی اول دردده خفیف اولدی انک

ثقلت رحمت کیدوب خفت بولدی — کربت محنت کیدوب راحت کلدی

هیأتی وصورتی بولدی صفا — قالب وشکلی انک هم اصطفا

چون سفر دن ایدیلر بلده رجوع — شهر بغداده کلوب اصل و فروع

کلدی اول تاجی محمد شیخه تا — ویره بویوری خبر اول بی ریا

شیخ طوتدی داخی امدین مقالت — تا جری نور خلیل جل جلاله

دیدی یا تاجی محمد ساکت اول — تا که حضرته اولا بس سن قبول

ذاکر اولمه بر احد قاتنده هیچ — کا ولده او تا دم صمد قاتنده هیچ

بن دیری اولدم لکن عازم اول — خدمتومه هر زمانله لازم اول

ذی ولایت حق اکا امش بسبب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک
اصفیا سرینه صدقنا دیدک

راویاه دین روایت ایدیلر — حاکیان حق حکایت ایدیلر

شیخ عبد القادره شیخان دین — دیدیلر ای قطب پیرلر یقین

سا که محی الدین دنلما که سبب — نه اولدی دیکلیه اول سر لقب

ویردی بو نکته جواب اول نور پاک — زبده انسان و هم جان و ملک

نه دخولی اتدی اکا ونه خروج
سیر ایدردم بن سماوات بروج

شیخ عبد القادره بندن سلام
ایلیوب دیدی که ذکر تقریر کلام

عبد رحمان بن سلام ایدب سزه
واقف اولسون سر تسلسل رمزه

قیل ولمشدر که اولوب مستقیم
باب قدرت در کاتله مقیم

شیخ عبد القادری هیچ کورمدم
اول قیوده قیل اولدی باش قیودم

انده نه داخل نه خارجدی اویله
بیت قدرتده او شیخ اولسون غیبه

بر جماعت قلقوبره اصحابدن
کندیلر بغداده اول احبابدن

چونکه بونلر یوله اولدیلر روان
شیخ عبد القادر اول اسرار دان

شهر بغداد ایچره معلوم ایلدی
بیت غیبی جمله مفهوم ایلدی

شیخ عبد القادر اول شاه غیور
غیرت ایدب کشف اتدی اونور

دیدی اصحابینه اول دقده همان
بو زمان طفسونجه اولدی دولان

شهر طفسونجده پیر خاص و عام
عبد رحمان نام شیخ بامرام

بر جماعت بیره ارسال ایلدی
نفسنی خلق اوندره احضار ایلدی

شیخ شهرینه دن بویانی — خوش اشتدی قینه اونی

جبه شهرندی انك دختری — مولدی و مسکنی و مأمنی

دیدیکم یا فاطمه خرقه کتوده — ارقمه کیدنجه ایشم یتوده

جبه دن ایشتدی شیخك دختری — خوش کرامت اندی اول حق سوزی

خرقه سینی والدینك دخترك — یولده واصل ایلدی اول مهترك

شیخ علیه اندی شیخندن سؤال — شیخ ناصح عبد الرحمانه اهل حال

دیدی شیخك کمدی دیا علی — عبد الرحمانه دیدیکم یا ولی

شیخ عبد القادر الکیلانی — اولیای کملك سلطانیدر

عبد قادر صاحب قدر تدر — شاه خلعت حاجب رحمتدر

عبد رحمان شیخ علیه دیدیکم — شیخ عبد القادرك ای مؤمنم

ادیه ایشمزدن الادر زمین — فرق ایل ولدك بل بویی سن یا امین

بابه قدرت در کاتنده مقیم — اولمشم حاجب مثالی مستقیم

شیخ عبد القادری اول قابوده — کورمدم هرکز اویوجه طابوده

دیدی یارانینه بیلك بیگمان — اولیاء کمل اجره بن همان

قشلدان اسنده شول طرنه مثال — بویننی اوزنده قمودن ذوالجلال

طوردی مجلسده همان بزم رحمان — هیبتیله اتدی اول شیخه مقال

شیخ علی بن احمد الجتی بنام — حال فاخر صاحبی پیر همام

خرقه یی چیقردی صوینلدی اودم — شول کون شیخ تك اومر محتشم

جبه شهرزندی یعنی اول امام — اهل حق اکه جماعت والسلام

دیدی شیخه کل کوردش طوتمرسك — بیمیله سندخی یوردسك

عبد الرحمن کرسی ده اتدی سکوت — شیخ علیه دوندی دیدی خوش بغوث

عبد الرحمان اتدی اصحابه خطاب — شیخ علیدر دیدی کی عالی جناب

حق عنایا بیله طولمش سرتسر — برقلی خالی دکل بر سر بسر

عبد الرحمن شیخ واعظ امر ایدوب — جمله اصحابینه مدحش ایلیوب

شیخ علینك خرقه سینی کیدرك — خوش تواضع احوالنی کورك

شیخ علی دیدی چقردغی بن — کیمسه بلکل یا شیخ رسمه

بو قدر حقدن دلکلر ایلدم سنوکیچون چوق اسکلر ایلدم

تا طوشکده اولجق قتلی سکا دشد کسنلر دی تمامت اولخدا

کیدجك مالوکی نسیانه بدل حق تعالا ایلدی عز وجل

اولمشم بن کان لله اذ دله جانه اولدی سر کان الله له

ذی ولایت حق اکا قلمش ضیب ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه استاد یدك

اصفیا سرینه صدقا یدك

راوی کامل روایت ایلدی حاکی فاضل حکایت ایلدی

وارمدی بر شیخ دین صاحب نظر عبد رحمن نامنه دمعتبر

شهر طفسونی اکا منزل ایدی طالبینی حضرته موصل ایدی

کرسی وعظه چقدی برکون اول تاکه کمراه اولنلر کشره یول

کرم اولوب خیلی مباهات ایلدی شطح ایدیب اظهار طامات ایلدی

کندوی مدح ایلدی اول مرد حق افتخار ایدیب ودم پردد حق

استدی حقدن دعا ایلر قلدی اول — حضرته حمد و ثنا ایلر قلدی اول

قتل و غارت ساکه هب تقدیردی — صانمه انی سرسری تدبیردی

اول یدی کره خدادن دیلدی — اونقلوغوکی اخسو ایلدی

غارت دینداری نسیان ایلدی — ستر حقه خلقی حیران ایلدی

شیخ عبد القادر تاجر غریب — کلدی بولشدی هماندم اول لبیب

شیخه تاجر یمدین احوالنی — تاجره شیخ سیلدی اقوالنی

دیدی ای تاجر حسن بالکل یقین — سری کشف ایدم سکا طوی غل یقین

شیخ حماد کشف اسرار ایلدی — ستر حقی ساکه اظهار ایلدی

دیدی عبد القادر اللهدن سنی — اون یدی کره دلك ایدی غنی

عزته مقبول حقیقجون سنی — سئول قدر ایدی دلك بل ای سنی

اون یدی کینه اول یدی کینه اون یدی — یتمشه حقیقجه حقدن دیلدی

بنده عبد القادر اللهدر علیم — شیخ حمادی انی بلدی ای کریم

صادقم قولمده صدیقی قولم — اهل حق ایچنده خقیقی قولم

راجع اولدی چون که بغداد ایلنه — سالمًا هم غانمًا اقلیمنه
حقه حمد ایله ثنالر ایلدی — آل یوزه سورب دعالر ایلدی
چونکه ایتدی شهر بغداده دخول — فکر قلدی کندو نفسنده هم اول
شیخ حماده وارم کرا ابتدا — پیر رتبا بیندرد کی منتها
دیدوکی اولما دی انک لاجرم — قولی طغری کلمدی شیخک بوردم
شیخ عبد القادره کرا اولدوم — خاک پایینه انک یوز لرسوردم
راست کلدی قولی اول صادق قولک — حضرته معشوق وهم عاشق قولک
نوجوانلرد پیر معنی رازداه — اول فتوت ملکنه سلطان جاه
بو ترددایچره حیران اولدیلر — بن مبشر حقه شکرانه اولدی اول
شیخ حماد اکه کوسترمدی لقا — دیدی ای تاجر حسن وارابتدا
شیخ عبد القادره اولدی حبیب — درته بیدرمانه هم اول اولدی طبیب
اول اولدوه حضرته محبوبدر — طالب حق اول حقه مطلوبدر
حق تعالی یه مناجات ایلدی — جان ودلدن عرض حاجات ایلدی

غالب اولوب اکه شیطان ای فتی — وارمدی خانه کوده بوسیر قدری

چون وفاقه کردی غالب اولدی — یاتدی اویدی تا جر اولدی کامیاب

کوردی دشمن کاروانیله کیدر — کوزکه تقدیر ایشتی اکه ندر

کاروانی هب حرامیلر الور — تاجر اول کاره بقوب حیران اولور

اول عرب رهزنلری ایلوب قتال — کاروانیلر بولوب غایت ملال

قتل یدک لر بولری هب سرتسر — غارت ایدوب مالرینی سربسر

اول حرامیلر بری بق بوسره — حربه بیله ضرب اتدی تاجره

اوردی اول بویینه کی ضرب شدید — ایلدی تاثیر اکا ضرب جدید

اول املهاویخودن اویندی اول — هم فزع نابینه غایت یاندی اول

اجسندی چاکدی بویینه الی — دم بولا شوب الدی اولدم غم دلی

چون بولشدی دسته قان اول زمان — مالینی ذکر ایلدی اولدم همان

اول خلاده قودغی یاد ایلدی — وارمدی بولدی قلبنی بشاد ایلدی

اول مسافر بغداده اتدی سفر — شهر بغداده بولوب حقدن ظفر

بلکه بیعکده ایده سن سوردسن — اولسن هم ساجد و مسجود سن
کر اولورسك عابد و معبود حق — بالسعاده اولسن مسعود حق
شیخ عبد القادرك قولی تمام — سامع اولدی تاجی اولور شاد و کام
ایدی اولکون کاروانیله سفر — اول سفردن ایمیوب خوشدود خذر
صحتیله وارد دلر شامه قمو — دکله حقك حکمتینی ای عمو
تاجی اول دمده بولیب غایت سرور — بیع قیلدی هب قماشن بی قصور
اوج یوز التون اتی ایدی اول حزر — تاجر حلب شهریه کندی صاغ اسن
چون یدی یوز التونی اولدی هزار — قویمیه یتدی یکه دی کامکار
اولدی غایتله فرحناك اول سنی — حمد ایدی نعمته عبد الغنی
وارد چون تاجر حلب شهریه صاغ — شاد اولدی بولدی عالمده فراغ
وارد بر کون اول قضا یله کرم — کیم سقاهم ربهم اول معتبر
که قضاء حاجت اینا یجون — اول خدیه کردی چون افشا یجون
قودی بر پنهانه یره دینارنی — چقدی کندی او ندیب هب وارنی

دیدی ای تاجر حسن بل بیکمز — سیر تقدیری سکا اتدم عیان

کربویل ایچره ایدا سن سفر — مالکه هم باشکه واردن خطر

قتل ایدر لرسنی قطاع الطریق — بو سفره قیل حذر سن ای رفیق

یولک اوزره زنا اهل شر — مالکی یغما ایدر لر سرسری

شیخ حمادك قتنده اول همین — چقدی کتدی اولدی غایتده غمین

کیدریکن یولده اول تاجر حزین — شیخ عبد القادر اولیه یعنی

قدرت حق سرینی وصف ایلدی — تاجرك سرینه اودم کشف ایلدی

شیخ حمادك مقالین ترك ایدب — قولمك صدقین کوکلده برك ایلدب

وار سفر قیل سالمه سالم اولی تمام — وار تجارت ایله غانم اولی تمام

دیدی پیغامبر صحابه سافروا — بالسلامه کی تصحوا تغنموا

کاروانیله یوری عزم دمشق — ایلیوب بنم ایله در دزدم دمشق

بن ضمانه باشکه نه مالکه — هیچ ضرر ایرشمسون هم مالکه

صاغ اسن اول سودك ایتماسون زیان — سیر حقدر کم سکا قلدم عیان

راوی بیموده روایت ایلدی — حاکی موزون حکایت ایلدی

وارد بغداد شهرنده بر اوا — مرد فاخر تاجر بی معتبر

حسنی احسن دی انک نامی حسن — محسن احسانیدی خلقی حسن

اهل حقه معتقد دیندار ایدی — اهل ایمان طالب دیدار ایدی

شیخ حمادیدی اولدم شیخ نام — شهر بغداد ایچره پیر خاص و عام

شیخ عبد القادر اول وقتده مکرم — نوجوانیدی ولی صاحب نظر

شامه عزاتیدی اوتاجر اول زمان — شیخ حماده کلوب اولدم مهربان

دیدی عزم شام قلدی ای بنی — تا که اتی ایلیم اولم غنی

بیدی یوز دینار لک الدم قماش — خوش تجارت فکریه اولدم طتاش

کاروانیله کیدم بن تا دمشق — مشورت ایدم سکا ای اهل عشق

دیدی پیغمبر کیات ای ممتحن — مشورت کا لمستشار مؤتمن

شیخ حماد اتیدی حقانی فکر — حق ذکر اتیدی وحق انی ذکر

مطلع اولدی قدر اسرارینه — مطلع اولدی حسن حق انوارینه

اهل حقدر اول حقیقته تمام — عرش و فرش نوایه شمس هام

بدر روشن عالمه ایلر طلوع — حقه در وقت غروب ایلر رجوع

ایجی امریله نفس راضیه — مطمئنه اولدی چون اول مرضیه

راجع اولور نور حقه حق اینه — فرع اصله قاوشر هر اینه

چونکه وصلتده اجیله رؤیته — منظر حق اولور اصفی اینه

یعنی قلب پاك اولور منظور حق — بیت بیت بیتر له مسرور حق

دست قدرت مظهر الله اولور — قطب وحدت سیتر سیتر شاه اولور

حق کبی اولور بر کوه و مکان — حکمی جاری هم بامر کن فکان

عالمه ایلر تصرف بی کمان — اول سلیمانه مسخر انس و جان

ذی ولایت حق اکا ائتمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیمك

اصفیا سرینه صدقنا دیمك

الحکایه

چون خدایه دستمی رفع ایلرم — اول دعادن چوق بلا دفع ایلرم

اولکی مملوکم قمو ملك قدره — ایلرم حقده قدره هم کذر

چونکه اولدم واصل حد قدره — منظرم فتح اولدی ایتدم خوش نظر

ناظر حق اولکی دل صافی اینه — جانه مفتوح اولکی اولخوش زنه

چونکه مقبول اولدم ایتدی حق قبول — دوزنه ایچره همان ایتدم دخول

بالقدر ادلجت عن باب القدر — فتحت اسرار ابواب القدر

لعله نازعت اقدار الاله — للوری اظهرت اسرار الاله

حقیقتجوه حقیله اقدار حقی — بونه منازعوت اویه مطلقی

اولیا راحت قدرت اذاله — بیرجسته باز اندازش زراه

چونه رجل اوله منازع للقدر — اکه اولمتی موافق سر سر

قول تفسیره مناسب سیل اول — فعلی تقدیره موافق اشکل اول

حق رضاسینه رضاسی اویشر — حق قضاسینه قضاسی اویشر

کایدی حق ویایدی حق قولی حق — نوری حق سری حق وفعلی حق

ملکت بغداد دن عزم ایده لر — تاجم بلدانی ایچون کیده لر

سیر ایدا لر خواجه لر اعجام ایلین — هپ سفر چون بغلدیلر بلدین

بیله اول تاجر محمد بن علی — نیت اسفاره بغدادی بیلی

خواجه لر له اتدی اول چونکم سفر — ملکت بغداد دن اول معتبر

کتدی اون درت کون بولر له تاجر — اول بریه یان وسنده کیدرک

قوندیلر ایرواننک قاتنه — بقدی تاجر قدرتک ایاتنه

دیدی یوصحرا کا اشبهدر — بلکه انی بلمیس الله در

کوردی اول ابرواننک عینی بو — اول شجر داخی قتنده ای عمو

نهر قرینده اول افشانن دخی — کوردی حیرانه اولدی اول تاجر

اول شجرده کوردی مفتاحینی هم — اصلو طوردی بو داغنده بهم

صانه سن اولدی اوکون بو کون کا — بتدی بحر حیرته قالدی طکا

شبهه سی کتدی حد سز اولدی عیان — اولدی مجلس یرینی کا بللویان

قدر تینی شیخ عبد القادرک — بلدی تاجر قطب حق ظاهرک

اولیجی مصلی قلدی ایکی رکعت صلاة — ال اچوب اقتدی دعا بولدی صلات

چون نماز دن فارغ اولدی تاجرک — شیخ تاشندی چلکدی کثر طاهرک

شیخ رفع اتدی نقابین اول زمان — یا یکینی یا خود لبنه همان

کوردی مجلسده اون تاجر اوردم — بولدی اول پرده وجودن محترم

مدرسه اونود سری کورک — مجلسنده شیخ عبد القادرک

ابدست صو بیله اصلنمش یوغدی — هم تقاضا دن خلاص اولمش اودی

شیخ کرسیده کما کان وعظ ایدر — نازل اولمادی صان اول صاحب نظر

کمسه بوسری هیچ تاجر عیان — اتمدی اعیاد ده اتدی نهان

اردی تاجر مفاتیحی قمو — بولمدی کمنده هر کزای عمو

تاجر اولدمده اوزین حیران ایدر — سر حقی سر بسر سیران ایدر

بلدیکم اونتدی اول مفتاحدی — اول نجرده اصلی قالدی واردی

سر شیخه اولدی حیران فکر ایدر — قدرت حقی کو کلده ذکر ایدر

بعده چون کچدی بر مدت براه — کیر قلندی سفر چون کاروان

شیخ عبد القادر الجیلی ولی — نسل قطب انبیاء ابن علی

کرسیده اولدی رواج اولدی تاجی — اول محب اولیای طاهره

خلق بویندن باصه باصه کلدی خوش — تاجی خلق ایچره مضطر اولدی خوش

داعی اولسه اضطراره کلسه کشف سوء اولیه کدر بل شوشی

تاجلق اوستنده طوردی شیخ جان — تاجلنده دیلدی دلده امان

بوردی باشنه یکله سر تسد — تاجلق چادر کبی اول پرهنر

بردی وایتده دخی بودر صحیح — اوردی دلبنده یله ایی اولملیح

چونکه خلقده ایی محقی طوتدی شیخ — تاجره کورکم نه احسان ایتدی شیخ

کوردی تاجلق کندوی اولدم همان — دشت واسعه اقرا بروان

اندی اول صحرایه خوش تاجی نظر — نهر جاری ایچره هم بتمش شجر

که یکنده واردی اول تاجلق — بزچه مفتاحلر اولدی فاخلق

راحت اولوب تاجرا فشان ایلدی — الذی ابدست حمد سبحان ایلدی

چونکه اول ایر مقدده الذی اول — وضو ماء طاهر دن طهور اولدی هم

جد و جهد اندی بغایت تاجرک — هیچ نخرک قومدی اندہ یورک

کورمدیکم سوای اولورا ولکید — شیخه اولدی مستفیت ناظرک

اولدی چونکم مستفیت مستجیر — شیخ عبد القادر اولدی پیر جبیر

مطلع اولوب اولدم احوالنه — تاجرک رحم اندی غایت حالنه

شیر مردانند در عالم مدد — آن زمان کافغان مظلومان رسد

اندی کرسی پایه سندن برایق — اولمه منکر سر شیخه یخشی بق

ظاهر اولدی پیرنه برباشرلک — یولنه قربان اولیدی کاشرلک

اندی برایق رخنی اولدیر نور — ظاهر اولدی ایکی کتفه صدر نور

ایق ایق اندی شیخ کامران — ظاهر اولدی کرسیده متلی هما

صورتنده شیخ عبد القادرک — هیئتنده اولدی ولی باهرک

خوش تکلمه کما کان شیخ بک — مرد حق سرندن اولمه هان غبی

اولدی ظهور ایدنده شکل ای نیک نام — شیخ مثلیدی بصورت در کلام

اشبو سری کورمدی الا که هو — من یشاء الله اولن کوردی هم او

راویون ذلك روایت ایدیلر — حکایت ایدیلر
شهر بغداده ایکره برکون ای جوان — شیخ عبد القادر اول فخر جهان
مجلس وعظ ایدی اول علامه خوش — مدرسه ایچریدی اول هنگامه خوش
هجرك تاریخی اولدم فی العدد — بش یوز الی اوچ ایدی ای معتمد
حاضر اولدی وعظنه خاص و عوام — شیخه ایدیلر قموا کرام تمام
نصحه چقدی چونکه اول ناصح امام — اول جماعت بولدی رحمت مستدام
کرسیه چقدی چون اول شیخ فخیم — قلبی حق منظوری و عرش عظیم
معرفتدن ایدی انعام اول همام — روحنه اولسون انك یوزك سلام
حاضر اولدی درسنه مکثر — وعظه بن تاجر کسنه معتبر
بو المعالی اول محمد بن علی — شهر بغداد ندی اول عبد ولی
اوتوروب کرسی مجلس ایچره اول زمان — یوز کی ایدی تقاضا ناکهان
سئله غالب اولدی یوز کی بوسی — جانبه کاردی ایدی انك اغسی
قومدی انك مجالن کتمکه — چیقوبه تنها ده افتان ایمکله

ذرهمینه صاغنه ایتدی دعا — اولدی مبتلای دل ولی ذوالعطا

اول مقامك صاغیكی سودینه — هم دعا قلدی اوسودك سودینه

یعنی كیم قویون یكی اینك ده — یدلوا ولوبكره وارهرا ده

اول زماندن صكره اولارض — حاصلی اضعاف ویردی دائما

یعنی بیع اولدن زیاده ربح — ویردی اول مزرع خوش ایلدب

اولدی اضعاف ومضاعف درهمی — یاریه چون بنج اوردی درهمی

قونشدی كراته یوزمد نخل وبن — صدقه اولسیدی الیسی یارخن

صكره اولجلسیدی اكر اول مدینه — یوزكلوردی صایوده هرایله

همدخی ماشیلری قوینی یكی — اینكی جاموس بقرهم ایكی

هم ده اولدی صغیشی بی عدد — طوندی صحرا وطاغینی بی عدد

بنج ایدی چون دعا سیله مدد — اولدی اندن رزق ونعمت لایعد

ذی ولایت حق اكا ایلش نصیب — زی كرامت حق انی قیلش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك — اصفیا سرینه صدقنا دیدك

شیخ عبد القادر اول قطب همام
دستینه بر یتی لوب اتدی قیام

اول ایکی خرما دیبنه واردی هم
ایدست الما یجون اول پر هم

بیر یمك التنده اتدی خوش وضو
بیر یمك وارد ی التنه شاه علو

ایکی رکعت قلدی اول پرده نماز
با خشوع و با خضوع و پر نیاز

قالدی رب العزت حضرتنه اتدی دعا
حمد و منت برله هم شکر و ثنا

اول ایکی خرما نور عیش کن قتی
خوش بشردی کور بو سیر قدری

اول ایکی خرما اغاجی ای فتی
ویردی بیر ق تازه اولب کور حکمتی

بندی خوش تمر قاجی ای دده
کی کمالن بولدی هم بر هفته ده

بتدی چون خرما کمالن بولدی خوش
شیخ ده حسن و جمالن بولدی خوش

جمع اندی بچه خرمای خوب
شیخه ایرشدیلر اولب مرغوب

شیخ اندی اکل ایدوب بولدی فرح
شاد اولدیلر قموکندی نرح

شیخ اولدم اتدی خوش خیر دعا
اول ایکی نخله ایدب مدح و ثنا

دیدی اول داعی حضرت با صفا
بارك الله لك فی ارضكا

انده یزدان داخی بر مسکندر ... اهل ایمانه اوخوشماسندر

بشخ علی انده قضا یله مکر ... خسته اولدی اول ولی پرهنر

شیخ عبد القادر الجیلی ولی ... سر حق نور نبی نسل علی

شهر بغدادده چقوب اولدی رو ... من رعه یزدانه اول سلطان جان

شیخ علی بن هیتی اول محبوب حق ... تا عبادت ایده اول مرغوب حق

چونکه سنتدی عبادت خسته ... خوش عبادتدی عبادت رسته

شیخ عبد القادر اول سلطان دین ... چون فتاحه واردی اول صاحب یقین

شیخ علی بن هیتی کوردی اوشاه ... دونه دونه حالنی صوردی اول ماه

شیخ علی یله جمع اولدی بجای ... صان قوشدی اولکریله کوکده ای

واردی ایدر اول فتاحه اول ... واردی هم خشک یابس تخلیاه

اول ایکی خرما اغاجی ای اخی ... قوریالی دورت یلدی ای سخی

اول اغجلر اوزره اولمشدی همان ... هیچ خرما بتمز اولمشدی دان

کسمکه عزم ایتمشیدک تا علف ... اولدنا بر چوق ایدیدک بو تلف

اول مشایخ کائنده اولدی حاضرون — خادمه اولدی قموسی شافعون

خادمه چونکم شفاعت ایدیلر — هم حمایت هم عنایت ایدیلر

بنجه اولماسون اویخان فعلن — که اولیادر رحمة للعالمین

ساکت ایدیلر غضبده شیخ جون — شیخ راضی اولدی و بولدی سکون

قالقدی فی الحال خادم اولدی — صلح اسن کور همشی کیبی اولوب اولدی مؤمن

ذی کمال قدرت الله اولور — که ولی مظهر اولوب انی بولور

ذی ولایت حق اکا عمش یضیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك

اصفیا شانینه صدقنا دیدك

لاوبان دین روایت ایدیلر — حاکیان حق حکایت ایدیلر

شیخ علی بن هیتی سلطان رهی — شیخ عبد القادر کا اولدهمی

عزم ایدوب بغداد شهرینه مکر — تا قراحه واردی اولدی فخر البشر

اول قراحه ذی که بر من عذرون — که زراعت اهلینه مطعدرون

شیخ عبد القادره جمع اولدیلر — وارديلر یعنی زیارت قلدیلر
شهر بغداد ایچره بولدی سرور — ممدوحه شیخ تمامت کردیلر
صفه صحنینده قمری قاعدین — اولدیلر اول راکعین و ساجدین
زی جماعت رحمة للعالمین — رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
شیخ دیدیکم دوشنس خوش بساط — امر قلدیکم چکالیس خوش سماط
چون مهیا اتدیلر خوان نعم — اکله اتدیلر شروع اهل کرم
شیخ عبد القادر اول صاحب کرم — خادمه دیدی اوتور نوش ایت نعم
دیدی خادم صایمم بن یا امام — دیدی شیخ اکل ایت بولاسن اجر تمام
دیدی خادم صایمم ای آفتاب — دیدی بی تا بوله سن هفته ثواب
دیدی خادم صایمم ای شیخ شهر — دیدی بی بولغل ثواب صوم دهر
دیدی خادم صایمم تکرارا کا — شیخ عبد القادر اول نور خدا
کی غضبله خادمه اتدی نظر — دوشدی اولدم خادم اولدی صاحب کرم
کوده سی شیدی ارکلندی اوم — اقدی اندن قطره قطره قیح دمه

هیبتیله شیخده اتدی نظر — شیخلره دوشدی مهابت سر بسر
خادمه دوندی نظر اتدی همان — دوشدی خادم اولدی بیرک حقه جان
دوندی ابریقه نظر اتدی وخان — دوندی ابریق قبله دن یاکه همان
ذی تصرف شاه قدرت ذی ولی — نسل احمد اصل اولاد علی
شیخ عبد القادر الجیلانیدن — اتقیا و اصفیا خاقانیدن
ذی ولایت حق اکا قلمش یقین — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک
اصفیا سرینه صدقنا دیدک

راویاه شیخده مرویدر — حاکیانی بیندن محکیدر
هجرتک تاریخی اول جینده تمام — بش یوزیله فرق الیتی سال تمام
شیخ بقا ابن بطوشاه هدا — شیخ علی بن هیتی سلطان ولا
شیخ ابو سعد سعادت قیلوی — شهریار اخوی و اولوی
شیخ حقور ماجد الکردی کریم — عاشق الله رحمن رحیم

الده طوتمشدی کتاب مستطاب — فصل و بابیدی انك فصل الخطاب

ناظر اولمشدی کا منظور حق — خوش نظر ایدردی اولی مسرور حق

خادمی قرشوسنه طور میشدی — جذبه متینه جمله یوزاو ویرمشدی

ابدست ابریقنی شیخك مکرم — قبله دوندرمشدی معتبره

غفلت ایتمشدی مکر خادم اولم — قبله ایده موجه محترم

پیرلرك انی موجه کورمیوب — طعن ایدیلر کوکلده طور میوب

شیخلر ابریقی چونکم کوردیلر — پیر پیرینه بولر کوزاوردیلر

مخفی ایدیلر نظر کا لمنکرین — شیخه اول ابریقچون اولی حاسدین

خادمك تفریطنه خشمناکدم — اولدیلر منکر مثال اهل همم

تربیتده خادمه شیخ زمان — یعنی تقصیر ایلمش قطب جهان

سوء ادب خادمه طعن ایدیلر — شیخه منکر اولمغه یوز طوتدیلر

شیخ عبد القادره معلوم اولدی — شیخلر انکاری هپ مفهوم اولدی

قودی دستندن کتابینی یره — کلدی غیرت اولی غیور باهره

نور قرآن طولدی ظلمت کتدی هب — بیر وصلت کلدی فرقت کتدی هب

مرشد کامل چوق ارشاد ایلدی — بن مریدین بندن آزاد ایلدی

شیخ کامل اولله اخر بنده هم — حق قتنده خلق قتنده محترم

زی ولایت حق اکا امش نصیب — زی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امتادیدک

اصفیا یرینه صدقتادیدک

راویاه صدقده منقولدر — حایکاه عشقده مسئولدر

شیخ عبد القادر الجیلی جلیل — اولیایه حقجه نعم الخلیل

شهر بغداد ایچره بولدی شهرتی — طوتدی آفاقی چونام ستوکنی

شیخ عبد القادری اول شیخلر — تا دیارت ایده مقبول شیخلر

مدرسه شیخ کلوب طوردیلر — ایچرویه اذنه الوبن کردیلر

شیخه تعظیمیله ویردیلر سلام — الذی انذرک سلامنی اولهام

اونورهدی صدره اول صدر حق — صفه صحتنده منور بدر حق

تا یبا اولدی کم بو کاره بعد ازین — دلده اولمایه دله کلمز همین (صفین)

بن دیدم یا سید شیخ نعم — بنکرکم بولدك وجود کدن نم

بن حضورکده حضوره ایرمشم — هم سرودکده سروره ایرمشم

شیخ دیدکه یا منصور قم — یتر ترادة ایا مسرود قم

نهضت ایدب شیخ فرخنده همان — بنده خانه سوینه اولدم روان

فلسفه علمین اوندم سر بسر — هپ مسایل منسی اولدی سر بسر

اکمه کم دوحاینان احکامنی — همدخی فلسفیات احکامنی

باطمندن شیخ نسخ ایتدی قمو — کورمدم کویاکه هرکز ای عمو

یتر ما ننسخ منها او ننسها — نسخ ونسیان ویردی قلبومه شرها

لفظ ومعناسینی هپ نسخ ایلدی — جمله محو ایتدی دهم مسخ ایلدی

فلسفه جایی فضایل طولدی هپ — مغلطه داری حمایل طولدی هپ

یعنی خط فلسفه تبدیل اولدی — فضل اسرار کلام حق طولدی

حمد لله بنده اولدم اهل فضل — عالم اولدم جاهلیکن کنذی جهل

صفحه صفحه دوندرب اولدا قفنی — بربرندن دندرب وارا قفنی

سرتسرانی دبندردی اوپیس — بیرآسرلدن اولن شاه جنیس

دیدیکم یابو المظفر بوکتاب — فلسفه علمی دکل خوش فتح باب

کایلر اول قرآن فضایلی بیان — بیرفرقانی عجب اغمش عیان

بونی تالیف ایلمش ابن ضریس — قیمتی بلمز انک جاهل خسیس

حسن خطیله قمو مکتوبدهم — طالب قرآنه اول مطلوبدهم

شیخ عبد القادر ک دستی اوپیب — خاک پایینه انک بوذکر سورب

عذر کوتدم کریم ناسه بن — خوش مطیع اولدم فخیم ناسه بن

اول کتابی صونی ویردی دستمه — مغز نغز دیدی سراسر پوستمه

کوردم انی دیدوکی کبی همان — ایلر اول قرآن فضایلی بیان

کانی تصنیف ایلمش ابن ضریس — اولدم انک معنیسیله خوش انیس

اول کرامانه عجب حیرتده یم — هیبت شیخدن عجب دهشتده یم

دیدی یا منصور ناصر حقدر — ظاهر و باطنده ناظر حقدر

اول کتابدہ چوق مسائل اخذ ایدہ — خاطرمدہ نیچہ احکام طوتوب

کوکلی بند ایتمیدی اول کتاب — بند ویردی کرچہ اول لب لباب

قسم ایدہ کوکلمہ کار ایتمدی — عقل وجانہ نصحی یار ایتمدی

شیخ حصور نہ بو نیت اوزرہ من — استدم قلقم کیدم ای یار من

شیخ عبد القادر اول کتاب سر — شیخ محیی الدین شد وصاف سر

کی تجت ایلیوب بو حالمہ — ناظر اولدی سر تسر احوالمہ

قادر اولمادم کہ نہضت ایلیم — دہشت الدی عقلمی یا سلیم

قید و بند یلہ مقید اتدیلر — کویا انہ بنی یا طوتدیلر

ذوندی اول سلطان دل اتدی خطاب — ہیبتیلہ خوش خطاب مستطاب

دیدکم اجعل کتابو کی بودم — ناظر اول مسطور نہ ای غفلی کم

چونکہ اجدم اول کتابی ای ملیح — کوردم انی خوش بیاض اولمش صحیح

کویا ہیچ حرف مکتوب اولمش — یا معانیسیلہ مطلوب اولمش

شیخ عبد القادر اولدم انی — الدی دستینہ او سلطانہ سنی

شیخ جمع اولما مشیدی برزمان — بن گدایلە او سلطان جهان

کور ممشدی هم کتابو مدخی — صور ممشدی انی هر کن اول شیخی

کاشف اسرار شیخ زاردان — دیدکه غافل اولمه منصوره همان

غفلت ایدوب اول کتابه بقمغل — صوکبی هر تهر اچینه اقمغل

اول خانه بندن طوروب غسل ایله کل — اول دنسدن قلبکی غسل ایله کل

قول شیخی ایشیدوب خوف ایلدم — کعبهٔ حسنین انک طوف ایلدم

بن دیدم لطفیله اول حوده وستنه — امرک ای جانم بنم باشم وستنه

عازم اولمغه دله اولدم نجدن — نیت ایدوب اول نفسده بن همین

شیخ حضورنده طوروب خانیه — واردم اول حینده همان کاشانیه

اول کتابی طرح ایدوب کوتمیم — هم انک اهلیله بن اوتمیم

لیک غسل ایمکه اقدام ایتمدم — بیر می کمسیه اعلام ایتمدم

زیره غایتده سوردم بو امره — ویرمشیدلر اکا جانیله تنی

کی تعلق ایتمشیدم بن انکا — ذهن طبعی طوتمشیدی اول هوا

نی ولایت حق اکا امتی بضیف نی کرامت حق انی قلمش جیب

اولیا حالینه امتادیدک

اصفیا سرینه صدقتادیدک

راوی اعظم روایت ایلدی حاکی افخم حکایت ایلدی

شیخ منصور بن مبارک واسط بو المظفر واحدی و واسطی

شیخ واعظ نامله معروفدی واصف حق عللله موصوفدی

شیخ منصور دیرکه بندم نوجوان طالب علمیدم اندر عنفوان

شیخ عبد القادرک ماواسنه داخل اولدم اول شهرک سکناسنه

چونکه کردم ایچرو شیخ زمان بر جماعتله اوتمش بر مکان

اول مکینیله شرف بولمش مکان اول معینیله معین وهم معان

مجلسنده خوش اوتردم دوددست بر کتابم وارد ی اولدم بدست

زینه علم فلسفه ایدب بیان اول کتاب روحانیان دیرلر عیان

اول کتابی چوق دیدی بیس الرفیق شیخ عبد القادر اول پیر شفیق

کودکم اول دراج غایتده یمن — احمد الله لیت العالمین

شیخ محیی الدین عبد القادرم — دیدی باکه اول عزیز طاهرم

اوش قتکده خاطرك اول مشتها — حکمت حقدر بو سره منتها

نزع ایدی خاطر کدر اول خدا — بلکه دراج اشتهاسن زی هدا

من بعد دراجه میلک اولمیه — لحمنه هم اشتها هیچ قالمیه

بر نفس قلمایه نفسك ارزو — نزع ایدی شهوتن اولمی هو

شیخ مکارم دیر چو شیخ ایتدی نفس — مشتهی اولمادی نفسم ایتی پس

اشتها کتدی او وقتده حکمه پس — ارزو اتمادی نفسم بر نفس

بلکه شیله اولدی مبغوضم بنم — ایتدی استکراه ایتی جان و تنم

کر کاب اولوب قتمه کلدی — مشتها و خوش مهیا اولدی

قوه سینه استطاعت قالمدی — بو غدین هیچ کرامت اولمدی

قانده قالدی اشتها اتمك ایچی — تاشو حکمده ایدی اول سلطانی

من احب الناس دم اول اکا — ابغض الخلق اولدم اخیزی ولا

یکدی بر دراج طاین سرایدی — نفسم اولدم اشتهاء طیرایدی
یکدی چون حق هواده سرعة — مشتهی اولدی بغایت جان و تن
لحم دراج اولسه چور لمش دیو — حاضر اولسه اوکه بشمش دیو
اول نفسده نفس تقاضا ایلدی — مضطرب اندی عدد لا ایلدی
بیلور اولدم حالم الله علیم — نفس ویردی جانه کی درد الیم
اشتها سندة قالدی قالمدی — بر نفس هیچ اختیاری قالمدی
بن بو حالده اولمشیدم مرتقب — قلبه کلمشدی زیاده اضطراب
شیخ عبد القادر الجیلی همین — کاشف اسرار حق صاحب یقین
باکه اندی لطفله بر خوش نظر — خوش تبسم ایلیوب اولدی بشیر
شیخ محی الدین سلطان بصره — یوقدر حق هوایه اندی نظر
دشدی اغنه فی الحال همان — مدرسه ارضینه کوکدن اول زمان
کلدی قاتوقمه اودراج ضعیف — کورنه احسانه اندی اول شیخ لطیف
دستمه الدم انی اکامله — خاطرم خوش اولدی اول انعامله

خوش تواضعله اوتوردی فاتحه مصحف حسنه کی ایاتنه

بغدادی شیخه اولدی حیران پادشاه دیدی تحسینیله ذی نور اله

چون تواضع ایتدی شیخه شاه دین ایتی رفع ایتدی خدا نعم المعین

خوش زیارت ایتدی شیخی اول زمان حمد ایدوب اولدی سرایینه روان

ذی ولایت حق اکا ایمش سبب ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک
اصفیا سرینه صدقنا دیدک

راوی اعلم روایت ایلدی حاکی اکرم حکایت ایلدی

بودر راویلوک کی صادقی شیخ عبد القادرک کی عاشقی

شیخ مکارم نام اول پیر جلیل شیخ محی الدینه دلدار و خلیل

دیدی بن کون شیخ عبد القادره وارمشیدم اول امیر طاهره

شهر بغداده ایجره اول عالی درج مدرسه ایچریلی ایچره باب الادرج

مدرسه ایچره اوتوردم قاعده عاشق اولدم حسنک ایاتنه

اورمدده هم یوردی حیوان همان — کورنه انسانیت اتدی اول زمان
معتقد اول اولیایه سر بسر — اده میسک اولمه حیوانده بتر
چونکه کوره یلو بویری خارق عاده — دیدیلر ذی قطبنی صاحب مقام
غلغلیله خلق اتدیلر غلو — دیدیلر اکه بلی یار و عدو
نعره اورب اتدیلر صوت هدد — دیدیلر شیخه فدا جاندن قدا
شیخ بو حالاتی کوردی اول زمان — جامعه طاعت ایچون اولدی روان
چونکه سلطان زمانه وارديلر — اول عوانلر بایینه یوندسوردیلر
شاهه ویردیلر خبر احوالی هپ — سیلدیلر سر تسر اقوالی هپ
شاه ایشتدی اولدیکریان جومنه — مایل اولوب قایل اولدی غومنه
خایف اولدی شیخدن غایتده شاه — دوشدی قلبینه انک خوف الله
توبه اتدی اول امیر کامکار — هر کبایردن بکلی شهریار
من بعد امدی هیچ جوم کبیر — ایلدی شه خیر و اسانی کثیر
کلدی اولدم شیخ عبد القادره — پادشاه شهر شیخ فاخره

دمبدم گردون وشی کودانه ایدر — نی یکی نالان ویرا افغان ایدر ویب

اول وجع بونده ری صان اتدی هلاک — اب جاندن الیویب مانند خاک

قالدیلر حیرتده اول اهل جرم — ظلمی ایدب بولدیلر بولکز عزم

چونکه وجع اندن دمی قلدی بیقرار — اکلدیلر شیخه بونلر زار زار

جانه کار اتدی بونده درد الم — اتدی لر عصیاندن توبه هیچ ندم

توبه اظهار اتدیلر شیخه کلوب — اتبها لیله کوکلده یلوب

دست بوس اتدیلر اولب پا یمال — شیخ عبد القادر اول نور جلال

دستکیر اولدی بولارک عاقبت — کتدی رحمت بولدیلر خوش عاقبت

بنلر اولدی چون المدد زاهب — شیخ الیدن اتدی استغفار هب

چونکه بولکز قلدیلر توبه نصوح — درد وغم دفع اولدی بولدیلر فتوح

شیخ رحمت اتدی قلدی رحمتی — بولدیلر رحمتده اولدم صحبتی

بوی خله دوندی هم بوی خمر — خلعته حیران اولوب زید وعمر

اجدیلر اول قابلرک اعزی قمو — سرکه اولمش کوردیلر جمله سجو

خمری خله ایلدی تبدیل شیخ ایلدی تعطیلی خوش تحصیل شیخ

بوی خمری اولدی چونکم بوی خل مشکلی اول منکرونک اولدی حل

ادمه کار ایتمدی قول حقیق اتدی حیوانه اثر قول صدیق

آدم اوغل اولنه زی عار اولا اوله حیوانده بتر بد کار اولا

حق انو چونه دیدی کالانعامدر صائمه انی لایق انعامدر

بلکه حیوانده دیدی اکه اضل حضرت معبود حق عز و جل

چونه عوانلدامر شیخی طوتمدی باطلی قویب حقه چون کتمدی

همدخی ایختدیلر حیوانلری کورنه حاله کردی اول انسانلری

طوتدی بونلری قولنج درد اودم اول عوانلر چکدیلر درد و الم

تا شو حدده طوتدی انلری قلنج ینلدلر حلمه یره اولوب خلقه کوج

ایکی قات اولوب المده طوب اولب کاه یاتوب یو والنوب کاهی طوب

بونلری درد قولنج چونه کبی مضطرب ایدب شونک کردان کبی

صاغه صوله دوندرب چیرانه ایدب دلدیه بریان کوزین کریان ایدب

جامعه جمعه نمازین قلمغه — حقه نار پله نیازین قلمغه

جامعه چون اولدیلر جمله روان — یولده کوردیلر بولرینج عوان

شهر بغداد اینجره اولطاغ کلاب — شاهه التلردی خوش اوج یوکسراب

اول شر ابدت بوی بدائتی ظهور — قوقسنده شیخ اولدی بی حضور

کوردی بولدی چوشیخ کامیاب — هیبتیله بولده اتدی خطاب

دیدی طورك ای عوانان ظلم — یخشه شمدی ویرم سزه الم

طورمدیلر ظالمان ظلمات — اتمدیلر شیخه هرگز التفات

اسرعوا الظلم فی سوق الدواب — یعنی حیوانانی سردیلر کلاب

چونکه سوز کاچورمدی انسانه شیخ — سیلدی طوردیلر اول حیوانه شیخ

خمر خمالی دوایه کاردیدوب — شیخ قولینی طوتدیلر طورمدیلر

میت اولدیلر صاشیلدی اولدقوا — سرکه اولدی همدخی اوج یوکه شراب

اوردیلر ضرب شدیدیله قصو — جمله حیوانانی ایلدیلر عصو

ایدمن اتمادی بیری دی خبر — یرلو یرنده طورمب هپ سر سر

الا انفاسهم ثم نزل من على الكرسى ووقف بين يدى الشيخ
على مثاد با وجعل يحدق اليه ثم استيقظ على فقال له الشيخ
رايت النبى صلى الله عليه وسلم فى المنام ثم قال بملازمتك قال
فسئل الشيخ على عن معنا قول الشيخ من اجله تاديت قال الذى
رايته انا فى النوم راه هو فى اليقظة قال ومات فى ذلك اليوم
بسبب ذلك سبعة رجال منهم من مات مكانه فى المجلس ومنهم
من حمل الى داره مغشيًا عليه ثم مات من يومه

قال نعم قال من اجله
تاديت فيم اوصال

ذى ولايت حق اكا امش بصيب ذى كرامت حق اى فلمش جيب

اولياحالينه امتاديدك
اصفبا سرينه صدقناديدك

راوى افضل روايت ايلدى حاكى اكمل حكايت ايلدى
شيخ عبد القادر الجيلى كريم مظهر انك على خلق عظيم
جمعه كون عزم اتدى اصحابيله اول جمله اولاديله احبابيله اول

والموعظة الحسنة فصليت وجلست وحضر فخلق كثير فاذا بعلي
بن ابي طالب كرم الله وجهه قائما بازائي في المجلس فقال لي
افتح فاك ففتحته فتفل فيه سبعا فقلت لم لم تكلمها سبعا قال ادبا مع
صلى الله عليه وسلم ثم توارى عني فقلت غوامض الفكر يغص في
بحر القلب على درر المعارف فيستخرجها الى ساحل الصدر فينادي
عليها سمسار ترجمان اللسان فتشتري بنفايس اثمان حسن الطاعة
في بيوت اذن الله ان ترفع قالوا فهذا قول كلام تكلم به على الناس
على الكرسي رضي الله عنه قال الشيخ ابو عبد الله محمد بن
ابي الغنايم الحسيني حضرت شيخنا الشيخ محيي الدين
عبد القادر الجيلي رضي الله عنه وكان في المجلس يومئذ نحو
من عشرة الف رجل وكان الشيخ علي بن الهيتي رضي الله عنه
جالسا بجاه الشيخ تحت دكة المقرئ فاخذته سنة فقال
الشيخ للناس اسكتوا فسكتوا حتى يقول القائل انهم لا يستمع منهم

لادیانکم وسبب لذهاب دینا کم واخراکم انا سیاف انا قتال
ویخذرکم الله نفسه لولا لجام الشریعة علی لسانی لاخبرتکم
بما تاکلون وما تشربون وما تدخرونه فی بیوتکم انتم بین یدی
کالقوارير اری ما فی ظواهرکم وبواطنکم لولا لجام الحکم
علی لسانی لنطق صاع یوسف عما فیه لکن العلم سیجر یذیل
العالم کی لا یبدی مکنونه قال الشیخ عبد الرزاق واخوه عبد
الوهاب والعمر الکیماتی والبزاز سمعنا الشیخ محی الدین
ابا محمد عبد القادر رضی الله عنه سنة ثلاثة وخمسین وخمسمایة
یقول علی الکرسی رایت رسول الله صلی الله علیه وسلم قبل الظهر
من یوم الثلثا السادس عشر من شوال من سنة احدی
وعشرین وخمسمایة فقال لی یا بنی لم لا تتکلم قلت یا ابتاه
انا رجل اعجم اتکلم علی فصحاء بغداد فقال افتح فا ففتحته فتفل
فیه سبعا وقال تکلم علی الناس وادع الی سبیل ربک بالحکمة

ويخلق ما لا تعلمون وما من نبي خلقه الله تعالى ولا ولي الا
وقد اتاه ما لا تعلمون يا اهل الارض شرقا وغربا تعالوا تعلموا
مني يا اهل العراق الاحوال عندي كتاب معلقة في بيت اية ساعة
لبست فعليكم بالستدمة اولا تاتيكم بخنود لا قبل لهم بها يا غلام
مسافر الفعام لتسمع مني كلمة يا غلام الولايات هاهنا الدرجات
هاهنا في مجلسي تفرق الخلع وما من نبي خلقه الله تعالى ولا ولي
الا وقد حضر مجلسي هذا الاحياء بابدانهم والاموات بارواحهم
يا غلام اسال عني منكرا ونكير عند مجيئهما الى قبرك بخبرك عني
قال الشيخ ابو محمد عبد اللطيف بن ابي طاهر احمد الصوفي
البغدادي كان شيخنا الشيخ محيي الدين عبد القادر رضي الله
عنه اذا تكلم بالكلام العظيم يقول عقيبه بالله عليكم قولوا
صدقت انما اتكلم عن يقين لا شك فيه انطق فانطق واعطى
فافرق وامر فافعل والعهدة والدية تكديبكم لي سم ساعة

عقولكم كل رجال الحق اذا وصلوا الى القدم امسكوا الا انا وصلت
اليه وفتح لى فى رونة فادخلت فيها ونازعت اقدار الحق بالحق
للحق فالرجل هو منازع القدر لا الموافق له قال الشيخ ابو السعود
احمد بن ابى بكر الحريمى سمعت شيخنا الشيخ محيى الدين عبد القادر
رضى الله عنه يقول طوبى لمن راني او راى من راني او راى
من راني من راى من راني من راى من راني وانا حسرة على من يراني
قال الشيخ عبد الرزاق بن شيخ الاسلام محيى الدين عبد القادر
رضى الله عنهما والشيخ القدوة ابو الحسن الفرنثى رحمه الله
سمعنا الشيخ ابا محمد القادر رضى الله عنه يقول على الكرسى
اذا سالتم الله تعالى فسئلوه بى قال الشيخ العارف ابو عمر
وعثمان القريفينى والشيخ ابو محمد عبد الحق الحريمى سمعنا
الشيخ محى الدين عبد القادر الجيلى رضى الله عنه يقول على الكرسى
يا اهل الارض شرقا وغربا ويا اهل السماء قال الله تعالى

الا وضعت قدمي رفع المصطفى صلى الله عليه وسلم قدما
الا وضعت قدمي في الموضع الذي رفع قدمه منه الا
ان يكون قدما من اقدامه النبوة فانه لا سبيل الى ان يناك
غير نبي قال الشيخ العارف ابو محمد علي بن ادريس اليعقوبي
سمعت الشيخ عبد القادر رضي الله عنه يقول الانس لهم مشايخ
والجن لهم مشايخ وانا شيخ الكل قال ـــــ وسمعته
في مرض موته يقول لاولاده بيني وبينكم وبين الخلق بعد
ما بين السماء والارض ولا تقيسوني باحد ولا تقيسوني على
احد قال ـــــ وسمعته فيه ايضا يقول لولده عبد الجبار
انت نايم او متنبه متوانى او قد انتبهم قال الحافظ ابو محمد
عبد الغني عبد الواحد المقدسي والحافظ ابو محمد عبد
العزيز بن ابي نصر البغدادي سمعنا الشيخ ابا محمد عبد القادر
الجيلي رضي الله عنه يقول انا وراء امور الخلق انا من ورآء

وامين مملكته في وقته ولكل يوم وليلة ثلثمائة وستون
نظرة اليه قال الشيخ ابو القاسم عمر بن مسعود البزار
والشيخ ابو حفص عمر الكيماتي كان شيخان الشيخ محي الدين
عبد القادر رضي الله عنه يمشي في الهواء على رؤس الاشهاد
في مجلسه ويقول ما تطلع الشمس حتى تسلم علي وتخبرني
بما يجري فيها ويجيء الشهر الي ويسلم علي ويخبرني بما يجري فيه
وغيره ربي ان السعداء والاشقياء ليعرضون علي وانه يؤتى
عيني في اللوح المحفوظ وانا ناظر في انجار علم الله ومشاهدة
انا حجة الله عليكم انا نائب رسوله صلى الله عليه وسلم ووارثه
في الارض تجيء السنة الي وتسلم علي قال الشيخ القدوة الشهاب
الدين ابو حفص محمد عمر بن السهروردي الشيخ محي الدين عبد
القادر رضي الله عنه يقول على الكرسي بمدرسته كل ولي على
قدمي وانا على قدم جدي صلى الله عليه وسلم هذا ما

في رواية عن الخلق ملك على باب الحق سبحانه قبله لكل وارد
من اهل زمانه واصل من وراء الاعلاق على بساط القرب
جالس والملك الفرد له مواس مطلع على اسرار الخليقة ناظر
الى وجوه القلب قد صفاه الحق عز درس رؤية سواه حتى صار
لوحا ينظر اليه مما في اللوح المحفوظ وسلم اليه ازمة امور
اهل زمانه وصرفه عن عطائهم ومنعهم وقال له بلسان
الغيب انك اليوم لدينا مكين امين واقعده مع ارواح النبيين
على دكة بين الدنيا والاخرة بين الخلق والخالق بين الظاهر
والباطن بين ما يدرك وما لا يدرك وجعل له اربعة اوجه
وجه ينظر به الى الدنيا ووجه ينظر به الى الاخرى ووجه ينظر
الى الخلق ووجه ينظر به الى الخالق وصيره خليفته في ارضه
وعماله فاذا اراد به بدا امر قلبه من صورة الى صورة ومن هيبة
الى هيبة واطلعه على جزء الاسرار لاة مؤدا الملك ونايب ابنيائه

جملہ سی تحت تصرف دروں — اہل قرب و اہل بد و اہل حسد

اولیادن ہیچ احد قلمادی ہم — کر فقیر و کر امیر و محتشم

کلدیلر یا کہ قمو و یرب سلدم — دیدلر سنسن شہرہا قطب انام

بن دیدم ای عاشقین و صادقین — بض قولومی اولک سن سامعین

حق قتنہ اولمشم غایت ہمام — قطب یا کہ خادم و یا خود غلام

ذی شہنشاہ ولی قطب امام — روحنہ اولسون صلوۃ تیلہ سلام

ذی ولایت حق اکا ثمش نصیب — ذی کرامت حق ای قلمش حبیب

اولیا حالینہ استادیدک

اصفیا سرینہ صدقتادیدک

قال الشیخ ابو القاسم بن ابی بکر احمد البغدادی کنت

فی وقت اکتب عن الشیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ ما یتکلم بہ

علی الکرسی ثم اکتب من کلامہ فی شہر المحرم الحرام سنہ احدی

وستین وخمسمایۃ قولہ قلبی فی مکنون علم اللہ

کچدی برمدت بونک اوستینه خون — شیخ علیله کلدی یینه اول ذوفنون

شیخ معروفی زیارت ایلدی — که سلام ویروب یینه اول سیلدی

دیدی یا معروف سندن ایلرو — کچمشم ایکی درجه ای اولو

شیخ معروف الدی بوکز خوش سلام — شیخ عبد القادره الدی کلام

دیدی یا اهل زمانک سیدی — سر تسر خلق جهانک جیدی

شیخ عبد القادر اول سیر قدیر — حاکم ملک ولایت بصیر

دیدی اصحابینه برکون اولولی — جمله عالم اکه دیمشدر بلی

باکه تسلیم اولدی امدی عراق — هب حمالومه ایدر لر اشتیاق

کچدی برمدت انک چون اوستنه — ناظر عشقیله اول حق دوستنه

دیدی اول قطب فرید بی مثال — شیخ عبد القادر اول نور جلال

بیز زمانده دیمیشدیمکه عراق — باکه تسلیم اولدی هب بالاتفاق

شمدی الاده باکه تسلیم اولدی ارض — باکه اولدی بس اطاعت خلقه فرض

شرق غرب وکوه دشت وبحر بر — خلق ارض وهم سما واهل دهر

فايضيدر محيندن فيضي ولي
محيي الدين الذي هم فيضي ولي

شيخ يحيى قادريلر مهتري
محيندن شيخيدر دين سروري

علم اسرار لدنده فيضي هم
محيندن اوستاديدر اي محترم

والدي شيخي واستادي دخي
شيخ يحيادر بحمد الله اخي

فيضي اولمق اكا مخلصدر تمام
روحنه اولسون صلة بيلله سلام

شيخ عبد القادر اول حق سري
اتقيا واصفيانك مهتري

شيخ علي بن هيتيله يار اولوب
مظهر حق مخزن اسرار اولوب

كنديلر معروف كرخي كورنه
مطلع اولوب اول ولينك نوريه

تا يارت ايدهلر اول سروري
شاهدا ولالي اوبدر انوري

چونكه قبره وارديلر زيارت اولوب
سير معروفي اودم سايرا اولوب

شيخ عبد القادر اول شمس شريف
اسمانه صدقه بدر لطيف

ديردي خوش معروفي كرخيه سلام
ايدي اول روح لطيفه خوش كلام

ديدي يا اهل السمو
سندك اولدم بو درجه ايلرو

اولیا حالینه امنا دیدك اصفیا سرینه صدقنا دیدك

الحکایه

راویان شوقدن مرویدر حاکیان ذوقدن محکیدر

دکله عشقیله روایت ایلیم اکله صدقیله حکایت ایلیم

شیخ عبد القادر اول قطب خدا اولیا و اصفیایه رهنما

دیدکه دولت بخت اقبال قو بینی کوره نوریله قلبی طولا

داخی کورانی کورانی اول کوره بیدیادك کوربن یوزکوره

بینی کورنه کیبی طوبی اول قوله ویرله جنتده طوبی اول قوله

محی مسکین داخی محروم اولمیه اول نغمدن نوش ایلیه مرحوما اولا

شیخ عبد القادر کوزنلرك اول جمال حقه یوزسورنلرك

بید سینی کورنه محیی ولد اولدی کوردی جمالین بی عدد

شیخ یحیادر کورنه یذنجی علم تجویدده اول انجی

محی در والد پاکه ولد حمد لله کیم نصیب ایتدی احد

یولده بولشدیلر اصحابه قمو — دیدیلر سرّی اول احبابه قمو

شیخ کامل عبد رحمانه مقال — شیخ اتدوکین دیدیلر بی مثال

دوندیلر طفسونجه درویشلر — وارد یلر اول شیخه هب درویشلر

عبد رحمان خدمتینه چون تمام — واصل اولوب ایتدیلر جانده سلام

شیخ عبد القادرك قولی قمو — دیوردیلر شیخه خبر جونده ای عمو

عبد الرحمان ایلدی انی استماع — شوق جاندنده رقص اوردی ابتدای سماع

دیدی محیی الدین عبد القادرم — شمس انور بدر نورباهرم

کرچك ایدر صادق حق قدمه — قولی حقدر فعلی حقدر حق دمه

قطب اکمل وقتینك سلطانیدر — شاه افضل اولیا خاقانیدر

صاحب تصریف در بی شك یقین — غوث حقدر نایب روح الامین

قادر قدرتدر یدالله کبی — راحم رحمتدر رحمان کبی

حقدن اوزکه کلمه بلمز حالنی — ابتدا کلدی انك اقوالنی

ذی ولایت حق اکا ایتمش لقب — ذی کرامت حق انی قلمش جیب

حضرت حقدن اکا انعام اولوب — لطف ربدن جانکه اکرام اولوب

شول قدرن خلعت که ویرلدی سکا — بن جقر مشدمانی ای باوفا

داخی شول دقته قدر کیجه ده بل — خلعتك بلده ویرلدی اکله غل

حق رضا سی خلعتیدی اول سکا — اکله سر قدرتی بتغل طکا

اول زمان تشریف فتحیدی تمام — اول ایکی بیك اولیاء با مرام

بیله خلعتلندی درکات اخره — کامل ولایت خلعتیدی یا رب

ساکه تشریفه امارت ای شریف — بویدی یل یا یقین سن ای طریف

ساکه دستمدد ویرلین خلعتك — جبه ابدی نور حق طلعتك

رنکی سبز ایدی دهم اکه طراز — سوره اخلاص ای اهل راز

جبه نك نصفنه دك مکتوبدی — قل هو الله سر بسر مطلوبدی

شیخ عبد القادر اول صاحب نظر — سر اصحابیله ویردی چون خبر

دستبوس شیخ ایچون اخوان دین — کتدیلر طفسونجه یار اله دین

تا رسالت سر ارسال ایده لر — شیخ محیی الدینی افضال ایده لر

چون ملقی اولسن اصحابنه — شاه راه ایچره قمو اجابنه

دندرب یولنده اولادی اول — شیخلرینه بیله اولاسن روان

شهر طفسونجده شیخی کورب — خدمتینه بنده وش یوزلرسورب

بن دن ایدك عبدرحمانه سلام — سن قدرتدن اکا ایلك کلام

عبدرحمانه دیدك یارانه ما — سنیکیچون دیدی ای شیخ صفا

شیخ محی الدین عبدالقادر — مظهر ستر خدای قاهر

شولکه درکاننده مقیم اولدایم — کورمن حضرتده کی صاحب مقام

اولکه حضرتده طوته منزلمقام — کورمن مخدعده کی قطب همام

بن اومخدع منزلنده یاتیم — افتاب وحدتلکهم تابیم

باب ستر قرب حقده داخلم — خارجم هم اول قتوده فاضلم

اهل ویت خوش مقرب بنده یم — عرشیم فرشده ولی فکنده یم

اول سبیلده کومن سن سن بنی — سندهٔ احقایم ایا شیخ سنی

بن سکا دیدم اوبردن خوش — بویاندن اهل حقه کی عیان

بغلای قدر تلدیی حبل قدر — اولیا حد قدرده هیچ کدر
اتمد یلر جمله تسلیم قدر — اولد یلر مرداد حق هب سر تر
بونلری چون حاکم حکم قضا — ایلدی محکوم و ماموریضا
امر قلدی امر امر قدر — نهی قلدی ناهیی سر قدر
حکمنه محکوم و ماموردا ولدر — سر تر ایله مسرور اولد یلر
جبر جبار یتنه محبور هب — که جزاء سعینه مشکور هب
سعی و همتله کشی اعلا اولور — همتی اوفی اولنه اوفی اولور
اولیا چون واصل اولدی یا قدر — جمله اول منزله تا اولدی سر تر
چون قدر حکمینه اولدی واصلین — اولدی سر حد قدرده واقفین
لیك بن سعیله اولدم حد کشا — کوی چوکا ندرن سر قضا
اولمشم هم سعیله صاحب دعا — لیس للانسان الا ما سعی
امر ادعونیله حقه داعیم — استجب سر ینه جاندن ساعیم
چون دعامه استجابت ایرشور — هادیم خلقه هدایت ایرشور

راوی وانی روایت ایلدی — حاکی صافی حکایت ایلدی

شیخ عبد القادر الجیلی امیر — مطلع شمس خدا ماه منیر

معرفتده خوش مقالات ایلدی — اولیا ایچره مباهات ایلدی

شیخ محی الدینك احوالی ایشت — کوزه سیلدی سرّ احوالی ایشت

بن امور خلقدن کی عاریم — اصفیایه خاکم هم والیم

بن عقول اصفیادن برتریم — اولیا وانقیادن بهتریم

اتدیلر جمله رجال حق رجوع — سایر اولوب والتماذات البروج

صدیق اولدیله چون مجاهد اولدیلر — نور معراجی ستاهدا اولدیلر

چون منازل قطع ایدوب بولب وصال — اولدیلر نور جمال ذو الجلال

جان کوزیله اتدیلر چونکم نظر — ظاهر اولدی بونلره سرّ قدر

بولدیلر وصلت قدر اسراره — مطلع اولدیلر قموانوار ینه

غل وغشدن دللرین پاك اتدیلر — عروة الوثقی یی امساك اتدیلر

چون تمسك اتدیلر حبل المتین — اولدیلر فاروق فرقان مبین

يا اهل الصوامع هدمت صوامعكم اقبلوا الى امر من امر الله
انا امر من امر الله يا بنات الطريق يا رجال يا ابطال يا ابدال
يا اطفال هلموا وخذوا عن البحر الذى لا ساحل له يا غريبى
انت واحد فى السماء وانا واحد فى الارض يقال لى بين
الليل والنهار سبعين مرة وانا اختزنك ولتصنع
على عينى بقالى يا عبد القادر تكلم لبسع منك يقال لى
يا عبد القادر بحقى عليك كل بحقى عليك اشرب
بحقى عليك تكلم وامنتك من الرد

ذى كلام حق وذى قول حقيق ... ذى معارف عارفى شاه صديق
ذى معانى ذى حكم سر دقيق ... كاملش اول توفيق هادييه رفيق
ذى ولايت حق اكاملش بضيب ... ذى كرامت حق انى قلمش حبيب

اوليا حالينه امنا ديدك
اصفيا ترينه صدقا ديدك

حضرت حقه محبت ای رفیق بنجه اولر جانه دلدن خوش طریق

راه حب الله تا ایده سلوك دیده الناس علی دین الملوك

تا بنم کبی محب حق اولله ایکی عالمده اونی مطلق اوله

بعده اتی کلامه خوش شروع سامعین اولدی اکا اصل فروع

سیلدی اسرار عرفانک کلام روحنه اول عارفک اولسون سلام

اول مقالی جمله خوب ایلدم اهل فضلی اول نعمده طوب ایلدم

شیخ الفاظن تبرکا دردیو نظم اتمایوب نثر یزدم قصو

شیخ عبد القادر اتدوکی کلام کیم عرب دیلنده بولدی والسلام

قال الشیخ عبد القادر الجیلانی رضی الله عنه انا سیفی مشهور
وقوسی موتور وبنا لی مفوقة وسهامی مصابة ورمحی مصوب
وفرسی مسرج انا نار الله الموقدة انا سد با لاحول انا بحر
بلا ساحل انا دلیل الوقت انا المتکلم فی غیر انا المحفوظ
انا المحفوظ یا صوام باقوام یا اهل الجبال دکت جبالکم

وجده کلدی کاملین وخاشعین — شوقه طلدی عاملین وخاضعین

شیخ صدقه بوینی ایدب استماع — بولدی جانده عشق و ذوقیله سماع

شیخ صدقه دیدی نفسنده اودم — کی تجت ایدیا ول اهل حرم

بیت مقدسدن براده همان — شهر بغداده کله بزرادات

اول ندن توبه ایدوب اوله عجب — شیخدن داخی ایدوب اول طلب

شیخ عبد القادره احتیاج — ایدوب اوله اول فقیر اهل تاج

شیخ عبد القادر الجیلی همان — کاشف اسرار دل سلطان جان

کشف سر ایدب دیدی دانای راز — توبه اندن ایلک اول اهل نیاز

خطوه کم اتدی هوایه اول خطیر — براده کلدی یعنی اول فقیر

اول خطاده تایب اولدی بنده اول — خطوه دن فارغ اولوب اولدی قبول

من بعد اول حاله اتمایه شروع — خطوه یی بیله خطا هرگز وقوع

اتمیه براخی اول صاحب فلاح — حالنی اصلاح ایدب بوله صلاح

احتیاجی اولدیسه یا شیخ دین — شیخ عبد القادره انک همین

بونه حالتدر که طاری اولدی کی — بونه مستلکدر اچلمادی چومی

بو وجددر کیم وجودی طوتدی هب — بونه عشقدر که بولر بولدی مرب

شیخ صدقه چون بونی فکر ایلدی — سر قلبی اچوب خوش ذکر ایلدی

شیخ عبد القادره معلوم اولب — شیخ صدقه فکری هپ مفهوم اولب

کشف حال ایدی ودیعه یا فلاحت — ویره یوز ساکه بوزردن خوش بیان نشان

بویدی یل اشبو حالاته سبب — کیم بو خلق وجده یله ایدیلر طرب

شیخ صدقه شیخ عبد القادره — خوش توجه ایدی شمس زاهره

تا ضیا بوله کما ینبغی انك — تا سنا بوله کما ینبغی انك

بیت مقدس مرید پاك جان — براده کلدی بونده بورمان

تا یاب اولدی بویدی انوارده — طولدی قلبی سر بسر اسرارده

اول مسافر اولدی چونکم میهمان — اول غریبه بزده اولدی میزبان

اول ضیافتده طویندی حاضرون — سامعون و قایغون و طاعون

معرفتده سیر اولدی سایحون — راکعون و ساجدون و آمرون

سرّ تسنیم عطشانی دیار ایلیه — اهل عقلی جمله سکران ایلیه
شیخ صدقه داخی اولدی منتظر — انتظاریله اولوب اول مفتخر
بیر زمانده صکره شیخ نامدار — چقدی دولتخانه دن اول کامکار
یعنی عبد القادر الجیلی همام — شیخلره رحمت ایدوب بیردی سلام
چونکه کرسی اوزره شیخ اتدی صعود — شکر ایدوب هپ اتدیلر حقه سجود
هیچ تکلم اتمدی اول میر حال — مظهر اولدی تجلّی جمال
امر قاری اتمدی هم اول کریم — اوقیه حافظ نه قرآن عظیم
تا که تفسیر ایده اول صاحب مقال — سرّ تاویلی بیان ایده بحال
خلقی طوتدی سرّ تسنیم وجد عظیم — عشق و شوق و ذوق حالات فخیم
کیمی حیران کیمی گریان اولدی هپ — کیمی سکران کیمی بیان اولدی هپ
دللرن نور نار عشقدره — اتدیلر بیان قمو سی صدقه
شیخ صدقه بولدی هم دلده طرب — قدر بیننه شیخلر اتدیلر عجب
که تکلم اتمدی شیخ زمان — قاری قرآن اوقمادی بیکمان

اوینق اول وادمه هرکن غفلته — واحدی سودکسه وارغل وحدته
پادشاه چون هرکن ماه بیدار اولا — نایم اولن قولده اول بیدار اولا
ذی ولایت حق اکا ایمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب
اولیا حالینه امنا دیدک — اصفیا سرینه صدقنا دیدک

الحکایه

راوی اسعد روایت ایلدی — حاکی امجد حکایت ایلدی
شهر بغداده ایکوه بر شیخ وارمش — بیشیخ صدقه دیرلر ایدی یارمش
کلدی بر کون شیخ عبد القادره — ناظر اولا تاکه نسل طاهره
کوردی بن جمعیت رحمت اوپیر — جمع اولمشلر مشایخ خلق خیر
منتظر لر شیخ عبد القادره — هپ مدد ز مکه اونور یاهره
تا چقه اول عارف عرفان حق — لطف ایدوب اول محسن احسان حق
معرفتدن شیخ ایده اب زلال — جان دلدن حوضنی اولده مالمال
شربت لفظ زلالی شکری — شکر دیوب قالمیه هیچ شک اری

واصطنعتك لنفسي يا غلام — ذي مقال خوب وذي رعنا كلام

قول حقي سامع اولردم ولي — قايلي كوردم اولمدم اولمدم جلي

بن علامت داخي ازمه بشويد — كه انك سرينه هيچ اولمز ندي

بن مجاهدا ولدوغم ازمانده — خوش مشاهدم بو سر جانده

اوتوندكن خلوة ايچره كاه كاه — غفلته واردم اولدم پادشاه

هيبتله ايدريدي خوش خطاب — سمع جانومه كلوردي مستطاب

شش جهتدك اول منزه ذو الجمال — ديوردي يا عبد قديرذي الجلال

ما خلقتك للنوم يا عبد حق — اج كوزوكي ديمه وجم الله بق

كچيرسه هفته وماه وسنه — كلمسون هركز سكا نوم سنه

راضي اولمزديكم ايمن غمغه — راحت اويخو سينه بردم قمغه

همدمي حضرتده اولردي بنا — كيم اكا ارواح پاك اولسون فدا

شئ موجود اولمدين داخي سنى — بن سوردم ان ازل لم يزل اى سنى

شمدي شئ اولدك چوعاقل اولمغل — عالم اولدبوكي جاهل اولمغل

بن علامت داخی بودر دیکله کون — بو کرامت سرنی کی اکله کون

کم صباوت عالمنده بن صبی — کی صغیر یکون اولوب کاهی غبی

شهر مزده خلقك اطفالی کون — یلتوب اندرله یوکروب

استیدم کم صبیلر له قمو — لعب کعب اوینایدم ای ماه رو

ایشیدردم اول زمانده بر قول خوب — قایل غیبیده ای یار طروب

دیولریدی یا مبارك هر زمان — قاچریدم خوف ایدوبن بن همان

خایف اولوب کن لنوردم خانه ده — والدم یانده اول کاشانه ده

شمدی الان خلوتمده بو کلام — ایرشور سمعوه هر دم والسلام

یا مبارك دیوب ایلر لرندا — جان فدا اولسون سکا ذی خوش صدا

بن علامت داخی بودر اسمعو — اتقوا من هیبة الله اتقوا

نوجوانیدم ولی پیر خرد — که قبول ومه بنم یوقدر رد

چون سیاحت بوینه سیاحدم — هم سماحت عینه سیاحدم

دیولریدی جانب حقدن یکا — ایشیدردم دمبدم برخوشنوا

اول فرشته‌لر ره‌بری بوغدم — نه صبیدر که اکا بوینجه کلدم
سلیوب ایدرسز اکا احترام — محتشم طوتیب ایدرسز احتشام
اول ملکلر دره‌بری ویردی جواب — دیدی حضرتده بودر عالی جناب
اولجقدر بوینده بر شان عظیم — شان پاکنده هم احسان فخیم
اولسردر صکره بومرد کریم — هم کرامت صاحبی شاه حلیم
هم دکللدر بو صبی اهل خطا — حقدن اولیسر بوکه فضل و عطا
بر عطاکم منع یوق ارتوقاکا — بر کرم کم مکر یوق اولدن صکا
قرب وصلتکم اکا بعد اولیا — بر وصال حقکه هجراه بولمیا
بر جمال باکمال ذوالجلال — محتجب اولمز اکا ویرب مدال
اول ملک بکدن ایدن سایل سؤال — اولیادن غوث اولسلطان رجال
کم اولشه ابدال حقدن غوث تمام — پادشاه وقتمش هم اول امام
بوعلا متدر یقین بلدم همان — بن ولی اولدوغمه هم بیکمان
صکره قیل کچدوکی حینده همان — اول ولینک سیری اولدی عیان

شیخ عبد القادر مرد خدا حق — صورت یلدی عشقیله پدر زاد حق

که بنه بلدك ولی اولدو عکی — کیم ولایت نوریله طولدو عکی

قیفی وقتده حاضل اولدی ساکه علم — تا ولی الله اولوب بولدك حلم

دی بنه بر نیچ عدد مت یا ولی — چونکه سنسن مظهر حق و علی

دیدی وارسم اون یاشمده سنده بن — خانمزدن چیقوب ای اهل زمن

مکتبه وارمیجم املك خدا — صف صف اولوب درت یاشمده یا صفا

باکه اولور دی هر لحظه عیان — اول ملکلری کورردم هر زمان

مکتب اوغلنجقلرینه دائما — اول مدت یك ایلیوب صوت و صدا

دیرلردی ای صبیلر افسحوا — ایلیوب تعظیم جمله افرحوا

تا سعادت بولسن شرط قوا — لولی الله تعظیما له

یینه بر کون خوجه اولدم دیدی — بر کشی یه یلدش اولوب اولزمان

پس بله دیدی بنمله مکتبه — اولدی حی صان طالب اولدی مطلبه

اول ملکلردن ایشتدی اولدی — بوکلدی بیمیجون اول سخی

اولدی چون عین ضیاء شمس حق — افتابدن تاب اولمز هیچ شق

چونکه اولدی عین نور ذوالجلال — اول جمال و اول صلاله یوق زوال

چونکه اولدی حقله حق قطبیتین — حوف حقده لطفله اولوب امین

ریبه حق اولدی اکا یار معین — قرب حقده اولدی شاه امین

بعده اول شیخ حماد اول همام — شیخ عبد القادر ایدب کلام

دیدیکم لا باس بعده ای امام — سیلکله لا باس بعده تا قیام

ذالك فضل الله یعطی من یشاء — رب ذو الفضل العظیم والکبریاء

ذی ولایت حق اکا تمکن نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك

اصفیا سرینه صدقنا دیدك

پس سیدن اهل حق شیخ عبد القادر رضی الله عنه که کدام وقت

داستی که اهل الله شده و ولی الله کشته وجواب ورمش

شیخ محی الدین مرد حق را قدس الله سرهم

شیخ حماد اول د یئیس کاسفین — پیر عشاق اول انیس واصفین

مطلع اولوب حسن حق انوارینه — مظهر اولوب خدا اسرارینه

دیدگ کوردم جان کوزیله ظاهرا — شیخ کفنده بو سری باطنا

که خدادن المش اول صاحب حضور — الده یمش عهدنامه بی قصور

کیم مکرا غیبه حق تا ابد — مظهر بود جمال ایده احد

نور حق اولدی صفاتی ذاته چون — هیچ تبدیل اولمی اولذات چون

قطره بحر دشدی عماد اولدگ — لاشه حیوان نمکزده اولدگ

نور اصله واصل اولدگ فرع نور — خوفدن اولدی امین بولدگ سرور

شاه لاخوف علیهم رهنمون — اولدی فبولدی ولاهم یحزنون

نقد وقتی اولدی اجل حکمتی — شیخ عبد القادرگ کور قدرتی

اجلگ سرینی عاجلده کوردگ — سر عقبایی بودنیاده بولدگ

قطب عالم بولدی چون بحر وصال — اولدی جانی قلزم ابد لال

اول فنا فی الله بولدی بقا — سر نوریه انگ اولمز فنا

شطح و طامات و مباهات ایلدی — طمطراق طنطنه سیلدی

کبریای حقله مردم کبیر — سیر اکبردن خبر ویردی خبیر

مرد مردان میادین ارتی — ایلیه مردانه کلدم میر اجل

کیم انک کیبی کلام مرتضی — ائمه مشدی هیچ ولی مجتبی

شیخ حماده بو سوز کلدی عجب — دیدی شیخه کیم ایا کان ادب

بیله عجیله ایدیشن سن کلام — مکر حقدن قوه قمیشن ای همام

شیخ عبد القادر اولدمده همان — غیرت حق غالب اولوب در زمان

قوی صدر ینه مبارک دستی — کوستروب سر ینه سری دوستی

دیدی کوکل کوزی یله ناظر اول — سر غیبه جان ودلدن حاضر اول

قل نظر کفمده مکتوب اولنه — طالب اولدیکه لحظه مطلوب اولنه

شیخ حماد اولدم اولی اهل بصر — جان کوزیله ایدی اول کفه نظر

شیخ عبد القادر اول صدر صفه — کف پر جودنه اوسلطان سروده

صدر بابک شیخ حماد اولدمه — دفع ایدی اول رفیع محترمه

بار تعالی عتق اسمه هفتاد بار از بهر مکرنا کرده خیر الماکرین اورا در دو سرا

راوی او فی روایت ایلدی — حاکی اصفی حکایت ایلدی

دکله ای عاشق روایت یکجه در — اکله ای صادق حکایت یکجه در

شیخ عالم پیر ربانی امین — پیر کامل شیخ حقانی معین

شیخ نجب الدین دلدار صدیق — عبد قاهر ابن عبد الله شفیق

اول حقیق قول حق حق الکلام — اول صدیق صادق القول اول امام

شیخ عبد القادری واصف اولوب — سر شیخه سر له واقف اولوب

دیدیکم بن شیخ حماد ه وارب — حاک پایینه انك یوزم سورب

کوردم الله شیخ عبد القادری — اوتوردا اول نسل پاك و طاهری

شیخ حماد یله همدم اولمش اول — سر اسرا ینه محرم اولمش اول

شیخ عبد القادر الجیلی عتیق — فی سبیل الله عشاقه رفیق

معرفتدن سیلدی قول عظیم — سر حقدن دیدی اقوال قیم

ظاهری طوتدی انك غایت وقاد — باطنی اولدی بغایت بی قرار

جسمی ظاهر عالمنده کوه قاف — جانی سیمرغ سنی عالی طواف

شاه اولوب عز نلم تسکین بولدی — قطب اولوب تملکینه تملکین بولدی

مرشد کامل مکمل فی السبیل — حضنی جنت اهل ایلسبیل

شول قدر ارشاد ایدی قولدری — جمله سینك حقه وارمدی یولدری

شیخ عبد القادره اولدی مرید — بی عدد خلق هر بری اولدی مرید

بیلك حرامی دست توبه ایلدی — شیخدن هب اهل جذبه ایلدی

یعنی حقه واصل ایدی سرسدد — هب مرادنه حاصل ایدی سر بسر

اکمه کم خاص وعوامی لایحد — اولدیلر پیرك مریدی لایعد

ذی ولایت حق اکا اعنی بصید — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدك

اصفیا سرینه صدقنا دیدك

عهد نامه مستنده شیخ عبد القادر ایله حضرت

کاه واصل کاه پر هجرانده‌ی — کاه جنت کاه پر نیرانده‌ی

کاه اولوردی مظهر نور جمال — لطف احسان منبعی صاحب کمال

کاه اولدی مظهر سر جلال — قهرمانه قهر عدل لایزال

کاه اولوردی قلبنه جلوه جمال — کاه اولوردی عقلنی وهم خیال

کاه قرب کاه بعد و افتراق — کاه وصل و اشتیاق که تلاق

مطلع شمس ضحا بدر دجا — که ویردی خوف خشیت کاه رجا

کاه ویردی قلبنه درد و فراق — کاه بغشلردی کا بوس و عناق

بنجه مدت صاحب تلوین اولوب — بعده اول ملکت تمکین اولوب

یعنی انک طاهری مثل جبل — بولدی تسکین باطنی مجرا زلل

جسمی یز کیبی انک طوتدی قرار — قلبی کوک کیبی ایدب حقه فرار

یعنی بردم ایلردی دل قرار — جانی اولوب طالب دیدار یار

طاهر اسکندری اکا بو جهان — باطنا اولمشدی عالمدن جهان

بینه بو نوعه بولوب تلوین شیخ — بولدی تسکینیله کی تمکین شیخ

کاه اولدی وصل اولور وصال
کاه فی قلبه بولمه‌دی کی مدلل

اتدیلر کره بیلسه زمزمه — دلبر و محبوب بلسه دمدمه

بزم حقده ساقی جام الست — شیخ عبد القادری خوش ایدی مست

ساقیا باقینک اول سرخ علی — ایغنه باش قیوب دیدبالی

ایچدی اول خمار جون تسلیم تمام — صوندیلر طولو طولو جام مدام

اول مدامی نوش ایدوب قطب همام — شوق صهبا سیله اولدی مستدام

عالمه اولدی انوجون اول امام — حاکم مطلق سراسر والسلام

جونکه اول مجلسده تلقین بولدی — جان و دلدن اوزکه تلوین بولدی

ایتدی دریا کبی جوش اضطراب — جرجت حقده اول کشتی مثال

بسط حق باسط اولوب تلوین دین — قبض بالبسط حق قابض اولوب تمکین

کاه رافع اسمنه الت ایدی — کاه خافض رسمنه الت ایدی

کاه اولوردی سرتسر پر حالت — حالت حقه اولوردی الت اول

کاه غمکینیدی کاه شاد ایدی — کاه پر غصه کهی فرحاندی

کاه اول مست و کهی حیران ایدی — کاه غار و کاه کل خندان ایدی

اَولیا حالینه اُمنا دیدك اَصفیا سرینه صدقنا دیدك

در بیان قال وحال و تلوین و تمکین شیخ عبد القادر رحمة الله علیه

شیخ عبد القادر ك اخلاقنی دکله کل اشواقنی اذواقنی

یخه بولدی حمد و شکر یله نعم یینه بولدی وجد و شکر یله کرم

محو عشقیله نه سکران اولدی اولی صحو شکر یله نه شکران بولدی اول

شوق و شور یله بخه بیهوش اولب عشق و ذوقیله بخه مدهوش اولب

حیرتیله اولدی حیران اول ولی سورت سودادن سرکردان ولی

اولدی کروب کیبی کردان روز شب نای دفسن اولدی رقصان روز شب

اولدی هم طولاب وشنا لان مدام دمبدم افغان ایدب کریان مدام

ساقی کوثر دن ایچدی اول شراب اولدی اول خمار حق مست و خراب

یخودا اولوب جبه یی پیمانه رهن ایدب کردی او مست میخانه

قدس حق پیمانه سنده دمبده جام قدسی ایچدی اول مست قدم

همدم اولدی قدسیاده می پرست اوردی بونلر نعره مست الست

اولیای سترنه مظهر درر ... ملکت فقر ایچره هب سروردر

ستر سترسز اولیاست ... نور نور نور اصفیاست

حضرت حقده اولن محبوبلر ... وصلت حقده اولن مطلوبلر

ستر معشوق خدا اخفی درر ... زمره عشاقده اصفی درر

دیدی عسکر اولمی هیچ خالنر ... لشکر اولمز سر ور وسلطانلغر

شمدی کدور وعصرده یاولی ... اعتقاد ایت قولمه دیکل بلی

شیخ عبد القادر الجیلانی ... جمله معشوقینك اولسلطانیدر

قطب عشاق هدا در سرستر ... قطب معشوق خدا در سرسر

نایب سترسول الله در ... نایب نور حبیب شاهدر

مرشد کامل مکمل اولدر ... قابل ومقبول مقبل اولدر

حسنینه حیران در انك کملین ... رحمة الله علیهم اجمعین

قدس الله تعالی اسرارهم ... فیض الله علینا بارهم

ذی ولایت حق اکا تمش بیت ... ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

دیدم ای فخر نساء مرد حق — کم بنی قلدك بودم پرده حق

دیدم ای معشوقه محبوب خدا — نور دیده نور کده دل هر کز جدا

یلدشکیدر سنک ایله بیان — سر حقی جامنه کسترعیان

دیدی یلدا شمدیده یا خضر حق — بن اکا اول باکه ملحقدر بحق

دیدم ای خاتون نکره شاهدا — بن قولوکه لطف ایدب ایله دعا

دیدی اول معشوقه وش اول مستتر — وفقك الله نصیبك یا خضر

دیدی اول خاتونده دخی اول اثر — غیبت امتك استیوب اول زمان کی

یا خضر کر غایبه اولسم بویله — عیب اولمایه ایا صاحب قدم

بویله دیدی غیبت ایدی اول زمان — خضر خیرات ایدب اولدی خوش زمان

خضرده سائل ایشیدب قصه — الدی اول دمده خدا خوش حصه

سامع اولوب اول ولی ایدی عجب — بی خود اولوب رقص اورب ایدی طرب

مطرب عشقه ایدی رقصان ایلدی — ساقی شوقه ایدی سکران ایلدی

اولدی لی دیدی ایا خضر نبی — کاولیای اخفیادده مختفی

شاهه قولدن بویلمی اولور ادب — عبد خاص الخاصه بو ایش کی عجب

چون اشتدم اول ندای حضرتی — جانکدار تکی دهشتی وحیرتی

بنده طوردم بنده وشول قوشرب — ناظر اولدم حاضر اولدم کور ادب

اوینوب قلقنجه اول محبوبه تا — خضر خدمت کردان مطلوبه را

قالقدی چون فخر النسا اول یخودن — اوقودی اول وقت دعاسن جمله

یعنی یخودن اویانیخ رسول — اوقوریدی بو دعایی اول عدول

دیدی اول خاتون لمرک فرزانه سی — بلکه میدانه مرد دانه سی

یوز عنید قبل ایا خضر نبی — ضمه کم حالکدن اولمشدر غبی

خدمت ابدالله لردن خادمه — سیدیک جیتدیدی عالمه

نقل ایتمشدی فاداده باقیه — جرعه جان صونمشدی ساقیه

انی دفع ایدب نمازینی ادا — ایتمشدک شاهد و فرد خدا

حق عتاب ایتمادین ای خضر ولی — یک دکلیدی ایا عبد العلی

خوش ادب بر له موءدب اولمیق — سر آداب خدادن طولمیق

الحمد لله الذی احیانا
بعد ما اماتنی
ورد الی ردی
والیه النشور

كما قال الله تعالى اولیائی تحت قبابی لا یعرفهم غیری

چون کوز مدك غایب اولدی اولدی حبیب — قالدم اولا اوزره بن غایت غریب

کوکلمه کلدی بنم غایت غریب — جانمه اولدی سر حق امر عجیب

اولدی حق الطافنه حیران کوکل — بیله اولدی سرکردان کوکل

کلدی کوکلومه تقاضای خدا — طاغ باشنده یاکه کندم باصفا

کوردم انك کبی بر مکسینه — اولیا ندر دیدم هر اینه

یانوده اول داخی عبایه صاریلوب — طوردم انده بنزه ماحق اکلنوب

نوره اینوب چیقدی ماهکدن — کوردم غیرت دیدی اولدی حق دوستنه

یانشی خاتون کبی لیك اولجاك — شمر وشر دیدی حسنی انك

استدم انك کبی کم جاغدم — اویرم حقدن یکا خوش قیغدم

قالق عبادت ایله یا خاتون دیدم — نایمی سوم من حق بیجون دیدم

کلدی حقدن هیبتیله بر ندا — اول صدایه جان ودل اولسون فدا

دیدی لن یا خضر اما بکله اول — شه حضورنده تکلم عبد وقول

یعنی البته

چونکه غیبت‌دن حضوره اولدیمز ما — کلدم اول معشوق حق دیدک همان

حقدن الدکمی جوابک یا خضر — عبرت ال شمدن کرو اولغل حذر

دیدم ای معشوق مخفی قباب — قل دعا حضره ایالت لباب

دیدک یا حضر نبی سندن دعا — بن دیدم بندن دکل جاندن دعا

دیدک اول داعی حضرت باصفا — حضر مسکینه ایدوب دلدن ثنا

وفر الله نصیبک یا خضر — بویله دیدک وهمان اولدم مستنیر

دیدک یا خضر اتمیاسن غیب سر — زیره هر کز کمسه اولمز عیبسیر

کر حضور کلدن سنک بودم همان — غیبت ایدوب کر اولورسم بن نهان

جان کبی حوش غایب اولدک اولدن — مطلع نور خدا سر علی

غایب اولمزدی کورمزدن هیچ ولی — انی مخفی اتدی اولحی علی

کرچه اولده اولیا دندی ولی — اولیاء اخفیا دندی ولی

شاهدک تخت قبای تخته — کمسه واقف اولمز یدی بخته

غیری حق بلمزدی انک سرنی — اکلمزدی ابدا انک برنی

وار ممشدن وارمزهم تا قیام — ایلدوار دم دیدمکم ای همام

قالق عبادت ایله یقه سنمدی — سنی سوایلرم اندرزمن

کیم ولی یا تو ر عبادت ایلمز — حقه تسبیحیله طاعت ایلمز

دیدی یا خضر ولی بنده سنی — کی صفیین غل فاش ایدر وی سنی

خضر وار شونده دیوایدوب ندا — خلق ایچنه صالدین صوت وصدا

بن دیدمکم سن نه بلدك یا ولی — خضر دیدی نم دیکل ای قدری علی

دیدی بن بلدم سنی اما که سن — کوره یم بلکل بنی ای مؤتمن

خضر دیر حقه مناجات ایلدم — حضرته خوش عرض حاجات ایلدم

سرته حضرتدن اتدیلر خطاب — ویردیلر جانه جواب مستطاب

دیدیلر اسرار عشاقه قصو — سنی واقف ایتمزلر موبمو

لیك سیر سیر معشوقه سنی — هیچ واقف ایتمدك قوغلمانی

حضرتو موزه محاولندی — بیله بیلورسین انجق انلری

بزمحب اولدوغمز کی مستتر — بیله من سین سن انی بل یا خضر

سامع اول سره نابن سليم — نغمت اسرار دن خوش طويلم

حضرت خضر ارندن بري — ديديكم اي اوليانك سروري

بر حكايت ايلركم اوله عجب — استماعنده بوله جانم طرب

ديدي خضر كم اومردي اي رفيق — اوليايه اولمشم غايت شفيق

اصفيايه عاشقم عشقيله بن — اتقيايه صادقم صدقيله بن

دكله كل اسرارده قدرتدن سكا — بر عجب نسنه ديم اي باوفا

شمديه دك هيچ بونك عجب — سره واقف اولمدم اي باادب

سير ايدردم عالمك افاقني — نوش ايدردم غيب نبك اذواقني

سير ايدر كن بر كون اي يار غريب — اوستنه بحر محيطك بن كيب

عشق وشوقيله همان اولدم روان — كوردم اول فوق جلده ناكهان

كه عبايه صارلوبر كمسه عجب — اوتخوده ياتوردي اتدم طلب

اوتخودن وار دم اويار دم — بي حضور اتدم ديدم اي جانه جان

بلدم اني كيم وليدن بي كمان — ديه اول طاغه وليدن غيري جان

جونکم قطب اولدی اوسلطان همام — شیخ عبد القادر الجیلی امام

قطب حقدر اول همام کلدی — خلق جماعت اول امام کلدی

حضر حق کا ولسون حضوری مستدام — خادمی اولدی اوه التی یل تمام

هر یره ارسال ایدردی بنده وش — خضر دا خی بنده ایکن وش

امر شیخه ایلر ایدی امتثال — بیک وش خدمت ایدردی ماه و سال

ذی ولایت حق اکا اعطی نصیب — ذی کرامت انی حق قلمش حبیب

اولیا حالینه امنا دیدک — اصفیا شانینه صدقنا دیدک

دکله راویدن روایت ایدیم — اکله حاکیدن حکایت ایدیم

شیخ عبد القادر حقنده دیم — طوطی وش راوی ثبات قندیم

شیخ محی الدین معشوقیتن — سیر فی قابیله فاروقیتن

بلکه قطب عاشق و معشوق قلغن — خوان دیدار خدادن توق قلغن

حضرت خضر ولی ایلر بیان — سیر اسرارینی خوش ایلر عیان

اولاد ندت قابل و معشوقه دن — پادشاه لشکر مخلوقه دن

شاهله عبد اولمی هرکز سوا — دست حقده چون زبون در ماسوا

شیخ قلدی خوش جهاد اکبری — کی مسلمان ایتدی نفس کافری

بر ایاغی اون ده ختمی یکیرمی سال — ایلدی قدر تله اول صاحب کمال

قطب اولدی عالمه اول پادشاه — عرش اعظم اولدی اول نور الله

استوای عرش سری مظهری — اولدی اول ست خدانک مظهری

قطب ولد قده اوسلطان رجال — مطلع نور جمال ان جمال

حقدی کرسی اون ده اول صادق مقال — صدق قولنی سیلدی اول نبی مثال

دیدی اشبو ایغم اعتقاد در — اولیا بویینه کی اسناد در

اشکاره اکدی لر اعنا فی هب — اولدیلر اول مرشد افاقی هب

بر ولی قلمادی کن لوجه — سیلدیلر خلق ایچنده بالوجه

نیتکم معنیسنی فکر ایلدک — یوقرودہ سرینی ذکر ایلدک

بو مناقب قلیکم نوزده در — بو معانی اندهب مذکور در

اوشده میدان مردسک ای شهسوار — اوشده چوگان اوشده طوب ای شهریار

مردمردانم بکون میدان بنم — شهسوارم کویله چوگان بنم

صوبجان قدرتال اورمشم — کوی تقدیر قضا دندرمشم

بردی عالمده اخیر بکو — کمدی حکم قدردن ایلرو

بن منازعون قضایی بالقدر — هم قدردن غالب اولور بل قدر

اولیا راهست قدرت ان الله

پیر جسته باز گردانند ز راه

خضر اشتدی شیخدن بوقوی بحور — حیرته واردی و بولدی خوش سکون

شیخه ارتی امدی هرکز کلام — قالقدی کتدی عجزله اول والسلام

چوق ریاضتله نهایت بولدی — خوش عنایت خوش هدایت بولدی شیخ

ابتدای اول مجذوب سالک خوش سلوک — تخت قبته اولدی سلطان ملوک

شیله بل مجذوب سالک لادرر — سالک مجذوب بدن اولی درر

سالک مجذوبه اولن انتها — اولور اول مجذوب حقه ابتدا

دیدی اول علم شیخ عبد القادره — مظهر نور خدای قاهره

ایده یم اسرار دن برچق سؤال — اول سؤ الومه نه اولور کورم رمال

کلدی عبد القادره خضر نبی — تا سؤال ایده اکا اول ای ابی

ملهم ایدوب قلبنه الهام تام — خضره دیدی اول شده عالی مقام

بود کلیدر سؤالک سر ستر — ال جواب اوشده ای خضر نظر

حق تعالی انی معلوم ایلدی — اول لدنیه یی مفهوم ایلدی

سن اول سلطان سنکه موسی یه دیدی — چونکه اسرار لدندن سیلدک

سن بکا صاغ بزد کلسی یا نبی — صاحب اولمقلیغه چون سن غنی

علم اسرار لدندن ای کلیم — قدر که لایق دلیه حق دن کلیم

بن سکا دیره ایا خضر نبی — سن اسرار مدرکی مختبی

سن مصاحب اولمزسن بکا — غایت اخفی در قلوب سن سرکا

سن دیدک موسایه کز لن تستطیع — بن دیرم ساکه خبر لن تستطیع

قدرت حقیله بنوره احمدی — عبد قادر دره غلام اوحدی

هیچ یمه تایل تمام اولنجه سن — اطعمه جنیسندن ای شاه زمن
لیك احیانا حرارتدن صوایج — نفسی اجلق قیلجیله ایکی بیج
اکه داخی خوش دیدی اول بی مثال — امر خضره قلدی جاندن امتثال
بعده اوچنجی یل خضر هم تمام — شیخه کلدی دیدی ای عالی مقام
بو اوچنجی یل یه یی نه ایچ مدام — نه یدی نه ایچدی هر کز والسلام
دور کاریله اوچنجی یل تمام — اولدوغی دم کلدی خضر نیك نام
صافی سدر کاسه ایچره طوتولو — شیخه افتتاحدی سرده اول اولو
دیدی بن خضرم نبی ظاهرم — دستکیر مبتدی حاضرم
تکری امر ایتدی بکا اشبو سدی — سنکیله نوش ایدم ای وحدی
راضی اولدیلر یدیلر سرتسر — اول سدی حقدن اکا اولدی نظر
غایب اولدی خضر حاضر بعد ازان — شیخ اولدی شهر بغداده روان
چونکه بو حال اوزره کچدی بر زمان — فکر ایدوب خضر نبی راند دان
علم اسرار لدنده نکته لر — جمع قیلدی خاطرینه معتبر

ای مناقب قصه سینك طالبی — وی مراغب حصه سینك راغبی

دکله اسرار حکمدن سویلیم — اکله انوار نعمدن طویلیم

شیخ عبد القادر ك وصفی سکا — شرح ایدیم دکله ای اهل هدا

فهم قل اسراری اوکدن صکا — یر شیخه قاله سن تاکم طکا

سامعینی شاد وخندان ایده یم — شیخ انوارینه حیران ایده یم

شیخ عبد القادر الجیلی ویدی — رحمتی اولسون مزید اندن مزید

اولدی چونکم سالك صادق اوما — تحت دینده مالك عاشق اوشاه

حضرت خضر نبی در شکل پیر — کندوی کوسترمدی اول شاه خیر

ظاهر اولوب شیخ عبد القادره — دیدی خضر اول نور سر ظاهره

بویل ای دلدار صادق اچمه صو — تا تمام سال ای یار ندکو

خوش دیدی اول یار صادق عهده — قلدی یمانه وفا اول لعلی شهد

یل تمام اولنجه اول صو اچمدی — حق امر خضر حقدن کلمدی

حکم عی یل کلدی اول خضر نبی — دیدی اولمه غیر یلر کیبی غبی

پادشاه اولیا عبد مه ایله قصاص — جمله سینک جانینه اولغل مناص

امر حقه ایلدم خوش امتثال — اولدم انکجون جهانده بی مثال

چونکه ایتدم دعوت بنده شروع — تابع اولدیلر بکا اصل و فروع

شکر کم متبوع مطلق اولمشم — دوجهانده حقله حق اولمشم

یلکه قطب عالمم اندر مکان — حکمم التنده مکان و لامکان

پادشاه اولیایم بی کمان — چاکرمدر انس و جاندر هر زمان

ذی ولایت حق اکا اعطی نصیب — ذی کرامت حق انی قلبش حبیب

اولیا حالینه استادیدک

اصفیا سیرتینه صدقنادیدک

در بیان تربیت و ارشاد مرشد افاق و رهنمای مشتاق

حضرت پیرم شیخ عبد القادر الجیلانی قدس سره و قطب شدن شیخ

محی الدین عبد القادر و مرید و خادم و شاگرد شدن حضرت

خضر بعد از قطبیت شیخ الشیوخ عبد القادر الکیلانی قدس الله تعالی

نفسنی کسمشدی هر لذاتدن — منع ایدردی دائما شهواتدن

تا بوحددہ چوق ریاضات جکدی اول — هم هدایت بولدی حقه یول

چون سعادتله حمایت قلدی حق — واصل اولدی چون عنایت قلدی حق

ایدی حق محبوب عبد القادری — حق تجلیکاهی اولدی خاطری

چونکه اولدی حق تعالی منظری — راضی ایدی شیخ عبد القادری

حق تعالی راضی راضی اولدی هم — اول رضادن اولدی اولشه محترم

شیخ عبد القادر الجیلی ولی — حمدلله کم اکا دیدك بلی

دیدی راضیدم او مجذوبیته — راضی کم اولمایه محبوبیته

طالب اولشدم او مطلوبیته — راغب اولشدم او مرغوبیته

لیك حق امر ایلدی ما مورینه — شاه دیدی بندهٔ مسرورینه

بودر بل امر تقدیر رضا — کردلرسك پادشاهلك رضا

امر ادعوا الله ایی دیدیا — قول لرومی دعوت ایت بندیکا

چونکه لحد صیله بولدك سن خلقه — عالمدر کاهمه اولدك خاص خاصه

اولدی دیوانه کبی حیرانه عشق — باش اچوق یالڭ ایچره عریان عشق

کوه دشته کزدی مجنون وار اول — وار لغن یوغ ایدیب اولدی وار اول

یرده کوك کبی اولوب دوار اول — دیدلر اهل عدم کیم وار اول

سیر قلمه کبی خوش ستیار اول — سیر کا بحر نور حق اولوب تیار اول

یمر یتله غایب اول عیار اول — خیر یتله ناظر اول نظار اول

یخ عبد القادر اول محدود حق — طالب دیدار حق محبوب حق

بو نجه حالا یتله اولوب متصف — کنج لذات ایچره اولوب معتکف

ذوق وجدا یتله دیوانه مثال — شوق حقا یتله مستانه مثال

کزدی اون بش یل که وحشی اولدی — اولدی اوا نه غم وسودا اولدی

عشق حقدن اولدی اول بیچاره سی — درد سوزنك اولدی هم غم خواره سی

اولدی اون بش یلده اول شاهد غدا — اجی جا کردك ایچی بل ای کدا

جمع ایدردی کوچه لرده اکلجون — عقلدن عشق خدا یه نقل ایچون

اجی دردا لو چکردا کن مدام — صبر دی یردی اولدی مرید بی مرام

بر له اولدی حاکم ابرار عشق — سر له اولدی همدم احرار عشق

یا قدی قلبین سرتسن چون نار عشق — طوتدی جانن سر بسر انوار عشق

اولدی وجد و حاله اول یار عشق — زلف دلبر کبی تار و مار عشق

چونکه اتدی در دله شیرین عشق — جبرئیلی ایلدی حیران عشق

اتدی املاکی قمو کز یار عشق — اولدیلر سر یله سر کردان عشق

اولدی چون منصور وش بردار عشق — کورمدی دار ایچره هیچ دیدار عشق

اولدی اولدلدار حق جاندار عشق — تاجدار حق و تاج دار عشق

چرخ کبی اولدی اول دوار عشق — مه کبی اولدی چشمه انوار عشق

در دعشقیله اولدی اولدیوانه وار — سکر و شوقیله اولدی اولدی مستانه وار

چکدیلر رنج عشقه اول زمان — شیخ عبد القادری ذی توجوان

پیر عشق اولدی جوانیکن فتا — قدی اولدی درد حقیله دوتا

دستنه کردی لک داماد عشق — در دله اولدی بی سر و سامان عشق

در دا ودیده اولدی دل بریان عشق — حاصل اولدی جانینه درمان عشق

مسکنی اولدی انک ماوای عشق — مامنی اولدی مکان جای عشق

اولدی چونکم ساکن سکنای عشق — لامکانده اولدی همتای عشق

چون نظر اتدی شه شهدای عشق — قلدی لاریغنی الای عشق

التدی الا الله انی لای عشق — بنده وش اولدی اوسنه لای عشق

چون ولی اتدی انی والای عشق — اولدی بحر لولوء لای عشق

چونکه کیدی خلعت والای عشق — اولدی عالی اولقدر بالای عشق

اولدی شوق ذوقله دانای عشق — اولدی ذوق صدقله بینای عشق

بغری خون اتدی چون بالای عشق — اولدی اولقدر علا اعلای عشق

قاف قدرتا وزره اولاسنای عشق — اولدی سیمرغ سرو عنقای عشق

صدق میدانینه یاصدی پای عشق — خوان حبت حقدن الدی پای عشق

قابه قوسینیله اولادنای عشق — تیر قدرتین ایلدی چون یای عشق

سلده دن سیر اتدی اولسلطان عشق — منتهایه ایردی اولخاقان عشق

دردله اولدی محرم اسرار عشق — شوقله اولدی مطلع انوار عشق

اولدی معشوق و منظور خدا — ستّ اسرار دیله مسرور خدا

کندی آلدن اختیاری اولمایان — اولدی مختار خدا اول نکته دان

اولدی دیوانه کبی مجنون عشق — حسن لیلی ایلدی موزون عشق

دلبر دل ویردی اول مفتون یار — عاشق اولوب اندی دوکون آه و زار

حیرت شور و جنون سودا سیله — دلبر یانی غمی غوغا سیله

اولدی محزون عاشق دیوانه وش — مست و بیخود صادق دیوانه وش

ساقی باقیدن ایچدی چون شراب — اولدی اول خمار حق مست و خراب

نقل بزم حسن یاری اولدی لب — جام عشق اندی طلب بولدی طرب

آلدی چونکم باشنه سودای عشق — کلدی باشینه غم غوغای عشق

آلدی آنک کوکلنی دلدای عشق — عقلن آلدی یاردل آرای عشق

فکر و ذکری اولدی آنک دلدار عشق — تا کیم یار اولدی آکا یار ای عشق

اولدی مجنون کبی جون سودای عشق — اندی اول سودای هوی و های عشق

چون جالندی سمعنه سرنای عشق — اندی اهنک هوا چون نای عشق

قطب اقطاب وشهنشاه ملوك — صدق عشقيله اولدى بنياد سلوك

شيخه بوكون ايدرلر اوزكه سؤال — سالك مجذوبدن مردان حال

ديدلر اى سالك مجذوب شاه — مالك ملك يقين محبوب شاه

دى سلوكك نيله اوردك نهايتين — راه حقده ابتداء حكمتين

ديدكده صدقيله اوردم بنياد اكا — بويله بيان ايلدى استاد اكا

صدقيله اوردك سلوكك نهايتى — يبنه اول قادر بلور هر قدرتى

عبد قادر اون مطيع امر شاه — كاولدر افلاك دلده مهر و ماه

نور عقل و جان و دل در اول — اول سميع اول بصير اول خبير

شيخ محى الدين عبد القادر ك — ارتدى دلده جذبه سى اولدقهرك

جاذبه حق جذب عشق ايتدى اى — ديو يولنده مرد حق ايتدى اى

جذبه جذابدن محمد وب صرف — اولدى اول معشوق حق محبوب حق

طالب صادق اولن مطلوب اولور — راغب عاشق اولن مرغوب اولور

خوبكه اول مجذوب حق محبوب حق — خوب حق مسلوب حق مطلوب حق

جملسی اولدی مرید و کاملین — عاشقین و صادقین و واصلین

کاردان اولمه مدد اولدی حامدین — حق تعالی یه قموسی شاکرین

الدیلر اسباب اموالن قموسی — ایدیلر غایتده خوش حالن قموسی

ذی ولایت حق اکا ائتمش نصیب — ذی کرامت حق انی قلمش حبیب

اولیا حالینه امنادیدک

اصفیا سینه صدقنادیدک

در ابتداء سلوک حضرت شیخ عبد القادر الکیلانی رحمة الله علیه

ای مناقب طالبی درویش حق — منقبتدن دکله کل اون که سبق

شیخ عبد القادر الکیلانی حق — صدقله قلدی طلب بحانی چوق

عاشق وهم صادق اولدی حضرته — محرم اولوب لایق اولدی حضرته

جذبی قلبین شوقله قلدی حق — جذب ایدی جذبه جذاب حق

اولدی جذب عشقله مجذوب حق — حب حسن اللهله محبوب حق

چونکه اولدی وجهه حقک سالکی — راه حقده اولدی حقک سالکی

همدم اولدم شمدی یاه ولده بن — اولکم یمامیم اللهه ناره بت
بیعت ایتدم شیخ الندن اولدم — توبه ویردی اکه اول قطب جهان
صدقی ولدن تایب اولدی چونکه — ستی جاندن اولدی اولدم خیر
تایب اولن حضرته محبوب اولو — طالب حق اولوبن مطلوب اولو
دونیی یولدشدیه ایتی خطاب — دیدی حقدن باکه اولدی فتح باب
کلدم استغفاره اوش توبه ایلب — غیریدن اعراض ایلب اواب اولوب
توبه تحتنده امیر شاه وش — جاه ولده حضرته آه هم وش
پیره ویردیلر حلیله جواب — پیره لایق کی جواب مستطاب
دیدیلر شی اشده بن بلدا شدق — ده زن اولقده سکا حالد اشدق
شمدی خوف یولک سنک اه صواب — اجر تسبیح وعبادت خود ثواب
کایخیر ایچره دنی بلدا شکز — تا اولنجه همدم وحالدا شکز
اول حلیلدن هب جملة — تایب اولدیلر خدایه دفعة
شیخ الندن اولدیلر هب تایبان — رحمة الله علیهم اجمعین

والدك عهدنده كى ثابت قدم
اولسن اى فانى سرّ قدم

بن بوذى قاره كنهكار و ذليل
كه خدايولنده يوق باكه دليل

پير و مرشد و ملشم هم عاصيم
سول بجرده قاتى قلبى قاسيم

قوجه جه اللهم جرمى زياد
انمز هيچ اخبث عن منى ياد

صاقلم اقدر ولى رويم سياه
هر كنهكاره انمز هيچ بركوناه

امر حقى طوتمز خوف اميتوب
اول صراط مستقيمه كيتيوب

هيچ پشيمان اولمدم عصيانده
قود قمدن اول قاهر سبحانده

شمديه دك اتدكومه نادمم
قل قبول اى جانكه ساكه خادمم

ايشكوكه دوشدم اوشبو بنده يم
حالمه رحم ايله كل افكنده يم

توبه ويرماى شيخ عبد القادرم
جان ولدنه نور سرّ طاهرم

دست توبه ويرمزيدى اولدم كا
شيخم اولكم قولكم اى پادشا

كوجه اولدم پيرى يونى قاره بن
ليك شمدى كلدم استغفاره بن

يكه يلدن كنهكم اواره بن
اولشم عصيانله يچاره بن

لیك بن نخلم که شهدم وار بنم
والدملة اوذکه عهدم وار بنم

که صمایم بن انك بیمانی
شاد ایدم عهد یله انم جانی

چون نصیحت اتدی اول انم بنم
طوتمشم جانیله اولدقجه بنم

چون وصیت اتدی باکا والده
طوتدم انی اولنجه ای ددهٔ

اول وصیت ایدن دل نصیحت کم بکا
والدم اندی بودن دیدم سکا

دیدی کاذب اوله ای روح ولد
صادق اولکم اولسن نور احد

شمدیا دك کذبه قاصد اولدك
داخی کذلیکه شاهد اولمدك

تا اولنجه کذبه هم قصد اتمکل
طوغری کت حق یوله اکری کتمکل

بن انك عهدینه اتدم حق وفا
نقض یمان اتمزم ای کتخدا

چونکه رهنلر ریئسی پیر دهر
یوسوزی نوش اتدی کندینه زهر

دیمدیلر تدیا قوله دهر بدل
اسمی اولدی جمله یادنده بدل

طولدیکو کلینه اودم نور والله
ظلمتی رفع اتدی اندن سر شاه

دیدی ای نور عیون جان پدر
اولسن سن داخی بر غنچه پسر

جمله سی نفح اوندم کالوب طوردیلر — یوللریمی کاروانك اوردیلر

غارت ایدیلر بولادم مالیمی — کی مکدت ایدیلر احوالیمی

جمله سینی صویدیلر عریان ایدوب — دللریمی درد له بریان ایدوب

اول حرامیلر دیسی ناکهان — شیخ عبد القادره ایدی همان

دی بکا مالك نه وارد دای پسر — دیدی لطفیله اوسلطان بشر

قرق فرنکی التونم وارد دی تمام — والدم ویرمشدر بکم خرج تمام

فقتنم ایچره یقم قرنبده در — صادق اولور لرای جان قوم خر

سوکدیلر فقتانمی اخراج ایدوب — جمع اولدیلر قموتاراج ایدوب

کوردیلر قولنده صادق اولصدیق — جمله سی اولدیلر اول شیخه شفیق

اول حرامیلر باشی اول بشیر خر — پیر خر اولدی دیدیکم ای پسر

سرّوکی دکلدر دیردك خبر — جان کوزیله بینه ایدوب خوش نظر

دیدی ای غافل ندر قولك سنك — سکده یقدی هیچ بد فعلك سنك

سنسن اول نبود بی شهد و — زهر مار محض سن ای بی خبر

ایلدی عزم سفر اولدی خوش سیر — انه سی دیدی ای جان پدر

کون یوزی کلدی جمال با کمال — مطلع نور جلال جل جلال

تا قیامت اولدی جمال و صادق اول — حشر اولنجه اولدی کمال و اتصال

تا که هر کز اولمیه ارتق نصیب — حسرتیله جان ویرم بن ای حبیب

بر دخی اولدی کل یوزی کوریم — کوروبن یوزك بوندوه سویم

حقه اصمه لا مشم ای نور عین — ارمزده دشلی حسرت برله بین

ذی ولد ذی والده ذی سیده — ذی نسل ذی اصل پاك وجیه

بعده اتدی انه سینی الوداع — اول صدف در دانه سی هم الوداع

لا وی ایدر چوقه یوله اولدم — یلدش اولدی شنخه بر خوش کاوان

کیمی خلقك فارس و کیمی بیان — یوله کیدر کن بولاره ناکهان

طاهر اولدی بر بولك اتلو همان — جمله قطاع الطریق و بی امان

اول حرامیلر قمو التمش نفر — الریده اندك تیغ و سپر

طوتوبن تیر و کمانیله سنان — راه زنلر بی رحم هپ جان ستان

شمدیه دک هیچ یلان سیله مکر — بلکم کذبه هیچ قصد ایله مکر

نصحم اولسون من بعد جانم اوغل — هیچ یلان سیله مکل حرام اوغل

باش کیدرسه داخی ای جانم بنم — هیچ اونمه عهد و پیمانم بنم

کرطوتسک یوه وصیتم کم دیرم — سنکیله جنته بیله کرم

کرایدرسک عهدمه روح وفا — بولسین ذوق و صفای مصطفا

دیرم کم صادق اولن صدیق اولو — بوبکر وش متبع تحقیق اولو

یا عمر کبی اولور عادل دل اولو — یاکه عثمان کبی اولور فاضل دل

یا علی المرتضا کبی شجیع — اولور اول صادق دل و قدری رفیع

یا حسن کبی اولور حسنی خصال — فخر اولاد رسول مؤتمن

یا حسین مه کبی نور الله — اول شهید کربلا یه پادشاه

ای اوغل بوردم نصیحت کایلدم — طوتسن ساکه وصیت ایلدم

شیخ عبد القادر ک اول مادری — الدی فرق التوه اوخاتون سروری

خرجلغچون دکدی قفتانینه هب — جیب پاکی قربنه اول پر ادب

اول

اخنشا میله اولدی اولدشه محتشم — احترا میله اولدی اولدمه محترم

تابع حجاج اولدی اول ولی — مظهر انوار حق سیرت علی

صان امامیه اولدی مأموم اول امام — عالم اول شاهه جماعت اولدم

بغدده طامیدده اولدی اول امین — مخزن مرداد حق و واصلین

علمه طالب اولدی دلدن شوقله — حقه راغب اولدی جاندن ذوقله

انه سینه دیدی اول جان پدر — اولمشم بن طالب علم و هنر

انسی دیدی اکا کم ای پسر — یخشی فکر ایتمشسن ای جان پدر

دیدی دستور دیرکه تا قیلم سفر — شغل ایدوب غربتده اولم معتبر

عالم و فاضل اولم ای والده — عامل اولوب واصل اولم واحده

دیدی نوله ای کوزم نور یده — قلبك اولسون مظهر ستر احد

لیك ساکه بر نصیحت ایده یم — جان و دلدن خوش وصیت ایده یم

ای جگر کوشم بوردیکدم بنم — دلبرم فرزندلدلدم بنم

طوطی شیرین سخن قندیم — که فدا اولسون سکا جان و تنم

کم اوکن سوره مک سنک کامک دکل — حقدک اولدیکه کمسنه یارک دکل

وار اولی علم و عمل قل عالم اول — ایکی عالم افتدک سالم اول

چون بوسوزی شیخ درکوش ایلدی — کندوی عشقیله بیهوش ایلدی

دوندی فارغ اولدی شیخ اول کاردن — نوش قلدی باده اسرار دن نه

کلدی برحقانی حالت جانینه — عبد قادر طوتدی یولز سلطانینه

چقدی اول حالتله طاغی اوستنه — خوش توجه اتدی اولدوستنه

کوزلرندن کتدی اولدمنه حجاب — حقدن اولدی اکه اولدی فتح باب

اتفاق اول کونده حجاج جهاز — کعبه جمع اولمشیدی اول زمان

یوم عرفه ایدی بکرا اول کونده هم — حاجیلر جمعیتی خیر الامم

کوه عرفاتده طورمشلردی قمو — وقفده واقفلر یدی ای عمو

شیخ کوردی سرتسی حاجیلری — وقفده طورمشلر اول خوش سوری

طوردی حاجیلر کبی طاغ اوزره اول — اول معارف معدنی شاه عدول

کعبه دن یاکه توجه اتدی هم — کی فرح اولدی و کتدی غم و الم

ذی هدایت مطلعی نور خدا — ذی سعادت منبعی شاه هدا

ذاوی عالی مقام و منقبت — حاکی صاحب فراهم مرتبت

شیخ اسرار دین ینه کشاف اولب — پیر او صافین ینه وصاف اولوب

کورنه معنیلر بیان ایدر بنه — سیر شیخی خوش عیان ایدر بنه

جان قدح غن کرطوت سکن بنه — ایده لم بر بر بیان الی سنه

شیخ عبد القادر اول محبوب حق — اولیا سر دفتری مطلوب حق

هم یدی یاشنده ایکن نور حور — بو کرامت ابتدا اول مهد ظهور

کتبخانه ولت خانه سنده برکون — دولتیله ناکه اول اصل اصول

بن او کون سردی چقردی ترک وش — کی تواضع ایدب اول سلطان کش

دونکی شاهک یوزنه اوکن بقر — کورنه سر سیلدا کا اولدم بقر

ایشدنلر جانبنی نادی بقر — منکریدر بو سورک اهل سقر

شیخ عبد القادره رحم ایلدی — اول زمان شیخنه سوز لر سیلدی

دیدی یا الله قولی قوغل بنی — حق بنو میچون یرتمادی سنی

لطفله السون معلمدن سبق — جمله اقرانندن اسون اولدی حق

حضرت حقك ولیسیدر بلك — هر زمان اول دلبر حرمت قلك

دلبر معشوق حقدر ان ازل — وهب حقدر اکه بی کسب وعمل

قطب عاشق قطب معشوق اولدده — پادشاه ملك عشوق اولدده

بر طفلدر کم طفیلیدر جهان — پادشاهدر جمله خیلیدر جهان

کلدوکجه خوجه سینه اول حبیب — وارد وغنجه مکتبینه اول لبیب

اول ملکلر خادمی اولور قمو — بوسوزی تکرار ایدر لرای عمو

که طورك تکری ولیسی کلدی هب — مکتب اطفالی ایدر لردی طلب

انس وجندك لمسه اولمز دی عیان — سیرت انك اهلی بیلورمی همان

کم بوقولی سیلیرین املاکدی — نوردی وصف بشریت پاکدی

کلدی اوغلنجقلر بوسر عجب — دیدیلر جمله زهی کان ادب

قالدیلر حیران انك اسراردنه — واله اولدیلر قموانوارنه

ذی کرامت معدنی سر الله — ذی ولایت مخزنی در الله

جاهلینندن اهل دانش یکدر — لیك اندن اهل بینش یکدر

جاهل اولمه عالم ایچره عالم اول — سیّد القوم اولسن تاخادم اول

اهل علم اولدرکه علمیله عمل — ایده اخلاص صیقل و اولله اجل

اهل ظاهر کیبی اولمایه دغل — کانلر ایدر حرص صیقله طول امل

قنده قالور مرتبهٔ علم الیقین — چون بولیسنه منزل عین الیقین

عایق عین الیقین حق الیقین — شیخ محی الدین دربی شک یقین

شیخ عبد القادر اول قطب مهین — مرشد افاق پیر واصلین

اولدیا شیدیکن دخول کل غنچه سی — ایده یم سرّنه انك کم یخه سی

کلستان مکتب ایچره تازه کل — حسن اطفال ایچره بی اندازه کل

خواجیه وارد فجه اول شاه ولی — حضرت محبوب حق قدری علی

صاغ وصولنده ملك کی زبان — مکتب اطفالینه دیر لردی عیان

جمله کون طورمك اودر تعظیمله — شیخ عبد القادره تکریمله

یدك ویرمك کم صدره کسون صدق حق — نور ویرسون عالمه اولدر برحق

ذی ولایت حق اکا امتش یضید ذی کرامت حق انی قلمش جبیدر

اولیا خالینه امنا دیدك

اصفیا سرینه صدقنا دیدك

در منقبت شیخ محیی الدین عبد القادر الکیلانی

الجیلی که ده سالك بود قدس سره العزیز

راوی ما فی نه شرویرن خبر حاکی صافی نلر دیر معتبر

مستمع اولتا کربن ایدم سکا کوش جان طوت بر نفس بندن یکا

دکله ای حکمت طلب بو حکمتی اکله ای قدرت طلب بو قدرتی

سلیم جاندن کرامتدك کلام طو یلیم خون ولایتدك طعام

ایچرم ساکه معارفدك شراب نوش ایدرسك اولسن مست و خراب

قند عرفان صونیم بن بندله پر مزه قیلم سنی بو قندله

همدم اولغل عارف دلبندله لمسه عرفان بولمدی دلبندله

جبه وجود چاوشندله الدنوب اکلنمه دانشمندله

اولیایه منکر اولمه سندن اشقیادن عد اولورسن ای اخی
شیخ محی الدین دخی هم طفلدن اول صفاتیله صاحب نقلدی
شیخ عبد القادر هم معصوم کن سر فنون طاهرم معصوم کن
قدرت و رفعته اول پیر رفیع انده دن طوغدی چون اول طفل رضیع
کندوزین سد امدی رمضانه کورنه قدرت قومشی اول جانانه
بو ولایت بو کرامت کانده وار انده اولن قند حکمت قنده وار
شبهه عبدی عیان ایدندی الی همدخی روزه بیان ایدردی اول
امسیدی صایم اولور دی خلق کرامیدی طاعم اولور دی خلق
بو کرم حقدن اکا تعظیمدی خلقه ذاتی عزه و تقویم ایدی
خلق ایچنده اولدی مشهور اول زمان پنجه مدت دلده اولدی داستان
شهر رمضانه ایچوه برسیدی زاد کاولمش اکا قتلو ساعتده ولاد
کندوزین هر کن سد امز عجب ذی کرامت جرعه ذی کان ادب
ذی ولد سر احد نسل حبیب اولیا ایچره نسیب وهم حسیب

کشف ایدوب نکته ره ایلردی نثار
اقر ایدی کونه یشی چون جوی بار

چونکه خوب مرتبدن خوش نغم
نشر ایدردی خلق اولوردی متنعم

طوی عام ایدردی انعام اول هما
طویریدی نعمتدن خاص و عام

هر بینه کشف اولوب اسرار حق
طولریدی دلری انوار حق

ینچه عاشق جانی حقه نثار
ایده ایدی عشقله ای شهریار

شیخک اوصافن قلم قلم بیان
شیخ مدح اتمکده عاجز در زبان

دکله امدی ای مناقب عاشقی
اکله جاندن ای مطالب داغبی

شیخ عبد القادرک طفلیتی
ینچه حالت بخشدکوردی حکمتی

موهبت احسانی وهبیدن ازل
کرچکم انساندن کسبیدن عمل

بیتکم عیسی نبی معصوم مدی
هم ازلدن تا ابد مرجوم مدی

منکر اولن کافر میشوم مدی
دوجهاندن خاسر مرجوم مدی

طفلکن مهدیچره بیغامبر لکن
خلقه اعلام ایلدی سرور لکن

هم کتابن ایلدی خلقه بیان
هم صلاه بیله سلام ابدی عیان

مظهر کلدر اوسلطان سما — اولدر ذهب اولیایه رهنما

اول کشدر اولیا اختر درد — اولیا جند بنه اول سرور در

اولیا واصفیا واتقیا — بنده سیدر اول قمو یم پادشا

مخبر ایدر کل قول الغنده اول — نور اولدر وشناسندن

حسینی مدح ایدب ایدر لسان — قطب اکملدر شفا عتنده لسان

یعنی کم اولدر شفیع عاصیان — اول شفیع امتنه خوش ترجمان

سر سری ضمه اوشاهی ای پیر — اولیادن بیچه کامل اندایجد

یقدرن والله مثلی بردخی — اولیا ایچنده کم اولدر اخی

شیخ عبد القادر اندر رجال — اولمدی مانند اکا اولمز مثال

چون معارف دن ایدر خوش کلام — وعظ قیلما یچون اول عالی مقام

جمع اولور دی انبیا ارواحی هب — مجلسینه حکمتن ایدب طلب

اولیا جمعیتیله جملةً — مستمع اولور لدیدی دفعةً

شیخ سیدر دی حکمدن خوش مقال — معرفت اسراریدن اول پر کمال

معرفت کرینه طالبده یاخاك — موهبت فکرینه طالبدر رجال

منقبتدر هر مطالب عاشقه — معرفتدر هر مراغب صادقه

عاشقیسك بو مناقب سیرنه — صادقیسك بو مواهب برنه

مطلع اولدی جان ودلدن طالب اول — مستمع اول بو مقاله راغب اول

چون سوزومه سن ایده شن رغبتی — حق تعالی ساکه ایدر رحمتی

چون ایده سن بو کتابه حرمتی — بولسن سن رافتی ودر رحمتی

کوشوار ایت کوشکه بو حکمتی — دوجهانده بولسن تا دولتی

جان قولاغیله بو سره سامع اول — شك انکاری کوکلدن قامع اول

اولیا اسراریله کل طامع اول — اصفیا انوار بیله لامع اول

راوی صادق روایتلر ایدر — حاکی عاشق حکایتلر ایدر

دکله سر تا سر روایت ایده یم — اکله معنیسن حکایت ایده یم

شیخ عبد القادر اول قطب خدا — سیر نور حقدن اولمز هیچ جدا

پادشاه اولیادر اول هما — ظل لفظنده اولور قول پادشا

ذی ولایت حق اکا ثمش نصیب ذی کرامت حق انی قلبش حبیب

در بیان منقبت و محدث شیخ محی الدین عبد القادر که

در ایام طفلی و معصومی واقع شده است

ایشدك ای دوستان پر راستان جان بفشلد راستان راستان

بو مناقب سر تشکم قصه در لیك عشاقه سراسی حصه در

قصه در حصه الك ای دوستاك میوه عرفان ویرر بو بوستان

ورد حکمت بویدر بو گلستان معرفت بستاندر ای دلستان

عارفیسك بوش قل بو میوه در بکر قوچ کم یکدر اول بیوه در

بکر معنیلد مناقب سر تشر فکر و ذکرك معنی اولسون ای پسر

حجله لفظ ایچره حکمت بکرنی الوبن خرج ایله عقلك فکرنی

مهر اکا مهر و محبت کوهری کافیدر کایین مودت یکسری

دین علیکم اول بیلر مهتری داخی الابکار دیو حق سروری

یعنی ابکار یله صاحب اولکز بکر معنیله مصاحب اولکز

قال النبی علیه السلام علیکم بالابکار

اول ایکی سر بی خدا اندن مثاك — چون غنم در غله پاك رجاك

کله دن چقدی چوبانه بقمدی — اول قیوه سوره سنه هیچ قمدی

اول ایکی شخصك کلوب حالن همان — که قضا قوردی قیوب اولدی روان

اول اکینك حالنی سلب ایتدیلر — جرب چراغین بادله جلب ایتدیلر

ظلمت اولدی نور حالی اندرك — قالدی حقدن قلبی خالی بولمرك

خاصکن اولدیلر اندن کالعوام — خاصه بولندی العوام کالطعام

قهر یزدان خدادن العیاذ — یعنی ختم کبر یادن العیاذ

ان خذا جویم توفیق ادب
بی ادب محروم کشت از لطف رب

بی ادبلکدن خدایا العیاث — بی بصر لقدن کریما العیاث

کبر نفسیدن الها الملک — عجب و بلکدن کریما العیاذ

یا الهی نفس شر بندن مدام — قل امین ای حافظ جمله انام

شر شیطاندن بزی ایله امین — حق احمد حق جبریل امین

اکمدیلر شیخه بویله رای — قابدی قورد اولدمه قویله دی

بیری شهر صفرایدی بری — سیاکن اولمشدی عمده همسری

جمله قیلوب جویانه تسلیم اولدی — قورد اغزندن قیلوب قورتلدی

اولیا یولینه بولنلر کیمدی — راعی حقی رعایت ایمدی

قطب راعید رعایت ایلکدن — خاطرینی کی حمایت ایلکدن

پادشاهه بنده تعظیم ایلک — دائما تکریم و تفخیم ایلمک

دولت سرمدی اقبال ابد — خاصه خاص الخاصردن کاه احد

پادشاه اندن بقاشاهی اولا — حق صفاتی چرخدنک ماهی اولا

شیخ عبد القادر اولسلطان دین — انلری قهر ایلدی اولدم یقین

شیخ جزنه بولردی همچونم — محو قلدی بولنلری اولدمه یم

بحر قعرندن چقارب قطره سی — ساحل اوزره ایی جون خال انمه سی

فیض اندن ایی دون انمه دن — بیکمان قهر یله مقهور انمه دن

شیخ حافظ راعیدی فی المثل — حارس و ساعیدی بی خوف و خلل

طمطراق و شطح و طامات ایلدی ... اولیا اودره مباحات ایلدی

امر حقیله بو قولی سیللدی ... خوف نمادن ولیلر طویلدی

دیدی اشبو ایغم کورك نجا ... اولیانك بویني دستینه یوجا

مطلع حقدن ذهی شمس ضحا ... طالع اولدی عالمه بدر دجا

ساکنان چرخدن جمله ملك ... قدسیان کروبیان اندر فلك

صف صف اولمشدی هواده رشر ... دکلیه تا قول یشنی سس لبر

هم رجال الغیب طایر فی الهوا ... اولزمان طور مشریدی چون هما

تا کی سامع اولدی شیخدن کلام ... جمله نك اوه احنه اولسون سلام

جامع ایچره اولیادن الی شیخ ... جمله سی اعیان مردان بللی شیخ

اولیا ایچره اکابر دندی هپ ... سر تسر شوقیله طوتلر یلر طرب

همدمی آفاق عالمدن قمو ... اولیادن هرنه وارسه عمو

جمله بویله اکدیلر مثل الجمل ... طغدیلر کالشمس فی برج الحمل

معجب اولوب لکن اولحینده ای جان ... اولیادن ایکی شخص ناتوان

شیخ حیاة بن قیس مقبول هدی — محیی اموات اول عیسی شفا

جمله سی شیخه شهادت اتدیلر — قصد قلدیغنده عدالت اتدیلر

دیدیلر بو قولی اول قطب همام — امر حقیله دیمشلر والسلام

جمله سیصد صادقین وساعدند — رضوان الله علیهم اجمعین

راوی صادق روایت ایلدی — حاکی عاشق حکایت ایلدی

شیخ عبد القادر اول قطب سما — چون سمی اولدی بغایت اولدها

سر حقی ایلدی دله کتم — جانه اتدی خاتمک مهرن ختم

چونکه قطبیت سریره اوشا — پادشاه اولدی هی قطب اله

حاکم اولدی اولیایه سرسری — قطب شاه اولیادر ای پسر

انس وجن جمله املاک سما — قطب عالم جاکریدر ذی وله

جمله مخلوقات اکا لشکردر — قطب بولنده شه وسروردر

چقدیکی رسی اوزره اول سلطان — مفخر املاک چرخ وانس وجان

شهر بغداد ایچره امر اللهله — قلبی مسرور اولدی عزت اللهله

شیخ عبد القادر اولد ستیدل — شیخ محی الدین زی حیدر نسل

قطب ولیحق چقدی کرسی اوزره اول — نسل پاک مصطفی اصل اصول

دیدی اشبو پای عالی مرتبت — بیلگ ای مرد اهل منقبت

اولیاء کملگ بوینی اوستنه — عالیدر بقمق بونگ سر پوستنه

مغزی کورگ نغز اولاسن القاب — لتی بولگ تا اولاسز دولباب

التی شیخگ نامنی تقریر ایدم — بو نظام نظمده تحریر ایدم

التی شیخ کامل ایدر بو کلام — دندی امریله زهی عالی مقام

عاشقیسگ سوزومی دکلدر سن — صادقیسگ معنیسن اکلارسن

شیخ عدی بن مسافر بیرسی — لاموتون ستر له حق دیرسی

شیخ ابو سعد سعید قیلوی — مرد دیندار و شهید اخروی

شیخ علی بن هیتی سلطان ازل — مظهر اجلال حق میر اجل

شیخ احمد بن رفاعی اول رفیع — مطلع انوار و اسرار سمیع

شیخ قاسم بو محمد اول خبیر — مخزن گنجینهٔ نور بصیر

ترق بدی اهل کرامت بی مثال — کوه قاف اوستنده ساکن ذی جاه

هم بکرمی درت رجال مجتبی — مقتدی و مهتدی و مرتضی

مسکنی بحر محیط ایچره قمو — جملسی اندر جزایر ای عمو

جمله سی اوندن بلر اعناقنه — ار تورب اشواقنی ارواقنه

تقدس الله تعالی سرهم — و افاض الله علینا برهم

ذکر اخبار المشایخ عنه انه لم یقل ذلک الا بامد
الله تعالی الشیخ عدی بن مسافر و الشیخ ابو
سعید القبلوی و الشیخ علی بن الهیتی و الشیخ
الحدبر الرفاعی و الشیخ ابو محمد القاسم بن عبد الله ه
البطری و الشیخ حیاة بن قیس رضی الله عنهم اجمعین

دکله امدی اولیادن التی بیر — طالب حقه بولردی دستگیر

شیخ عبد القادر ک احوالنی — جمله تصدیق ایلیوب اقوالنی

سر تسر اخبار ابدال اتدلر — سر بسر اظهار اسرار اتدلر

دیدی کرسی اوزره جامعده او شاه — مظهر نور نبی سر الله

بیلک اشبو ایکی مبحثی دیدم — اولیا بویی وسنه برتردم

چون بو قولی شیخ تحقیق ایلدی — اولیا اول سوزی تصدیق ایلدی

اولیاء الله دیه بی حد ولی — جمله بویین اکدیلر اولوب علی

جان کوزیله کوردم اول سری عیان — عالم السر اندی الی خوش بیان

اوج یوز اون اوج اولیادن یا صفا — هب کرم حق قتنده اتقیا

اون یدی مرد خدادن محترم — مکه ویرن بنده اهب اهل حرم

همدخی التمش ولی اندن عراق — قرق ولی هم در عجم ذی اتفاق

شام شهرنده اوتون مرد خدا — شهر مصر ایچره یکرمی اولیا

اون یدی مردان حق معزز بهم — هم یکرمی اوچ یمنده محترم

اون رجل اندن حبش مردان حق — هر بریسی فارس میدان حق

سید یاجوجیله ماجوجده دخی — هم یدی مرد خدا شاه سخی

هم سرندیب وادی سنده یدی — جملسی صاحب ولایت پر هنر

دیدم ای بدر دجا شمس ضحا — نور حضرت پادشاه انبیا

شیخ عبد القادر الجیلی سنی — جنت اسناد ان مسکنی

دیدی کرسی او ذره اشبو پای من — اولیا بو بینه عالی در زمن

چونکه بن پیغامبره ایدم خطاب — دیدی اول دمده جواب مستطاب

شیخ عبد القادر الجیلی صدق — صادق دین قد صدق عما نطق

دیدی اول سلطان الا کیف لا — شیخ محی الدین وسلطان ولا

محض ه کنج جمال کبریا — قطب دو عالمده شاه اولیا

بن انک سر تینه حارس داعیم — امر ادعوا اللهله هم داعیم

شیخ تاسع شیخ لولو ذی کرم — بحر عمان کرمده یتیم

شیخ عبد القادر ک سر ه خبر — ویدی اسرار اهلنه اول مختبر

دیدی شیخم پیر معنی ر ان دان — شیخ محی الدینده ای عاشقان

قطب عالم شیخ محی الدین ما — شیخ عبد القادر اولدی کیمیا

چونکه قطبیت مقامنده مقیم — اولدی اول خاص خداوند علیم

خلعتینه ایدیلر معلم طیران — هم شریعت هم حقیقت کوه دان

چقدی عرشی اوده اول غوث الله — عرش معظمده معظم پادشاه

کرم اولوب دیدی اوسلطان قدم — بیلک ای مخلوق حق اسبو قدم

اولیاء الله بوینی اوزره کی — عالیدر تبتده شاهد اوحی

شیخ مکارم دیرکه بنده شاهد — ضمه منکر لری کیم جاحدم

بن شهادت ایدرم بو قدرته — بن کواه صادقم بو حکمته

اولیادن بر احد قلمادی هیچ — بوینی ایدب منحنی اولمایه پیچ

هر ولایت والسی صاحب لوا — هم کرامتده اولن شاه ولا

جملسی قطبیتینه شاهدیت — اولدی شیخک سوزلرینه صادقین

شیخ نامی شیخ خلیفه ذی خلف — شیخ اکبر نام اول خیر سلف

اول کبیر دینده نعویای کثیر — حقدن اولمشدی عطای مستکیر

دیدی کوردم احمدی پاده من — شمس حقی ثبت علیناده من

ناطق اولوب نطقه کلدم عشقله — سویلدم فخر جهانه شوقله

شیخ محی الدین عبد القادری — جان کوزیله اولدم انك ناظری

چونکه قطبیت مقامی بولدی اولاد — سیّد جید اصیل ریاضت

جامع ایکره کرسی اوزره اول ایدی — افتخار حقله دیدی همین

اولیا بویله غالی ایمش — جان ودله حقدر چوق یاشاسون

چوه بو قولی شیخ قلدی خوش بیان — چشم دل بزله همان کورم عیان

یزیوزده اولیا هپ یکری — اکدیلر بوینلرینی وار وادی

شیخ سادس شیخ مظفر پیر عزیز — تخت عزت اوزره اولدی میر عزیز

شیخ ماجد سوزنی اولمز حق — ایشدب دیدی صدق عما نطق

شیخ سابع شیخ مکارم محترم — مکرمت تختنده سلطان کرم

دیدیکم چونکم شیخ محی الدین ما — شیخ عبد القادر اولدی قطبهما

نسل احمد مالك ملك هدا — اولدی قطبیتنده اکمل پادشا

تاج غوثیت اولوب حقدن عطا — کیدی اول سلطان اقلیم بقا

چونکه حق منظوری اولدی اول حبیب — خلعت تصریف عام اولدی نصیب

جود بوقوتی شیخ تقریب ایلدی — سرّ اسراسینی تفسیر ایلدی

عین تکمیله عیان کوردم اوده — ظاهر اولدی جانه اسرار قدمده

اول زمان اوج یوز ولی الله هب — هم یدی یوز غیب ارندی عجب

کیمی یره اوتوردی کیمی اوچدی — هر بیسی حق با ظلدی سجده

جمله سیده مظهر نور خدا — بعضی دیل کیمی کچر کن فی الهوا

کلی بویون اکدیلر تسلیم اولوب — شیخه قرشو خوش توا ضع دل قلوب

بنده وش اولدی تدیلر اعناقنی — جان ودلدن ارتوب رب اشواقنی

شیخ رابع اولد رفیع القدر حق — شیخ احمد بن رفاعی صدر حق

شیخ عدی بن مسافر کشفنی — شیخ حقنده او پیرك وصفنی

ایلیوب تصدیق دیدی قد صدق — شیخ احمد صادق عما نطق

شاهدین عاشقین صادقین — شمس دین شیخین اهل خافقین

شیخ خامس ماجد الکردی دیدی — عالم وحدتده سلطان وحید

دیدی اول سلطان اشهاد شهود — خوش مشاهد اولوب اول شاه وجود

شیخ ثانی پیر صادق مخبر — شیخ ثقابن بطوا ول اهل نظر

کودنه دیر قولینی تصدیق ایله — بوندهٔ اندهٔ اولسن صاغ و سلم

شیخ عبد القادر اول قطب مهین — کیم اکا منکر اولا ندر کی مهین

چقدی کرسی اوزره چون قطب اولحق — حق بودر کیم اولدی اول حقیله حق

دیدی بایم فوق جید اولیا — عالیدر صانکم زمین اوزره سما

جان کوزیله کوردم اولدم همان — سر غیب اولدی حینده اولدی عیان

کم قمو املاك افلاك خدا — صف صف اولوب طورر یلر اندر هوا

شیخ عبد القادر ایدب خطاب — اول ملکلر خوش خطاب مستطاب

قد صدقت قد صدقت یا ولی — ای سعادت صاحبی عبد العلی

شیخ ثالث سیتله سر وی حق — شیخ عدی بن مسافر نور حق

دیدی عبد القادر اولسید اصیل — حضرت حقده اولدر قدری جلیل

قطب اولحق چقدی جامعده امیر — کرسی اوزره واعظ انه اول خبیر

دیدی یلك ای قمو حاضر عوام — ایغم التنده در جید عظام

بخلد یلرہب ہوا اوزہ صفوف — سر حقدن جان دل بولدی کشوف

بنلرک نور یلہ عالم بولدی نور — سر سرابیلہ ہم ادم سرور

جان کوزیلہ داخی یوسر ی عیان — کور مشم عین الیقین من بحمد

کم مدہ یکدن مقرب برکوہ — جملہ نور ایدی جمال ویرشکوہ

کلدیلر سر رسول التہدہ — طولدیلر نور جمال شاہدہ

الرندہ خلعت والایلہ — نور احمد جا بنندہ سیلہ

شیخ عبد القادرک بالاسنہ — راست ولمش اول قدوالاسنہ

اول حبیبک خلعتینی کنتہ — ویردیلر قلبین قلوب صافی اینہ

شیخ عبد القادرہ ہپ اولیا — اتدیلر شاباش وحسین بریا

جملہ املاک رجال غیبہم — جملہ بویین اکدیلر ای محترم

اولیا جملہ تواضع اتدیلر — بای شیخی بویین اوزہ طوتدیلر

یر یوزندہ بر ولی قلمادی ہیچ — منحنی اولوب قموسی اولدی ہیچ

اشبو قول حقدن سیلدم — اہل حق سر حقدن طویلدم

قلبنه ایدی تجلی اول زمان — جانمی محلی نورانی همان

چون دلی اولدی محلی نور له — عقلی هم اولدی محلی نور له

مجلس ایچره اکه شاهد دم اودم — اشبو سیرمی هم مشاهد دم اودم

ناظر ایدم جان کوزیله بوسره — حاضر ایدم هم بو سرکم ایره

جمع اولدی اولیا اصفیا حی هب — چونکم کوردم بنده عقلدم طرب

اصفیا ارواح احیاء و موات — حاضر اولدیلر سراسر طیبات

بعضی اجسادیله بعض ارواحله — مست اولوب مجلسده روح اولاحله

تاج روحانی اودم وقاری — راه حقده طالبین دیاری

اولین و آخرین اولیا — سالفین و تابعین اصفیا

جامع ایچره جلسه جمع اولدیلر — سر تسر پروانه شمع اولدیلر

شمع جمع اولیا اصفیا با صفا — شیخ هادی نور مهدی هدا

هم ملائک هم مقربلر دخی — انده جمع اولدی قموسی ای اخی

هم رجال الغیب اولدی حاضرین — جمله املاکیله اولوب واقفین

كه بخه حالات شيخي بير بشل — اهل حقه ويرديلر بنلر خبر

ايده يم بزبرسكا اوكدة وصوكا — سن حقه حيرة وار قال لكا

شيخ اول شيخ عبد القادرك — بيرة اسرارينى نور طاهرك

كشف ايدوب عاشقلره ويرخبر — دكله قولن كوش جاندن اى پسر

شيخ بوسعد سعادت فيلوى — مخبر اسرار شيخ اخروى

ديركه محيى الدين عبد القادر — همتنى هر دمده جانه حاضرم

قطب اوليحق كرسى اوزره اول امير — سن بسر اسرار ده اولوب خبير

ديدك حقدة قول موذونم بنم — بيلك ايشوبايى ميمونم بنم

اوليانك بوينى اوزره عالمك — سرتم انلره امير واليدك

تحت بايمده زبونلر دركهمده جمله سى كمتر غلام

شيخ عبد القادر الجيلى ولى — سن حق نور نبى دهم على

جوده بوقول حقى ايرحقله — ديدك حقه كرسى اوزره صدقله

حضرت حق عرش اعلا خالقى — اهل فرشك صانغى وراذقى

شیخ اوّل بوسعد اوّل قبلوی — اوّل سعید اولوی اوّل خنوی

شیخ ثانی سرور ملک بقا — شیخ بقاین بطوا اهل لقا

شیخ ثالث معدن علم و حکم — شیخ علی بن مسافر محترم

شیخ رابع شاه اقلیم قدم — شیخ احمد بن رفاعی محتشم

شیخ خامس ماجد الکردی لمین — تایب محبوب رب العالمین

شیخ سادس شیخ مطر صاحب هنر — اهل فقر ایچره فقیر و معتبر

شیخ سابع شیخ مکارم پیر حق — جمله اقرانندن امتشدی سبق

شیخ ثامن مفخر اهل سلف — شیخ خلیفه مرد حق خیر الخلف

شیخ لولو شیخ تاسع ارمنی — قلبی کنج کبر یانک مخزنی

شیخ بین بو نلر اولدی واصفین — سر محی الدینی اولوب کاشفین

ایدیلر اسرار شیخی خوش بیان — قلدیلر انوار پیری هم عیان

خادمی اولسون قمونک حور عین — مسکنی هم جمله نک خلد برین

نامین اجمالاً بو لارک ای اخی — ذکر قلدم دکله تفصیلین دخی

جان قلدن طوت بکا شوقیله خوش — تلکه ایرار ایدیم ذوقیله خوش

اولیا سرینه حیران اولسن — نور حقدلک سرلرندن طوسن

اصفیادن ذکره بر فرد اولان — دیدلر عشاقه قول معتبر

شیخ عبد القادر ک شاهد اری — ظاهر و باطنده دین سرور اری

سرله اولمش جمله سی ای مستمع — هیئة حالینه شیخک مطلع

بل طقوز شیخ مکمل فی العدد — راوی صادقلری ای معتمد

جملسی صاحب کمال و برهتی — هر بری اسرار حقدن دیر خبر

شیخ عبد القادر اول قطب زمان — سایه سیدر عاشقه امن امان

کرسی اوزره اولدی زمانکم اول امام — قطب اولیجوید ی حقانی کلام

امر حقیله مباهات ایلیوب — قول حقی حقله خوش سیلیوب

دیدی بایم بیلک ای اهل رجا — اولیانک بویی اوزره طوندی جا

اول طقوز شیخک قسوسی بابنام — کشف حالیدن خبر ویر عیان

دکله اسمن جمله نک اخبار ایدم — هر بینک سرینی اظهار ایدم

یعنی یا شیخ عبد القادر ك بویمن اوستینه دوشمك حاضرك

طوتدیلر چون بویله اوزره یانه الذی هر یرده حقیقت یانه

باش اکوبن اولدیلر چون منحنی حق قتنده اولدیلر غایت سنی

دین حقده حمد سیندن مهتدین رضوان الله تعالی اجمعین

ذکر اخبار المشایخ بالکشف عن هیئة الحال حین قال

ذلك الشیخ ابو سعید القیلوی رضی الله عنه

والشیخ بقا بن بطو رضی الله عنه والشیخ عدی بن

مسافر رضی الله عنه والشیخ احمد بن الرفاعی رضی الله

والشیخ ماجد رضی الله عنه والشیخ مطری رضی الله

والشیخ مکارم رضی الله عنه والشیخ خلیفة

الاکبر رضی الله عنه والشیخ لؤلؤ الارمنی المخاطب

علی الانفاس رضی الله عنه

راوی صادق روایت ایلدی حاکی عاشق حکایت ایلدی

شیخ علی بن هیتی اولد دیدار حق — سرور اهل یقین یعنی دلدار حق

قالدی شیخ شوقیله اولدم همان — حقدی کریمی وستنه اولدم مهربان

شیخ عبد القادر دامانیه — ضو قدی باشن نور ویردی جانیه

یاپن الوب بوینیه اولدم کمال — اولدی شیخ ایغندم یا ایمان

شیخ عبد القادر اول سلطان دین — قطب عالم مهتر اهل یقین

شیخ عبد القادر اولدی دستگیر — عاقبت اولدی علی دینده امیر

دار فانیدن کدیجک باقیه — جان شیرینی ویریجک ساقیه

شیخده قطبیت اولدمده همان — شیخ علی بن هیتیه اولدی روان

شیخ علی بن هیتی اولدی زمان — قطب عالم پادشاه انس وجان

شیخ عبد القادر الجیلی ویدی — چونکه بو قولی دیدی اولدم وجد

الله شیخ اول قولی تصدیق ایدیلر — جلسه صدقیله تحقیق تصدیق ایدیلر

شیخده چون سر حقی کوردیلر — مجلس ایچره حقه بویون ویردیلر

قول حقه جمله سی اولوب مشیر — بویننی اوزتدی اولدم الله پیر

شیخ محمود ابن عثمان یاحیا — شیخ عمر ابن ابی نصر اولدی

شیخ حسن اولدی عاشق حق علی — شیخ علی اولدی بودیسی هر ولی

شیخ عمر اولدی شاهد عین الیقین — شیخ عباد اولدی امین متقین

شیخ مظفر ناصر منصور حق — شیخ یوسف الحمامی نور حق

مرید واصل شیخ جمیل یاحماک — شیخ عثمان بو عمر اولدی باکمال

ابو الحسن شیخ فرید جوسقی — نور حسنیله نقید اولدی تقی

شیخ عبد الحق حقیقت عاشقی — شیخ محمد اولدی طریقت صادقی

جملسی اشهاد قول شیخدر — هر بری صدیق فعل شیخدر

شیخ عبد القادر ک قولنی قمو — اتدیلر تصدیق صدیقله عمو

بزم حقده سامعیندر حاضرین — رحمة الله علیهم اجمعین

بیجه اولدی مجلسده واردی عالمه — فاضلدن وکاملدن وعاملدن

اصدقا اولدی قمو اولدی حاضره — مسکنی اولسون قمو سینک جنانه

الله شیخک اولیلرهم اولوسی — نور ذات کبریادن طولوسی

شیخ عثمان ابن مردوقا اول امیر — شیخ مکارم اکبر پیر کبیر
پیر کامل شیخ مطر اول بار دای — شیخ جاکیر اول دنی رهنمای
اول خلیفه شیخ اکبر مجتبی — شیخ صدقه اول صدیق مرتضی
شیخ یحیی محیی احیاء دین — شیخ ضیاء الدین ابرهیم امین
شیخ محمد حامد و محمود حق — شیخ عثمان عابد معبود حق
شیخ غضیب البان پیر موصلی — شیخ احمد واصلینک اموصلی
شیخ احمد بن علی اعلاء دین — شیخ محمد سنی اسناء دین
شیخ عثمان ابن احمد باصفا — شیخ سلطان ابن احمد باوفا
شیخ ابوبکر ولی عبد الحمید — شیخ ابو العباس احمد اولوالرشد
شیخ احمد بو محمد مرد حق — شیخ مبارک بن علی پور رد حق
شیخ بو البرکات بن معدان ولی — شیخ عبد القادر اول مرد بلی
شیخ احمد بن ابی بکر اول صدیق — شیخ محمد حق طریقنده رفیق
شیخ عمر بن ازو شربیاز خدا — شیخ عمر ابن محمد مهتدا

امر اللهیله اولی مامور حق — حکم سلطانیله اولی مسرور حق
دیدی اشبو ایکی ای خاص و عام — اولیه بو یدینه عالی در تمام
بحلینده شیخ عبد القادر ک — بحفلینده اولی ولی ظاهر ک
ک ویلو دیر اندن بن حاضر ایدک — بجمله من بن مظهر قادر ایدک
اللی شیخ اول حینده جمله حاضرون — شیخلرک بو قول حقی سامعین
اللی پیرک کلیسی ساجدین — قول حق شیخ جمله شاهدین
اولدلر صدیقیله بویین اکدلر — اشکاره جمله شیخی اوکدیلر
اللی شیخک جمله سینی ادله — ذکر ایدایین دکلکل هب اده
شیخ علی بن هیتی بل اولی — قدر عالی نور حق سر علی
شیخ بقا بن بطو اولدی حق — شیخ بوسعد اولدی یا حق
شیخ موسی ابن ماحین مه جمال — شیخ عبد القاهر اول صاحب کمال
شیخ اکبر اول معمر بو الکرم — شیخ ابو العباس احمد محترم
شیخ فاضل ماجد الکردی کریم — شیخ ابراهیم مرحوم رحیم

شیخ محمود محمد جالمدار ... آمن واسجد واقترب یا ساجد

شیخ عبد الله عبید الله هم ... ایکسی همنا مدیدای محترم

شیخ حافظ در بشنجی رادی یل ... جمله سینی قول صادق اکله کل

بویله ویردیلر خیر بولدی بزه ... بزدخی ایزدوق خیر ویرسون سزه

شیخ عبد القادر الجیلی فرید ... حضرت محبوب حق مرید وحید

راه حقده سالك صادق اولوب ... سر حقه صدقله عاشق اولوب

احمده تابع اولوب اندی سلوك ... زیره الناس علی دین الملوك

جاهد اولوب ایلدی حقی طلب ... شوق وذوق وعشقله اندی طرب

بنجه یلر حق یولنده اولوجه ... بر یاغی اوزره ختمی هر کیجه

ایلدی حق قدر تیله اول ولی ... حق قتنده قدری اولدی کی اعلی بمعنی عالی

اولدی قطب اولیا اخر اوشاه ... اصفیا صفتده اولدی پادشاه

قطب اولجق چقدی کرسی اوستنه ... عاشق اولدی خلق اولجه خود وسنه

شهر بغداد ایچره جامعده اوتیر ... کاشف اسرار حق شاه خبیر

قطب اولنجه حوش كچه بوخه اله — مانيف عالمده اولدى اولياء عظام

قطب اولنجق كرسيه جقوب تمام — اولدى ولى رهنما شاه همدان

دعوى ايدوب حيث ايدوب اولديد — اولياى بخشده اولمز وحيد

ديدى بو قول حقى امر حقله — اشبو سنابق اولوبن صدقله

بيلك اشبو بابى صدقم بى ريا — كه اوليانك بوينى اوستينه يوجا

ذى ولايت حق اكا اعتى نصيب — ذى كرامت حق انى قلمش حبيب

اولياقولينه امنا ديمك

انبيا فعلينه صدقنا ديمك

ذكر من حضر من المشايخ والعلماء رحمهم الله تعالى

المجلس الذى قال الشيخ فيه ذلك القول كمال

القائل يا مرالله قدمى على رقبة كل ولى الله ه ه

وكله اويلر نكر ويرد خبر — مستمع اول تا اولاسن محتبر

بش كشى ايكر روايت صدقله — شيخ كامل دن ايشتكل عشقله

شیخ قولنی ویردی خلقه خبر — کشف اسرار ایلیوب هب سر بتر

بولندی مکشوف اولوب سر قدم — کاشف اولوب یوزیلدی سر قدم

دکدیلر علمیله عامله عالم — ذی کرامت ذی ولایت ذی کرم

شیخ عصرنده اوکردی جله — طوتدیلر کشف ایدیوب وطن

اولیا حق علمله موصوفدر — بلندر اسرار حقه مکشوفدر

شیخدن اقل کلام شیخ هب — واقف اولوب اتدیلر شوقدن طرب

شیخ عبد القادر سر تمام — خلقه افشا ایلدیلر والسلام

جان ودلدن ایلیوب خوش اشتیاق — دیدیلر ظاهر اولدی اندر عراق

خاک یکلان بغدده برجوان — پیر معنی راز دان انس وجان

شیخ عبد القادر ایجلی بنام — قطب عالم خلقه اولیسر امام

بنجه یلر حق یولنده ایده هم — بر ایاغی اوزره ختم اول محترم

ختم قرآن ایده هر بجه مدام — بر قدم اوستینه ذی عالی مقام

شاه اقلیم عدم نور قدم — صاحب تاج وعلم میمون قدم

بن عبید مکتوبیم کی دلیل — حق یولنده طالبه اولدر دلیل

دو جهانده عز محمد بولدم — که اول پیرنک قولیم جوق عزم

شاهد مدد اولیاء کملین — رحمة الله علیهم اجمعین

ایشد امدی شاهد ومک اولی — شیخ ابو بکر هوارا اول ولی

شیخ عبد الله خویدری — عابد حق دین اسلام مهتری

شیخ تاج العارفین شه بو الوفا — مظهر حق نور سر مصطفا

شیخ عقیل المنبجی مرد خدا — مطلع انوار ذات کبریا

شیخ علی بن وهب اول سر علی — عبد خاص حق شهنشاه ولی

شیخ حماد امین دتاسدی — مردم دیندار خیر الناسدی

مرد دین غوث غیاث اول مهتدی — سر حق نور نبی مجتبی

بویدی مرد الهی کم دیدم — هر بری تامله ذکر ایلدم

شیخ محی الدین عبد القادرک — مخبریدی قولنی اول طاهرک

هر بری دور بنده شیخ دهریدی — بوستان دینه جاری نهریدی

شاهد مدبر بل یدی سلطان دین — هر بری قولنده صادق هم امین

عامل و کامل مکمل فی الطریق — راه حقده سالکه نعم الرفیق

تخت و بختده هر بری میمونه قال — حال بخش اهل دل سلطان قال

شرع حقده هر بری اذکای حق — سنی عادل دل و اسنای حق

دین اسلامه ایچره اتقی هر بری — نور ایمانیله اعلده هر بری

سر احسانیله محسن ذی حسان — ایدر انسان سیرتنه بلکل حسانه

حق مذکی و مزکی جمله — حق مصلی و مصلی جمله

قول حقده هر بری صاحب مقال — تذکیه حاجت دکل بی قیل و قال

ایلدم چون قول لله دعوای خون — حکمه یندم عجب طغرای خون

ختم تو قیعدده غایت رفیع — شیخ محی الدینده جانه شفیع

شیخ محی الدین عبد القادرم — همتی و سری هر دم حاضرم

خاک پایید رکوده مه نوتیا — تربت قبری عقل و جانه کیمیا

استانی راستانک دولتی — دوستانی بوستانک زینتی

مدّعیم صدقیله دعوایم بن — چونه اولشدم عشقیله غوغایم بن

مجلس شرع خدایه کلمشم — امر حکم مصطفایه کلمشم

تا که بن اثبات دعوا ایلیم — قولمی صدقیله طوری سیلیم

ایله یارب حق محمود قدم — دعوی دینده بنی ثابت قدم

بودر دعوای صادق صدقیله — عاشقیسک دکله شوق وذوقیله

صانمه بونی علم ماهیتدر — دعوی دیندار ذوقیتدر

شیخ عبد القادر کشوار لکن — اولیادن همدخی بهره لکن

ایلدم نظمیمده دعوا صدقیله — اولمشم اول شاهه لا عشقیله

طوغمشم الایه یوزلادیمدم — قوری یره هو ایله هادیمدم

صادقم دعواده کاذب ضمه کز — عقل وطبع طیبن لاذب ضمه کز

مدعی یم اوش کتوردم بینه — تذکیه لازم دکلدر دینه

ایکی شاهد له کشی بر شهر اولور — شاهد نوره اوینلر زهر اولور

شاهد نوره اویه بر لوط اولور — بر اسرایه ایرب مسرور اولور

كبريای حقدر اولو لعنی ستر ذات اللهدن طولو لعنی

اولیا بویله در باسی انك يقدر عالمده همتاسی انك

اولیاده یوق اکا مثل و مثال مظهر نور جمال ذو الجلال

ایدی اول دعوای فردیت حق منکر اولمه اول فریده حنث یق

قائلك قول ینی ضد قیله ایشت محیی نك سوت بنی عشقیله ایشت

محیی نك نظمی سنی منظوم ایدر سلك اهل اللهده خوش مرحوم ایدر

دیه حقدن بولمق استرسك نظام دکله جاندن قول لمی ای نیك نام

عاقلیسك اهل عقله تابع اول بنده در حق سوزلرینی کل سامع اول

دکله کل ای قاضی عقل متین بودر بل حجت و برهان مبین

مجلس شرع طریق حقدر اولیا قسمی فریدی حقدر

بل طریقتده حقیقت محکمه معرفتده ایات حقدر محکمه

هم شریعت حاکمیدر کی حلیم مظهر علم اسرار علیم

قاضی حقدر عقل مستقیم عاقلیسك دکله ای طبع سلیم

مرید دن بلکه عالمده هما — سایه سنده اولکن اولور پادشا

مرد میدان خدادن چون ولی — مرد حقه محیی کبی دی بلی

تا الست سرین بلیدن طویه‌سن — شرع ایچنده مصطفایه اویه‌سن

اولیایه اول محب محیی کبی — انبیا سینی سوه تا ای لنبی

بلکه حق محبوبی اولاسن تمام — هم حبیبی سو کلوسی والسلام

ذکر اخبار المشایخ رحمهم الله تعالی عن الشیخ محیی الدین عبد القادر رضی الله عنه بالقول الذی قاله قبل ان یقوله وهو قد محهذه علی رقبة کل ولی الله

مستمع اول محی دن ای قادری — نعت وصف شیخ عبد القادری

چون اکا اولدم مرید نامزد — دو جهانده دلدده اولدم بامراد

حق جمالیدر جمالی شیخمک — حق جلالیدر جلالی شیخمک

حق وصالیدر وصالی شیخمک — اولمدی اولمز مثالی شیخمک

حق رضاسیدر رضاسی پیرمک — حقدر چون منتهاسی پیرمک

پس بو فانی دنیده مؤمن غریب
بو فلاکدایی ایچنده دین غریب

بو جهانده اولدیکچون کم دین غریب
همدخی هر مؤمن موقن غریب

غربتی ترک ایله کت ایمانله
یلدیزاش اول ایقانله احسانله

مؤمنیکله دین هم یلداشدر
غربت ایچره ایکسی حالداشدر

جانکه ایمانی ایله خوش رفیق
ای مسافر الرفیق ثم الطریق

تا وطنکاه بقایه عزم قیل
بو فنادن انده بزم ودیعه قیل

کادباه اولیاسی کتمه هم
تاکه کوکلک اولمیه پر غم وهم

اولیایه یلدیزش اولمق ای امین
راحت اولور خوف ده اولور امین

رهزن ابلیس و تلبیس خبیث
ایلمز چون چاره هیچ حدیث

کل صراط مستقیمه سالک اول
هشت جنت ملکنه خوش مالک اول

مستقیم اول استقامتده مدام
فاستقم امریله مأمور اولمغه

راه حقده راست اولغل اولمیکه
اولیانک سایه سنده خوش یکه

جمله ولیدر تخت دینده پادشاه
خاص و عام خلقدر اکه سپاه

مؤمنیسك بدنفس اولماسی كل — قوبو جسمی عالم ارواحه كل

سجن دنیا دن خلاص اولمای غریب — تا اولاسن حضرت حقه قریب

جمله وطندر عالم ارواح حق — صالحینه اندن در اصلاح حق

قول پیغامبر در حب الوطن — سر ایمانده دیدی اول مؤتمن

اهل دل ایمانی تحصیل ایدیلر — بو حدیثی بویله تاویل ایدیلر

که وطن اول عالم ارواحدر — سجن غربت مسکن اشباحدر

بل که دنیا ملکتی غربتدر — حقدن ایرو فرقت حرقتدر

بی گمان غربتدر زندان تنك — بونده غربت اهلدر حیران و دنك

هر غریب دینه حق زندانده در — گرچکم اول روضه و بستانده در

اول محمد طالب عقبا ایچون — دیدی سجن المؤمنین دنیا ایچون

اهل دین ایچون دیدی احمد غریب — دین ایچون داخی دیدی املد غریب

حق بیوردی اول حبیب مجتبی — دین غریب کلدی کیدر بیله غریب

دنیدی مؤمن دخی بل همچنان — کلدی دنیایه غریب کیدر همان

قابلیکن واصل حق اولمغه — سرّ تسلسل اراد حقدن طولمغه

عاطل باطل اولورسن سن تمام — جاهل فاضل اولورسین والسلام

صالح دل طالح بدبخت اولور — واضح جاه فاضح ذل سخت اولور

هر کی نفسه اویه عقلی عدل ایده — جدی ترک ایده ایشینی هزل ایده

وصله اهلیت کدرنا اهل اولور — غلمه لایق اولمیوب پر جهل اولور

واصل حق هجراندن کفرانه بدل — اولوبه اسفله قالورکی اضل

محیندن پندن طوتمسک بیکماه — شکسز اولورسن یقین اهلی هماه

پند عاشق بند مشکل حل ایدر — حال عشقیله شرابین خل ایدر

کوشوار پندی بند ایت کوشکه — تاکه نور دل ویره سنی هوشکه

احسن تقویم ذات کامیاب — چونه صفاتکدر ایا عالی جناب

سافلیشدن جهد ایدب علیایه کل — احسن تقویمه ایر اعلایه کل

اخی ادم زاده ای ناخلف

چند بندای تو پستی راشرف

تا ابد جایك سنك فی النار اولور — اهل حق سنده نمو بیزار اولور

وصلت حق فرقتینی اکمه کم — حق جمالی نعمتینی اکمه کم

اول نعم لذاتنی یاد ایمه هیچ — اول صفالاتنی یاد ایمه هیچ

اولیس هجرنده محروم ابد — دیو وش مذموم و مرجوم ابد

اول بلایی یاده مزدل هیچ عد — کیم اولا فراقك محنتیده لایحد

نادیده یدان اکه نسبتدر حضور — شادی و امن و صفا بیله سرور

حق فراقی عاشقه بسدر عذاب — اشتیاق و افترا قی کی عقاب

بو سبیدن کافره اولوب عتاب — دیدکم یالیتنی کنت تراب

عاشقیسك صدقله ای عشق اری — فاسق اولمه دیو یولنده یکری

نفسه اویمه عقله اوی اللهه بق — بنده مخلص اولوب اول شاهه بق

کر اویرسك نفسه ای یار عزیز — دل ممیزی اولیوب کیدر تمیز

چونکه سنده اولمیه تمییز دین — اهل ایمان دیر سکا دیو لعین

حق قتلنه بلکه شیطاندن بتر — اولوبه خالدا ولرسن درسقر

نفسه اویه کافر بی دین اولور — نار یرانده یری بحتین اولور

نفسك اخلاقیدر کبر وحسد — کم هلاك اولور حسده هر بد

عجب وکبر اهلی اولن کبر کبیر — اولیسر در اخرتده ای فقیر

تا که جاینه اولا عظمی عذاب — کبر کبره کوره اولا کبری عذاب

جسمی اولر کافرك یوم الحساب — خشمه کوره کبیر ویر عذاب

اهل کفره جون اولا حقده عتاب — دیه لر یا لیتنا کنت تراب

مؤمنیسك کی صفین انکاردر — موقنیسك دوکل اقراردر

معجب اولمه اتمه استکبار دهیچ — اهل حقه ایلمه انکار هیچ

کر اولورسك منکر معجب حسود — ساکه دیر لر الحسود لا یسود

سنده شیطان کبی اولورسن همان — کفره دین تبدیل اولور سوده زیان

نور ایقان ییرینه شك ونفاق — طولا ایمان دارینه کفر وشقاق

عاشقیکن ساکه فاسق دیملر — مؤمنیکن هم منافق دیملر

کافر بد بختدر اولوب بیتر — درك اسفله قلوبسه فی التقر

منکری اهل حقد مقهور اولور — دیو وش مردود اولور خاسر اولور

بنده منکر اولن کافر اولور — حق قاتندن دور اولور خور اولور

نیته کم ابلیس تلبیس ای تقی — ادمه سجده امیوب اولدی شقی

منکر اولوب کافر اولدی اول لعین — تا ابد مردود اولوب اولدی حزین

ادمه چون ایلدی انکار دیو — مسجب اولدی اتدی استکبار دیو

کبر و انکار ایده چون اولدی مصر — امر حقی طوتمیوب اولدی مضر

دشمن قهار اولدی اول رجیم — دیدی اخرج انکا رحمان و رحیم

سجده ترک اتدی چون اولنکبتی — دیدی حق انکه علیک لعنتی

کبر نفس اوجندن اولدی اول هلاک — لعنت اتدی انکه افلاکده ملاک

ادمه یاکه حسد ایدوب وضال — ساجدینندن اولمدی بولدی ضلال

ضال اولوب اولدی مضل اولکور — اولدی هم انکه مقر نار سقر

کی صفین غل منکر اولمه ای فقیر — دیو وش کفرانده اولور سن اسیر

قل حذر کبر و حسد ایت خطیر — اخرتده مسکنک اولور سعیر

بس حقیقت ذات حق مذاهده منکر بدبخت دین قداحده

شیخ قولنده بوینی ویرمه خبر دیدی غیر مرتبه سویلمه ای پسر

سیلمز اول مرد دین هرکز کلام نفس نفسانی کبی ای نیک نام

اهل حق شکر بحق حق اولدیلر بیکمان سر یقینله طولدیلر

حالت حق التیدی اولیا هرنه یوندن سیلسه اولور روا

مارمیت اذ رمیت مظهری مرد حقایندر ای دین اری

دست قدرتدر ولیلر ای رفیق بللر کدر بل جهانده حق طریق

اولیادر مظهر ذات خدا اولیادر منبع سر هدا

اصفیادر صوفیادر با صفا اتقیادر نور و سر مصطفا

هرنه کم بولنرده کورسک بی ریا ذات حقدر هم صفات کبریا

تحت ذات مصطفادر مرد حق مخزن سر خدادر مرد حق

مرد حقه ایلیی انکار و شک دندی حقدن اکه قولقدر هلک

قل حذر انکار اهل اللهدن عبد سک خوف ایله قهر ناهدن

بو سوزوم شاهد اولسا شاهد يتر — نور سر حضرت واحد يتر

كبريای حقه مظهر در اوزی — اول سبيدندر كبر انك سوزی

كبريای حقی مدح ايدر اوشاه — كبر نفسندن مبرا در اوماه

اسلم شيطانی سر بيله تمام — نفس امتندن مسلمان اولمام

ذاتدر چون مظهر نور خدا — صدق قولی حقدن اولمز هيچ جدا

نفس بليسيله ابليس دغا — اول وليه رهزن اولمز هم هوا

سايه سنده بلكه ديو ايلر فرار — اولدوغی يرده ايلم هركز قرار

يتمش كره نفسی اولدوردی اول — الله اولدی حق قتنده طوغری يول

امر توبو ايدر له بيك كره تمام — اولدی اولمز دن ازل اولمز دتام

مظهر قدرتدر اولدين مهتری — مظهر حكمتدر اول حق سروری

كاتب قدرت الله چون قلم — اولدی يدی حكمدن خوش رقم

طوتدی بين اصبعين حقه جا — مطلع شمس دجا بدر دجا

هر نه كم اول قطب حق سيلر كلام — حق كلامدر حقيقت والسلام

فیض خاصِ احمدک جانمه در صدق و اخلاصِ آنهم ایمانه

احمدی مشرب محمد مذهبم اوحدی مطلب مجدد مشربم

نور نور مصطفایم لاجرم سر سر کبریایم محتشم

اولیا جمله طفیلم در نسبم بادشاهم جمله خیلم بنسبم

شیخ عبد القادرم سید نژاد نور سر طاهرم جید نژاد

نسل پاکم اصلم اول احمد در اول بیدل سر وری امجد در

هم قریبم هم طیبم مد جبیب اول سبیدنه هم حبیبم هم نسیب

ایکی عالمده بکا اولدد امام اول حبیب الله و اول فخر الانام

شیخ عبد القادرک مدحی همام کندویه لایقدر ای یاد جاه

عقل در شرحش چو خرد در کل خفت

شرح عشق و عاشقی هم عشق گفت

کندو کینه قولنی تحقیق ایدر کندینک اولو لغز تصدیق ایدر

قولی حقدر اول محقق شاهدر بل محقق اول مدقق شاهدر

تحت پایینده استقامت بولمشم — هم ولایت هم کرامت بولمشم
مصطفادن خوش هدایت بولمشم — حق تعالیدن عنایت بولمشم
تابع مطلق بنم اول احمده — عاشق ملحق بنم محمده
چون محمد قالدرب بصدم قدم — بن انك این بنده بصدم ای دده
هپ ولایت ملکنی قطع ایلدم — شاه دینم عالمی قطع ایلدم
غیر اقدام نبوت کم اکا — جد اقدامیله ایرمز اولیا
اولمشم سر ولایت مظهری — اولدم انکچون ولیلر سروری
هر ولینك قدری وهم پایه سی — پایم التنده درر سرمایه سی
اهتمام وجد وهمت برله بن — هم هدایت هم عنایت برله بن
جدمك پایینه باش قودم همان — تحم جمله انبیا زخر جهان
باکه وهبیدی اذل سر قدم — کاولیا بوینمه ایدم تحت قدم
هر تقیکم خاصة الله در — هر نقیکم خالصا لله در
تحت پایمده قومشدر کردنی — زیر پایمدر طوتبدر مسکنی

مدحتی انك مكر سبحان ایده — نعت شیخی بینه اول دیان ایده

شیخ عبد القادر الجیلی همان — كندی اوصافینی بر خلقه عیان

شیخ محی الدین سرین سیلیوب — نور نعما سیله خلقی طویلیوب

دكله مدحنده نه دیرای قادری — شیخ شیخان شیخ عبد القادری

نور حقدر سر سر طاهری — سر حقدر باطنی و ظاهری

بویودر اول قطب عالم جان جان — كه مریدینه انك انسیله جان

هر ولی هم مشربیدر بر نبی — باش قومشدر باینه بل ای نبی

فیض حق فایض اولور اندن اكا — مستفاد نور اولور اولدن هكا

ماه وش كم شمسدن اولوب سنا — عالمه ویرر ضیاده اشنا

لیك بن جدم بنی احمده — همدم وهم مشرب اولدم ای ردا

سایه صالدی اوستمه شمس ناس — یعنی كم ویردی ضیا اول خیر ناس

نور باقی اندم اندن اقتباس — بدر وش اولدم منیر حق ناس

مصطفی باینه بن یوز سوردم — فاستقم امر یله اندن طوردم

طایر روح القدس ایدر مرا کا — سعی ایدب صد سال اگر پرواز ادا

سدره دن اعلا درد خیری انک — زیره او ادنی درد سیری انک

مسکیندر قاب قوسین اول — منزلیدر مع الله اول مهک

جبرائیل ایدر انک پر واذنه — صیدا ولور انک ملک شهباز نه

عالم لاهوت انک ماواسیدر — مرد عالی قدر لک اول اعلا سیدر

بازی اشهددر وجودی بی منا — دست قدرت حافظی جل جلاله

معرفت صیادی بر شهبازدر — عرش اعظمدر یوجه پروازدر

فهم اد مددر مبتادر اونی — وهم عالمددر معرادر اونی

شیخ عبد القادر کم مدح ایدر — قدینه ثبت بل انی قدح ایدر

زیره سری اولدولینک عمدر — مدح مداحی انک شبنمدر

ذاتی شیخک فی المثل عماندر — نوری خورشید و مه تابانددر

مدح لفظی بحره قطره دیمدر — یا که بدر و شمسه ذره دیمدر

بس انک شانینه لایق مدحتی — کم ایدر کم غایت اعلا رتبتی

بو مناقب سر بسر انوار در — بو مناقب سر بسر انوار در

عاشقی یوسف دلرك ابرار در — صادقی بو حرفلرك احرار در

صدق احلاصیله ایله اعتقاد — بو کلامه تا اولاسین برمراد

مدح قطب اولیادر بو کلام — وصف معشوق خدادر بو کلام

نعت بودر اتقیادر بو مقال — وصف سر اصفیادر بو مقال

نور و سر عاشقاندر شیخ دین — سر نور صادقاندر شیخ دین

شیخ شیخان دیقین کبریا — پیر پیران امین نے ریا

شیخ عبد القادر کیلانیدر — قطب عالم اولیا سلطانیدر

بو مناقب اول ولینك وصفدر — نور حق سر علینك وصفدر

حق قتنده قدری اعلادر انك — هر ولیدن دست علیادر انك

هر نقیدن قدری بالادر انك — هر نقیدن حدی والادر انك

شاه مردان مرد میدان ولیست — مرد میدان نور حق سر علیست

عرش اعظم قدرینك کم پایه سی — نور حقدن سرینك سرمایه سی

اولیانك منصبی اولور نصیب — اصفیا ایچنده هم اولور حبیب

حق قاتنده بولور اول خوش مرتبت — وصفی اولور موهبت هم منقبت

هم ولی اولور کرامت اهلی اولور — دین ایچنده خوش ولایت اهلی اولور

هر منا قبده خردار اولور اول — هر مطالبده بولور اصل اصول

اولیا مدخنده سیلر منقبت — اتقیا حقنده دیرلر معرفت

منقبت کم اهل حقی ذکر ایده — موهبت اهلی ایی خوش فکر ایده

بو منا قبده بلك کنز رموز — بودر کنجینهٔ رمز کنوز

مخزن اسرار شاهی بودر — کنج انوار الهی بودر

کنت کنزاً سرنك اسراردر — هم محبت رمزنك انواردر

کوشوار ایت کوشکه بوکوهری — تا اولاسن دین یولینك سروری

عالمیسك عامل اولای معنوی — تا اولاسن پادشاه معنوی

اعتقاد ایت بو منا قبیرنه — صدق عشقیله ایراسون برنه

بو منا قبی معرفت عما نیدر — درد عرفان اهل عشقك جانیدر

بزم سبحانه قدح نوش ایلیسون — عقل و جانی مست سرخوش ایلیسون

استماع ایتسون معارفدن کلام — نوش ایتسون هم لطایفدن طعام

جبه و دستاری صاتسون بایه یه — بنده قلسون اوزنی ازاده یه

ساقی باقی دن ایچسون خوش شراب — مست ولایعقل اولور اولسون خراب

اولوبن مرد خرابات تمام — کندوی صاتسون خرابانه مدام

بیخود اولوب محو ایدب ذات و صفات — جمله اولسون مظهر ایات ذات

پیر عشقه ایلسون تسلیم تام — کم مرید عشق اولور بی عار و نام

مرشد عشقه مرید اولن فقیر — وحدته وارب اولور عشقیله پیر

سر حقدن سر تسر اولور خبیر — ملک باقیده اولور شاه و امیر

وار لغز یوغ ایلین فانی وجود — حقه شاهد اولوبن ایلر سجود

سر و اسجدو اقترب سره یه — واقف اولور ایرشور دیداره یه

محو حق اولوب بولور فقر و فنا — نفسنی فانی ایدب بولور بقا

ذاکر حق شاکر الله اولور — حاضر حق ناظر الله اولور

نور نورین ایرور اولمز ای قباد — کایلمشلردن ازلده اتحاد

واحدك مدحی اولور مدح هزار — بیرینك قدحی یکنکدر ای یار

لا نفرق ایتی شارحدرلر — اتحادك سرینی واضحدرلر

اهل وحدت وحدة عرف اولدیلر — نار نوره جمله سی حرف اولدیلر

اولیا چون حقله حق اولدیلر — سر حقده نور مطلق اولدیلر

حقدك المشد قموسی مایه — نور حقدن هر بریده عایه

فیض حقدن جمله سنده فایه — زیه المومن کنفس واحده

چون مناقب احسن قصه در — سبقت اهلینه پرحصه در

جان دلده دکله کل ای عشق دی — که اولیا مدحی دکلدر سرسری

منقبتلدن ایشدك ای عاشقان — معرفتده نوش ایدك ای صادقان

بزم عرفانه صدك عاشقله — خون یغمایه صدك صادقله

مجلس محبوب حقا یندرلر — نقل و خمر جام رحمانیدرلر

می پرست معرفت عارف اولن — جام حکمت خمرینه واقف اولن

دِکلیك حقدن کلام ای حاضرین — بو کلام حقدر ای سامعین

کوش جاندن دِکلیوب بو قصّه — قصّهٔ حقدن الك خوش حصّه

حق دیدی احسن قصص اندن بنی — یعنی کوجك قصّهٔ یوسف بنی

قصّه سینی یوسفك مدح ایلدی — حاسد اخوانینی کی قدح ایلدی

سورهٔ یوسفده در بو قول حق — سابقیسك حقدن الا ورکه سبق

صادق اولدی فول حقه قد صدق — اسبق سابق اولوب انکل سبق

سورهٔ یوسفده دیر حق فاعتبر — تا اولاسن معتبر اول معتبر

کیمده کیم اولمایه حقدن اعتبار — کیمسه اتمز اکه هرکه اعتبار

حصّه یوسف قصّه سنك بونی — اهل حق اولدی عبرت آل ائمه جدا

چونکه بیننك قصّه سینه اولدی دا — دیدی احسن بلکه قصّهٔ اولیا

احسن قصّه در دیدی کتدا — قصّه ایشت حصّه دن اولمه جدا

عالمه ایچره کربلی وکربلی — جمله سیدر مظهر حق و علی

هب محمّد نورینك اتادیدی — حق تعالی لنك قمو انوار یدی

کم بوکنج معرفتدر سرتد — سر حقدکه طپطلودر پرکهر
بوندهدر دیتیم بحر حق — بوصدف پرددر دل ایکی شق
تاکنوز سر شاهی بولسه — هم رموز نور شاهی بولسه
بودر تصنیفنه بلکل سبب — بعده اتمامنه اتدم طلب
محتیله حق قله بونی تمام — کالتدحالت الندم والسلام

در ابتدآء انتظام نظم کنز المناقب فی رموز المواهب
در منقبت قطب الاقطاب وارث اخلاق الاحمدیة
ومجمع خصال المحمدیة سر الله الاعظم وبرهان الله
الاقوم سیدی وسندی ومعتمدی ومکان الروح
من جسدی وذخیرة یومی وغدی شیخ شیوخ الاسلام
الامام الهمام وحید عصره وفرید دهره محی الدین
ابو محمد عبد القادر ابن ابی صالح بن عبد الله الحسنی
الحسینی الصدیقی الجیلی قدس سره العزیز

استعانت استدم حقدن تمام — عوده حقدن تا اولا فتح كلام

فاتح فتح معارفدر خدا — معرفت فتح اولمز اندن جدا

فيض حقسز معرفتدن هيچ كلام — اتمه مشدر عايف حق والسلام

چونكه فياض ازل فيض ايلدى — اهل عرفان معرفتدن سيلدى

بن عبيد ينه دخى معبود حى — فيض فضل اتدى وهم اولدى قوى

ترجمه اتدم عرب لفظن همان — تركى ديلى اوزره خوش اتدم بيان

بهجة الاسرارى منظوم ايلدم — جمله اشكالينى مفهوم ايلدم

تركى ديلينه كتوردم نظم ايدب — نغمت خوش لذتدن هظم ايدب

ايلدم هم انتخابى اختيار — ذيه كم مطلوب دلدر اختصار

اوقدنجه تاكه قايل بو مقال — مستمع اولانه ويرمايه ملال

صقلينه سهو خطادن اول خدا — كه توكلت على رب الورى

معنسینی اکلیوبن این وان ‌ ‌ ‌ دیدیلر اولسه بنه ترکی لسان

جان ودلدن طالب علم لدن ‌ ‌ ‌ اولدیلردن ویشلر ایدب سخن

محیبه جمع اولوبن اخیارناس ‌ ‌ ‌ ابتها لیله اتدیلر خوش التماس

محی مسکیندن که تا فکر ایلیه ‌ ‌ ‌ شیخک نامن اکوب ذکر ایلیه

عاجز اولوب قادر یه اهل روم ‌ ‌ ‌ دیدیلر بو بنده یه ای با علوم

جان ودلدن قادری عاشقلرك ‌ ‌ ‌ حق یولنده دردمند صادقلرك

التماسی بود دن ای ذو لباب ‌ ‌ ‌ ترکی دیلنده ایداسن بر کتاب

اول عرب نثریمی هم نظم ایده سن ‌ ‌ ‌ معرفت تمتلرین هضم ایده سن

مثنوی طرزنده خوش منظوم اوله ‌ ‌ ‌ بهجه نك مشکلری معلوم اوله

مستمع چون تشنه وجوینده شده ‌ ‌ ‌ واعظ ارمرده بود کوینده شد

این سخن شیرست در پستان جان ‌ ‌ ‌ بی کشنده خوش نمی کردد روان

چونکه صد قیله اتدیلر بو طلب ‌ ‌ ‌ بنده بولدم جان ودلدن خوش طرب

بشلدم نظم اتمکه خوش سیلدم ‌ ‌ ‌ حق تعالی یه توکل ایلدم

شیخ عبد القادر ك اسرارنی — طوی خوبیله قموی اطوارنی

شیخ عبد القادر ك سر ودر لکن — اولیادن بهتر ومهتر لکن

بهجه مکتوب ایمش دایلر — سرّنی مکتوم قلمش حا ویلر

بهجة الاسرار چون ایدم نظر — حجة الاحرار خوش قلدم نظر

معدن الانوار مفهومی انك — مخزن الاسرار مکتومی انك

واقف اولدم سرّنه برخوش کتاب — معنیسن فهم ایلدم خوش فتح باب

که انی تالیف ایلین ای یا ارب — قلمش انی جمله بر لفظ عرب

بهجة الاسرار دن بل ای لبیب — یا عرب یا اهل فضل اولور نصیب

اهل علم اولورکه بر ملحوظ اوله — بهجه دن تا ذوق اله محظوظ اوله

ناظر اولدم چون اکا اشوا قله — معنیسن کی اکلدم ادوا قله

سر تسر ایچی انك خوش مائده — ترکی دیلن بیلن ایتمز فائده

هر کشی فهم ایده من اسراری — کوره مزهر کون انك انواری

عجزه وارد یلر قموده رویشلر — سرّنی کشف ایتمدین دلریشلر

سبب تالیف کتاب مناقب شیخ عبدالقادر الجیلی قدس سرہ

ایشدک کنز المناقب حکم ذو قایدک رمز المواهب نعم

بو مناقب سر حق کشاف در شیخ عبد القادر اوصاف در

جمله ذوقیات در علم لدن اولیانک ذوقدن اسرار کن

کرچه علم اولیا هم قال در لیک قال اصفیا پر حال در

اتقیانک قالی کم پر حال در اهل حال اولانه میموم قال در

دکله تالیفه سبب برچ کلام بو کتاب مستطابی ای همام

منقبتدن سلیم ذوقیله خوش عاشقیسک دکله کل شوقیله خوش

معرفت اقوالنه خوش سامع اول اولیا احوالنه هم طامع اولی

بو مناقب سرینه خوش کوش طوت هوش عشقه کندوکی بیهوش طوت

محرم این هوش جز بیهوش نیست

مر ورا با ما مشتری جز کوش نیست

بهجة الاسرار اذ لو بر کتاب کامی تصنیف ایلمش در مستطاب

حقدن اولمشدی اکا در لو صلات — یوغدی انک بی اهل صلات

سنجد معنیده اول ساجد ایدی — سر واحد مظهر واجد ایدی

قبله کاهیدی انک دیدار حق — سجده کاهی دی انک انوار حق

چون نماز شارع اولیدی اول همام — سر ویردی ستی تکبیره تمام

سر الله اکبر اولدی ای دده — کم مصلی نفسنی قربان ایده

تا تمام اوله صلوتی بی قصور — هم عوض اوله اکا حور و قصور

حقله قایم اولوب بو لب قیام — وصلت معراجه ایردی مدام

اولور ایدی سر حقک خاشعی — عشقله نور خدانک خاضعی

اول نماز پر نیازک راکعی — حق جمالینک اولوردی قانعی

مقصد صدق ملیکک قاعدی — سنجد انوار حقک ساجدی

قعده اولیده اخریده اوجان — حق شهودنده مشاهد باعیان

اولور ایدی اول شهید حق تمام — بودر سر تشهد والسلام

حقدن اولسون چون تحیاتی و سلام — روح پاکینه انک تم الکلام

جان چقجق تندہ ایمانیله آل — دین اسلامی میله احسانیله اک

تا نصیب اولا بکا وصل و لقا — جنت دیدار ایچنده ای خدا

شیخ عبد القادر سن قل شفیع — محیی یه محتاجده ای حی رفیع

در مدحت سیدی وسندی محی الدین عبد القادر

الصدیقی الحسنی الحسینی الجیلی رضی الله تعالی عنه

شیخ عبد القادر الجیلی ویلی — مطلع نور خدا سر علی

مشرق خورشید حق مهر دجا — نسل قطب انبیا و اولیا

خاتم سر ولایت نور حق — اعلم علم لدنی مسرور حق

منبع انوار اسرار خدا — معدن اسرار و انوار هدا

مفخر اولاد حیدر نسل شاه — قطب المصطفی عالم پناه

مرد صدیقی حسینی ذات پاک — هم حسن نسلی و ایاتی پاک

قطب عشاق خدا معشوق حق — که اقتدی جمله اولیا دنه اول سبق

سر سری پاکی انک بی نشان — اولدی ولینک منزلیده لامکان

اول لطیف اولماجق هر سیئات — لطفله ایلر سیئاتی صالحات

کرچه جرمك غرقه در نار سقر — عین رحمت اجتق قلمز کدر

نور حق نار عذابی محو ایدر — چون قدم ظاهر اولا حادث کیدر

یا الهی عاصیم جرمم کثیر — روز شب کار مدر جرم کبیر

اتمدم در کاهه لایق خدمتی — دولتی درك ایدوب اولدم نکبتی

قور قیوب قهر کدن اتدم جرئتی — حیرته دوشدم بولوب بن دهشتی

امر حقه اتمدم هیچ حرمتی — لیك فضلکدن اومادم رحمتی

وقت اخرده ایا کاه کدم — رحمتکدن بنده احسان او مرم

پادشاهم بنده افکنده کم — بل سك کر کین کمتر بنده کم

نفسمه اخر نفسده ای کریم — قل کرمدن ای حی ورحمان ورحیم

اولا نفیس ایمانی سن ایلم نصیب — اولا جیبك حرمتیچون یا مجیب

کاولدر عالمده رحمت تمام — همدخی مؤمنلره نعمت مدام

محیی مجرم دلیلم بن حقیر — نور احمد حقیچون کا ولدر بشیر

وصلت شمش ازل اولدی یضیب — حاصل اولدی قرة عین حبیب

اول ایکی درّ یتیمه بر دوام — صد هزار اولسون صلات یله سلام

در مناجات باری عز اسمه

ای خدای بی نظیر و بی مثال — وی الهِ بی ندید و بی زوال

ای کریم و کارساز دو جهان — وی رحیم بی نیاز انس و جان

ای رؤف ای غفور ذو الجلال — ای شکور و ای صبور ذو الجلال

رحمتک دریای بی پایان ندید — لطف و فضلک کدن رجا غفران ندید

گرچه قهرک خشتیدن لایحد — لیک لطفک رحمتیدن لایعد

رحمتک قانیده جرم عاصیان — فی المثل ای رانده عقل و جان

کوه قاف اوستنده برمرغ صغیر — یا که عمانه نظر قطره حقیر

کوه قافه اولدی کلوبار اولا — قطره یمده نه وجودی وار اولا

چون کنش جنبنده ذره کم اولور — قطره بحره دوشسه هم تلزم اولور

رحمتک دریای چون موّاج اولا — سیئات مجرمین تاراج اولا

اهل بیت اصحاب و جمله تابعین — رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

شه حسینیله حسن سلطان دین — تخت شرع حقده خاقان یقین

عسکریدر اصفیاء با صفا — لشکریدر اتقیاء با وفا

خادمیدر اولیاء با کمال — تابعیدر اسخیاء با جمال

مفخر اولاد و محبوب خدا — هم جگر گوشه حبیب کبریا

منظر چشم منیر مصطفا — ناظر حق شاه ملک اصطفا

اول خدا خلق نبی خصلت تمام — حسنی احسن شه حسن میر همام

بنجه کرم زهری اولنوش ایلدی — بحر پاز زهریله جوش ایلدی

عاقبت زهریله اولدی اول شهید — کی سعادت بولدی اول میر سعید

شه حسین اولدرد دریای رسول — سرو نور چشم شهدای بتول

خوب حق مرغوب مطلوب حق — اول امام المؤمنین محبوب حق

عبد حق شاه شهید کربلا — حق شهیدی اولدی فی کرب البلا

تیغ زخمن چونکه چکدی جان شاه — میغ فرقت رفع اولوب کوردی گاه

حکمی ظفر ایسے انک لولاک کدد — امر توقیعی هم اعطیناک کدد

صاحب کوثر محمد مصطفا — عالمه رهبر نبی مجتبا

جمله عالم خلقنه سرور در — هر که بد خواهی اولا ابتر در

یا رغاریدر انک صدیق حق — کا یلدی تحقیقله تصدیق حق

چون مشاهد اولدی اول نور جمال — روی احمد ذهی فضل وجلال

موثر مال ومنال اولدی تمام — حال بخش اولدی اولور صاحب مقام

معدلت شاهی امیر المؤمنین — یا رخاص مصطفا فاروق دین

فاضل عادل دل حقدر عمر — کامل دین نور مطلقدر عمر

چار یارک ثالثی عثمانمدر — اهل فرقان جامع قرانمدر

منبع علم وسخا کان کرم — معدن صدق وصفا صاحب شیم

یا رخو فخر اول مرتضا — ابن عم مصطفی شیر خدا

صاحب ختم خلد قندر علی — سرور ملک ولایتمدر علی

آدم ثانی رفیق مصطفا — اولیا سر چشمه سی شاه هدا

در نعت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم

و در مدحت چهار یار با صفا، و در مدح حسن یا حسین

باوفا و حسین رئیس شهید کربلا نور بن احمد قرنی

عینی محمدی واوحدی رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

حضرت محبوب رب العالمین — مهدی و هادی حبیب المرسلین

قطب جمله انبیا و اولیا — پادشاه اصفیا و اتقیا

مظهر کل هادی خیر السبل — افضل مخلوق شاه رسل

مربط حبل المتین مبعوث کل — مظهر حق پادشاه امر قل

شارع سبع المثانی غلمله — کاشف سر معانی جمله

مطلع نور الهی در حبیب — منبع اسرار شاهی در حبیب

معدن نور صفا در سینه‌ء — مخزن گنج خدا در سینه‌ء

مهدی قل انما اول مهتدی — هادی قل یا عباد اول مقتدی

پادشاه ملک باقی در رسول — حوض مورود و دینه ساقی در رسول

رحمتیندن یأس ایدن کافردر — دو جهانده خوار و هم خاسردر

ایلیوب خاقانمن انعام و طو — قول للرینه دیدکم لا تقنطوا

خود رحمت بسط ایدوب هم سو بسو — بز عبیدینه دیدی لا تیأسوا

یا الهی محیی بندک عاصی در — مؤمنون ایچنده قلبی قاسی در

فضل و لطف و رحمتک ایله پناه — اول سیه روییه اولمه تا عذر خواه

کوکلینی نم ایله احسان ایلیوب — جان غذاسن نور ایمان ایلیوب

دین اسلامی شعاریت جانینه — نور احسانی دثاری ایمانینه

بو رجایی لطف ایدوب محتوم قل — اخره ایمانله محتوم قل

تا میسر اولمه قلبینه صفا — جانینه دیدار وهم وصل لقا

مصطفانک حقیچون ایله امید — خوفدن ای حی رب العالمین

حامد و محمود احمد حرمتی — محیییه سن ایله یارب رحمتی

بو دعایه هر که امین ایلیه

حق انی دیداره ایله طوبلیه

قدرتیله قایم اولمشدر جهان — حکمتیله دایم اولمشدر زمان

لیك بر ساعت جهانه بو قیام — داخی بر مدت زمانه بود و وام

دایم اولدر قایم اولدر باقی اول — اهل حقه کوشیدن ساقی اله

فاینده غیر بقای وجهه هو — کل شیء هالك الا وجهه

عزتی قاشنده عالم ذلیل — وار لغینه اسیتین کور دلیل

اول غنیدر جمله عالم فقیر — کرامیر و کر کبیر و کر صغیر

نوری اهل عزتك سر تا جدر — خلق عالم جودنك محتاجدر

جمله عالم خلقینك خلاقدر — هم ازلدن تا ابد رزاقدر

خوی انعامی قمو یه عامدر — خاصه و عامه اولن انعامدر

کافر و مؤمن وظیفه خواردر — لیك مؤمنلر عزیز اولخواردر

رحمتی عاصیلره شاملدر — حکمتی فضلینه ایرن فاضلدر

فضلی اومن عاشق صادقلری — رحمتی هم جرمی چوق فاسقلری

کیسه کسمز بحر رحمانندن رجا — غیر شیطان رجیم پر دغا

ترجمان سرّ دلدر بو لسان — سرّ حقی کشف ایدوب ایدر بیان

کاشف اسرار حکمتدر زبان — موعظه بر حکم ایلردی بیان

بحر عمان حکمدر ذات حق — قطره دل منبع ایات حق

مطلع اولن حقك اسرارینه — مطلع اولور حسنك انوارینه

منقبت بخش حکیم حکمت اول — موهبت نشر رحیم رحمت اول

معدن انوار و اسرار حکم — مخزن اسرار انوار قدم

اول قدیم قادر و حق و حکیم — اول عظیم و ظاهر و باطن علیم

مخزنه گنج معانی علم حق — معدن انوار شاهی حلم حق

علم حق چون آفتاب پر ضیا — عالم و آدم زده پر هوا

علم حق عمان و قلزم فی المثل — عالم اندن قطره کم فی المثل

جمله موجودات اولدیردی وجود — انی کیچون اندیلر اکه سجود

هر فروع جمله موجودات حق — هم اصول کل معدوم ات حق

بحر ذات حقده مثل قطره در — یه کنش قائنده همچون ذره در

الهی

فی الهوا

علم توحید اولدی عالمده علم — سر الا الله دین بی لا و لم

لا اله الا هو الله آیتی — اولدی سنگ میله ایمان حکمتی

ماسوایی لا ایدوب مومن اولن — ملک الا الله طوتوب وطن

جار رکن خانه تی حید نور — اسم الله حرفلری بی قصور

مومنیسک سن یقین بل اسم ذات — معنی مستجمع جمله صفات

لفظة الله درکه نام حی در — جمله اسما سری انجره طی در

کنت کنزا سرینک کشاف حق — هم محبت رمزینک وصاف حق

گنج گوهر بخش دل الله در — در نثار عقل و جان اول شاه در

جوشش فکرت انک انعامیدر — معرفت فهمی حقک اکرامیدر

حکمت حقه کوکل مظهر در — اول سببدن عالمه رهبر در

گوهر دل حقک اسراریدر — حکمت حق قلبک انواریدر

منبع علم و حکمدر جان و دل — عین مجراسیدر اکا فم انجره دل

جون کوکل ینبوع اسراری اولور — عین حکمت دللره جاری اولور

اول خدا کیم خالق الارواحدر — اسمی قفل معنیه مفتاحدر

اول مجردن ورده لامکان ویرر — هم مجردن میوهٔ الوان ویرر

لفظ کندده اول حکیم کن فکان — حکمتیله ایلدی کون و مکان

اول قدیم و اول قدیر لامکان — خلق ایتدی قدرتیله انس و جان

عرش و کرسی و سموات و زمین — قدرتیله قایم اولمشدر همین

نه فلک ام ریله بولدی خوش قیام — هم ملک حکمیله قایم بردوام

کیمی راکع کیمی ساجد دایما — کیمی حامد کیمی قاعد دایما

جمله سی حق امرنه طایعدر — کیمی خاضع کیمسی خاشعدر

جنت و بیران ظلمت برله نور — قهر لطفندن اثردر بی قصور

عالم وحدت انک بستاندر — واحدیت روضهٔ رضواندر

اهل توحید اول مقامه شاهدر — لامکان چرخینه مهر و ماهدر

هم مکان و لامکانه روشنی — بیر وحدتدر ویرن هم ای سنی

علم وحدت سیر توحیدک عیان — ایلمشدر اهل توحیده بیان

بسم الله الرحمن الرحيم

هو الحق هو الرب هو الاول هو الاخر

هو الفرد هو الحي هو الباطن هو الظاهر

واحد فرد مجيد واجد — عالم حي قديم ماجد

ابتداء هر كلام با كمال — كشت نامد والجلال با جمال

اولدر الله رب العالمين — اسم ذاتيدر انك حبل المتين

عروة الوثقى صفات اللهدر — سر فرقان نور ذات اللهدر

سر ذاتي قل هو الله احد — هم صفاتي نور الله الصمد

لم يلد لم يولد اولدر بمثال — لم يكن كفوا احد نيد والجلال

باب معنى فاتح فتا حدر — قدر تيله فالق الاصباحدر

كنز المناقب

7278

KENZÜ'L-MENÂKIB ve REMZÜ'L-MEVÂHİB
(TSMK H.1278) TIPKIBASIM

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Murathan ATAY

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 9 Eylül 1993, Üsküdar/İstanbul.

Elektronik Posta: murathanatay93@gmail.com

EĞİTİM

Derece	**Kurum**	**Mezuniyet Yılı**
Lisans	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	Haziran, 2018
Yüksek Lisans	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı	Eylül, 2020

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	**Kurum**	**Görev**
2019-…	Kocaeli Üniversitesi İktisadi İşletmesi	Satın Alma Yetkilisi

YABANCI DİLLER

Orta düzeyde İngilizce, Arapça; başlangıç düzeyinde Farsça.